Ігор ДУДА

Лемківський словник

Всеукраїнське товариство «Лемківщина»
Фундація дослідження Лемківщини у Львові
Бібліотека Лемківщини, ч. 54

Ігор ДУДА

ЛЕМКІВСЬКИЙ СЛОВНИК

26 000 слів

Тернопіль
Астон
2011

Всеукраїнське товариство «Лемківщина»
Фундація дослідження Лемківщини у Львові
Бібліотека Лемківщини, ч. 54

Ігор ДУДА

ЛЕМКІВСЬКИЙ СЛОВНИК

26 000 слів

Тернопіль
Астон
2011

ОД АВТОРЯ

Оддавна мысьлю си о написаню реґіонального лемківского словника. Стало-м записував лемківски слова а їх тлумачыня по-україньски. Заєдно з приповідками, од 2003 року фіксував-єм слова, котри сут правдиво нашы, одмінни от літературних – україньских ци польских.

Гнеска в Україні жыют штыри поколіня лемків. Поколіня, якє ся вродило «дома», юж забыло лемківску бесьіду і переважні гварит лемківско-україньском мішанином. Поколіня, котре выросло в Україні, розумит по-лемківски, але бесьідувати не може і, повіме правду, не хце. Бо не ма з кым! Іщы кус – і лемків як етногрупы не стане. Дякувати Богу, схоронили-зме культуру (пісьню, різьбу, малярство, даякы звычаї а традициї), але стратили головну ознаку нашого субетносу – язык, бесьіду, мову, говірку, гвару, наріччя, діялєкт, – як хцете, так повідайте. Не годжу-ся з тим, же мусиме ужывати україньски слова (в Польшчы – польски), бо, повідают, же в лемківскій бесьіді таких слив неє. Они сут! Маме їх тилько поглядати. Барвиста україньска мова буде іщчы богатшом, кєд буде єднати в собі реґіональны слова і діялєктизмы, кєд выробиме власну научну термінольоґію, кєд будеме шанувати красний словник Бориса Грінченка, выданий 100 літ тому. Прото гнескы маме тисячы (!) збыточних німецких, француских, а тюркских слів, котры прилетіли в Україну од языка «старшого брата». І най мі пребачат барз вчени-мовознавцы, же кравец взявся за шевство. Я – гісторик штукы, беру-ся за невластиву для мня справу. Не раз застановляв-ся: кєд не я, то хто ся возме. Мовознавцы веце цєкавлят-ся державном мовом або языками сусьідив, но не гваром лемків, бойків ци гуцулів.

Дорогы краяне! Маме ся спілкувати, хоц бы на побытовим рівни, свойом рідном бесьідом. Повторю гасло, котре юж од часу друкую на четвертій стороні часопису «Дзвони Лемківщини»: «Лемку! Маш бесьідувати, гварити, мовити, повідати, радити, речы, ґадати. Втовды лем будеш собом і шанувати Тя будут Люде».

Лемкове в Україні спринимают бесьіду своїх предків през призму україньской мовы, котру чуют і послуговуют-ся ньом штодня. Подумав-єм си, же ліпше укласти словник україньско-лемківский, а не взипы. Нашы краяне глядают, як тото ци тамто україньскє слово ся повідало дома. Не барз дуже маме книжок, написаних лемківском, жебы їх была потреба тлумачыти україньским літературним языком.

Можете глядати в словнику блуды, знам же они сут і вы їх найдете. Не мылит-ся лем тот, хто нич не робит.

Не претендую на новизну і словесну повноту. Най то буде іщчы єдна криска в лемківскім мовным мальовидлі, моя скромна данина незабутній Лемківшчыні.

ПЕРЕДМОВА

І.

Лемки-русини – західна етнографічна гілка українського народу, яка споконвіків проживає по обох схилах Карпат. Гори поділяють Лемківщину на дві частини, розміщені на території трьох держав – Польщі, Словаччини та України. Північна – галицька, південна – словацька і закарпатська. Границі краю творять форму трикутника, повернутого вершиною на Захід, що сягає річки Попрад. За Попрадом, під самим Бескидом, лежать ще чотири лемківські села. Пам'ятаймо, що нинішніх кордонів за часів Австрії та Австро-Угорщини (1772–1918 рр.) не існувало.

Територія Лемківщини простягається від західного кордону України (р. Сян) на 120-130 км. Північна межа проживання лемків проходить попід містами Перемишль, Динів, Березів, Коросно, Ясло, Біч, Горлиці, Грибів, Новий Санч, Пивнична на ширину до 60 км. Південна межа лежить за Бескидами, понад словацькими містами Михаловці, Гуменне, Пряшів, Сабинів, Стара Любовня. Вододіл має три перевали-переходи: Лупківський (627 м), Дуклянський (502 м) і Тилицький (688 м). Серед гірських вершин відомі Яворина біля Криниці (1114 м), Маґура біля Маластова (814 м), Кичера біля Вислока (652 м).

У південно-східній частині Лемківщини, на Закарпатті лемки компактно проживають у районах – Велико-Березнянському, Перечинському, частково Ужгородському і Мукачівському, до річки Боржава. Всі межі сьогодні мають багато етнографічних півостровів і острівців між поляками, словаками, українськими бойками і закарпатськими лемками.

«Расово Лемки, – стверджує Юліян Тарнович, *– це чистий український тип, – чужі домішки дуже невеликі. Лемки рішуче належать не до чужих народів або племен (Шведи, Румуни, Волохи), як думали деякі дослідники, але до Українського Народу»* (12.25–26).

Нижче наводимо хроніку важливих подій багатостраждальної історії краю до депортації його населення на Схід і Захід.

Про Русь і Велику Хорватію, в яку входила Лемківщина, згадує візантійський імператор Константин Багрянородний у своїй книзі «Про управління державою» (949 р.). Тоді вона займала величезну територію від річки Прут на сході до Баварії на заході (6.315).

Давні міста і містечка Лемківщини згадуються у «Літописі Руському». *«У рік 6489 (981). Пішов Володимир (великий князь Київський) до Ляхів і зайняв городи їх –* ***Перемишль, Червен*** *та інші городи, які є й до сьогодні під Руссю»* (8.49). Зима 1150. *«Король (Гейза II – король Угорський) же, пройшовши Гору, взяв* ***Санок»*** (8.234). Літо 1262. *«Послав тоді (князь Василько Романович) здобич брату своєму королеві (Данилу Галицькому) з*

Борисом з Ізеболком (бояриним), – король бо тоді поїхав був в Угри, – і догнав Бориса коло ***Телича»*** (8.424).

Лемки стали першими серед слов'ян будівничими церковного, громадського і господарського життя в Америці. Еміґрацію до США започаткував Юрко Кашицький з Нової Веси (п-т Новий Санч), який прибув у 1872 р. і повернувся додому через 10 років. Відтак, у 1873 р. поїхав Михайло Золяк з Ганчови (п-т Горлиці). Серед еміґрантів був поширений жарт, що *«Лемкове открыли Гамерику».*

Відомо, що перша парафіальна школа на Лемківщині заснована 1638 року в с. Поворозник. Становлення освіти пов'язане із заснуванням Руських Бурс у Новому Санчі (1898 р.) та Горлицях (1906 р.), які діяли до 1914 р. (1.76-84).

На початку Першої світової війни австрійська влада провела великі арешти серед священиків, учителів, урядників, солтисів, окремих господарів як підозрілих «русофілів» і вивезла до табору Талєргоф. Протягом 1914–17 рр. там загинули 1 767 чоловіків, жінок і дітей (1.54-57). У Горлицях 6 вересня 1914 р. без суду і слідства був розстріляний о. Максим Сандович (у 1994 р. його віднесено до православних святих).

У листопаді 1918 р. на Сяніччині почався рух за приєднання Лемківщини до ЗУНРу. Його ініціатором був о. Пантелеймон Шпилька – парох із Вислока Великого. В с. Команча розмістилася Повітова Рада. Від грудня 1918-го до березня 1920 р. в с. Фльоринка діяла москвофільська «Західно-Лемківська Республіка», що також іменувала себе як «Руська Народна Республіка» (Президент д-р Ярослав Качмарчик). Її керівники вели переговори про приєднання Галицької Лемківщини до Чехо-Словаччини (1.62-66).

У 1930 р. за почином мистця Лева Ґеца в Сяноці створено музей «Лемківщина». У Львові виходила газета «Наш Лемко» (1933–39 рр.), а у Криниці – часопис «Лемко» (1934-39 рр.). З метою налагодження міжконфесійних непорозумінь між лемками у лютому 1934 р. утворено греко-католицьку Апостольську Адміністрацію Лемківщини з осідком у Перемишлі. Адміністраторами працювали оо. Василь Масцюх, Яків Медвецький, Олександр Малиновський.

У міжвоєнний час XX ст. чисельність лемків-русинів у світі сягала близько **1 623 000 осіб**, у т.ч.:

Автохтони: Закарпаття – 640 тис.	Еміґрація: США – 620 тис.
Польща – 140 тис.	Канада – 22 тис.
Словаччина – 130 тис.	Австралія – 3 тис.
Сербія – 25 тис.	(1.67)
Румунія – 20 тис.	
Чехія – 12 тис.	
Хорватія – 5 тис.	
Угорщина – 3 тис.	

Під час Другої світової війни на теренах Лемківщини пожвавилося національно-культурне життя. В Сяноці постала Окружна Національна Рада, а в Новому Санчі – Український Допомоговий Комітет. У 1941 р. засновано Учительську Семінарію в Криниці. Маловідомим залишається той факт, що між Німеччиною і СРСР 3.11.1939 р. підписаний договір про переселення близько 5 000 лемків у Західну Україну. Це мав бути обмін лемків на німецьких колоністів, які жили на Тернопільщині. Перші добровільні виїзди почалися у лютому 1940 р. Більшість переселенців згодом повернулися в рідні гори (1.129–130).

Від серпня 1944 р. лемківських хлопців мобілізували в Червону Армію або Військо Польське. Зокрема в с. Туринське (п-т Сянок) з 64 мобілізованих загинули 26, у с. Сквіртне (п-т Горлиці) з 25 – 22 (1.149–150). Лемки також брали участь у визвольних партизанських рухах – прорадянських і пропольських, а згодом в Українській Повстанській Армії. Крайовим провідником ОУН і керівником підпільної адміністрації на Закерзонні в 1945–47 рр. був Ярослав Старух – «Стяг», який загинув під час акції «Вісла». Командиром 25-го Тактичного Відтинку «Лемко» УПА був майор Василь Мізерний – «Рен».

Протягом 15.11.1944 – 20.11.1946 рр. на підставі Угоди між УРСР і Польщею від 9.09.1944 р. із земель Лемківщини, Перемишльчини, Підляшшя і Холмщини на Схід було депортовано 122 622 родин або 482 880 осіб (за даними В.Сергійчука; 10.231), 123 010 родин або 483 808 осіб (за даними Е.Місіла; 15.357) – «громадян української, білоруської, російської і русинської національностей», і розсіяно майже по всіх областях України. Про лемків в Угоді нічого не сказано. Новий кордон пролягав вздовж т.зв. «лінії Керзона». У 1946–47 рр. тисячі вигнанців повернулися в Галичину, ближче до рідних Карпат. На Тернопільщині, зокрема, осіли 41 105 родин або 173 360 осіб.

Ті, що залишилися на Закерзонні, – 140 577 русинів-лемків-українців, під час сумнозвісної операції «Вісла» (29 квітня – 12 серпня 1947 р.), були депортовані на Захід – на колишні німецькі території, що відійшли до Польщі. Частина з них повернулася на прабатьківські землі за часів «хрущовської відлиги» (1956 р.).

Уродженцями Північної Лемківщини були видатні діячі науки, культури і мистецтва: Павло **Русин** (бл.1470 – бл.1517) – професор Краківського Університету («перший гуманістичний поет України»); Михайло **Василевич** (XVI ст.) – переписувач «Пересопницького Євангелія», на якому присягають Президенти України, Дмитро **Бортнянський** (1751–1825) – композитор (директор Придворної Капели в Санкт-Петербурзі); Михайло **Балудянський** (1769–1847) – правник і економіст (перший ректор Петербурзького Університету); Михайло **Вербицький** (1815–1870)

– священик, композитор (автор музики Національного Гімну України); Модест **Менцинський** (1875–1935) – оперний співак; Єпіфаній **Дровняк-Никифор** (1895–1968) – маляр-примітивіст світової слави; Володимир **Кубійович** (1900–1984) – географ, історик і редактор; Юліян **Тарнович** (1903–1977) – письменник і журналіст; Богдан Ігор **Антонич** (1909–1937) – поет; Олекса **Біланюк** (1926–2009) – ядерний фізик; Петро **Мощич** (1928–2006) – педіатр; Еммануїл **Мисько** (1929–2000) – скульптор (ректор Львівської Академії мистецтв).

Лемки завжди відрізнялися високою релігійністю, саме тому з їх середовища вийшли визначні церковні діячі – Митрополит Галицький Йосиф **Сембратович** (1821–1896), Митрополит Галицький і кардинал Сильвестр **Сембратович** (1836–1898), Патріарх Київський і всієї України (УАПЦ) **Дмитрій** (Володимир Ярема, 1915–2000), Митрополит Філадельфійський Стефан **Сулик** (1924), а також єпископи **Тома Полянський** (1796–1869), Юліян **Пелеш** (1843–1896), Йосафат **Коциловський** (1876–1947), Павло **Василик** (1926–2004).

II.

Прийнято, що назва **«лемко»** (на Закарпатті – **«лемак»**) походить від загальновживаного слова «лем», у значенні «лише, тільки». Так прозвали горян їх сусіди – долиняни. Науковці ввели прізвисько «лемко» в обіг як мовознавчо-етнографічний термін лише на початку XIX ст. (за іншими даними, XVI ст.; 7.1.11). Яків Головацький ще в 1843 р. стверджував, що назви «бойки» і «лемки» є лише прізвиськами (18.398). Іван Верхратський пише, що прізвисько дали сусіди-бойки (2.1-2). Серед галицьких лемків ця назва поширилася тільки на початку XX ст. (7.1.17). Самоназва лемків усіх регіонів – **русини.** Для аналогії приведемо зневажливі назви сусідніх етносів: дойч – фріц, німець (*у знач.* німий), поляк – лях, росіянин – москаль, кацап.

Сьогодні відомо, що санскритська мова європейського походження (13.272). Санскритське слово «рос» (рас, рус) означає «світлий, ясний, русий», інакше – «син Сонця». Найдавнішими з усіх писаних пам'яток, що зберегли ім'я «Русь», є єгипетські ієрогліфи (13.244). Римські джерела згадують про Русь з 839-го, візантійські хроніки – з 852 року. У Біблії слово «Рош» (Рус) вживається чотири рази (6.209).

Наших предків у доісторичні часи іменували різно: карпи, укри, білі хорвати, руськолани (роксани, роксолани, алани), роси (руси, русичі, рутени, расени). Це назви окремих давньоруських племен і об'єднань. Русинський (нині – український) народ ніколи не був гілкою якогось пранароду. *«Більше того! Український народ сам є пранародом, з якого вийшли інші народи»,* – справедливо твердить Павло Штепа (13.272).

Чужинці називали русинів по-своєму: індійці – с(ш)умерами, єгиптяни – гіттітами (гіксами, гіксосами); перси – сак(с)ами; греки – пелазгами (лелегами), скитами (скіфами, сколотами), сарматами (савроматами), кіммерійцями (гомерійцями), кімрами, гіпербореями, антами (велетами), троянцями, траками (фракійцями), тірренами (терсенами); римляни – етрусками (тусками), галатами, галлами, кельтами, гунами, венедами, нарешті... «варварами». Це різні форми одного найменування **«рус»** (мовні варіанти – рас, рос).

Якщо Русь-Україна була матір'ю (не сестрою!) усіх слов'янських народів, то Карпати були їх колискою. Карпати у давні часи називали Венедськими горами, бо венеди заснували на півночі Італії Венедську державу і місто Венецію. Наших предків, вихідців із нинішньої Галичини, маємо називати **прарусами,** а не якимись штучно видуманими чужинцями іменами. Загальний етнонім – прізвисько «слов'яни» походити від слова «слави». Так римляни називали білих рабів із півночі, наших предків, яких постачали царські скіфи, а згодом – хазари.

Починаючи від VI тис. до Р.Х., в далеку дохристиянську добу, в Карпато-Дунайському регіоні народжувалися, формувалися і розходилися на Схід, Південь і Захід нові етнічні групи зі своєю мовою і культурою. Наукові дослідження істориків, які стали відомі останнім часом, свідчать, що Карпати після потопу були колискою т.зв. індо-європейської або арійської цивілізації. Частина аріїв (оріїв) у середині II тис. до Р.Х. мігрувала з Аратти в Індію. Аратта (Оратанія) як країна аріїв часто згадується в с(ш)умерському епосі (6.164). Вона займала територію від Дніпра до самого Дунаю (кол. Істер).

Священна мова санскрит («культурна»), як і простонародна – пракрит («первісна»), мають багато спільних коренів з арійсько-прарусинською та старо-українською мовами, наприклад: *аді* – один, *багута* – багато, *вар* – варити, *ватар* – вітер, *горі* – гора, *гріва* – шия; *двара* – двері, *двіс* – два, *жата* – життя, *іті* – іде, *катара* – котрий, *крішна* – красний, *кшатрій* – кошовий, *маг* – муж, *матар, мана,* – мати (матір), *мріти* – вмирати, *наса* – ніс, *падаті* – падати, *паса* – пастух, *пака* – пекло, *світ, швета* – світлий, *смаяті* – сміятися, *ступа* – стопа, *тат* – той, *тата* – тато, *тваї* – твій, *трі* – три, *уда* – вода, *чуматі* – цьомати (цілувати), *явана* – явлення (3.199–200). Санскрит допомагає зрозуміти значення наших імен і прізвищ, етнонімів і топонімів.

Археологічні знахідки підтверджують можливість переселення аріїв-прас(ш)умерів з Індії (чи Закавказзя) на територію Месопотамії. С(ш)умери, наші предки, були обдарованим народом. Вони вперше збудували цивілізовані міста, звели храмові споруди – зіккурати («штучні гори»), поділили рік на 12 місяців, а тиждень на 7 днів, склали збірник

законів, таблицю множення і систему мір, винайшли колесо, плуг і віз (військову колісницю), перше письмо – клинопис. Найдавніші с(ш)умерські піктографічні пам'ятки датуються близько 3 100 р. до Р.Х. С(ш)умерські епоси виникли найменше за півтора тисячоліття до Гомерових «Іліади» й «Одіссеї». В «Епосі про Зіусудру» та «Епосі про Гільгамеша», далеко до Біблійної історії, згадується про рай і всесвітній потоп. Мова с(ш)умерів близька русинській, порівняйте: *бал-бал* – говорити (балакати), *дас* – даси (даш), *ду* – іду, *еду* – один, *кашу* – кажу, *лу* – людина, *мана* – обмін (міна), *нан* – мати (неня), *решату* – вирішувати (рішати), *сар* – цар (сонячний), *сумер* – спокійний (сумирний), *уруду* – руда (метал) (11.60–63). Семітські аккадці під проводом царя Саргона (Саррумкена) після 2 350 р. до Р.Х. підкорили С(Ш)умер, проте вони стояли значно нижче за рівнем свого суспільно-культурного розвитку.

Скити, за Геродотом, з'явилися у Північному Причорномор'ї в середині II тис. до Р.Х. Вони не були чужим народом, це ті ж праруси, які колись еміґрували на Схід, а в IV ст. пішли на Захід і завоювали Північну Англію (Шотландію). На мапі Клавдія Птоломея (бл.100 – бл.165) простір від Дунаю до Волги зазначений як «Скитія», на місці сучасної Пруссії читаємо назву «Боруссія». Ще в XVI ст. селяни Північної Німеччини (Пруссії) говорили русинською мовою. У Ганновері Служба Божа правилася на слов'янській мові до 1751 року. Шотландія в оригіналі читається як «Скотленд», тобто земля скитів. Про роль наших предків-русів натякає надзвичайна роль Пруссії в історії Німеччини (13.281, 298, 342–345).

Вчені визнають, що в питанні про царських скіфів (арійських скитів), їх міграції та історичної місії залишається дуже багато невизначеностей. Про їх спадкоємців – сарматів знаємо ще менше. Зарубіжні вчені стверджують, що скити-гітити-руси панували в Малій Азії (Галатеї) майже 150 років. Цікаво, що на їх тризубах були зображені галки, а самі гітити – з оселедцями.

На поч. XVII ст. до Р.Х. гіттити (гіксоси) з допомогою важких кінних колісниць, залізної зброї і складаних луків завоювали Єгипет і правили там більше ста років (1680–1570). Одного з фараонів звали Кийан (13.328–330). П'ять фараонів 22-ої династії мала прізвище Шишак (6.260). Сучасна історія не знає, хто вони («царі пастухів» чи «царський народ») і звідки прийшли. Античні вчені вважали гіксосів фінікійцями. Археологічні розкопки біблійного Єрихона твердять, що місто займали гіксоси.

Чимало єгипетських слів доволі зрозумілі сучасному українцеві-галичанину: *адар* – удар, *вараг* – ворог, *гапат* – обіймати (хапати), *гат* – хата, *мерт* – селянин (смерд), *мест* – помста, *пат* – палиця (патик), *рек* – рік, *ремен* – рамено (плече), *тес* – ніж (тесак), *тнет* – різати (тяти), *чебет* – чобіт (13.332). На саркофазі Тутанхамона (XIV ст. до Р.Х.) виявлено напис

русинською мовою: *«У віки несе істину сущим, що ти вбити намагаєшся, перешкоди ставлячи»*. Невідомий автор докоряє фараону Єгипту, який виступав антиподом Аратти (4.200).

Після повернення з Єгипту наші предки-праруси поселилися в Північній Палестині (кол. Ханаан) над озером Генізарет (згодом – Галілейське море). Ця місцевість знана як Галілея (пізніше – Тіверіада). Єгипетські письмові джерела (ієрогліфи) називають Палестину і Сирію I–II тис. до Р.Х. (до приходу євреїв) Верхньою Рутенією, а мешканців – рутенами (13.245, 334). Місто Єрусалим *(Ел-рус-салем)* заснували гітити (гікси), яких ханаанці звали «русами» (11.90). Воно є часткою нашої історії. Багато інших єврейських топонімічних назв – Ізраїль (*Узра-Ел; в знач.* побачив Бога; 11.50), Йордан *(Яр-дан),* Єрихон *(Яри-гон),* Голан *(Гал-лан)* – мають арійські (русинські) корені. Семіти з'явилися там лише в XII ст. до Р.Х. (13.328).

Русами-скитами за походженням, були засновники східних релігій Заратустра (Спітама) і Будда (Гаутама). Коли б не було Заратустри і Будди, то іудаизм, християнство і магометанство не мали б ідейного підґрунтя (11.92, 120, 121; 13.331). Лев Силенко спробував оживити авестійську (заратустріянську) мову, якою наші предки говорили перед заснуванням Рима і написанням Біблії: *вар* – дощ, *вдова* – відава, *віс* (весь) – село, *гав* (гов'ядина) – м'ясо, *жані* – жінка, *зам* – земля, *зна* – знати, *нава* – новий, *пасу* – скот, *хвара* – рана (11.93). Наведені приклади дають підстави задуматися про місце нашої мови в світовій цивілізації. Праруси, пише П. Штепа, випередили всіх європейців у культурному поступі на кілька тисяч років (13.263).

Сучасні історіософи твердять, що родоначальниками ґалілеян були наші пращури – стародавні арії-гіперрбореї, які прийшли в Палестину в III ст. до Р.Х. із Придніпров'я, Придністров'я і Прикарпаття (3.8). Галілеяни відомі тим, що з їх середовища вийшов Ісус Христос, Діва Марія та всі апостоли (крім Іуди із Каріота – іудея). Батьки Діви Марії, їх родичі та апостоли мають не єврейські, а наші імена. Христос не був євреєм, він був галілеянином-галичанином (3.117; 4.310–316). Християнство має галілеянські (тобто галицькі), а не єврейські етнічні корені. Для іудеїв Галілея і Самарія були окремими, «поганськими» країнами. Іудеї ставилися зверхньо до жителів Галілеї через їхнє змішане походження, релігію і відмінну мову. Ісуса не сприймали за свого. Після Вознесіння Христового значна частина галілеян із Палестини і галатів з Малої Азії повернулася в Галичину. Протягом кількох наступних століть послідовників Христа називали «галілеянами», а не християнами (4.69–70). Маємо гордитися, що наша Галичина дала світові Боголюдину Ісуса-Спасителя! Олександр

Македонський і т(ф)ракієць Спартак також мають прикарпатське коріння (13.340).

Якою мовою говорив Ісус Христос? Питання зовсім не риторичне. Ісус (євр. Єшуа) розмовляв арамейською (аморейською) мовою, яка була поширеною серед галілеян, самарян і юдеїв. Крім того, Він знав і місцеву мову, принесену в Галілею з Галичини, яка виконувала роль т.зв. «хатньої мови». Саме цією материнською мовою були мовлені передсмертні слова під час агонії на хресті: *«Єлоі, Єлоі, лема савахтані?»*. Почувши їх, іудеї подумали, що Ісус кличе пророка Іллю (Мр. 15.34–35). Згідно з помилковим стереотипом, ці слова перекладають як *«Боже мій, Боже мій, чому Ти мене покинув?»* Насправді ж останні слова Спасителя були сказані галілейською мовою, якою Марія від народження розмовляла зі Своїм Сином: ***«О Лельо, о Лельо, лем в мя ся остані!»*** (Лельо – *в знач.* Няньо-Батько). Якщо ці слова були незрозумілі для тодішніх юдеїв і нинішніх «науковців», то вони не потребують перекладу для теперішніх українців Карпатського регіону (лемків, бойків і гуцулів), звідки галілеяни-геллени-галати-галли-галичани 24 століття тому переселилися в Палестину (3.61; 4.319–320). В євангелиста Луки переклад більш точний: *«Отче, у Твої руки віддаю дух Мій»* (Лк. 23.46).

Пелазги – біблійні філістимляни, завоювали Крит і заснували місто Трою на честь бога Трояна. Вони виробили алфавітне письмо, яке перейняли фінікійці. Грецький історик Геродот (IV ст. до Р.Х.) писав, що Еллада початково називалася Пелазгією, а філософ Плутарх (II ст.) вважав, що пелазги були засновниками Рима (2.42). Етруски (тобто «з русів» інакше – расенни), які прийшли приблизно у 1250 р. до Р.Х. зі зруйнованої Трої (грец. Іліон), володіли Римською державою в 616-509 рр. до Р.Х. Назва «Рим» – етруського (руського) походження, і саме місто створювалося за етруським (руським) зразком. Головні божества Русі стали головними богами етрусків. Рим заснували наші предки-етруски – брати Ромул і Рем. Римляни успадкували праруську обрядовість, традиції, звичаї і празники (Щедрий вечір, Купала). Етруски подарували аборигенам Апеннінського півострова своє письмо. Етруські тексти написані грецькими буквами, які легко читаються. Проте вчені-лінгвісти Західної Європи протягом років не могли зрозуміти зміст написів, поки не додумалися зіставити слова з давньоукраїнською: *ака* – яко, *враз* – вразити, *ени* – вони, *живас* – життя, *зар* – жар, *ката* – хата, *міні* – мені, *нуна* – неня (мати), *паін* – пан, *палянос* – паляниця, *патакс* – птах, *пулу* – поле, *ртеле* – ретельний, *ру* – рука, *рума* – румигати (жувати), *скатера* – скатертина, *скриніум* – скриня, *сну* – сон, *сопіл* – сопілка, *сутина* – сутінки, *талан* – доля (6.193; 11.164).

Наші предки – прарýси були войовничим народом, з яким змушені були рахуватися сусіди. Кордоном між Скитською і Римською державами була річка Євфрат. Скити розгромили перські війська царів Кира (529 р.) і Дарія (513 р. до Р.Х.), а в 55 р. – римського полководця Марка Краса. Зі скитами воював Олександр Македонський. Вони вперше почали виробляти і вживати залізну зброю (13.283, 285).

Відомо, що в 118 р. роксолани-алани розбили на Дунаї римські легіони імператора Адріяна. В 375 р. аланський король Болемир з допомогою гунів вигнав готів з Русі-України (13.308). А 439 р. король аланів Самбіда допоміг Римові вигнати вестготів і бургундців з південної Галлії (теп. Франція). В Іспанських Піренеях (Галісії) досі живуть баски (самоназва – ускара), які не вважають себе ні іспанцями, ні французами. Антропологи зараховують басків до тієї ж раси, що і наших трипільців, а мовознавці твердять, що їх мова має прaслов'янські (точніше – прарусинські) корені (13.341).

Гуни на чолі з Аттилою (401–453), в союзі з галлами-русами, підірвали могутність Риму, зруйнувавши північні міста імперії. Долю Риму вирішила Каталаунська битва (6.286). Згодом наші предки під проводом короля русів (рутенів) Одонацера (Одоакра) здобули Рим (470 р.) і володіли ним протягом 14 років. Ім'я Одонацера вирізьблено латинською мовою на мармуровій плиті, знайденій у м. Зальцбург (Австрія) (13.247–248). Візантійський історик Прокопій у середині VI ст. писав, що анти і праслов'яни говорили одною мовою (9.305).

Наші предки – лемки ведуть свій родовід від білих хорватів (русів). У VII ст. до Р.Х. із Семиріччя (Пенджаб, Північна Індія), як пише «Велесова книга», на конях і возах вони з боями повернулися до Карпатських гір, де прожили близько 500 літ. Через деякий час готи (германське плем'я) із Заходу потіснили трьох синів Ірія (Арія, Орія). Тоді *«Кий іде з русами, і Щек веде плем'я своє, а Хорив – хорватів своїх»,* написано на дощечці 36-а (9.296–298, 389–390). Князь Кий, який пішов на схід сонця, на березі Дніпра заснував град Київ. Князь Хорів (Горoват, Хорват) пішов на південь, де почав нове життя на побережжі Адріатики, а Щек (Шчех, Чех) – на Моравію. «*По довгих же часах,* – пише «Літопис Руський», – *сіли слов'яни по Дунаєві, де єсть нині Угорська земля і Болгарська. Од тих слов'ян розійшлися вони по Землі і прозвалися іменами своїми, – /од того/, де сіли, на котрому місці. Ті, що, прийшовши, сіли по ріці на ймення Морава, і прозвалися моравами, а другі чехами назвалися. А се – ті самі слов'яни: білі хорвати, серби і хорутани*» (8.2).

Міграції з Карпат на південь продовжувалися і в пізніші часи. У 634–638 рр. білі хорвати – русини зі Східної Галичини (Червоної Руси) переселилися на Балкани (у Далмацію), де живуть досі. Хорвати

згадуються серед руських племен, разом із полянами, древлянами, сіверянами, радимичами, які *«жили в мирі»* (8.8). У 907 році князь Олег, разом із іншими племенами, *«котрі є пособниками»,* брав хорватів у похід на греків (8.16). Однак, невдовзі (993 р.), вони повстали проти Києва, і князь Володимир Великий змушений був втихомирювати їх (6.68).

Наших предків, які жили у лісах, називали «древлянами», на рівнинах – «полянами», в горах – «г(х)орватами». З ХІ ст. хорвати вже відомі як русини. Галицькі русини у середині XVIII, а відтак у XIX ст. переселялися у Сербську Воєводину і сьогодні називають себе «руснаци». Досі вважають себе русинами (руснаками) жителі Західного Закарпаття (Україна), Пряшівщини (Словаччина), Мармарощини (Угорщина). Принагідно згадаємо, що князь Святослав Завойовник називав свій народ – «скито-руси», а гетьман Богдан Хмельницький – «русини».

Коли цар Пьотр І у 1713 році вкрав нашу етнічну національну назву і почав називати азіатську Московію (кол. Татарську Русь) – «Россія», а московитів іменувати «росіяни» (рассіянє), наддніпрянці, щоб не бути «малоросами», на початку XIX ст. задовільнилися синонімом «українці». Русини Галичини лише під час Першої світової війни стали українцями. Однак, мусимо пам'ятати, що назва «Україна» також давня, вперше відома з Іпатіївського літопису (1187 р.).

У «Велесовій Книзі», що є концентрованим вираженням пам'яті прарусів-українців дохристиянської доби, я знайшов більше сотні слів, що властиві для лемківської говірки: *вошчына* – віск, *взерати ся* – дивитися, *влоси* – волосся, *вырва* – урвище, *єго* – його, *карк* – шия, *лихий* – поганий, *міх* – мішок, *най* – хай, *од ся* – від себе, *они* – вони, *осі* – ці, *піємо* – співаємо, *про* – для, *са(я)* – ця, *стріча* – зустріч, *сут* – є, *худо* – погано, (9.398–468). Вчені-мовознавці чомусь свідчать про спорідненість мови «Велеса» зі старочеською. На наш погляд, тут треба твердити про спорідненість мови близьких і дальших сусідів-слов'ян (чехів, словаків, поляків, сербів, хорватів, русинів-українців) із говором жителів Карпат. Саме звідси почалася давня (арійська) мова, яку в значній мірі зберегли нинішні русини-лемки. Зауважимо, що прислівник ***«лем»*** широко використовувався в українській літературній мові XIV–XVII ст., а галицький літературний діалект XIX ст. дуже близький до лемківської говірки. Фому Невірного прошу переглянути львівську газету народовців «Діло», що виходила у Львові в 1880–1939 роках.

Саме праруська розмовна мова була базовою для становлення нинішнього літературного мовлення всіх слов'янських народів. Наша кирилиця (863 р.) не була новою абеткою слов'ян, вона створена на основі давньоруської, дохристиянської. Св. Кирило (Константин) не винаходив ні глаголиці, ні кирилиці. Він додав лише кілька літер до алфавіту, знайденого

в Корсуні. Аланське письмо було основою для глаголиці, а від неї – кирилиці (13.311). Санскритське, с(ш)умерське, фінікійське, етруське письмена походять від праруського, а не навпаки (6.200–201).

Вважають, що алфавіт винайшли стародавні греки-елліни. Насправді вони перейняли його від кіммерійців-фінікійців, наших предків (6.165,183). Місце походження писемності останнім часом перемістилося з Месопотамії та Фінікії до Центральної Європи – Карпат (6.197–198). Саме Галичина була духовною основою Оріани – Руси-України.

Грецьке слово «логос» походить від староруського «голос». Воно трансформувалося шляхом перестановки двох приголосних, подібно як лемківський «медвід» – на український «ведмідь». Назва «гал» (галичанин) також бере початок від слова «голос» (голосистий) (3.48, 218).

У своїй праці Іван Верхратський висловлює припущення: *«Говор галицьких Лемків оказує подібно як і говор угорских Лемаків сильний вплив словаччини; подекуди слідний також вплив польщини...»*. Однак, тут же визнає: *«Не без того, що і русчина вплинула своєю дорогою на місцеві говори і Словаків, і Мазурів...»*. (2.2).

І. Верхратський вважає, що деякі лемківські слова, форми і вирази є давніші і правильніші, ніж загальновживані на той час у письмі чи в «бесіді розговорній». Серед таких прикладів подає слова: **астряб** – ястра(у)б, **спадчына** – спадщина; **тета, тотка** – тітка; **ручник** – рушник (2.16, 19). Вчений приводить десятки архаїчних форм лемківських слів, які беруть початок від XIV століття.

Треба погодитися з думкою Адама Барни, *«што Лемкы в своім карпатскым сьвіті были єдным, найдовше захованым з архаічных народів Европы...»* (1.68).

III.

У 1932–36 рр. рідну мову наші предки вивчали в початкових школах на Північній Лемківщині, яка входила до складу Польщі. Тоді ж було введено Буквар і першу Читанку. Фундація Підтримки лемківської меншини «Rutenika» у Польщі 2004 року видала новий Буквар, Граматику і польсько-англійсько-лемківські Словники, які допущені сьогодні для використання у середніх школах.

Словники засвідчують рівень мовної культури лемків і мовне багатство лемківської бесіди. Мовна спільнота, відомо, вважається характерним чинником національної ідентичності лемків. Достатньо глянути на нашу словникову статтю «людина», що має (крім загальної назви) 38 значень-позицій, «майстер», «полотно» – по 25, «чоловік» – 23, «жінка», «поле» – по 22, «ліс» – 19, «вівця», «тканина» – по 16, «вода»,

«дитина» – по 13, «груша», «дерево», «корова», «солома» – по 12. Кожна мова неповторна, давня русинська (лемківська) – також.

Для ілюстративних прикладів у словнику використаний фольклорний матеріал – пісні та приказки. Лемківська пісня займає виняткове місце в загальноукраїнській пісенній творчості. Досі, по радіо і телебаченню, з естрадних підмостків звучать чарівні лемківські пісні, яких оголошують просто – «українські народні». Про співучість лемків писав (язичієм!) О. Кольберґ у своїх «Різних творах»: *«Лемки, як весь народ рускій, сут весьма пєвчий. Жне-лі женщина, грабає-лі, доіт-лі корови, ілі на жорнах меле, всегда роботу свою піснію сопровождає... Удівітельним дєйствітельно єст, як оні целий день жнучи, похилени до землі, спєвати могут»* (14.49, 47).

Я не проводив наукових експедицій на Лемківщині і не записував лемківські слова по селах, як це робили Іван Верхратський чи Януш Ріґер. Бо не було в цьому потреби! Іншої мови, крім лемківської, я не чув до виселення в Україну. Материнською мовою користувався майже 50 років (дякувати Богу, що мої батьки жили довго). А в Монастириськах (1945–58 рр.), в яких досі компактно проживають лемки, ми розмовляли «по нашому» і вдома, і на вулиці, і в школі. До словників І. Верхратського, Я. Ріґера, З. Стібера, А. Бігуняка, Я. Хорощака, П. Пиртея, О. Павлешина, М. Завадяка, О. Лешка я звернувся лише тоді, коли самостійно зібрав близько 20 тисяч слів. І брав від них не всі слова підряд, а тільки рідкісно-реґіональні, яких я не міг пам'ятати, бо вони не вживалися в Західній Лемківщині, зокрема в маминій Ганчові чи батьковому Сквіртному на Горличчині.

Щиро вдячний Володиславу Максимовичу – «гамерицкому лемкови», за електронні варіанти праць І. Верхратського, Я. Ріґера, О. Кольберґа, Ф. Колесси, З. Стібера, О. Лешка та інших. Вдячний Володимиру Ропецькому – «львівскому лемкови», за усні поради і праці А. Павлешина, М. Завадяка і Д. Попа, які збагатили мої знання лемківської мови, а також сам словник.

Живим інформатором рідної говірки, яку я записав, була одна із найстаріших лемкинь в Україні – 92-річна Марія Щерба з Кирпанів (нар. 1919 р. в с. Кам'янка, повіт Кросно). З 1945 р. вона проживає в с. Ягільниця Чортківського району на Тернопільщині.

Найбільш ґрунтовними науковими працями з лемківського мовознавства, використаними мною, вважаю словники І. Верхратського та Я. Ріґера. Цінним джерелом для пізнання регіональних діалектів, у т.ч. лемківського, є «Енциклопедичний словник української мови».

Загалом, словник містить **10 760** статей, близько **26 000** лемківських слів (у т.ч. **5 640** запозичених слів), **1 250** словосполучень та **1 700** ілюстративних прикладів, без врахування словесних варіантів і відмінкових закінчень. Він охоплює найбільш уживані та рідкісні слова лемківського діалекту української мови.

ЛЕМКІВСЬКИЙ ПРАВОПИС

Досі немає усталеного лемківського фонетичного правопису. Подані в словнику найбільш характерні особливості формотворення лемківських слів покликані заповнити цю прогалину. Ми пишемо їх так, як вимовляємо і чуємо. Давно назріла потреба в систематизації багатої лемківської лексики. У багатьох випадках виникали сумніви, що вимагають подальшого вдосконалення, передусім синоніми – слова, різні за звуковою формою, проте однакові або близькі за значенням.

1. Буква *-ї* у лемківському правописі не використовується: лемко -**і́де**, а не їде; -**іст**, а не їсть.

2. Не вживається апостроф (**'**) перед літерами *-я, -ю, -є.* Українські слова ім'я, зів'ялий, м'який, в'ється пишемо як **іме́но, зывя́лий, мня́гкій, вє́-ся.**

3. Шипляча буква *-щ* замінена поєднанням складових букв: *-шт* (нащо – **по́што,** щоденно – **што́ден**) або *-шч (*прищ – **пы́ршч,** щастя – **шче́сьтя,** щирий – **шчы́рий***).*

4. Твердий знак (**ъ**), що з'явився на початку XI ст., не використовуємо у жодній позиції. Він нагадує архаїчне, пресловуте «язичіє». До прикладу, в Росії та Східній Україні його відмовилися вживати в кінці слів ще у 1918 році.

5. Старослов'янська буква *-ы,* навколо якої ведуться гострі дискусії, відома з кінця XI ст., коли московитів-«росіян» ще не існувало. Вона вживається згідно з вимовою після шиплячих та інших приголосних (крім *-ц*): **бы́кы, бы́ти, жы́тя, ры́ба, хы́жа.** Однак існують винятки: **бі́гчи, бідны́сший, глу́бший, дітя́чий, істню́чий, козя́чий, моло́дчий, правода́вчий, ры́жий, сьвіжий, середу́шчий, ту́ньший, туте́йший, шчи́тка.**

Спроба заміни букви *-ы* на *-и* суттєво змінює значення багатьох слів. Переконливими прикладами можуть бути такі ононіми – однакові за написанням і звучанням слова, проте різні за значенням: бити – **бы́ти,** вигляд – **вы́гляд,** вити – **вы́ти**, грати – **ґра́ты,** дим – **дым,** лишка – **лы́жка,** писк – **пыск,** рачки – **ра́чкы,** рик – **рык,** син – **сын,** ти – **ты.**

6. Відмовляємося від вимови букви *-л* як *-в* в іменниках (молоко – **мово́ко**, село – **се́во**, ляда – **ва́да**, слуга – **сву́га**), дієсловах минулого часу однини і множини жіночого і середнього роду (писала – **писа́ва**, ходила – **ходи́ва**; пішло – **пі́шво**, казало – **каза́во**), прикметниках (молодий –

мово́дий, веселий – **весе́вий**), прислівниках (повно – **по́лно**). Також відмовляємося від зворотнього написання дієслів минулого часу чоловічого роду (пішов – **пі́шол**, принимав – **прини́мал**).

Ця регіональна вимова має виразний відтінок полонізмів або русизмів, тому не може бути прийнята у лемківському правописі.

7. Відмінності між м'яким *-і* і середнім *-и* в багатьох лемківських словах прослідковуються дуже невиразно: **ле́кци(і)я, по́зі(и)р, о́ри(і)х, ро́сі(и)л.** Однак при письмі заперечуємо заміну *-і* буквою *-и* на початку слів: Іван – **И́ван**, ішов – **и́шов.** При вимові цю рідкісну особливість варто враховувати.

8. Букву *-Ґ -ґ* вживаємо у випадках, передбачених українським правописом, а також у всіх словах іншомовного походження, в яких подано *-g*, а не *-h*: **ґа́вґан, ґа́зда, ґазе́та, ґа́мба, ґанч, ґа́чы, ґвер, ґу́макы, ґуст; дра́ґон, коле́ґа, ля́ґер, му́рґа, о́ґін, ти́ґер, фіґу́ра, фільо́лоґ, шляґ, шпа́рґет** і т.д.

9. У всіх випадках, незалежно від попередніх і наступних літер, від пунктуації, на початку і в середині речення, використовуємо прийменник *-в*, а не *-у*: **жычы́ня в ли́сьті; в мо́ій фаме́лиі.**

10. Перед словами, що починаються на приголосні, звук *-в* вимовляємо як *-г, -ф* або *-х:* **гло́ни, фче́ра, ф каба́ті, х пари́ю.** Проте рекомендуємо писати: **вло́ни, вче́ра, в каба́ті, в пари́ю.**

11. Після букв *-з*, *-с, -ц* перед голосним *-і* та приголосними пишемо *-ь* *(м'який знак)* для посилення м'якості цих приголосних: **бесьі́да, зьі́ля, зьві́зда, кра́сьні, сьвя́то, сьім, сьміх, су́сьід, цьвічьі́ня, цьі́пы.** Однак існують ряд винятків: **касі́єр, о́смий, ро́сіл, слонь, сті́вка** та ін.

12. Пом'якшується буква *-л* перед голосним *-о:* логіка – **льо́ґіка,** Павло – **Па́вльо,** понеділок – **понеді́льок.**

Не можемо погодитися з пом'якшенням при письмі букви *-л* перед голосним *-і*: **кльіщі, льіс, льітеркы, льія, мльіти, пльінити, сльіпак, хльібусь** та інших (див. І. Верхратського). Букву *-л* у наведених словах вимовляємо м'яко і без м'якого знаку.

13. Категорично заперечуємо заміну букв *-зь, -сь* на *-ш:* **зьві́зда** – ***шьвізда,*** **сьвя́то** – ***швято,*** **сьніг** – ***шніг,*** **су́сьід** – ***сушід,*** **ся** – ***шья.*** Вони зустрічаються у лемківському словничку А. Бігуняка – О. Гойсака, а також О. Павлишена, який використовував його буквально. Буква *-ш* спотворює чисте звучання слів.

14. М’який знак (**-ь**) не вживається у прикметниках, які закінчуються на ***-зький, -ський, -цький,*** *у* т.ч. у суфіксах слов’янських прізвищ (**Остро́вскій, Пото́цкій, Сьвєнці́цкій**). У цих словах буква ***-и*** змінюється на *-і:* вузький – **у́зкій,** польський – **по́льскій,** тонкий – **то́нькій.**

15. Іменники чоловічого роду, які в українській мові закінчуються на **-ь**, по-лемківськи вимовляємо твердо: **ві́нец, мі́сяц, сы́чен, хло́пец.**

16. В іменниках середнього роду однини, які закінчуються на ***-я***, подвоєння букв не проводимо: життя – **жы́тя,** завдання – **зада́ня,** зілля – **зыля,** сушіння – **сушы́ня,** читання – **чыта́ня.**

17. Частку ***-ся*** в кінці зворотніх дієслів рекомендуємо писати через дефіс, а на початку – без нього: **сподіва́ме-ся, ся мину́ло.** Однак заперечуємо їх написання разом: **звіри́тися, спита́тися** *(див. Прт.)* або з невиправданим пом’якшенням: **выдава́тисья, зріка́тисья, понагля́тисья** *(див. БГ., Пвн.).* Як виняток – **де́сьят, пісья́ти,** відповідно до вимови. Правопис частки ***-ся*** без дефісу збережено згідно з першоджерелами *(див. Врх., Рґр.).*

18. Частку **-зме** в кінці дієслів також пишемо через дефіс: ми ходили – **ходи́ли-зме.**

19. Іменники чоловічого роду, що означають професію і закінчуються на ***-ар, -яр,*** вимовляємо твердо: **ма́сар, у́вчар, ко́сяр, ры́бяр.** Проте у родовому відмінку, вони пом’якшуються і змінюються наголоси: **маса́ря, увча́ря, коса́ря, рыба́ря.**

20. Іменники твердої групи множини можуть закінчуватися на ***-ове:*** **брато́ве, пташко́ве, свато́ве, сыно́ве.**

21. Іменники чоловічого і жіночого роду в орудному відмінкові однини, на відміну від українських ***-ою, -ею, -єю,*** мають закінчення ***-ом:*** **бро́ньом, во́дом, голо́вом, ма́пом, пля́цом, ру́ком, сли́вком, хы́жом.**

22. Українське слово-сполучник ***-що?*** на Лемківщині всюди вимовлялося як ***-што?***

23. Префікс ***-від*** у лемківських словах змінюється на ***-од*** в іменниках (відповідь – **одпо́від,** відродження – **одроджы́ня**), дієсловах (відійти – **одыйти,** відтінити – **одтіни́ти**), прикметниках (відкритий – **одкры́тий,** відповідний – **одпові́дний**), прислівниках (віднедавна – **однеда́вна**).

24. Загальновживаний в українській мові префікс ***пере-*** вживається у лемківських відповідниках як ***пре-,*** переважно в дієсловах (перебувати –

пребыва́ти, передбачити – **предвиді́ти,** перейти – **пре́йти),** а також у похідних від них іменниках, прикметниках і прислівниках (перед – **пред,** передчуття – **предчу́тя**, пересолений – **пресоле́ний**). Проте існують винятки: закуска – **переку́ска,** переймати – **перея́ти,** переселення – **пересслі́ня,** перебільшення – **переса́да.**

25. Закінчення дієслів у 3-ій особі теперішнього часу однини та минулого часу множини завжди вимовляємо твердо: **гва́рит – гва́рят, гу́лят – гуля́ют, єст – сут.**

26. Іменники чоловічого роду, що закінчуються на *-д, -з, -ж, -н, -р, -с, -т,* у родовому відмінку множини мають закінчення *-ив* або *-ів:* **ко́мин – коми́нив, па́лец – па́льців.**

27. У словах іншомовного походження, зокрема географічних назвах, зустрічаються скорочення початкових голосних букв (італієць – **та́льян**), додавання букви *-г* перед початковими голосними (Америка – **Гамери́ка),** зміна *-ф* на *-т* (Афіни – **Ате́ни**).

28. Деякі особові іменники жіночого роду однини та жіночі імена можуть набувати закінчення чоловічого роду: мамуся – **ма́мусь**, кумуся – **ку́мусь**; невістка – **не́віст,** господиня – **ґа́здын**; Марина – **Ма́рин,** Параска – **Па́раск.** Це примітна особливість говірки галицьких лемків, яку слушно зауважив ще І. Верхратський.

29. Характерне тверде закінчення м'яких зубних приголосних в іменниках: вогонь – **о́ген,** гість – **гіст,** повість – **по́віст**.

30. У прислівникових формах можливі заміни кінцевих букв *-і* на *-о:* гарно – **га́рді(о),** невміло – **безда́рні(о),** повно – **окопи́сті(о).**

31. Буква *-в* перед *-у* на початку слів випадає (*вугілля –* ***у́гель****, вузько – у́зко, вухо – у́хо).* В окремих випадках *-в* замінюється на *-у:* вживати – **ужыва́ти,** повчання – **поуча́ня.**

32. Характерною ознакою лемківської говірки є зміна закінчення слів, зокрема:

– жіночі прикметники родового відмінку однини на *-ой* (верхньої – **ве́рхньой,** доброї – **до́брой,** першої – **пе́ршой);**

– прикметники у називному відмінку множини на *-ы* (горді – **го́рды,** мудрі – **му́дры,** наші – **на́шы**);

– особові форми дієслів 1-ої особи множини на *-ме* (випускаємо – **выпушча́ме,** зваримо – **звари́ме,** кидаємо – **шмаря́ме,** співаємо – **сьпіва́ме**);

– займенники у називному відмінку множини мають закінчення на *-ы* (ти – **ты**, ми – **мы,** ви – **вы).**

33. Дієслова наказового способу нерідко зберігають стару форму з часткою *-ле:* говори! – **гва́р-ле!** іди сюди! – **по́д-ле гев!** ану! – **но́-ле!**

34. Закінчення *-и* після твердих приголосних у дієсловах 2-ої особи однини наказової форми, властиве для української мови, зникає: бери! – **бер!** говори! – **гвар!** іди! – **ід!** неси! – **нес!** ходи! – **ход!**

35. У дієсловах 1-ої і 2-ої особи множини наказової форми закінчення *-іть* переходить у *-ме, -те:* беріть! – **бе́рте!** ідіть! – **і́дте!** несіть! – **не́сте!** ходімо! – **хо́дме!**

36. Чоловічі прикметники лемківських слів, що мають закінчення *-ій,* у середньому роді однини змінюються на *-кє:* бідацький – **біда́цкій, -ка, -кє;** дикий – **ди́кій, -ка, -кє,** сільський – **се́льскій, -ка, -кє.** Закінчення слів жіночого роду залишається незмінним.

37. Ряд лемківських слів мають неповноголосі форми іменників і прикметників: болото – **бла́то,** волосся – **вла́си,** дорога – **дра́га**, здоровий – **здра́вий,** золото – **зла́то**, солома – **сла́ма,** сторона – **стра́на.** При цьому, наступне після приголосної *-о* переважно змінюється на *-а.*

38. Лемківські відповідники нерідко змінюються через переставлення звуків у словах: гримить – **гы́рмит,** дрова – **ды́рва,** кропива – **копри́ва,** кришити – **кыршы́ти,** прищ – **пырщ,** тверезий – **тере́збий,** хребет – **хы́рбет.**

39. З великої букви (крім загальноприйнятих в українській мові) пишемо назви народів і народностей: **Ле́мко, Ру́син, Украі́нец.**

Велика буква в займенниках також є знаком поваги та інтелігенції: ***Щы́ро Ти дяку́ю! Серде́чні ви́там Вас!***

40. Скорочено записуємо звертання, наукові титули, церковні сани та військові звання: **п.** *(пане),* **др.** *(доктор),* **проф.** *(професор),* **доц.** *(доцент),* **інж.** *(інженер),* **о.** *(отець),* **плк.** *(полковник),* **ген.** *(генерал).*

41. Багато лемківських слів мають іншомовне походження, особливо з *нім.* – **го́бель, ко́льба, ко́нто, шурц;** *австр.* діалекту – **фрас, ша́фель, шпа́рґет** (переважно науково-технічна темінологія); *пол.* – **ґада́ти, дзе́цко**; менше зі *слов.* – **мамі́чка, шва́рне;** *угор.* – **боґа́нчы, ба́ча;** *рум.* – **кляґ, брындзя.** Іншомовні слова були запозичені за часів Австро-Угорщини

безпосередньо з німецької та угорської мов або з польської. Окремі тюркські слова прийшли з європейських мов сусідів.

42. У лемківській бесіді, як і в українській мові взагалі, не дуже часто вживається звук **-ф.** Наведені близько ста словникових статей є виключно чужомовного походження. Можемо твердити, що буква **-ф** не властива для лемків.

43. Лемківські слова мають ***постійний наголос*** на перший: **во́да, но́га, ру́ка** або передостанній склади: **господа́рка, дере́во, коро́ва** (тобто на другий від кінця слова). Наголос змінюється:

– при зміні значення слова **(га́решт, гаре́штант; по́гар, пога́рик, погори́чок);**

– при відмінюванні слова **(ли́жвяр – лижва́ря; лы́сий – лысо́го; я́вір – яво́ру);**

– у словах іншомовного походження **(вария́нт, комисарія́т**, **лє́кция, ма́шынґвер, шлюба́нк);**

– у пісенних текстах **(заграйте́ мі, гу́сьлі, заграйте́ мі, ба́сы; не пи́ю па́люнку, лем палену́ воду́).**

Окрім перелічених вище особливостей, лемківська говірка та її правопис є подібні до норм української літературної мови.

По́за тым, як юж бы́ло повідже́но, лемкі́вска бесы́да а єй писо́вня сут поди́бны до украіньско́го літературно́го язы́ка.

ПОБУДОВА СЛОВНИКА

1. Літера ***-ы***, додана до лемківського алфавіту, умовно поміщена після голосної ***-и.***

2. З метою заощадження місця алфавітний порядок порушено у таких випадках:

– жіночий іменник подається після іменника чоловічого роду, якщо обидва слова об'єднані змістом і утворені з однієї основи: скрипаль, скрипалька – **гу́дак; гуда́чка, -ы;** фінляндець, фінляндка – **Фін; Фі́нка, -ы;**

– зменшені форми іменника подаються після основного значення: бик, бичок – **бык, бы́цьок;** буряк, бурячок – **бу́рак, бура́чок;**

– в одній словниковій статті об'єднані дієслова недоконаного і доконаного виду: кидати, кинути – **мета́ти (ме́чу, ме́чеш, ме́че);**

полегшати, полегшити – **одлегну́ти, одлігну́ти.** Недоконана форма не подається у випадках, коли вона практично не вживається.

3. Тлумачення і пояснення слів вміщуються у дужках (світлим курсивом) після лемківських відповідників: безрогий – **шу́тий** *(вівця, коза).*

4. Лексичні ононіми – однакові за написанням і звучанням слова, проте різні за значенням, подаються окремими статтями і позначені арабськими цифрами з крапкою: видання – **1. выда́ня** *(заміж);* **2. выда́ня** *(книжки).*

5. Українські слова та їх лемківські відповідники написані з малої літери, крім власних імен (Тит – **Ти́тко**), географічних назв (Афіни – **Ате́ни**), релігійних свят (Трійця – **Зеле́ны Сьва́та, Руса́ля**).

6. Близькі за значенням лемківські відповідники українського слова відокремлені один від одного комою. При цьому більш уживані слова стоять на першому місці: добрий – **гі́дний, до́брий, пу́тній**; побачення – **спотка́ня;** *пол.* **ра́нтка.**

7. Лемківські відповідники відокремлюються між собою крапкою з комою:

– якщо українське слово тлумачиться по-лемківськи різними поняттями: вікно – **вы́гляд, -у;** *угор.* **о́блак;**

– якщо вони мають при собі тлумачення або пояснення: дядько – **стри́йко** *(по батькові);* **у́йко** *(по матері);*

– якщо переклади далекі за змістом: каганець – **ля́мпаш; ля́мпка, -ы; сьвіте́лко.**

8. Родовий відмінок лемківських слів-іменників, які закінчуються на букву **-а,** не вказано: бідолаха – **небо́рак;** службовець – **уря́дник;** шахтар – **гі́рник.**

9. Родовий відмінок відповідників-синонімів, що розділені комою, вказується після останнього слова: диван, кушетка – **кана́па, со́фа, -ы.**

10. Родовий відмінок лемківського відповідника з двох слів подається так: кишка – **сьлє́па кы́шка, -пой ...кы.** При цьому незмінну частину другого слова-іменника замінюють три крапки.

11. Якщо дієслова – синоніми, то вони роз'єднані комами, а їх закінчення вказується лише один раз: пересувати – **човга́ти, шурга́ти, -ам, -аш;** проглядати – **прозе(и)ра́ти, прозріва́ти, прозри́(і)ти, -ам, -аш.**

12. Окремі дієслова подаються в особових закінченнях однини і множини повністю (в дужках): лити – **ля́ти (лью, льєш, льє; ліє́ме, ліє́те, лі́ют).**

13. Якщо українське слово та його лемківський відповідник співпадають, але при відмінюванні воно суттєво змінюється, то таке слово подане в окремій статті: знати – **зна́ти (знам, знаш, зна; зна́ме, зна́те, зна́ют)**; кров – **кров, кы́рви**; рука – **ру́ка (ру́кы, ру́ком, на ру́цы).**

14. Займенники, що відмінюються за родами, наведено у формі чоловічого роду, відтак подано форми жіночого і середнього родів та множини, а в дужках – їх відмінки: який – *займ. ч.* **ко́трий, я́кій;** *ж.* **ко́тра, я́ка (я́кой, я́кій, я́ку, я́ком);** *с.* **ко́тре, я́кє (яко́го, яко́му, я́кє, я́кым);** *мн.* **ко́тры, я́кы (я́кых, я́кым, якы́ма).**

15. Усі українські слова і словникові статті розташовані в алфавітному порядку, за винятком загальних назв, які подаються спочатку: віз – **1.** *ж. заг. нім.* **фу́ра, -ы; 2. дра́бняк, драби́няк** *(із драбинами);* **3.** *Прт.* **тарапа́та, -ы** *(старий).*

16. Пояснення лемківських слів зроблені світлим курсивом і взяті у дужки: струхнявіти – **збарсьні́ти** *(про дерево).*

17. Гніздова система використана для вирізнення смислових і стилістичних відтінків окремих слів лемківської говірки, зокрема: бик, бочка, будка, верстат, вівця, відганяти, віз, віл, вода, ворота, в'язанка, галушки, горщик, гра, гриб, груша, ґрунт, дах, дерево, дитина, дівчина, діжка, дошка, дрізд, жердина, жир, жінка, жук, земля, зуб, камінь, капуста, картопля, китиця, кімната, кликати, колесо, колода, комора, корж, корова, крупа, листя, лити, личинка, ліс, людина, льон, майстер, мати, машина, метелик, місце, молоко, м'ясо, напій, настоянка, ніж, огорожа, падати, палиця, паляниця, папір, пастух, пищати, плата, плащ, погода, поле, полотно, посудина, працювати, приміщення, продавець, різати, робити, сани, сир, скло, слива, сніг, сокира, солома, стайня, станок, стодола, страва, суп, тканина, торгівець, трава, тріскати, труба, туфлі, тютюн, фрукти, хата, хвороба, хліб, хустка, цвях, черевики, чоботи, чоловік, шерсть, шкіра, шлунок, шнур, щітка, яблуко, яйце, ялина, ячмінь.

18. Власні імена лемків і географічні назви наведені тільки найбільш характерні. Вони включені в загальний алфавітний перелік статей.

19. Якщо одні і ті ж реєстрові лемківські слова зустрічаються у кількох авторів використаних джерел, то хронологічно перевагу надано словнику І. Верхратського (1902 р.).

20. Більшість вузькофахових наукових термінів із галузей ботаніки, зоології, іхтіології та орнітології взято з праць І. Верхратського.

21. Словникова стаття складена з наступних частин: а) реєстрове українське слово; б) його граматична характеристика; в) лемківський відповідник; г) семантичний опис; ґ) ілюстративний матеріал.

22. Лемківські слова подані в алфавітному порядку і такій змістовно-хронологічній послідовності: авторські, іншомовні, *Врх.* (І. Верхратський), *Ртр.* (Я. Рігер), *Стб.* (З. Стібер), *БГ.* (А. Бігуняк, О. Гойсак), *Хрщ.* (Я. Хорощак), *Прт.* (П. Пиртей), *Пвн.* (А. Павлешин), *ЗП.* (М. Завадяк, Д. Поп), *ЛШМ.* (О. Лешка, Р. Шішкова, М. Мушинка).

23. Словосполучення, які уточнюють реєстрові українські слова, поміщені після конкретного значення слова або в кінці словникових статей: колотий – **лупа́ний;** ~ камінь – **лупа́ний ка́мін.**

24. Ілюстративні ***фразеологічні приклади*** подані жирним курсивом після словникових статей у тлумаченні на лемківську говірку. Вони об'єднані в чотири групи:

– лемківські пісні та колядки (окремі рядки): ***то́та же́на до́бра, што му́жа шану́є*** *(піс.);*

– лемківські приказки: ***по́кус, а́ле фурт!*** *(прик.);*

– речення історико-етнографічного змісту: ***вязня́ми ля́ґру Яво́жно бы́ли 3 853 осо́бы;***

– поширені звороти побутового мовлення лемків: ***вло́ни пляну́єме поіха́ти на «Ва́тру».***

УМОВНІ ПОЗНАЧЕННЯ

1. Лемківські відповідники та словосполучення набрані **прямим жирним шрифтом**, граматичні характеристики, пояснення і походження слів – *світлим курсивом*, фразеологічні ілюстрації – ***жирним курсивом***.

2. Букви фонетичних варіантів лемківського відповідника взяті в круглі дужки: **в(х)пав, в(г)мер.** Це означає, що слово має дві різновидності: **впав** і **хпав**, **вмер** і **гмер**, з яких другий варіант у письмі вживається рідше.

3. Скісна риска між словами означає, що вони мають рівноцінне значення, зокрема у займенниках: **йо́го/го, мойо́го/мо́го.**

4. Дефіс при поданні граматичних форм дієслів замінює основу слова: починати – **зачына́ти, -нам, -наш.**

5. Іменники, що вживаються переважно у множині, виділені позначкою: брови – *мн.* **обы́рвы, бы́рвы.**

6. Позначення родів даються лише в тих випадках, коли лемківські відповідники не співпадають із родом українського іменника: бюро – *ж.* **канцеля́рія, -иі;** протидія – *ч.* **о́тпор, -у.**

7. Форма лемківського слова в родовому відмінку поміщена після нього скорочено, у вигляді букви або останнього складу: волосінь – **воло́сьін, -се́ни;** мистецтво – **шту́ка, -ы**; професіонал – **фахо́вец, -вця.**

Якщо слово коротке, а скорочення незручне і незрозуміле, то воно наведене повністю: дріт – **дрит,** *род.* **дро́ту;** вогонь – **о́ген,** *род.* **огня;** сіль – **силь,** *род.* **со́ли.**

8. Закінчення іменників чоловічого і середнього родів однини в родовому відмінку на ***-а*** не вказуються: плугатар – **о́рач**, рушник – **ру́чник,** ручка сокири – **топори́ско.**

9. Знак тильда (~) замінює усе заголовне слово або його частину при повторенні в ілюстративних словосполученнях: битливий – **бодли́вий;** ~ ва тварина – **бодли́ва зьвіри́на;** двері – *мн.* **две́ри;** відкриті ~ **отворе́ни две́ри.**

10. Знак рівності (=) вказує на те, що лемківський переклад лише приблизно відповідає значенню українського вислову: заглиблений = **жолобча́стий.**

11. Синоніми – однакові або близькі за значенням слова (анархія – *див.* безладдя; животіти – *див.* бідувати) подані як окремі словникові статті, а близькі за написанням слова (відбір – *тж.* добір; грабіж – *тж.* грабунок; заправка – *тж.* засмажка) – після всіх лемківських відповідників.

12. Відмінкові закінчення слів, запозичених із літературних джерел (крім *Прт.)*, не вказуються. Вони не були вказані авторами у своїх працях.

13. Наголоси подані значком (ʹ) над голосною у всіх лемківськомовних відповідниках, окрім односкладових. Пам'ятаймо, що наголос є одним із характерних особливостей говірки лемків. Українські слова наголосів не мають.

14. Термінологічні і граматичні пояснення, що стосуються всіх слів словникової статті або ряду їх, стоять безпосередньо перед заголовними словами лемківських відповідників. Пояснювальні позначки при словах, широко відомих у письмі та усному мовленні, не подаються.

15. Позначення запозичених цитат і фактів у «Передмові» подаються в круглих дужках двома цифрами (перша – номер книги у переліку літератури, друга – сторінка), які розділені крапкою (напр. 2.67). Якщо джерело має кілька частин, то позначення подано трьома цифрами, де друга – № тому (напр. 7.1.11).

Позначення використаних словникових літературних джерел

БГ. – Бігуняк Андрій, Гойсак Олександр. Лемківський словничок. – Тернопіль, 1997.

Врх. – Верхратский Іван. Про говор галицких Лемків. – Львів, 1902.

ЗП. – Русиньські співанкы з Вирховины и Гуцульщины. / Упор. М.І. Завадяк, Д.І. Поп. – Ужгород, 2007.

ЛШМ. – Лешка Олдржіх, Шішкова Ружена, Мушинка Микола. Розповіді з Підкарпаття. Vypraveni z Podkarpati. Українські говірки Східної Словаччини. – New-York-Praha-Київ, 1998.

Прт. – Пиртей Петро. Короткий словник лемківських говірок. – Івано-Франківськ, 2004.

Хрщ. – Horoszczak Jaroslaw. Словник лемківско-польскій, польско-лемківскій. – Warszawa, 2004.

Пвн. – Pavlesin Aleksa. Mali rjecnik lemkivskog govora ukrajinskog jezika. Po lemkivski-ukrajinski-hrvatski. Hrvatski-ukrajinski-po lemkivski. – Zagreb, 2007.

Ргр. – Rieger Janusz. Slownictwo i nazewnictwo lemkowskie. – Warszawa, 1995.

Стб. – Stieber Zdzislaw. Dialekt lemkow. Fonetyka i fonologia. – Wroclaw-Warszawa-Krakow-Gdansk-Lodz, 1982.

УМОВНІ СКОРОЧЕННЯ

ав. – авіація
австр. – австрійський діалект нім. мови
анат. – анатомія
англ. – англійська мова
архіт. – архітектура
астр. – астрономія
біол. – біологія
бот. – ботаніка
буд. – будівництво
бухг. – бухгалтерський термін
вел. – великий
в знач. – в значенні
влас. – власна назва
виг. – вигук
війс. – військова справа
геогр. – географія
геол. – геологія
госп. – господарський термін
грам. – граматика
груб. – брутальне слово (вислів)
дер. – дерев’яний
див. – дивися
дит. – дитяче слово (вислів)
дієс. – дієслово
друк. – друкарський термін
ж. – жіночий рід
заг. – загальна назва
займ. – займенник
зал. – залізниця; залізний
збір. – збірне значення
зменш. – зменшувальна форма

зоол. – зоологія
ек. – економіка
ел. – електротехніка
євр. – еврейське слово
ім. – іменник
ірон. – іронічне слово (вислів)
іст. – історія
італ. – італійська мова
кам. – кам'яний
канц. – канцелярське слово (вислів)
книж. – книжкове слово (вислів)
крав. – кравецька справа
кул. – кулінарія
лайл. – лайливий вислів
ліс. – лісництво
літ. – літературознавство
мал. – малий
мат. – математика
мед. – медицина
мет. – металевий
мех. – механіка
мин. – минулий час
мисл. – мисливство
мист. – мистецтво
мін. – мінералогія
міф. – міфологія
мн. – множина
муз. – музика
нак. – наказова форма
невідм. – невідмінюване слово
нім. – німецька мова
одн. – однина
особ. – особовий
пед. – педагогіка
перев. – переважно
перен. – переносне значення
пест. – пестливо
піс. – лемківська пісня
поет. – поетичне слово (вислів)
пол. – польська мова
політ. – політика
прийм. – прийменник
прик. – лемківська приказка
прикм. – прикметник
присл. – прислівник
рад. – радіотехніка
рел. – релігія
риб. – рибальство
рідк. – рідкісне слово
род. – родовий відмінок
розм. – розмовне слово (вислів)
рр. – роки
рум. – румунська мова
с. – середній рід
скор. – скорочено
слов. – словацька мова
спец. – спеціальний термін
спол. – сполучник
спорт. – спортивний термін
ср/хр. – сербсько-хорватська мова
ст. – століття
стол. – столярна справа
театр. – театральний термін
текст. – текстильний термін
техн. – техніка
тж. – також
торг. – торгівля
угор. – угорська мова
фам. – фамільярне слово
фіз. – фізика
фізіол. – фізіологія
філол. – філологія
фін. – фінансовий термін
фр. – французька мова
хім. – хімія
церк. – церковне слово (вислів)
ч. – чоловічий рід
част. – частина; частка
чес. – чеська мова
числ. – числівник
шевс. – шевська справа
юр. – юридичний термін

ЛЕМКІВСЬКИЙ АЛФАВІТ

(32 букви)

Аа	**Бб**	**Вв**	**Гг**
Ґґ	**Дд**	**Ее**	**Єє**
Жж	**Зз**	**І і**	**Ии**
Ыы	**Йй**	**Кк**	**Лл**
Мм	**Нн**	**Оо**	**Пп**
Рр	**Сс**	**Тт**	**Уу**
Фф	**Хх**	**Цц**	**Чч**
Шш	**Юю**	**Яя**	**Ьь**

А

а – *спол.* **а, ай, а́ле, аль, а́но, дак, і, й, но, нуж, пак, про́то, та;** *тж.* вигук болю; при додаванні вживається замість слова «додати»: **три а шты́ри;** ***а як тя кли́чут? не хы́жа, а руде́ра; і ва́шым, і на́шым*** *(прик.);* а раптом вдасться! **а ну́ж ся у́даст!**

абажур – *пол.* **у́мбра, -ы** *(мет. тарілка на лампі)*

абзац – *друк.* **о́дступ, -у** *(відступ у тексті)*

аби – *присл.* **абы́, абы́-сте, же́бы;** *розм.* **ла́пу-ца́пу;** *Прт.* **бы́ле;** ~ ти - **а́бы-с;** ~ ви – **а́бы-сте** ~ що – **абы́-што;** ~ як -**да́як;** ***а́бы ден до вече́ра*** *(прик.)*

абичий – *присл.* **абы-чы́й, -чы́я, -чы́є**

абиякий – *присл.* **абы-я́кій, -я́ка, -я́кє;** ***мій коле́ґа быв не ~ кым сьпіва́ком***

або – *спол.* **а́бо;** *слов.* **а́йбо, але́бо;** *пол.* **а́льбо;** *Врх.* **люб, лю́бо;** *Прт.* **воль;** *ЗП.* **а́ вадь;** ~ що – **а́бо што;** ***най ту приду́т о́тец а́бо ма́тір!***

абревіатура – *с.* **скорочы́ня**

абрикос – *ж.* **море́ля, -і**

абсурд – *ж.* **дурни́ця, -і; бзду́ра, -ы;** це справжній ~ ! **то єст правди́ва бздура!**

аванс – *див.* завдаток

авансувати – **аванцува́ти, -у́ю, -у́єш; да́ти зада́ток**

авантюрист, авантюристка – *фр.* **авантури́ста, -ы; авантýрник; авантурни́ця, -і**

авари – *мн. іст.* **о́бри, -ів**

аварія – **1. выколі́єня;** ~ поїзда – **выколі́єня потягу; 2. гавари́я, -ии;** ~ літака – **гавари́я європляна**

авжеж – *присл.* **аякже, пе́вно(і), пра́вда;** ***приде́те к нам? пе́вні же!*** *тж.* атож

авіатор – *фр.* **авія́тор, -я;** *мн.* **авіято́ре**

авіація – *с.* **льотни́цтво;** *фр.* **авія́ция, -ии**

австрієць, австрійка – **Австри́(і)як; Австри(і)я́чка, -ы**

австрійський – **австри(і)я́цкій, -ка, -кє;** *мн.* ~ **австри(і)я́цки**

Австрія – **Австри́я, -ии**

автобіографія – *ч.* **жытє́пис, -у**

автобус – *скор. нім.* **бус**

автовокзал – *ж.* **автобусо́ва ста́ция, -вой ...ии**

автомат – *війс. нім.* **ма́шынґвер, шма́йзер** *(ручний)*

автоматичний – **машыно́вий, самочы́нний;** ~ на зброя – **машыно́ва бронь**

автоматично – *присл.* **машына́льно(і);** *в знач.* напівсвідомий рух

автомобіль – 1. *заг. техн.* **авто, а́вто-кар; а́вто-мо́біл; мо́тор, само́хід, -хо́ду; 2.** *ж. фр.* **лімузи́на, -ы** *(легковий); розм.* **возило**

автомобільний – **автомобільо́вий, самоходо́вий**

автономія – *с.* **самоу(в)рядува́ня**

автор – **творец, -рця;** ~ картини – **тво́рец обра́зу**

авторучка – *с.* **«вічне перо»;** *ч.* **довгопис, -у; самописка, -ы**

автострада – *ч. нім.* **автопут, -ы; автобан, -у**

агент – *нім.* **аґєнт;** ~ розвідки – **аґєнт стежы**

агентство – *ж. нім.* **аґенция, -иі;** страхове ~ **аґенция забезпечыня**

агітатор, агітаторка – *політ.* **пропаґандиста, пропаґандистка, -ы**

агітація – *політ. нім.* **аґітация, -иі;** передвиборна ~ **предвиборова аґітация**

агітувати – **преконувати, пропаґувати, -ую, -уєш**

агрегат – *ж.* **сычкарня, -і** *(для різання січки)*

агресія – **напад, -у;** *нім.* **аґресия, -иі**

агрохімія – *спец.* **аґрохеми(і)я**

аґрус звичайний – *бот.* **аґрес, аґре(о)ст, -у;** *мн.* **ґеґа(ц)дзкы, -зок; пожычкы, -чок; клєкацкы, -цок;** *мн. Врх.* **ґарґачкы, веприны, кікацкы, космівкы, коцмалькы, опрены, оприны;** *мн. БГ.* **винничкы;** *мн. Прт.* **ґеґадзы, -ів; ґеґадкы, -док**

адажіо – *муз.* **повільно, тихо;** *італ.* **адажо**

адвокат – *юр.* **захысник; меценас;** *австр. Врх.* **адукат;** *Прт.* **адвукат, -а;** ***мушу піти за порадом до адуката***

адвокатський – **адукатскій, -ка, -кє**

адже – *част.* **прецы, прецыж, прецынь; аже, же;** *тж.* проте; ***прецыж я о тым гварив!***

адміністративний – **адміністрацийний**

адоніс – *бот.* **гори(о)цьвіт, -у**

адреса – *ч. нім.* **адрес, -ы** *(місце проживання)*

адресант – **одправник;** *пол.* **надавця, -і** *(листа, посилки)*

адресний – **адресовий;** ~ стіл – **адресове бюро**

ад'ютант – *війс.* **помічник**

аеродром – *с. ав.* **льотниско;** міжнародний ~ **медженародове льотниско**

аероплан – *ав. фр.* **європлян; самольот**

ажурний – **просьвітчастий**

азарт – **запал;** *нім.* **газард, -у;** спортивний ~ **руханковий запал**

азартний – **запальний, газардний;** ~ні ігри – **запальны гры**

азбест – *мін.* **негашене вапно, -ного ...а**

азієць, азійка – **Азият; Азиятка, -ы**

азійський – **азиятскій, -ка, -кє**

Азія – **Азия, -иі**

Азовське море – **Озівскє море, -кого ...я**

айва довгаста – *бот. угор. Врх.* **кормоша**

айстра садова – *бот. нім.* **астра, -ы;** *рідк.* **таре(і)лка, -ы;** *Врх.* **талірка;** *мн.* **тарільці**

академічний – **академіцкій, -ка, -кє**

акація біла – *бот.* **акация, -иі;**

рідк. **робінія, -иі**

акварель – *мист. фр.* **акваре́ля, -і**

акварельний – **акварельо́вий**; ~ етюд – **акварельо́вий шкіц**

акомпанемент – *муз. фр.* **супро́від, -во́ду**

аконіт – *мн. бот.* **когути́кы, кони́кы, люти́кы**; *ж.* **чо́рне зьі́ля**; *Врх.* **ла́бач, нето́та, нето́я** *(польова квітка)*

акорд – *ж. муз.* **сьпівзву́чніст, -но́сти**

акт – **1.** *політ.* **чын, -у** *(вчинок, дія);* **2.** *канц.* **спис, -у** *(документ)*

активіст, активістка – *фр.* **активі́ста, активі́стка, -ы**

активний – **ді́йо́вий**

актор – *фр.* **а́ктер, -я**; *мн.* **акте́ры**

акторський – *фр.* **акте́рскій, -ка, -кє**

актуальний – **ді́яльний, чы́нний**; ~ не запитання – **чы́нне пыта́ня**

акуратний – **докла́дний, педанти́чний, пунктуа́льний, то́чний**

акушерка – *мед.* **ба́бка, -ы**; *пол.* **поло́жна, -і**; *фр.* **гакуше́рка, куша́(е)рка, -ы**

акцент – *див.* наголос

акциз – *ж. фін.* **акци́за, -ы**

акціонер – **вла́сник**; *фр.* **акцыо́нєр, -я**

акція – *фр.* **акци́я, -иі** *(дія)*; *тж.* цінний папір

албанець, албанка – **Альба́нец, -нця; Альба́нка, -ы**

Албанія – **Альба́ния, -иі**

албанський – **альба́ньскій, -ка, -кє**

алгебра – *мат. нім.* **альѓе́бра, -ы**

але – *спол.* **а, але, є́днак, но, о́днак, однако; ано-лем**; *БГ.* **кой**; – *ЗП.* **а́йбо**; *Хрщ.* **а́джеж**; ***ѓа́зда хті́в ора́ти, но было́ мо́кро; по́нюс бы-м тя, кой не го́ден*** *(піс.)*

алебастр – *мін.* **аляба́стер, -тру**

але ж – *див.* адже

алея для прогулянок – **але́я, -і**; *нім.* **промена́да, -ы**; *ч. пол.* **де́птак, -у**; *с. угор.* **ко́рзо** *(у центрі міста)*; *мн.* **пля́нты**; ***Никифор малю́вав в Крини́ци на депта́ку***

Алжир – **Альжі́р, -у**

алжирський – **альжі́рскій, -ка, -кє**

алілуя! – *церк.* **алилу́я!** *(хвала Богу!)*

алкоголік – **алькоѓо́лік**

алкоголь – *нім.* **алько́ѓоль, -лю**

алкогольний – **алькоѓольо́вий**

алло! – *розм. фр.* **ѓа́льо!**

алмаз – *мін.* **а́льмас, -у**; ~ не свердло – **альма́сний све́рбель**

алое деревовидне – *ч. бот.* **столі́тник; а́лой, -о́я**

алфавіт – *ж.* **абе́тка, азбу́ка, -ы**; *с. пол.* **абеца́дло**; *ж.* **альфабе́та, -ы**; *ЛШМ.* **абеце́да**

алфавітний – **абетко́вий**; ~ порядок – **абетко́вий ряд**

алхімік – **альхе́мік**

алхімія – *нім.* **альхе́мія, -иі**

алюмінієвий – *мін. Прт.* **алюмінько́вий, -ва, -ве**; ***то́ты лы́жкы сут алюміньо́ви***

альбом – *нім.* **а́льбум, -у**; ~ для фотографій – **а́льбум для зні́мок**

альбомний – **альбомо́вий**

альпака – **альпа́ґа, -ы** *(тканина з вовни лам)*

Альпи – **А́льпы, -пів**

альпійський – **альпі́йскій, -ка, -кє**

альт – **висо́кій го́лос, -ко́го ...у**

амбразура – *війс.* **бойни́ця, -і**

Амбросій – **А́мброз, А́мроз**

амбулаторія – **амбулято́рия, -и́і**

Америка – **Гаме́рика, -ы;** ***Ле́мкы на зарі́бки іха́ли до Гаме́рикы***

американець, американка – **Гамерика́нин; Гамерика́нка, -ы**

американський – **ґамери́цкій, -ка, -кє;** *мн.* **гамери́цки;** ***не поі́хам в Ґамери́цкій край*** *(піс.)*

аміак – *хім. фр.* **амо́няк, -у**

амінь! – *невідм. церк.* **а́ми(і)н!;** *пол.* **а́мен** *(хай буде так!)*

амнестувати – **помилува́ти, -у́ю, -у́єш**

амністія – *невідм.* **помилува́ня, прошче́(ы)ня;** *нім.* **амне́стия, -иі**

амплуа – *ж. театр.* **ро́ля, -і**

амуніція – *фр.* **муніци́я, -иі** *(війс. спорядження)*

аналіз – *с.* **досьлі́джы́ня, -нь;** *ж. фр.* **анали́за, -ы**

аналогія – **поди́бніст, одпові́днист, -но́сти;** *нім.* **анальо́гія, -иі**

анархіст – **анархі́ста, -ы**

анархія – *див.* безладдя

Анатолій – **Ана́толь, -ля; То́лєк, -лька**

Анастасія – **Анастази́я, -иі; На́сьця, На́ця, -і; На́стка, -ы**

анафема – *церк.* **анате́ма, -ы**

анахронізм – **прежы́ток, -тка**

ангар – *ав. нім.* **ґа́нґар, -у;** ~ для літаків – **ґа́нґар про європля́ны**

ангел – *рел.* **а́нґел, я́нґол;** *книж.* **а́г(н)ел**

ангельський – *рел.* **анге́льскій, янго́льскій, -ка, -кє**

ангіна – *с. невідм. мед.* **запалі́ня ґа́рла**

англійський – **анґе́льскій, анґли́цкій, -ка, -кє;** *мн.* **анґе́льскы;** ~ ка мова – **анґли́цкій я́зык**

англієць, англійка – **А́нґлик; Анґе́лька, -ы**

Англія – **Ве́лька Брита́нія, -кой ...ниі;** *рідк.* **Анґли́я, -иі**

ангорський – **анґо́рскій, -ка, -кє**

Андрій – **А́ндри(е)й, -и(е)я**

анекдот – *ж.* **жарт, -у; сьміхо́ви́нка, -ы;** *ж.* **лепетав-ка, -ы; анекдо́та, -ы;** *пол.* **віц, – кавал, -у;** *пол.* **фі́ґель, -ґля;**

анестезія – *с.мед.* **умертвлі́(е)ня, -нь**

ані – *част.* **а́ни;** *спол.* **а ні; *а́ни на́шым, а́ни ва́шым*** *(прик.);* ***кєд хцеш – побере́ме-ся, а ні – то по́віч***

аніж – *спол.* **а́ниж**

анілін – *ж. хім.* **анілі́на, -ы**

аніякий – *присл.* **ани-я́кій, -ка, -кє**

анкер – *тех.* **гак; га́чок, -чка**

анкета – *ч.* **запыта́льник;** *нім.* **анке́та, -ы**

анкетний – **анкєто́вий**

анонім – **безіме́нний;** *фр.* **ано́ним**

анонімний – **анони(і)мо́вий, без іме́ни**

ансамбль – *мист. фр.* **анса́мбел, -бля**

антиквар – **1. колєкціо́нєр, -я** *(знавець старовини);* **2. букіни́(і)ста, -ы** *(продавец книг)*

антихрист – *рел.* **анци́к(х)рист, анци́(і)яш;** *тж.* чорт

античний – **анти́цкій, -ка, -кє;** ~ не мистецтво – **анти́цка шту́ка**

Антон – **А́нти(і)н, -а; А́нтек, -тка; А́нтонь, -ня; То́сько;** *рідк.* **Янтін**

Антоніна – **Анто́ся, То́ся, -і**

антракт – *ж.* **па́вза, -ы**

антрекот – *кул. фр.* **антри́кот** *(відбивна котлета з яловичини)*

ану! – *виг. част.* **а́но! но! но́-ле!;** ***ано, вста́вай, ґа́здо, до робо́ты!***

ану лиш! – *нак. розм.* **нуж!** *тж.* нумо, давай; ~ щось вийде з цього! – **нуж што́си вы́йде з то́го!**

апарат – *спец.* **при́лад, -у**

апеляція – *с. юр.* **зверта́ня, -нь**

апельсин – *с. італ.* **помара́нча, -ы; пома́(е)ранч**

апельсиновий – **помаранчо́вий;** *тж.* оранжевий колір

апендицит – *анат. ж.* **сьлє́па кы́шка, -пой ...кы;** *Врх.* **денча́нка, дньо́ва, задне́на кышка** *(запалення)*

аплікація – *мист.* **апліка́ция, -иі**

аплодисменти – *мн.* **пляска́ня;** *пол.* **окля́скы**

аплодувати – **ляпка́ти, плеска́ти, -ам, -аш** *(в долоні)*

апостольський – *рел.* **апосто́льскій, -ка, -кє;** ***Апосто́льска Адміністра́ция Лемківшчы́ни повста́ла 1934 ро́ку***

аптека – *мед. нім.* **апоте́ка, аптыка, -ы**

аптекар – *мед. нім.* **апоте́кар, аптыкар, -я**

аптечний – **аптыка́рскій, -ка, -кє;** *мн.* **аптыкарски**

ар – *фр.* **гар, -у;** *розм. ж.* **со́тка, -ы** *(одиниця площі, 100 кв.м.)*

аранжувати – **впорядкува́ти, -у́ю, -у́єш;** ~ пісню – **впорядкува́ти сьпіва́нку**

арбітр – **1.** *юр.* **посере́дник; 2.** *спорт.* **суди́я, -иі**

аргумент – **до́каз, -у;** ***не ма́ли-зме жа́дних дока́зив***

арешт – *нім.* **га́решт, -у**

арештант – **гарештант**

арештувати – **гарештува́ти, -у́ю, -у́єш;** ***полі́ция гарештува́ла сьвящени́ків, учыте́лів і урядни́ків***

аристократія – *іст. нім.* **аристокра́ция, -иі;** *пол.* **па́ньство**

арифметика – **ари́х(т)мети́ка, -ы**

арка – *арх.* **арка́да, -ы**

аркан – **1. га́ркан** *(гуцульський танець);* **2. зашморґ, -у** *(мотузок); тж.* ласо

аркуш – *ж.* **ка́ртка, -ы; ли́сток, -тка** *(паперу); ЗП.* **листи́на;** ***в шкі́льним зошы́ті ма́ме 12 ли́стків***

армія – *с. військ.* **во́йско;** *книж. нім.* **арма́да, -ы**

арніка гірська – *бот.* **ди́ка шала́та, -кой ...ты; бара́нец,**

-нця; бара́нка, -ы; бара́нє зьі́ля, о́рник; *Врх.* **скусі́вник**

аромат – **за́пах, -у;** дуже приємний ~ **барз ми́лий за́пах**

ароматний – **пахня́чий; аромати́чний;** *книж.* **благово́нний**

Арсен – **Сень, Се́ньо, -ня; Се́нько**

арсенал – *ж. війс.* **збройо́вня, зброя́рня, -і**

артерія – *анат. Хрш.* **бю́чка**

артикул – *спец.* **ро́зділ, -у**

артилерист – *війс.* **га́рмаш;** *нім.* **кано́нє(і)р, -я**

артилерія – *війс. нім.* **арте(і)ле́рия, -иі**

артист – *нім.* **арти́ста, -ы;** ***до нас приі́хав зна́ний арти́ста***

архаїка – **давни́на, -ы**

архаїчний – **да́вній, -ня,-нє;** ~ не мистецтво – **да́вня шту́ка**

архангельський – **арханге́льскій, -ка, -кє**

археолог – **архєо́льоґ;** *мн.* **архєо́льоґы**

археологія – **архєольо́ґія, -иі**

архіваріус – *спец.* **архиві́ста, -ы** *(охоронець архіву)*

архівний – **архи(і)ва́льний;** ~ на установа – **архива́льний у́ряд**

архієпископ – *церк.* **арх(ц)ибі́скуп; архи́рей, -ея**

архікнязь – *нім.* **ерцґе́рцоґ**

архітектор – *мист.* **архи́(і)тект**

арфа – *муз. нім.* **га́рфа, -ы**

арфіст – **га́рфяр; гарфі́ста, -ы**

а саме – *спол.* **а іме́нно**

асистент – *спец.* **помі́чник;** ~ лікаря – **помі́чник докто́ря**

аскарида – *мн. мед.* **гли́сты, -ів**

асортимент – **вы́бір, до́бір, -бо́ру;** *фр. нім.* **сорти́мент, -у**

асоціація – *спец.* **обєдна́ня;** ***Обєдна́ня Ле́мків По́льшчы***

аспарагус – *бот.* **шпара́ґус, -у;** *тж.* спаржа

аспірін – *ж. мед.нім.* **аспири́на, -ы;** *Прт.* **аспери́на, -ы;** прийняти ~ **зажы́ти апири́ну**

артикул – **то́вар, -у;** *нім.* **арти́кєль, -кля;** *в знач.* предмет торгівлі

асесор – *юр. іст.* **засьі́дач**

астма – *мед.* **зады́(у)ха, задышка, -ы;** *пол.* **душни́ця, -і;** *Хрщ. Прт.* **дыхави́ця, -і; за́дых, -у**

астматик – *Прт.* **дыхави́чник, -а**

астролог – **астро́льоґ**

астрологія – **астрольо́ґія, -иі**

астроном – *астр. Врх.* **зьві́здар**

асфальт – *буд.* **гі́рска смо́ла, -кой ...лы**

атака – *ч. війс.* **на́пад, -у;** *фр.* **а́так, -у;** танкова ~ **панцернико́вий а́так**

атеїст – **безбо́жник; недові́рок, -рка**

ательє – *див.* майстерня

атестат зрілості – *ж.* **мату́ра, -ы;** *с.* **сьві́доцтво мату́ры**

атестувати – **оцьінюва́ти, -ю́ю, -ю́єш**

Атлантичний океан – **Атля́нтик, -у**

атлас – *геогр. нім.* **а́тляс, -у** *(карта); тж.* вид тканини

атласний – **атля́совий**

атлет – *спорт.* **сила́ч**

аудиторія – **авдито́рия, -иі**

аукціон – **авкцыйо́н, -у**

аут – *спорт.* **по́за гром**

Афанасій – **А́фтан, Ата́нас, Та́нас, То́сько**

Афіни – **Ате́ни, А́тен**

афіша – *ч. мист.* **опові́стка, -ы;** *нім.* **пля́кат, -у;** *пол.* **а́фіш, -ы;** рекламна ~ **реклямо́вий плякат**

африканець – **Афри́кан; Африка́нка, -ы**

африканський – **африка́ньскій, -ка, -кє** *(від Африка)*

ач – *виг.* **а ви́диш!** *тж.* **бач**

Б

баба – **1.** *заг.* **ба́ба, -ы; ба́бця, -і; ста́ра, -рой;** *груб. Прт.* **дзяди́ха,** *Пвн.* **бабу́ська;** *тж.* бабуся (стара віком жінка; мати батька або матері); **2.** *ч.* **бо́льван, бо́вван;** *Ргр.* **сьнігу́ляк** *(снігова);* ***ба́бі – доро́га, од пе́ца до поро́га*** *(прик.)*

бабахнути – **стрыльну́ти, -ну, -неш;** *розм.* **бевхну́ти,** *БГ.* **ґревхну́ти** *(з рушниці)*

бабка – *анат. Врх.* **пенти́на, пентли́ця** *(путова кістка в коня)*

бабинець – *церк.* **при́тві(о)р, при́хід; баби́нец, -нця;** *Ргр.* **при́ход**

бабиний – **ба́бый, -бья, -бьє; ба́бчын, -на, -не;** ~ посаг – **ба́бьє ві́но**

бабисько – *груб.* **ба́бско**

бабій – *розм.* **ба́бяр, -я** *(про чоловіка)*

бавовна – **бави́на, ба́вна, баво́лна, -ы**

бавовняний – **бавел(в)ня́ний;** *Прт.* **бавня́ний, -на, -не**

багаж – *мн. невідм.* **доро́жни рі́чы;** *фр.* **ба́ґаж, -у**

багатий – **бога́тий, го́йний;** *в знач.* заможний; ~ урожай – **бога́тий уро́джай**

багато – *присл.* **барз, гі́дні(о), ку́па, моц, поря́дні;** *пол.* **ве́льо, спо́ро;** *книж.* **мно́го;** *рідк. Врх.* **ба́рзкы;** доволі ~ **барз ду́же (без льі́ку);** ***мої́ кони́чкы ве́льо мня кошту́ют*** *(піс.);* ***гі́дні-м назбе́рав гне́ска гу́бів***

багатолюдно – *присл.* **лю́дно**

багатоніжка – *зоол.* **стоні́(о)жка, -ы;** *Врх.* **стоні́жник**

багаторазовий – **вельокра́тний**

багаторазово – *присл.* **вельокро́тно(і);** ми про це ~ говорили – **вельокро́тні о тым зме бесьідува́ли**

багатоустка – *зоол.* **ме(а)ре́на, -ы** *(риба)*

багато хто – *присл.* **неє́ден**

багатство – **бога́цтво;** ~ фарб – **бога́цтво кра́сок**

багаття – *ч.* **о́ген,** *род.* **о́гня; огни́ско;** *ж. рум.* **ва́тра, -ы;** ***неє ды́му без о́гня*** *(прик.);* ***«ва́тром» і́шчы називали підло́гу в пе́цу, де пе́кли хлыб***

багач, багачка – **бо́гач, бога́чка, -ы; ду́кач, дука́чка, -ы**

багет – *ж.* **баґє́та, -ы** *(для рамок)*

багнет – *війс. фр.* **ба́ґнет, -у**

багно звичайне – *бот.* **розма́йрин, -у; розма́рія;** *тж.* розмарин

баговиння – *див.* мул

багор – **1. багрец, -я;** *с. Прт.* **багро** *(дер. тичка з мет.гаком);* **2.** *ж. Ргр.* **цапина, -ы** (*гак для волочіння дерев у лісі)*

багряний – **брунатний**

баддя – *госп.* **балія, -иі**

бадилля – *ж. заг. ЗП.* **быля; 1.** *Врх.* **бобовянка;** *с. ЗП.* **бобовиня** *(бобове);* **2. гыка** (*бурякове);* **3. кукуридзянка, кукуричанка** *(кукурудзяне);* **4. натина, -ы** *(картопляне)*

бадьорий – **бодрий**

бажаний – **жаданий, жадливий;** ~ на жінка – **жадана жена**

бажання – **прагніня, ж(з)чыня; хотіня, хтіня;** *ж.* **охота, -ы;** *Хрщ. ЗП.* **дяка;** *див.* прагнення; я маю ~ **мам дяку**

бажати – **ж(з)ычыти (жычу, жычыш, жычыме); выбагати, жадати, -ам, -аш; багти, -гну, -гнеш; воліти, –лю, -лиш;** *книж.* **вінчувати;** *ср/хр.* **желати** *(чогось від когось);* ***жычу ти розуму, а не богацтва!*** *(прик.)*

база – **основа, -ы;** *тж.* опора

базар – **ярмак, -у; торг, -у;** ***пішла сой на ярмак – не продала*** *(пic.)*

базарний – **базаровий, ярмаковий;** ~ день – **базаровий ден**

базіка – **ляпа, -ы; ляпун; папля, -і; пльоткар, -я;** *ж.* **пльоткарка, -ы;** *Врх.* **байчар, байчарка; паркотливец;** *Прт.* **ґадач, -а; ґадула, льомпа, -ы; ляндавец, -вця**

базікання – *ж.* **ляпанина, -ы;** *Прт.* **ґаданина, -ы; ґаданя;** *тж.* балачки

базікати – *розм. груб.* **блян(в)дати, дзьвандати, -джу, -джеш; фафрати, -рю, -реш; ґвазді(а)ти, -джу, -джеш; дудрити, -рю, -риш; лябдати, лялякати, ляпати, -ам, -аш; молоти (мелю, мелеш, меле; мелеме, мелете, мелют), папляти, -ям, -яш; пашталак(г)ати, -ам, -аш; пендачыти, -чу, -чыш; телептати, -пчу, -пчеш;** *(без кінця); Врх.* **славолити, таракати, форкотати;** *Прт.* **зьвандати, -ам, -аш; папляти, -ям, -яш; папрати, -ам, -аш; трайко-тати, -очу, -очеш;** *ЗП.* **лопо-ні ти;** *тж.* патякати; що ти ~ аєш? **што ты мелеш?** ***не бляндай языком поза очы*** *(прик.);* ***нашто-с, дівча, зьвандало, же мня будеш кохало*** *(піс.)*

байдикувати – **бімбати, -ам, -аш; бімбувати, -ую, -уєш;** *Пвн.* **л(в)андати**

байдуже – *присл.* **вшытко єдно; єднаково, не ма значыня;** *пол.* **обоєнтно(і);** ***мі вшытко єдно, о чым гварят***

байдужий – **нечулий;** *пол.* **обоєнтний**

байка – **1.** *літ.* **оповідка, -ы; 2.** *текст. нім.* **флянеля, -і;** ***пеленкы сут добры зо флянелі***

байстрюк – **байструк, байстря, байстер, бахо(у)р, -я; бенкарт;**

Врх. **бонк; копе́(ы)ля, ко́пыл, копы́ляк, копы́льча;** *Рґр.* **бо́нколь; копы́рна(я)к, копы́лак, копы́ла, копы́рдан, копы́лец, ко́прош; копы́лок** *(хлопець),* **копы́лка** *(дівчина);* **зна́йдух, на́йдух, найду́шок;** *БГ.* **копи́льця, копы́льчак, копы́рдя, копы́рдяр;** *зменш.* **копырдя́тко;** *Прт.* **припло́док, -дка** *(позашлюбна дитина)*

бакалавр – **бака́лявр** *(академічний ступінь)*

бакенбарди – *мн.* **ба́кы, бакє́нбарды, бакє́ны, ба́ркы, -ів;** *мал.* **ба́чкы; ф(п)аборо́ды;** *євр.* **пе́йсы, -ів;** *Врх.* **муци́кы, пау́ры, фабо́рты, фабу́ры;** *Хрщ.* **фаб(в)ори́ти**

баклага мет. – *війс. нім.* **ферфля́шка, -ы;** ~ для води – **ферфля́шка на во́ду**

баклажан – *бот.* **1. помі́дор, -я** *(синій);* **2.** *ж. пол.* **обержы́на, -ы**

бал – **1.** *ж.* **заба́ва, вечы́рка, -ы;** *фр.* **баль, -лю** *(вечір із танцями);* **2. баль, -ля** *(оцінка, одиниця виміру)*

балаган – *нім.* **ба́йзель, -ля; гарми́дер,** *євр.* **ре́йвах, ха́йдер, -у;** *ж. Врх.* **бревери́я**

балада – *літ.* **баля́да, -ы**

балакати – **бесыдува́ти, -у́ю, -у́єш;** ***вче́ра бесыдува́ли зме в уря́ды***

балакучий – *див.* говіркий

баламут – *груб. угор.* **бе́(а)тяр, бе́кер, гу́нцвот;** *ж. нім.* **ше́льма, -ы;** *Врх.* **гара́ґуц;** ***а́ле о́на гу́нцвот: то́вды мя люби́ла, кєд мя не ви́діла*** *(піс.); гара́ґуц – пу́стий чло́век, што не посы́дит ти́хо*

баланс – *ж. фін.* **рі(и)внова́ґа, -ы;** *нім.* **бі́лянс(ц), -у**

балахон – *ж.* **капо́та, -ы**

балерина – **балєтни́ця, -і** *(артистка балету)*

балет – *мист. фр.* **ба́лєт, -у**

балка – **1.** *буд. дер. ч.* **бант, -у** *(для крокви); пол.* **бе́(а)лька, -ы** *(півкругляк);* **2.** *Рґр.* **бо(у)ртни́ця, постружни́ця** *(на підлозі в стайні, для стоку гноївки);* **3.** *Рґр. ч.* **лі́ґар; підвали́на, преконе́ча;** *ч.* **про́тіж, скас, спо́(і)док** *(перша на наріжному камені);* **4.** *ч.* **острі́шник** *(для стінки-загати);* **5. пла́тва, -ы** *(для даху);* **6.** *ч. нім.* **тра́ґар,** -я *(несуча);* **7.** *геогр.* **яру́га, -ы**

балканський – **балка́ньскій, -ка, -кє** *(від Балкани)*

балкон – *буд. нім.* **ба́лькон, -у;** *мал.* **балько́ник**

Балтійське море – **Ба́лтик, -у**

балтійський – **балти́цкій, -ка, -кє**

балюстрада – *с.* **пору́ча(я)**

бальний – **бальо́вий;** ~ танець – **бальо́вий та́нец**

бамбук – *бот. нім.* **ба́мбус**

банальний – **звыча́йний**

бандаж – *мед.* **повя́зка, -ы**

бандит – **банди́та, -ы;** *фр. Прт.* **а́паш, -а**

бандитський – **банди́т(ц)кій, -ка, -кє**

банка – **1. ба́нька, -ы;** *ч.* **сло́ік** *(скляна або мет.);* **2.** *Рґр.*

бокляг *(для дьогтю);* консервна ~ **банька для конзервів**

банкір – *фін. нім.* **банкєр, -я**

барабан – *муз.* **бубен, -бна;** *рідк.* **вербель; тамбур**

барабанити – **бубнувати, -ую, -уєш**

барабанщик – *війс.* **бубніста, -ы; добо(у)ш**

баран – **1. баранок, -нка** *(молодий);* **2.** *Ртр.* **шкоп, шкопец** *(кастрований)*

баранина – **баранє, овче; уче мнясо, учого ...са** *(м'ясо з вівці)*

баранячий – **бараній, -ня, -нє; баранковий;** ~ ча шкіра – **бараня скора**

барахло – *ч. пол.* **тандита, -ы** *(поганий товар);* ***тандита-то кєпскій крам***

барбарис – *бот. ж.* **квасниця, кыслиця, -і; кыслянка, кысличка, -и;** *ч.* **кыслич**

бардак – *фр.* **бо(у)рдель, -ля;** *пол.* **зантус, -у** *(дім розпусти)*

барельєф – *ж. мист.* **пласко-різьба, -ы**

бар'єр – *ж.* **застава, препона, -ы;** *фр.* **барієра** *(перешкода)*

барилка – *ч.* **ванталок, -лка** *(дер. бочечка)*

барліг – *див.* лігво

барокко – *ч. мист. італ.* **барок;** мистецтво ~ **штука барока** *(в стилі барокко)*

бант – *ж.* **стрічка, -ы;** *нім.* **банд; кокарда, -ы; шлєйф, -у;** червоний ~ **червена кокарда**

басейн – **1. водозбір, -бору;** *нім.* **басен, -у;** *тж.* водойма; **2.** *ж.* **плывальня, -і** *(плавальний)*

баскетбол – *ж. спорт.* **кошыківка, -ы**

баскетболіст – **кошыкар, -я**

батальйон – *війс.фр.* **батальон, -у**

батарея – *техн. нім.* **батерия, -иі;** *мал.* **батерийка, -ы;** ~ для фонарика – **батерия для лямпкы**

батіг – **1. бич; бат, ба(е)тіг, -тога; бичі(ы)ник; лупкач;** *вел.* **бичыско;** *Врх.* **батожыско; 2. бияк** *(для ціпа)*

батога кінці – *Врх.* **пуга** *(товстий);* **шмигар** *(тонкий)*

батон – *див.* калач

батьки – *мн.* **родиче; вітцьове, няньове;** ***родиче не вічны!*** *(прик.)*

батьківський – **вітцывскій, -ка, -кє;** ~ ке благословення – **вітцывскє благословіня**

батьківщина – **вітчына, отчызна, -ы;** ***же єго (лемка) Отчызна – то горы Карпати*** *(пic.)*

батько – **1.** *заг.* **отец,** *род.* **вітця; не(я)ньо, ньіньо, -ня; тато;** *мн.* **вітцьове;** *книж.* **ле(є)льо;** *Врх.* **татусь, татусьо, татцьо;** *ЗП.* **татина; 2. кум, на(о)нашко; хресний тато, -ного ...а** *(хресний ~);* **3. тесц(т)ь, -я** *(~ дружини);* ***мав я вітця богатого*** *(піс.);* ***няню, вы, мій няню, зробте таку волю*** *(піс.)*

бахрома – *мн.* **торокы, торочкы, -чок;** *рідк.* **б(п)арцьожкы;** *нім.* **френзлі, франдзлі** *(у хустини)*

бачений – **видженый**

бачення – **видіня, виджыня**

бачити – **1. видіти (виджу, видиш, видит; видиме, видите, видят); зирити, -рю, -риш**; *ЗП.* **видати; 2. сьліпати, -ам, -аш** *(погано);* ніхто цього не ~ ив – **нихто того не видів;** ***же не буду за ньом видів сьвіта*** *(піс.)*

бджільництво – **бортництво**

бджола, бджілка – **1.** *заг.* **пчола, пчілка, -ы;** *Рґр. Хрш.* **пшчола; 2. матиця, -ці** *(матка);* ***пришов май – пчолам рай*** *(прик.)*

без – **за;** ***за пят минут – шеста (година)***

безбарвний – **некольоровий, небаревний;** *тж.* безколірний

безбожник – *іст.* **кальви(і)н;** *Прт.* **анцик(х)рист, -а;** ***мене мама єдну мала, за кальвіна мя выдала*** *(піс.)*

безвідмовно – *присл.* **безодказно**

безвідсотковий – *Прт.* **безпроцентовий, -ва, -ве**

безвусий – **безбаюсий**

безглуздо – *присл.* **безсенсовно(і)**

безглуздя – **бортацтво, глупство;** *тж.* дурниця, нісенітниця

бездарний – **нездольний;** *Рґр.* **нездарений**

бездіяльний – **нечынний;** *тж.* пасивний

безжалісний – *див.* жорстокий

беззахисний – **безборонний;** ~ на тварина – **безборонна жывина**

безкорисно – *присл.* **збиточно(і), марно(і); безхосенно**

безладдя – *ч.* **балаґан, безлад, нелад, -у;** *рідк.* **кыриня, -і;** *нім.* **байзель, -злю;** *Врх.* **гудля;** *тж.* безпорядок

безліч – *присл.* **без ліку, ц(т)ьма;** *Врх.* **сьвіт;** ***по лісьі того зьіля – сьвіт***

безлюдно – *присл.* **пусто**

безмежний – **безграничний**

безмежно – *присл.* **безгранично(і), без кіньця-і-краю**

безнаказанний – **безкарний**

безокий – **безокій, -ка, -кє**

безодня – **пропаст, -ы; звір,** *род.* **звору;** *Врх.* **вертепа, розвертепа; склезина, склезя;** *мн.* **татри** *(крута скеля, прірва)*

безоплатно – *присл.* **безплатно, неплатно; дармо, надармо;** *Врх.* **задар, задармо;** *тж.* безкоштовно; ***задармо ани кура не гребе*** *(прик.)*

безперервний – **непрерваний, неустанний;** *тж.* невпинний

безперервно – *присл.* **безпрестанно(і), непрервано, неустанно;** *тж.* невпинно

безперечний – **незаперечний;** *Прт.* **безспорний, -на, -не;** *тж.* безсуперечний

безперечно – *присл.* **безспорно, незаперечно;** *тж.* безсуперечно

безпечний – **необачний** *(людина)*

безплідний – **яловий, -ва, -ве;** ~ на корова – **ялова крова**

безпорадний – **безрадний, незарадний;** *Хрщ.* **беба;** ~ ний господар – **безрадний ґазда;**

безпомилковий – **неомыльний, необмыльний, непомыльний,**

несхыбний

безпомилково – *присл.* **неомыльно(і), непомыльно(і)**

безпорядок – *ч.* **балаґан, безлад, нелад, -у**

безрогий – **шутий** *(вівця, коза); рідк.* **ґулий, -лого;** ***без когута – хыжа шута*** *(прик.)*

безрукавка коротка = **1.** *ж.* **кожушанка, -ы** *(хутряна);* **2.** *ч. нім.* **ґорсет, -у; кубрак** *ж.* **ґорсетка, -ы;** *ч. Рґр.* **брустик, сердак, ле(а)йбик** *(сукняна)*

безсилий – **безвладний;** ~ ла людина – **безвладний чловек**

без сліду – *присл.* **без сьліду**

безсмертник – *бот.* **цьмин, -у**

безсовісний – **бесчельний, нахабний, нежычливий;** *Рґр.* **безочливий, коравец, спростий** *(людина)*

безсоромний – **безвстыдний;** ~ на жінка – **безвстыдна жена**

безстрашний – **одважний;** *мн.* **одважны**

безстроковий – **позачасовий;** *Прт.* **безтерміновий, -ва, -ве;** ~ кредит – **безтермінова пожыч ка**

безумовний – *Прт.* **безварунковий, -ва, -ве**

безупинно – *присл.* **безпрестанно(і), непрестанно(і);** *тж.* постійно

безформний – **неформний;** ~ на фігура – **неформна постава**

безхвостий – **без огона;** *Врх.* **ґузий**

безцінь – **безцын, -ы**

безчесний – *пол.* **безецний;** *тж.* ганебний; ~ на людина – **чловек без чести**

безшумно – *див.* тихо

бекання – **блекі(о)т, -коту** *(про овець)*

бекас – *ж. зоол. Врх.* **шнепа**

бекати – **бечати, беґєк(ч)ати, багакати, блекотати, блеяти;** *Врх.* **бляяти, вєчати** *(про овець);* ***уці бечат, кєд ся вертают до кошары***

беладонна звичайна – *бот.* **вовча ягода, -чой ...ды; красавиця, -і; сонне зьіля;** *Врх.* **мадраґа(и)н, мадребуля;** *Рґр.* **чортова черешня, кавче око, м(н)адраґуля, шаленина**

бельетаж – *ж. буд.* **антресоля, -і**

бензин – *ж.* **бензина, -ы**

бенкет – **банкєт, -у;** *ж.* **гостина, забава, -ы;** *пол.* **учта;** влаштувати ~ **справити банкєт**

бентежитися – **пешыти-ся;** *тж.* засоромитися, ніяковіти

бергамот – *ж. бот. Врх.* **глива** *(гриб на дереві);* ***гливы переважні роснут на буках***

берег – *геогр.* **бері(е)г, -рега;** *мн.* **брегы;** *зменш.* **бері(е)жок, -жка;** *Стб.* **бері(е)х**

берег крутий – *Врх.* **жбыр, -а** *(схил гори)*

берегти – **беречы; варувати, -ую, -уєш;** ***най тя Пан-Біг варує!*** *(прик.)*

бережися! – *нак.* **варуй-ся!** ***старых люди шануй, молодих ся варуй!*** *(піс.)*

бережливість – **ошчадни(і)ст, -ности**

береза біла – *ч. бот.* **берест, -у; бреза, -ы;** *Стб.* **берст, берза**

березень – **марец, -рця; брезень, -ня;** ***марец кусат за палец*** *(прик.)*

березневий – **марцьовий;** ***марцьова днина, як прикра дітина*** *(прик.)*

берет – *ж. фр.* **берета, беретка, -ы; беріт(д)ок, -тка**

бери! – *нак.* **бер! на!** *мн.* **берте! нате!** ***бер куділь і веретено, напряд си на прядено*** *(піс.)*

берізка польова – *бот.* **оплітка, повійка, -ы; павутиця, повитиця, -і;** *ч.* **оплітач;** *Врх.* **вюнок, овийка**

берлінський – **берлінскій, -ка, -кє;** ~ ка стіна – **берлінска сьціна**

бесіда – **бесьіда, -ы** *(розмова);* ми мали цікаву ~ **мали-зме цєкаву бесьіду**

бетонник – *буд.* **бетоняр**

бешкетник = **авантурник, гунцвут, -вота, жыван, збыточник;** *угор.* **бе(а)тяр, -я; урвісь, -ся;** *Хрщ.* **вархол, вірґан;** *Прт.* **ґаман; казитель, -ля; псотник**

бешкетувати – **вышкулити, -лю, -лиш; збыткувати, -ую, -уєш; казити-ся; броіти, наброіти, -ою, -оіш;** *Пвн.* **вишкулгіти;** ***мій урвісь зас вышкулив штоси в школі***

Бєлград – **Беоґрад**

би – *част.* **бы (бы-м, бы-с; бысте, бы-зме); абы, ажебы,** хотів ~ щось сказати – **хтів бы-м штоси повісти**

бик, бичок – **1.** *заг.* **бык; быцьок, -цька; бычок, -чка;** *вел.* **бычыско; віл,** *род.* **вола;** *слов.* **буяк; 2.** *Врх.* **арміла, шарга** *(білий);* **3.** *Врх.* **барна** *(темно-брунатний);* **4.** *Ргр.* **бекєш** *(блідо-червоний);* **5.** *Врх.* **рейта;** *угор.* **сейка** *(червоний);* **6. симентал;** *ж.* **сименталка, -ы** *(симентальної породи);* ***пішла кровы доіти, сьіла під буяка*** *(піс.)*

бинт – *мед.* **повяз, повязка, превяз, -ы;** *нім.* **бандаж, -у** *(туга пов'язка)*

бинтувати – *мед.* **бандажувати, -ую, -уєш** *(перев'язувати бинтом)*

бистрий – **быстрий, прудкий, скорий;** ***быстра вода в Дунаю*** *(піс.)*

бистрина – *Прт.* **быстрина, -ы** *(швидка течія ріки)*

битва – *війс.* **бойня, -і;** *фр.* **баталья, -иі;** *тж.* бій

бити – **1.** *заг.* **бити (бю, бєш, бє; бєме, бєте, бют); 2.** *Прт.* **алярмувати, -ую, -уєш** *(на сполох);* **3.** *БГ.* **бости** *(рогами, про худобу)* **4. гаратати, -ам, -аш; тлумити, -млю, -миш** *(лупцювати);* **5. копати, -ам, -аш; копнути, -ну, -неш** *(носком взуття)*

битливий – **бодливий;** ~ ва тварина – **бодлива зьвірина**

биття – **битя;** ~ не допомагає – **битя не помагат**

бичок – *зоол.* **1. бы́цьо, -ця; бы́цьок, -цька, бы́цько** *(тва́рина)*; **2.** *ж.* **ба́бка, -ы; голо́вач**; *Врх.* **ко́ба, ко́блик, ко́вбель** *(риба); тж.* йорж

біб великий – *бот. Врх.* **ве́льбіб** *(різновид бобу)*

бібліотека – **книгозбі́рня, чыта́льня, -і**; *Хрщ.* **бібльоте́ка**

бібліотекарський – **бібльотека́рскій, -ка, -кє**

Біблія – **Библи́я, -иі; Сьва́те Пи́смо, -то́го ...а**; *Врх.* **Бібле́я**

бівуак – **та́бір, -бо́ру**

біганина – **літани́на, -ы**; ***од той літани́ны юж єм выстав***

бігти, бігати – **леті́ти, літа́ти (ле́чу, ле́тиш, ле́тит; лети́ме, лети́те, ле́тят); бі́гчи; вганя́ти, -ям, -яш** *(десь)*; ***а на го́рі, по доли́ні хло́пцы літа́ют*** *(піс.)*; ***ле́тів за́яц берега́ми капу́сту сади́ти*** *(піс.)*

біда – **бі́да, -ы**; *с.* **біда́цтво**; *пол.* **дзядо́вство**

бідненький – *зменш.* **бідні́цькій, -ка, -кє**

бідний – *прикм. угор.* **се́ґін**; *Врх.* **сеґіни́ско**; *Ргр.* **худо́бний**; ***бы-м за тя пі́шла, хоц ты єст худо́бний*** *(піс.)*

бідніший – **бідны́сший**

біднота – **бідо́та, -ы**; сільська ~ **се́льска бідо́та**

бідняга – **бі́дачыско**

бідняк – **бі́дак**, *ж.* **біда́чка, біди́ло, бідня́тко, бі́дник; дзяд; злида́р, -я**; *Ргр.* **ху́дак, худа́чка; сеґеня, сеґенятко, се́ґінь** *(дитина)*; *Хрщ.* **біда́чок**; *Прт.* **лихо́та, -ы; ху́хряк, -а**; ***шко́да того чада за тако́го дзя́да*** *(піс.)*

бідняцтво – **біда́цтво**

бідняцький – *прикм.* **біда́цкій, -ка, -кє**; ~ ка сім'я – **біда́цка роди́на**

бідолаха – **небо́рак; небора́ка, -ы**; *с.* **небожа́тко**; *рідк.* **сара́ка, -ы**; *ЛШМ.* **сі́дін**

бідон – **боче́чка, -ы**; *нім.* **кані́стер, -тра**; *ж. Прт.* **дене́рка, -ы**; *ЗП.* **коновля**

бідувати – **біди́ти, дзядува́ти, -ду́ю, -ду́єш; капара́ти, -рю, -риш**; *Врх.* **гудльова́ти**; *Прт.* **веґетува́ти, -у́ю, -у́єш; гудлюва́ти, -юю, -юєш** *(вести нужденне життя)*; ***набіди́ли зме ся в доро́зы***

біженець – **біже́нец, -нця**; *пол.* **уцє́кінєр, -я**

біжи! – *нак.* **лет!** *груб.* **дуй!** ~ якщо хочеш! – **лет, кєд хцеш!**

бій, бійка – *ж.* **би́тка, -ы**; ***би́тка до до́бра не дово́дит*** *(прик.)*

бійниця – *війс.* **стрі(и)льни́ця, -і**

бік – *ж.* **сторо́на, стро́(а)на, -ы**; ***невыгі́дно з є́дной і дру́гой стра́ны***

біле – *ЗП.* **біло́є**

білення – **білі́ня** *(полотна)*

біленький – **білі́цькій, -ка, -кє**

білизна – *мн. Врх.* **ху́сты**; *ЗП.* **руба́тя**; ***же́на пі́шла до пото́ку пра́ти ху́сты***

білильник – **блі́хар, -я** *(полотна)*

білити полотно – **одбілюва́ти, -юю, -юєш**; *Пвн.* **блішы́ти**

біліший – *прикм.* **білі́сший**

білка – *зоол.* **ве(и)ві́рка, ви(і)вю́рка, -ы;** *ч.* **бі́лик** *(самець); угор. Врх.* **мовку́шка;** *Стб.* **ве(о)вю́рка;** *ЗП.* **біли́ця**

біловус стиснутий – *бот. Врх.* **свинни́ця, сви́нюх, свиню́ха, свиня́чка;** *тж.* лутига, мичка

білок яйця – *біол.* **бі́лко; бі́лток, бі́втко, -тка;** *Ргр.* **бі́льчок, бі́лько**

біля – *присл.* **бли́зко, ко́ло, пі́для, при;** *Врх.* **ве́для, ві́зля;** *Ргр.* **по́при; *нага́няч все ся три́мат по́при юга́са***

біль у животі – **ри(і)за́чка, -ы;** *Прт.* **різа́вка, -ы**

більмо – *ж.* **налу́да, -ы;** ~ в оці – **налу́да в о́цьі**

більше – *присл.* **ве́це, пре́шло;** *Врх.* **ба́рже; *бій-ся зра́ды ве́це, як во́вка*** *(прик.);* ***юж пре́шло шистде́сьят ро́ків***

більший – *Врх.* **ве́кший;** *Хрш.* **звекш; *наш дим на звекш та́кій, як і ваш***

більшість – **бі́льшіст;** *Прт.* **ве́кшіст;** ~ випадків – **ве́кшист трафу́нків**

більшовик – *іст.* **больше́вік**

більшовицький – *іст.* **большеви́цкій, -ка, -кє**

бінокль – *ж.* **льорне́та, льорне́тка, -ы; дале́когляд, -у;** *тж.* підзорна труба

біографія – *ч.* **жыте́пис, -у;** *пол.* **жыт(ц)ьо́рис, -у**

біологія – **біольо́ґія, -иі**

бічний – **боко́вий;** ~ на вулиця – **боко́ва ули́ця**

Благовіщення Пресв.Діви Марії – *рел.* **Благовішчы́ня** *(7 квітня);* ***на Благовішчы́ня неє зи́мі помішчы́ня*** *(прик.)*

благодійність – *с.* **доброчы́ньство**

благополучно – *присл.* **усьпі́шно, шче́сливо**

благородний – *прикм.* **шляхе́тний;** ~ вчинок – **шляхе́тний посту́пок**

благословення – *церк.* **благослове́ньство, благослові́ня**

блаженний – *книж.* **бла́гий**

блаженство – *присл.* **бла́го, блаже́ньство**

блазень – *нім.* **бла́зен, -зня;** *фр.* **пая́ц; *Я́нчык, не буд бла́зен, не пропи́вай вшытко ра́зом!*** *(пі́с.)*

блакитний – *прикм.* **лазуро́вий; небе́скій, -ка, -кє** *(ко́лір); тж.* голубий; ~ ні очі – **небе́ски о́чы**

блакить – *ч.* **ла́зур**

бланк – *канц. нім.* **формуля́р, -у**

блекота чорна – *бот.* **беле́на, -ы; блекотни́ця, -і;** *ч.* **бле́кіт, -ко́ту;** *Врх.* **ду́рман, зубі́вник, зу́бник, зубя́тник; ма́сла(я)к**

ближче – *присл.* **бли́же, бли́зше, бли́шче; *юж было бли́зше до захо́ду со́ньця***

близнючка – *Врх.* **близни́ця** *(дерево з двома стовбурами)*

близнята – *мн.* **бли́зцьі;** *Ргр.* **близьня́та, близьня́кы** *(діти)*

близький – *прикм.* **бли́зкій, побли́зкій, -ка, -кє; довіре́ний**

близько – *присл.* **бли́зко, при;** *поет.* **близо́йко;** *Врх.* **близь;**

загорі́дка бы́ла при хы́жи

блимати – **блиска́ти** *(про світло)*

блиск – **блеск, лиск, по́лиск, -у;** *пол.* **бляск**

блискавка – **блискави́ця, -і;** *ч.* **Пе́рун;** *Врх.* **блыска́вец;** *Прт.* **миґа́вка, -ы**

блискучий – *прикм.* **блишча́чий, лиску́чий; с(ш)кли́стий;** *Врх.* **іскрова́тий, світля́чий**

блистіти, блищати – **блишча́ти, сьвіти́ти-ся, шкли́ти-ся;** ***на со́нцьі ся блишча́ла ро́са***

блідий – **поло́вий;** *пол.* **збля́клий;** *Врх.* **половка́стий** *(світло-жовтий)*

блок – *війс. політ. техн. нім.* **бльок, -у;** *тж.* об'єднання, угода

блокнот – **запи́сник, нота́тник;** *нім.* **но́тес, -у;** *мал.* **ноте́сик;** *тж.* записна книжка

блокування – *спорт.* **бльокува́ня** *(затримка суперника)*

блондин, блондинка – **біля́вец, -вця; біля́вка, -ы;** *нім.* **бльо́ндин; бльонди́нка, -ы; ру́сий, -са, -се;** *ЗП.* **біляви́на** *(людина)*

блоха – *зоол.* **блы́ха, -ы;** *Стб.* **бы́лха;** ***три́мат-ся, як блы́ха кожу́ха*** *(прик.)*

блоха земляна – *зоол.* **скакелю́ха, -ы**

блудний – **марнотравний;** ~ син – **марнотра́вний сын**

блузка жін. – *нім.* **блю́зка;** *с.* **оплі́ча, -ы; опле́цко** *(з рукавами)*

блукання – **поневіря́нка, -ы; тура́цтво;** *тж.* митарство

блукати – **блуди́ти, -джу, -диш; плянта́ти-ся;** *пол.* **блонка́ти, -ам, -аш;** *тж.* тинятися; ~ у лісі – **блуди́ти в лі́сі**

блювати – **вынютува́ти, воні́тува́ти, -у́ю, -у́єш; верта́ти, ры́гати, -ам, -аш;** *Прт.* **вымьо́тува́ти, звоні́тува́ти, -у́ю, -у́єш**

блювота – **блюва́чка, рыга́чка, -ы;** *мн. Хрш.* **воні́ты;** *Прт.* **вымьо́ты, -ів**

бобівник – *бот. Врх.* **віте́рне зьі́ля;** ***віте́рне зьі́ля пома́гат на вред і боля́кы***

бовван – *див.* ідол

бовдур = *ж.* **уфе́рма,- ы;** *Врх.* **бе́йдак** *(незібрана, неорганізована людина)*

бовкати, бовкнути – *чес.* **бімба́ти, -ам, -аш;** *Прт.* **белькну́ти, -ну, -неш** *(щось незрозуміле)*

бовтати – **блюха́ти, -ам, -аш** *(про рідину)*

Бог – **Біг(х), Па́н(м)-Біг(х), Па́на-Бо́га;** *дит.* **Бозю́сьо, -ся;** ***най тя Пан-Біг вару́є!*** *(прик.)*

Богородиця – **Ма́тір Бо́жа, -те́рі ...жой; Ма́тка Бі́(о)жа**

Богослужіння – *ж.* **1.** *заг. церк.* **Слу́жба Бо́жа, -бы ...жой; одпра́ва, -ы;** *пол.* **набоже́ньство; 2. вечи́рня, -і** *(увечері);* **3.** *Врх.* **задушни́ця** *(за померлих)*

богохульник – *церк.* **блю́зник**

Богоявлення Господнє – *рел. ч.* **Йо́рдан, -у;** *мн.* **Выдо́кшчы, -ів; Шче́дрий Ве́чер, -ро́го ...ра** *(вечі́р перед Водохре́стям); Ргр.* **Сьві́чкы, Трох Кра́лі** *(19 січня)*

Бог тебе покарає! – *Врх.* **ска́ре тя Бог!** *(прокльон)*

бодай – *див.* щоб
боєць – *див.* воїн
Боже, віддякуй! – **Бо́же, за́плат!**
божевілля – **варія́тство; шале́ньство**
божевільний – **варі́ят; шале́нец, -нця; не спо́вна розу́му;** *пол.* **ва́рят, облонка́ний;** ***не роб з та́та варія́та!*** *(прик.)*
божеволіти – **варіюва́ти, -ю́ю, -ю́єш**
Боже, допоможи! – *скор.* **пома́й-Біг! пона́й-Бі!**
Божий – **Бі́жий, Бо́скій**
божитися – **бо́жыти-ся**
бойня – **маса́рня, -і; різни́ця, -і** *(худоби)*
бокал – **по́(у)гар, -я;** *ж. нім.* **га́льба, -ы** (*пів лі́три); тж.* кухоль; ~ пива – **га́льба пи́ва**
боки – *мн.* **бо́кы**
болиголов плямистий – *бот. Врх.* **ду́два, ду́дки**
болить – **бо́лит, долі́гат; бо́лит мня в гру́дях**
болісний – **болі́стний**
боліти – **1.** *заг.* **долі(я)га́ти; 2.** *дит.* **буба́ти (бу́бат); 3. стрика́ти (стри́кат)** *(у вухах)*
болотистий – **багни́стий;** ~ ті ліси – **багни́сты лі́сы**
болото – **1. ба́гно, бло́(а)то;** *ч.* **багу́льник;** *ж.* **ба́гва, ба́ра, баю́ра, -ы; мла́ка, мла́чка, -ы; мо́чар, -я;** *с.* **мочы́ло;** *вел.* **багни́ско, мочари́ско;** *ж.* **солотви́на, -ы;** *рідк.* **гряст;** *ср/хр.* **мочва́ра;** *угор.* **то́ва;** *Врх.* **ба́нюр, баню́ра; кабу́шка, по́вхта, по́хта, патоло́ча; 2.** *Ргр.* **бажы́на** *(болотисте місце, трясовина);* **3.** *Врх.* **болоти́на** *(висохле);* ***пред ва́шыма две́рми ве́лька мо́чар*** *(піс.)*
болт – *див.* гайка
болючий – **боля́чий;** ~ згадка – **боля́чий спо́мин**
болячка – *ч. мед.* **бо́ляк;** кожний має якусь ~ **ку** – **ка́ждий ма якы́си бо́ляк**
бомбардувальник – *ав.* **бомбо́вец, -вця**
бомбардувати – **бомбува́ти, -у́ю, -у́єш**
бондар – **бе́(о)днар, – я;** *Хрщ.* **бо́чкар**
бондарський – **бе(о)дна́рскій, -ка, -кє;** ~ виріб – **бедна́рскій вы́риб**
борг – **дол(в)г, -у;** *зменш.* **до́лжок, -жка;** *тж.* обов'язок; дати в ~ – **дати на ві́ру;** виплачувати ~ – **верта́ти долг**
бордовий – **бурачко́вий** *(темно-червоний колір)*
бордюр – *буд.* **кра́й, -аю; окра́йок, -йка**
боржник – **до́л(в)жник**
борець – **бо́рец, -рця;** ~ за краще життя – **борец за лі́пше жытя**
боровик королівський – *бот.* **бі́лий гриб, правди́вий ~; бо́ровник;** *Врх.* **бі́лас**
борода – **бро́да, -ы;** ***бо в старо́го си́ва бро́да*** *(піс.)*
бородавка – **брода́вка, -ы;** *Врх.* **пе́стра(я)к**
бородатий – **боро́дай, боро́дань,**

бро́дач *(людина з бородою)*

борозна – **боро́зда, бро́зда, -ы** *(в землі, на обличчі)*; ***од мло́дих літ мам бро́зды на че́лі***

боронувати – *госп. Ргр.* **скоро-ди́ти, скороджа́ти; поскоро-ди́ти, прискороди́ти;** *Стб.* **волочы́ти; ***бороню́ют зора́не по́ле пе́ред засы́вом***

боротися – **змага́ти-ся, де́рти-ся, борика́ти-ся;** *Врх.* **гарнасува́ти ся** *(з кимсь)*

боротьба – *пол.* **ва́лька, -ы;** *Хрщ.* **бо́рба;** ***бо́рба на жы́тя а́бо смерт***

борошно – **1.** *заг. ж.* **му́ка, па́рма, -ы; 2.** *ж.* **запра́жка, -ы** *(підсмажене)*; **3. петлю(ьо)ва́на му́ка, -ной ...ы** *(мілко змелене)*; **4. разо́ва му́ка, -вой ...ы** *(грубого помолу)*

бортівка – *ч. крав.* **шти́вник; влося́нка, -ы**

борщ – *кул.* **1.** *заг.* **ба(о)ршч, -у** *(із буряка)*; **2. капу́сьняк** *(із квашеної капусти)*

борщівник – *бот. Врх.* **пук**

босоніж – *присл.* **боса́ка, бо́со, на бо́со, на бо́су но́гу;** *рідк.* **напробо́с** *(босими ногами)*; ***жéны і́шли до це́ркви на бо́со***

бочка дер. – **1.** *заг. нім.* **ку́фа, -ы** *(вел., на 40 відер)*; **2. бари́ла, ба(е)ри́лка, дубі́вка, -ы** *(дубова)*; *Врх.* **вині́вка, виня́рка, видны́вка; ка́дка, -ы; кадь, -і; ка́нов, кано́вка, кано́вця** *(для вина)*; **3.** *ч.* **ванта́лок, -лка;** *Ргр.* **анта́лок, суд** *(для пива)*; **4.** *Врх.* **звалярник, зільни́ця** *(для білизни)*; **5.** *ч. Ртр.* **ка́доб, -а** *(для збіжжя)*; **6. соля́нка, -ы** *(для солі)*; ***качмаре́чка Мари́лька, на́лій же мі з бари́лька*** *(піс.)*

бо я, бо ти, бо ви – *част.* **бо-м, бо-с, бо́-сте;** ***не пі́шов, бо-м не́ хтів***

боязливий – *прикм.* **боя́чий;** *Врх.* **по́рс(х)кий;** *тж.* лякливий

боязнь – **оба́ва, -ы;** *тж.* острах; маю ~ **мам оба́ву**

боятися – **потерпа́ти, -ам, -аш;** *пол.* **обавя́ти-ся**

бражник молочайний – *зоол. Врх.* **н(л)аза́льник, отру́д(т)ник** *(гусінь)*

Бразилія – **Брази́лья, -лии**

бразильський – **бразилі́йскій, -ка, -кє**

бракороб – **па́ртач; псуй, -у́я; нефахо́вец, -вця; танди́та, -ы**

браслет – *ж. фр.* **бранзоле́тка, -ы;** золотий ~ **зло́та бранзоле́тка**

брат – *поет.* **братейко; 1. стрые́чний брат, -ного ...та;** *пол.* **ку́зе(и)н** *(двоюрідний)*; **2. стры́-ко, стри́йко** *(батьків)*; **3. у́йко** *(мамин)*; ***в мо́його у́йка короті́цька гу́нька*** *(піс.)*

братерство – **бра́цтво;** *тж.* братство

братерський – **бра́цкій, -ка, -кє**

брати – **1.** *дієс.* **бра́ти (бе́ру, бе́реш, бе́ре; бере́ме, бере́те, бе́рут)** *(когось, щось)*; *слов.* **брац; 2.** *мн.ім.* **бра́тя, -ті(и)в** *(рідня)*

брати верх – **бы́ти зго́ры;** *Пвн.* **горува́ти;** ***на́ше ма бы́ти зго́ры*** *(прик.)*

брезент – *ж. нім.* **цельта, -ы**

бренькати – **бреньчати, -чу, -чыш;** *Врх.* **черкати, черчати** *Хрш.* **бренчати**

брехати – **ошукати, ошукувати, -ую, -уєш** *(когось); пол.* **клямати, -млю, -млеш; циґанити, -ню, -ниш;** *в знач.* казати неправду

брехня – **буйда, неправда, -ы;** *с.* **циґаньство;** *пол.* **клямство;** *Прт.* **циганина, -ы;** *ЗП.* **брех;** *тж.* обман

брехун – **ошуканец, -нця;** *Врх.* **окламник**

бригадир – *нім.* **брі(и)гадиєр**

бриджі – *див.* галіфе

бридитися – **брыдити-ся;** *Врх.* **скаворожыти-ся; шкаредити ся** *(викликати огиду);* ***она шкаредит-ся жабами***

бридкий – **брыдкій, скаврожний, шкаредний; брыд(т)ь** *(дуже); Врх.* **шкаворіжний; шкаред** *(дуже); тж.* гидкий, мерзотний, потворний

бризкалка – **пырскав(л)ка, -ы** *(з бузини)*

бризкати, бризнути – **бризґати, -ам, -аш; пы(о)рскати, пы(о)рснути, пыршчати, -чу, -чеш; трискати, хляпати, хлястати, форскати, -ам, -аш;** *тж.* прискати

брила – **1. груда, грудка, -ы;** кам'яна ~ **груда каменю; 2.** *Врх.* **цылец** *(моноліт)*

бринза – *кул.* **бриндзя, -і**

брись! – **псык!** *(на кота)*

британський – **британскій, -ка, -кє** *(від Британія)*

бритва – **1.** *ч.* **голяк; голярка, -ы;** *Рґр.* **бритов; 2. же(и)лєтка, -ы** *(лезо)*

бричка – **1.** *ч.* **фіакр, фіякєр, -кра; повіз, -возу; 2.** стара ~ **тарапата, -ы;** *Врх.* **тарляґа**

брови – *мн.* **обырви, бырви;** *Стб.* **бырви, бриви(і), брві, обі(е)рви;** *ЗП.* **брыви**

бронза – *ч.* **бронз;** *рідк.* **сьпіж;** *пол.* **мосянж, мосьондж**

бронзовий – **мосяжний**

бронювати – **резервувати, -ую, -уєш;** ~ квиток – **резервувати бльочок**

броня – *ч.* **панце(и)р, -я**

броньовик – *війс. нім.* **панцерник**

брошка – **брош, -ы**

брошура – *друк.* **книжечка, -ы**

брудний – *ім. ч.* **нехлюй, -юя;** *ж.* **нехлюйка, -ы;** *угор.* **баброш;** пол. **брудас;** *Врх.* **планник;** *Рґр.* **брудаш, брудний;** *Прт.* **сьмітюх, -а** *(неохайна людина)*

бруднити – **бабрати, папрати, -рю, -реш;** *Пвн.* **фулювати;** *перен.* робити як-небудь

брудно – **нехлюйство;** *Рґр.* **нечысто**

бруківка кам. – **костка, -ы;** ~ на дорозі – **костка на пути;** *тж.* брущатка

брунька – *бот.* **почка, -ы;** *Врх.* **пупянок, пупях;** *ЗП.* **брость**

брус – **1.** *мн.* **сницьі;** *Врх.* **орчык, -а; берце, -ця** *(дер., підвісний у дишлі воза);* 2. *ч. мет. нім.* **швелєр;** *мал.* **швелька, -ы**

бруски дер. – *мн.* **былы, быльці** *(в бороні)*

бруслина європейська – *бот. Врх.* **при(о)скурина**

брусниця звичайна – *бот.* **борівка, -ы**; *ч.* **ґоґодз, ґоґоз(ц)**; *мн.* **чо(е)рниці, -иц; боровниці**; *Врх.* **оприна**; *мн. Рґр.* **борувкы; яфы(о)ры, яфыркы**; *мн. ЗП.* **камнянкы** *(чорні ягоди)*

брусничник – *Рґр.* **борівнича, боровчына; яфырник, яфорчына, яфырниця**

брусок – 1. *с.* **дровно**; *дер. нім.* **кльоц, кльоцок, -цка**; 2. *ж. чес.* **оселка, -ы; оселок** *(кам. для гостріння ножів)*

брухт – **лом, -у** *(мет. уламки)*; залізний ~ **желізний лом**

брюки – *мн.* **1. помпкы, помпы** *(до колін)*; **2. порткы, -ток; ногавкы, -вок; ногавиці, -виц** *(довгі, полотняні, з льону)*; **3. сподні, -ден** *(з фабричного полотна)*; **4. холошні, -шен** *(зимові, зі сукна)*; ***не мож сподні през голову вдіти*** *(прик.)*; ***дам му на порткы плотна*** *(піс.)*

брюнет, брюнетка – *нім.* **брунет; брунетка, -ы** *(темноволоса людина)*

брязкальце – *ж.* **черкавка, -ы**; *с. Прт.* **бреньчадло, -а**

брязкати – **бреньк(ч)ати, -ам, -аш; чеберчати, черкотати, -чу, -чыш**; *Хрш.* **дзыіньчати**; *Прт.* **дзвенкнути, -кне; дзвеньчати, -чыт**; ***жебы собі черкотав медже парибками*** *(піс.)*; ***підковы дзвеньчат по каменях***

брязкіт – *ж.* **черчаня**

бублик – *кул.* **обарянец, -нця**; *дит.* **бальо**; *Прт.* **оплітанец, -нця** *(плетений)*

бубна – **дзвінка, звінка, -ы** *(в картах)*

бубовник – *бот.* **дзвонец**, *род.* **дзвінця**; *Врх.* **дзвінка**

бубоніти – **мырчати, -чу, -чыш** *(під ніс)*; *Пвн.* **паркотати**

бувалий – *прикм.* **бывалий**

бувати – **бывати, -ам, -аш**

бугай – *слов.* **буяк**; *вел. БГ.* **бычыско**; *Рґр.* **бугай, буячок, бугайчык**

буденний – **штоденний**

будень – *присл.* **штоден, -дня**

будильник – **будзык** *(годинник)*

будинок – **1.** *заг.* **ди(і)м**, *род.* **дома**; *мн.* **домы**; *мал.* **домик**; *ж.* **каме(я)ниця, мурованиця, -і**; **2.** *нім.* **ґмах, -у; домиско** *(вел. мурований)*; 3. *ж. пол.* **рудера, -ы** *(старий, напівзруйнований)*; ***гребін на полици, вода в камениці*** *(піс.)*

будити – *дієс.* **обудити, -джу-ся, -диш-ся**; *Прт.* **зганяти, -ям, -яш**; ~ зі сну – **обудити зо сну**

будівельний – *прикм.* **будовляний, будовничий**; ***церкви вымагали велькой будовляной фаховости***

будівництво – *ж.* **будова, -ы; забудуваня**

будка – **1.** *заг. нім.* **буда, будка, -ы** **2. колиба, -ы**; *Рґр.* **комарник** *(пастухів у горах)*; **3. пся буда, псьой ...ы**; собача ~

пся бу́да; *в коли́бі у́чар з помічни́ком спа́ли і выробля́ли сыр; мав пес бу́ду!* (прик.)

будова – **будо́вля, -і;** *тж.* будівля, структура

будувати – **будова́ти, -ду́ю, -ду́єш; стави́ти, -влю, -виш;** *ЛШМ.* **праві́ти;** ~ хату – **стави́ти хыжу**

будяк кучерявий – *бот.* **бо́дак;** *Rгр.* **сьві́тляк;** *Хрщ.* **ча́брик, джа́брик**

будь! – *нак.* **буд! бу́дте!** *Стб.* **бут! бу́тте!** *тж. част.*

будь-де – *присл.* **де-і́нде, бу́д-де, хо́ц-де;** *Прт.* **быле-де, бо́дай-да́ґде**

будь здоров! – **бу́д здрав!** *мн.* ***бу́дте здра́вы!*** *Врх.* ***бывай́те здра́вы!***

будь-коли – *присл.* **буд-ко́ли, хоц-ко́ли;** *Rгр.* **хоц-ке́ди, хоц(ч)-ко́ды**

будь-ласка! – **про́шу!** *мн.* **проси́ме!** *рідк. Врх.* **о́йте-ле-о́йте!** *(звертання)*

будьмо уважні! – *церк.* **бу́дме ува́жны!**

будь-хто – *займ.* **бу́д –х(к)то, хо́ц-х(к)то;** *Прт.* **бы́ле-хто**

будь-чий – **бу́д-чы́й, -чыя́, -чы́є;** *Врх.* **буд на́ чім**

будь-що – **бу́д-што, хо́ц-што;** *Прт.* **быле-што**

будь-що-будь – **бу́д-што-буд**

будь-який – **буд-ко́трий, буд-я́кій; вшы́ткій; хоц-ко́трий, хоц-я́кій;** *Врх.* **хоц я́кий;** *Стб.* **фшеля́кий;** *БГ.* **вшелия́кій;** *Прт.* **бодай-я́кый;** *див.* яка, яке, який

бузина чорна – *бот. ч.* **бо(у)з, -у; бзи́на, бози́на, г(х)а́бза, -ы;** *ч.* **ба́(я)зник;** *Врх.* **бзы́к, уз, хабз; г(х)абзи́на, -ы;** *Rгр.* **чо́рний бзик, габз;** *с. Прт.* **хабази́ня;** ***зо бзы́ка хлопчыска роби́ли пища́вкы***

бузковий – **безо́вий**

бузок звичайний – *бот.* **без, -у**

буквальний – *прикм.* **дослі́(о)вний;** ~ переклад – **дослі́вне тлумачыня**

буквально – *присл.* **дослі́вно(і)**

букет – 1. *фр.* **бу́кєт, -у** *(квітів);* 2. *рідк.* **буґри́йда, -ы** *(весільний);* ~ троянд – **бу́кєт руж**

буковинський – **букови́ньскій, -ка, -кє** *(від Буковина)*

булавка – **шпи́лька, -ы**

були – *мн. грам.* **бы́ли (бы́ли-зме, бы́ли-сте)**

булка – *кул.* **1. куке́лка, -ы** *(плетена);* **2.** *рідк.* **сти́льник** *(картопляна);* **3.** *пол.* **стру́цель, -цля** *(з маком)*

було – **бы́ло;** це ~ колись – **то́то бы́ло коли́си**

бульвар – *див.* алея

бульйон – *кул.* **ро́сі(и)л, -со́лу** *(відвар із м'яса); тж.* розсіл

булька – *рідк.* **бі́мба, -ы**

булькотіти – *Врх.* **булька́ти, бульча́ти;** *тж.* клекотати; ***щава в студе́нцы бу́льчыт***

бунтар – **бунто́вник;** *тж.* бунтівник

бура – *хім.* **селі́тра, -ы**

бургомістр – *нім.* **бурґомістер, бурґомейстер, -тра; бурмістж**

бурелом – **повал, -у**

буркотіти, бурмотіти – **дзьвяндати, -джу, -джеш** *(надоїдливо); **дзьвяндат, як старий дідо***

буркотун – **бурма, бурмак, -ы;** *Врх.* **дудра, дудра(и)к, дудравец, дудравий, дудрош;** *Хрщ.* **жугравий;** *Прт.* **мамрай, -ая** *(буркотлива людина)*

буркун жовтий – *бот. Врх.* **липник**

бурлака – *груб.* **бе(а)тяр, -я; лахабунда, заблуда, -ы; штурпак;** *угор.* **бе(і)танґ; буґера, -ы;** *нім.* **в(м)аґабунда, -ы;** *Врх.* **белей;** *БГ.* **ґалабунда;** *Прт.* **заблуканец, -нця, збийсьвіт; мітренґа, -ы;** *тж.* волоцюга

бурлакувати – *див.* поневірятися

бурмотати – **мымрити, -рю, -риш;** *Прт.* **мамляти, -ям, -яш; мамрати, -ам, -аш; мамротати, -очу, -очеш**

бурчати – **дудрати, -ам, -аш;** *Врх.* **маручати, вырчати;** *ЗП.* **ворконіти**

буріння – **вертництво**

бурова – *ч. нім.* **шыб, -у** *(ствол шахти)*

буровий – *техн.* **вертничний**

бурозубка мала – *ч. зоол. Врх.* **рджок, рецок**

бурт – *госп.* **копец, -пця;** *Врх.* **ґріба; *копец – яма для комперів і карпелів, прикрыта соломом***

буруватий – *прикм.* **смаглявий;** *Врх.* **буравий, смуглястий**

бурулька льодяна – *ч.* **цомпель, -пля; цомплях;** *мн.* **замерзлякы, -ів; ледівкы, -вок**

бурхливий – **буйний;** ~ уява – **буйне выображыня**

бурчати – **1. жуґрати; кявчати;** ~ у животі – **кявчати в брисьі; 2. фафрати, -рю, -реш; вырчати, -чу, -чыш** *(бубніти)*

буря – *ч. нім.* **гураґ(к)ан, -у;** *ж. Врх.* **віхтелиця, -і;** *Ртр.* **буря, бурка;** *ч. Хрщ.* **шаркан**

буряк звичайний – *бот.* **бурак; бурачок, -чка** *(столовий, червоний);* *мн.* **буракы;** *ж.пол.угор.* **цвікла, -ы;** *мн.* **цьвиклі;** *Ртр.* **рункла**

буряковий – **1.** *прикм.* **бурачаний; 2**. *ж.* **бурачанка, -ы;** *Ртр.* **натина, румплина, рункловина, рунклова натина,** *(лист);* **3.** *мн.* **бурачкы, -ів** *(салат із хріном)*

бур'ян – *ж.* **хоп(б)та, -ы;** *Врх.* **брандзя, хваст;** *с. Прт.* **зільско; *поле было занечыщене хоптом***

бурячки – *кул.* **бурачкы** *(гарнір)*

буси – *див.* намисто

бусол – **боцян;** *тж.* лелека

бутель – *ж.* **бутля, -і**

бутерброд – *ж. кул. пол.* **канапка, -ы**

бути – *заг. грам.* **быти (буду, будеш, буде; будеме, будете, будут);** *мин.* **быв (быв-єм, быв-єс, была-єм, была-с; были-зме, были-сте);** *ЗП.* **(бду, бдеш, бде; бдеме, бдете, бдут); *вчера была дывка під віночком, а гнеска***

юж жена *(піс.)*; ***чловече, не буд такым скупым! в неділю былизме на гостині в сватів; всяди маме быти добрыми фаховцями***

бути на весіллі – **1. дружбити, -блю, -биш; дружчыти, -чу, -чыш** *(дружбою);* **2. свашчыти, -чу, -чыш** *(свашкою)*; **3. старостити, -ощу, -остиш** *(старостою);* ***дружбив єм вельо раз по весілях***

бутон – *мн. бот.* **ба(о)мбулькы, -льок; бамболі;** *Врх.* **бомбовкы** *(зелені плоди на картоплинні); тж.* кулька

буття – **бытя;** ***наше бытя залежне од нас***

буфет – *нім.* **шынк, шынок, -нку;** *ж.* **кнайпа, корчма, -ы**

буфетчиця – **буфетчыця, -і; шынкарка, -ы**

Бухарест – **Букарешт, -у**

бухгалтер, бухгалтерка – *нім.* **бугальтер, -я; бугальтерка, -ы**

бухгалтерія – *нім.* **бугальтери(і)я, -иі;**

буцкати – **бацнути, бодати, бости** *(про корову, вівцю)*

буча – *див.* балаган

буян – *угор.* **вархол, вархола, -ы;** *тж.* бешкетник

буяхи – *бот. Врх.* **лозє(я)нка, ло(а)хачы, лохина(я)**

бюджет – *фін.* **кошторис, -у;** *англ.* **буджет, -у**

бюро – *ж.* **канцеляри(і)я, -иі;** *ч.* **уряд, -у;** *фр.* **бі(ю)ро**

бюрократія – *нім.* **бюрокрация, -иі**

бюст – **1.** *мн. анат.* **груди** *(жіночі);* **2.** *с. мист.* **погрудя, поперся**

В

в – *прийм.* **в, во, до; на, о;** *розм.* **г;** повернути вліво – **скурутити наліво;** ***споткаме-ся в тым самым місцьі; до міста ходилизме на піше; быв-єм гнєскы г лісьі***

вагатися – *ЗП.* **ваговати ся;** *тж.* сумніватися

ваги – *мн.* **вагы,** *род.* **ваг;** *мал.* **важкы, -жок; вагівниця, важевниця, -і; шалькы, -льок;** *Пвн.* **бежмін**

вагітна жінка – **в тяжы; груба;** *Рґр.* **бріхата, з бріхом;** ***зостала-с ся тераз в тяжи і не знаш од кого*** *(піс.)*

вагомо – *присл.* **істотно(і);** *тж.* значимо

вагон-платформа – *ж. зал. нім.* **льора, льорка, -ы**

важіль – *техн.* **важель, -ля**

важкий – **тяжкій, -ка -кє**

важко – *присл.* **трудно(і), тяжко;** ***тяжко жыти на чужыні, тяжко ту привыкати*** *(піс.)*

важно – *присл.* **поважно(і), статечно(і)**

вазелін – *ж. ім. нім.* **вазеліна, -ы**

вазон – *фр.* **вазонок, -нка;** ~ стоїть на підвіконні – **вазонок стоіт на варцабі**

вакса – *див.* паста

валеріана трикрила – *бот. Врх.* **зворі(о)вник, зворовец, зворовий лист**

валіза – **валізка, -ы** *(дер.); ч. нім.* **куфер, -фра; куферок, -рка;** *тж.* скриня; зібрати ~ зу –

спакувати валізку

вал – 1. *техн.* **валец, -льця; 2. насып, -у** *(земляний);* фортечний ~ **кріпосний насип**

валет – *ж. нім.* **буба, -ы;** *фр.* **валєт** *(у картах)*

валик дер. – **1.** *ж.* **катулька, -ы;** *Врх.* **катуля** *(для тіста); ч.* **2. рамач(к);** *нім.* **маґель, -ґля;** *Прт.* **ребрачка, -ы** *(для полотна)*

валити – **1. валяти, -лю, -лиш** *(дерево);* **2. бурити, -рю, -риш** *(стіну)*

валок-держак – **орчык;** *Рґр.* **берце, -ця** *(у возі, в упряжці)*

валяльня – *ч. пол.* **фолюш, -у;** *мн. Рґр.* **ступы** *(майстерня з виробництва сукна)*

валянки сукняні – *мн.* **сукнянкы** *(для кєрпців)*

вальс – *нім.* **вальц, -ця** *(танець); мн.* **вальсы**

вальсувати – **вальцувати, таньцувати, -ую, -уєш**

ваніль – *кул.фр.* **ваніліна, -ы;** *тж.* ваніля; ~ для печива – **ваніліна для цясток**

ванна – *ім.* **ванов, ванва, -ы; ванєнка; лазєнка, лазничка, -кы; купе(і)ль, -елі; купільниця, -і; умывалька, -ы** *(для миття, лікування, купання)*

вантаж – **1. тягар,-я; тяж, -и** *(важкий);* **2.** *фр.* **баґаж, -у;** *нім.* **ладунок, -нка;** *рідк.* **груз, -у** *(товар для перевезення); БГ.* **тлумак;** ***од тягарів деревяны возы часто ся ламали***

вантажити – **ладувати, пакувати, -ую, -уєш;** *рідк.* **грузити (гружу, грузиш, грузит)** *(на щось)*

вантажний – **тягаровий;** ~ на машина – **тягарове авто**

вантажник – **ладувач;** *рідк.* **грузчык;** *Прт.* **ладовник, -а**

варвар – *іст.* **бараба, -ы;** *нім.* **барбар, барбари(і)н;** *тж.* вандал

варварство – *іст. нім.* **барбарство**

варене – **пражене;** ~ молоко – **пражене молоко**

вареник «лінивий» – *кул.* **кныдель, -для; кныдлик**

вареники – *мн.* **пи(е)рогы, пирі(о)жкы;** ***пирогы робили зо сыром, комперями, капустом, вышнями, сливками***

варити – **1. готовити, готувати, -влю, -виш** *(куховарити);* **2.** *БГ.* **кутерножыти** *(на вогнищі);* **3. обаряти, -ям, -яш** *(картоплю)*

варіант – *нім.* **вариянт;** *мн.* **вариянты**

вартий – **суций** *(уваги);* ***він до ничого не суций!***

вартість – *ч.* **кошт, -у; вартист, -тости**

варто – *присл.* **вартат;** ~ сказати слово – **вартат повісти слово**

вартовий – *нім.* **вартовник;** *пол.* **стражник**

Василь – **Васко, Василько;** *книж.* **Василій, -ія**

васильок – *бот.* **блават, -у**

ватага – *див.* гурт

ватерпас – *ж. буд. нім.* **васерваґа, -ы**

ватиканський – **ватиканьскій, -ка, -кє** *(від Ватикан)*

ватин – *ж. текст. нім.* **вателіна, -ы**

ваучер – *ж.* **розписка, порука, -ы**

вафлі – *мн. кул. нім.* **андруты, оплаткы , -ів**

вахта – **варта,- ы**

ваше прізвище, ім'я? – ***як ся пишете?***

вберегти – **уварувати, -ую, -уєш**

вбивати, вбити – **1. забити, -бю, -бєш;** *Прт.* **закаменувати, -ую, -уєш; закатрупити, -плю, -пиш** *(живу істоту);* **2. забити** *(цвях у стіну); Прт.* **кілкувати, -ую, -уєш** *(кілки в підошву взуття)*

вбитий – **забитий;** ~ ті і поранені – **забити і ранени**

вбік – *присл.* **на сторону, на бік;** стрибнути ~ **скочыти на сторону**

вбрання – *мн.* **убраня, -нь;** *ч.* **стрій, -рою;** *ж.* **ноша; облечыня;** *груб.* **лахы;** *тж.* наряд

вважати – **воліти, -ію, -ієш; рахувати, -ую, -уєш; уважати, -ам, -аш** *(за краще);* **давати позир;** ***уважано, же люде в селі знают єден другого***

Введення у храм Пресв. Діви Марії – *рел.* **Введеніє** *(4 грудня)*

вверх – *присл.* **догоры, горі, гором;** *тж.* вгору; поглянути вгору – **зазрити догоры;** ***бо підеме горі селом*** *(піс.)*

ввижатися – **мерешчыти-ся, привиджати-ся**

в вічі – *ім.* **в очы**

ввічливий – **ґречний, чемний, поцтивий;** ***не така я ґречна, яка єм фалечна*** *(піс.)*

ввічливо – *присл.* **ґречно(і), поцтиво(і)**

вгамувати, вгамовувати – **гамувати, тамувати, -ую, -уєш; утолити, -лю, -лиш** *(спрагу)*

вговорити, вговорювати – **в(г)мавляти, -ям, -яш; вмовити, -лю, -виш**

вгостити, вгощати – **честувати, -ую, -уєш**

вдалий – **вдатний**

вдарити, вдаряти – **втяти (втну, втнеш, втне; втнеме, втнете, втнут); шупнути, -ну, -неш;** *слов. Врх.* **вжгнути, джуґнути**

вдарити сильно – *розм.* **впалити, -лю, -лиш; влупити, -лю, -пиш; врізати (врижу, врижеш, врижеме); бебехнути, кропнути, трепнути, тріснути; шурнути, -ну, -неш;** *Врх.* **бевхати, бевхнути;** *Рґр.* **бухнути;** *БГ.* **вгатити;** *Прт.* **праснути, -ну, -неш;** ***так-єм му впалив, же ся кыцнув***

вдатися – **здати-ся; удати-ся;** *Врх.Прт.* **выкарати ся, подати ся;** ***на єдно ся здаме: чорны очка маме*** *(піс.)*

вдача – **натура, -ы;** *с.* **успособліня;** маємо одну ~ чу – **маме єдну натуру;** *тж.* характер

вдвоє, вдвох – *присл.* **по двоє, подвійно(і)**

вдень – *присл.* **за дня;** ~ і вночі – **денно і ношчно** *(книж.)*

вдивлятися – **взера́ти-ся;** ***до́вго взе́рам-ся на доро́гу***

вдихати – **вды́хати, -ам, -аш;** ***вды́хам гі́рскій во́здух на по́вны гру́ди***

вдівець – **вдо́вец, -вця;** ***лі́пшый кава́лєр, як вдо́вец*** *(піс.)*

вдіти – **заді́ти, -і́ю, -і́єш;** ~ нитку в голку – **заді́ти ни́тку в і́глу**; **зьдзьі́ти, -і́ю, -і́єш**

вдова – *рідк.* **фля́нта, -ы;** *Стб.* **в(г)до́ва, у(о)дові́ца**

вдовиний – **вдови́нын**

вдома – *присл.* **до́ма, -ы;** ***вся́ди до́бри, а до́ма найлі́пше*** *(прик.)*

вдосвіта – **зра́на, ра́но, ра́ном;** *поет.* **ране́йко;** *Врх.* **лем-сьві́т;** *Хрщ.* **ди́(і)дня, до дня;** ***чека́ла-м мило́го до ра́на біло́го*** *(піс.);* ***за́ран ма́ме ста́ти лем-сьві́т***

вдруге – *присл.* **нано́во, повто́рно**

вдягатися, вдягнутися – **вді́ти-ся, загорну́ти-ся, загорта́ти-ся, обле́чы-ся, обліка́ти-ся;** гарно ~ **паради́ти-ся**

вдягни! – *нак.* **в(о́)дін!**

вдячність – **дя́ка, -ы**

ведмежий – **медве́жий**

ведмідь, ведмедиця – **ме́двід, -ве́дя; медведи́ха, -ы**

ведучий – **чоло́вий;** ~ ча роль – **чоло́ва ро́ля**

веління – **велі́ня;** ~ зверху – **вельі́ня зго́ры**

веліти – **розказува́ти, наказува́ти, -ую, -у́єш**

великий – **ве́лькій, -ка, -кє;** *мн.* **ве́лькы; ве́кшый;** ***з ве́лькой хма́ры – ма́лий дойч*** *(прик.)*

Великобританія – **Ве́лька Брита́нія, -кой ...ниі**

Великого Посту перший день – *рел.* **Теодорови́ця, -і**

Великодень – *рел.* **Вели́кден, -ко́дня; Велико́дни Сьвя́та; Па́ск(х)а, -ы;** ***гей, на Вели́кден, на сла́вний ден*** *(піс.)*

величезний – **ве́лич;** *Врх.* **гане́бский;** ***хы́баль він гане́бску зліст ма*** *(піс.)*

величина – **ве́лькіст, -ко́сти;** ~ втрат – **ве́лькіст збы́тків**

велосипед – *англ.* **ро́вер;** *мал.* **рове́рик; біци́кль, -ля;** *рідк.* **ладиця, -і;** *Прт.* **байси́ґель, -ґля;** ***не тре́ба вынаходи́ти рове́ра!*** *(прик.)*

велосипедист – **ровери́ста, -ы;** *пол.* **ко́ляр**

велюр – *текст.* **окса́мит, -у**

вельвет – *текст.* **ш(с)трукс, -у** *(тканина)*

венозний – *анат.* **жы́льний;** ~ на кров – **жы́льна крев**

вен розширення – *мн. мед.* **жыля́кы, -ів;** *Ргр.* **корч, корчы́вкы**

вена – *анат.* **жы́ла, -ы**

вепр – *зоол.* **ве́пер, -пря; дик;** *тж.* кабан

верба – *бот.* **1.** *заг.* **ветли́на, -ы;** *Врх. Хрщ.* **рокы́та, смоло́за; іва, і́вка;** *Стб.* **верби́на, ви́рба;** *ЗП.* **ви́рьба** *(козяча);* **2.** *Врх.* **заве́рба, заве́рбник, заве́рбок** *(пурпурова)*

вербена лікарська – *ч. бот.* **ж(з)елі́зьняк;** *тж.* залізняк колючий

верблюд – *пол.* **ве́льбльонд**

Вербна Неділя – *рел.* **Цьві́тна Неді́ля, -ной ...лі;** *Рґр.* **Квітни́ця**

верболіз – *бот.* **багні́тка, ба́зька, -ы; ба́зя, -і** (*брунька на вербі); тж.* котик, сережка

вербування – *ч.* **вербу́нок, -нку**

вервиця – *церк. пол.* **ружа́нка, -нок;** *мн.* **ружа́ньці:** *тж.* чотки

вередливий – **ґрима́сний;** *угор.* **фале́чний;** *Прт.* **выбагли́вий, -ва, -ве**

вередувати – **ґримаси́ти, -а́шу, -а́сиш;** *Прт.* **выбадува́ти, -у́ю, -у́єш** *(перебирати в їжі); Пвн.* **киздри́ти ся**

вересень – **вере́сен, вре́сен, -сня** *(місяць)*

вереск – **в(г)рявк, ґвал(в)т, -у;** *ж. Прт.* **врява, -ы**

веретено – *текст.* **снова́вка, -ы;** *Стб.* **верте́но**

верещати – **вишча́ти, -чу, -чыш; в(г)рявча́ти, -чу, -чеш; ви(і)ска́ти, -счу, -счыш;** *Врх.* **вреща́ти; *ді́ти барз ча́сто вышчат***

верзти – *розм.* **пле́сти (пле́ту, пле́теш, пле́те; плете́ме, пле́тут, плете́те)**

вермішель – *див.* макарони

вернися! – *нак.* **цо́фни-ся!**

верстат – 1. *заг.* **ва́рс(ш)тат, ве́рстак, -у;** 2. *БҐ.* **кобели́ця** *(для виготовлення коліс до воза);* 3. **кро́сна, -сен** *(ру́чний тка́цький);* 4. *стол.* **обіру́чний сто́лец, -но́го ...льця** *(для стругання);* 5. *ж. Прт.* **пажельни́ця, -і** *(для ґонтів); тж.* місце праці

вертатися – **цофа́ти-ся;** ~ назад – **цофа́ти-ся взад**

Вертеп – *пол.* **Шо́пка, -ы;** *Рр.* **Бетле́гем** *(ляльковий театр)*

вертикальний – **простови́слий**

вертіж – **метели́ця, -і** *(хвороба овець)*

вертіти – **оберта́ти, -ам, -аш; *обе́ртат-ся на вшыткы сторо́ни***

вертоліт – *ав.* **гелі́коптер, -я;** *нім.* **шміґло́вец, -вця**

вертун – **кру́ц(т)ько, кру́цьок** *(непосидюча людина)*

верхів'я – *ч.* **ве́ршок, -шка; верше́чок, -чка; чу́бок, -бка** *(у дерева);* ***што то за яли́чка, што не ма верше́чка*** *(піс.)*

верхній – **вы́шній, горі́шній; *там в Ґорли́цях, на вышнім обла́чку*** *(піс.)*

верховодка – *зоол.* **о́блет(ц)** *(риба)*

вершина – **1.** *ч.заг.* **верх, -у; ве́ршок, -шка; маківни́ця, макови́ця, -і** *(гори); ч. пол.* **шчыт, -у;** *нім.* **шпіц;** *ЗП.* **вирьх; 2.** *Врх.* **го́ля** *(гола); тж.* височина; гірська ~ **верх го́ры; *ой верше́, мій верше́, мій зеле́ний ве́рше*** *(піс.);* ***ве́ршком іду, ко́ня веду́*** *(піс.)*

вершки – *кул. мн.* **зли́вкы,** ~ **вок;** *ч.* **ста́рак;** *Врх.* **пі́на;** *Стб.* **ве́рхня;** ~ на сметані – ***ста́рак на смета́нцы***

вершковий – **зметанко́вий;** ~ ве морозиво – **зметанковы льоды**

вершник – **верхо́вик; і́здак; і́здец,**

-дця; ~ на коні – **їздец на кони**
веселитися – **бавити-ся;** ***бавили зме ся до рана***
веселка – *див.* райдуга
веселощі – *ж.* **веселіст, -лости;** ***веселосте моя, де-с ся мі поділа?*** *(піс.)*
весілля – **весьіля;** *Врх.* **свай(т)ба;** *Ргр.* **свадба; свал(р)ба;** *Стб.* **свад(л)ьба;** ***весьіля, весьіля, на припецку зьіля*** *(піс.)*
весна – **яр, весна, -ы;** ***дівча моє, серце моє, почекай мня до яри*** *(піс.)*
веснувати – **ярувати (ярую, яруєш, ярує; яруєме, яруєте, яруют)**
веснянки – *мн.* **пестракы, -ків;** *пол.* **пєґы, -ів;** *Врх.* **пістрякы;** *тж.* ластовиння
веснянкуватий – **пестракуватий;** *Ргр.* **пехатий**
вестибюль – *ж.* **ґаля,-і**
вести себе – **провадити-ся; справувати-ся** *(пристойно); Врх.* **повести себе;** ***я ся справувала, як мі ся належыт*** *(піс.)*
весь – *присл.* **цьілий; вшыткій, -ка, -кє;** *Врх.* **вшыток;** *тж.* ввесь; ***вліті худобу ся пасло цьілий ден***
ветеран – **комбатанта** *(війни)*
ветеринар-каструвальник – *мед.* **ми(і)шкар, -я**
вечером – *БГ.* **змерком;** ***горі селом, самым змерком ішли два сусьіды*** *(піс.)*
вечір – **вечер;** *Стб.* **вечи(і)р;** *ЗП.* **вичі(у)р**
вечірній – **вечеровий; вечери(і)шній, -ня , -нє**
вечорниці – *мн.* **вечі(ы)ркы, -рок; вечерниці, прядкы;** *Врх.* **вечюркы;** *ЗП.* **вичіркы, вичірниці;** ***на вечырках молодіж пряла, таньцувала і сьпівала***
вечорниць закінчення – *ч. Ргр.* **зламанчак;** *Прт.* **ламанчак, -а**
вештатися – **влечы-ся, мыкати-ся, лазьікувати;** *Прт.* **бетанґувати, -ую, -уєш**
в'ється – **вє-ся**
вже – *спол.* **юж(ш);** *ср./хр.* **йош;** *Врх.* **уж;** ***юж єм ся оженив, юж буду свою мав*** *(піс.)*
вживаний – **ужываний, зужыткуваний**
вживання – **ужыток, зужыток, -тку;** *тж.* вжиток; ***нашы люде сами готували выробы штоденного ужытку***
вживати – **ужывати, поужывати, -ам, -аш; зужыткувати, -ую, -уєш** *(щось)*
взагалі – *присл.* **загалом, на загал;** ~ живемо краще – **загалом жыєме ліпше**
взаємно – *присл.* **навзаєм**
взамін – *присл.* **зато, навзамін**
взвалити – **завдати;** ***завдати груз на плечы***
взвод – *ж. військ.* **чета, -ы**
вздовж – *присл.* **горі; долом, долином, долинком; напідовж;** ***долом села росли стары липы; іду горі селом, не виджу никого*** *(піс.)*
вздуття – **здута;** *Врх.* **вздутє(я)**

(про худобу)

взимку – *присл.* **взимі, зимом**

взірець – **взи(і)р,** *род.* **взору;** *Прт.* **взорец, -рця**

взірцевий – **взоровий;** ~ ве господарство – **взорова ґаздівка**

взутися, взуватися – **обути-ся, обувати-ся;** *ЗП.* **в(у)бувати ся**

взуття – *заг. мн.* **обут(в)я;** *ч. Прт.* **обувок, -вка;** ***купив єм на літо нове обутя***

взяти – **взяти (возму, возмеш, возме; возмеме, возмете, возмут); уйняти (уйму, уймеш, уйме; уймеме, уймете, уймут)**

взятися, взялися – *дієс.* **яти-ся (іму-ся, імеш-ся, іме-ся; імеме-ся, імете-ся, імут-ся); (яв-ся, яла-ся, яло-ся; яли-ся)** *(до роботи); ЗП.* **ймити ся;** ***наконец яли-ся зме до роботы***

ви – *займ. особовий* **вы (вас, вам, вас, вами, вас);** ***з вами буду бесідував на «вы»***

вибагливий – *ім.* **шкортний;** ~ до їди – **шкортний до їдла**

вибачення – *мн.* **препросини; препрошыня**

вибачити – **пребачыти, -чу, -чыш; препросити, -ошу, -осиш;** жартома ~ ся – **сьміхом препросити**

вибачте! – *нак.* **препрошую! препрашам!**

вибери! – *нак.* **обер!** ***обер собі яблок, якых хцеш!***

вибиватися, вибитися – **выбивати-ся, выбити-ся** *(зі сил)*

вибивачка – **трепачка, -ы** *(для вибивання пилу)*

вибирати – **выберати, -ам, -аш;** ***маме выберати посла до парляменту***

вибігати, вибігти – **вылетіти, -ечу, -етит; вылітати, -ам, -аш**

вибілити, вибілювати – **білити, выбілити, -лю, -лиш; бліхувати, -ую, -уєш;** *Врх. Прт.* **блышыти, выблішыти, -шу, -шыш;** ***леняне полотно білили при помочы води і соньця***

виблювати – *фізіол.* **вынютувати, -ую, -уєш;** ***звів єм штоси несьвіже і мусів вынютувати***

вибовкати – **выляпати, -ам, -аш;** *Прт.* **выпапляти, -ям, -яш** *(таємницю)*

вибоїна – **баюра, жомба, -ы; калабаня, -і;** *ч.* **бакай;** *Врх.* **банюра, бандзюра, цюрпіль** *(на дорозі, у річці)*

виборець – **выбиратель, -я; выборец, -рця**

вибори – *мн. політ.* **выборы, -ів**

виборний – *ім.* **выборний, -ного**

виборність – **выборніст, -ности**

вибраний – **выборовий, выборочний**

вибрати – **выбрати, -беру, -береш;** ~ місце для багаття – **выбрати місце для огниска**

вибрик – *нім.* **фортель, -я**

вибути – **выбыти, одбыти (одбуду, одбудеш, одбуде; одбудеме, одбудете, одбудут)**

вибуття – **выбытя**

вибух – **выбух, -у;** *ж. нім.* **експльозия, -иі**

виварка – **вываρка, -ы;** *Врх.* **звалярник, зільниця** *(для білизни); звалярник – бочка, в якій варили лахы*

вивезти, вивозити – **вывезти, вывозити, -вожу, -возиш;** *маме вывезти дырва з лісу*

вивести, виводити – **выпровадити, -джу, -диш;** *ты, козаче – великій гультяю, выпровад мене з дзеленого гаю (піс.)*

вивівати – *БГ.* **опалати;** ~ полову кошем – **опалати полову опалачком**

вивільга – *зоол. Врх.* **купителюга, купителюжник, пітелюга, потеліжник, телі(ю)га**

вивихнути – **вытхнути, -ну, -неш** *(руку, ногу)*

вивіска – *нім.* **таблиця, -і; тафля, -і** *(щит із написом)*

вигадка – *літ.* **выдум, -у;** *Прт.* **байка, -ы;** *зменш.* **байочка, -ы;** *тота байка несе зо собом мудру мораль*

вигадувати – **вымысьли(я)ти, змысьли(я)ти, -ям, -яш; клеветати, -ечу, -ечеш**

вигідний – **выгідний;** *пол.* **лацний** *(зручний, корисний)*

вигідно – *присл.* **выгідно(і);** *пол.* **лацно(і);** *Врх.* **сполацно, наручно**

вигін – **выгін, -гону** *(пасовище)*

вигляд – **вид, -у**

виглядати – **вызерати, кукати, -ам, -аш; смотрити, -рю, -риш**

вигнанець – **выгнанец, -нця;** *рідк. пол.* **баніта, -ы**

вигнання – *див.* еміграція

вигнати – **выгнати (выжену, выженеш, выженеме);** *Врх.* **погнати;** *груб. Прт.* **выжерти, -жру, -жреш** *(з насидженого місця)*

вигода – **выгода, -ы;** *ч.* **хосен,** *род.* **хісна; зиск, -у; ужыток, -тку;** *тж.* користь; *ани хісна, ани корысти (прик.)*

вигодувати – **выплекати, -ам, -аш;** *выплекали зме купу худобы*

вигоріти, вигоряти – **выгоріти, выгоряти**

вигострений – **выостреный;** ~ як бритва – **выостреный яко голяк**

виготовити – **зробити, -блю, -биш**

виграти, вигравати – **выграти, вырравати, -ам, -аш;** *БГ.* **вскурати, гарцювати**

вигребти, вигрібати – **выгребсти, выгребати, -бу, -беш; выгартати, -ам, -аш**

вигук – **окрик, -у**

вигукувати – **гівкати, -ам, -аш**

вид – **1. выгляд, -у** *(зовнішність людини);* гарний ~ **гардий выгляд; 2. краєвид -у** *(пейзаж);* **3.** *мн.* **пляны, -ів** *(перспектива)*

видавець – **выдавец, -вця**

видавити – **выпучыти, -чу, -чыш; вытиснути, -ну, -неш**

видавництво – **выдавництво**

видання – **1. выданя** *(книжки);* **2. на выданю** *(заміж)*

видати – **выдати, -ам, -аш** *(щось комусь)*

видаток – *фін.* **наклад, -у** *(грошовий)*

видатний – *див.* відомий

виделка – *кул.* **вы́делка, -ы;** *пол.* **вы́делец -льця;** *мн.* **вы́дельці, -ів(лец)**

видимий – **видо́чний**

видимість – **видо́чніст, -но́сти;** погана ~ **зла видо́чніст**

видих – **вы́дых, -у**

виділитися, виділятися – **выріж-ни́ти-ся; выріжня́ти-ся**

видіння – *ж.* **візи́я, -иі**

видне місце – *ч.* **ви́док;** *ж.* **вид-но́та, -ы**

видно – *присл. ЗП.* **ви́дко**

видобути – **выдо́быти, -бу́ду, -бу́деш; выоначы́ти, -чу, -чыш** *(щось)*

видовище – **видови́ско;** страшне ~ **окру́тне видови́ско**

видужання – **выздравлі́ня;** *Прт.* **выздраві́ня;** *в знач.* одужання після хвороби

видужати – **вычуня́ти, одчуня́ти, -ям, -яш; оклига́ти, -ам, -аш**

видумати – *розм.* **вымудрува́ти, -у́ю, -у́єш**

видумка – *ч.* **вымы́сел, -слу**

видурити – **вытумани́ти, выциґа-ни́ти, -ню, -ниш** *(щось)*

видушити – **выду́сити, -у́шу, -у́сиш**

вижбурювати – *Прт.* **вышпу-ря́ти, -ям, -яш** *(в знач. жбурляти геть)*

визбирати – **вызбера́ти, -ам, -аш**

визволення – **вызволі́ня**

визволитель – **выбави́тель, выз-воли́тель, -ля**

визволити, визволяти – **выба-ви́ти, вызволи́ти, -лю, -лиш; ізбави́ти, -влю, -виш**

виздоровіти – **выздорови́ти, -лю, -виш;** *Врх.* **обачы́ти ся**

визнаний – **вызна́ний, узна́ний**

визнання – **вызна́ня, узна́ня;** художник хоче ~ **маляр хце вызна́ня**

визнати, визнавати – **вызна́ти, признава́ти, призна́ти, узна́ти, узнава́ти, -ам, -аш**

визначати – **вызнача́ти, -чу(чам), -чаш;** *БГ.* **шацува́ти** *(вартість)*

визначена вартість – *ч.* **шацу́нок, -нка**

виїжджати, виїхати – **выізди́ти, одізди́ти, -джу(джам), -джам (джаш); выіхати, руша́ти, -ам, -аш** *(кудись); за́ран одізджам зо се́ла*

виїзд – **вы́ізд, о́дізд, -у** *(поїзду, автобусу)*

вийди! – *нак.* **вы́йд!**

вийти – **вы́йти (вы́йду, вы́йдеш, вы́йде; вы́йдеме, вы́йдете, вы́йдут)**

вийти заміж – **выдати-ся, одда́ти-ся;** *тж.* одружитися; *выдам я ся, выдам, того ро́чку са́ма (піс.); так єм ся оддала, лем бы была сла́ва (піс.)*

виказувати – **выповіда́ти, -ам, -аш** *(комусь щось)*

викапаний – *прикм.* **і́стий, -та, -те**

викати – **двоі́ти (дво́ю, дво́іш, двоі́т; двоі́ме, двоі́те, дво́ят)** *(звертатися на «ви»); ѓне́ска сын вітцьо́ви ани мате́ри не двоі́т*

викачати – **выпомпува́ти, -у́ю, -у́єш**

викидати, викинути – **вымета́ти (выме́чу, выме́чеш, выме́че); вымітува́ти, -у́ю, -у́єш;** *Врх. Прт.* **вышмарити, вышмаряти, -рю́, -риш; вышпурити, шпурну́ти, -ну, -не́ш;** *ЗП.* **выве́рчи** *(щось);* ***вышмар си то́то з голо́вы!*** *(прик.)*

викінчити, викінчувати – **выкіньчы́ти, выкіньчува́ти, -чу́ю, -у́єш**

викладання – *мн.* **выкла́ды, -ів;** ~ історії мистецтва – **выкла́ды гісто́рії шту́кы**

викладати – **1. науча́ти, -ам, -аш** *(у школі);* **2. чыта́ти лєкциі, -ам, -аш** *(у вузі)*

викладацький – *Врх.* **выкла́дний** *(про мову);* ***мы, Русна́кы, ма́ме язык выкла́дний***

викидач – *спец.* **вышма́ряч**

викладач – *див.* вчитель

виклик – **вызва́ня; вы́зов, -у** *(дія);* з'явитися на ~ **явити-ся на вызов**

викликати – **вызыва́ти, -ам, -аш** *(когось);* ~ на розмову – **вызыва́ти для бесі́ды**

викликати відразу – **обрыди́ти, обрыджа́ти;** *ЗП.* **гиді́ти**

виколоти – **выколо́ти, -лю, -леш**

виколупати, виколупувати – **выжоба́ти, -ам, -аш; вышпорта́ти, -ам, -аш**

виконавець – *юр.нім.* **секвестор, -я** *(судовий)*

виконання – **викона́ня, сповні́ня**

виконати, виконувати – **докона́ти, -ам, -аш; певни́ти, -ню, -ниш; спе(о)вни́ти, спе(о)вня́ти, -ням, -няш**

викопати – **1. выкопа́ти, -ам, -аш** *(картоплю);* **2.** *груб. пол.* **выпердо́лити, -лю, -лиш** *(про погану людину)*

використаний – **зужы́тий, зужытко(у)ва́ний**

використання – **ужыва́ня;** *ч.* **ужы́ток; ужы́тя**

використати, використовувати – **зужыва́ти, -ам, -аш; зужытку́вати, схіснува́ти, -у́ю, -у́єш;** *нім.* **маніпулюва́ти, -ю́ю, -ю́єш**

викорчовувати, викорчувати – **выко(а)рчы́ти, корчы́ти, -у́ю, -у́єш** *(кущі)*

викрадач – **выкра́дач;** *пол.* **порывач;** *тж.* крадій; ~ автомобілей – **порывач авт**

викрадення – **выкраде́ня;** *ЛШМ.* **умика́ня** *(нареченої)*

викрасти – **выкра́сти, -а́ду, -адеш;** *пол.* **порва́ти, -ву, -веш**

викривлення – **скривлі́ня**

викрійка – *крав.* **вы́крій, -ро́ю**

викрутити – **одкрути́ти, -у́чу, -утиш**

викрутка – *тех.* **закру́тка, -ы**

викуп – **вы́куп, о́дкуп, -у;** *ж. Прт.* **вымі́на, -ы**

викупити – **выкупи́ти, одкупи́ти, -плю, -пиш**

вила – **1.** *мн.* **ґра́лі** *(з тупими зубами, для картоплі);* **2.** *мн.* **барма́кы;** *ж.* **розсо́ха, -ы** *(дер.);* **3.** *ч. Врх.* **тро́йчак;** *Хрщ.* **копа́ч** *(з трьома зубами для гною)*

вилазити, вилізти – **вы́йти, -йду, йдеш; вылiза́ти, -ла́жу, -ла́зиш**

(на дерево, коня)

вилаяти – **выклясти, -яну, -янеш;** *Прт.* **збештати, -ам, -аш; фукнути, -ну, -неш** *(зі шумом)*

вилетіти, вилітати – **вылетіти, вылітати, -ечу, -етиш;** *(зі шумом)*

виливати, вилити – **выляти, одливати, -ам, -аш** *(мет. форму)*

виливниця – *ч. чес.* **кадлуб, -у**

вилитий – **выкапаний;** ~ батько – **выкапаний отец**

вилиці – *мн. анат.* **велицы, скулы, -ів**

вилицюватий – **цибатий;** ~ та людина – **цибатий чловек**

виліт – **выльот, одльот, -у** *(літака)*

вилка – *техн.* **вылка, -лок**

виловити – **выімати, -ам, -аш; вылапати, -ам, -аш**

виловлювач собак – **гыцель, -цля**

вилоги – *мн. крав.* **лацкани, -ів;** ~ у піджаку – **лацкани в блюзцы**

виложистий – **одкладний** *(комір)*

вилоподібний – *Врх.* **вилкастий**

вилущити – **вылускати, -ам, -аш** *(горіха)*

виляти – **махати, мырдати;** ~ яє собака хвостом – **мырдат пес огоном**

вимагати – **допоминати-ся; жадати, -ам, -аш** *(чогось)*

вимазати, вимазувати – **вымастити, -ащу, -астиш; вымаскати, -ам, -аш;** ***треба вымаскати хлібом остаткы ідла***

вимазуватися – **вымащувати-ся**

виманити – **вымантити, -нчу, -тиш** *(щось); Прт.* **выкывати, -ам, -аш**

вимикати, вимкнути – **одключа(ы)ти, -ам, -аш;** *ел.* ~ струм – **одключыти пронт**

вимикач – *ел.* **вылучник**

вимити – **вымыти, -ыю, -ыєш** *(підлогу)*

вимова – **вымова, -ы; говір, -вору**

вимовляти, вимовити – **вымовити, -влю, -виш; выгваряти, выгварити, -рям, -ряш;** *Врх.* **вyректи, выречы**

вимога – **вымаганя; вымога, -ы;** ***нашы вымоги сут званы в урядах***

вимочити, вимочувати – **вымочыти, вымочувати, -чу, -чыш;** ~ оселедця – **вымочыти следзя**

вимпел – **вымпель, -ля**

вимурувати – **обмурувати, -ую, -уєш;** *Прт.* **оцебрувати, -ую, -уєш** *(криницю)*

вимучити – **вымордувати, -ую, -уєш;** *Прт.* **згацькати, -ам, -аш**

вимушений – **вымушений, змушений;** ~ на посмішка – **вымушена усьмішка**

вим'я – *мн. анат.* **ікры, цицкы, -ів;** *Врх.* **ікра, ікорка;** *Ртр.* **вацок, вымя, вымячко, якєрка** *(у корови)*

винагорода – **вынагорода, нагорода, -ы;** *с. Прт.* **зналізне, налізне, -ного** *(за знайдену річ)*

винахід – **вынахід, -у;** *пол.* **выналязок, -зка**

винахідник – **вынахідник;** *пол.* **выналязца, -і**

винести, виносити – **вынéсти, -су, -сеш; выноси́ти, -óшу, -óсиш**; ***трéба вынéсти сьмíтя зо хы́ж***

виникати, виникнути – **повстáти, повставáти, -тáю, -тáєш**; *тж.* постати

винити – **винува́тити, -áчу, -áтиш**

винищення – **вынишчы́ня**

винищити, винищувати – **вынишчы́ти, нишчы́ти, -чу, -чыш**; *Врх.* **выплі́нити; *кіт выплі́нив купу птахів***

винищувач – 1. *заг.* **нишчы́тель, губи́тель, -ля; 2. гыцель, -цля** *(собак)*

винний – *прикм.* **кваскува́тий, -та, -те** *(на смак)*

винний магазин – *ж.* **виня́рня, -і**

винороб – **ви́на(я)р, -я**

виноробство – **вина́(я)рство**

винуватець – **вино(у)ва́тец, -тця**; *Прт.* **винова́йця, -і**

винце – *зменш.* **ві́нко; ві́ньце, -я**; ***ві́нко, ві́нко, ві́нко черве́не*** *(піс.)*

виняньчити – *див.* виховати

виняток – **выі́мка, -ы; выі́мок, -мка; выйняток**

випадковий – **припадко́вий, окази́йний, трафунко́вий**

випадково – *присл.* **припа́дком, припадко́во, окази́йно**

випадок – **выпа́док, -дка; вару́нок, трафу́нок, -нка**; *ж.* **ока́зи(і)я, -иі**; у кращому ~ **в ліпшо́му выпа́дку**

випас – *госп.* **вы́пас, -у** *(худоби)*

випасати – **выпаса́ти, -сам, -са́ш**; ~ худобу – **выпаса́ти жыви́ну**

випекти, випікати – **выпе́чы, -чу, -чеш; выпіка́ти, -ам, -аш**

випереджати, випередити – **выпере́дити, -джу, -диш; переду́вати, -у́ю, -у́єш**; *Врх.* **спереди́ти** *(когось)*

випещений – **выпешче́ний**

виписатися – **вымельдува́ти-ся** *(з місця проживання)*

виписка – **вы́пис, вы́тяг, -у**; метрична ~ **метрика́льний выпис**

випити – **выпи́ти, -пю, -пєш**; *груб.* **выхлепта́ти, -пчу, -пчеш** *(жадібно)*; *рідк.* **выцмори́ти**; ~ за здоров'я – **выпи́ти за здра́вя**; ***коро́ва выхлепта́ла вшы́тку во́ду***

випитування – **вывідува́ня, выпытува́ня**

випитувати, розпитувати – **вывідува́ти, -у́ю, -у́єш; *вывíдав єм од лю́ди, де жы́є мо́я роди́на***

виплести, виплітати – **выпле́сти, -ету, -етеш; выпліта́ти, -ам, -аш**

випливати – **выплыва́ти, -ам, -аш**

виплід – **выплід, -ло́ду**

виплітати – **выпліта́ти, -у́ю, -у́єш**

виплутатися – **выпута́ти-ся**; *Прт.* **выгмава́тися, выхрапа́тися, -амся, -ашся** *(з халепи)*

виповзати – **вылáзити, -áжу, -áзиш**

випогодитися – **выхвиля́ти-ся**

виполірувати – **выполірува́ти, -у́ю, -у́єш** *(поверхню)*

виполоскати, виполіскувати – **выполока́ти, -ам, -аш; выполокува́ти, -ую, -у́єш**

виполоти – **выполо́ти, -лю, -леш;** *Прт.* **выщыпа́ти, -ам, -аш**

випорожнятися – *дит.* **кака́ти, -ам, -аш**

виправдовуватися – **выправдува́ти-ся, тлумачы́ти-ся**

виправити – **спростува́ти, -у́ю, -у́єш;** ~ помилку – **спростува́ти омы́лку**

виправка – **выпра́ва, поста́ва, -ы;** військова ~ **войско́ва поста́ва**

виправлення – **спросту́ваня**

випрати – **выжмыка́ти, -ам, -аш** *(руками)*

випробування – **выпробува́ня;** *ж.* **прові́рка, про́ба, -ы**

випробувати – **выпробува́ти, выпрактикува́ти, -у́ю, -у́єш**

випроводити – **выве́сти, -е́ду, -е́деш;** *Пвн.* **спрова́дити**

випрошувати – **клянчы́ти, -чу, -чыш;** *Врх.* **упроша́ти;** *Прт.* **вылуджува́ти, -у́ю, -у́єш;** *Пвн.* **манти́ти, мантули́ти**

випрягати – **выпря́чы;** *Врх.* **вывади́ти;** *Прт.* **вываджа́ти, -ам, -аш** *(коней)*

випрямити, випрямляти – **выпростува́ти, простува́ти, -у́ю, -у́єш; рівняти, -ям, -яш** *(робити рівним); тж.* вирівнювати

випуклий – *прикм.* **пока́тий;** *Врх.* **пука́тий, пукля́тий;** *Прт.* **пукля́стий, -та, -те**

випурхнути – **выпорхну́ти;** *Прт.* **выфыркну́ти, -не;** ***пта́шок выпо́рхнув зо гні́зда***

випуск – *с.* **выданя**

випускати, випустити – 1. *заг.* **выпушча́ти, спушча́ти, -ам, -аш; выпусти́ти, спусти́ти, -счу, -стиш;** 2. *фізіол. груб.* **бзді́ти, перді́ти, -джу, -диш; пука́ти, пурка́ти, -ам, -аш** *(гази зі шлунку);* 3. *фізіол. дит.* **пісья́ти; сюсья́ти, -ям, -яш; сьця́ти (сцю, сциш, сцит)** *(сечу);* ***выпу́стив-єм пса з бу́ды; ді́тя пі́сьят до ноцни́ка***

випускник – *нім.* **абсольве́нт** *(школи)*

випхати – **выпучы́ти, -чу, -чыш;** *Прт.* **вытрути́ти, -у́чу, -у́тиш;** ***нехтя́чы -м выпу́чыв шы́бу на выгля́ді***

вир – **крутли́вец, -вця; кру́тяк;** *пол.* **нурт;** *Врх.* **колу́бах** *(закрут річки); тж.* круговорот

вираз – *ж.* **выражы́ня; мі́на, -ы**

виразка – *мед.* 1. *мн.* **заі́ды, -ів** *(у кутах рота)*

виразність – **выра́зьніст, -но́сти**

виразно – *присл.* **выра́зьно(і)**

вирвати, виривати – **вырвати, -ву, -веш; вырыва́ти, -ам, -аш; выторга́ти, выторгну́ти, -ну, -неш; торга́ти, -ам, -аш; шчыпа́ти,-ам,-аш** *(гілки, бур'яни);* ***буде́ме лама́ти, буде́ме торга́ти з конаря́ми, з конаря́ми*** *(піс.)*

вирви! – *нак.* **вы́рви! гу́рви!** ***гу́рви го (кві́ток), дівча́тко, дай го фраі́рови*** *(піс.)*

вирисований – *мист.* **вымалюва́ний**

вирисувати – *мист.* **вымалюва́ти, -у́ю, -у́єш**

виріб – **выри(і)б, -ро́бу; выро́бок,**

-бку

виріз – **пройма, -ы;** *тж.* отвір

вирізати, вирізувати – **вытяти, вытинати, -тну, -тнеш; стинати, стяти (стну, стнеш, стне; стнеме, стнете, стнут);** *Врх.* **звырубляти** *(кущі, дерева);* ***ліску вытинают з лішчыни***

вирізка – **1.** *ч.* **выкрав(й)ок** *(відрізана част.); ч.* **вытинок** *(газетна);* **2.** *кул.* **полядвиця, -і** *(філейна)*

вирішальний – **рішальний**

вирішити – **рішыти, -шу, -шыш**

виробити, виробляти – **выробити, -блю, -биш; выробляти, -ям, -яш; продукувати, -ую, -уєш** *(щось)*

виробіток – **выдобуток, -тка;** денний ~ ок – **выдобуток за ден**

виробник – **выробник, плі(о)дник**

виробничий – **продукцийний**

виродок – **покруч** *(суміш двох видів); перен.* про людину

вирок – *юр.* **присуд,- у**

вирости – **вырости, -сну, -снеш**

виростити – **выховати, -ую, -уєш;** *Прт.* **доховатися, -амся, -ашся;** ***доховати-ся діти і онуків – то велькє шчесьтя***

вирубати, вирубувати – **вырубати, -ам, -аш;** *Врх.* **звирубляти**

виручати, виручити – **выручати, -ам, -аш; поратувати, -ую, -уєш** *(когось)*

виручка – *ч. бухг.* **выторг, -у**

вирушати – **вымашерувати, -ую, -уєш** *(маршем у похід)*

виряджати – **одправляти, -ям, -яш;** *Прт.* **выправяти, -ям, -яш**

врятувати, вирятовувати – **выратувати, выратовувати, -ую, -уєш** *(когось)*

вирячитися – **ґапити-ся;** *пол.* **выбалушыти-ся;** *Прт.* **выгапитися, -пюся, -пишся;** *Пвн.* **вырячьіти** *(витріщити очі);* ***чом ся ґапиш на мня?***

висварити – *груб.* **выпсьочыти, -чу, -чыш; збештати, зтеремтетати, -ам, -аш**

висвятити, висвячувати – **высьватити, высьвачувати, -ячу, -ятиш** *(на священика)*

виселенець – **выселенец, -нця;** ***в Україні жыют штыри поколіня выселенцыв з Польшчы***

виселення – *ж.* **выселіня; депортация, -иі;** ***выселіня Лемків было справом політичном***

виселити, виселяти – **выселити, выселяти, -лю, -лиш;** ***нас выселили в 1945 роцы***

висилати, вислати – **высылати, выслати, вышлю, -леш**

висип – *ж.* **осыпка, -ы** *(на тілі)*

висихати, висохнути – **высыхати, -ам, -аш; высхнути, -ну, -неш**

висівки – *мн.* **высывкы, ґрисы, -ів;** *рідк. Прт.* **отрубы, -ів** *(грубо змелена мука)*

висікати – **1. высыкати, -ам, -аш** *(з каменю);* **2. кресати, выкресати, -ешу, -ешеш;** ~ ти вогонь – **выкресати оген**

висіти – **1.** *заг.* **вісьіти; 2. вірґати** *(недбало); Врх.* **понадвисати;**

тж. звисати

вискребти, вискрібати – **вышкре́бти, -бу, -беш; вышкреба́ти, -ам, -аш** *(щось із чогось)*

вискрібки – *мн.* **вышкре́бкы**

висланий поштою – **высла́ний;** *Прт.* **нада́ний, -на, -не;** *лист быв нада́ний тыжден тому*

вислизати, вислизнути – **вымкну́ти-ся;** *Прт.* **вымыка́тися, -амся, -ашся**

вислів – **вы́раз, -у; вы́слів, -ло́ву** *(словесний)*

висловлювати – **выповіда́ти, -ам, -аш;** ~ співчуття – **выповіда́ти сьпівчу́тя**

висмикувати – *див.* вирива́ти

висміювання – **высьміюва́ня**

висмоктати – **высса́ти, -су, -сеш; выціця́ти, -ям, -яш**

виснажений – **змордува́ний, замордува́ний; споневіря́ний;** *Прт.* **забідува́ний, -на, -не**

виснаження – **выснажы́ня**

висновок – **вы́слід, -у**

висок – *див.* скроня

високий – **висо́кій, -ка, -кє;** ~ пост – **висо́кє станови́ско;** *высо́кій як топо́ля, а ду́рний як фасо́ля (прик.)*

високість – **высо́кіст, -ко́сти**

високошановний – **высокопошанува́ний** *(звертання)*

височенний – **высьі́н**

висота – **высо́кіст, -ко́сти**

висохлий – *прикм.* **вы́схлий**

висохнути – **высхну́ти, -ну, -неш;** *бо́дай Гаме́рикы си́нє мо́ре вы́схло (піс.)*

височина – **вышы́на, -ы**

виссаний – **выціця́ний**

виссати – **высса́ти, -ам, -аш; выціця́ти, -ям, -яш;** *то́то з па́льця высса́не (прик.)*

вистава – *театр.* **выста́ва, -ы;** *с.* **представлі́ня;** *тж.* спектакль

виставка – *мист.* **выста́ва, імпре́за, -ы;** ~ лемківської різьби – **выста́ва лемкі́вской рі́зьбы**

виставочний – **выставко́вий;** ~ зал – **выставко́ва саля**

вистачати, вистачити – **выстарча́ти, выстарчы́ти; старча́ти, старчы́ти;** *ЗП.* **выста́ти;** *не́ знам, ци выста́рчыт мі пінязьів для ку́пна*

вистрибнути, вистрибувати – **выскочы́ти, -чу, -чыш; выскаку́вати, -ую, -уєш; выштрикнути, -ну, -неш**

вистріл – **стріл, -у**

вистрілити, вистрілювати – **выпали́ти, -лю, -лиш; выпальну́ти, -ну, -неш; стри(і)ли́ти, -лю, -лиш**

виступ – **1.** *війс.* **вы́марш, -у** *(в похід);* **2.** *с. мист.* **выступлі́ня;** ~ оркестру – **высту́пліня капе́лі**

виступати – **стырча́ти; тырча́ти;** ~ із землі – **стырча́ти зо землы**

висуватися, висунутися – **выстопорчы́ти-ся, выстопорчу́вати-ся** *(вперед)*

висушити, висушувати – **высу́шыти, -шу, -шыш; высушу́вати, -шую, -шуєш**

висякати – **выс(ш)марка́ти, -ам, -аш;** *высма́ркав -ем но́са хусто́чком*

витверезитися – **отерезбы́ти-ся;**

прити до ся

витвір – **вытвір, -вору**

витворити, витворяти – **броїти, наброїти, -ою, -оїш; вышкулити, -лю, -лиш** *(збитки);* **втяти, втнути, -ну, -неш;** *в знач.* пустувати

витекти, витікати – **вытечы, вытікати**

витерти, витирати – **1. вытерати, очухати, -ам, -аш** *(ноги);* **2. шурувати, -ую, -уєш** *(підлогу)*

вити – *дієс.* **1. выти (выю, выєш, выє); гівкати, йойчати, -чу, -чыш** *(завивати голосно);* **2. крутити, сукати (сучу, сучеш, суче)** *(плести вірьовку)*

витиснути – *див.* випхати

витівка – *ч.* **выбрик, -у;** *мн.* **сьміхы, сьмішкы;** *с. пол.* **фіглярство;** *нім.* **зузы, зузны; с(ш)пас, -у;** *Ргр.* **срандулі** *(дурні); тж.* пустощі

витівник – **потішник;** *Ргр.* **шубравец;** *Прт.* **штукар, -я**

витік – *Прт.* **выток, -у** *(початок річки)*

витікати – *див.* текти

виткати – **выткати (вытчу, вытчеш, вытче; вытчеме, вытчете, вытчут)** *(килим)*

витолочити – **вытолочыти, -чу, -чыш** *(траву)*

виточка – *крав.* **зашывка, -ы**

виторгувати – **выгандлювати, -юю, -юєш**

виточити, виточувати – **выточыти, -чу, -чыш; выточувати, -ую, -уєш** *(деталь)*

витрата – **страта, -ы;** *Врх.* **кєльчи(і)к;** *Хрщ.* **выдаток**

витрати – *друк., фін.* **наклад, -у;** *в знач.* тираж; ~ за рахунок автора – **властным накладом**

витратити, витрачати – **змарнувати, -ую, -уєш; тратити, -ачу, -атиш;** *Врх.* **скєльтувати;** *БГ.* **стратити ся;** *Прт.* **втрачатися, -чуся, -чашся; марнувати, змарнувати, -ую, -уєш;** *ЗП.* **прокильтувати;** ***кєд го схоче взяти, то мусит скєльтувати*** *(піс.);* ***стратив-єм ся барз на тоту гостину***

витривалість – **одпорніст, -ности**

витримати – **вытримати, -ам, аш;** *Хрщ.* **быти годным;** ***я не годен того слухати!***

витріпати, витріпувати – **1. выбивати, -бю, -бєш; вытрепати, -плю, -плеш; вытрепувати, -ую, -уєш** *(пил);* **2. высукати, -ам, -аш** *(бруд з одягу);* ~ килим – **выбивати диван**

витрішкуватий – *Врх.* **пулікатий** *(про людину)*

витріщений – **вытри(і)шчений**

витріщити – **вытришчыти, -чу, -чыш; выкарячыти-ся; вылупити, -плю, -пиш;** ***вытрішчывся, як баран на новы ворота*** *(прик.)*

витягнути, витягувати – **вывлечы, выоначыти, -чу, -чыш; вывлікати, -ам, -аш**

вихваляння – **выхваляня;** *ж.* **хвальба, -ы**

вихватка – *ч.* **выбрик**

вихід – **вы́хід, -хо́ду;** *пол.* **вы́йсьт(ц)я;** ***пе́рше вы́йсьтя в по́ле ма́ло да́вни тради́циї***

вихідний – **ві́льний, неробо́чий;** ~ ий день – **ві́льний ден**

вихлюпати, вихлюпувати – **выхля́пати, выхляпу́вати, -у́ю, -у́єш;** *Врх.* **хлю́пати, выхлю́пати** *(воду)*

вихованець, вихованка – **хова́нец, -нця; хова́нка, -ы;** *Врх.* **хова́ни́ця**

вихований – **ґре́чний, выхова́ний, поцти́вий;** *тж.* слухняний; ***на Іва́на, на Купа́ла, купа́ла-ся ґре́чна па́нна*** *(піс.)*

виховання – **выхова́ня, плека́ня, хова́ня;** *пол.* **школьі́ня;** ***дяку́ю ти, ма́мцю, за твоє́ хова́ня*** *(піс.)*

вихователь, вихователька – **вихо́вник, выховни́ця;** *рідк.* **плека́тор, -я; плекаторе́йка, -ы**

виховати, виховувати – **выбави́ти, -влю, -виш; выплека́ти, выхова́ти, -ам, -аш** *(вирощувати з любов'ю); пол.* **шко́лити, -лю, -лиш;** *Врх.* **ховува́ти;** *БГ.* **хова́ти;** ***ма́тір выбави́ла тро́є ді́ти; ма́мусь моя́ доро́га, кому́ мя ты хова́ш?*** *(піс.)*

виходити заміж – **выдава́ти-ся, оддава́ти-ся;** ***плака́ла дівчы́на, як ся выдава́ла*** *(піс.)*

вихолодити – **выстуди́ти, -джу, -диш;** ***през зи́му неопалю́вани по́кій барз ся высту́див***

вихор – *див.* буря

вихрестити, вихрещувати – **выкрести́ти; выкрешчува́ти, -чу, -естиш** *(дитину)*

вицілувати, виціловувати – **выцьілюва́ти, -ю́ю, -ю́єш; віцьі́льовува́ти, -у́ю, -у́єш**

вичинити, вичиняти – **выпра́вити, выправля́ти, -я́м, -я́ш;** ~ ти шкіру – **выпра́ви́ти ско́ру**

вичісувати – **вычесува́ти, -у́ю, -у́єш** *(волосся)*

вичистити – **вычысти́ти, -чы́шчу, -стиш** *(зробити чистим)*

вичитувати – **фафра́ти, -рю́, -реш;** ***не потребу́ю тво́го фафра́ня!***

вишиванка – **вышыва́нка, -ы** *(вишита сорочка)*

вишивання, вишивка – *ч. мист.* **вышыва́ня; вышы́вка, прошы́вка, -ы; гафт, -у**

вишивати, вишити – **вышыва́ти, -ам, -аш; выгафтува́ти, гафтува́ти, -у́ю, -у́єш;** ~ ваю сорочку – **вышывам коше́лю**

вишитий – **вышы́тий**

вишкірити – **вышкі́рити, -рю, -риш;** *Врх.* **вышки́рити, выщырити, выщыря́ти** *(зуби)*

вишневий – **вышньо́вий;** ***ко́ло хы́жы ро́сне вышньо́вий сад***

вишня – *бот.* **1.** *заг.* **вышня, -і; 2.** *мн. італ.* **море́лі** *(сортові)*

виштовхати, виштовхнути – **выдрили́ти, выдрыля́ти, -я́м, -я́ш; выпыха́ти, выпха́ти, вытруча́ти, вышту́ркати, -ам, -аш;** ***ле́дво выпхали зме го з хы́жи***

вищати – **виска́ти; візґа́ти; квика́ти;** свиня ~ щыт – **паця**

ви́скат

вище – *присл.* **вы́шче, вы́сше, повы́шче, го́рі;** *Врх.* **повы́же;** *Ргр.* **повы́ше;** *Хрщ.* **вы́же, вы́жше**

вищерблений – **вышчербле́ний** *(зуб)*

вищий – **вы́жший, вы́шчий; горі́шній, -ня́, -нє;** ~ ща освіта – **вышча осьві́та**

вищипувати – **выш(с)чыпува́ти, -у́ю, -у́єш**

вищість – **вы́шчіст, -чо́сти**

вияв – **про́яв, -у**

виявитися – **похопи́ти-ся;** *Пвн.* **оказа́ти ся**

виявлення – **выявлі́ня**

вияснення – **виясьні́ня**

вияснити – **выясни́ти, -ню, -ниш** *(про якусь спра́ву)*

вівсюг – *бот.* **о́всьік**

вівсяний – **овся́ний**

вівсянка очеретяна – **1.** *ч. зоол.* **сте́рник; стерна́дка, -ы; 2.** *зоол. Врх.* **карна́тка, по́трост, тростя́ник; 3. овся́нка, -кы** *(вівсяна солома)*

вівтар – *церк. книж.* **о́лтар, -я**

вівторок – **віто́рок, -рка;** *рідк.* **второк, -рка** *(день тижня)*

вівця – **1.** *заг.* **у́вця, у́ця, -і;** *мн.* **ву́цьі;** *рідк.* **о́вца, -цьі; 2. ба́рдза, ба́рза** *(чорна з білими грудьми);* **3.** *Врх.* **бу́ча, бу́чка** *(чорна з білою головою);* **4.** *Ргр.* **бы́рка, бырка́та, быркуля, бы́рча; качыри́ста** *(з короткою вовною);* **5.** *рум. ЗП.* **букула́і** *(різношерста);* **6. вічка́ня, -і;** *Врх.* **свічкани́ста** *(чорна, навколо очей біла);* 7. *Ргр.* **вала́шка, гу́рня** *(з довгою вовною);* **8. кі́тна, -ной** *(запліднена);* **9.** *Врх. Хрщ.* **корну́та;** *Врх.* **косори́ста, рога́чка;** *Ргр.* **рогу́ля, рожку́ля** *(рогата);* **10. мазури́ста, -той;** *Врх.* **ла́са, лока́йка, мурдзя́ста, муре́ша;** *Ргр.* **мазу́ра, мазу́рка** *(чорна з білими плямами; біла з чорною головою);* **11.** *Врх.* **пацьо́ра, пацьори́ста** *(з білою смужкою навколо шиї);* **12.** *Врх.* **підпо́ля;** *Ргр.* **вакє́ша; ока́іста, ока́та, окуля́рка** *(біла з чорними плямами на голові);* **13.** *Врх.* **сиве́ра** *(сива);* **14. шу́та, -той** *(безрога);* **15. ягниця, -і; ягни́чка, я́рка, -ы;** *Хрщ.* **ове́чка** *(яка не має року);* 16. **яло́ва; ялове́ґа, -ы**; *рідк. Ргр.* **ве(і)ту́ла, ту́ла** *(неплідна);* **17. я́рка, -ы** *(молода); тж.* коза; ***і вовк си́тий, і у́ці цьі́лы*** *(прик.);* ***як шу́та ове́чка ме́дже рогати́ма*** *(піс.)*

вівчар – **у́вчар, у́чар, -я; о́вчар, ягни́чар; батя, ва́лах;** *угор.* **ба́ча, -ы;** *рум.* **га́йдай, -я** *(старший); нім.* **ю́гас** *(пастух овець);* ***у́чар же́не ота́ру до кошары; юга́се, юга́се, де сут твоі́ овцы*** *(піс.)*

вівчара помічник – **нага́няч;** *Ргр.* **бойтар, повара**

вівчарик – *зоол.* **лози́няк**

вівчарка – *ч. нім.* **ві́льчур** *(собака);* німецька ~ **німе́цкій ві́льчур**

вівчарня – **кошара, -ы; учарня, -і**
вівчарство – **учарство**
від – *прийм.* **од(т)**; відійти від вікна – **одыйти од выгляду**; *од себе далеко не втечеш (прик.)*
відбирати – **оде(о)брати, -ам, -аш**
відбити – **одбити (одобю, одобєш, одобє; одобеме, одобєте, одобют)**; ~ м'яч головою – **одбити бальон головом**
відбиток – *друк. ж.* **одбитка, -ы; одтиск, -у**; *тж.* відтиск
відбиття – **одбитя** *(атаки)*
відбій – *війс.* **одбой, -бою**
відбілювати – **выбіляти, -ям, -яш**; *Врх.* **блышыти, выблышыти**
відбілювач полотна – **одбілям**; *Врх.* **блыхар**; *тот, хто блышыт полотно*
відбір – **одбір, -бору**; *тж.* добір
відбірний – **выбраний, отборний**; *тж.* добірний
відблиск – **блиск, одблиск, -у**; *нім.* **блык, -у**
відбування – **одбываня**
відбувати – *слов.* **руковати, -кую, -куєш** *(до війська)*
відбудова – **обнова, одбудова, -ы**
відбудувати, відбудовувати – **обновити, обновлювати, -влю, -виш**; ~ хату – **обновити хыжу**
відвага – *див.* сміливість
відважний – **одважний; зважний, наважний**
відвар – *кул.* **вар, -у; вывар, одвар, -у**; *тж.* настій
відведи! – *нак.* **выпровад!** *выпровад корову пасти-ся!*
відвезти, відвозити – **1. одвезти, -зу, -зеш; одвозити, -ожу, -озиш** *(на возі)*; **2. одпровадити, -джу, -диш** *(пішки)*; *одпровад мня, одкаль єс взяв (піс.)*
відвертий – **одвертий**
відверто – *присл.* **одверто**; *Прт.* **впрост**; *повім му впрост, што о нім думам*
відвести, відводити – **одвести, -еду, -едеш; одводити, -джу, дищ**; ~ увагу – **одвести позыр**
відвикати, відвикнути – **одвыкати, одвыкнути, -кам, -каш**
відвідати, відвідувати – **звиджати, -ам, -аш; звидіти, -джу, -диш; навидіти, навиджати, одвидіти, -джу, -диш; одвиджати, -ам, -аш** *(когось)*; *тж.* провідати; *пришли зме одвидіти слабого*
відвідини – *мн.* **одвидины**; *тж.* візит
відвійки – *госп. Ртр.* **посьлід; ледаче, позаднє зерно; позадкы, позадок**
від віку – *присл.* **од віку**
відвойований – **одвоюваний**; ~ на територія – **одвоюваний терен**
відволокти – **одвлечы, -чу, -чеш**
відв'зати, відв'язувати – **одвадити, -джу, -диш; одвязати, -яжу, -яжеш; одвязувати, -зую, -зуєш; одпинати, -ам, -аш; одчепити, -плю, -пиш; спусчати, -ам, -аш**; *БГ.* **спущати** *(худобу зі стійла)*
відгадати, відгадувати – **одгадати,**

-ам, -аш; одгадувати, -ую, -уєш *(загадку)*

відгадка – **одгадка, -ы**

відганяти, відгонити – **1.** *заг.* **оганяти, одганяти, -ям, -яш; одогнати (одгоню, одгониш, одгонит);** *виг.* **2.** *качок* **гиля-гиля! а тась! 3.** *курей* **гысь-ся-га! 4.** *овець* **гысь-а-гысь! 5.** *птахів* **гыш! 6.** *гусей* **гуля-гуля! 7.** *свиней* **а-куць! 8.** *коней* **вйо! но! куш-куш! 9.** *кота* **псьік! 10.** *індиків* **пуль-га!**

відговорити, відговорювати – **одгвари(я)ти, -рям, -ряш; одрадити, -джу, -диш;** *Прт.* **одстренча(и)ти, -ам, -аш; розгварити, -рю, -риш**

відгодівля – *с.* **одкормліня;** *Прт.* **выкормліня;** ***кільо буде вартувати тото выкормліня?***

відгодований – **выпасений, гладкий, одкормлений** *(про худобу)*

відгодувати – **одховати, -ам, -аш; одкормити, -млю, -миш** *(когось);* ***влони зме одховали двоє пацят***

відгорнути – **одгорнути, -ну, -неш;** ~ вугілля у печі – **одгорнути угель в пецу**

відгородити, відгороджувати – **одгородити, одгороджувати, -джу, -диш**

відгребти, відгрібати, – **одґребати, одґребсти, -бу, -беш**

відгризти, відгризати – **одгрызти, одгрызати, -зу, -зеш**

відгук – **одзыв, -у**

відгукнутися – **візвати-ся, одо(е)звати-ся;** ***задуркай, запукай, а ци ти ся візве*** *(пісн.)*

віддавна – *присл.* **здавна, оддавна;** ***Лемкы жыли в Карпатах оддавна***

віддалений – **оддалений, одлеглий** *(край)*

віддалення – **оддаліня**

віддалік – *присл.* **оддаль, подаль;** *тж.* удалині

віддалятися – **оддаляти-ся**

відданий – **одданий** *(вірний);* ~ сім'ї – **одданий родині**

віддати, віддавати – **1. оддати, -ам, -аш; оддавати, -даю, -даєш** *(щось, комусь);* **2. вылуча(и)ти, -ам, -аш; розганяти, -ям, -яш** *(вівці після випасу);* ***юж єм оддав свій довг сусідови; увчар розганят увці з кошары***

віддача – **оддача, -ы;** не відчуваю ~ чі – **не одчувам оддачы**

віддих – *див.* дихання

відділ – **1. одділ, -у;** *с.* **одділіня;** *ж.* **секция, -иі; 2.** *ж.* **перяйка, -ы** *(в скрині);* *тж.* відділення; ~ збуту – **одділіня збыту** *(на підприємстві)*

відділити, відділяти – 1. **одділити, -лю, -лиш; одділяти, -ям, -яш** *(вагони);* **2. одлуча(и)ти, -ам, -аш** *(дитину від грудей)*

віддувати – **одфукати, -ам, -аш**

віддушина – **цьівка, -ы; возниця, -і** *(для диму в курній хаті);* **шпара, -ы;** *нім.* **люфт, -у**

віддячити – **одвдячыти, -чу, -чыш;** ***сусід ся мі красьні одвдячыв***

віденський – **віде́ньскій, -ка, -кє;** ~ кофе – **віде́ньска ка́ва**

Відень – **Ві́ден, -дня**

відживлення – **оджывлі́ня**

відживлювати – **оджывлюва́ти, -ю́ю, -ю́єш**

відзив – **о́дзыв, -у;** *ж.* **одо́(е)зва, -ы;** *тж.* відгук

відзнака – **одзна́ка, -ы;** *ч.* **зна́чок** *(нагорода)*

відзначати, відзначити – **одзнача́(ы)ти, -чу, -чы́ш;** ~ ювілей – **одзнача́ти юбіле́й**

відзначення – **одзначы́ня**

відібраний – **одобра́ний**

відібрати – **одо(е)бра́ти, -бе́ру, -бе́реш;** ~ багаж – **одобра́ти ладу́нок**

відігнати – **одогна́ти (одже́ну, одже́неш, одже́не)**

відізватися – *див.* відгукнутися

відійти – **оды́(о)йти, – йду, – йдеш;** ми ~ йшли вбік – **оды́шли-зме в сторо́ну**

відімкнути – **одомкну́ти, -ну́, -неш;** ~ двері – **одомкну́ти две́ри**

відіпхнути – **одкопну́ти, -ну́, -неш;** ~ ногою – **одкопну́ти но́гом**

відірваний – **одорва́ний, отде́ртий;** ~ від світу – **одорва́ний од сьві́та**

відірвати, відривати – **одорва́ти, одрыва́ти, -ву, -веш**

відіслати – **одо(е)сла́ти (одо́шлю, одо́шлеш, одо́шле);** *ЗП.* **выправи́ти**

відіспати – **одоспа́ти;** я маю ~ ся – **мам одоспа́ти-ся**

від'їзд – **о́дызд, -у** *(поїзду, автобусу);* ~ від вокзалу – **о́дызд зо ста́ции**

від'їхати – **одыха́ти, -ам, -аш**

відказ – *ж.* **одмо́ва, -ы**

відказати – **одказа́ти (одка́жу, одка́жеш, одка́же; одкаже́ме, одкаже́те, одка́жут); одпові́сти, -ім, -іш**

відкасник безстеблий – *бот.* **девяде́сел, девя́дцел, одкла́сник, страхопо́лох**

відкидати, відкинути – **одшмари́ти, -рю, -ри́ш; одмета́ти, – ечу, -еш;** ***то́ту пропози́цию одра́зу-м одшма́рив***

відкіля – *присл.* **одка́ле**

відкладний – **выклада́ний, одклада́ний;** ~ комірець – **одклада́ний ковні́рец**

відкласти, відкладати – **одклада́ти, одкла́сти, -ам, -аш; одложы́ти, -жу, -жыш;** *Пвн.* **відложи́ти** *(якусь справу);* ~ до ранку – **одкла́сти до ра́на;** ***одклада́ний ти́лько сыр до́брий*** *(прик.)*

відклеїти – **одклии́ти, -ию, -иіш; одлі́пити, -плю, -пиш** *(щось)*

відкликати – **одозва́ти, -ву, -веш;** *пол.* **одвола́ти, -ам, -аш** *(когось); тж.* відізвати

відколи – *присл.* **одко́ли, одколи́си, з то́го ча́су;** *ЗП.* **о́дкой;** ~ його пам'ятаю – **одко́ли го памя́там**

відколоти – **встругну́ти, -ну, -неш; вышкули́ти, -лю, -лиш** *(щось)*

відкопаний – **одкопаний**
відкопати, відкопувати – **одгребати, -бу, -беш; одкопати, -ам, -аш;** *Врх.* **выгра(е)бати, -бую, -буєш**
відкотити – **одкатуляти, -ям, -яш;** ~ колоду – **одкатуляти кльоцок**
відкраяти – **одкраяти, -аю, -аєш;** ~ кусень хліба – **одкраяти окраєц хльіба**
відкривати, відкрити – **1. одтверяти, одтворити, -рям, -ряш; одкрывати, -ам, -аш; одкрыти, -ыю, -єш; одмыкати, -ам, -аш; одомкнути, -ну, -неш;** *ЗП.* **вдомыкати, втворити** *(двері)*; 2. **одтыкати, одоткати, -ам, -аш; одкоркувати, -ую, -уєш** *(пляшку);* 3. **одслонити, -ню, -ниш; одслоняти, -ланям, -ланяш** *(фіранку); **одтверяйте врата – веземе рекрута** (піс.); **одтвор, мила, одтвор, бо-м ту давно не быв** (піс.)*
відкритий – **одкрытий, одслонений, одтворений, одтулений; розтворений, розтулений** *(на дві половини);* ~ пам'ятник – **одслонений помник;** ~ магазин – **одтворений склеп;** ~ те вікно – **розтворений выгляд**
відкриті двері, вікна – *присл. БГ.* **наростіж**
відкрито – *присл.* **одверто, одкрыто** *(не криючись); тж.* щиро
відкриття – **одкрытя, одтвореня; інаугурация, -иі;** урочисте ~ **урочысте одкрытя**
відкуп – **одкуп, -у;** *тж.* оренда
відкупити – **одкупити, -плю, -пиш** *(щось)*
відкупорити, відкупорювати – **одкорковувати, -ую, -уєш; одтыкати, одоткнути (одоткну, одоткнеш, одоткне);** *одкоркував-єм фляшку шампана*
відкусити – **одгрызти, -зу, -зеш; одкусити, -ушу, -усиш** *(щось)*
відламати, відламувати – **одламати, -ам, -аш; одламувати, -ую, -уєш;** *Ргр.* **одкирхнути;** *одламав-ся мі край шыбкы*
відлеглість – **одлеглiст, -лости**
відлив – **одплыв, -у** *(морський)*
відливати – *див.* виливати
відливка – *ч. мет.* **одлив, -у;** *тж.* лиття
відлига – **одлига, -ы;** *ч.* **розпуст, -у;** *Врх.* **одтепень, одмяк;** *юж маме на двори одмяк*
відліт – **одліт, -лету** *(птахів)*
відлітати – **одлітати, -ам, -аш;** *боцяны одлітают 19 вресня штороку*
відлупити – **1. злоіти (злою, злоіш, злоіме)** *(побити когось);* **2. одлупити, -плю, -пиш** *(зняти шкірку)*
відлюдний – **не до люди;** *Врх.* **незлюдний;** *Прт.* **невлюдний, -на, -не;** сусід ~ **сусьід не до люди**
відлюдник – **одлюдник; одлюдок, -дка; гмы(у)р**
від малого до великого – **од мала до велика**
відмежувати, відмежовувати –

одгранича́(ы)ти, -чу́, -чы́ш; *Прт.* **одсепарува́ти, -у́ю, -у́єш;** ***є́дно од друго́го тре́ба одгранича́ти***

відмити, відмивати – **одмы́ти, -ы́ю, -ы́єш; одмыва́ти, -ам, -аш**

відмичка – **одмы́чка, -ы;** *Пвн.* **выштрих** *(до замків)*

відміна – **одмі́на, -ы**

відмінити– **уневажни́ти, -ню, -ниш;** *тж.* скасувати

відмінний – **одмінний, одмі́ньший;** наша місцевість ~ на – **наш те́рен одмі́ньший**

відмінність – **одмі́нніст, -но́сти**

відмінно – *присл.* **барз до́брі, люксусо́во;** *нім.* **прі́ма**

відмінок – *грам.* **одмі́нок, -нка;** ***ма́ме сьім одмі́нків: называ́ючий, рождаю́чий, даю́чий, видя́чий, творя́чий, місце́вий, кличу́чий***

відміряти – **одміри́ти, -рям, -ряш;** ***сьім раз о́дмір, а раз о́дріж!*** *(прик.)*

відмітка – *див.* позначка

відмова – **о́дка́з, -у; одмо́ва, -ы;** *нім.* **резиґна́ция, -ії;** *Прт.* **выгва́рка, -ы;** зустріти ~ ву – **споткати о́тказ**

відмовити, відмовляти – **одказа́ти (одка́жу, одка́жеш, одка́же; одкаже́ме, одкажете, одка́жут); одгвари́ти, -рю, -риш; одмо́вити, -влю, -виш;** ***взяв бы шуґа́й ді́вча – лю́де одгваря́ют*** *(піс.)*

відмовитися, відмовлятися – **зректи-ся; зречы-ся; зріка́ти-ся;** *нім.* **зрезиґнувати, -ую, -у́єш; одпера́ти-ся, одпе́рти-ся;** *Пвн.* **выре́чы ся** *(від чогось);* *тж.* зректися

відмолоджений – **одмлодже́ний;** ~ не обличчя – **одмлодже́на твар**

відмолодження – **одмлоджы́ня**

відмотати, відмотувати – **одмо́тати, -ам, -аш** *(нитку)*

відмочити, відмокнути – **вымо́чы́ти, одмочы́ти, -чу, -чыш** *(полотно, білизну)*

віднедавна – *присл.* **однеда́вна**

віднести, відносити – **однести, односи́ти, -су, -сеш**

відніні – *присл.* **од гне́ска, од те́пер;** *тж.* відтепер

віднімання – *мат.* **однима́ня**

віднімати, відняти – **одбера́ти (одбера́ме, одбера́те, одбе́рают); однима́ти, -ам, -аш; одня́ти (одо́йму, одо́ймеш, одо́йме); одобра́ти (одбе́рам, одбе́раш, одбе́ре);** *Ртр.* **одлучы́ти, одсади́ти, одшмарюва́ти;** *Прт.* **одо́йняти, -ниму, -нимеш;** ***тре́ба одлу́чы́ти я́гня од у́цы***

відновити – **одно́ви́ти, ожыви́ти, -влю, -виш**

відновлення – **од(б)но́ва, -ы; од(б)новлі́ня, поновлі́ня**

відносини – *мн.* **стосу́нкы, -ів**

відносити – **односи́ти, -о́шу, -о́сиш**

відносно – *присл.* **стосо́вно(і)**

відозва – *с.* **вызва́ня;** *ч. нім.* **а́пель**

відокремлений – **одособле́ний, самості́йний**

відокремлення – **одособлі́ня**

відокремлено – *присл.* **осі́бно, оси́бні, одді́льно(і);** *Ртр.* **з осі́бна, особі́тно**

відокремитися – *Врх.* **одособи́ти ся;** ***сын одосо́бив-ся од ві́тця***

відомий – **зна́ний, знакоми́тий, сла́вний, узна́ний;** ***найба́рдже зна́ном го́ром єст Кыче́ра***

відомо – *присл.* **зна́ме, зна́но, то ся зна́**

відомство – *див.* бюро

відпис – **о́дпис, -у**

відписати – **одписа́ти, -и́шу, -и́шеш;** ***нако́нец одпи́сав єм ли́ста***

відпливати – **одплива́ти, -ам, -аш**

відповзати – **одліза́ти, -ам, -аш**

відповідальний – **одповіда́льний;** ~ на посада – **одповіда́льне станови́ско**

відповідальність – **одповіда́льніст, -но́сти;** *книж.* **одвіча́льніст;** ***не́су за то цьілкови́ту одповіда́льніст***

відповідати – **одповіда́ти, -ам, -аш;** ~ на запитання – **одповіда́ти на пыта́ня**

відповідний – **одпові́дний**

відповідь – **одпо́від, -ы;** *ч.* **о́д(т)віт, -у;** дати ~ **да́ти одпо́від**

відпороти – *крав.* **одпоро́ти, -рю, -реш**

відпочинковий – **выпочынко́вий, одпочынко́вий** *(призначений для відпочинку)*

відпочинок – **о́ддых, -у; выпо́чынок, одпочы́нок, -нку**

відпочити – **вытхну́ти, оддыхну́ти, -ну́, -не́ш; выпочы́ти, одпочы́ти, спочы́ти, -чну, -чне́ш**

відправа – *церк.* **1.** *заг.* **одпра́ва, -ы; слу́жба Бо́жа, -ы ...жой;** *тж.* Богослужіння; **2.** *книж.* **пара́стас, -у** *(заупокійна)*

відправити – **одосла́ти, -ам, -аш; выправити, -влю, -виш; одтранспортува́ти, -у́ю, -у́єш;** ***выпра́вила сына в дале́ку доро́гу*** *(піс.)*

відправник, відправниця – **нада́вач; надава́чка, -ы**

відпускати, відпустити – **одпус́тити, -у́щу, -стиш; одпушча́ти, спушча́ти, -ам, -аш;** ~ пружину – **одпусти́ти спру́жыну**

відпуст – *церк.* **О́дпуст, -у** *(храмове свято);* ***зна́ний О́тпуст одбыва́в-ся в Высо́ві на го́рі Явір 21 ве́ресня***

відпустка – *ч. пол.* **у́рляп, у́рльоп, -у;** *рідк. ЗП.* **доволе́на;** ~ без збереження зарплати – **безпла́тний у́рльоп;** ***на приму́совых робо́тах не было жа́дных урльо́пів***

відпущений – **одпуще́ний**

відпущення – **одпущы́ня**

відрада – **вті́ха, -ы**

відрадити – **одради́ти, -джу, -диш**

відрадно – *присл.* **вті́шно(і)**

відраза – *с.* **обрыджы́ня; не́хіт, одра́за, -ы;** *тж.* огида

відразу – *присл.* **враз, одра́зу, на́раз;** *Хрщ.* **до́раз, о́драз;** *ЗП.* **такой;** ***вышні ве́сном враз розкві́тли***

відрахування – *ж.* **ли́хва, -ы**

відректися, відрікатися – **зре́чы-ся, одре́кти-ся, одре́чы-ся** *(від когось, від чогось)*

відривати, відірвати – **одорва́ти, -ву, -ве́ш; одторга́ти, -ам, -а́ш; одторгну́ти, -ну, -не́ш; урва́ти, -ву, -ве́ш**

відригнути, відригувати – **ревка́ти, ревкну́ти, -ка́м, -каш**

відрізаний – **одтя́тий;** *тж.* відрубний

відрізати, відрізувати – **1. втя́ти (втну́, втнеш, втне; втне́ме, втне́те, втну́т); одтина́ти, одтя́ти (одо́тну, одо́тнеш, одотне́ме); притя́ти** *(щось);* **2. кра́яти, одкра́яти, -а́ю, -а́єш** *(хліб)*

відрізнитися, відрізнятися – **одліча́(ы)ти-ся, одрізни́(я)ти-ся; одріжня́ти-ся; ріжни́(я)ти-ся; ружни́ти-ся;** ***лемкі́вска бесьі́да рі́жнит-ся од украі́ньской літерату́рной мо́вы***

відрізок – **одти́нок, -нку** *(часу)*

відро, відерце – *заг.* **віде́рко;** *пол. Врх.* **вя́дро, вяде́рко**

відро дер. – **1. ві́(е)дро;** *ж.* **коно́вка, -ы; пу́тня, -і;** *Ргр.* **ка́(о)нов, ка́нва, коно́вча** *(для води);* **2. мо́зур, мозу́рик** *(для зерна);* ***пу́тня – ві́дро до черпа́ня воды зо сту́дні; канове́чку – на води́чку, віде́рце – на ві́нце*** *(пiс.)*

відродження – **одроджьня;** *мн.* **одроди́ни;** ~ нації – **одроджыня на́ціі**

відродити – **одроди́ти, -джу, -ди́ш;** *ЗП.* **возроди́ти;** ***ма́ме одроди́ти на́шы звыча́і***

відро для доїння – *ж.* **дійни́ця, -і;** *Ргр.* **ді́йник, ді́ник, діни́чок;** *рідк.* **жо́хтар** *(молока від коров)*

відробити, відпрацювати – **одроби́ти, -блю, -биш**

відробіток – *нім.* **фо́ршпан, -у;** *в знач.* повинність

відросток – **одро́сток, -тка**

відрубати, відрубувати – **стя́ти (стну, стнеш, стне); стина́ти, -ам, -аш**

відрядити – **выправи́ти, -влю, -виш**

відсвяткувати – **одпразникува́ти, одсьваткува́ти, -у́ю, -у́єш**

від себе – *присл.* **о́д ся;** ***од ся дале́ко не вте́чеш!*** *(прик.)*

відсипати – **одсы́пати, -плю, -плеш;** ***тре́ба одсипа́ти кус насьі́ня ку́рам***

відсів – **о́дсьів, -у**

відсікти – **одсьі́чы, -чу́, -чеш;** ***злоді́йство ма́ме одсьі́чы раз і на́все!***

відсіль, відсіля – *див.* звідси, звідсіля

відсіч – *ч.* **о́дпор, -у; о́дсьіч, -ы** *(комусь дати)*

відскочити – **одскочы́ти, -чу, -чыш;** ***ле́дво-м одско́чыв од шале́ного а́вта***

відспіваний – **одсьпіва́ний;** ***на́ша пі́сьня была одсьпіва́на***

відспівати – **одсьпіва́ти, -ам, -аш**

відставати – **выстава́ти, -ам, -аш;** *в знач.* втомлюватися

відставити, відставляти – **одстави́ти, -влю, -виш;** ***є́дну робо́ту***

одставив єм задля другой

відставка – **демісия, -иі;** піти у ~ку – **подати на демісию**

відсталий – **одсталий,** *пол.* **зацофаний;** ~ла людина – **зацофаний чловек**

відстібати, відстібнути – **одпинати, -ам, -аш; одопнути, одопяти, -пну, -пнеш**

відстій – **осад, -у;** *мн.* **фусы**

відстоювати – **обставати, -ам, -аш** *(за кимсь)*

відстріл – **одстріл, -у;** ~ на полюванні – **одстріл на ловах**

відстрочка – **одклад, -у**

відступ – **1.** *війс.* **выцофаня; 2. одступ** *(проміжок);* ~ війська – **выцофаня войска**

відступати, відходити – **одступати, -ам, -аш; одступити, -плю, -пиш; цофати, -ам, -аш; выцофати-ся** (повернути назад); ***не цофай-ся: ты не рак!*** *(прик.)*

відступник – *церк.* **одступник** *(від віри)*

відсувати, відсунути – **одопхати, -хну, -хнеш; одпыхати, -ам, -аш; одсувати, одсунути, -ну, -неш;** *Пвн.* **одоначьıти**

відсудити – **одсудити, -джу, -диш;** *Прт.* **выправувати, выпроцесувати, -ую, -уєш** *(через суд)*

відсутність – *ч.* **брак; нестаток, -тку;** ~ культури – **брак культуры**

відтворювати – **наслідувати, -ую, -уєш;** *тж.* копіювати

відтепер – *присл.* **одтепер**

відтерти – **одтерти (одотру, одотреш, одотре; одотреме, одотрете, одотрут)**

відтік – **одплыв, -у;** *тж.* відлив

відтінити – **одтінити, -ню, -ниш**

відтінок – **одтін, -у**

відтовкти – *Прт.* **одтовчы, -чу, -чеш**

відтоді – *присл.* **одтовды, з того часу;** *Прт.* **одхтовды**

відтяти – **одтяти (одотну, одотнеш, одотне); стяти (стну, стнеш, стне); одрубати, -ам, -аш;** ***мав сой сокыречку, одтяла мі ножку*** *(піс.)*

відтягати, відтягнути – **одтягати, -ам, -аш; одтягнути, -ну, -неш** *(щось)*

відхилення – **одхыліня**

відхилити, відхиляти – **одклонити, -ню, -ниш; одкланяти, -ям, -яш; одхыли(я)ти, -лям, -ляш**

відхід – **одхід, -ходу;** ~ поїзда – **одхід потягу**

відходи – **1.** *мн. заг.* **одходы, одпады, -ів; 2.** *с.БГ.* **пазьдіря** *(після тертя льону)*

відходити – **одступити, -плю, -пиш; одыйти, -йду, -йдеш**

відхотіти – **одохтіти, одхтіти, -хцу, -хцеш**

відцвісти, відцвітати – **одквітати, одквитнути; одцьві(и)сти;** *Врх.* **оквітнути;** *Прт.* **преквитнути, -ну, -неш;** ***вышня одквитла і юж ма завязкы***

відчай – **рос(з)пач, -у;** довести до ~аю – **допровадити до розпачу**

відчинити, відчиняти – **одмыкати, -ам, -аш; одомкнути, -ну,**

-неш; одтворúти, одтверя́ти, -рю, -риш; *тж.* відкривати
відчіпляти, відчіплювати – **одвадúти, -джу, -диш; одопня́ти, -ну, -неш; одчепúти, -плю, -пиш; одчеплювáти, -лям, -ляш**
відчувати, відчути – **одчýти, одчувáти, -ам, -аш;** ~ аю на здоров'ї – **одчувáм на здрáвлю**
відчуття – **одчýтя, вычýтя, чýтя**
відшкодований – **одшкодувáний**
відшкодувати – **одшкодúти, -дýю, -дýєш** *(збитки)*
відштовхнути, відштовхувати – **одопхáти, -ам, -аш; одопхнýти, -ну, -неш;** *Врх.* **одштуркати** *(човен від берега)*
відшукати – **нáйти, однáйти, -йду, -йдеш**
відщепити – **одшчепúти, -плю, -пиш;** *Врх.* **одстапúти, одщапúти;** ~ гілку – **одшчепúти кóнар**
відьма – *див.* чарівниця
віжки – *мн.нім.* **лíцы, лíцкы, -цок; повíдкы, -док;** *БГ.* **вíчкы**
візантійський – **бізантúйскій, -ка, -кє;** ~ кі ікони – **бізантúйскы образы**
Візантія – **Бізáнти(і)я, -иі**
візантізм – *іст.* **бізáнтизм, -у**
віз, візок – **1.** *ж. заг.* **вóзик;** *нім.* **фýра, -ы; 2.** *пол.* **бе(і)ндю́га, -ы** *(ломовий);* **3.** *ж.* **брúчка, -ы; вóзо(и)к,** *род.* **вíзка;** *ч.* **пóвіз, -вóзу;** *пол.* **тарапáта** *(старий);* **4. васóнжок, -жка** *(бортовий);* **5.** *угор.* **тарад(т)áйка, -ы** *(легкий 2-х колісний);* **6. дрáбняк, драбúняк** *(із полудрабками);* *тж.* підвода; ***нарýбам на фýру, дíвчыні на другу – яворыни*** *(піс.)*
візерунок – **взір,** *род.* **взóру; взí(о)рец, -рця;** *Прт.* **дéсень, -ня**
візит – *мн.* **одвíдини, одвиджыня;** *ж.* **візúта, -ы;** ми нанесли ~ **одвидíли-зме**
візитна картка – **візитú(і)вка, -ы**
візник – **1.** *заг.* **повóзник;** *нім.* **маштáлір, фýрман** *(їздовий);* **2. мáзяр** *(мазі);* ***ой, тяжко фурманóви до высóкой гóры*** *(піс.);* ***найлíпшы мазяре жыли в Лóсю кóло Гóрлиц***
візництво – **1.** *заг.* **возя́рка, фурмáнка, -ы; 2.** *нім.* **фóршпан** *(примусове)*
візуальний – **зорóвий**
візьми! – *нак.* **воз! вóзми! на! *вéрни моє – воз си своє!*** *(прик.)*
вії – *мн.* **обырви, -ів**
війна – **вóйна,- ы;** *чес.* **вáлька;** світова ~ **сьвітóва вóйна**
військо – **вóйско**
військовий – **войскóвий, мілітáрний;** ~ прапор – **войскóве знамéно**
військовослужбовець запасу – *війс. нім.* **резервíста, -ы**
вікно, віконце – *ч.* **выгляд, -у; выглядчык; вызор, -я;** *с.* **окєнко; окєнце, -я;** *угор.* **óблак, облáчко, облáчык;** *слов.* **óблок;** *мал.* *Ртр.* **ластíвник, ластíвниця, ворóнка, окєльниця, яскíвни;** *ЗП.* **вызір, вызíриць,**

оболок; *ЛШМ.* **воблак;** ***під выглядом рокыта червено-біло розквита*** *(піс.);* ***під облачком явір похыленый*** *(піс.)*

віковічний – **одвічний; вічыстий**

віконний – **выглядовий, окєнний**

вікопомний – *книж.* **присно-памятний**

вікувати – **літувати, -ую, -уєш**

віл – 1. *рум.* **балан** *(білий);* **2.** *угор. Врх.* **барна** *(бурий);* **3.** *Врх.* **кеша, ке(и)шель, ке(и)шелистий** *(рябий, із загнутими назад рогами);* **4.** *угор.* **сейка, -ы;** *Прт.* **рейта, -ы** *(сивий, з довгими рогами)*

вілла – **віля, оселя, -і** *(будинок, особняк)*

вільний – **1.** *заг.* **свобідний, просторний; 2. люз, -у; люзьний** *(вільне місце);* **3.** *ч. нім.* **люфт, -у** *(доступ повітря, протяг, тяга в печі)*

вільно – *присл.* **свобідно(і);** *Прт.* **люзом, люзьно(і);** ***мале гача ходит люзом при кобылі***

вільха клейка – *бот. БГ.* **рокыта**

вільшанка – *зоол.* **червене вольце, -ного ...льця; червеняк;** *Врх.* **підпаленик, рудняк, рудяк** *(птах); тж.* малинівка

він – *займ. особ.* **він (його/го, него/го, нього/го, йому/му, ньому/му, ним)**

віник – *ж.* **1.** *заг.* **мітла, -ы;** *мал.* **міте(о)лка, -ы;** *ЗП.* **помело; 2. драпачка, -ы** *(старий)*

вінігрет – *кул. ж.* **вінеґрета, мішанина, саламаха, -ы**

вінницький – **винницкій, -ка, -кє** *(від Вінниця)*

вінок – **1.** *заг.* **вінец, -нця;** лавровий ~ **бобковий вінец; 2. вельон, -у** *(весільний)*

вінчатися – **побрати-ся**

в іншому місці – *див.* будь-де

віншування – **вінчуваня**

віншувати – *розм.* **вінчувати, -ую, -уєш;** ***вінчую, вінчую на шчесьтя, на здоровля на тот Новий Рик!*** *(побажання)*

віолончель – *муз.* **віольончеля, -і**

вірити = **йняти (йму, ймеш, йме; ймеме, ймете, ймут); яти віру**

вірно – **слушні(о)**

віросповідання – *церк.* **віровызнаня, вызнаня;** грекокатолицьке ~ **греко-католицкє віровызнаня**

вірш, віршик – *літ.* **верш, вершык**

віршований – *літ.* **вершуваний**

віршувати – **вершувати, -ую, -уєш**

вірьовка – **1.** *ч.* **мотузок, -зка;** *вел.* **мотуз; линва, -ы;** *австр.* **шпаґат, -у; 2.** *ч.* **павузник;** *Врх.* **паузник** *(для рубля);* 3. *Ртр.* **порваз; вічка** *(товста);* ***мотузы в ґаздівці мали велькє застосуваня***

вісім – *числ.* **вісем, осем (осмох, осмом, осмома);** *Стб.* **вісьім, осм**

вісімдесят – **осемдесьят, -тьох**

вісімдесят один – **осемдесьят єден; єден осемдесьят**

вісімка – **осемка, -ы**

вісімнадцятеро – **осемнадцетеро**

вісімнадцятий – **осемнастий, осемнадцетий;** ~ тирічний хлопець – **осемнадцетилітній парибок**

вісімнадцятка – **осемнастка, -ы**

вісімнадцять – **осемнадцет, -тьох**

вісімсот – **вісемсот, осемсот; осем сто**

вісімсотліття – **осемсотлітя**

віск – *ж.* **вошчына, восчына, -ы**

віскарія звичайна – *бот.* **смолка, смолянка, -ы**

вісник – *див.* кур'єр

віспа вітряна – *Врх. ч.* **вітерник,** *ж.* **вітерниця, -і;** *Прт.* **оспа, -ы** *(хвороба);* ***як вітер обдує, то по тьілі ся дуют і гноят пырщы***

вістря – *ч. нім.* **шпіц**

вісь – **1.** *заг.* **ось,** *род.* **оси; віс, воси; 2.** *нім.* **шынґ(к)єль, -ґля** *(колеса для воза)*

вітальня – *ч.* **сальон, -у**

вітання – **витаня**

вітати – **витати, -ам, -аш; вінчувати, -ую, -уєш; ґратулювати, -юю, -юєш** *(когось)*

вітаю! – **ви(і)там!** ~ таю зі святом! **витам з празником!**

вітер – *Стб.* **вітор;** *ж. Хрщ.* **дуявиця** *(сильний)*

вітерець – **вітерец, -рця**

вітрильник – *ж.* **плахтярка, -ы**

вітчизна – *див.* батьківщина

вітчизняний – **крайовий**

вітчим – **отчым, нерідний отец, -ного вітця**

Віфлеєм – *рел.* **Бетлеєм, Вефлеєм, -у**

віч-на-віч – *присл.* **сам-на-сам**

вічно – *присл.* **вічно(і);** *книж.* **присно(і)**

вішалка – **1.** *ч.* **вішак** *(для одягу); Врх.* **вішало, вішеляк; 2.** *ч.* **клинец, -нця** *(у вигляді кілка або цвяха);* **3.** *Прт.* **клюбак, -а** *(гачок)*

вішати – **дзырґати, -ам, -аш** *(щось);* ~ картину на стіну – **дзырґати образ на сьціну**

віщо – *займ.* **за што;** ***не маме за што купити***

віщування – **вішчуваня**

віщун – *ім.* **вішчый**

віялка – *ч. госп.* **млинок, -нка;** *Прт.* **віячка, -ы;** ***млинкы были саморобни і фабрични***

віяло – *ж.* **опалачка, -ы;** *ч. Прт.* **вахляр, -а**

віяти – **опалати, -лам, -лаш; млинкувати, -ую, -уєш**

в'їзд – **заїзд, -у**

в'їздити, в'їхати – **выхати (выхам, выхаш, выхат; выхаме, выхате, выхают)**

взаємно – *присл.* **навзаєм;** ~ допомагати один одному – **навзаєм помагати собі**

взяти – **взяти (возму, возмеш, возме; возмеме, возмете, возмут);** ***возми, возми піску жменю!*** *(піс.)*

вкажи-но! – *скор. нак. Врх.* **вкале! *вка-ле, де ся водят губы***

вказівний – *грам. Хрщ.* **вказуючый;** ~ займенник – **вказуючый місценазывник**

в кінці – *присл.* **в кінци;** *БГ.*

наоста́тку; *Прт.* **наприкі́нци;** ~ вулиці – **в кі́нци ули́цьі**

вкладений – **вложе́ний**

вкладки – *мн. шевс.* **бранзо́лі**

включати – **мі́стити (мі́счу, мі́стиш, мі́стит);** *в знач.* мати в своєму складі

вколоти – **дзюґну́ти, шпиґну́ти, -ну, -неш;** *Врх. Хрщ.* **жоґну́ти**

вкорінюватися – **крячыти-ся** *(в знач.* відпускати коріння*)*

вкотити – **вкатуля́ти, -ям, -яш; вкача́ти, -чам, -чаш;** *Прт.* **втача́ти, -чам, -чаш**

вкрасти – *груб. БГ.* **спіри́ти**

вкрити, вкривати – **накры́ти, накрыва́ти, -ам, -аш**

вкупі – *присл.* **ра́зом**

вкуси! – *нак.* **вкус!** ***вку́с-ся за язы́к!*** *(прик.)*

влада – **власт, -ы**

владика – *церк.* **бі́скуп, епи́скоп**

власне – *див.* саме

власник – **посы́дач;** *пол.* **в(г)ласти́тель, -ля;** дрібний ~ **дро́бний посы́дач**

власність – **вла́снист, -но́сти**

влаштувати – *див.* організувати

влежаний – **заляже́ний;** ***заляже́ны гру́шкы сут до́бры***

вліво – **1.** *заг.* **налі́во; 2. ві́сьта!** *(до коней);* **3. гейс! са!** *(до волів); Врх.* **пту-гей-са!** *(вигук)*

влітку – *присл.* **вліті, лі́том**

влучати, влучити – *нім.* **трафи́ти, трафля́ти, потрафи́ти, -флю, -фиш** *(мячем у ворота); тж.* попадати; ***трафи́ла ко́са на ка́мін*** *(прик.)*

влягатися, влягтися – **вле́чы-ся, заля́чы;** *тж.* вгніздитися

вмерти, вмирати – **в(г)ме́рти, зме́рти, скона́ти;** *Врх.* **зуме́рти, кі́нчыти ся**

вмиватися – **мы́ти-ся;** *рідк.* **г(у)мы́ти-ся;** ~ вранці – **мы́ти-ся ра́но**

вмить – *присл.* **мо́мент, момента́льно(і), раз-два, вочымлі́ню;** *Пвн.* **вочеми́ню;** *тж.* миттю

вмілість – **вмі́ліст, -ло́сти**

вміст – **о́бсяг, -у**

вмокати – **мача́ти, -ам, -аш;** ***мача́ют хліб до смета́нкы ци ома́сты***

внесок – *ж. фін.* **ра́та, -ы; вкла́д, -у; да́ток, -тку;** *Прт.* **впи́сове, -вого** *(вступний)*

вниз – **вдоли́ну, надоли́ну, до́лі, додо́лу, до́лом, до спо́ду;** ***там до́лом, під горбо́чком, пют хло́пцы палюно́чку*** *(піс.)*

вносити – **вклада́ти, -аш, -ам**

вночі – *присл.* **в(г)но́чы, но́чом**

внук – **вну́чок, -чка; о́нук;** *Ргр.* **в(г)нук, вну́ча**

внучка – **ону́чка, -ы;** *Ргр.* **в(г)ну́чка, вну́ка**

вовкулака – *Врх.* **вовку́рад**

вовтузитися – *Врх.* **гендриґа́тися;** *Прт.* **мотлошытися, -шуся, -шышся;** *тж.* сперечатися

вовча лапа – *бот. Врх.* **бре(и)тва́ник**

вовчок горішковий – *зоол. Врх.* **ліско́вчик, ліску́ля; каша́вец, каше́лок, кру́чок**

вогнегасник – *техн.* **га́сник**

вогненний – **огньо́вий;** ~ залп – **огньо́ва са́льва**

вогнища випалене місце – *Врх.* **ватриско;** *Рґр.* **палениско, печар, спалениско**

вогнище і гуляння в ніч на Івана-Купала – *ж. міф.* **собітка, -ы;** ***на сьвятого Яна собітку палиме*** *(піс.)*

вогонь, вогник – **оген,** *род.* **огня; огник;** *с.* **сьвітелко** *(мал.); Стб.* **огинь, огон;** *ЗП.* **ватерчына;** ***червене яблочко, червене як оген*** *(піс.)*

вода – **1. бы(е)стриня** *(мілка);* **2. ~ до питя** *(питна);* **3. дойчівка, дойджівка, -ы** *(дощова);* **4. зимна, студена ~** *(холодна);* **5.** *Рґр.* **калуга** *(каламутна);* **6.** *БГ.* **комперянка** *(в якій варилася картопля);* **7.** *Рґр.* **крижова ~** *(з двох потічків);* **8. літня ~;** *Врх.* **ле(і)тепла** *(тепла, кімнатної температури);* **9. мыдльовина, -ы;** *мн.* **мылини** *(мильна);* **10. содова ~** *(газована);* **11. сьвіжа;** *Врх.* **чырста, чырства ~** *(свіжа, чиста);* **12. шчава, мінералька, -ы;** *нім.* **з(с)ельтерска ~** *(мінеральна);* **13.** *ч.* **дунай, -ая; дон, -у** *(вел., поет.);* ***веду коня до дунаю, не хоче мі пити*** *(піс.);* ***а пасла я при дунаю качкы, де не было за сьім рочків млачкы*** *(піс.)*

водій – *австр.* **автомобіліста, -ы;** *пол.* **кєровця, -і**

воднораз – *присл.* **всамраз**

водночас – *присл.* **в тот час;** *Врх.* **в той час**

водогін – *буд.* **водовід, -воду; водотяг, -у;** *тж.* водопровід

водойма – *ч.* **збйорник**

водолаз – *спец.* **нурок, -рка;** *Врх.* **нурец**

Водолій – *астр.* **Водник** *(сузір'я)*

водоспад – *Врх.* **чуро(а)к, -рка; чуркало;** *Хрщ.* **гучок**

водостік – *нім.* **шлюз, -у;** = *Врх.* **жерло**

Водохрестя, Водохреща – *див.* Богоявлення

воєнний – **войсковий;** ~ парад – **войскова дефіляда**

вождь – *іст.* **вожд, водз**

воза част. – *Врх. Рґр. Хрщ. Прт. с.* **берце, -я;** *ч.* **букш; обертен, опле(і)н, орчык, підкульок, саршон, скрант, страм;** *ж.* **букса, ливча, -ы; люсьня, -і; оте(о)са, підойма, підольга, притока, -ы; розвора, роздера, свора, спідлярка, теліга, -ы;** *мн.* **влаки, гвакы, гнаткы; зарцьі, передкы, смыкы, сницьі, траринкы, -ів**

Воздвиження Чесного Хреста – *рел.* **Сьватого Крижа, Чесного Креста;** *Врх.* **Здвига** *(27 вересня)*

возівня – *госп.* *Рґр.* **возівня, возарня; колесьня;** *Прт.* **колешня, колюшня, -і**

возіння – **вожыня, возыня**

Вознесіння Христове – *рел.* **Вознесыня**

воїн – *війс.* **1.** *заг.* **вояк;** *зменш.* **воячок, -чка;** *пол.* **жовні(я)р;** *ср./хр.* **войник; 2.** *іст.* **гонвед** *(угор.);* **драб** *(чес.);* **3. жол(в)дак**

(найманий); ***воякы, воякы, вшыткы сте єднакы*** *(піс.);* ***ішов жовнір без ліс, без лішчыну*** *(піс.);* ***во Фльоринці єст цмынтар гонведів часу Першой сьвітовой войны***

вокзал – **дворец,** *род.* **двірця; стаці(и)я колєйова, -циі ...вой;** *тж.* зал. станція

вокзальний – **дворцьовий;** ~ ресторан – **дворцьова ресторация**

волейбол – *ж. спорт.* **сытківка, -ы;** ~ ний м'яч – **пилка для сытківкы**

волейболіст – *спорт.* **сыткар, -я**

воли – *мн.* **волы, рогачы, -ів**

волинка – *муз.* **коза, -ы**

волове очко – *ч. зоол. рідк.* **рыхтарик;** *Врх.* **королик, король, крілик, кріль; мышка, мышовій, мышелівка, мышовійка, мышокрілик, мышій кріль, підліжка, підліжок, плотик, попадик, поплітник, поплоток; стрілипліт, трескопліт** *(птах); тж.* кропивник

вологий – **вільгітний;** *Врх.* **вільгий;** *Стб.* **вольгітний;** *тж.* вогкий; ***літо было тепле і вільгітне***

вологість – **вільгіт, -готи;** *Стб.* **вільгі(о)тно;** *тж.* сирість

володар – *книж.* **владар, -я**

Володимир – **Вло(а)дко, Владек, -дка; Ладко**

володіти – **посідати, -ам, -аш**

волоки – *мн.* **фальбанкы, фальбаны; шляркы;** *в знач.* оборки

волокнистий – *Врх.* **праменястий**

волокно – **1. мочула, -ы** *(з кори липи);* **2. повісмо** *(з льону);* **3.** *Врх.* **прамено** *(луб'яне, з конопель)*

волокти – **в(г)лечы, -чу, -чеш;** ***каждий влече свій крест***

волосінь – *риб.* **волосьін, -сени; жылка, -ы**

волос кінський – *Врх.* **волосан;** *тж.* волосінь

волосся – *мн.* **волосы, волося, вло(а)сы;** ***давно Лемкы носили довгы власы***

волохатий – **пелехатий;** *Врх.* **повхатий** *(людина, тварина)*

волоцюга – *див.* бурлака

волочити борону – *госп.* **боронити, -ню, -ниш** *(поле)*

волочитися – *див.* вештатися

волошка синя – *ч. бот.* **блават; блаваток, -тка; васильок, -лька;** *ч.* **синильник, синюшник;** *ж.* **синюг(х)а, -ы;** *Врх.* **синец;** ***коло мойой хыжы зацьвіли блаваты*** *(піс.)*

воля – **вільнист, -ности; свобода, -ы**

вона – *займ. особ. ж.* **она (єй, нєй/єй, ній/ій, ню, ю, ньом);** *ЗП.* **вна;** ***она взяла зо собом псика і котика***

вони – *займ. особ. мн.* **они (іх/них, ім, іх, нима, на ни);** *ЗП.* **вни;** ***они свого не оддадут***

воно – *займ. особ. с.* **оно;** *Врх.* **оне;** *ЗП.* **вно**

воркувати – **курчати;** голуби ~ ують – **голубы курчат;** *тж.* воркотати

ворог – **неприятель, -ля**

ворожий – **неприятельскій, -ка, -кє;** ~ жа армія – **неприятельскє войско**

ворожити – **босорити, -рю, - риш; ворожыти, -жу, -жыш; гадати, -дам, -даш;** ворожка ~ ть – **босорка гадат**

ворожка, ворожбит – *ж. угор.* **босорка, -ы;** *Врх.* **ворож, ворожбей, ворожиль, ворожиля, ворожка, паворожка;** *Рґр.* **босор, босорош, босоркош, босорак, босорка(ы)ня; пір, піриця; стріґош, стріґонь; чаровник, чаровница;** *ЗП.* **ворожілник;** ***повідали, же босорка могла ся превтілити в кота, пса, мыш або жабу***

ворона – *зоол.* **кавка, ворон, -ы;** *пол.* **врона; ч.** *слов.* **гавро(а)н, горван;** *рідк.* **кракун, кромкач;** *Врх. Хрщ.* **допрах;** ***кракали гавраны в долині над нами; а в містечку на ратуши кавкы гнізда звили*** *(піс.)*

вороний – **карий;** ~ кінь – **карий кін**

ворота – **1.** *заг. ж.* **брама;** *мн. книж.* **врата** *(царські); ч. Прт.* **вогінец, -нця; 2. брамка, -ы** *(футбольні)*; **3.** *мн. Рґр.* **вратка, дверці, струнґ(к)а** *(для овець у кошарі);* **4.** *ч.* **коворот, -у** *(коловорот);* ***у нашого пана – мальована брама*** *(пic.)*

воротар – *спорт.* **брамкар, -я;** ~ захищає ворота – **брамкар боронит брамку**

ворушити, ворухнути – **порушати, порушувати, -шую, -шуєш**

восени – *присл.* **осіню, осіньом;** *розм.* **г(в)осени;** *поет.* **йосени**

Воскресіння Господнє – *див.* Великодень

востаннє – *присл.* **востатнє**

восьмеро – *числ.* **осмеро**

восьмий – *числ.* **осмий, -мого**

восьмиліття – **осмолітя**

восьмі – *мн.* **осмы**

вотчина – *іст.* **дідицтво**

воша – *зоол.* **1.** *заг.* **уш, уша, -ы;** *Врх.* **во(у)ш, вошо(у)вец, вушаль, нужа, ушіль;** *Прт.* **нендза, ненза, -ы; 2. клішч** *(в овець);* ***вчепив-ся, як уш до кожуха*** *(прик.)* ***нендза бы тя зыіла!*** *(прик.)*

вошивий – **ушывий**

вощина – **вошчына, -ы** *(бджіл)*

вояж – *див.* мандрівка

вояжер – *див.* мандрівник

вояцький – **вояцкій, -ка,-кє;** ~ ка доля – **вояцкій льос**

вояччина – *війс.* **воячына, -ы**

впасти – **в(х)пасти; ґревхнути, -ну, -неш** *(важко);* ***як єм іхав од Ганичкы, хпав мі коник до водичкы*** *(пic.)*

впевнений – **певний, пресьвідчений;** *рідк. ЗП.* **бізьівний;** *тж.* переконаний

вперед – **1.** *присл.* **в(х)перед, допереду, наперед;** *Стб.* **наперет, напрет; 2.** *команда* – **вйо!** *(коневі);* **гейс!** *(волові)*

впертий – **затятий, піперечний, проятий, упорчывий;** *чес.* **зуфалий;** *пол.* **опорний;** *Прт.*

завзя́тец, -тця; за́нтус, -са *Пвн.* **ві́лий** *(людина); тж.* впертюх

впертися, впиратися – **затя́ти-ся** *(у чомусь)*

вперто – *присл.* **затя́то, упорчы́во**

вперше – *присл.* **першы́-раз; по-раз-пе́рши;** я тут ~ **ту-м першы́-раз**

впівока – *присл.* **є́дним о́ком**

впізнати – **позна́ти, -ам, -аш;** *ЗП.* **впозна́ти;** ***позна́ти, позна́ти, ко́трий хлоп жена́тий*** *(піс.)*

впіймати – **зыма́ти, -ам, -аш;** ***зы́мав бы́ка за ро́гы*** *(прик.)*

вплутуватися – **встрява́ти, -яну, -янеш;** ***неочеківа́ні встряв єм до бі́ды***

вподоба – *див.* охота

впоперек – *присл.* **напопе́рек**

впору – *присл.* **на́ час, вча́сно(і);** ***ка́жде зада́ня ма ся сповни́ти на час***

впорядкувати – **внормува́ти, -у́ю, -у́єш**

в потемках – *присл.* **напоте́мкы;** *тж.* у темряві

вправа – *ім. с. нім.* **цьвічы́ня;** ***сут цьвічы́ня шкі́льни, спорто́вы а войско́вы***

вправлятися – *див.* навчатися

вправний – **зуга́рний;** *тж.* вмілий

вправно – *присл.* **зґра́бно(і)**

вправо – **1.** *заг.* **напра́во; 2. ге́йта!** *Врх.* **го́ть-та!** *(до коней);* **3.** *Врх.* **пту́-ча! ге́йса** *(до волів)*

впровадження – **впроваджы́ня**

впускати – **пусти́ти, пушча́ти, -ам, -аш** *(в середину);* ***в новозбудува́ну хы́жу напе́ред пушча́ли когу́та, за ним – ко́та***

вражати – **рази́ти (ра́жу, ра́зиш, ра́зит; рази́ме, рази́те, ра́зят)**

вражаючий – *див.* дивовижний

враження – **вражі́ня, -нь**

враз – *присл.* **на́гло(і), на́раз, рапто́во;** ~ почалася злива – **на́глі ся зача́ла лі́я**

вранці – *див.* вдосвіта

вректи, врікати – **вре́чы (врюк, вре́кла, вре́кло; вре́кли, вре-че́те, вре́чут)**

врешті – *див.* зрештою

врізати – **втя́ти (втну, втнеш, втне; втне́ме, втне́те, втнут)**

вродливий – *див.* гарний

врожай – **уро́джай, уро́жай, -ю;** *рідк. Ргр.* **уро́да**

врожайність – **уроджа́йни(і)ст, -но́сти**

в розстрочку – *бух.* **на вы́плат**

врубель – **па́вуз** *(для сіна)*

вручення – **вручы́ня**

врятувати – **выратува́ти, -у́ю, -у́єш;** *Прт.* **уратува́ти, -у́ю, -у́єш**

все – *присл.* **в(ф)шы́тко, за́вше, зає́дно, шы́тко;** *Ргр.* **вс(ш)е;** *ЗП.* **всьо;** *див.* постійно; ***вшы́тко до́брі, а́ле в мі́ру*** *(прик.)*

все ж, все-таки – **та́кой;** *Ргр.* **пре́ці, пре́ціж(к), пре́ца, пре́цінь, прі́цяк**

в середину – *присл. слов.* **вну;** *Врх.* **взглуб;** *Прт.* **вну́ка;** ***копа́ли зме я́му два ме́тры взглуб***

всесвіт – *астр.* **сьвіт, -у**

все-ще – **і́шчы**

всилити, всиляти – **заді́ти, заді-ва́ти, -ді́ю, -ді́єш;** ***задіва́ме***

ни́тку до і́гли

всі – *присл.* **в(ф)шы́ткы, шы́ткы;** ***вшы́ткы за ньом хло́пцы, ой плака́ли*** *(піс.)*

всілякий, всякий – **розмаі́тий; всьі́якій, -ка, -кє;** *мн.* **розмаі́ты, всьіля́кы, всьі́якы;** *слов.* **вшелия́кий**

всіляко – *присл.* **всьі́яко, розмаі́то;** *Ргр.* **вшелі(е)я́ко**

вслід – *присл.* **наздо́гін;** *тж.* слідом

всліпу – *присл.* **насьле́по**

встав! – *нак.* **встром! вштур!**

встановити – **устали́ти, -лю, -ли́ш**

встановлений – **устале́ний;** ~ порядок – **устале́ний лад**

вставка – **1. листо́вка, -ы** *(на одязі);* **2. уста́вка, -ы** *(на плечах вишиванки)*

встановлення – **установлі́ня**

встати – *поет.* **уста́ти, -а́ю, -а́єш;** *рідк.* **выкара́цмяти-ся** *(вставати важко)*

встидатися – **кремпува́ти-ся;** ***сьіда́йте, не кремпу́йте-ся!***

вступати, вступити – **1.** *Врх.* **зы(а)йти** *(до корчми);* **2.** *нім.* **нарокува́ти, -у́ю, -у́єш** *(на військову службу); тж.* просуватися по службі

всунути – **1. встроми́ти, -млю, -ми́ш; вштури́ти, -рю, -ри́ш; 2. запорпа́ти, -ам, аш** *(в землю);* ***вшту́рив голо́ву ме́дже пле́чы*** *(прик.)*

всюди – *присл.* **вся́ди;** *Врх.* **вся́гды;** *Прт.* **вся́дий, вся́диль;** *Пвн.* **всья́ди, фсья́диль;** *тж.* повсюди, скрізь, усюди; ***вся́ди до́бри, де нас нее́*** *(прик.)*

всього – *присл.* **всего, вшытко́го;** ~ найкращого! **вшытко́го найліпшо́го!**

втекти, втікнути – **в(ф)те́чы, вты́чы, -чу, -чеш; в(ф)тыкну́ти;** ***вте́чу сьвіт за о́чы***

втеча навальна – *присл.* **на вті́кы, да́ти дьо́ру**

втирати – **втера́ти, -ам, -аш**

втиснутися = *Врх.* **вкліпи́ти ся** *(до чогось); тж.* вчепитися

втілення – **втілі́ня**

втім – *присл.* **є́днак, про́то**

втіха – **поті́ха, -ы;** *с. Прт.* **потішыня**

втнути – *див.* відколоти

втомитися, втомлюватися – **змучы́ти-ся, наро́бити-ся, умо́рити-ся;** *рідк.* **зунува́ти-ся;** *груб. пол.* **змаха́ти-ся;** *Прт.* **выстава́ти, -ам, аш; приста́ти, -а́ю, -а́єш;** *ЗП.* **в(у)хля́сти;** ***мы з доро́гы ся барз змучы́ли; юж выста́ю од той писани́ны***

вторгнення – *ч.* **на́пад, -у;** *ж.* **інва́зия, -иі**

вторік – *присл.* **в(г)ло́ни;** *Ргр.* **ло́ни, лонско́го ро́ку;** ***не было то як вло́ни: были я́бка на я́блони*** *(піс.)*

втрата – *ч.* **збы́ток, -у; згу́ба, стра́та, -ы;** *ч. Врх.* **розсы́пок;** *тж.* шкода; ***хова́ня старо́го ко́ня прине́сло збыткы***

втратити, втрачати – **1. зомлі́ти, млі́ти, -і́ю, -і́єш** *(свідомість);* **2. змарнува́ти, піду́пасти,**

подáти-ся; схалíти, -íю, -íєш *(здоров'я);* **3. одохтíти, -хчу, -хтів** *(бажання)*; **4.** *Ргр.* **присушá(ы)ти, запусти́ти ся, страти́ти молóко** *(про корову, вівцю);* **5. трати́ти;** *Врх.* **утрати́ти** *(надію); ав.* ~ висоту – **трати́ти высóту;** ***страти́ла-м си крáсу про тéбе, пайтáшу*** *(піс.)*

втрачений – **змарнувáний, страчéний;** *Прт.* **згублéний, -на, -не;** ***пия́к – страчéний чловек*** *(прик.)*

втулка зал. – *техн. нім.* **бу́кса, -ы** *(в осі колеса)*

втягнути, втягувати – **вовлікáти; вовлéчы, -чу, -чеш;** *БГ.* **втігáти**

вугілля – *ч.* **у́гель,** *род.* **у́гля**

вугільний стержень – *спец.* **ри́сьік**

вугор річковий – *зоол.* **у́гор,** *род.* **у́гря;** *Врх.* **венґри́на;** *Рґр.* **вéнґор, ву́гер;** *рідк.* *Прт.* **мéнтус, -а**

вудженина – *кул.* **вендлíна, бужени́на, -ы**

вудила – *мн.* **уди́ла;** *Прт.* **зубáдло, -а** *(для гнуздання коня)*

вудити – **буди́ти, уди́ти, -джу, -диш** *(щось); Прт.* **завенджáти, -ам, -аш;** *Рґр.* **дыми́ти, обуди́ти, выбуди́ти, забуди́ти;** ***жéбы мнясо выбуди́ти, трéба ку́пу чáсу***

вудка – *риб. пол.* **вéндка, -ы;** *рідк.* **перевиця, -ці; удиця, -і; у́дка, -ы**

вуж – *зоол.* **уж;** *Врх.* **шміґалец**

вужівка дер. – **ужва, -ы** *(в плузі)*

вужчий – **узчий**

вуз – *ж.* **висóка шкóла, -кой ...лы;** *пол.* **у́чельня, -і**

вузда – *ім.* **у́зда, ну́зда, -ы** *(для коня)*

вузесенький – *прикм.* **узíцькій, -ка, -кє**

вузенький – **узьíцькій, -ка, -кє;** *тж.* вузесенький

вузол, вузлик – **бу́ндз, бу́ндзик; ґудз; у́зел,** *род.* **у́зла**

вузький – **у́зкій, -ка, -кє;** ~ ка спеціальність – **у́зкій фах**

вузько – *присл.* **у́зко;** ***засьвíт мі, мíся́чку, на у́зку стежéчку*** *(пiс.)*

вуйко, вуйна – **у́йко; у́йна, -ы**

вулик – **ву́лий, у́ле(и)й;** *Врх.* **бóрт** *(у дереві); Прт.* **уль,** *род.* **у́ля; у́лик, -а**

вулиця, вуличка – **ули́ця, -і; ули́чка, -ы;** бічна ~ **бóчна ули́чка;** ми зустрілися на ~ ці – **мы ся споткáли на ули́ци**

вульгарний – **простáцкій, -ка, ке;** *тж.* грубий

вуса – *мн. угор.* **баю́сы, бáйсы;** *пол.* **вóнсы, вáньсы**

вусатий – **баюсáтий, баю́сач;** *пол.* **вóнсаль;** *Хрщ.* **вáньсач;** ~ та людина – **баюсáтий члóвек**

вусики – *с.* **зьвíздя** *(на колосках злаків)*

вуста – *мн.* **у́ста,** *род.* **уст**

вухо – *анат.* **у́хо;** *мал.* **у́шко;** *мн.* **у́ха**

вушко – **у́шко** *(голки)*

вхід – **вступ, -у; вхід,** *род.* **вхóду**

вхопило = *груб. Пвн.* **задни́ло;** ***жéбы тя задни́ло!***

вхопити – **хапáти, -ам, -аш; х(ц)апну́ти, -ну, -неш; хва-**

та́(и)ти (хва́чу, хва́тиш, хва́тит); *Врх.* **хапка́ти, хыти́ти;** ***фа́ля хвати́ла хлопа́ка і поне́сла до мо́ря***

вчасно – *присл.* **вчас, на́час, на ча́сі, якра́з;** *тж.* впору; важливо прийти ~ **ва́жно прити на́час**

вчений – **науко́вец, -вця**

вчення – *ж.* **нау́ка, -ы**

вчинити = **вышкули́ти;** *Врх.* **наброї́ти**

вчинок – **посту́пок, высту́пок, -пка; чын, -у;** благородний ~ **шляхе́тний чын**

вчитель, вчителька – *пед.* **1. нау́чытель, -я; научы́телька, -ы** *(у школі);* **2. профе́сор, -я; профе́сорка, -ы** *(у гімназії, вузі);* ~ на пенсії – **емеритува́ний нау́чытель**

вчити – **вчы́ти (вчу́, вчыш, вчыт; вчыме, вчыте, вчат); научати, -ам, -аш; студи(і)юва́ти, -юю, – юєш;** ***бі́да вчыт розу́му*** *(прик.)*

вчитися – **вчыти-ся, науча́ти-ся; термінува́ти, -у́ю, -у́єш** ~ співу – **научати-ся сьпі́вів**

вчора – *присл.* **вче́ра; зно́чы;** *Врх. Ртр.* **шчера;** ***вче́ра была дьі́вка, гне́ска юж жена́*** *(піс.)*

вшанування – **вшанува́ня; поцти́віст, -во́сти**

вшанувати – **вповажни́ти, -ню, -ниш;** ~ пам'ять когось – **вповажни́ти па́мят кого́си**

вшістьох – *присл.* **вшестьох**

в'юн – *зоол.* **пи(і)скар, -я;** *Врх.* **пи́(і)скор; сли́ґан, слиж, сли́жай** *(риба)*

в'юнок – *бот. Врх.* **ови́йка, оплі́тка**

в'яз – *бот.* **бе́рест;** *рідк. Врх.* **млад**

в'язаний – **плете́ний**

в'язанка, в'язка – **1.** *Врх. ч.* **вя́зан** *(квітів);* **пу́ша** *(гілок);* **2. горст, -ы; жмі́н, жмут, -у; кльоб, -у;** *БГ.* **го́рстка** *(неотертого льону);* **3.** *слов.* **за́йда, -ы** *(трави);* **4. кычка, -ы** *(житньої соломи);* **5. пові́смо** *(оброблених конопель); тж.* пучок

вязати – **плести, -ту́, -теш;** ~ светр – **плести све́дер**

в'язень – **вя́зен, -зня**

в'язіль барвистий – *бот.* **ди́кій горо́шок, -ко́го ...шку**

в'язниця – *ч. австр.* **кримі́нал, -у;** *іст. нім.* **цві́нґер, -я;** *Прт.* **цю́па, -ы;** *ЗП.* **темни́ця**

в'язничний – *австр.* **криміна́льний**

вялений – **вудже́ний, суше́ний**

в'ялий – **флякува́тий;** *тж.* кволий

в'ялити – **вуди́ти, -джу, -диш;** ~ рибу – **вуди́ти ры́бу**

в'янути – **марні́ти, -і́ю, -і́єш; вя́дну́ти, схну́ти, -ну, -неш;** *в знач.* засихати

Г

гавкання – **бреха́ня;** *Врх. Хрщ.* **брех, гавк** *(собака); тж.* гавкіт; *перен.* про людину

гавкати – **бреха́ти, дзяволи́ти;** *ЗП.* **зявори́ти, дьзявконі́ти** *(про*

собак); ***пес брехат – вітер носит*** *(прик.)*

гадюка – *зоол.* **1.** *заг. ч.* **змий, -я; гад; гадина, гадра, -ы;** *Врх.* **куська; 2.** *рум.* **ґоґа, -ы** *(чорна);* **3.** *Врх.* **ґузелец, шміґалец** *(зелена);* **4.** *Врх.* **тарахкав(н)ец** *(гримуча)*

газ – **пли(і)н, ґаз, -у**

газета – **ґ(к)азета, -ы;** *мн.* **новини**

газетярський – **ґазетярскій, -ка, -кє**

гази в шлунку – *мн.груб.* **бздини**

газон – **травник** *(галявина, засіяна травою)*

гайда! – *нак. чес.* **гыбай!** *(звідси)*

гайка – 1. *техн. нім.* **шруба, шрубка, -ы;** *Прт.* **накрутка, -ы; 2. м(н)утерка, м(н)утра, -ы** *(на кінці возової осі)*

гайнувати, гаяти – **тратити, -ачу, -атиш;** ***дармо-м тратив свій час***

гак зал. – *мал.* **гачок, -чка**

галабурда – *груб.* **лахабунда, -ы;** *Прт.* **забияк, -а**

галантерея – *нім.* **ґалянтерия, -иі**

галантний – **ґалянтний**

галас – **гук, гарми(і)дер,-у**

галасувати – *див.* шуміти

галерея – *нім.* **ґалєрия, -иі;** картинна ~ **ґалєрия образів**

галицький – **галицкій, -ка, -кє;** ~ ка вимова – **галицкій говір**

галичанин у XIX ст. – **Русин, Руснак**

Галичина – **Галичына, -ы**

галіфе – *мн.* **райткы, -ток** *(фасон штанів)*

галка – *див.* ворона

галоп – *нім.* **ґальоп, -у;** *рідк.* **вскок;** *пол.* **в цвал**

галопувати – **ґальопувати, -ую, -уєш**

галоші – *мн.нім.* **к(ґ)альошы, -ів**

галстук – *ж. нім.* **краватка, -ы;** *нім.* **гальштук;** *Прт.* **карватка, -ы; машля, -і** ***краватку підберамє до убраня***

галузка – **голуз, -ы;** *ч.* **конар, -я**

галушки = *мн. кул.* **1.** *нім.* **бобалькы, -льок; клюскы, -сок; кльоцкы, -цок; палюшкы, -шок; скубанкы, -нок;** *ж.* **сте(и)ранка;** *пол. Врх.* **пацяра** *(з борошна, на молоці);* **2.** *австр.* **кныдлі;** *одн.* **книдель, -для** *(з тертої картоплі, борошна і сливами);* **3. нудлі** *(зі салом)*

галюцинація – *с. Врх.* **прозріня** *(обман зору)*

галявина лісова – *ч.* **лаз;** *тж.* сіножать

галька – *буд. нім.* **шутер, -тру**

гальмо – *ч. техн.пол.* **гамулец, -льця;** *мн. Врх.* **рыякы**

гальмувати – **1. гамувати, -ую, -уєш** *(машину)*; **2.** *БГ.* **шляйфувати** *(спрагу);* ***гамуй, дывча, гамуй, на долинцы гамуй*** *(піс.)*

гаманець – *пол.* **пуляре(и)с, вацок, -цка;** *ж. нім.* **бріфташка, портмонетка, -ы;** *рідк. ж.* **саківка, -ы;** *ЗП.* **тешлик;** *ЛШМ.* **капшух;** шкіряний ~ **скоряний пулярес**

гамір – **дудін, -дони**

гангрена – *мед.* **ґанґрена, -ы**

гандбол – *ж. спорт.* **ручна пилка, -ной ...кы**

ганебний – *рідк.* **позорний;** *пол.* **срамотний**

Ганна – **Анна, -ы; Анця, -і;** *рідк.* **Ганя, Ганьця, -і**

ганчірка – **мытка, рянда, шмата, шматка, -ы** *(клаптик тканини); Прт.* **вытерачка, -ы**

ганчірник – **шматяр;** *Ртр.* **онучар, онучкар**

ганяти – *Прт.* **здыганяти, -ям, -яш;** ~ коней – **здыганяти конів**

гаптований – **вышываный;** *Прт.* **гафтуваний, -на, -не**

гарант – **поручытель, -ля**

гарантійний – **ґваранцийний;** ~ ремонт – **ґваранцийна направа**

гарантія – *пол.* **ґваранци(і)я, -иі;** *в знач.* запорука

гарантований – **варовний**

гарантувати – **ґварантувати, -ую, -уєш; ручыти-ся;** ***ручаме-ся, же маме добрий сыр***

гарапник – *Прт.* **гарап, -а** *(довгий батіг)*

гарбуз – *ж. бот.* **дыня, -і**

гардероб – *ж.* **шатня, -і;** ***шатня – то шафа для убраня***

гардина – **завіса, -ы;** ~ ни на вікнах – **завісы на виглядах**

гармата – *ч. війс. нім.* **канон, -у;** *італ.* **армата, -ы**

гарматний – **арматний**

гармоніст – **гармоніста, -ы**

гармошка – **1.** *нім.* **гармонія, -иі** *(інструмент);* **2.** *мн.* **варґанкы, орґанкы;** *одн.* **гармонійка, -ы** *(губна); Ртр.* **тромбиткы;** ***абы-м ся навчыла на орґанках грати*** *(піс.)*

гарненький – **гарніцькій, -ка, -кє**

гарний – **гардий, красний, ладний, парадний, подобний, пристойний, файний;** *чес.* **шувний;** *Врх.* **крас, красітний, красітечний; мазґливий, пышний** *(дуже);* ***дівчатка барз гарді сьпівали; на тій дывчыні красний ґорсетик*** *(піс.);* ***ходит Янчык по заграді, файні грат і сьпіват*** *(піс.)*

гарний статурою – **поставний, фіґуровий, форемний;** *пол.* **зґрабний;** ***дівча было зґрабне до таньцю***

гарнізон – *ж. війс.* **залога, -ы**

гарно – *присл.* **гарді(о), красьні, красно, ладні(о);** *пол.* **файні(о);** *чес.* **шувні;** *поет.* **краснейко;** *Прт.* **здобні;** ***на музыках красьні грают, я си потаньцую*** *(піс.);* ***ладні-с мя, мамусю, ладні мя ховала*** *(піс.);* ***маме гнескы гарду погоду***

гарцювати – **гарцувати, -ую, -уєш** *(на коні)*

гарчати – *Врх.* **вырчати;** собака ~чить – **пес вырчыт**

гарячий – **горячый, горяч, горячісший** *(про воду)*

гарячка – *мед.* **горячка, -ы** *(хвороба); тж.* лихоманка, пропасниця

гас – *ж. хім.* **нафта, -ы;** *БГ.* **камфіна**

гасіння – **гашыня;** ***вапно по гашыню ма быти выстояне***

гастроном – **спожывчий склеп,**

-чого ...пу

гать – **тама, -ы;** *БГ.* **гат;** *тж.* гребля, дамба; ***впало мі яблочко з конаря до гати*** *(піс.)*

гачок – **1.** *ж.* **ґафтка, -ы** *(мет. застібка);* **2. клинок** *(вішалка);* **3. погрібач;** *БГ.* **кутач** *(зал., до печі);* **4.** *війс.нім.* **курок; цинґель, -ґля** *(спусковий, у гвинтівки);* **5.** *с. Пвн.* **удило;** *Прт.* **кручок, -чка** *(риболовний);* **6.** *с.* **шыделко, -а** *(для плетіння)*

гвардія – **гонорова варта, -вой ...ты;** *італ.* **ґвардия, -иі**

гвинт – *техн.* **ґвінт, -у**

гвинтівка – *ч. нім. війс.* **ґвер, карабі(и)н, кріс**

гвинтовий – *техн.* **шрубовий;** ~ ва різьба – **шрубова різба**

гвоздика – *ч. бот. заг.* **ґвозьдік;** *Прт.* **ґозьдзік, -а;** *тж.* мильнянка лікарська

гедзь – *зоол.* **бомок, -мка; ґєдз, ова(і,о)д, сьлє(і)пак, сьліпун;** *Врх.* **бонк**

гелготати – *рідк.* **дадакати** *(про гусей)*

гемоглобін – *мед. фр.* **гемоґльобіна, -ы**

геморой – *мед.* **крвавниця, -і**

генезис – *с.* **походжыня**

генерал – *війс. нім.* **ґєнерал**

генеральський – **ґєнеральскій, -ка, -кє;** ~ мундир – **ґєнеральскій єднострій**

генерація – **ґєнерация, -иі;** *с.* **поколіня**

генетичний – *спец.* **ґєнетицкій, -ка, -кє**

геніальність – **ґєніяльніст, -ности**

геній – *нім.* **ґєніюш**

географ – **ґєоґраф**

географія – **ґєоґрафія, -иі**

геолог – **ґєольоґ**

геологія – *нім.* **ґєольоґія, -иі**

геометрія – **ґєометрия, -иі**

геохімія – **ґєохемія, -иі**

герань темна – *бот.* **ґєранія, -иі; підойма, -ы**

герб – *спец.* **знак, ґєрб, -у**

гердан – *ж.* **силянка, -ы**

герой – *див.* переможець

героїзм – **ґєроізм, -у**

герпес – *мед.* **лышай, -аю**

гетто – *іст. італ.* **ґєто**

геть! – *присл. нак.* **гет!** *нім.* **веґ(к)!** *пол.* **преч!** *Прт.* **вара! *ід гет од мня (одсаль)!***

гидкий – **брыдкій, -ка, -кє; паскудний, плюгавий, омерзылий;** *Врх.* **брыдь, брыдота**

гидко – *присл.* **паскудно(і), огыдно(і), шкаредно(і)**

гидота – **гыдь, -ді; гыдот, гыжа, -ы;** *тж.* нечисть, погань

гижки – *див.* холодець

гикати – *див.* ікати

гинути – **гыбнути, гынути, -ну, -неш; конати, пропадати, -ам, -аш; *воякы гыбнут на войні***

гиря, гирка – **важка, -ы** *(для ваг)*

гичка – **гычка, натина, -ы;** *Врх.* **гыча, гычаль**

гібрид – *ж. біол.* **мішанина, -ы; помісь, -си;** *нім.* **бастард**

гігантський – **барз велький**

гідний – **годний, достойний, суций;** *рідк.* **гінний; *родинонь-***

ко гі́нна, што я то́бі ви́нна *(піс.)*; ***де то то́ты клю́чы, што до се́рця су́цы*** *(піс.)*

гідно – *присл.* **го́дно(і)**

гідроплан – *ав.* **ґідро́плян**

гілка, гілочка – **га(о)луз, галу́зка, -ы**; *вел. ч.* **ко́нар, -я; верби́на, -ы** *(верби)*; *Врх.* **кра́нка**; *ЗП.* **дра́чка** *(колюча)*

гілля – *ж.* **1. смере́чы́на, -ы** *(смерекове)*; **2. чати́на, -ы**; *розм.* **чаті́на, четі́на**; *Врх.* **рум** *(хвойних дерев)*; *тж.* віття; ***ру́бав сой ча́тину ове́чкам на зи́му*** *(піс.)*

гіллястий – **конари́стий, конарови́тий** *(дерево)*

гільза – **ту́тка, -ы**; папіросна ~ **ту́тка для дзиґа́рів**

гімн – *ж.* **урочы́ста пі́сьня, -той ...ні; хімн, -у**

гімназист – **ґімнази́ста, -ы**

гімназійний – **ґімназія́льний**

гімназія – **ґімна́зия, -иі**

гімнаст – **ґімна́стык**

гімнастика – *спорт.* **ґімнасты́ка, руха́нка, -ы**

гінеколог – **ґінєко́льоґ**

гінекологія – **ґінєкольо́ґія, -иі**

гінець – **го́нец, -ньця**

гіпертонія – *мед.* **тиск, -у**

гіпноз – **сон,** *род.* **сну**; *ж.* **гіпно́за, мамо́(у)на, -ы**

гіпнотизувати – **мамо(у)ни́ти, -ню, – ниш; приспа́ти**

гіпотеза – *с.* **припушче́(ы)ня**; висунути ~ зу – **высу́нути припушчы́ня**

гіркота – *Прт.* **го́реч, -и**; ~ у роті – **го́реч в ґа́мбі**

гірський – **гі́(о)рний; го́рскій, -ка, -кє**; ***го́рскій во́здух не до порівня́ня з дола́ми***

гірчак – *зоол. Врх.* **пле́скач, плеско́нька, пляска́н(ч)ка, пляска́ня; попади́ця, попа́дька, попа́чка, попа́дя** *(риба)*

гірчиця – *кул. італ. пол.* **мушта́рда, -ы**

гірший – **пла́ньший**; *Врх.* **плі́(о)хший**

гість – **гіст,** *род.* **го́сьт(ц)я**; *поет.* **госте́йко**; *мн.* **го́сьт(ц)і**; ***гіст в ді́м – Бог з ни́м*** *(прик.)*

гладенький – **гладі́цькій, -ка, -кє**

гладесенький – *зменш.* **гладисі́цькій**

гладити – **1. прасува́ти, -ую, -уєш** *(одяг)*; **2. гласка́ти, -ам, -аш** *(рукою)*

гладкий – **1. гла́дкій, -ка, -кє**; *в знач.* рівний; **2. спасе́ний**; *в знач.* товстий; ***на́шы во́лы сут спасе́ны***

глазур – *див.* емаль

глечик – **1.** *заг.* **глек**; *пол.* **ґа́рнек**; **2.** *ж.* **корча́га, -ы**; *Врх.* **коршо́ля, ко́рчів, корчу́ля** *(керамічний, з вузькою шийкою)*; **3.** *ж. Врх.* **ка́нов**

глиба – **бры́ла, гру́да, -ы**; *Врх.* **гоми́ґа**; кам'яна ~ **камі́нна бры́ла**

глибина – *присл.* **глуб, глуби́на, -ы; глубо́кіст, -ко́сти**; *Врх.* **синя́ва**; *Прт.* **глу́бін, -и; тонь, -і** *(про воду)*

глибокий – **глубо́кій, -ка, -кє**; *мн.* **глубо́кы**; ***го́рскы рі́кы місьця́ми***

били глубокы

глибоко – *присл.* **глубоко**

глибший – **глубший, глубокший**

глина – **1.** *заг. Врх.* **лепа(я)рка, липарка, -ы** *(для цегли);* **2.** *Врх.* **пазолина, пецина** *(обпалена);* **3.** *Врх.* **червениця** *(червона)*

глід колючий – *бот.* **глод, -у; ґлід,** *род.* **ґлоду;** *Врх.* **лога, логина(я); глі(о)г, глій, глі(о)дина, глодовина, ґложина;** *Хрщ.* **гвіґ**

глум – *мн. Прт.* **кпины**

глупота – **г(л)упота, -ы**

глухий – **глухій;** *Хрщ. ч.* **глушко,** *ж.* **глушка** *(про людину)*

глухомань – **глуш, глушына, -ы**

глянець, глянс – *нім.* **ґлянц, -у;** *в знач.* блиск

глянсувати – **ґлянцувати, -ую, -уєш**

глянути – **1.** *заг.* **пізрити, -рю, -риш;** *ЗП.* **глипнути; 2. смотрити басом** *(косо);* ***на мене басом смотрит, ой, юж ся му не любит*** *(піс.)*

глянь-но сюди! – *нак. скор. Прт.* **смо-ле гев!**

гнати коня галопом – *Прт.* **ґальопувати, -ую, -уєш**

гнилий – **згнитий**

гнилизна – **трухлявина, -ы;** *Врх.* **порохнина, спорохнылка, спорохнявка** *(дерево)*

гнів – **гньів, -у;** *ж. Врх.* **фасия;** ***я мав вельку лютіст – фасию***

гнівний – *Врх.* **гньівливий**

гніт – 1. *с. політ.* **ярмо; 2. ґни(і)т, -у** (*для гасової лампи)*

гноївка – **гноівка, -ы;** *Врх.* **сокервиця;** *Ргр.* **гноянівка, гнояниця, мочарина**

гноївня – *с. госп.* **гнойовиско;** *ч.* **обі(о)рник;** *Хрщ.* **гноярня**

гноїння – **гноіня**

гноїтися – **гноіти-ся, ятрити-ся;** *Врх.* **оберати;** ***оберат ся мі боляк***

гном – *міф.* **мамуна, -ы; карлик;** *Врх.* **біхреса;** ***тота мамуна по лісьі ходит: пукат, лупкат, вискат***

гнуздати – **зуба(е)длати, зубелити, -лям, -ляш** *(коня)*

гнутий – **жылавий**

гнучкий – **пружний**

говір – *ж. філол.* **бесьіда, гвар, говірка, мова, -ы; говор, -у**

говіркий, говірливий – **бесьідливий, речыстий;** *Врх.* **мовний;** ~ ва людина – **бесьідливий чловек**

говорити – **1.** *заг.* **бесьідувати, -ую, -уєш; гварити, -рю, -риш;** *розм.* **гуторити, -рю, -риш; казати, -жу, -жеш; мовити, -влю, -виш; повідати, -ам, -аш; радити, -джу, -диш; речы, -чу, -чеш, сказувати, -ую, -уєш;** *пол.* **ґадати; 2.** *Прт.* **ґарґотати, -ам, -аш** *(швидко);* **3. марудити, -джу, -диш;** *Врх.* **мамрати** *(у сні);* **3.** *БГ.* **мерфелити** *(щоразу по-іншому);* ***не выпадат мі о тым бесьідувати; гварит, як мокре горит*** *(прик.);* ***гвечер зышли-ся хлопи і сой радили***

гоголь-моголь – *кул. пол.* **ґ(к)о-**

ґель-мо́ґель *(мішанина)*

годинник – **1. годи́на, годи́нка, -ы; дзиґа́рок, -рка;** *Врх.* **годи́ны, годи́льник** *(ручний, кишеньковий);* перевести ~ **цофну́ти дзиґа́рок; 2.** *пол.* **зи́ґар, -я** *(настінний); **ой што то за дзиґа́рок, што єст зопсути́й*** *(піс.)*

годинникар – **годи́нар, -я;** *пол.* **зиґа́рмістж;** *Врх.* **годи́няр, годзи́няр;** ***ма́ла-м сой мило́го година́ря*** *(піс.)*

годинниковий – *пол.* **дзиґаро́вий**

годі! – *нак.* **дост!**

годівля – *с.* **кормлі́ня, хова́ня**

годувальник – **корми́лец, -льця;** ~ сім'ї – **корми́лец родины**

годувати – **корми́ти, -млю, -миш; плека́ти, хова́ти, -ам, -аш;** ***у́ці і худо́бу хова́ли для се́бе, на про́даж і вымі́ну***

гоїтися – **гоі́ти-ся**

гойдалка – **гусьта́вка, -ы**

гойдати – **вірґа́ти, хыбота́ти**

гол – *спорт. англ.* **ґоль, -ля**

голий – *розм. пол.* **ґоляс, на́ґус;** *угор.* **пуцер, -ря** *(людина без одягу)*

голити – *рідк. ЗП.* **брытви́(а)ти**

голівки – *мн. шевс.* **пришвы́, -шов**

гоління – **голі́ня**

голісінький – **голісі́цькій, -ка, -кє**

голка – **і́гла, -ы;** *Врх.* **іго́ла, іго́л(в)ка, іго́лий, іголи́йка, іго́вда;** *Прт.* **гла, -и**

голландець, голландка – **Голлєнде́рчык, Голлєнде́рка, -ы**

Голландія – **Голля́нди(і)я, -ии**

голландський – **голля́ндскій, -ка, -кє;** ~ сир – **голля́ндскій сыр**

голова – *анат.* **гло́ва, -ы;** *ч. груб.* **леп;** *книж.* **гла́ва, -ы;** ~ сім'ї – **гло́ва роди́ны**

голова ради – **1. бу́рмістж** *(міський);* **2. с(ш)о́лтис;** *Ріґ.* **ри́хтар, бі́ров** *(сільський)*

головатень круглоголовий – *бот. Врх.* **твердо́сон**

головень, головець – *зоол.* **клен;** *мал.* **клє́ни(о)к, -нка** *(риба); тж.* єлець

головешка – *ЛШМ.* **голове́нка**

головний – **нача́льний, чі́льний, чоло́вий;** *ЗП.* **гла́вний;** бути за ~ ного – **води́ти пе́ред**

головним чином – *присл.* **переважно(і), голо́вно(і)**

головокружіння – **заво́рот, -у; заверта́ня голо́вы**

головою – **голо́вом;** кивнути ~ **махну́ти голо́вом**

голодний – **голодо́вий**

голодранець – *БГ.* **обі́рвус;** *Прт.* **отарга́нец, -нця** *(про людину)*

гололід – *ж.* **слизґавиця, -і;** *Рґр.* **леді́вка, поледи́ця, поледі́вка, поледови́ця; слизкавиця;** *тж.* ожеледиця

голопузик – *ім. дит.* **голопу́цьок, -цька**

голосисто – *присл.* **голосня́во**

голосити – **1. йойк(ч)а́ти, -чу, -чыш; ле(я)менту́вати, -ую, -уєш; падька́ти, -ам, -аш;** *Врх.* **вайка́ти** *(людина);* **2.** *Врх.* **кра(я)вча́ти** *(ворона, жаба);*

чого, дівча, плачеш, чого лементуєш? *(піс.);* ***не вайч мі поза уха!***

голосіння – *ч.* **голосьіня; йойк, ле(я)мент, -у**

голосний – *грам.* **гласний, -ного;** ***гласны зо согласныма творят склады***

голота – **галяйстра, -ы;** *Врх.* **го(а)лиця**

голуб дикий – *ж. дит.* **гуля, -лі;** *мн. поет.* **голубойкы;** *Врх.* **дуплак**

гомілка – *с. анат.* **берце, -я; голі(е)н, голінка, -ы;** *Врх.* **спіжавка;** *Рґр.* **гычал**

гонець – **гонец,** *род.* **гіньця**

гонки – *спорт.* **догонкы;** *пол.* **высцьіґы**

гонорар – **вынагорода, -ы**

гоночний – *пол.* **высцьіґовий;** ~ автомобіль – **высцьіґове авто**

гонт – **ґонт, ґонот;** *мн.* **ґонты,** *род.* **ґонтя** *(дер. покрівельний матеріал);* ***в Західньій Лемківшчыні хыжы вкрывали ґонтами***

гончак – *мисл.* **оґар, -я** *(собака)*

гора, гірка – **1.** *ч. заг.* **верх; вершок, -шка;** *мн.* **верхы, горы;** *Стб.* **веріх, вырх;** ***єден (голос) піде верхом, а два долинами*** *(піс.);* **2.** *Рґр.ч.* **бере(і)г, бережок** *(схил);* **3.** *с.* **бердо; д(ґ)рапа** *(стрімка);* **4. голиця, -і** *(лиса);* **5.** *ч. рум.* **дыл; дьілок, -лка;** *(заросла лісом);* **6. кы(и)чера, -ы** *(безліса кругла);* **7. маґура, -ы** *(висока);* **8. малява, -ы** *(стіжкувата);* ***тече вода, тече, з кычеры до села*** *(піс.)*

горб – **холм;** *Врх.* **жбир** *(скалистий);* *Рґр.* **ґронь, ґрун, ґруни(о)к**

горбатий – **горбаль, -я** *(людина з горбом)*

горбистий – **1. пагоркуватий;** *Врх.* **горуватий** *(поле);* **2.** *Врх.* **кульбастий** *(дзьоб)*

гордий – **моровий;** *пол.* **думний;** *Рґр.* **гырдий, пышний;** *ЗП.* **гонорний**

гордитися – **паношьіти-ся, пишьіти-ся;** *тж.* пишатися

горе – *ж.* **біда, -ы;** *ч.* **смуток, -тку**

гордість – **гордыня, -і**

гордо – *присл. пол.* **думно(і)**

горизонт – *геогр.* **виднокруг**

горизонтальний – *пол.* **позьомий**

горихвістка – *зоол.* **плішка, -ы;** *Врх.* **пишкач, пшикач, пштикач**

горище – *ч.* **стрих, -у;** *ж.* **стріха, гора, -ы;** *ч.* **під,** *род.* **поду;** *мн.* **піддашя; пі(о)дря, -і** *(в стайні, клуні);* *ЛШМ.* **подра** *(над хатою);* ***будеш ты (Ганьцю) сыдила з курами на поды*** *(піс.)*

горілий – **палений**

горілиць – *присл.* **горизнач, нազнак;** *Врх.* **горізнач** *(лежати, плавати);* ***знам пливати горізнач***

горілка – **палюнка, згорі(л)(в)ка, -ы; трунок, -нку; кминівка, -ы** *(з кмином);* *рідк.* **горявка, -ы;**

пол. **вудка, -ы;** *угор.* **палінка, -ы;** *ср/хр.* **паленка, -ы;** *Ргр.* **оковита, оковитка;** *ЗП.* **зорівка;** ***не пию палюнку, лем палену воду*** *(піс.)*

горіти – **гори(і)ти; палити, -лю, -лиш; бевчати** *(сильно);* ***на припецку горит, а в пецу ся палит*** *(піс.)*

горіх – **1.** *заг.* **ори(і)х;** *мн. ЗП.* **воріхы; 2. волоскій орих, -кого ...ху** *(грецький);* **3. горишок, -шка** *(лісовий);* **4.** *Врх.* **лущак** *(вилущений);* **5. шышкы** *(по 2-3);* ***а з кым же я буду зберала оріхы?*** *(піс.)*

горіхівка – *зоол. Врх.* **л(р)ускоріх**

горлиця звичайна – *зоол.* **плужак;** *Врх.* **торомб(д)а, туркавка, туркалко, турко, турочка, турок, туртош, тутайка**

горло – *анат.* **1.** *заг.* **ґарло, ґарґало; зяв; зява, -ы;** *Прт.* **ґардло; 2.** *Стб.* **підгорло, підгорлина, підґарля, підґарліца** *(передня част.)*

горн – *нім.* **хорн, -у**

горобець – *зоол.* **воробель, -бля; воробец, -бця;** *пол.* **вро(у)бель, -бля**

горобина чорноплідна – *бот.* **раба, рабина, рябка, оряба, -ы;** *ч.* **смерда(я)к,** *Врх.* **скорух, скорушына; юд, юдик, юдина;** *Ргр.* **арябец, рябец, орябина, рябина; юда, юдаш, юдіна**

город – **огори(о)д, -у;** *ж.* **загорідка, -ы;** *мал.* **грядка;** *слов.* **грацка;** *ж. Врх.* **загорода, загородка, заграда;** *Стб.* **огорот, огріт;** ***заградочку маю, а в заградці – ружа*** *(піс.)*

городина – **ярина, -ы;** *Прт.* **огородина, -ы;** ***в маю юж вказуєся ярина***

городній – **огородний**

горошок дикий – *бот. Врх.* **ляд, ляди(і)к, лядник**

гортань – *анат. Врх. Стб.* **ґырт, ґы(а)ртан, ґы(а)ртанка, ґртань**

горщик – **1.** *заг.* **горнец,** *род.* **горця;** *мн.* **горці, -ів;** *Врх.* **горночок; 2.** *вел.* **баняк, ж(з)елізьняк** *(чавунний);* **3.** *Врх.* **біляк** *(з білої глини, неполиваний);* *Прт.* **черепянок, -нка** *(глиняний);* **4. каміняк** *(керам., кухонний);* **5.** *Врх.* **колешеник** *(в якому варять куліш);* **6. ноцник** *(нічний);* **7.** *Прт.* **саґан, -а** *(з двома вушками);* ***горці тримаш під лавом, заросли ти муравом*** *(піс.)*

господар, господиня – *угор.* **ґазда, -ы; ґаздиня, -і;** *мн.* **ґаздове;** *поет.* **господарейко;** ***вставай, ґаздо, горі, білий ден надворі!*** *(піс.)*

господарство – *ж.* **1. ґаздівка, -ы; ґаздівство; господарка, -ы; 2.** *с.* **дзяді(и)вство;** *Прт.* **дзядовина, -ы** *(занедбане);* добре вести ~ **добрі провадити ґаздівку**

господарський – **ґаздівний, ґаздівскій, -ка, -кє**

господарювати – **ґаздувати, -ую, -уєш;** ***ґаздую, ґаздую, юж ліпше не можу*** *(піс.)*

господиня-куховарка – *Прт.* **сукачка, -ы** *(на весіллі)*

Господь Бог – **Пан(м)-Біг, Пана-Бога;** ***довго бы-м ся Пану-Богу молила*** *(пic.)*

гостина після весілля – *мн.* **поправины, -ин** *(на 3-ій день)*

гостинність – **гостинніст, -ности**

гості на весіллі – *мн.* **весьільникы, -ів**

гострий – **острий;** *в знач.* різкий на смак; перець дуже ~ **паприка барз остра**

гострити – **1. острити, -рю, -риш; точьіти, -чу, -чьіш** *(ніж);* **2. клепати, -плю, – плеш;** *рідк.* **мантачьіти, -чу, -чьіш** *(косу);* ~ олівець – **острити олувок**

гостріння – **остри(і)ня**

гострокінцевий – **с(ш)пічастий** *(вежа, ніж)*

готичний – *іст.* **готскій, готицкій, -ка, -кє;** ~ собор – **готицка катедра**

готовальня – *техн.* **приборня, -і**

готовий – **прирыхтуваний, рыхтельний**

готовність – **готовнист, готовост, -ы**

готово! – *нак.* **конец!** *нім.* **фертик(ґ);** ***юж маме конец роботі***

готувати, готовити – **ладити, -джу, -диш; рыхтувати, шыкувати, -ую, -уєш;** ***мамусь, мамичко моя, зрыхтуйте мі периночку*** *(пic.)*

готуватися – **рыхтувати-ся; шыкувати-ся;** *Врх.* **строіти ся;** ~ до виходу – **рыхтуєме-ся для выходу**

гра – **1.** *заг. с.* **граня; 2.** *ч.* **дупак** *(ляскання по задницях);* **3.** *мн.* **кычкы** *(в палки);* **4.** *мн.дит.* **лапанкы** *(ловити один одного);* **5. ляшч** *(дати ляпаса);* **6.** *мн. дит.* **плішкы** *(вибивання палички);* **7.** *дит.* **ко(у)цюбабка, куцьі-баба, -ы;** *БГ.* **прятанка;** *Прт.* **цюцюбабка, -ы** *(в піджмурки);* **8.** *ч. нім.* **фербель, -бля** *(в карти);* **9.** *мн.* **хованкы** *(дит.)*

грабіж – *нім.* **рабівництво; рабунок, -нку;** *тж.* грабунок

грабіжник – **рабівник;** *пол.* **рабусь, -ся;** *Прт.* **напастник, рабусьник, -а**

граблі – *мн. зал.* **граблі; граблиска, -сок**

грабувати – **гарбати, -блю, -баш; плюндрувати, -ую, -уєш;** *нім.* **рабувати;** ***в часьі войны войско рабувало по селах***

гравер – *мист.* **рыті(о)вник**

гравець – *спорт.* **грач**

гравій – *нім.* **шутер, -тру;** *пол.* **жвір, -у;** *Врх.* **каменец;** *ЗП.* **рінь;** *тж.* щебінь; державні дороги були вкриті гравієм – **«цисаркы» были шутруваны**

гравірувати – **ритувати, -ую, -уєш**

гравюра – *мист.* **1. дереворит, -у** *(на дереві);* **2. мідьорит, -у** *(на міді)*

градус – *спец.* **стопень, -пня;** ***на Йордан мали зме 20 стопнів морозу***

градусник – *мед. фр.* **термометер, -тра**

грайливий – *Врх.* **ворозкій** *(кінь)*

грак – *зоол.* **гайворон;** *Врх.* **гаво-**

рон, гальворон

граматика – **ґраматыка, -ы**; лемківська ~ **лемківска ґраматыка**

грамота почесна – **похвальна листа, -ной ...ты**

гранчатий – **граньчастий**; ~ стакан – **граньчаста шклянка**

грань – *ч. нім.* **кант, -у**; *фр.* **фаска, -ы**; *тж.* ребро

грати – **1.** *заг.* **грати (грам, граш, грат; граме, грате, грают)**; **2. бре(и)нькати, -ам, -аш** *(на муз. інструменті)*; **3. басувати, -ую, -уєш** *(на контрабасі)*; **4. гусьляти, -ям, -яш; смичыти, -чу, -чиш** *(на скрипці)*; **5. дрымбати, -ам, -аш** *(на дримбі)*; **6. дудати, -ам, -аш; пишчати, -чу, -чыш**; *БГ.* **пискати**; *Пвн.* **приґравати** *(на сопілці)*; ***ходит Янчік попід облак, красьні собі грат*** *(піс.)*

гратися – **бавити-ся**; *дит. Хрщ.* **бавцяти**; ***бавит-ся, як кіт з мышом*** *(прик.)*

графа – *друк. нім.* **рубрика, -ы**

графин – *ж. фр.* **карафа, карафка, карафинка, -ы**

графік – *мист.* **рит(с)овник**; художник ~ **мыстец-ритовник**

граціозно – *присл. фр.* **ґрацийно(і)**

гребінь, гребінець – **1.** *заг.* **гребін, -беня**; *мал.* **гребеник, -біньця**; **2.** *ж.* **греблиця, -і** *(для розчісування худоби)*; **3. гребін, -беня; капиця, -і**; *Прт.* **калениця, -і** *(на даху хати)*

гребля – **1. загата, запора**; *мал.* **гат**; *нім.* **дамба, -ы**; *пол.* **тама, -ы**; *ЗП.* **застав**; **2.** *с. спорт.* **веслуваня**; *тж.* дамба

гребти – **грабати, -ам, -аш** *(сіно)*

гребтися – **порпати-ся** *(про курей)*

грецька мова – *філол.* **грека, -ы**; ***давно в ґімназиях вчыли греку а латину***

грецький – **грецкій, -ка, -кє** *(від Греція)*; ~ горіх – **грецкій орих**

гречка – *бот.* **татарка, -ы**; *Врх.* **татарчух**; ***такого мужа мам, як з татаркы паска*** *(піс.)*

гриб – **1.** *заг.мн.* **губы, ґрибы**; **2. біляк**; **правдивий гриб, -вого ...ба**; *Врх.* **білас, підсадівка, скрипак** *(білий, боровик)*; *Ртр.* **білячок**; **3.** *Врх. Хрщ.* **блювак, глупий** ~ *(отруйний)*; **4.** *Врх.* **вакилія**; **вакелея**; *Ртр.* **бакелия, губа, порохновка**; **5.** *ж.* **глива, губка, -ы** *(росте на дереві)*; **6. голубінка, -ы** *(решітчатий)*; **7. запах, -у**; *ж.* **псярка, -ы**; *Прт.* **псюрка, -ы** *(неїстивний)*; **8.** *Врх.* **рыгач** *(чортів гриб)*; ***хто любит губы, а я – печерицы*** *(прик.)*

грибний – **грибовий**; ~ суп – **грибова зупа**

грибник – **грибар, -я** *(збирач грибів)*

григоріанський – **григоріяньскій, -ка, -кє**; ~ календар – **григоріяньскій календар**

Григорій – **Гриц, Грицко; Грицьо, -ця**

грижа – *мед.* **про(е)пуклина, -ы**; *Врх.* **кила**; *тж.* пухлина

гризота – **зґрызо́та, -ы;** *Врх.* **згры́за;** *Рґр.* **грызо́та, зва́да;** *ч. Прт.* **зґры́з, -у, страпе́ция, -иі;** ***згрызо́та спа́ти не дає*** *(прик.)*

гризти – **гры́зти, -зу, -зеш;** *рідк.* **глода́ти, -ам, -аш**

гримасити = *груб. Хрщ.* **розпірдува́ти**

гримати – **гурка́ти, -ам, -аш** *(в двері)*

гриміти – **гырмі́ти, гырмота́ти; ду́днити, роко́тати;** *Стб.* **гарми́ти, грими́ти** *(про грім);* ***рано гы́рмит – гвечер до́йчыт*** *(прик.); тж.* гуркотати

гримнути – **ґревхну́ти, -ну, -неш;** ***єм ся ґре́вхнув на ле́ді***

грип – *ж. фр.* **ґри́па, -ы** *(хвороба)*

грифель – *пол.* **ри́сьік;** *Врх.* **пи́счык**

грицики звичайні – *бот.* **пся́ча гре́чка, -чой ...ы; вороби́не око, -ного ...а; кали́тник;** *Врх.* **сухі́(о)тник;** *тж.* сухоцвіт лісовий

грім із блискавкою – *ж.* **гырмо́та, -ы;** *міф.* **Пе́рун;** ***Пе́рун стрі́лив до дере́ва***

грінки – *мн. кул.* **припіка́нкы;** ~ для супу – **припіка́нкы до зу́пы**

грішити – **гри(і)шы́ти, -шу, -ыш**

гробниця – *ч.* **гробо́вец, -вця**

гробокопач – **гро́бар, -я** *(людина, яка копає могили)*

гроза – **громови́ця, -і**

громада – **ґу́рма, -ы;** ~ людей – **ґу́рма люди**

громадина – **махі́(и)на, -ы** *(щось дуже вел. і громіздке)*

громадити сіно – **граба́ти, -бам, -баш**

громадський – **грома́дскій, -ка, -кє;** *рідк.* **обче́скій**

громадянин, громадянка – **обыва́тель, -я; обывате́лька, -ы**

громадянство – **обывате́льство; громадя́ньство**

громовідвід – **перунохро́н, -у**

грот – *ж.* **пече́ра, -ы**

гроші – *фін.* **1.** *мн.* **гро́шы; пі́нязы, -ів;** *ч. одн.* **грі́(о)ш; пі́нязь, -я;** *Врх.* **ту́рак; 2. дрібня́кы, -ів** *(дрібні);* ***жа́ль мі, жа́ль мі, же не мам пі́нязи*** *(піс.)*

грошовитий – **при піня́зях** *(про людину)*

грубий – **брута́льний, зуфа́лий; проста́цкій, -ка, -кє**

грубити – **ожера́ти-ся; псьочы́ти, -чу,- чыш; пыскува́ти, -у́ю, -у́єш**

грубіян – *пол.* **ґбур;** *Врх.* **ґа́бор;** *Прт.* **му́рґа, -ы**

грубка – *див.* піч кухонна

грудастий – *розм.* **перся́стий, цицка́тий**

грудень – **гру́ден, -дня;** *рідк.* **проси́нец, -нця; сту́ден, -дня** *(місяць)*

груди – *мн.* **гру́ди, пе́рсы;** *жін.* **ци́цкы, -цок;** *дит.* **ци́ця, -ці;** ~ дна дитина – **діти́на при ци́цы**

грудинка копчена – *кул.* **вендзо́нка, -ы;** *ч.* **бо́чок, -чка**

грудка – **ко́стка, -ы** *(цукру)*

грузовик – *ж.* **тягарі́вка, -ы;** *с.* **тягаро́ве а́вто, -во́го ...та**

грунт – 1. *заг.* **ґрунт, -у;** *слов.* **партик;** 2. *Врх.* **леповатиця** *(глинистий);* 3. **пішчанка, -ы** *(піщаний)*

грунтовно – *присл.* **ґрунтовно(і)**

група – *ч.* **гурт, -у**

груша – *бот.* 1. *заг.* **грушка, -ы;** 2. *італ.* **берґамка, -ы** *(бергамот);* 3. **гдуля, дуля, -і** *(подовгуваста);* 4. *Врх.* **цыіпы** *(вел.);* 5. **гниличка, -ы;** *БГ.* **залежінка;** *Прт.* **гнилицы, -лиц** *(зимова);* 6. **дичка, -ы** *(лісова);* 7. *мн.* **камянкы** *(тверда);* 8. **медуха, -ы;** *Врх.* **лестюха** *(мал. солодка);* 9. *Врх.* **осыінкы** *(осіння);* 10. **пахнючка, пахнячка, -ы** *(запашна, мускатна);* 11. *Врх.* **семенівки** *(ранньоосінні);* 12. *Врх.* **цыцаня, цицуля** *(вел. солодка);* ***під грушку, дівчата, під грушку*** *(піс.)*

грюкати, грюкнути – **гуркати, -ам, -аш; гуркнути, -ну, -неш;** *Прт.* **бахкати, -ам, -аш** *(сильно, в двері)*

гуаш – *мист.* **ґваш, -ы**

губатий – **варґатий;** *Хрщ.* **ворґаль, ворґач;** людина з вел. губами – **чловек з велькыма варґами**

губи – *мн. анат.* **ворґы, губы;** *пол.* **варґы;** *Хрщ. одн.* **ваке(і)лия;** *див.* уста

гугнявий – **ґенґлявий**

гугнявити – **гундосити, -ошу, -осиш** *(говорити через ніс)*

гудити – **ґанити, -ню, -ниш**

гудіння – **гудыіня**

гудіти – 1. **бзычати, біньчати, бре(ы)нчати** *(муха);* 2. **гучати, гурчати;** *Прт.* **бучати, -чу, -чыш** *(мотор);* 3. **дудніти, дудоніти** *(вітер);* 4. **фурчати** *(бджола);* ***грают в корчмі, грают, аж карчмичка дуднит*** *(пiс.);* ***загучали горы, зашуміли рікы*** *(пiс.)*

гудзик – **ґузык;** *Врх.* **ґомбичка;** *Ртр.* **ґомбічка, ґузик;** *Прт.* **ґомбик, -а;** *ЗП.* **ґомбиця**

гукати – 1. *Ртр.* **гуйкати;** *БГ.* **гівкати;** 2. *Прт.* **гі(ы)вкати, -ам, -аш** *(кричати совою);* 3. *Пвн.* **волати**

гул – **гук, -у;** *БГ.* **дудін** *(глухий)*

гуляння – **гуляня, -нь;** *мн. розм.* **гулі, гулькы,** *род.* **гульок**

гуляти – 1. *Пвн.* **батярувати** *(вести розгульне життя);* 2. *нім.* **спацерувати, -ую, -уєш** *(ходити по вулиці)*

гуляш – *кул. австр. угор.* **ґуляш, -у; пастуше мясо, -шого ...са**

гульвіса – **гультай, -ая; бетяр, жыван, лобур;** *пол.* **обвісь, урвісь, -ся;** *Хрщ.* **говедо;** *Прт.* **дебош, драб;** ***не дай (мамусь) же мя за гультая*** *(пiс.)*

гума – *нім.* **ґума, -ы**

гупати – *див.* грюкати

гуркіт – 1. *заг.* **гук, -у;** *с.* **гурканя, гуркотаня;** *Врх.* **рупетя;** 2. *ж.* **гырмота, -ы** *(грому);* *тж.* гуркотіння, стукіт

гурман – **смакош**

гурт – *ж.* **банда, -ы;** *тж.* троїсті

музики *(скрипка, бубен, бас)*

гуртовий – *торг.* **оптовий;** *пол.* **огульний;** ~ ва торгівля – **оптовий гандель**

гуртожиток – **інтернат, -у;** *ж. іст.* **бурса, -ы**

гуртом – *присл.* **загалом, огулом**

гусар – *іст.* **гузар, -я**

гусарський – **гузарскій, -ка, -кє**

гусениця – *зоол.* **усьільниця, -і;** *Врх.* **гирлята; петрук(т); підбі(й), підбіль;**

гусінь – *зоол. слов. Врх.* **псімлічак** *(метелика ведмедиці)*

гуска, гусак – *зоол.* **гус, -и;** *поет.* **гусойкы, -ів; ґерґель, -ля** *(порода вел. гусей); Рґр.* **гусак(р), ґунар**

густенько – *присл.* **густ(ц)іцько**

густий дуже – *невідм.* **гушч** *(сік, сметана)*

густіше – *присл.* **гусьтіше**

густота – **густина, -ы**

гусячий – **гусьій, -ся, -сє**

гуцул – *рум.* **Гоцул; Гураль, -ля** *(житель Карпат); тж.* верховинець

гуцульський – **го(у)цульскій, -ка, -кє**

гучний – **бучний;** ~ не весілля – **бучне весьіля**

гучно – *присл.* **бучно(і), гучно(і)**

гучномовець – *рад.* **голосник**

гущавина – **густвина, гушчын, -ы;** *Врх.* **гущ, гуща** *(лісова)*

гуща кавова – *мн.* **фусы**

Ґ

ґава – *груб.* **ґапа, розвора, уферма, -ы;** *Прт.* **роздвора, -ы;** *тж.* роззява

ґазований – **ґазуваний** *(вода)*

ґалопом – *присл.* **цвалом** *(на коні)*

ґанити – *дієс.* **1. ґабзувати, -ую, -уєш;** *Врх.* **поспонувати, пуспуновати** *(нехтувати, принижувати);* **2.** *БГ.* **ґанчувати** *(збавляти ціну)*

ґатунок – *нім.* **сорт, -у**

ґедзатися, ґедзитися – **ґзыти-ся;** ***коровы ґзят-ся, кєд їх мухы кусают***

ґедзь – **1.** *заг. зоол.* **бомок, -мка; бом(н)к; овад, -у; 2.** *Врх.* **ріпєк** *(шлунковий)*

ґелґотати, ґелґотіти – *дієс. Врх.* **ґаґати, ґе(і)вґати, дадакати** *(про гусей)*

ґеній – **ґєніюш**

ґіпнотизувати – **мамонити, -ню, -ниш**

ґорґоші – *присл.* **на гырчы** *(на плечі)*

ґраф – *пол.* **ґрабя;** *ср./хр. угор.* **ґроф**

ґрафський – **ґрабьій, -бьє**

ґрафа дочка – **ґрабянка, -ы**

ґрафство – *іст.* **ґрабство** *(садиба ґрафа)*

ґрифель – *спец.* **рисьік**

ґуля – **бозуля, -і; гырча, -ы** *(у людини, на дереві); Врх.* **буля; ґузва, ґузулька;** *ЗП.* **борбулька;** ***набив єм бозулю на челі***

Д

давальний – *грам.* **даючий** *(відмінок)*

давати – **1. пс(ш)тикати, -ам, -аш** *(щигля);* **2.** *юр.* **сьвідчыти, -чу, -чыш** *(показання);* **3.** *БГ.* **ра-**

дити *(собі раду)*

давити – **дус(ш)ити, -шу, -сиш;** *тж.* задихатися

давненько – *присл.* **давніцько;** це було ~ **то было давніцько**

давний – **давній, -ня, -нє;** ~ товариш – **давній колєґа**

давнина – *мн.* **давни часы, -них ...сів**

давно – *присл.* **давно(і), колиси;** *Прт.* **древле**

Дажбог – *міф.* **Даждьбог** *(Бог Сонця, світла і добра)*

дай! – *нак.* **дай ле! дай но!**

далекий – **далекій, -ка, -кє; одлеглий;** *Врх.* **обдальний** *(край)*

далечінь – **далечына, -ы; далеч** *(дуже); тж.* далечина

далі, дальше – *присл.* **дале, надале(і), надаль, ободаль, поодаль;** ***не видит дале од свого носа*** *(прик.)*

дамба – **гребля, -і; тама, -ы;** *мн. ЗП.* **грады**

дамський – **дамскій, -ка, -кє;** ~ ка сумочка – **дамска торебка**

Данило – **Данько;** *книж.* **Даниіл**

даремний – **збиточний, марний;** *Врх.* **напрасний;** ~ спроба – **марна проба**

даремно – *присл.* **дармо(а), збиточно(і), марно(і); за-пропале;** ***в доброго ґазды соломка марно не пропаде***

Дарія – **Дора, До(а)рка, -ы**

дармоїд, дармоїдка – *груб.* **дармоід; дармоідка, -ы;** *Рґр.* **дармоідак, дарможрач(к)**

дармувати – **балаґувати, -ую, -уєш;** *Пвн.* **белеювати;** *в знач.* нічого не робити

даром – *присл.* **дармо, за дармо, на дармо, за дурно;** ***за дармо нихто не хце робити***

дарувальник – *книж.* **благодар, -я** *(блага і добра)*

дарувати, подарувати – **офірувати, зпрезентувати, презентувати, -ую, -уєш**

дата – *с.* **чысло**

дати – **1.** *заг.* **дати (дам, даш, даст; даме, дате, дадут);** ~ в борг – **дати на віру; 2. дорадити, -джу, -диш** *(пораду);* **3.** *Пвн.* **закропи(і)ти** *(пити);* **4.** *рідк. Врх.* **закупити славу Божу** *(на пожертву);* **5. приректи, -ечу, -ечеш** *(обіцянку)*

датський – **даньскій, -ка, -кє** *(від Данія)*

датчанин, датчанка – **Даньчык; Данка, -ы**

дах – **1.** *заг. ж.* **стріха, -ы; 2. коньок, -нька;** *Врх.* **зимец** *(гребінь);* **3.** *ж. Хрщ.* **калениця** *(верх);* **4.** *Врх.* **щыт** *(трикутний бік);* ***а він одіхав, мене понехав, як ластівочку в стрісьі*** *(піс.)*

дача – *нім.* **віля, -і;** гарна ~ **красна віля**

дашок – **1.** *ж. пол.* **умбра, -ы** *(над лампою);* **2. побій, -ою;** *мал.* **побоік;** *Прт.* **обдах, окап, -у** *(над дверима)*

дбалість – **дбаліст, -лости**

дбати – **дбати (дбам, дбаш, дбат; дбаме, дбате, дбают); старати-**

ся, троскати-ся

два додати два – *мат.* **два-раз-два**; *Хрщ.* **два а два**

двадцятеро – **двадцетеро**

двадцятий – *числ.* **двадцетий**

двадцятиліття – **двадцетилітя**

двадцять – **двадцет, двадцетьох; два десьят, двайцят**

двадцять один – **двадцет єден; єден двадцет**

дванадцятий – **дванастий, дванадцетий**

дванадцятка – **дванадцетка, -ы**

дванадцять – **дванадцет; два десьят; *мав тот хлопец два десьят років***

двері – *мн.* **двери**; *ж. Врх.* **двер**; відкриті ~ **отворени двери**

двигун – *техн. нім.* **мотор**; *пол.* **сильник**

двійка – **дво(у)йка, -ы**; *груб.* **двуя, -і**

двійнята – *мн.* **двойнята**; *Врх.* **двінята, дзвінята**; *Рґр.* **двойчата**

двір – **заізд, -у**; *ж. Прт.* **ґосподa, -ы** *(для зупинки подорожніх)*

двірський – **двірскій, -ка, -кє**

двісті – *числ.* **двіста (двостох, двостом, двостома)**; **два сто**

двічі – *присл.* **двократ**

двобортний – *прикм.* **дворядний**; ~ піджак – **дворядна блюзка**

двоє – *числ.* **дває**; жили собі ~ братів – **жыли си дває брата**

двокрапка – *грам.* **двокропка, -ы**

двомісний – **двоособовий** *(номер у готелі)*

дворище – **дворискo**

дворічний – **дволітній, -ня, -нє**; *Врх.* **дворічняк** *(кінь)*

дворовий – **дворскій, -ка, -кє**

дворучний – **обіручний** *(ніж)*

двостволка – *мисл.* **дубельтівка, -ы** *(рушниця)*

двоюрідний – **дворідний, стрієчний**; ~ ий брат – **кузен**; ~ на сестра – **кузенка,-ы**

двоязикий – **двоязыкій, -ка, -кє**

двоякий – **двоякій, -ка, -кє**

де? – **де-м** *(я)?* **де-с, де-єс***(ти)?* **де-зме** *(ми)?* **де-сте** *(ви)?* ***де сте были вчера, як я приходив?*** ~ ти заховав годинник? – **де-с сховав дзиґарок?**

дебелий – **грубий, засадистий**; *пол.* **теньґій, -ґа, -ґє**; ~ ла людина – **засадистий чловек**

дебош – *див.* скандал

Дебрецин – **Доброчын, -у** *(місто в Угорщині)*

дебют – *фр.* **початок, -тку** *(перший виступ)*

девіз – *с.* **гасло**; *ж. фр.* **девіза, -ы**

дев'яносто – *числ.* **девятдесьят, -тьох**; *тж.* дев'ятдесят

дев'яносто один – *числ.* **девятдесьят єден; єден девятдесьят**

дев'яносторіччя – **девяностолітя**

дев'ятий – *мн.* **девяти (девятых, девятым, девятыма)**

дев'ятнадцятий – **девятнастий, девятнадцетий**

дев'тнадцятка – **девятнастка, -ы**

дев'ятнадцять – **девятнадцет**

дев'ятсот – **девятсот; девят сто**

дев'ять – **девят, -тьох**; ~ на два не ділиться – **девят на два ся не ділит** *(без остачі)*

дегенерат – **выродок, -дка**

деградація – *ч.* **занепад, -у; деґрадация, -ии**

дегустація – **проба, -ы; ґустация, -ии;** ~ страви – **проба даня**

дегустувати – **пробувати, -ую, -уєш;** ***каждий напій маме пробувати***

дезертир – *війс.* **втікач**

декада – *с.* **десьят**

декаданс – *мист.* **занепад, -у**

декілька, кілька – *числ.* **пару** *(два або більше)*

декламувати – **деклямувати, рецитувати, -ую, -уєш**

декларація – **проголошыня; деклярация,-ии**

деколи – *присл.* **дазраз, даколи, де-не-ґде; коли-не-коли, часами;** *Рґр.* **дакєды, даќоды;** *тж.* коли-небудь, подеколи, часом; ***дазраз придте до нас!***

декор – *мист.* **прикраса, -ы** *(будівлі, виробу)*

декоратор – *мист.* **аранжер, -я**

декотрий – **дакотрый (дакотра, дакотре);** *Рґр.* **денекотрый**

декотрі – *присл.* **дакотры, даякы; поєдны;** *Врх.* **да-котрі**

декрет – **указ, -у;** *тж.* постанова

декуди – *присл.* **да(е)кади;** *тж.* подекуди

делегат – **делєґат; посланец, -нця**

делегація – **делєґация, -ии;** приймати ~ ію – **принимати делєґацию**

делікатний – *пол.* **субтельний**

демобілізація – *війс.* **демобілізация, -ии**

демократія – *політ.* **демокрация, -ии;** *с.* **народовладя**

демонстрація – **1. парада, демонстрация, -ии; дефіляда, -ы;** *ч.* **похід, -ходу** *(політична);* **2. показ, -у** *(моделей)*

демонструвати – **презентувати, -ую, -уєш** *(щось комусь)*

демонтувати – **розобрати (розберам, розбераш, розбере);** ~ пам'ятник – **розобрати помник**

Дем'ян – **Дамян, Демко;** *книж.* **Даміан**

де небудь – *присл.* **буд-де, хоц-де;** *рідк.* **до параля**

де-не-де – *присл.* **даде, даґде;** ***на полях даде іщы лежав сьніг***

день – **1.** *заг.* **ден,** *род.* **дня;** *мн.* **дны;** *ср./хр.* **дан; 2.** добрий ~ ! **добриден!** *(вітання);* 3. *мн.* **іменини** ~ Ангела; 4. *мн.* **уродини** ~ народження; ***засьпівай, когутку, бо юж ден*** *(піс.)*

день-у-день – *присл.* **ден-в-ден; ден-за-дньом;** ~ ллє дощ – **ден-в-ден ліє дойч**

департамент – **выділ, -у**

депортація – *с.* **выселіня; депортация, -ии**

депутат – **1. посо(е)л, -сла** *(парламенту);* **2. радний** *(міської ради);* ***буд послом, а не ослом!*** *(прик.)*

депутатський – **посольскій, -ка, -кє;** ~ кі фракції – **посольски фракциі**

дерева кусок – **1.** *ж.* **кобиця, -і** *(для рубання дров);* **2.** *с.* **дровно,**

древко; кльоц, сяг; *Рґр.* **шаховина, шайта;** *БГ.* **ковбан** *(обрізок довж. 1 м);* ***в калиновим лесє вода древко несе*** *(піс.)*

деревини річний шар – *ж.* **пасмо** *(міра)*

деревій – *бот.* **кравник**

дерево – **1. древо;** *ж.***головня, -і;** **2.** *мн. Врх.* **опальінкы;** *с.* **опалюша** *(обгоріле);* **3.** *ж.* **дичка, -ы** *(дике, плодове);* **4.** *ч.***дупляк** *(дуплисте);* **5.** *рідк.* **каракуля, кумбук** (*криве);* **6.** *ж.* **кокора, -ы** *(викорчуване з коренем);* **7.** *ч.* **корч, корчык** *(сучкуватий обрубок);* **8.** *ч. рідк.* **логин;** *Врх.* **выкрот, зорвиско** *(повалене бурею);* **9.** *Врх.* **овоцове ~ ,** *ч.* **стром;** *слов. Рґр.* **стрім, трі(о)м** *(фруктове);* ***вшыткы стромы обыдайте, лем тот сден не рушайте*** *(піс.);* **10.** *Врх.* **підгали(у)сте ~** *(високе, з тонким стовбуром);* **11. порохняве ~** *(гниле);* **12.** *Врх. ж.* **сушиця; сушко;** *Рґр.* **посуш, сухар, сушыся** *(засохле)*

деревце – **древко;** *ЛШМ.* **стромик;** ***я до леса не піду, древко рубаць не буду*** *(піс.)*

дерев'яний – **деревляний;** ~на хата – **деревляна хыжа**

дерен – **дерн;** *с.* **дерно, -ня** *(земля з травою)*

деренчати – **дырчати, дзеленьчати; жеренчати, -чу, -чыш**

держава – *с. пол.* **моцарство, паньство**

державний – *пол.* **паньствовий;** ~ на установа – **паньствовий уряд**

держак – **1.** *с.* **бы(и)чыско** *(для батога);* **2. граб** *(для ґонт);* **3.** *с.* **кіся, -яти** *(для коси);* **4.** *с.* **топориско** *(для сокири);* **5.** *Прт.* **ощеп** *(для граблів);* **6.** *ж.* **ціпильня, -і** *(для ціпа); тж. ручка*

деркач – *зоол. Врх.* **дергач; косак, косец; скри(і)пак, тритко**

дерматин – **штучна скора, -ной ...ры**

деруни – *кул. мн.* **тертяникы, тертюхы, деруны, ґалаґоны, -ів; терты палята, -ых ...ят;** *рідк.* **кейзликы, -ів;** *Врх.* **ґруляник;** *угор. Рґр.* **л(в)анґош, бала, паґач;** *ч.одн. Прт.* **жыгаль, -ля** *(з тертої картоплі)*

десерт – *ж. кул.* **леґоміна, -ы** *(солодка страва)*

десять – *числ.* **десьят (десьятьох, десьятьом, десьятьома);** одна ~ та прибутку – **єдна десьята прибытку**

десять грамів – *с.* **дека(о)** *(одиниця виміру)*

десь – *присл.* **даде, даґде, деси, десик, деінде; дакади, кадиінде, кадиси;** *Врх.* **да-де-кой, да-де-коли;** *ЗП.* **дись;** ***корова на выгоні деси ся стратила***

десь-колись – *присл.* **деси-колиси;** *Врх.* **де-с-колис**

деталь – **частка, -ы**

детектив – *див.* нишпорка

детектор – *рад.* **открывач**

дефект – *див.* недолік

дефініція – **вызначе(ы)ня**

дефіс – *грам.* **злучок, -чка; крис-**

ка, -ы

дефіцит – *див.* нестача

деформація – **выкривлі́ня**

дехто – *займ. ч.* **да́хто (дако́го, дако́му, да́кым); пое́ден;** *Врх.* **да́-кто**

дешевіти, дешевшати – **ту(а)ні́ти;** ***проду́кты на ры́нку нача́ли туні́ти***

дешевий – **ту́(а)ній, -ня, -нє**

дешево – *присл.* **ту́(а)ньо;** ***доро́гє не мо́же бы́ти ту́нє*** *(прик.)*

дешевший – **ту́ньшый**

дещо – *займ.* **да́што (дачо́го, дачо́му, да́чым);** *Врх.* **де-не́што, што́си-к;** *Ргр.* **да́шчо, што́си, шчо́сь;** ***гне́скы може́ме си да́што пові́сти***

деяка – **да́ка (да́кой, да́кій, да́ку, да́ком); дая́ка**

деяке – **да́кє, дая́кє**

деякий – **да́кій (дако́го, дако́му, да́кым); дая́кій;** *Прт.* **дає́ден**

деякі – *мн.* **да́кы (дакых, да́кым, дакыма); дая́кы;** *ЗП.* **подако́трі;** ~ люди знають – **дая́кы люде зна́ют**

джем – *с. кул.* **варе́ня;** *ж. нім.* **конфіту́ра, -ы** *(консервовані фрукти)*

джемпер – *див.* светр

джерело – **1. жере́ло, же́рло;** *рідк.* **ч(ц)урка́ло;** *ж.* **студе́нка, студе́нька, -ы;** *пол.* **жру́дло;** *Стб.* **жрі́(о)дло** *(води)*; **2.** *Врх.* **криничы́ско, криничы́ще** *(район джерел)*

джинси – *розм. англ.* **текса́сы, -ів**

джміль – *зоол.* **ч(ж)мі́ль, -ме́ля;** *Врх.* **ч(ш)мель**

дзвін, дзвінок – **1.** *заг.* **дзво́нок,** *род.* **дзві́нка;** *Врх.* **спі́жак** *(мал.)*; **2.** *ж. Прт.* **сиґна́рка, -ы** *(на дзвінниці)*; **3. теле́пкач;** *Ргр. Прт.* **теле́пак(ч)** *(саморобний, у корови, кози)*

дзвінкий – **зву́чний** *(голос, сміх, звук)*

дзвіночки – *мн. бот.* **ди́кы сьві́чкы, -кых ...чок;** *БГ.* **крагу́льці;** *Врх.* **пука́лкы**

дзвонар – *церк.* **зво́нар, -я;** *мн.* **звона́ре**

дзвонити – **телєфонува́ти, -у́ю, -у́єш** *(по телефону)*

дзеленчати – **дзеленька́ти, -нчу, -нчеш; чеберча́ти,** *книж.* **зерца́ло черча́ти, -чу, -чыш;** *ЗП.* **цорконі́ти;** ***як таля́ры черча́ли, то мня ра́до стріча́ли*** *(піс.)*

дзенькати – *див.* брязкати

дзеркало, дзеркальце – **лю́стро, люсте́рко; зерка́ло;** *книж.* **зерца́ло;** *пол.* **сьвірча́до;** *Врх.* **прозира́ло;** *Прт.* **дзерка́йло, -а;** *ЗП.* **дьзирька́ло, зирька́ло;** ***ой венґе́рко, венґе́рко, по́жыч же мі люсте́рко*** *(піс.)*

дзига – **ч. бонк;** *с.* **фурка́ло; фу́ркальце, -ця** *(дит. іграшка)*

дзижчати – *див.* гудіти

дзюркотати, дзюрчати – **цюрко́тіти, -чу, -чеш; цюрк(ч)а́ти, -ам, -аш** *(текти струйкою)*

дзявкання – *див.* гавкання

дзьоб, дзьобик – **дзюб, дзю́бик;** *вел.* **ко́са, -ы;** *Врх.* **дзю́бак, дзю́ба, дзюба́чок;** *Врх. Хрщ.* **клю́вак**

дзьобати – **дзюба́ти, зоба́ти,**

клювáти, -ам, -аш; *Прт.* **баткáти, -кам, -каш;** ***жóвна клює дзю́бом до дерéва***

дибом – *присл.* **сторч, стóрчкы**

дивак – **чу́дак;** *мн.* **чудáк(ц)и;** *розм. пол.* **бзык;** *Прт.* **чу́дар, -я**

диван – *ч.* **ба(о)мбéтель, -тля;** *ж. нім.* **канáпа, сóфа, шлябáнка, -ы;** *БГ.* **шлю́бáнк**

дивина – **дивацúя, -ii;** *Прт.* **дивóта, -ы;** це не ~ **то не дивацúя**

дивися! – *нак.* **смóтр-ся! смóт-ле! позéрай!** *мн.* **смóтте;** *рідк.* **адú !** *(вигук); скор. Врх.* **бá-ле-ба, смóт-ле-ген!** *Прт.* **сó-ле-ся!**

дивитися – **1. позерáти, призерáти, взерáти, -ам, -аш; смотрú(і)ти, -рю, -риш** *чес.* **патрúти, патрувáти, -у́ю, -у́єш** *(на когось, на щось); ЗП.* **глипáти; 2. пильнувáти, припильнувáти, -у́ю, -у́єш** *(за собою); тж.* спостерігати; ~ один на одного – **смотрúти-ся є́ден на другóго;** ***ожéнив-єм ся, не прúзрив-єм ся, жéна мі ся не здає́*** *(піс.)*

дивний – **чу́дний, дивакувáтий, заскакуючий;** *пол.* **бзыкувáтий;** *Врх.* **чудá(е)рний;** ***чу́дне єст тото – дóма***

дивно – *присл.* **дúвні(о), чу́дні(о)**

диво – *Врх.* **здúво, чудá(е)ра;** ***то здúво, як ся у́дав я́рец***

дивуватися – **чудувáти-ся; подивля́ти-ся;** *Врх.* **чудовáти ся;** ***чуду́ют-ся лю́де, де-м я ся напúла*** *(піс.)*

дизентерія – *див.* понос

дикий – **дúкій, -ка, -кє;** ~ ка тварина – **дúкій зьвір**

дикун – **дúкар, -я** *(дика людина)*

дикунський – **дику́ньскій, -ка, -кє**

дикція – **вымóва, -ы;** *с.* **вымовльíня**

дилетант – *нім.* **амáтор, -я;** *пол.* **нефахóвец, -вця**

дим – **дым, -у;** ***дым ся ку́рит з комúна хыжы***

димар – *нім.* **кóмин; ды́мник;** *ж. Врх.* **вижнúця;** *ЛШМ.* **цьíвка;** *тж.* димохід

диміти – **курúти-ся; дымíти;** ***в пéцу-м запалúла, юж ся ды́рва ку́рят*** *(піс.)*

димно – **ку́рно**

димохід – *ж. рідк.* **цьíвка, -ы;** *нім.* **люфт, -у;** *Прт.* **ознúця, -і** *(в курній хаті)*

динамізм – **рухлúвіст, -вóсти**

диня – *бот.* **ды́ня, -і**

диплом – **дúпльом, -у;** ~ інженера – **дúпльом індзынєря**

дипломат – *спец.* **дипльомáта, -ы**

директор – **дерéктор, -я;** ~ музею – **деректор музеум**

директорський – **деректóрскій, -ка, -кє**

дискутувати – **розправля́ти, -ям, -яш**

дислокація – *с.* **премішчы́ня**

дистанція – *нім.* **дúстанц(с), -у**

дисципліна – *див.* порядок

дитина, дитя – **1.** *заг. ж.* **дітúна,** *с.* **дітúньча, -ы; дíтя, дітя́тко;** *пест.* **ля́ля, -і;** *рідк.* **пахóля, -яти;** *книж. с.* **отрóча, отро-**

чатко; *груб.* **голопуцьок, -цка;** *мн.* **діти, дітиска;** *пол. с.* **дзецко;** *Стб.* **дітіна;** *Прт.* **дзєцяк;** ***дітя ти плаче, плаче ти дітя, дітя ти плаче – не чуєш!*** *(піс.);* вона сама виховує ~ **она сама ховат дітину; 2.** *див.* **байстрюк** *(нешлюбна);* **3.** *ч. іст.* **бахур** (*євр. походження);* **4.** *ч. груб.* **гівняр, шкраб** *(погана);* **5.** *ч. Рґр.* **дітвак** *(чужа);* **6.** *БГ.* **катуля** *(товста);* **7.** *с.* **лемчатко** (*лемківського походження);* **8.** *ч.* **мицьо, -ця;** *Прт.* **бобас, -а** *(товстощока);* **9.** *ч.* **опецьок, -цька** *(вайлувата, незграбна);* **10.** *ч.* **песьц(ю)ьох** *(розпещена);* **11.** *Врх.* **поте(и)рча** *(що померла нехрещеною, викидень);* **12.** *син* – **хованец, -нця***; дочка* – **хованиця, -і** *(прийомні);* **13.** *ч. груб. Прт.* **шкраб, -а** *(карапуз)*

дитинство – **дітиньство**

дитячий – **діточий, дітинячий; *зышов на дітинячий розум*** *(прик.)*

диференціація – **одмінніст, -ности**

дитфтерія – *мед.* **блониця, -і** *(хвороба); тж.* круп

дихальний – **оддыховий**

дихання – *ч.* **дых, -у; дыханя; оддых, -у;** важке ~ **тяжкій оддых**

дихати – **дыхати, -ам, -аш;** *Врх.* **дыхтьіти** *(важко);* ***пес вывалив язык і зачав дыхтіти***

дичина – **дич, -ы** *(дикі тварини і птахи)*

дишель, дишло – **1.** *заг.* **дышел, -шля; 2.** *с.* **війя;** *Рґр.* **війце** *(до плуга);* **3.** *угор.* **руд, руда(о)** *(в санях для дров)*

диявол – **дябел, -бла; анцихрист; куситель, -я; луципе(і)р, люцифер, -я; дідко;** *ж.* **мара;** *Врх.* **дябол, марник;** *див.* чорт; ***в тихім болоті дябли ся водят*** *(прик.);* ***мара бы тя взяла!*** *(прик.)*

диявольський – *прикм.* **дябельскій, -ка, -кє; холєрний**

диякон – *церк.* **дякон;** *див.* дяк

діабет цукровий – *ж. мед.* **цукриця, -і**

діаграма – *ч.* **выкрес, -у;** *тж.* графік

діалект – *ж.* **бесьіда, гвара, мова, -ы;** *нім.* **діялєкт, -у;** *тж.* наріччя, говірка

діалектологія – **діялєктольоґія, -иі**

діалог – **діяльоґ, -у;** *ж.* **премова, -ы** *(розмова двох або кількох осіб)*

діаметр – **поперечник** (*кола*)

діаспора – *с.* **розсьіваня**

діафрагма – *спец.* **прислонка, -ы**

діброва – **дуброва, -ы**

дівочий – **дівоцкій, -ка, -кє;** ~ ча доля – **дівоцкій льос**

дівочість зберегти – *Врх.* **додівчыти**

дівчина, дівчинка – **1.** *заг.* **дівочка, -ы;** *с.* **дівча, -ты;** *с.* **дівчатко, дівчатиско; дівчынка, панна, -ы;** *зменш.* **панночка, панянка, -ы; пануня, паннуся, -і;** *поет.* **дівойка, -ы;** *рідк.* **дз(ю)ьоба, -ы;** *книж.* **діва, -ы;** *слов.* **дзєвче;** *Врх.* **дзьопа;**

2. ді́вка, -ы; *ЗП.* **відданиця** *(на виданні);* 3. *нім.* **парадни́ця, -і** *(гарно вдягнута);* **4. прави́(і)чка, -ы** *(незаймана);* **5.** *Врх.* **тлу́ка** *(вульгарна);* **6.** *Врх.* **фли́нта** *(легковажна);* **7.** *нім.* **фра́є(і)рка, фрайі́рка, фрайіро́чка, -ы** *(незалежна, з гонором);* ***як-же было́ не люби́ти, ке́ды дьі́вка га́рда*** *(піс.);* ***было мня вто́вды браць, кєд-єм па́нном бы́ла*** *(піс.);* ***не бер парадни́цю, най ся выстарі́є*** *(піс.);* ***жє́бы-с бы́ла не кумо́чка, была-с моя фрайіро́чка*** *(піс.)*

дівувати – **дівчы́ти, -чу, -чыш** *(не виходити заміж)*

дігтяр – **де́хтяр, ма́зяр**

дід – **ді́до, дзя́дзьо, -зя;** *мн.* **діда́ве; ста́рий, -ро́го;** *пол.* **дзяд;** *груб. Прт.* **дзяди́ґа, -ы;** *тж.* дідусь; ***дзяд, а́ле гоноро́ви*** *(прик.)*

дідусів – **дідо́вий;** ~ сева внучка – **діда́ва ону́ка**

діжка дер. – **1.** *заг.* **діж, -ы;** *ЗП.* **геле́тка; 2. балі́я, -іі** *(низька і широка);* **3. бербени́ця, -і** *(для молочних продуктів);* **4. діже́чка, -ы; хлібі́вча, -а́ти** *(мал. для тіста);* **5.** *вел.* **ка́ді(о)б, -у; ка́дов** *(для зерна);* **6.** *нім.* **ша́фель, -фля; ша́флик** *(з ручками, для води або січки);* **7.** *Рґр.* **пути́ра, пуці́ра, путы́рка** *(для бриндзі);* **8.** *Прт.* **фа́ска, -ы** *(місткістю 25 л.)*

дізнаватися, дізнатися – **узна́ти (у́знам, у́знаш, у́знат; узна́ме, узна́те, узна́ют); позна́ти, -ам, -аш;** *тж.* довідатися

дієприкметник – *грам.* **часоприда́вник**

дієприслівник – *грам.* **часоприсло́вник**

дієслово – *грам.* **часосло́во**

дійка – **ді́(о)йка, ци́цка, -ы** *(сосок у корови, вівці, кози)*

дійниця – *ч.* **ди́ник, ді́йняк;** *БГ. Хрщ.* **ді́(и)йник** *(відро для доїння корів)*

дійняти – **дошкули́ти, -лям, -ляш;** *тж.* допекти

дійсний – **правди́вий, чы́нний**

дійсно – *присл.* **допра́вды;** *Врх.* **і́сты, спра́вди**

ділення – **ділі́ня**

ділити – **кавальцюва́ти, -ю́ю, -ю́єш;** *Прт.* **талюва́ти, -ю́ю, -ю́єш;** ***ді́ти поталюва́ли по́ле ме́дже со́бом***

ділянка земельна – **1.** *заг. ч.* **на́діл, пляц, -у; за́гін, -го́ну; парце́ля, -і;** *пол.* **дзя́лка, -ы; 2.** *с.* **выпалени́ско** *(випалена у лісі);* **3.** *ж.* **загорі́дка, -ы;** *ч.* **огоро́д, -у** *(біля хати);* **4.** *с.* **карчови́ско;** *Рґр.* **корчу́нок** *(викорчована від лісу);* **5.** *Врх. ч.* **пере́руб;** *Рґр.* **переру́ба, переру́бка** *(для випасу в лісі);* **6.** *с.* **стерни́ско** *(після жита, пшениці)*

дім – *див.* будинок

Діонісій – **Діони́(і)зій, -ія;** *Врх.* **Ди́нис, Дони́зий**

діра, дірка, дірочка – **1.** *заг.* **ді́(ю)ра, -ы; шпа́ра, шпа́рка, -ы;** *пол.* **дзю́ра, дзю́рка, дзюро́чка, -ы** *(отвір, заглиби-*

на); **2.** *Рґр.* **острокы, строкы** *(у взутті); перен.* глуха місцевість; ***лишка сьдила в дзюрі***

дірявий – **дзюравий;** ***мам стары дзюравы кєрпці***

дірявити – **дзюравити, -влю, -виш**

дістати, діставати – **1. выдобыти, -буду, -будеш; добывати, -ам, -аш** *(корисні копалини);* **2. ди(і)стати, достати, доставати, -аю, -аєш;** ***достала-бым ся младому*** *(піс.)*

дітвора – *мн.* **дітиска, -сок; діткы, -ток** *(малі);* ***неє спасу од тых дітисок!***

діючий – **чынний**

дія – *ч.* **чын, -у;** *нім.* **акт, -у; акция, -ии;** *тж.* поступок

діяльність – **діяльнист, чыннист, -ности**

діяти – *див.* робити

діятися – *Прт.* **водити ся;** ***што ся тераз водит на сьвіті?***

діяч суспільний – *Прт.* **діятель, -ля**

для – *спол.* **задля, для, про;** все моє ~ тебе – **вшытко моє – про тя**

для краси – **задля парады, на параду;** ***горі селом, доли селом, на параду ношу*** *(піс.)*

для чого – *див.* навіщо

Дмитро – **Митро, Митрик**

дмухати = **фукати, хухати, -ам, -аш**

до – *прийм.* **ґ, ґу; к, ку;** *до; Врх.* **ід;** ***жена взяла дітину ґу собі; дровно пристало к берегови***

добре – *присл.* **добрі, файні(о); порядні; гей!** *Хрщ.* **фай** *(дуже);* ***добрі тому коса косит, што му мила істи носит*** *(піс.)*

добрий – *прикм.* **гідний, добрий, путній;** *книж.* **благий**

добрий вечір! – **добривечер!** *(вітання)*

добрий день! – **добриден!** *(вітання)*

добрий дуже – **барз добрий, предобрий**

добробут – **добробыт, -у;** *ЗП.* **горазд, -у;** ***до добробыту нам іщчы далеко***

доброволець – **охотник;** *фр.* **волонтер, -я;** *Врх.* **вербуванец**

добро – *ч.* **маєток, -тку;** *книж.* **благо, даяня**

добродій – *Врх.* **благодар;** ***о, мій любий ґосподарю, слухай, слухай, благодарю*** *(піс.)*

добродійний – *прикм.* **доброчынний;** ~ ий внесок – **доброчынний вклад**

добродушний – **згідливий;** *пол.* **поцтивий;** *Врх.* **згодлівий**

доброзичливий – **жычливий, прихыльний, приязний;** ~ ва людина – **жычливий чловек**

доброзичливість – **жычливіст, -вости**

доброзичливо – *присл.* **жычливо(і), прихыльно(і)**

доброї ночі! – *скор.* **добранич! надобранич!**

доброчинець – **давця, -і**

доброякісний – **люксусовий;** ~ на тканина – **люксусова материя**

добувати – **добывати, -ам, -аш**

добутий – **добытий**

довбання – **длуба́ня;** *Прт.* **доба́ня**

довбати – **жоба́ти, длуба́ти, доба́ти, -ам, -аш**

довбня – *ч.* **та́ран, -у** *(дер. для оліярні); БГ.* **кыян**

довгий дуже – **довж, довжа́стий, довжеле́зний; предо́вгий**

довго – *присл.* **мі́цно, ста́ло, трва́ло**

довголіття – **довголі́тя**

довгоніс – *зоол.* **чу́пкар, -я;** *тж.* дубоніс

довгоносик коморний – *зоол.* **во́вчок, -чка;** *рум.* **ґа(є)рґєли́ця -і**

довжина – **до́вж, довжы́на, -ы;** *Прт.* **довжы́зна, -ы**

довести – **допровади́ти, припровади́ти, -джу, -диш** *(на місце)*

довідатися, довідуватися – **позна́ти, розозна́ти, узна́ти, -ам, -аш;** ***розозна́ли-зме, же ма́те ді́вку на выда́ню***

довідка – **1. посьві́дка, спра́вка, -ы; 2. інформаци́я, -иі**

довідник – *спец.* **пора́дник, спра́вник**

довірливий – *пол.* **підуфа́лий, -ло́го**

довір’я – *пол.* **зауфа́ня;** втратити ~ (до когось) – **страти́ти зауфа́ня (до кого́си)**

довічний – **дожыво́тний;** ***ста́тус участни́ка во́йны єст дожыво́тний***

довічно – *присл.* **дожыво́тні(о)**

довкола – *присл.* **наоко́ло, око́ло**

доводити – **доказува́ти, -у́ю, -у́єш** *(задачу)*

доволі! – *нак.* **бу́де! до́сталь!** ***бу́де, не лі́йте ве́це!***

до вподоби – *присл.* **до дя́кы**

догадка – **здога́дка, -ы**

догадливий – *БГ.* **змы́сний**

догана – **о́суд, -ы;** *Прт.* **нага́на, наго́нка, -ы**

догляд – *ж.* **опі́ка, -ы;** ~ за батьками – **опі́ка за родича́ми**

доглядати, доглянути – **ди(і)зри́ти, дозера́ти, -рю, -риш; обходи́ти, -джу, -диш; припильнува́ти, -у́ю, -у́єш** *(когось); БГ.* **пантрува́ти;** ~ за шкірою – **дозера́ти за ско́ром**

доглянь! – *нак.* **ді́зрій!**

договір – *ж.* **уго́да, умо́ва, -ы;** *нім.* **ко́нтракт, -у;** тимчасовий ~ **хвильо́ва уго́да**

договоритися, договорюватися – **догвари́ти-ся, догваря́ти-ся**

догори – **го́рі** *(проти течії ріки);* ***пі́шов єм го́рі се́лом***

додавати, додати – **до́бавля́ти, долуча́(ы)ти, дочыня́ти, -ям, -яш** *(щось до чогось); в знач.* збільшувати; я хотів би ще ~ **хті́в бы-м і́щы доба́вити**

додаток – *с.* **доповні́ня;** *ж.* **доба́вка, -ы** *(до чогось); с. БГ.* **причанда́ля**

додолу – *присл.* **до́лом;** *тж.* низом

додому – *невідм.* **до́мів;** *Хрщ.* **до́мю;** ***коли́си ся верне́ме до́мів!***

додуматися – **домы́слити-ся;** ***до то́го тре́ба было́ ся домы́слити***

доза – **порци́я, -иі;** *мал.* **порци́йка, -ы**

до завтра! – **до зара́ни!**

дозвіл – *с.* **позволі́ня;** отримати ~ **получы́ти позволі́ня**

дозволений – **позволе́ний**

дозволити, дозволяти – **позволи́ти, позволя́ти, -лю, -лиш;** ***верта́ти-ся на́зад ле́мкам не позволя́ли***

дозрівати, дозріти – **достига́ти, спі́ти, стигну́ти;** *Врх.* **пристава́ти, пристану́ти, приста́ти, пристига́ти;** ***ярец при́став: час го коси́ти***

доєднати, доєднувати – **долуча́ти, -ам, -аш; долучува́ти, -у́ю, -у́єш**

доїжджати – **доізди́ти, -джу, -диш**

доїння – **доі́ня;** ~ корів – **доі́ня ко́ров**

доїти – **доі́ти (до́ю, до́іш, до́іт; до́іме, до́іте, до́ят)** *(корову)*

доки – *присл.* **до́ка(ы)ль, дока́ле, до́кля, доко́ли, док, пока́ль, по́кля;** *Ртр.* **до́кы, по́ка(є)ль, покы;** *ЗП.* **до́кіт(д)ь;** *тж.* допоки; ***не буде́ме і́сти, не буде́ме пити, по́каль нам не да́те*** *(піс.)*

докидати, докинути – **дошмари́ти, дошмаря́ти, -рю, -риш**

докінчити – **докі́ньчыти, -чу, -чыш**

докопатися – **доходи́ти, -джу, -диш;** *Прт.* **догреба́ти ся;** *в знач.* дійти правди

докоряти, дорікати – **выпомина́ти, выпомну́ти, -ну, -не́ш;** ~ куском хліба – **выпомина́ти кава́льцьом хлі́ба**

до країв – *присл.* **допо́вна**

докторський – **докто́рскій, -ка, -кє**

докупи – *присл.* **зає́дно, доку́пы**

докучати – **донима́ти, додіва́ти, -ам, -аш; доя́ти;** *Врх.* **внува́ти, кучы́ти;** *тж.* набридати; ***што-што, а блы́ха ку́чыт чолове́ку***

докучливий = **доя́тий, кучли́вий;** *Врх.* **скру́тний**

до ладу – *присл.* **до пу́тя**

долар – *англ.* **до́ляр;** *мн.* **доля́ры;** *іст. нім.* **та́ляр;** ***о́й, ма́мцю моя, при́шли мі таля́ра*** *(піс.)*

долина – **1.** *заг. ч.* **діл, до́лу;** *БГ.* **до́лом** (долиною); **2. запла́ва, заплави́на, -ы** *(річкова, що затоплюється під час повені)*

до лиця – *присл.* **до тва́ри**

долілиць – *присл. Врх.* **дольі́знач;** *в знач.* донизу животом

долоня – *анат.* **до́лон, длон, -и;** лінія життя на ~ **ле́нія жы́тя на дло́ни**

долото – *стол.* **дло́то**

доля – *ч. нім.* **льос, -у;** *ж.* **плане́та, пла(е)ни́да, -ы;** *Прт.* **сари́нча, -ы;** ***Бо́же, Бо́же, з та́кым льо́сом, взяв єм же́ну з кры́вим но́сом*** *(піс.)*

домагатися, домогтися – **добива́ти-ся, доби́ти-ся;** ~ визнання – **доби́ти-ся вызна́ня**

до мене – **до́ мня; ґу́ мі, ґо́ мні;** ***гве́чер при́шов, ра́но-с пі́шов, лі́гав єс ґо мі*** *(пі́с.)*

домисел – **домысел, -слу**

домовина – *див.* труна

домовитися, домовлятися – **догваря́ти-ся;** ***мы ся так не догваря́ли!***

домовлення – *ч.* **вару́нок, -нка;**

ж. **умовина, -ы**

донесення – **донесыня;** *ч. нім.* **мельдунок, -нка;** *пол.* **справозданя**

Донецьк – **Донецк**

донецький – **донецкій, -ка, -кє;** ~ кє вугілля – **донецкій угель**

донині – *присл.* **до гнеска(и);** *Прт.* **по гнес ден;** *тж.* понині

донощик – **наклепник;** *Прт.* **скаржыпыта, -ы**

до останку – *присл.* **дошченту**

допит –*юр.* **допыт, -у;** *с.* **преслуханя**

до побачення! – **до споткання!** *дит.* **па-па!**

доповідати – *нім.* **мельдувати, -ую, -уєш** *(робити доповідь); тж.* доносити

доповідь – *ч.* **отчыт, -у;** *нім.* **реферат, -у**

доповнення – **доповніня**

допомагати, допомогти – **1. помагати, -ам, -аш; помочы, -ожу, -ожеш** *(комусь);* **заратувати, поратувати, -ую, -уєш** *(когось); пол.* **плявдувати, пляґувати** *(йти на користь);* **2.** *Рґр.* **підберати;** ***бабы підберали жыто зо серпом***

допоміжний – **помічний**

допомога – **поміч, -мочы; помога, пособа, -ы;** *Прт.* **споміч, -мочы;** швидка ~ **нагла поміч;** за ~ гою – **при помочы**

до путтямя – *присл.* **до путя**

до ранку – *присл.* **до рана;** з вечора ~ **од вечера до рана**

доречний – **слушний, путній**

доріжка – **1.** *заг.* **путик; 2.** *ч. пол.* **дептак, -у** *(паркова, в центрі курорту);* **3. ленійка, -ы** *(між полями);* ***Никифор малював в Криници на дептаку***

дорікання – **жуґраня**

дорікати – **выгваряти, -ям, -яш; ґанити, -ню, -ниш;** *БГ.* **жуґрати, цюкати;** *Прт.* **выгадувати, -ую, -уєш; вріти, -ію, -ієш;** *тж.* корити; ***діти не мают жуґрати до родичив***

доробити, доробляти – **доконати, доконувати, -ую, -уєш**

доробитися – **доробити-ся, дорабяти-ся;** ***доробив-єм ся нарешті статків***

дорога – **1.** *заг.* **дорога, дро(а)га, -ы;** *ч.* **гостинец, -нця; шляк, -у;** *Врх. Рґр.* **дрі(а)ґа, дриґа, дражка; 2.** *БГ.* **вертена, -ы** *(гірська, лісова);* **3.** *ч.* **выгін, -гону** *(для худоби);* **4. пут, -ы** *(польова, проїзна);* **5.** *Прт.* **саниця, -і** *(на снігу);* **6. тор, -у** *(залізнична);* **7. «цисарка», -ы** *(державна);* бути в ~ озі – **быти в дрозі;** ***ідеме, ідеме, дражкы не знаєме*** *(піс.)*

дорогий – *прикм.* **коштовний;** ~ камінь – **коштовний камін**

дорогоцінності – *мн.* **коштовности; клейноты;** *пол.* **біжутерия, -ии**

дорожнеча – **дорожава, -ы;** *Прт.* **дорожызна, – ы**

дорожній – **дороговий**

дорожчати – **дорожати;** *в знач.* зростати в ціні

дорослий – **дороснутий**

дорослiти – **дорастати, -ам, -аш**

доручення – *канц.* **дoручыня**; *ж.* **рекомендация, -иi**

досвiд – **досьвiд, -у**; *ж. нiм.* **практыка, -ы**; життєвий ~ **жытьова практыка**

досвiдчений – **досьвiдчений, обiзнаний**; *Врх.* **пробантний** *(людина)*

до себе – **до ся**

досить – *присл.* **выстарчыт**; *нак.* **дост! доста! старчыт, хватит**; бiльше, нiж ~ **веце, як дост**

досi – *присл.* **дота(и)ль, дотля, потля, допотля**; *рiдк.* **посель**; *Врх.* **допотиль**; *Прт.* **дотераз**; *тж.* досiль, до цього часу

дослiдження – **баданя, досьлiджыня**; *ж.* **проба, -ы** *(чогось)*; *тж.* вивчення

дослiдити – **бадати, збадати, -ам, -аш** *(щось нове)*

дослiдник – **бадач, досьлiдник**

доставка – **достава, -ы**

достаток – **статок, -тка**; *мн.* **статкы**; *тж.* доходи, майно

достатньо – *присл.* **доста, доповна**

достигати – **зрiти, пристати, приставати**; *Врх.* **запалити ся** *(зерно, фрукти)*; ***ябка-папiрувкы пристают юж в липцю***

достовiрний – **iстний**

досягати, досягнути – **досьiгати, сьiгати, -ам, -аш; сягнути, -ну, -неш**; *Хрщ.* **застати**; *Прт.* **достичы, -игну, -гнеш**; вiн ~ гнув успiху – **йому ся добрi поводит**; ***ялицi в Карпатах сьiгали 40 метрив высокости***

досягнення – *ч.* **доробок, -бка; осягненя**

до сьогоднi – *присл.* **до гнеска(ы)**; *Врх.* **до гнес дня**

до тебе – **до тя**; я ~ прийду – **приду до тя**

дотеп – **довт(ц)iп, -у**

дотепний – *Прт.* **довцiпний**

доти – *присл.* **пока(ы)ль, закля, зак, заним**; *Прт.* **затля**; *ЗП.* **дотит(д)ь, доты**; *тж.* дотiль; ***покаль не облетит листочок зо саду*** *(пiс.)*

дотичний – **стичний**

до того – *присл.* **ку тому**

доторкнутися – **дитхнути-ся; дытхнути-ся**; *ЗП.* **дотулити ся**

доточити, доточувати – *Прт.* **доштукувати, надштуковувати, -ую, -уєш**

дохлятина – **здохлина, падлина, -ы**

дохнути – **здыхати**

доцiльно = **вартат**

до цього – *присл.* **до того, перед тым**; ~ ми не зустрiчалися – **перед тым мы ся не спотыкали**

до цього часу – *присл.* **дотыхчас**

дочекатися – **дi(о)ждати-ся**

дочка – **1.** *заг.* **дiвка, дочер, -ы**; *пест.* **доця, -i**; *книж.* **дцера, -ы**; **2. братова дiвка, -вой ...ы** *(брата)*; **3. цьотечна сестра, -ной ...ы** *(маминого брата i сестри)*

дошка – **1.** *заг.* **дошчка, -ы**; *мал.* **дошчечка**; *мн.* **дошкы**; *нiм.*

планка, -ы; тафля, -і; 2. головач *(для притримування в стільці);* **3.** *нім.* **делина, -ы; ди(е)ль, -і** *(для підлоги);* **4.** *ч.* **дов(л)жык** *(для закриття отвору у вулику);* **5.** *ч.* **лижник** *(з дірками, для ложок);* **6. поденок, -нка** *(на дні воза);* **7. стольниця, -і;** *Ртр.* **байта, табля** *(кухонна);* **8. таблиця, -і** *(шкільна);* **9. цалівка, -ы** *(товщ. 1 дюйм);* **10.** *ч.* **цапок, -пка** *(яку стругають на стільці);* **11.** *БГ.* **шалівка** *(для шалювання стін);* ***од соньця і дойчу дошчка ся скривила***

дошки у возі – **1.** *Врх.* **спіднярка, шпідлярка** *(нижня); Ртр.* **спідниця;** *Хрш.* **спідлярка; 2.** *мн.* **гнійниці** *(бокові, для перевезення гною)*

дошкільний – **предшкільний;** ~ базар – **предшкільний ярмак**

дошкандибати – *Прт.* **дошкынтати, -нчу, -нчеш;** ***якоси дошкынтала-м до склепу***

дошкуляти – **докучати, -ам, -аш; долі(я)гати, -ам, -аш;** *Прт.* **дошкверяти, -ям, -яш;** ***гаряч мі дошкверяла коло пеца***

дощ, дощик – **1.** *заг.* **дойч, дойдж, -у;** *мал.* **дойджык;** *Пвн.* **дождж; 2.** *ж.* **лія;** *Врх.* **пролый** *(заливний);* **3.** *ж.* **мжиця, -і; мжичка, -ы** *(дрібний);* **4.** *ж.* **сикавиця, -і;** *БГ.* **моква** *(зі снігом);* **5.** *Врх.* **фаля** *(з вітром);* ***дойч ліє, як з відра*** *(прик.);* ***не лій, дойджык, не лій, бо ти не казали*** *(піс.)*

дощовик їстивний – *бот.* **порхавка, курнявка, -ы;** *Врх.* **фошкавка** *(гриб)*

до якого часу – *див.* доки

дояр, доярка – **дояч; доячка, -ы**

драбини – *мн.* **1. літоркы, -рок; драбинка, -ы** *(у возі, для кормлення худоби);* **2. ясла,** *род.* **ясел** *(у хліві, для мал. тварин)*

драговина – *Ртр. Хрш.* **солотвина** *(з виступами солі або нафти); тж.* мочар

драже – *мн.* **бонбоны, -ів;** *нім.* **бон-бон**

дражнити – **дзюґати, -ґну, -ґнеш; дразнити, -ню, -ниш;** *Прт.* **дранчыти-ся** *(шпигати словами)*

дражнитися – **выдрижняти-ся, дрочыти-ся**

дракон – *міф. нім.* **с(ц)мок;** *рідк. ЛШМ.* **шаркан;** *в знач.* змій-велетень; *груб. перен.* ***ты, цмоку!***

дрантя – *мн.* **шматя, -тів;** *пол.* **рапутя, рупетя;** *ч. Врх.* **дрант, канд(ц)ур, канур** *(старі течі); тж.* лахміття

дрань дер. – *мн.* **1. ґонты, -ів;** *Врх.* **ґонот;** *Ртр.* **шынґель** *(для покриття даху);* **2.** *мн.* **дранкы** *(для плоту)*

драпіровка – *ж. нім.* **драпери(і)я, -иі**

дратва – *шевс.* **дратов, -тви** *(промолена або навощена нитка)*

древесниця – *зоол. Врх.* **кре(я)ка, кре(я)котушка** *(жаба)*

дресирувати – *пол.* **тресувати, -ую, -уєш; школити, -лю, -лиш**

дрижати – **дуденіти**

дриль – *техн. нім.* **дрель, -лі**

(ручне свердло)

дріб – *мисл. нім.* **шрот, -у;** ~ до рушниці – **шрот для фузії**

дрібненький – *зменш.* **дрібніцькій, дрібнісьіцькій;** *Врх.* **дрібічкий**

дрібний – *прикм.* **дробний; мілкій, сыпкій, -ка, -кє;** *рідк.* **пригрубий;** ***нихто не хтів приставати на дрібни діти***

дрібниця – **маліcь;** *нім.* **баґателя, -і;** *Прт.* **багателька, -ы**

дріб'язок – *ж.* **дробностка, -ы; дробязґ, -у;** *нім.* **дробязок, -зка;** *Врх.* **дробелява;** *Ргр.* **дріб, дробізґ; гадина, ґадзіна**

дріжджі – *мн.* **дрі(о)жді, дріжчы;** *тж.* закваска

дрізд – *зоол.* **1.** *заг.* **дрозд; 2. окі(о)с, -у;** *Врх.* **кі(о)с** *(чорний);* **3.** *Врх.* **квич, квічаль; та(и)ркач, тріскучий ~ ; трішюк, трішч; че(и)ркач, чирч** *(омелюх);* **4.** *Врх.* **підядлівчак** *(поповзень);* **ядлівчак** *(горобинник)*

дрімати – **дримати, -млю, -млеш; куяти, -ям, -яш;** *Пвн.* **кемерити, кимарити;** ***дрим, бабо, дрим, на пецу млин*** *(піс.)*

дрімлюга – *зоол. Врх.* **лежак, лежух, нічновид, сліпух;** *див.* кажан

дрімота – **дріма, дрімка, -ы;** на мене напала ~ **яла-ся мя дрімка**

дрова – *мн.* **1.** *заг.* **дырва, дров;** *Стб.* **дре(и)ва, дерва;** *ЗП.* **дрыва; 2. округлякы** *(неколоті);* **3. с(ш)тосы, сягы** *(довж. 1 м);* **4.** *ж.* **розпалка, -ы** *(для розпалу);* **5.** *Ргр.* **шпляхы** *(довж. 3 м);* ***як дырва в пецу тріщат – буде мороз*** *(прик.)*

дроворуб – **рубай, -я; рубак(ч); сягар, -я**

дровітня – **древітня, дро(и)варня, -і;** *Ргр.* **древутня, дырвутня** *(приміщення для дров); тж.* місце для рубання дров

дросель – *нім. техн.* **клапан, -у**

дротарський – **дротярскій, -ка, -кє**

друг, подруга – **приятель, -ля, приятелька, -ы**

другий – **другій, -га, -гє;** *мн.* **другы (другых, другым, другыма);** *в знач.* інші

дружина – **1.** *заг.* **жена, -ы;** *розм.* **стара, -рой** *(шлюбна жінка);* **2. залога, -ы** *(група, команда);* **3. братова, -вой** *(брата);* **4. лемкиня, -і** *(лемка);* **5. синова, -вой; невістка, -ы** *(сина);* **6. стрына, стрийна, стриянка, -ы** *(батькового брата);* **7. тест(ц)ьова, -вой** *(чоловікового батька);* **8. вуйна, вуйчына, уйчына, -ы** *(маминого брата);* ***зробили-зме з дівкы жену*** *(піс.)*

дружний – **добраний, приязний;** ~ ня компанія – **добране товариство**

друзі – *мн.* **приятелі, -ів;** у мене немає ~ ів – **не мам приятелів**

друк – *друк.* **друко(у)ваня**

друшляк – *ж.* **одцьіджав(ч)ка, -ы; цьідилко;** *нім.* **дуршляґ;** *пол.* **дзюравка;** *Ргр.* **оцідзачка,**

ціджа́чка, ці́дич, діря́вка *(для молока)*

дрюк, дрючок – **1.** *заг.* **друк, дру́чок, -чка;** *Ртр.* **дранґ;** *Прт.* **ґнип; 2.** *мн. Врх.* **розпі́нкы** *(для розтягування шкіри);* **3.** *БГ.* **цапи́на** *(із мет гаком, для перекочування колод)*

дряпати – **драпа́ти, -плю, -плеш;** *Прт.* **пажери́ти, -рю, -риш**

драпатися – **драпа́ти-ся** *(кігтями)*

дубасити – **гарата́ти, -ра́чу, -ра́чеш;** *в знач.* сильно бити

дублікат – **по́втор, -у;** *Прт.* **ду́плєт, -а**

дублювати – **дубельтува́ти, -у́ю, -у́єш; подвоюва́ти, -ю́ю, -ю́єш**

дубляж – *с.* **подвоі́ня**

дубльований – **дубельто́вий, подві́йний;** ~ не дно – **дубельто́ве де́нце**

дуга – *ч. Врх.* **о́блук**

дуель – *ч.* **дво́бій, -бо́ю**

дуже – *заг. присл.* **барз;** *нім.* **фест;** *книж.* **ве́льми;** ***карпе́лі на смак были барз до́бры***

дужки – *мн. грам.* **ду́жкы, ско́бкы**

дужче – *див.* більше

дуло – *ж. нім.* **лю́фа, -ы;** ~ гвинтівки – **лю́фа ґвера**

дуля – *пол.* **фі́ґа, -ы;** ***маш фі́ґу з ма́ком!*** *(прик.)*

думати – **1. дума́ти (ду́мам, ду́маш, ду́мат; дума́ме, дума́те, дума́ют); мысьлі́ти, -лю, -лиш; мудрува́ти, -ую, -уєш; 2.** *БГ.* **рахува́ти;** ***я мысьлі́ла, я дума́ла, же-с ты жарту́вав*** *(піс.);* ***ра́хую, же-м зро́бив до́брі***

думка – **га́дка, -ы; мы́сель, мы́сля, -сли;** *ч.* **помы́сел; по́мысл, -у;** *рідк.* **розту́лок, -лка;** *пол.* **опі́нія;** *тж.* ідея, намір; ***мы́сли мої́, мы́сли, по́што сте мі при́шли*** *(піс.);* ***хпав на по́мысл*** *(прик.)*

дуплистий – **дудли́стий;** *Врх.* **жол(в)обча́стий** *(дерево)*

дупло – **ду́дло;** *ч.* **борт**

дурень – **бо́ртак; ідийо́та, бамбу́ла, -ы; бе́взень, -зня; бе́йдак, бе́льба(е)с, бець, -я; бла́зен, -зня; бо́вдур, бо́льван, глу́птак(с), ґа́вґан, дуле́ба, йо́ло(у)п, ту́мак(н);** *рум.* **ґоґо́ман;** *ср/хр.* **лу́пан;** *пол.* **мато́лок, -лка;** *Врх.* **бе́лей, ду́рнас, шту́рпак; кырта́вец, кырта́вий;** *Хрш.* **гу́птак, ґы́нда;** *Прт.* **ба́лван, балвани́ско, -а; глупта́чок, -чка; сафанду́ла, -ы** *(розумово недорозвинута людина);* ***бортако́ви зако́ни не сут писа́ни*** *(прик.);* ***ты, Я́нічку, не буд бла́зен*** *(піс.)*

дурисвітський – **дурисьві́тскій, -ка, -кє**

дурити – **циґани́ти, -ню, -ниш; махлюва́ти, -ю́ю, -ю́єш; дури́ти, -рю, -риш; обманювати, -юю, -юєш** *(когось);* ***же мня здури́т ді́вка чорнобро́ва*** *(піс.)*

дуріти – *див.* психувати

дурман звичайний – *бот. Врх.* **ко́лю(я)к, колю́ка, колю́(я)чник;** *тж.* осот польовий

дурний – *присл.* **бортакува́тий, глу́пий;** *Прт.* **глупа́вий;** *Пвн.*

ґупий; ***скупий – не глупий*** *(прик.)*

дурниця – **бздура, глупота, -ы; глупство;** *мн. Врх.* **тел(р)ефенькы;** *Прт.* **телефенька, -ы;** *в знач.* небилиця; ***не плет бздуры!*** *(прик.)*

дурнішати – **бараніти, збараніти, -ію, -ієш;** *Прт.* **глупіти, -ію, -ієш** *(втрачати розум)*

дути – **1.** *заг.* **дмухати, -ам, -аш, фукати, хухати, -ам, -аш** *(на щось);* **2.** поривисто ~ **пурхати** *(про вітер);* **3. с(ш)маркати-ся** *(носом)*

дутися – **пучыти-ся;** ***довго-м ся пучыв, а нич з того не вышло***

дутиш – *зоол.* **ґарлач**

дуття – **дутя**

дух– **1.** *нім.* **біс** (злий); **2.** *ж.* **мамуна, -ы** *(в образі жінки);* **3. чугайсте(и)р, -тря** *(веселий)*

духи – *мн.фр.* **парфуми, -ів**

духівник – *церк.* **духовник**

духм'яний – **пахнячий;** *тж.* ароматний

духовка – *нім.* **братрура, -ы;** *Ргр.* **бадрура, рура, сушня** *(піч для смаження);* ***налисникы ся пече в братрурі***

духота – **задуха, -ы**

душ – **натриск, -у;** приймати ~ **брати натриск**

душити – **дусити;** ***барз мня дусит кашель***

душно – *присл.* **парно, спарно;** *тж.* жарко

дюбель – **шып, -у** *(для шурупів)*

дюйм – *нім.* **цаль, -ля** *(2,539 см, міра довжини)*

дядько – **1. стрийко, стрык; стрий, -я** *(по батькові);* **2. уйко, вуй, вуйко** *(по матері)* ~ кова спадщина – **стрыків спадок**

дяк – *церк.* **жак, дияк; дячок, -чка;** *Ргр.* **дзі(и)як;** *Стб.* **дак, зьіяк;** ***а я собі дьівка жакова*** *(піс.)*

дяківка – *госп.* **жаківка, -ы; дяківня, -і**

дякувати Богу! – **хвала Богу! хвалити Бога!**

дякуємо – **дякуєме (дякуєте, дякуют)**

дятел – *зоол.* 1. *заг. ж.* **жовна, -ы; довбак(р), довбаль;** *рідк.* **жонва, -ы; 2.** *Врх.* **дзьобак, дзьоґладок, дзьо(є)ґлик; ґльоґач, ковтаниця, к(т)овтач, колотач; підялівчак, чмовх** *(строкатий)*

дячиха – **жакова, дякова, -ой**

дьоготь – *нім.* **шмір, -у;** *с. Прт.* **смаровидло**

Е

егоїзм – **самолюбство;** *пол.* **собковство**

егоїст, егоїстка – **самолюб;** *нім.* **еґоіста, еґоістка, -ы**

едельвейс – *с. бот.* **шаротка, -ы**

Едем – *рел.* **земний Рай, -ного ...ю**

еквівалент – **одповідник, рівноважник**

екер – *спец.* **кутомір**

екзамен – **1.** *заг.* **іспит, еґ(к)замін, -у; 2.** *ж. австр.* **матура, -ы** *(на атестат зрілості);* **3.** *рідк.*

австр. **ріґороса, -ы** *(на ступінь доктора)*

екзаменувати – **выпробувати, еґзамінувати, -ую, -уєш**

екзекуція – *юр.* **выконаня**

екземпляр – **примірник**

екіпаж – *ж.* **обсада, -ы**; *пол.* **залоґа -ы**; *тж.* команда; ~ корабля – **залоґа окренту**

економ – **дворник; управитель, -ля** *(маєтку, двору)*

економити – **шчадити, -джу, -диш**; ~ електроенергію – **шчадити сьвітло**

економний – **ошчадливий**; живемо доволі ~ но – **жыєме дост ошчадливо**

екран – *ж.* **заслона, -ы**; *тж.* ширма

екскурсія – *пол.* **выцечка, -ы**

екслібрис – *мист.* **книжковий знак, -вого ...ку**

експедиція – **выправа, -ы**; археологічна ~ **архєольоґічна выправа**

експерт – *спец. Врх.* **пробант** *(досвідчена людина)*

експлікація – **пояснь̂ня**; *нім.* **експлікация, -ии**

експлуатація – *с.* **використаня**; *дим зданий для використаня*

експонувати – **виставляти, -ям, -яш; показувати, -ую, -уєш**

експорт – *торг. англ.* **вывіз, -возу**

експресія – **выразніст, -ности**

екстра – **ліпший** *(сорт товару)*

екстракт – *мед.* **вытяжка, -ы**

екстремальний – **крайній, -ня, -нє**; ~ випадок – **крайній припадок**

елегантний – **елєґанцкій, -ка, -кє**; *пол.* **зґрабний**; *нім.* **шыковний**; *Прт.* **стройний, -на, -не**; *тж.* вишуканий; ~ на жінка – **елєґанцка жена**

електрика – **елєктрика, -ы**

електоробритва – *ел.* **машынка до голїня** *(машинка для гоління)*

електролампочка – *ел.* **жарівка, -ы**

електростанція – **елєктровня, -і**; *тж.* гідростанція

Еллада – *іст.* **Геллада, -ы** *(Греція)*

еллінізм – *іст.* **геллінізм, -у**

елліністичний – *іст.* **геллїньскій, -ка, -кє**; ~ ка культура і мистецтво – **геллїньска культура а штука**

емаль – **полива, ґлейта, -ы; слиця, -і**; *пол.* **люкєр, -у**; *нім.* **шмельц, -у**; *Врх.* **ґлейт**; *Хрщ.* **ґлет**; *Прт.* **ґліта, глязура, -ы**

емальований – *пол.* **люкро(у)ваний**

ембарго – *ж.* **заборона, -ы**

ембріон – *анат.* **зародок, -дка**

Емілія – **Мелані(и)я, -ии; Мелька, -ы; Міля, -і**

еміграція – **выгнаня**; *нім.* **еміґрация, -ии; екзил, -у**; жити в ~ ції – **жыти на выгнаню**

емігрувати – **выіхати, -ам, -аш; преселити-ся**

емісар – **посланец, -нця**

енергійний – **енерґічний**

ентузіазм – **запал, -у**; *с.* **піднесеня, піднесь̂ня**

енциклопедія – **енцикльопедия, -ии**

епіграф – *літ.* **напис, -у**
епідемія – **мор, -у**
епізод – *літ.* **вставка, -ы**
епілепсія – *мед.* **падачка, -ы; чорна хороба, -ной ...бы;** *рідк.* **нашыбка, -ы** *(падуча хвороба)*
епоха – **доба, епока, -ы**
ерудит – **вчений, -ного; знавец, -вця;** *нім.* **ерудита, -ы**
ескадрон – *військ.нім.* **швадрон, -у**
ескіз – **1.** *літ.* **нарис, -у; 2.** *мист. нім.* **шкіц, -у;** *тж.* етюд
ескізний – *мист.* **шкіцовий;** ~ варіант картини – **шкіцова проба образу**
естафета – *спорт. нім.* **штафета, -ы**
естафетний – **штафетний**
естрадний – *муз.* **естрадовий**
етажерка – **полиця, -і** *(для книжок)*
етап – **тур, -у;** ***перший тур пролетів барз скоро***
етикет – *ж. фр.* **етикєта, -ы** *(правила поведінки)*
етикетка – **наліпка, -ы** *(на товарах)*
етнографія – *с.* **людознавство**
ефес – **держак;** *ж.* **ручка, -ы** *(шаблі)*
Ефіопія – **Етіопія, -иі**
ефір – *ж. мед. хім.* **етер, -у;** *розм.* **кропка, -ы**
ехо – *ч.* **голос, -у**
ешафот – **поміст, -мосту** *(для страти засуджених)*
ешелон – *зал.* **ешальон, траншпорт;** *скор.* **шалон, -у**

Є

є – *3-я особа одн. від дієсл.* **быти** *(він, она, оно); спол.* **є, єст;** *займ.* **єм, єс, єсь; з(с)ме, сте, сут;** *ср/хр.* **су;** *слов.* **суть;** ***лучка не зелена, бо є выкошена*** *(пic.);* ***наш Антонич єст знаным поетом; на сьвіті сут ріжни люде*** *(прик.)*
Єва – **Єва, Євка, -ы; Євця, -і**
Євангеліє – **Еванґели(і)я, -иі**
євангеліст – *рел.* **еванґели(і)ста, -ы;** *розм.* **анґели(і)ст**
євангельський – **еванґєльскій, -ка, -кє**
Євген – **Евґеній, -ия; Ґєньо, -ня**
Євгенія – **Ґєнія, -иі; Ґєня, -і**
єврей, єврейка – **Жыд; Жыдівка, -ы;** *мал.* **жыденя, жыдівча;** *тж.* іудей; ***стали Жыдове радойку радити, што мают робити*** *(пic.)*
єврейство – *заг.* **жыді(и)вство**
єврейський – **жыді(и)вскій, -ка, -кє**
Європа – **Еврoпа, -ы**
євро – **евро** *(грошова одиниця)*
європеєць, європейка – **Европейчык; Европейка, -ы**
європейський – **европейскій, -ка, -кє**
Євстахій – **Евстахій, Стахій, -ия; Стахо**
Євфросинія – **Евфроз(с)ка, Фроз(с)ка, -ы;** *Врх.* **Фрозина, Прозя**
єгер – *див.* мисливець
Єгипет – **Еґіпт, -у**
єгипетський – **еґіпткій, -ка, -кє**

єднатися – **лучыти-ся;** *тж.* з'єднуватися; ~ разом – **лучыти-ся докупы**

єдність – **єднота, спільнота, -ы; лучыня; уні(и)я, -иі;** ***ідеме до европейской спільноты***

єзуїт, єзуїтка – *рел.* **езуіта, езуітка, -ы**

ємкість – *див.* вміст

єпархіальний – *церк.* **епархіяльний**

єпархія – *церк.* **епархі(и)я, -иі**

єпископ – *церк. нім.* **бі(и)скуп; владика, -ы**

єретик – *церк.* **віроотступник, ґеретик**

Ж

жаба, жабка – *зоол.* **1.** *Врх.* **скаківка, скакуля, скакунка** *(зелена);* **2. рапавка, -ы;** *Врх.* **по(у)рхавка, порохнав(л)ка;** *ЗП.* **коропата** *(вел. ропуха)*

жабрій – *бот.* **зю(я)брій, -ия**

жабуриння – *зоол. мн.* **жабюркы;** *Врх.* **жаберовины, жабирини, жабини, жабы коралі, жабы лыжкы, жабы пацюркы, жабы очы; циганьски рыби** *(ікра жаби)*

жаб'ячий – *прикм.* **жабый, -бя, -бє**

жага – *див.* пристрасть

жадібний – **лакомий, захланний, хтивий** *(до чогось); тж.* ласий; ~ до грошей – **лакомий до пінязьів**

жадібність – **захланніст, -ности;** *Прт.* **запопадливіст, -вости** *(до чогось)*

жадібно – *присл.* **лакомо;** ~ їсти – **лакомо їсти**

жадоба – *с.* **жаданя** *(сильне бажання)*

жайворонок польовий – *зоол. ч.* **1. ва(е)рхоляк;** *пол.* **сковронок, -нка;** *Врх.* **джяворонок, джяворок; трепетуха, трепещук; шкаворонок, шкавронок, шкавронок;** *Ргр.* **шкавранок, джаворончок, шковранок;** *Стб.* **жаворонок, жавронок; 2. барбачія;** *ж. Врх.* **ковпанька, кочубарка, посмітюха, посмітюшок, смітюх** *(чубатий);* **3.** *Врх.* **корибі(о)г, набогастій**

жакет жін. – *фр.* **жакєт;** *ж.* **баска, -ы** *(в талію); нім.* **брушляк**

жаліти, жалкувати – **жалувати, -ую, -уєш** *(когось); БГ.* **банувати, -ую, -уєш; каяти-ся;** *тж.* шкодувати; ***будеш мене, будеш, мамцю, жалувати*** *(піс.)**;*** ***бануй, дівча, бануй, маш чого бановац*** *(піс.)*

жалітися – **нарі(и)кати, -ічу, -ічеш;** *ЗП.* **бідкатися** *(мати на когось жаль);* ***чом ты плачеш, чом нарічеш, чого тобі жаль?*** *(піс.)*

жаль – *ж.* **шкода, -ы; жаліст, -лости;** *Врх.* **каянка;** *тж.* жалко; ***шкода тя, дівчатко, шкода тя для него*** *(піс.);* з ***великой любости впаду до жалости*** *(піс.)*

жандарм – *війс. угор.* **шандар, -я;** *Прт.* **шайдар, -я;** ***мам штыри таляры, што мі дали шандары*** *(піс.)*

жандармерія – *війс.* **шандармерия, -иі**

жандармський – **шандарскій, -ка, -кє**

жанр – *мист.* **рід,** *род.* **роду;** *тж.* вид

жар – *пол.* **шквар, -у;** *тж.* спека

жарений – **печений**

жарке – *кул.* **печеня, -і; печене мнясо, ~ного ...са; смаженина, -ы**

жарти – *мн.* **ґеци;** *Прт.* **кпины**

жартівник – *див.* витівник

жартома – *присл.* **на жарт;** *Врх.* **з-ігрaчкы**

жартувати – *рідк. Врх.* **люштикувати;** *Прт.* **фіглювати, -юю, -юєш**

жасмін – *бот.* **без, -у**

жати – **1.** *госп.* **косити (кошу, косиш, косит; косиме, косите, косят); 2. тиснути** *(про взуття)*

жаття – **жатя**

жахливий – **окропний,** *пол.* **окрутний;** *дуже* **окрутечний, преокрутний;** ~ випадок – **окрутний трафунок**

жахливо – *присл.* **окропні, окрутні**

жбан – **дзбанок, збанок, -нка;** *вел.* **дзбан, збан;** *мал.* **збаночок;** ***до часу збанок воду носит*** *(прик.);* ***а я за дзбан – коня дам*** *(піс.)*

жбурнути – *див.* кинути

жвавий – **жывий, рухливий, скорий**

жваво – *присл.* **жыво, скоро**

же – *част.* **ле;** ***под ле до мня!*** *тж.* но

же ти – **же-с;** – ***повідают, же-с купив байсиґель?***

жебрак – **дід;** *пол.* **дзяд;** *перен.* **лазар; торба(е)й, -я** *(з торбою)*

желатин – *кул. ж. фр.* **желятина, -ы**

желе – *кул. нім.пол.* **ґалярета, ґаляретка, -ы** *(із фруктів)*

женитися – **побрати-ся;** *в знач.* вступити в шлюб; ***побрали-зме ся по жнивах***

жених – **млодий, молодий, нареченый**

женіння – **женьіня**

жердина – *дер.* **1. тычка, -ы** *(довга палка);* **2.** *ч. Рґр.* **бант** *(в курнику);* **3. жорост, жорст, -у** *(для одягу);* **4. клюк(ч)а, -ы** *(зі сучком-гаком);* **5.** *с.* **вориня, -і;** *Прт.* **остырва, -ы;** *ЗП.* **ворина** *(для плоту); тж.* жердка

жереб – *див.* доля

жереб кидати – **льосувати, -ую, -уєш**

жеребкуваня – **льосуваня;** все вирішило ~ **вшытко рішыло льосуваня**

жеребець – **ґачур; оґер, -я;** *Рґр.* **ґачатко, ґачурик, ґачурка; кобылка;** *Стб.* **жереб, жеребя, жеребля, жырибя** *(мол. кінь до 3 р.)*

жерстяник – **бляхар, -я**

жерсть – *нім.* **бляха, -ы**

жертва – **даток, -тка;** *пол.* **офіра, -ы;** *тж.* пожертва; ~ помилки – **офіра омылкы**

жертводавець – **офіродавец, -вця**

жертвувати – **офірувати, -ую, -уєш**

жест – *фр.* **ґест, -у** *(рух рукою)*

жестикулювати – **махати (махам,**

ма́хаш, ма́хат) рука́ми; *Прт.* **ґестикулюва́ти, -ю́ю, -ю́єш;** *в знач.* показувати на міґах

жетон – **зна́чок, -чка**

живе створіння – *ж.* **жыви́на, -ы**

живець – **жы́вец, -вця**

живий – **жы́вий;** ~ свідок переселення – **жы́вий сьві́док преселі́ня**

живиця – **жыви́ця, -і**

живіт – *анат.* **бри(і)х;** *мал.* **бри́(і)шок, -шка;** *груб. вел.* **бе́бех, бе́ндюг(х), бришы́ско, чере́во;** ***слу́хай у́хом, а не брі́хом!*** *(прик.)*

живність – **жы́вніст, -но́сти**

живо – *присл.* **жы́во;** *тж.* жваво

живокіст лікарський – *бот. Врх.* **кос(ш)ті́вал**

живопис – *с. мист.* **маля́рство**

живописець – **ма́ляр;** *пол.* **арти́ста-ма́ляр;** кімнатний ~ **поко́йовий ма́ляр**

живописний – **мальовни́чий** *(що милує око)*

живопліт – **жыво́пліт, -ло́ту**

животіння – **бідува́ня, жывоті́ня**

животіти – *див.* бідувати

живцем – *присл.* **жы́вцьом;** *розм.* **зажы́во, нажы́во;** зловити ~ **зьіма́ти жы́вцьом**

жила – *анат.* **жы́ла, -ы**

жилет – *жін. ч.* **ґо́рсет, -у;** *чол. ж.* **камизе́лька, -ы;** *Врх.* **ве́стка; ла́(е)йбик;** *Ртр.* **лайби́ча, ла́йбрик; ду́жка;** *Прт.* **ци́бік, -а;** *тж.* безрукавка; ***хло́пы носи́ли камизе́льку під блю́зком, а під сыра́ком – ле́йбик***

жир – *кул.* **1. ли(і)й, ло́ю** *(овечий);* **2.** *нім.* **тран, -у** *(рибячий);* **3.** *ж.* **маст, ома́ста, -ы; тлушч, -у; сма́лец, -льцю** *(тваринний)*

жирний – **ма́сний, спасе́ний, тлу́стий;** *тж.* гладкий; ***капу́ста – не тлу́ста, са́ма і́де в у́ста*** *(прик.)*

житель – **1.** *заг.* **мешка́нец, -нця; обыва́тель, -ля;** *Прт.* **жы́тец, -тця; 2. заміша́нец, -нця** *(який живе не там, де народився)*

жити – **1.** *заг.* **жы́ти (жы́ю, жы́єш, жы́є; жы́єме, жы́єте, жы́ют); жы́вти; 2.** *БГ.* **згаджува́ти ся** *(в згоді);* **3. мешка́ти, -ам,-аш; 4. розкошува́ти, -у́ю, -у́єш** *(в розкоші);* ~ без шлюбу – **жы́ти на ві́ру;** ***ка́ждий жы́є, як ся му уда́є*** *(прик.);* ***жы́ют, як пес з ко́том*** *(прик.);* ***повіда́ют лю́де, же я розкошу́ю*** *(піс.)*

житло – *див.* квартира

житловий – **мешка́льний;** ~ будинок – **мешка́льний дім**

житній – **жытня́ний, разо́вий;** ***те́раз ча́сто спомина́ме о разо́вым хлі́бі***

жито – *бот.* **жы́то**

Житомир – **Жыто́мир, -я**

житомирський – **жытоми́рскій, -ка, -кє**

життєвий – **жытьо́вий**

життя – **жы́тя;** *книж.* **жы́вот;** *Врх.* **быва́ня, бы́тя;** ***за рі́дний край – жы́тя одда́й!*** *(прик.)*

жінка – 1. *заг.* **же́(о)на, ба́ба, -ы; па́ні;** *мн.* **же́ны, ба́бы;** *пол.* **кобі́та, -ы;** *книж.* **неві́ста, -ы;**

2. матро́на, -ы *(мати родини);* **3. бабру́ля, брудну́ля, брыду́ля, -і; нехлю́йка, -ы;** *ЗП.* **пелеха́ня, -і;** *груб.* **фльо́ндра, -ы;** *Хрщ.* **шльо́мпа** *(неохайна);* **3. бейду́ля, борту́ля, -і** *(дурна);* **4.** *пол.* **га́дра, -ы;** *БГ.* **паплю́га** *(сварлива);* **5. клуба́та** *(з широкими стегна-ми);* **6. коме(о)ни́ця, -і** *(безплідна);* **7.** *Рґр.* **лапотли́ва ба́ба** *(пліткарка);* 8. *рідк. Врх.* **маля́ґа;** *Прт.* **масе́са, -ы** (*безпомічна);* **9. неві́ста, -ы; выда́на;** *Стб.* **же́(і)нка** *(заміжня);* **10. неодда́на, са́ма;** *Рґр.* **неода́та** *(незаміжня);* **11.** *Рґр.* **відбера́чка, одбера́чка, збера́чка** *(помічниця на жнивах);* **12. пия́чка, -ы** *(яка п'є);* **13.** *Рґр.* **пу́тя;** *Прт.* **ду́ца, ку́фа, -ы** (*товста, огрядна);* **14. розві́дни́ця, -і** *(розведена);* **15.** *Врх.* **розва́рня, роздво́ра, розво́ра** *(лінива, нероба);* **16.** *Врх.* **роскішни́ця** *(хтива);* **17.** *груб.* **стару́ля, -і** *(дуже стара);* **18.** *Врх.* **су́ля, су́лька** *(наклепниця, «сучка»);* **19.** *Прт.* **утрима́нка, -ы** *(яку утримує коханець);* **20. циґа́нка, -ы** *(яка обманює);* **21.** *рідк.* **шу́дра, -ы** *(незаконна);* ***з же́ны ді́вка юж не бу́де*** *(піс.);* ***жыли со́бі хлоп зо ба́бом і сыном***

жіноцтво – **ба́бство**

жіночий – **ба́бскій, же́ньскій, -ка, -кє** *(робота, справа)*

жмені – *мн.* **приго́ршчы;** *ж.* **го́ршча, -ы;** *Врх.* **пригы́рщи** *(повні);* ***на́брав єм му́кы до при́горщ***

жмут, жмуток – *с.* **па́смо;** *Врх.* **ко́смик, косми́на** *(волосся, вовни)*

жнець, жниця – **жач; жа́чка, -ы; же́нник; жнец,** *род.* **же́нця; жни́вар, -я; жнива́рка, -ы;** *Врх.* **же́ньчар, женьча́рка; же́нькыня**

жнива – *мн. Врх. Стб.* **зерня́ны робо́ты;** *Рґр.* **жни́во, у́жын;** *Хрш.* **жни́ва;** *ч. Прт.* **у́жен, -а**

жниварка – *госп.* **коса́рка, -ы;** *Рґр.* **жа́рка, жывки́ня**

жовтень – **жо́втен, -тня;** *пол.* **пазде́рник, паздзе́рник** *(місяць)*

жовтенький – **жовт(ц)і́цькій;** *Врх.* **пожовтя́вий;** ~ колір – **жовті́цькій ко́льор**

жовтець їдкий – *бот. Врх.* **іско́рник, козе́лец;** *мн.* **кі́злики;** *тж.* сокирки польові

жовтозілля – *бот. Врх.* **ста́рец, ста́рник;** *тж.* хрестовниця

жовток яєчний – **жовткови́на, -ы;** *Врх.* **жо́вчок**

жовтопузик – *зоол.* **пада́лец, -льця**

жовтуха – *мед.* **жовтя́чка, -ы**

жовчний – **зло́сьтний**

жоден – *займ.* **жа́ден (жа́дна, жа́дне, жа́дно);** *мн.* **жа́дны; нижа́ден;** ***жа́дным спосо́бом то́то не мож зроби́ти***

жодний – *займ.* **жа́дний; нижа́дний;** це не має ~ ного значення – **то не ма жа́дного значы́ня**

жолоб – **1.** *ж.мал. нім.* **па́ха, фу́га,**

-ы; *Врх.* **па́га** *(на ґонтах);* **2.** *буд. нім.* **ры́нва, -ы; 3.** *мн.* **я́сла,** *род.* **я́сел** *(для худоби)*

жолудь – *бот.* **жо́луд, -и;** *мн.* **жолу́дя;** *Стб.* **жо(а)лут**

жонатий – **жена́тий;** ***жена́тий хлоп мы́слит по-іншо́му***

жонглер – *мист.* **штукар, -я** *(артист цирку)*

жоржина – *бот. нім.* **ґеоргі́(и)на, -ы; ґеорґі́нія, ґерґо́нія, -иі**

жорна ручні – *ч.* **мли́нец, -нця; мли́нок, -нка;** *Стб.* **жо́(е)рно, жа́(о)рна;** *ЛШМ.* **млінчі́вка** *(для зерна);* ***я тот о́вес зобра́ла, на млино́чку го змоло́ла*** *(піс.)*

жорсткий – **рапа́вий**

жорстокий – **лю́тий; окру́тний;** *Врх.* **жесто́кий;** ~ ка людина – **лю́тий чло́век**

жостір ламкий – *бот. Врх.* **німи́(і)на;** *тж.* вороняче око

жрець – *рел.* **жрец, жерц, -я**

жування – *пол.* **жу́т(ц)я**

жувати – **1. дзьвяка́ти, -я́чу, -я́чеш; джвака́ти, -ва́чу, -ва́чеш** *(жуйку);* **2. румеґа́ти;** *Врх.* **меріндза́ти;** *Рґр.* **мериндзати, меридза́ти, баґоли́ти** *(про корову)*

жужелиця – *ч. зоол.* **шчы́пак; шчыпа́вка, -ы**

жук – *зоол.* **1.** *Врх.* **блиска́вец, огняни́ця, сьвятоя́нчык** *(світляк);* **2.** *ч.* **ба́брун;** *ж.* **жубели́ця, -і; ри́йка, -ы;** *Врх.* **гів(м)няк, гівняр, лайнюґ** *(гнойовик звичайний);* **3.** *Врх.* **ко́валь, кова́лик; ро́гай, ро́ґаль, ро́ґач; тур** *(жук-олень);* **4.** *Врх.* **кра́вец, кра́вчык** *(чорний, головатий)*

журавель – **боця́н; бу́зьок, -зька;** *рідк.* **бу́чак; жу́рав;** *ж.* **жу́равка, -ы;** *Врх.* **жура́вец;** *Рґр.* **бу́зько, ча́пля;** *Прт.* **жабо́ід;** *тж.* лелека, бусол, чорногуз; ***бу́зькы прилі́тают 19 ма́рця***

журба – **ґрызо́та, зґрызо́та, -ы;** *ч.* **сму́ток, -тка;** *с.* **пережы́тя, страпі́ня;** *с. пол.* **змартві́ня;** *Хрщ.* **зґры́за; фрасу́нок;** *ЗП.* **жу́ра**

журитися – **гры́зти-ся;** *пол.* **мартви́ти-ся;** маємо чого ~ **ма́ме чо́го гры́зти-ся**

журнал – *літ.* **часо́пис, -у**

журналіст – *літ.* **денни́кар, -я; журналі́ста, -ы; нови́нар, -я; часопи́сец, -сця**

З

з, із, зі – *прийм.* **з, зо, од;** зі мною – **зо́ мном;** з ранку до вечора – ***од ра́на до ве́чера; поло́тно перева́жні роби́ли з ле́ну***

за – *прийм.* **за, про** *(когось, щось);* ***за до́мом се́рце ся крає*** *(прик.);* ~ тебе – **про тя**

заарештований – **загарешту́ваний**

забава – *ч.* **баль,** *с.* **бавлі́ня; комашня, -і** *(перед св. Андрієм – 13 грудня); Врх.* **ба́лух, балу́ша;** *мн. ЗП.* **в(ф)аша́нкы**

забави продовження – *мн.* **поправи́ни**

забавка – *див.* іграшка

забавлятися – **бави́ти-ся, балюва́ти, гуля́ти, -ям, -яш;** *пол.*

люштыкувати, -ую, -уєш; ***сыну, не бав ся довго!***

забаганка – *ч.* **выбаг, -у; выбаганка, -ы;** *пол.* **захцянка, -ы**

забажалося – **забагло-ся**

забезпечити – *див.* гарантувати

за безцінь – *присл.* **за безцын; за дармо**

забивати – **в(г)бивати, -ам, -аш** *(цьвях у дошку)*

забирайся геть! – **заберай-ся гет!**

забілювати – *Прт.* **забіляти, -ям, -яш;** ***заправляти молоком каву***

забіяка – *див.* галабурда

заборгований – *Прт.* **довжний;** *в знач.* винен

заборгованість – *с.* **задовжыня;** *Прт.* **заборгуваніст, -ности**

заборгувати – **задовжыти, -жу, -жыш;** ***хоц я ся напию, хоц я ся задовжу*** *(піс.)*

заборона – *ч.* **заказ, -у**

заборонений – **заказаний;** палити ~ но! – **курити заказано!**

забороняти – **боронити, -ню, -ниш; заказувати, -ую, -уєш; сперати, -ам, -аш;** *книж.* **бранити, -ню, -ниш;** ***я ти не сперам і не бороню!***

забризкати – **затрискати, отрискати, -ам, -аш; захляпати, захлястати, -ам, -аш;** *(одяг болотом); тж.* заляпати

забруднений – **1. забабраний; заваляний** *(одяг);* **2. занечыщений** *(криниця, річка);* **3. зателепаний** *(низ штанів);* **4. мазуратий** *(лице);* ***забабраний, як паця*** *(прик.);* ***студня была занечыщена болотом***

забруднити – **забрудити, -джу, -диш; забабрати, -ам, -аш; заваляти, -ям, -яш;** *Врх.* **збабрати, обмаруцкати, полюштати, польоптати;** *Прт.* **занечыстити, -ыщу, -ыстиш**

забруднитися, забруднюватися – **брудити-ся; забабрати-ся, заляпати-ся; замастити-ся; высмарувати-ся;** *Врх.* **змазурити-ся**

забрьохатися – **обквацяти-ся;** ~ як свиня – **обквацяти-ся, як паця**

забуватися – **забывати-ся; вылітати з головы;** *Прт.* **выпадати, -дам, -даш**

забудькуватий – *Врх.* **забытли(і)вий** *(про людину)*

забути, забувати – **забыти (забыв, забыла, забыло; забыли); забывати, -вам, -ваш; запамятати, – там, -таш;** ***мало-м не забыв о тым***

забутий – **забытий**

забуття – **забытя**

завагітніти – **приспати** *(без шлюбу);* ***што ся стало, дывча ся приспало, тепер мі го давают*** *(піс.)*

заважати – **заваджати, прешкаджати, -жам, -жаш; мішати, -ам, -аш; шпетити, -ечу, -етиш** *(комусь у чомусь);* ***не заваджай мі в науці!***

завалитися – *Ртр.* **завезти ся, звести ся, позвозити ся, зомкнути ся** *(про землю)*

завантажити – **заладува́ти, -у́ю, -у́єш**; ~ підводу – **заладува́ти фу́ру**

завеликий – **заве́лькій, -ка, -кє**

завернути, завертати – **наверну́ти, -ну, -неш**; *Ргр. БГ.* **наверта́ти** *(плугом)*

завершення – **завершы́ня**

завершити, завершувати – **докона́ти, доконува́ти, -у́ю, -у́єш** *(щось)*; ***наре́шті-м доко́нав то́ту спра́ву***

завести – **запровади́ти, -джу, -диш** *(нові порядки)*

завдання – **заданя**

завдати – *Врх.* **1. запротиви́ти** *(шкоди)*; **2. приложы́ти** *(удару)*; ***но́вий лік запроти́вив хоро́му***

завдаток – *ім. фін.* **зада́ток, -тка**; *фр.* **а́ванц, -у**; *ж. Прт.* **кавци́я, -иі**

завжди – *присл.* **все, завсі́ди, ста́ло**; *нім.* **фурт**; *пол.* **за́вше**; *Врх.* **завсе**

завзятий – *див.* впертий

завивати – *Врх.* **ги(і)вка́ти**; ***со́ва по но́чах гі́вкат***

завивка – *пол.* **ондуляци́я, -иі** *(волосся)*

завидна – *присл.* **за дня́**

завихрення – **завыхрі́(е)ня**

завищення – **завышчы́ня**

завірюха – **заверу́(ю)ха, -ы; завы́хіль, -лі; заві́я, -иі; за́спа, куря́ва, курня́ва, -ы; ме́тіль, -телі; сьніговы́ця, -і; шару́га, -ы**; *Врх.* **віхте́лиця, дуя́вка, дуяви́ця; задымка́; заме(і)т, замі́тя**; *Ргр.* **куря́виця, метельниця, повітериця, заме́ты**; *БГ.* **ша́рга**; *Прт.* **задуя́ва, завіру́ха, зады́мка, -ы**; *ЗП.* **фуркани́ця** *(вітер зі снігом)*; *тж.* заметіль

завіса – *театр.* **запо́на, засло́на, -ы**; театральна ~ **засло́на в театрі**

завіяти – **заду́ти**; ~ снігом – **заду́ти сьні́гом**

завод – *ж.* **1.** *заг.* **фабри́ка, -ы; 2. бетона́рня, -і** *(бетонний)*; **3. брова́рня, -і** *(пивоварний)*; **4. вальцьо́вня, -і** *(прокатний)*; **5. вапня́рня, -і; вапня́рка, -ы** *(вапняний)*; **6. виноку́рня, вини́ця, -і** *(виноробний)*; **7. гу(о)ра́льня, -і**; *Врх.* **паля́рня** *(горілчаний)*; **8. гу́та, -ы; ру́дник** *(скляний, металургійний)*; **9. ґазо́вня, -і** *(газовий)*; **10.** *нім.* **рафіне́рія, -иі** *(нафтопереробний)*; **11. руро́вня, -і** *(трубопрокатний)*; **12. стальо́вня, -і** *(ливарний)*; **13. сто́чня, -і** *(судноремонтний)*; **14. цеге́(о)льня, -і** *(цегельний)*; **15. цименто́вня, -і** *(цементний)*; **16. цукро́вня, -і** *(цукровий)*

заводій – **заво́дник**; *тж.* призвідник

заволодіти – **завладі́ти, -і́ю, -і́єш** *(чимсь)*; ~ територією – **завладі́ти тере́ном**

заворожити – **замамуни́ти, -ню, -ниш; поро́бити, -блю, -биш**; *Врх.* **забаіти** *(когось)*; мене ~ жили – **мі што́си поро́били**

заворот – *мед.* **скрут, -у**; *Ргр.* **че́мі(е)р, чемі́рка**; кишок – **скрут кы́шок**

завтра – **за́ран, -и;** *Стб.* **за́рань;** *БГ.* **взара́н;** ***за́ран заду́рно, гне́скы – за гро́шы*** *(прик.)*

завчасно – *присл.* **завча́су**

завузити – **заузи́ти, -у́жу, -у́зиш**

завузлений – *Прт.* **заґудзле́ний**

зав'язати, зав'язувати – **забундзи́ти, -джу, -дзиш; засили́ти, -лю, -лиш** *(вузол); Врх.* **заґудзли́ти, заґудзова́ти**

зав'язка – *Ртр.* **звя́зка, гу́жов, ре́мін, ремі́(е)нец, цво́рка; *звя́зка єднат быяк з держа́ком цьі́па***

зав'язок – *бот.* **бо́бок, -бка** *(на плодових деревах)*

загалом – *присл.* **наза́гал**

загальмувати – *Врх.* **загамува́ти, погамува́ти;** різко ~ **на́глі загамува́ти**

загар – *с.* **опалі́ня**

загартований – **загартува́ний**

загасити – **заду́ти, -у́ю, -у́єш** *(свічку)*

загибель – **гы́бель, згы́бель, -ли;** *тж.* погибель; несподівана ~ тварин – **неочекува́на гы́бель бы́длят**

загиблий – **поле́глий;** ~ за Батьківщину – **поле́глий за Отчы́зну**

загинути – **згыбну́ти, згыну́ти, -ну, -неш; *згыну́в, як сьніг на сонці*** *(прик.)*

загіпнотизувати – *див.* заворожити

заглибина – **заглуби́на, -ы;** *тж.* заглиблення

заглиблений – **заглубле́ний;** *Врх.* **жолобча́стий**

заглиблюватися – **вглубя́ти-ся**

заглушити, заглушувати – *Прт.* **стлуми́(я)ти, -мю, -миш**

заглядати, заглядувати – **зазри́ти, зазера́ти, -рю, -риш; кука́ти, -ам, -аш; засмотрю́вати-ся;** *Врх.* **зазрі́ти;** *БГ.* **заздрі́ти; *гей, не зазе́рай до нас, бо ты в на́шым дво́ри*** *(піс.)*

загноїти – **1. загноі́ти, -о́ю, -о́іш; 2. скаправі́ти** *(про очі)*

загнуздати – **зазубели́(я)ти, -лю, -лиш;** *Прт.* **заузда́ти, -дам, -даш**

загнути – *див.* задерти

заговорити – **забесьідува́ти, -у́ю, -у́єш; загвари́ти, -рю, -риш**

загойдати – **загусьтати, -там, -таш**

загоїння – **зажывлі́ня**

заголовний – *друк. театр.* **титуло́вий;** ~ на роль – **титуло́ва ро́ля**

заголовок – *ж. друк.* **на́зва, -ы; ти́тул, -у; наголо́вок** *(книжки)*

загорода – **1. за́гін, -го́ну;** *поет.* **загорідо́йка, -ы** *(для худоби);* **2. обо́ра, -ы;** *рум.* **ку́ча, -ы; ца́рок, -рка;** *Ртр.* **загорі́дка, загоро́да, пле́тар** *(для свиней)*

загорілий – **засма́глий, опале́ний**

загорожа – *госп.* **1. плі(и)т,** *род.* **пло́ту; 2. ко́шар, коша́ра, -ы** *(для овець)*

загортати – **окруча́ти, -ам, -аш;** ~ малу дитину – **окручати мале ді́тя**

загоряти – **опалюва́ти-ся, опаля́ти-ся** *(на сонці)*

загорятися – **1. займя́ти-ся, заня́ти-ся** *(запалати);* **2.** *Врх.* **роз-**

жерти ся *(викликати гнів у когось)*

загострений – **кінчастий**

загоюватися – **зажывляти-ся;** *Прт.* **заблизьняти ся;** рана ~ юється – **рана ся зажывлят;** *тж.* гоїтися

заграва – **заря, -і; люна, -ы**

загроза – **загроже(ы)ня**

загубитися – **затратити-ся;** ***купа лемків затратили-ся медже іншых народів***

загублений – *див.* втрачений

загуркотіти – **загурчати** *(про мотор)*

зад – *ж. анат.* **дупа, -ы;** *зменш.* **дупця, -і; гузиця, задниця, -і; риц, -и;** *Хрщ.* **пырдель;** *Прт.* **дяриця, -і;** *тж.* сідниця; ***музыка, як з козьой дупы клярнет*** *(прик.)*

задаватися – **гонорово носити-ся;** *Пвн.* **кокошыти ся**

задарма – *див.* безоплатно

задерти = *Врх.* **закачурити** *(хвіст у собаки);* ***пес закачурив хвіст, як обарянец***

задивлятися – **1. засмотрити-ся; 2. ґапити-ся** *(ловити гав)*

задиханий – *Прт.* **ззяяний;** *тж.* засапаний; ***ся-м ззяяв, закля-м выдрапав на гору***

задихатися – **дусити-ся** *(від нестачі повітря);* на вершині ~аюся – **на версі ся душу**

задіяти – **урухомити, -млю, -миш**

задкувати – **цофати-ся** *(назад)*

задники – *мн.* **запяткы, -ток; лубы, -ів** *(у взутті); тж.* закаблуки

задній – **тильний**

задня част. – **тил, -у** *(тупе ребро ножа, взуття, спини);* потилиця – **тил гловы**

задовільно – *невідм. пол.* **«достаточно»** *(оцінка «3» у школі)*

задовільняти = *Врх.* **тякнути;** ***як жолудок здоровий, то вшытко му тякне***

задоволений – *розм. пол.* **контентний** *(собою)*

задоволення – **задоволіня;** *ж.* **любота, -и; на дяку; потіха, -ы; приємніст, -ности;** *пол.* **сатисфакция, -иі;** ~ вимоги – **задоволіня вымогы**

задом наперед – *присл.* **задгуз, взадгуз**

за допомогою – *присл.* **при помочы**

задум – **замысел, помысел, -слу;** *ж.* **надума, -ы;** *тж.* намір

задуматися – **застановити-ся, застановляти-ся, замыслити-ся; взяти си до головы**

задушити – **задусити (задушу, задусиш, задусиме);** *тж.* задавити

заєць – **заяц, зайц, -я;** *пол.* **зайк;** *ЛШМ.* **зац;** ***злапала-м заяця під сосеночком*** *(піс.)*

зажарка – *кул.* **запражка, -ы** *(для страв)*

зажмурений – **задзьмурений**

зажмурити – **задзьмурити, -рю, -риш;** ~ очі – **задзьмурити очы**

зажурений – **страплений, зостараний;** *пол.* **змартвений**

зажуритися – **засмутити-ся; страпити-ся;** *Прт.* **змаркотніти,**

-і́ю, -і́єш

заздалегідь – *присл.* **напе́ред**

заздрити – **заздрости́ти, -сшчу, -стиш; завиді́ти, -джу, -диш; зависти́ти, -счу, -стиш; завистува́ти, -у́ю, -у́єш**

заздрісний – **заздро́сний, заздро́стний, заздростли́вий; непри́язний;** *Хрщ.* **завистливий, зави́стний**

заздрісник – **зави́стник, заздро́сник, заздро́стник;** *Врх.* **непри́язник**

заздрість – **за́здрі(и)ст, -ро́сти; непри́язн, -и;** *тж.* заздрощі

заземлення – *ел.* **заземлі́ня**

зазіватися – **заґапи́ти, -ся;** *Пвн.* **загута́ти ся**

зазіхати – **зари́ти-ся;** *в знач.* бути пожадливим

зазнаватися – **задава́ти-ся;** *тж.* чванитися

зазор – *техн. нім.* **люфт, -у** *(між частинами); тж.* отвір для вентиляції

зазубрений = *Врх.* **рамка́стий, раму́ватий**

заіржавити – **зарджаві́ти** *(про залізо)*

заіржавлений – **зарджаві́лий, зарджавле́ний**

заїдання – **заіда́ня**

заїка – *ч.* **гыкли́вий; затина́ка, -ы;** *Врх.* **зага(и)кливий, загакливец;** *Рґр.* **загыкли́вий, коктавий;** *Прт.* **йонкач** *(заїкувата людина)*

заїкатися – **загыкува́ти-ся;** *Врх.* **загакува́ти ся;** *Пвн.* **затинати ся**

зайвий – **збыто́чний, ли́шній;** *пол.* **лю́зьний;** *Прт.* **збы́тній, -ня, -нє**

займенник – *грам.* **місценазы́вник**

зайняти, займати – **заня́ти, зая́ти (за́йму, за́ймеш, за́йме; за́ймеме, займе́те, за́ймут);** ***тота спра́ва за́йме ку́пу ча́су а выда́тків***

зайнятий – **заня́тий;** дуже ~ роботою – **барз заня́тий пра́цьом**

зайнятися, займатися – **занима́ти-ся;** ~ спортом – **занимати-ся руха́нком**

зайняття – **заня́тя, зая́тя**

зайшлий – **за́йда, -ы;** *Врх.* **перевліка́нец;** *ЗП.* **при́йшляк** *(людина без роду)*

закаблуки – *див.* задники

закам'яніти – **закамені́ти**

закапати – **зацяпка́ти, -ам, -аш**

закарпатський – **закарпа́тскій, -ка, -кє** *(від Закарпаття)*

заквасити сир – **закляґати** *(за допомогою кляґу); див.* сироватка

закваска – *ч.* **ро́зчын, -у; запа́ра, -ы;** *Рґр.* **заква́ска, заква́сок; квас, ква́сок;** *Прт.* **закы́ска, -ы** *(для хліба)*

заквашувати – **розчыни́ти, підчынити, -ню, -нищ** *(тісто)*

заквітчаний – **замає́ний;** ~ на хата – **замає́на хыжа**

заквітчати – **замаі́ти, -а́ю, -а́іш;** *ЗП.* **закосичити;** ***хы́жу на Зеле́ни Сьвя́та ма́ме замаі́ти кона́рями***

закиданий – **замета́ний, зашма́рений**

закидати, закидувати – 1. *крав.*

замітувати, -ую, -уєш; 2. зашмарити, зашмарювати, -рю, -риш *(комусь провину);* **3. вычытати, -ам, -аш; попре(і)кати, цюкати, -ам, -аш** *(когось журити); тж.* докоряти

закінчення – **закінчыня;** *тж.* епілог; після ~ школи – **по закінчыню школы**

закінчити – **выкінчыти, кінчати, скінчыти, -чу, -чыш;** *рідк.* **покутати, -ам, -аш;** *Ртр.* **доконьчувати;** ***весыля ся кінчат, біда ся зачынат*** *(піс.);* ***мам выкінчыти тоту справу***

заклад – *див.* установа

закладення – **закладіня**

закладка – **загынка, -ы** *(для книжки)*

закласти – **заложыти, -жу, -жыш;** ***як на палец мі заложыш золоту обручку*** *(піс.)*

закластися – **заложыти-ся, заставити-ся;** *в знач.* битися об заклад; ***заложыли зме ся з кумом***

заклепати, заклепувати – **ню(і)тувати, -ую, -уєш; склепати, -плю, -плеш**

заклепка – *техн.* **клепка, -ы;** *ч. нім.* **ню(і)т, нюта, -ы;** ***він не ма клепкы в голові*** *(прик.)*

заклеювати – **заклиіти, -ию, -иіш;** *Врх.* **облыпити, ольіпити**

заклик – **зов, призыв, -у; взываня;** *пол.* **апель, -лю;** *тж.* відозва

закликати – **взывати, призывати, -ам, -аш** *(до чогось)*

заклинити – **заглобити, -блю, -биш**

заклинювати – **заглобити, -блю, -биш; заплішыти, -шу, -шыш**

заклопотаний – *див.* зажурений

заклясти – **закляти (закыльну, закыльнеш, закыльме)**

закльований – **задзьобаний**

закований – **закутий**

заколисати – **влюляти, -ям, яш;** *тж.* присипляти

заколка – *нім.* **ге(а)рнадель, -для** *(для волосся)*

заколоситися – *ЗП.* **забрыніти;** жито ~ силося – **жыто забрыніло**

закон – *с. юр.* **право;** *ж.* **устава, ухвала, -ы;** законопроект – **проєкт уставы**

законний – **уставовий**

законодавець – *юр.* **праводавец;** *Прт.* **уставодавця, -і**

законодавство – *юр.* **праводавство**

законодавчий – **праводавчий**

закоптитися – **закурити-ся**

закордон – *ж.* **заграниця, -і; чужына, -ы**

закордонний – **заграничний, чужоземний**

закостенілий – **задубілий**

закотити, закочувати – **закачати, -чам, -чаш; засукати, -кам, -каш;** ~ти рукави – **закачати рукавы**

закоханий – **залюбленый;** *Врх.* **премиленый;** ***сыдит на нім (явори) пташок премиленый*** *(піс.)*

закривавлений – **закырвавленый**

закрити, закривати – **1. замыкати, -ам, -аш; замкнути, -ну, -неш; заперати, заперти, -рам, -раш;**

затвори(я)ти, -рю, -риш *(двері);* **2. заткати, затыкати, -ам, -аш** *(пляшку);* **3. затули(я)ти, стулити, стулювати, -лю, -лиш** *(очі, рота);* **4. запечатати, -там, -таш** *(могилу);* ***не заперай за собом, бо я іду за тобом*** *(пic.);* ***люляй же мі, люляй, сивы очка стуляй*** *(пic.);* ***стуль гамбу, бо ворон влетит!*** *(прик.)*

закритий – **замкнений, запертий, затворений, стулений;** магазин був ~ **склеп быв замкнений**

закрито – **замкнено, заперто, затворено**

закриття – **закрытя**

закричати – **зтеремтетати, -ечу, -ечеш; скричати, -чу, -чыш**

закрійник – **краяч**

закріпити – **замоцувати, -ую, -уєш** *(нитку)*

закріплений – **замоцуваний**

закрутити, закручувати – **1. завинути, завити, -ину, -неш; 2. завернути, -ну, -неш; завертати, -ам, -аш;** *Врх.* **заковеркати;** ***не завертай мі головы!***

закручений – *Врх.* **зоключений;** ***дзюбак в орла гаковито зоключений***

закувати – **закукати;** ~вала зозуля – **закукала кукавка**

закувікати – **заквичати** *(про свиню)*

закупівля – **закупка, -ы;** *с.* **купно**

закусити – **перекусити, -ушу, -усиш; заісти, -ім, -іш**

закуска – *кул.* **перекуска, прекуска, -ы;** *мн.* холодні ~ кы – **студены перекускы**

закусочна – *див.* буфет

закуток – **закут; закамарок, -рка; закапелок, -лка;** *ж.* **закутина, -ы**

закушувати – **заідати, -дам, -даш**

зал – **1.** *ж. нім.* **з(с)аля, ґаля, -і;** *(актовий);* **2.** *ж.* **почекальня, -і** *(на вокзалі)*

залагодити, залагоджувати – **залатвити, -влю, -виш; полагодити, -джу, -диш;** *рідк.* **приподрювати, -юю, -юєш;** *БГ.* **вкоськати**

залежаний – *Врх.* **залеглий** *(груші)*

залити, заливати – **1. гасити, загасити (гашу, гасиш, гасиме); заляти, -лію, -лієш** *(вапно, вогонь водою);* **2. повеніти, -ію, -ієш** *(землю)*

залитий – **залятий**

залицяльник – *пол.* **зальотник;** *нім.* **фраєр, -а; фрайір** *(вільний парубок);* ***фрайіру мій любий, ты ружо польова*** *(пic.)*

залицяння – *мн. пол.* **зальоты, -ів**

залишати, залишити – **лышати, лышыти, -ам, -аш; дати спокій; зоставити, оставити, -влю, -виш;** *Врх.* **охабити, охабляти;** ~ у спокої – **дати си покій;** ***зостане ти лыжка і в поли робота*** *(пic.)*

залишатися, залишитися – **лышати-ся, лышыти-ся; остати-ся, зостати-ся; оставати-ся, зоставати-ся;** *розм.* **востати-ся, воставати-ся;** *Пвн.* **позостати ся;** *ЗП.* **в(у)стати ся** *(десь, кимсь,*

якимсь); він ~ ився моїм другом – **він зостав-ся моїм колеґом**
залишений – **зоставлений**
залиши! – *нак.* **лыш!** ***лыш ся того ровера!*** *(прик.)*
залишки – *ж.* **мерва, -ы;** *мн. Прт.* **зграбкы, -ів** *(зерна, сіна в полі)*
залишок – **остаток, -тку; позостале;** *БГ.* **зарваток** *(част.)*
залізко – **желізко;** *ч. нім.* **прас, -у;** *ж.* **праска, -ы;** ***колиси прас розогрівали углями***
залізний – **желізний**
залізниця – **колєя, колій, -лєі; желізна дорога, -ной ...ы; желізниця, -і; трек, -у;** *Ртр.* **колай, колая**
залізнична лінія – *мн.* **торы;** *нім.* **штрека, -ы**
залізнична станція – *див.* вокзал
залізничний – **желізничий; колєярскій, -ка, -кє;** ~ на форма – **колєярскій єднострій**
залізничник – **колєйовец, -вця; колєяр**
залізо – *хім.* **ж(з)елізо**
залікувати – **загоіти-ся**
заліпити замазкою – **закітувати, -ую, -уєш;** ***на зиму мусово закітувати выгляди***
заліcся – **заліся**
заложитися – *див.* закластися
залози – *анат. фр.* **ґланды** *(шийні)*
залп – *ж. війс. нім.* **сальва, -ы**
залюбки – *див.* охоче
залягло – **заклало;** ~ в носі – **заклало в носьі**
залягти – **залячы;** ~ в окопі – **залячы в декунку**
заляканий – **застрашений**
замазатися – **замастити-ся; зателепати-ся**
замазура – **бабруля, -і; нехлюй, -я;** *рідк.* **кыдик**
замазати, замазувати – **1. замуцьґ(к)ати, -ам, -аш** *(розведеною глиною);* **2. кітувати, -ую, -уєш** *(щілини у вікні)*
замазка – **1.** *ч. нім.* **кіт, -у** *(для вікон);* **2.** *рідк.* **липанда, -ы** *(для дерев)*
замах – *нім.* **атентат, -у** *(з політ. мотивів)*
замерзлий – **замерзнений** *(вода)*
замерзнути – **змерзнути, -ну, -неш; закоцябніти, закоцябнути, закоце(и)ніти, закоче(а)ніти, -ію, -ієш**
замести, замітати – **зьмітати, -ам, -аш; задувати** *(снігом)*
заметати, заметувати – *крав.* **фастриґувати, -ую, -уєш**
замикання – *ел.* **спятя**
замикати – **заперати (запру, запреш, запре; запреме, запрете, запрут);** *тж.* зачиняти
замислитися, замислюватися – **роздумати, роздумувати, -ую, -уєш;** ***я си о тым часто роздумував***
заміж – *присл.* **за-муж**
заміжня – **выдана;** ~ жінка – **выдана баба**
заміна – *ж.* **выміна;** ***в Західній Лемківшчыні выміну соломяных дахів на ґонтовы зроблено скорше***
замінник – *техн. нім.* **ерзац,**

е́рзатц, -у *(груба підробка)*

замісити, замішувати – **міша́ти (мі́шу, мі́сиш, мі́сит; міси́ме, міси́те, мі́сят); причыни́ти, розчыни́ти, -ню, -ниш;** *Врх.* **загне́сти** *(тісто)*

замість – *присл.* **за, за́мі(е)ст, за́місто, нато́міст;** *рідк.* **на́мі(е)ст;** *ЗП.* **вмі́сто;** ~ мене – **за́ мня**

замітка – *літ.* **1. нота́тка, -ы** *(мал. стаття)*; **2. до́пис, -у** *(в газету)*

заміщення – **заміщчы́ня;** ~ посади – **заміщчы́ня станови́ска**

замовити, замовляти – **заказа́ти, -зу́ю, -зу́єш; заповіда́ти, -дам, -аш;** ***зака́зав-єм бі́лєт на по́тяг***

замовкати, замовкнути – **втиха́ти, втихну́ти, -хну, -хнеш; затка́ти-ся, заткну́ти-ся**

замовлення – **замовлі́ня;** товари на ~ **выро́бы на замовлі́ня**

замовник – **зака́зник;** *Прт.* **замо́вец, -вця**

заможний – **забезпече́ний, обеспе́чений;** *Врх.* **заки́чний, заті́чний**

замок дверний – **1.** *ж. зал.* **коло́дка, кло́дка, -ы** *(висячий)*; **2.** *дер.* **заві́й, -во́ю; за́сув;** *Врх.* **заверя́йка; слыпи́й за́мок;** *Хрщ.* **заверя́нка;** *Прт.* **заво́ра, засувка, -ы**

замолоду – *присл.* **змоло́ду**

заморожений = *Врх.* **спорще́ний;** ***моро́з во́ду доця́п спо́рщыв***

заморозок – **приморо́зок, -зка**

замочити – **зателепа́ти, обтелепа́ти** *(низ штанів)*

замурзаний – **мазура́тий, маруза́тий**

замурований – **замурува́ний**

замучитися – **змордува́ти-ся, страпи́ти-ся**

замша – **ско́ра се́рны**

занавіска – **фіра́нка, -ы;** ~ на вікні – **фіра́нка на выгля́ді**

занадто – *присл.* **збыт, на́дмір, на́дто** *(надлишок)*

занедбанний – **занеха́ний, запушче́ний;** *Ргр.* **недбанли́вий**

занедужати – *див.* захворіти

занепад – **упа́док, -дку;** ***ма́ме упа́док мора́льний і матерія́льний***

занепасти здоров'ям – **схалі́ти, -і́ю, -і́єш**

занехаяти – **занеха́ти, -ам, -аш;** *Врх.* **занайка́ти, заняхува́ти**

занечистити – *груб.* **запаскуди́ти, засвини́ти**

заніміти – **стерпну́ти, -ну, -неш;** *Хрщ.* **здеревяні́ти;** *в знач.* втратити чуття

за ніщо – **за́нич, на́нич, нич;** *Врх.* **з до́бра ди́ва;** ***з до́бра ди́ва він мня хце би́ти***

заново – *присл.* **нано́во, одно́ва**

заноси снігові – *мн.* **заме́ты;** *Ргр.* **за́міт, за́спа** *(кучугура снігу)*

зануда – *Прт.* **нудя́р, -а** *(прикра людина)*

занурений – **занюре́ний** *(у воду)*

занурюватися – *Врх.* **нурцюва́ти;** *в знач.* пірнати у воду

заняття – **заня́тя**

заодно – *присл.* **зає́дно**

заохочення – *ж.* **заохо́та, -ы**

заочі – *присл.* **зао́чы; пі́ду сьвіт зао́чы** *(прик.)*

заочник – **заочняк** *(слухач, студент)*

заощадження – *мн.* **заошчаджы́ня;** *Прт.* **заощадні́ня;** ***зас пропа́ли на́шы заошчаджы́ня***

заощаджувати – **заошчаджувати, ошчаджа́ти, -жую, -жуєш** *(гроші); БГ.* **шпарува́ти**

западати – **западну́ти**

западина – *Врх.* **варю́га, завези́ско** *(глибока яма)*

запалення – *мед.* **запалі́ня;** ~ легенів – **запалі́ня плюц;** ***простý́див ся і до́став запалі́ня плюц***

запали щоки – *Врх.* **охля́пло ли́це**

запальний – **нарва́ний, шале́ний;** *пол.* **ра́птус;** *Врх.* **поперхли́вий;** *Прт.* **бзык;** *в знач.* гаряча голова; ~ на людина – **нарва́ний чло́век**

запаморочення – *див.* головокружіння

запаморочливий – **заворо́тний, карколо́мний;** ~ стрибок – **карколо́мний скок**

запаморочуватися – *БГ.* **заверта́ти ся;** ***заверну́ла мі ся голо́ва***

запам'ятати, запам'ятовувати – *Врх.* **бра́ти сой на па́мят;** *БГ.* **запомина́ти;** ***одчу́вам, же мі запомина́ти тя́жко***

запас – *ж. військ.* **резе́рва, -ы**

запаска – **запинка, -ы** *(деталь жін. одягу)*

запасу солдат – *військ.* **резерві́ста, -ы**

запах – **пах, -у**

запашний – *див.* ароматний

запаяти – **занютува́ти, -у́ю, -у́єш**

запевнення – **запевні́ня;** *Прт.* **заві́ріня**

заперечити, заперечувати – **стопорчы́ти-ся, противи́ти-ся; перечы́ти -чу, -чыш;** *Врх.* **запіперечы́ти ся** *(стати упоперек);* ***запіперечы́ла ся кобы́ла***

запис – **впис, -у** *(до школи)*

записати, записувати – **нотува́ти, занотува́ти, -у́ю, -у́єш;** ~ в зошиті – **занотува́ти в зошы́ті**

записка – *угор.* **ци(е)ду́ла, циду́лка, -ы**

запитання – **зьвіда́ня, пыта́ня**

запитатися – **зьвіда́ти-ся; зьвідува́ти-ся; спыта́ти-ся;** ***не знаш – зьві́дай-ся!*** *(прик.)*

запізнення – **запізьні́ня, спізьніня**

запізнитися, запізнюватися – **спізни́ти-ся, спізьнюва́ти-ся;** поїзд ~ нився – **по́тяг ся спі́знив спі́знив-ся**

запічок – **запе́цок, -цка;** *ЗП.* **за́піч**

запланований – **заплянува́ний;** ~ результат – **заплянува́ний висьлід**

запліснявити – **заплісьні́ти;** *БГ.* **стухну́ти**

заплітання – **заплита́ня**

запліття – **заплі́тя;** *в знач.* місце за плотом для сміття

запліччя – **заплі́чя**

заплішити – **заплішчы́ти, -чу́, -чыш;** *Врх.* **заглоби́ти;** ***косу тре́ба міцно заглоби́ти***

запломбований – **запльомбува́ний;** ***на́глі забо́лів мня запльомбува́ний зуб***

заплутаний – **замота́ний, заплян-**

таний *(про нитки)*

заплутано – *присл.* **заплянтано;** *Прт.* **заґматвані**

заплутати – **заплянтати-ся;** *Прт.* **заґматватися**

запльований – **заплюваний**

запобігливий – **запобігучий**

заповідач – **спадкодавец, -вця**

заповідник – *ж. геогр.* **резервация, -иі**

заповідь – **1. заповід, -ы** *(наказ, розпорядження);* **2. оповід, -ы** *(про наступне весілля)*

заповіт – *юр. нім.* **тестамент, -у**

заповнити – **выповнити, заполонити, -ню, -ниш;** *в знач.* поширитися; ~ бланк – **выповнити формуляр**

заподіювати, заподіяти – **причыняти, -ям, -яш;** *в знач.* завдати лиха

запозичання, запозичення – **запожыче(ы)ня**

запозичити – **запожычати, -ам, -аш** *(щось)*

запонка – **запинка, запиначка, зпинка, -ы;** *рідк.* **копча** *(для сорочки)*

запопадливість – *див.* жадібність

запор – *ж. рідк.* **завора, -ы**

заправити – **омастити, -счу, -стиш** *(кашу жиром)*

заправка – *кул.* **запражка, -ы** *(до страви); тж.* засмажка; ***запражка – то мука, пражена з цибульом на тлушчу***

запровадження – **запроваджыня**

запросити, запрошувати – **1. запрашати, -шую, -шуєш** *(в гості);* **2. закликати, -личу, -личеш; кликати, -чу, -чеш** *(за стіл)*

запротопорити – **спекати-ся**

запрошення – **запрошыня** *(на роботу)*

запрягти повторно – **препрячы;** *Прт.* **перепрячы, -чу, -чеш** *(коней)*

запхати, запихати – **вштурити, -рям, -ряш; запхати, -ам, -аш** *(кудись); БГ.* **в(ф)пхати;** *Прт.* **вразити, -ажам, -ажаш; *вразив руку до кышені***

зап'ясток – *анат. Врх.* **плесна, плюсня**

заради – *присл.* **задля, про;** *тж.* ради; ~ дітей – **задля діти**

зараження – **закаженя;** ~ крові – **закаженя кырви**

зараз – *присл.* **одразу, в(г)нет, натыхміст;** *пол.* **тераз**

заразний – **закажний;** *тж.* інфекційний

зарано – *див.* завчасно

заректися, зарікатися – **заречы-ся, зарікати-ся; *ішчы ся заречу дівчата любити*** *(піс.)*

зарізати – **1.** *заг.* **заризати, -ижу, -ижеш;** *Врх.* **2. забити** *(вола, корову);* **3. заколоти** *(свиню);* **4. зарізати** *(вівцю, козу);* **5. затяти** *(куру, качку, гуску)*

заробітня плата – **заплата, -ы;** *Ртр.* **плаца, платня**

заробіток – **зарі(о)бок, -бку**

заробляти – **зарабяти, -блю, -биш; *колиси-м веце зарабяв, як тераз***

зародження – **зароджыня**

за розміром – *Хрщ.* **на звекш; *наше авто на звекш такє, як і***

ва́ше

зарозумілий – **мудраґель, -ля** *(людина)*

заразумілість – **пы́ха, -ы, пыхати́(і)ст, -то́сти**

зарослий – **заросне́ний;** *Врх.* **обро́слий**

заростати – **зараста́ти, -ам, -аш**

зарості – *ж.* **гушч, гушчави́на; хара́шча, -ы;** *с.* **поро́сля, -і**

зарубати – **затя́ти, -тну, -тнеш**

зарубка – *ч.* **карб, -у; ра́мик;** *рідк.* **івер, -я** *(на дереві)*

зарубцюватися – *Врх.* **прируби́ти ся;** *БГ.* **заруби́тися;** ***моя ра́на ся заруби́ла***

заручений – *Врх.* **зарукова́ний, зруко(у)ва́ний** *(з дівчиною, до війська)*

заручини – *мн.* **зальо́ты, -ів**

заручник – **1. закла́дник** *(у часі війни)*; **2. заста́вник;** *Врх.* **таль, та́льник** *(весільний)*; ***го́сьті зо Щавни́ка, при́шли мы ту по тальни́ка*** *(піс.)*

заряд – *війс.* **на́бій, -бо́ю; ладу́нок, -нку**

зарядка – *спорт.* **ґімнасти́ка, -ы**

засвідчити – **засьвідчы́ти, осьвідчы́ти, -чу, -чыш**

засвітла – *присл. розм.* **зави́дна, завидо́ка, за́дня, засьвітла**

засвоєння – **засвоє(і)ня**

заселений – **залюдне́ний**

заселення – **залюдні́ня, заселі́ня**

заселити, заселяти – **залюдни́ти, залюднюва́ти** *(заповнити людьми)*

засидітися, засиджуватися – **засьіди́ти-ся, засьіджува́ти-ся**

засилити, засилювати – *Прт.* **заді́ти, заді́вати, -і́ю, -і́вам** *(нитку в голку)*

засипати – **1. загарта́ти, зґарта́ти, -ам, -аш;** ***ма́ме зґарта́ти сьніг во дво́ри;*** **2. занести;** ***в зи́мі зане́сло сьні́гом по выгля́ди;*** **3.** *нім.* **шутрува́ти** *(дорогу щебенем)*

засів – **за́сьів, -у; засьіва́ня**

засідання – **засьіда́ня;** *мн.* **обра́ды;** *ж.* **розпра́ва, -ы;** відкрити ~ **одкрыти обра́ды**

засідати – **засьідати, -ам, -аш**

засік – **сусьік;** *част.* **перя́йка, -ы; шпи́клір, -я** *(для зерна)*; *мн.* **пребі́йцы, – бо́єц**

засклений – **зашкле́ний;** ~ не вікно – **зашкле́ний выгляд**

засклити – **зашкли́ти, ошкли́ти, -лю, -лиш** *(вікна)*

заскакувати, заскочити – **заста́ти, -а́ну, -а́неш;** ***заста́ла ня чо́рна ку́ра на дро́зі*** *(піс.)*

засліплений – **засьліпле́ний;** я був ~ **быв-єм засьліпле́ний**

заслонити – **затули́ти, -лю, -лиш**

заслонка – *ч. нім.* **ка́гла(о), -ы; шу́бер, -бра** *(в печі)*; *тж.* затулка

заслуговувати – **варта́ти, -ам, -аш** *(на увагу)*

засмаглий – **засмагне́ний**

засмажити – **запражы́ти, -жу, -жыш**

засмиканий – **засьіпа́ний, заторґаний**

засмічений – **засьміче́ний**

засмутитися = **з(с)трапи́ти-ся;**

Врх. **закві(и)ли́ти; оквіли́ти**

засмучений = **з(с)трапле́ний**

засніжений – **засьніже́ний** *(вкритий снігом)*

засновник – **заложы́тель, -ля; засну́вач;** *пол.* **фунда́тор, -я**

заснувати – **заложы́ти, -жу́, -жыш;** ~ бібліотеку – **заложы́ти книгозбі́рню**

засопіти – **зафуча́ти, -чу, -чыш**

засоромитися – **заганьби́ти-ся, застыда́ти-ся**

засохлий – *Хрщ.* **засхне́ний**

засохнути – **схалі́ти**

заспаний – **невыспа́ний, розоспа́ний;** *тж.* сонний

заспівати – **засьпіва́ти, -ам, -аш; запі́ти, -і́ю, -і́єш;** ***як я си засьпіва́м трьо́ма голо́сами*** *(піс.)*

заспокоєння – **заспокоі́ня**

заспокоїтися – **спамята́ти-ся, при́ти до розу́му**

застава – 1. *фін.* **за́йма, -ы; ка́вцьія, -иі** *(грошова);* 2. **рога́т(ч)ка, -ы** *(міська, для збору мита);* 3. *війс.* **стражни́ця, -і** *(прикордонна);* 4. *ч. пол.* **фант**

застереження – 1. *с.* **застережы́ня;** *Прт.* **вару́нок, -нку;** 2. *ж. юр. нім.* **кляузеля, -і** *(у договорі)*

застерігати, застерегти – **варува́ти, заварува́ти, -у́ю, -у́єш; застере́чы, остере́чы, -е́жу, -е́жеш;** ***вару́й-ся го, як о́гня*** *(прик.)*

застібати, застібнути – **запну́ти, -ну, -неш; засьт(ц)іга́ти, -ам, -аш;** *Врх.* **застегну́ти;** *Рґр.* **капча́ти;** *Пвн.* **запинати**

застібка – 1. *заг.* **запи́нка, -ы;** *пол.* **га́фтка, -ы;** *нім.* **ґра́фка, -ы;** 2. *ч.* **за́мок, -мка** *(«блискавка»)*

застібнутий – **застегну́тий, запня́тий**

застосувати – **вжы́ти (вжы́ю, вжы́єш, вжы́є; вжы́єме, вжы́єте, вжы́ют)**

застрявати, застряти – **застряга́ти, -ам, -аш; застрягну́ти; -ну, -неш;** ***за́стряг єм во́зом в баюрі***

застуджений – **закатаре́ний**

застудитися – **закатари́ти-ся;** *БГ.* **захолоди́ти ся;** ***ка́жду о́сьін му́шу ся закатари́ти***

заступник – 1. *заг.* **засту́пця, -і; замі́сник;** 2. **віце-голо́ва, -ы** *(голови)*

засув, засувка – *нім. спец.* **рыґель, -ґля** *(в замку); тж.* перекладина між кроквами

засумувати – *див.* зажуритися

засунути – **запха́ти, -ам, -аш**

засуха – **посу́ха, суш, су́ша, -ы;** *Врх.* **сухо́та**

зась! – *нак. Прт.* **за́се!** ***за́се, ді́ти, од електри́чных дро́тив!***

затаїтися – **затаі́ти-ся**

затвердження – **затверджы́ня**

затвердіти – *див.* захолонути

зате – *спол.* **за́то, про́то**

затемнення – **затемні́ня, затмі́ня**

затерпнути – **стерпну́ти** *(нога)*

затикати, заткнути – 1. **затка́ти, -ам, -аш** *(пляшку);* 2. *Врх.* **замшы́ти, омшы́ти** *(мохом);* ***мо́хом замшыва́ют шпа́ры ме́дже белька́ми в хыжи***

затирка – *кул.* **сте(и)ра́нка, -ы;** *пол.* **зацєрка;** *Врх.* **зацюрка,**

старанка; *Прт.* **затерка, -ы**

затискач – *техн.* **1.** *заг.* **стискач; стяжка, -ы; 2.** *ел.* **клєма, -ы; 3.** *англ.* **ніпель, -ля** *(для кріплення труб і спиць)*

затичка дер. – *ч.* **чо(і)п; чопок, -пка;** *Ртр.* **дуґов, шпунт, штомпух, штоперик**

затінок – **затін, -у;** *ж. Врх.* **хы(а)морода** *(тінисте місце)*

затісувати – **затесувати, -ую, -уєш**

затока – *геогр.* **залив, -у**

затор – *Врх.* **спір;** *мн.* **споры** *(криги)*

затримка – *рідк.* **забара, -ы**

затримати, затримувати – **барити-ся; забавити-ся; стримати-ся**

затрубити – **затрубіти, -блю, -биш** *(на трубі)*

затуманення – *Прт.* **замгліня**

затуманитися – *Прт.* **замглитися**

затхлий – **стухлий** *(яйце)*

затягати, затягувати – **завлечы, завлікати, -лечу, -лечеш;** *Прт.* **вовлечы, вовлікати**

затятий – **упорчывий;** ~ характер – **упорчыва натура**

затьмити – **зацьмити;** хмара ~ ила сонце – **хмура зацьмила соньце**

зауваження – *с.* **зауважыня;** *Прт.* **упомніня;** *тж.* заувага

зауважити – **заобсервувати, -ую, -уєш** *(щось)*

заупокійний – *рел.* **задушний** *(дні)*

захворіти – **заслабнути, -ну, -неш; зле(я)чы, злягти (зляжу, зляжеш, зляже; зляжеме, зляжут, зляжете);** *Врх.* **поке(и)лавти** *(стати кволим)*; *Прт.* **здути ся** *(про худобу, на здуття)*

захисник – **обронец, -нця;** *тж.* оборонець; правозахисник – **обронец прав чловека**

захист – *ж.* **оброна, ослона, -ы;** *тж.* прикриття

захистити – **вступити-ся; обстати, -аю, -аєш;** ~ товариша – **обстати за колєґу**

захитатися – **захвіяти-ся**

захищати – **боронити, обронити, -ню, -ниш;** ~ землю – **боронити край**

захищений – **обеспечений**

захід – *ж. мист.* **імпреза, -ы;** мистецький ~ **мыстецка імпреза**

захлинутися – *БГ.* **захывснути ся** *(водою)*

захмаритися – **захмарити-ся;** *рідк.* **забандурити-ся;** *Врх.* **похмурити ся;** ***зрана похмурало-ся на дворі***

заховати – *див.* всунути

заходи – *мн.* **стараня**

захолонути – **остудити;** *Врх.* **стуґнути**

захожий – *див.* зайшлий

захопити – *див.* заволодіти

захоплення – *ч.* **захвит, подив, -у;** *тж.* захват

захотіти – **1. захтіти, -хцу, -хцеш; забагнути, -ну, -неш;** ***забагнуло-ся мі піти на ярмак;*** **2. кортіти, скортіти** *(дуже);* ***барз мня кортит піти на рыбу***

зацвісти, зацвітати – **зацвисти, зацвитати;** ***зацвило квітя на стромах***

зацікавлений – **заінтересува́ний**

зацікавлення – **інте́рес, -у; заінтересува́ня;** ***мам інте́рес до нау́кы і шту́кы***

зацукрований – **зцукре́ний**

зачарований – **поробле́ний, закляти́й;** *Прт.* **зачарува́ний, очарува́ний, -на, -не**

зачарувати – **закля́сти, -я́ну, -я́неш; поро́бити;** ***му́сіла-с мі, ми́ла, што́си поро́бити*** *(піс.)*

зачаття – *мед.* **зача́тя**

зачекай! – *нак.* **за́жди! пі́(о)жди! по́чкай! стри́май-ся!**

зачекати – **почека́ти, почка́ти, -ам, -аш**

зачепити – **1. завади́ти, -джу, диш; загачы́ти, -чу, чыш; заді́ти, -і́ну, -і́неш** *(щось); в знач.* закріпити; **2. тручну́ти, -ну, -неш** *(випадково когось)*

зачервоніти – **зачервені́ти, -і́ю, -і́єш**

зачіпатися – **зачепля́ти-ся;** *БГ.* **зарыва́ти ся;** ***ба́бо, ґа́мбу три́май, ме́не не зары́вай*** *(піс.)*

зачіпка – **заче́(ы)пка, -ы;** *Прт.* **причы́пка, -ы;** почалося із ~ ки – **зача́ло-ся от заче́пкы**

зачіска – **1.** *заг. нім.* **фризу́ра, -ы; 2. «на про́діл»** *(з поділом волосся);* **3.** *рідк.* **хімля, -і;** *ЛШМ.* **ги́рка** *(у заміжніх жінок)*

зачісувати – **зачесува́ти, -у́ю, -у́єш**

зашарпаний – *див.* засмиканий

зашкарублий – **закору́блий, закору́злий, заскарубле́ний, заскору́злий;** *Прт.* **заскорупе́ний, -на, -не;** *в знач.* твердий

зашкодити – *Прт.* **запроти́вити;** ***тот лік то́бі не запроти́вит***

заштовханий – *Прт.* **заштурка́ний, -на, -не**

заштопати – *крав.* **зацирува́ти, -у́ю, -у́єш**

защіпка – **засу́вка, скі́п(б)ка, -ы;** *БГ.* **кля́мпка** *(для вікон, дверей)*

за що – *спол.* **за́ што, з яко́го пово́ду;** ***за́ што ся во́зме – то зро́бит*** *(прик.)*

заява – *с. канц.* **засьвідчы́(е)ня, осьвідчы́(е)ня, пода́ня;** ***в уря́ді скла́в-єм пода́ня***

заявити, заявляти – **засьвідчы́(а)ти, осьвідчы́(а)ти, -чу, -чыш;** ~ про себе – **засьвідчы́ти о ся**

збентеження – **поміша́ня**

збентежитися – *пол.* **спешы́ти-ся;** *тж.* засоромитися

зберати, зібрати – **зобра́ти (збе́рам, збе́раш, збе́рат; збера́ме, збера́те, збера́ют)**

зберегти, зберігати – **1.** *заг.* **захова́ти, -ву́ю, -ву́єш** *(щось);* ~ на пам'ять – **захова́ти на па́мятку;** ***ле́мкы захова́ли да́вны обычаі а традиції;*** **2. додівчы́ти, -чу, -чыш** *(цнотливість)*

збереження – **збережы́ня, схороні́ня**

збивати, збити – **сто́вкти, сто́вчы, -вчу, -вчеш;** ***сто́вчы на ква́сне я́бко*** *(прик.)*

збивачка дер. – **коло́тов, -тви; копи́стка, колоті́(о)вка, -ы;** *рідк.* **бата́лев;** *Врх.* **колото́вця;**

колотви треба для товчыня комперів і розмішуваня квасного молока

збирання – **зберáня** *(підписів, податків, зернових культур)*

збирати – **1. збера́ти, -ам, -аш** *(урожай у полі);* **2. зганя́ти, -ям, -яш** *(овець на пасовище);* **3. пакува́ти, -у́ю, -у́єш** *(валізу)*

збиратися – **збера́ти-ся** *(в дорогу)*

збиральник – **збе́рач** *(сіна); Прт. ч.* **гра́бар, -я; гра́бач;** *ж.* **гра́бар(ч)ка, -ы**

збитково – *присл.* **збытко́во, накла́дно**

збиток – *див.* видаток

збиточник – **збыто́чник; ґа́вґан; у́рвісь, -ся; урви́тель, -ля; фі́ґляр;** *Врх.* **збы́тний**

збіговисько – **ройови́ско;** *тж.* збіговище

збіднілий – **підупа́лий**

збідніти – **зыйти на́ нич; підупа́сти, -аду, -адеш;** *євр.* **скапцяні́ти, -і́ю, -і́єш;** *в знач.* розоритися

збіжжя – *рідк.* **по́міть, -ме́ті;** *в знач.* покошене, але не зв'язане

збільшення – **збільшыня, побі́льшыня;** *Прт.* **звекшыня, повекша́ня**

збільшити, збільшувати – **побі́льшыти, побільшува́ти, -у́ю, -у́єш;** *Прт.* **повекшы́ти, повекшува́ти, -шу́ю, -шу́єш;** *Хрщ.* **звекшыти;** ***то́го ро́ку садови́ни ма ся звекшыти***

збільшувач – *техн.* **побільшу́вач, повекша́льник**

збірник колядок – *ж. пол.* **канти́чка, -ы**

збожеволіти – **зварию́ва́ти, -ю́ю, -ю́єш; зглупі́ти, -плю, -пиш; ошалі́ти, -і́ю, -і́єш**

збоку – *присл.* **на убо́чы(у), о́бі(о)ч; уза́боч;** *Прт.* **во́біч**

збори – *с. політ.* **зі(о)бра́ня;** *ч.* **схі́д,** *род.* **сходу;** *ж. пол.* **зґромаджы́ня;** *тж.* зібрання

зборка – **змо́ршчка, -ы** *(в одязі)*

збочення – **збочы́ня, одхылі́ня**

збродити – **столочы́ти, -чу, -чыш** *(траву)*

зброя – *війс. пол.* **бро́нь, -ні;** взятися за ~ ою – **я́ти-ся за бро́нь**

збувати, збути – *дієс.* **1. збыва́ти, -ам, -аш; збы́ти** *(якусь річ);* **2. згая́ти, -ям, -єш** *(час)*

збудити – **зганя́ти, -ям, -яш; зогна́ти (зоже́ну, зоже́неш, зоже́не)**

збут – *ім.* **збыт, -у; збу́ток, -тку;** ~ продукції – **збыт виро́бів**

збутися – **збы́ти-ся; 1.** *позбутися чогось;* **2.** *стати дійсністю*

звабник, звабниця – **ва́бник; вабите́лька, -ы;** *Прт.* **мами́тель, -я; мамите́лька, -ы**

звалище – *мн.* **ґру́зы, -ів; звалови́ско**

звання – *ч.* **сту́пін, -пе́ня; ти́тул, -у;** *нім. ж.* **ра́нґа, -ы;** вчене ~ **науко́вий ти́тул**

зварений – **зобаря́ний, -на, -не** *(картопля у лушпинні);* ***зобаря́ны компе́ри сут пожыто́чны́шы, як скрепта́ны***

зварити – **зготува́ти, -у́ю, -у́єш;**

зварити, -рю, -риш; ***мама зготовили на обід помідорову зупу***
звернення – **одозва, -ы** *(дія)*
звертання – *грам.* **звертаня**
звертатися на «ви» – **двоіти (двою, двоіш, двоіт; двоіме, двоіте, двоят)**
звертати увагу – **позорувати, -ую, -уєш**
зверх – *присл.* **над, надто, поверх;** *пол.* **повиж;** *тж.* вище
з верхом – *присл.* **окописто;** *Прт.* **чубато**
зверху – *присл.* **згоры, поверха;** *Врх.* **зверхы;** *Прт.* **звонка;** ~ вниз – **згоры до долу;** ***наше ма быти згоры*** *(прик.)*
звечора – *присл.* **звечера, зночы;** *Врх.* **с(ш)чера**
звиватися – *Пвн.* **клюбачыти ся** *(про черв'яка)*
з виду – *див.* на вигляд
звикнути – **призвычаіти-ся**
звинуватити, звинувачувати – **оскаржыти, оскаржувати, -ую, -уєш**
звинувачення – *юр.* **оскарже(ы)ня**
звироднілий – **поган, поганин** *(про людину)*
звисока – *присл.* **звысока, згоры;** дивитися ~ **смотрити-ся згоры**
звити – **закачурити;** *в знач.* собака – кільцем хвоста
звихнути – **вытхнути, -ну, -неш**
звичай – **обычай, -аю;** *мн.* **обычаі;** ***каждий край ма свій обычай*** *(прик.)*
звичайний – **пресычний;** *Врх.* **звыклий, звычний** *(до роботи); тж.* звичний
звичайнісінький – **звычайніцькій, -ка, -кє**
звичайно – *присл.* **звыкло(і), зазвычай, очевісьні**
звичка – **звычка, -ы;** *ч.* **навык, -у;** *слов. ч.* **звык;** *с.* **призвычаіня;** *ЗП.* **придобашка, сохта** *(добра, стара)*
звично – *присл.* **здатні(о)**
звідки – *присл.* **одкаль, одкале;** *Врх.* **одкельска, одникаль;** *Ргр.* **скаді;** *ЗП.* **відки;** ***одкаль сте пришли до нас?***
звідкілясь – *присл.* **одакаль, отдакаль, одкалиси;** *Прт.* **одкальси**
звідси, звідсіля – *присл.* **одсале, одсаль;** *Врх.* **ге(а)нде;** *скор.* **зс(ц)іль;** *ЗП.* **відці**
звідти – *присл.* **одтале, одн(т)аль, одтамаль;** *пол.* **скуд;** *Врх.* **відти, зтіль; од(т)тамале, одтамта(и)ле, оттамтуль; стади, студ;** *Ргр.* **видти, звидти; видтам, звидтам; стаді, стамтаді; оттамаль, одтамталь;** *Прт.* **отталь, стамаль;** ***як піду одтале, як бым ту не была*** *(піс.);* ***далеко: одсале до тале*** *(прик.)*
звідусіль – *присл.* **одовсяди, зовсяди;** *скор.* **зусіль**
звільнення – **звільніня**
звільнитися – *див.* позбутися
звір – **зьвір, -я;** *ж.* **зьвірина, зьвірота, -ы**
звіринець – **зьвіринец, -нця; зьвірівник, зьвірятник;** *Прт.*

звірник, -а

звірити, звіряти – **справдити, справджати, -джу, -диш**

звіробій звичайний – *бот.* **журавец, -вця; зеновід, -вода; здоровник, кирвавник, крвавник, кри(о)вавник, кровавец; тисячолистник;** *ж.***крі(о)вця, -і;** *Врх.* **стокрівця;** *Рґр.* **ріпик**

звірячий – **зьвірскій, бестиян(л)ьскій, -ка, -кє**

звіт – *бух. невідм. пол.* **справозданя;** *Прт.* **выказ, -у**

звітний – **справоздавчий**

зводити – **1. валькувати, -ую, -уєш** *(стіну з вальків глини);* **2.** *Врх.* **огваряти** *(наклеп)*

звозити – **звожувати, -ую, -уєш;** ~ багаж – **звожувати ладунок**

зволікати = *розм.* **мудохати-ся**

зворотний – **1.** *грам. Хрщ.* **вертаний;** ~ займенник – **вертаний місценазывник; 2. зворотній, -ня, -нє; повротний, противний, тильний;** ~ бік – **противна сторона**

зворот одягу – *с.* **рубы, нарубы;** ***одів єм кошелю нарубы***

звузити – **зузити (зужу, зузиш, зузит; зузиме, зузите, зузят)** *(щось);* ***треба мі зузити сподні***

звук – *див.* гул

звукозапис – *с.* **награня**

зв'язати, зв'язувати – **1.** *угор.* **скапчати;** *ЗП.* **змережыти; 2. спутати, -ам, -аш** *(ноги коневі)*

згадати, згадувати – **припоминати, споминати, -ам, -аш; припомнути, спомнути, -ну, -неш;** *Врх.* **здогадати; *спомнеш моє слово!*** *(прик.);* ***не годен єм здогадати-ся прудко***

згадка – *ч.* **спомин, -у; памят, -ы;** на ~ку – **на памят**

згадування – **припоминаня**

зганьбити – **потупити, -плю, -пиш;** *Пвн.* **ґ(к)абзувати;** *ЗП.* **ганьбу найти**

згинати – **загынати, -ам, -аш**

згинути – **згынути, скапнути, -ну, -неш** *(померти);* ***скапнула нам наглі корова***

згага – *фізіол.* **жага, -ы;** *тж.* печія

згарище – **палениско;** *Прт.* **погорелиско, -а;** *тж.* попелище

згасати, згаснути – **загаснути, змеркати-ся, меркнути;** вогонь ~ув – **оген загас**

згідно – *прийм. по;* виконано ~ проекту – **зроблено по проєкті**

згідливий – **згодливий**

зговоритися – **збесьідувати-ся**

згода – **порозуміня;** *Врх.* **погода;** дійти до ~ди – **прити до порозуміня**

згори – *присл.* **згоры;** ~ вниз – **згоры надолину**

згортати – **згартати, -там, -таш;** *Врх.* **возгартати** *(гній з-під корови)*

згортатися – **клубачыти-ся;** *Врх.* **звити ся; клубенити, клубетувати** *(в клубок);* ***бабин пес ся склубетував***

згорток – **звиток, -тка**

зготовити, зготувати – **зладити, -джу, -диш; зрыхтувати, при-**

рыхтува́ти, -у́ю, -у́єш

зграя – **ста́я, -аі** *(ряд кіп, полукіпків на полі); тж.* стадо, стійло

згрібати – *див.* згортати

згромадження – **згромаджы́ня**

згубити – **страти́ти, трати́ти, -а́чу, -а́тиш;** *Врх.* **зрони́ти, потрати́ти, рони́ти;** ***як єс стра́тив коня, то не плач за бичо́м*** *(прик.);* ***ой, лі́се, лісо́ньку, зро́нив єс красо́ньку*** *(піс.)*

згубний – *нім.* **фата́льний;** ~ кінець – **фата́льний ко́нец**

здавна – *присл.* **одда́вна;** *книж.* **одві́чно(і);** *тж.* здавен, споконвіку

здається – **выда́є-ся, ся ви́дит, ся зда́є;** ~ мені – **мі ся выда́є**

здалека – *присл.* **здале́кы, оддале́ка(ы), опода́лік;** *Прт.* **одда́ля;** *тж.* здаля

здати, здавати – **1.** *Прт.* **выдержави́(я)ти, -вям, -вяш** *(в оренду);* **2. складати, -ам, -аш** *(іспити)*

здатися, здаватися – **пі́дда́ти-ся, піддава́ти-ся** *(комусь)*

здатний – **ва́ртий, го́ден, зда́лий, спосі́бний;** *ЗП.* **вда́тний, трі́бний;** *див.* здібний

здатність – **зда́тнист, спосі́бніст, -но́сти**

здача – *бухг. Прт.* **выда́ча, -ы**

здебільшого – *присл.* **найве́це;** *Врх.* **понайбі́льше, понайве́це, понайве́кше**

здерти, здирати – **одде́рти (одо́дрю, одо́дреш, ододре́ме);** *Ргр.* **лупи́ти, олупи́ти, одлупи́ти, злупи́ти; чысти́ти**

здешевіти, здешевлювати – **зтуні́ти, туні́ти**

здешевлення – **зтуні́ня**

здивуватися – *груб.* **збарані́ти, -ію, -ієш**

здичавіти – **здичі́ти, -і́ю, -і́єш;** ***одо́пятий пес чы́сто зди́чів***

здібний – **спосі́(о)бний;** *пол.* **здо́льний;** *ЗП.* **вало́вш(ч)ний;** ~ учень – **здо́льний учє́ник**

здійняти тривогу – **алярмува́ти, заалярмува́ти, -у́ю, -у́єш**

здійснення – **сповні́ня;** *Прт.* **справджы́ня**

здійснитися – *див.* справдитися

здобування, здобуття – **выдо́бытя, здо́бытя, на́бытя, зыска́ня**

здобути, здобувати – **выдобы́ти, добы́ти, здобы́ти (здобу́ду, здо́будеш, здобуде́ме); ді(о)ста́ти (доста́ну, доста́неш, достане́ме); зыска́ти, зыскува́ти, -у́ю, -у́єш;** ~ освіту – **здобы́ти осьві́ту**

здобуток – **добы́ток, здобы́ток, набы́ток, -тка;** *ж.* **до́бич, здо́ба, -ы;** *тж.* здобич

здоровий – **здра́вий;** *ЗП.* **го́дний;** бувайте здорові! – **бу́дте здра́вы!**

здоровило – **цмок** *(про вел. людину)*

здоров'я – *Ргр. Хрщ.* **здоро́вля, здра́вя, здра́вля;** *зменш. Прт.* **здраві́чко, -а;** ***дай, Бо́же, здра́вля!*** *(привітання)*

здружитися – **сколеґува́ти-ся;** *Врх.* **сприятелюва́ти ся**

здуріти – **збортачы́ти-ся;** *БГ.*

ошаліти; *Прт.* **зглупіти, зцапіти, -ію, -ієш**; *Пвн.* **оцапіти** *(від чогось)*

здуття – **здутя**

зелений – **1.** *заг.* **зелений, дзелений**; *рідк.* **желений**; **2. зеленкуватий**; *Врх.* мало ~ **призелений**; **3.** дуже ~ **зелін, дзелін**; ***за горами, за лісами лучка зелена*** *(піс.)*

зелень – *бот.* **зеленина, дзеленина, -ы**; ***што робиш, Катерина? Наша то є зеленина*** *(піс.)*

зельц – *кул.* **ковбаль, ковбик**; *нім.* **сальцесон, -у** *(вид ковбаси; начинений свинячий шлунок)*

землекоп – **копач**

землемір – **межівник, мірник**

землерийка – *зоол.* **пискі(о)р, рецок, -цка**; *Врх.* **дзюрдз, дзьідик, жджок, зьджьок, рджок; мідик, мідка, мідлиця, мідяниця, мышурко**; *тж.* бурозубка

землероб – **рі(о)льник**

землеробство – **рільництво**

землетрус – *с.* **трус землі; трясьіня землі**

земля – **1.** *астр.* **земска куля, -кой ...лі**; **2.** *Врх.* **кретівка** *(вирита кротом)*; **3.** *Врх.* **леповатиця** *(липка)*; **4.** *Врх.* **мокрина, мокравина** *(мокра)*; **5. оранина, -ы** *(зорана)*; **6.** *Врх.* **спудзянка** *(пухка)*; **7.** *ч. геогр.* **терен, -у** *(територія)*

земляк – **краянин, родак**; ми з ним ~ки – **мы зме родакы**

земний – **земскій, -ка, -ке; сьвітовий**

зернистий – *Врх.* **крупнистий**

зерно – **1.** *мн. заг.* **збіжя**; *рідк. ж. Врх.* **чыстина**; *Прт.* **звізды**; **2. оркіс(ш), -у** *(гібрид жита і пшениці)*; **3. сьніте***(без зародків)*; **4.** *ж.* **пашниця, -ці** *(на стеблі)*

зерня, зернятко – *бот.* **1. зеренце, -я; зернівце** *(злаків)*; **2.** *ж.* **зернятко; пестка, -ы; ядро; ядерце, -рця**; *Врх.* **зерничка** *(фруктів)*; ***тобі дам лупочку, сама зьім ядерце*** *(піс.)*

з'єднаний – **зваджений, злучений, сполучений, стыкуваний**

з'єднання – **єднаня; злучыня**; *ж.* **злучка, -ы**; *ч.* **стык, -у**; *Хрщ.* **лучыня**

з'єднати, з'єднувати – **єдинити, єднати, -ню, -ниш; зваджувати, -ую, -уєш; звадити, -джу, -диш; злучати, злучыти, лучыти, -чу, -чыш; споіти, -ою, -оіш; сполучати, сполучыти, -чам, -чаш; штукувати, -ую, -уєш**; *Врх.* **звадити** *(ланцюх)*; **зматлашити** *(збити докупи)*; ***сьіни лучыли ізбу зо стайньом і боіском***

з-за – *прийм.* **із-за, зо-за, з-над, з-понад, з-поза**; ***ґазда вышов зо-за хыжи***

ззаду – *присл.* **зозаду, з-тилу, назаді, позад**; ***зозаду нич єм не видів***

зигзаг – *нім.* **зиґ(к)зак**

зигзагоподібний – **зиґзакуватий**

зимівля – *с.* **зимовисько** *(приміщення)*

зичливий – **жычли́вий**

зі – *прийм.* **зо**; зі мною *(собою)* – **зо́ мном (со́бом)**

зібраний – **зобра́ний**; ~ урожай – **зобра́ний уро́джай**

зібрати – **зобра́ти (збе́ру, збе́реш, збе́ре)**; *Врх.* **опоря́дити** *(біб)*

зів'ялий – **зьі(о)вя́лий**; ~ ла квітка – **зьівя́лий цьві́ток**

зігнати – *БГ.* **зогна́ти**; *в знач.* злість на комусь

зігнити – **зогни́ти**; *ЗП.* **ізогни́ти**

зігнутий – **коцюба́тий** (*як коцюба)*

зігнутися – **зогну́ти-ся, скули́ти-ся**

зіграти – **оде(о)гра́ти, -ам, -аш** *(роль)*

зі задоволенням – *Врх.* **вдя́чні**

зі звороту – *присл.* **нару́бы**; ~ одягу – **нару́бы оде́жы**

зізнаватися – **зознава́ти-ся, признава́ти-ся**

зізнання – **зозна́ня**

зійти – **1. зварюва́ти, -ю́ю, -ю́єш** *(з розуму)*; **2. зы́йти (зы́йду, зы́йдеш, зы́йде)**; **сходи́ти, -джу, -диш**; *в знач.* рости; 3. **зы́йти** *(вниз)*; ***зеле́не-м посы́яв, зеле́не мі зы́шло*** *(піс.)*; ми спустилися з гір – **зы́шли зме з ве́рхів**

зійти на ніщо – **скапцяні́ти, -ію, -ієш**

зійтися – **зы́йти-ся**; **сходи́ти-ся** *(разом)*; ***два пото́кы зы́шли-ся в рику***

зілля – **1.** *заг. мн.* **зы́ля** *(лікарська трава)*; **2.** *ч.* **шу́вар, -у** *(татарське)*; ***ой, зеле́не зы́ля, ко́ло зелено́го*** *(піс.)*

зімліти – **зомлі́ти, -і́ю, -і́єш**

зім'яти – **зужва́ти, -ам, -аш; згурби́ти, -блю, -биш**; *Прт.* **згармаси́ти, -а́шу, -а́сиш; стламса́ти, -ам, -аш**; *Пвн.* **згужва́ти**

зім'ятий – **зужва́ний**; ~ одяг – **зужва́на оде́жа**

зіниця – *ж. анат.* **зени́ця, -і; зы́нка, -ы**; *Врх.* **зрі́лко, зрі́нка(о)**; **здрі́нка** *(в оці)*

зіпсований – **зопсу́тий, попсу́тий; засьні́тий, сьні́тий** *(горіх, колос)*; *Врх.* **покыртаві́лий, спарканы́лий**; *Прт.* **надпсу́тий**; ***ка́шу ма́слом не зопсу́єш*** *(прик.)*; ***капу́ста на горо́ді зача́ла кыртаві́ти***

зіпсувати, зіпсути – **1.** *заг.* **скапа́рити, -рю, -риш; зопсу́ти, попсу́ти, -у́ю, -у́єш**; *ЗП.* **іспога́нити**; **2.** *Врх.* **спарканьі́ти, спаршыві́ти**; *Прт.* **збаршні́ти** *(продукти)*

зіпсутися, зіпсуватися – **попсу́ти-ся, попсува́ти-ся**; *Пвн.* **заслоти́ти-ся** *(погода)*

зір – *рідк. пол.* **зрок, -у**

зірвати, зривати – **зорва́ти, -ву, -веш; зрыва́ти, -ам, -аш**; ~ яблуко – **зорва́ти я́бко**

зірка, зірочка – *заг.* **зьві́зда, зьві́здка, зьвіздо́чка, -ы; зо́ря, -і**; *поет.* **зьвіздо́йка, -ы**; ***над Верте́пом зьві́зда я́сна сьві́ту засы́яла*** *(колядка)*

зірка вечірня – *Врх.* **вечерни́ця, згірни́ця, зірни́ця**; *Ртр.* **зорни́ця, зорни́чка**

зірковий – **зьвіздо́вий**
Зіслання Св. Духа – *див.* Трійця
зісподу – *присл.* **зоспо́ду, одспо́ду**
зістарітися – **выстари́ти-ся;** *юж єм ся выста́рив, а тако́го-м не ви́дів* (прик.)
зістругати – *Прт.* **згоблюва́ти, -ю́ю, -ю́єш** *(рубанком дошку)*
зіткнення – *спец. угор.* **кара́мболь, -лі**
зітхати, зітхнути – **зб(д)ыхну́ти, -ам, -аш;** *Врх.* **здыха́ти;** *Прт.* **вздыхати, вздыхну́ти, – ну, – неш;** *вздыхнув си небо́рак і пі́шов гет*
зішкрябати – **одшкряба́ти, -ам, -аш**
зіщулитися – **кули́ти-ся, скули́ти-ся** *(від холоду, страху)*
з'їжитися, наїжитися – **зіжы́ти-ся;** *Врх.* **постави́ти на со́бі серст** *(про тварин)*
з'їсти – **зьі́сти (зьі́м, зьі́ш, зьі́ст; зьі́ме, зьі́сте, зьі́дят), поі́сти;** *груб. Пвн.* **зоже́рти;** *він зу́бы зьів на то́му* (прик.)
з'їхати з глузду – *див.* збожеволіти
злагода – **зго́да, -ы;** *Врх.* **полаго́да**
зламати – *ЗП.* **в(з)ломи́ти, -млю, -миш**
зле – *присл.* **зьлі, жлі;** *тж.* погано
злегенька – *присл.* **злегі́цька;** *Прт.* **полего́йкы**
злива – **лі(є)я, -і; пло́ва, -ы;** *Врх.* **зали́ва;** *Ргр.* **зли́ва, про́лій;** *Прт.* **лит, -ы;** *іде ве́лька лія; і́шчы повіда́ли: «урва́ла-ся хма́ра»!*
злидні – *ж.* **бі́да, -ы;** *пол.* **не́ндза, не́нза, -ы;** *не́нза бы тя зьі́ла!* (прик.)
злий дух – *ж. міф.* **маму́на, -ы**
злити – **зля́ти (зо́лью, зо́льєш, зо́льє)** *(воду)*
злитися – **злости́ти-ся;** *ча́сом зло́щу-ся сам на се́бе*
з лишком – *присл. рідк.* **з чо́хом**
злісний – **злостний, напастли́вий** *(про людину)*
злісно – *присл.* **злі́стно**
злість – **злі́(и)ст,** *род.* **зло́сти;** *тж.* лють
зліт – **злет, -у**
зловживання – **надужы́тя**
зловити – **зыма́ти, поіма́ти, -ам, -аш** *(когось); Врх.* **глапи́ти, прицабани́ти, прицапну́ти;** *зы́мав бы́ка за ро́гы* (прик.)
злодій – *рідк. угор.* **то́вгай**
злочин – *с.* **престу́пство;** *австр.* **кримі́нал**
злочинець – **1.** *заг.* **престу́пник; престу́пця, -і; 2.** *австр.* **кримі-на́льник** *(карний)*
злочинний – **престу́пний;** ~ світ – **престу́пний сьвіт**
зляканий – **престраше́ний**
злягти – **зле́чы** *(про вагітну жінку)*
злякати – **престрашы́ти, -шу, -шыш;** ~ собаки – **престра-шы́ти-ся пса**
змагання – *ч.* **змаг, -у; змага́ня;** спортивні ~ **спорто́вы зма́гы**
змагатися – *пол.* **моцува́ти -ся;** *Прт.* **гарнаси́тися, -а́шуся, -асишся;** *хлопчыска гарнаси́ли-ся на пасови́ску*
змазка – *ч. техн.* **смар, -у; с(ш)марови́ло; с(ш)марови́дло;**

нім. **шмір, -у**

змазувати, змащувати – *нім.* **смарувати, -ую, -єш**; *запригай коні, смаруй віз (піс.)*

змалку – *присл.* **од мала, од малого, од малости**; *тж.* змальства

змарнілий – **з(с)халілий, мізерний, планний**

змарніти – **з(с)халіти, -ію, -ієш; змізерніти, -нію, -нієш; податися** *(занепасти здоров'ям)*; *за зиму він чысто зхалів*

змарнований – **здармуваний, змарнуваний**

змарнувати – **здармувати, -ую, -уєш**; *Врх.* **змитряжыти**; *в знач.* згаяти час

змастити йодом – *Прт.* **йодинувати, -ую, -уєш**

змах – *спорт.* **вымах, -у**

зменшення – **змаліня, зменшыня**

зменшити, зменшувати – **збавити, -влю, -виш; змаліти, -лю, -лиш; меньшати, -ам, -аш; сплячнути, -ну, -неш**; *восени дни ся меньшат*

змерзнути – **задубіти, -ію, -ієш**; *розм.* **замюрз, змюрз**; *Врх.* **стугнути**; *Прт.* **скоченіти, -ію, -ієш**; *на гнешнім морозі барз замюрз-єм*

змилений – **змыдлений**

змити, змивати – **сполокати, споліскувати, -ую, -уєш**

зміна – **розрывка, прерывка, -ы**

змінити, змінювати – **преміни(я)ти, -ню, -ниш** *(щось)*; *Прт.* **інакшыти, -шу, -шыш**; ~ кольори – **преміните барвы**

змінитися, змінюватися – **міни(я)ти-ся** *(про обличчя)*

зміст – **змисл, -у** *(слова)*

змітати – **зьмітати, -тую, -іташ**; *кыршыни зо стола зьмітают помытком*

зміцнення – **зміцніня**; ~ відносин – **зміцніня стосунків**

зміцнювати – **кріпити, -плю, -пиш**; *маме кріпити нашы стосункы зо сусідами*

змішувати = **борикати, -ам, -аш**

зміщати, зміщувати – **зрушати, зрушувати, -ую, -уєш**; *двоє хлопів зрушыли камін з місьця*

змій – *зоол.* **змый, -я**

змовитися – *Врх.* **навести ся**; *хлопы ся навели медже собом*

змогти – **змочы, потрафити, -флю, -фиш**; *тж.* зуміти

змогтися – **спромогти-ся** *(на щось)*

змокнути – **премокнути, -ну, -неш**

змолоду – *присл.* **замолоду, од молодых літ**

зморшка – **зморшчка, моршчка, -ы**; *тж.* складка

зморшок справжній – *бот.* **сморг, сморж(ч), сморж(ч)ок, сморшчок**; *Врх.* **с(ш)ушерепка** *(гриб)*

зморщитися – **1. збабчыти-ся** *(про лице)*; **2. зморшчыти-ся**; *Прт.* **зґурбитися** *(про одяг)*

змотлошити – *груб.* **згаратати, -рачу, -рачеш**

змочити – **схлястати, -ам, -аш**; *схлястав-єм сподні блотом*

змучений – **страплений**; *бодай бы были страплени, як то тепер я (піс.)*

змучитися – **замучы́ти-ся, здушыти-ся**; *Врх.* **страпи́ти ся**

змушувати – **силува́ти, присилува́ти, -у́ю, -у́єш**

знавець – **зна́вец, -вця**

знадобитися – **зда́ти-ся, прида́ти-ся**; *в знач.* стати у пригоді

знайомий, знайома – **знако́мий, знако́ма**; ~ мелодія – **знако́ма мельо́дия**

знайоме мені – **знако́ме мі**; *БГ.* **зна́не мі**

знайомитися – **запозна́ти-ся; запознава́ти, -вам, -ваш**

знайомство – **запозна́ня, знако́мство**

знайти – **на́йти (на́йду, на́йдеш, на́йде; найде́ме, найде́те, на́йдут); добы́ти, -бу́ду, -бу́деш**; ***не на́йду дру́гой тако́й зе́млі!***

знаменитий – **сла́вний**; *пол.* **знакоми́тий**; ~ співак – **сла́вний сьпі́вак**

знання – **зна́ня**

знаряддя – **наря́дя**; ~ праці – **наря́дя до робо́ты**

знати – **зна́ти (знам, знаш, зна; зна́ме, зна́те, зна́ют); віда́ти, позна́ти**; ***як не знам гриба, то го не бе́ру*** *(прик.)*; ***знаш – пові́дай, не знаш – по́мовч*** *(прик.)*

зняття – **зна́тя**

значення – **значы́(і)ня**; це не має ~ **то не ма значі́ня**

значок – *ж.* **одзна́ка, -ы**

знахар – *Ртр.* **білі́нкар** *(який лікує травами)*

знахідка – *невідм.* **найде́не; нахо́дка, -ы**

знахідний – *грам.* **видя́чий** *(відмінок)*

знаходження – **находжы́ня**

знаходити недоліки – **ґанчува́ти, -у́ю, -у́єш**

зневажати – **помітува́ти, -у́ю, -у́єш**

зненацька – *див.* раптово

знеособлений – **одособле́ний**

знеохочувати – *див.* відговорювати

знепритомніти – **зомлі́ти, -і́ю, -і́єш; бы́ти без памя́ти; стра́тити па́мят**

знервований – **зденервува́ний** *(про людину)*

знервувати – **зденервува́ти, -у́ю, -у́єш**; ***непроше́ны го́сьті мня барз зденервува́ли***

знесення – **знесе́(ы)ня**

знесилити – **звантоли́ти, -лю, -лиш** *(когось)*

знесилитися, знесилюватися – **высили́ти-ся, высилювати-ся**

знецінений – **знецыне́ний**

знецінення – **знецыні́ня**

знижка – **обни́жка, -ы**; *фін. пол.* **о́пуст, -у**; *тж.* зниження

знизу – *присл.* **зоспо́ду, спо́дом, здо́лу**; *Прт.* **одспо́ду**

зникати, зникнути – **шчеза́ти, шчезну́ти, -ну, -неш; пропа́сти, пропада́ти, -а́ду, -а́деш**; *рідк.* **потава́ти, -ам, -аш**; *ЗП.* **зныді́ти**; *тж.* щезати

знищений – *Врх.* **розтрепа́ний**

знищення – **знишчы́ня**

знищити – **зрунтува́ти, -у́ю, -у́єш; розтрепа́ти, -плю, -плеш**; *Врх.*

выплінити; *Прт.* **здевастувати, -ую, -уєш**

знівечити – *Врх.* **ныверити**

знижений – *див.* облесний

знімати, зняти – **1. знимати, -ам, -аш; зді(и)йняти; зьдіти (здойму, здоймеш, здойме)**; *БГ.* **здоймити**; *Прт.* **здоймати, -ам, -аш; 2. скорувати, -ую, -уєш** *(кору з дерева);* **3. білувати, -ую, -уєш** *(шкіру із забитої тварини);* **4. фільмувати, -ую, -уєш** *(кінокамерою);* **5. шумувати, -ую, -уєш** *(пінку);* ~ трубку – **здоймити слухавку; *здойми-ле тот горнец з пеца!***

зніяковіти – *див.* збентежитися

знову – *присл.* **зас, наново, однова, повторно(і)**; *пол. ср/хр.* **поновно(і)**; *Врх.* **зновусь, пак**; *рідк. Прт.* **зийс**; *ЗП.* **зась; *подай мі ручку, подай зас*** *(піс.)*

зносити, зношувати – *Врх.* **зношати; *воды зношают каміня здалека***

знущання – **збыткуваня**

знущатися – **збыткувати-ся**; *БГ.* **зьдзівати ся**

зняти – **зді(о)ймити, -млю, -миш**; ~ рибу з гачка – **здоймити рыбу з кручка**

зоб – *с. мед.* **воле(о), -ля**

зобов'язання – **зобовязаня**, *ч.* **обовязок**

зовні – *присл.* **знадвору**; *Хрщ. Прт.* **вонка**

зовсім – *присл.* **гет, доцяп, нич, сповна, цылковито, цыілком, чысто**; *пол.* **до шченту**; *нім.* **ґанц**; *Врх.* **до шпенту, до шпенету**; *Прт.* **доцна, кретес**; *тж.* цілком; ***дойдж доцяп мня змочыв; худоба зьіла пашу до шпенту***

зозулин цвіт – *бот.* **огник**; *тж.* татарське мило

зозуля – *зоол.* **за(у)зуля, -і; зозулиця, -і; зозулька, -ы**; *поет.* **зозулейка, зозулинька, кукулечка, -ы**; *рідк.* **кавуля, -і**; *слов.* **кука(о)чка, -ы**; *Врх.* **ко(у)кавка, кокулка, ко(у)кучка; *повіч же мі, кукулечко, де мій милий ночує?*** *(піс.)*

зойк – **йойк, -у**; *с.* **йойканя**

зойкати – **йойкати, -ам, -аш**

зокрема – *присл.* **з осібна**; *Врх.* **окрем**

золотар – **злотник, золотник**; *Прт.* **брюмер, -а** *(майстер із позолоти)*

золотий ринський – *іст. фін.* **злотий ринскій, -того ...кого** *(грошова одиниця)*

золотити – **злотити, -очу, -отиш**

золото – **зло(а)то, зол(в)ото**; *Врх.* **позлитка, позлотец** *(імітація)*

золототисячник звичайний – *бот.* **золотник, сердечник, сердушник; цента(у)рія, -иі; земляна трава, -ной ... ы**; *Врх.* **дзендзельыя, міцне зыіля**

золотошукач – **злотоглядач**

золотуха – *мед. Ртр.* **шкрофлі**

золочення – **злочы(і)ня**

зомліти – **зомліти, -ію, -ієш**

зоолог – **зоольоґ**

зоологія – **зоольоґія, -иі**

зотліти – **стліти;** *Хрщ. Прт.* **збутв(н)іти**
з-перед – *прийм.* **з-пред** *(кого, чого)*
з полудня – *ім.* **од полудня**
з-поміж – *прийм.* **з-помеже, з-посеред;** *Врх.* **змедже;** *Прт.* **з-помедже;** ***з-поможе верхів вытікат потік***
зошит – *канц.* **зошыт; зшыток, -тка; самозшыток** *(саморобний)*
зрада – **здрада, -ы; зрадецтво**
зраджувати – **здраджати, -жам, -жаш**
зрадник – **здрадник; зрадця, -і;** *Прт.* **запроданец, -нця**
зрази – *мн. кул.* **зразы, -ів**
зразковий – **взоровий;** ~ оркестр – **взорова оркєстра**
зразок – **взорец, -рця;** *с.* **лєкало;** *нім.* **шаблон, -у**
зразу – *присл.* **одразу, враз**
зранку – *див.* вдосвіта
зректися, зрікатися – **зречы-ся; зрикати-ся, выректи-ся, выречы-ся;** ***дідо зрюк-ся свого маєтку***
зречення – **зречыня**
зрештою – *присл.* **зрештом;** ~ роби, як хочеш – **зрештом роб, як хцеш;** *тж.* накінець
зрівняти – **вырівняти, -ям, -яш;** ~ рахунок – **вырівняти лічбу**
зрізати, зрізувати – **стинати, стяти (стну, стнеш, стне)** *(дерево);* ***стяли бучка, стяли, іно пнячок зостав*** *(піс.)*
зрізна – *присл.* **одріжна**
зрілий – **присталий, дійшлий;** *Ртр.* **пристатий;** ***піду я до гаю зеленого, назберам си хмелю присталого*** *(піс.)*
зривати – **торгати, -ам, -аш;** ***терки торгают разом з конарями***
зроби! – *нак.* **зроб!**
зробити – **1. вышкулити, -лю, -лиш** *(збитки);* **2.** *Ртр.* **оначыти, выоначыти, заоначыти, прионачыти** *(щось задумати);* **3.** *Ртр.* **выпасічыти, спасічыти** *(зруб);* **4.** *БГ.* **стохмати** *(як-небудь)*
зрозумілий – **выразний, пойнятий**
зрозуміння – **розуміня**
зрозуміти – **пойняти, поняти, пояти (пойму, поймеш, пойме);** *тж.* збагнути
зростатися – *Хрщ.* **зрастати ся**
зрошення – **зроше(ы)ня**
зруб – *Ртр.* **выруб, зрубаниско, зрубань, рубаниско, рубань; пасіка, струб, шлоґ** *(у лісі)*
зруйнований – **збурений, зрунтуваний, порунтаний**
зруйнувати – **збурити, побурити, -рю, -риш; зрунтувати, -ую, -уєш;** ***нашу хыжу в 1947 роцьі збурили***
зручний – *див.* вигідний
зручно – *див.* вигідно
зрушення – *ч.* **здвиг, -у; зруше(ы)ня;** велике ~ **велькій здвиг**
зрушити, зрушувати – **зрушати, зрушыти, порунтати, -ам, -аш** *(з місця)*
зсідатися, зсістися – **зсьідати-ся, зсьісти-ся**

зсув – *с. геол.* **осувиско;** *Ргр.* **завезлиско, завезловиско, завезьля, звезлиско; осува;** *БГ.* **завалиско** (*місце, де осунулася земля); тж.* оповзень

зсувати – **згартати, -ам, -аш**

зуб – **1.** *Врх.* **клак, клевак** *(ікло);* **2. кутняк** *(кутний);* **3. телячый зуб, -чого ...а** *(молочний);* **4. черенний зуб, -ного ...а** *(корінний, задній)*

зубець – **зубец, -бця; ~** часнику – **зубец честку;** *тж.* зубок

зуби – *мн. анат.* **зубы, -ів;** *груб.* **зубиска, -сок**

зубило – *ч. австр.* **майзель, -зля**

зубний лікар – *фр.* **да(е)нтиста, -ы**

зубожіти – *Врх.* **схудобніти**

зубочистка – *пол.* **выкалачка, -ы**

зубр – *зоол.* **з(ж)убер, -бра**

зубрівка – *бот.* **турівка, -ы;** *тж.* напиток

зубці – *мн. техн.* **1.** *заг.* **зубцы, зубя, -ів; 2. зебры, -ів; зябра, -бер** *(на багрі)*

зубчатий – *техн.* **трибовий**

зуміти – **потрафити, -флю, -фиш;** *тж.* спромогтися

зупинити, зупиняти – **1.** *заг.* **стримати, -ую, -уєш; 2. тамувати, затамувати, -ую, -уєш** *(подих);* **3.** *БГ.* **вгатити** *(кров);* **4.** *Прт.* **заставати, -ам, -аш;** ***не заставай, не заставай по дорозі никому*** *(піс.)*

зупинка – *ч.* **пристанок, -нка;** *ЗП.* **пристановка** *(авто, поїзда); ~* за вимогою – **пристанок на вымогу**

зустріти, зустрічати – **зийти-ся; спі(о)ткати, спотыкати, -ам, -аш; стріти, стрінути, -ну, -неш; стрічати;** *Врх.* **надыбати;** *Ргр.* **здыбати;** *Пвн.* **напоткати;** ***споткав я там молоду дівчыну; надыбав єм шварне дівча, што пололо лен*** *(піс.)*

зустріч – *с.* **спо(і)тканя; стріча, сходка, -ы; ~** на вокзалі – **споткання на стації**

зухвалець – **зуфалец, -льця; ожгар, -я;** *пол.* **зух;** *Врх.* **лобоз, лобур**

зухвалий – **зуфалий;** *пол.* **бесчельний** *(про людину)*

зухвалість – *с.* **зуфальство**

зцідити, зціджувати – **зцьідити, -джу, -диш; зцьіджувати, -жу, -жуєш** *(свіже молоко)*

зціпити – **стулити, -лю, -лиш** *(рот); груб.* ***стуль пыск!***

зчесати, зчісувати – **шчесати, -ешу, -еш; шчесувати, -ую, -уєш**

зчищений – **зчышчений**

зчіпатися – **шчепити-ся;** *БГ.* **зваджувати** *(в бійці)*

зшивач – **зшывач** *(для паперу)*

зшити, зшивати – *крав.* **зошыти, -ыю, -ыєш; зоштукувати, штукувати, -кую, -куєш** *(з частин)*

зяблик – *зоол.* **коноплянник; зямба, -ы;** *Врх.* **дзябка, пенка, пінька, шпінкало**

зябра – *мн.* **жабры, -ів;** *Врх.* **заушниці** *(у рибы)*

з'явитися – **появити-ся; явити-ся;** *Врх.* **обявити ся**

з'явлення – **явліня**

І

і – **а, і, та, тай** *(спол.); єднаково: і в нас, і в вас; іщы на верхах лежав сьніг, а воды юж шуміли*

Іван – **Ваньо, -ня; Ванцьо, -ця;** *мал.* **Іванко;** *рідк.* **Иван**

Івана-Купала свято – *міф.* **собіткы, -ток;** *ішли дівкы на собітку (піс.)*

Іванна – **Іванка, Югаска, Янка, -ы**

івасі – *мн. Прт.* **«москаликы», -ів** *(мал. оселедці)*

Ігнатій – **Гнат, Гнатко**

іго – **ярмо;** *быв бы карк, ярмо ся найде (прик.)*

іграшка – *дит.заг.* **1. забавка, цяцька, – ы;** *с.***чачко, чачо; 2.** *с. Прт.* **черкавко, -а** *(брязкальце); дьівчатко, дьівчатко, зроблю я ти чачко (піс.)*

ігри – *мн. спорт.* **ігриска, -сок**

іде – *дієс.* **падат, паде;** сьогодні ~ дощ – **гнеска падат дойч**

ідеалізований – **ідеалізуваний**

ідеаліст, ідеалістка – **ідеаліста, ідеалістка, -ы**

ідейний – **ідейовий**

ідейність – **ідейніст, -ности**

ідеологічний – **ідеольоґічний**

ідеологія – *політ.* **ідеольоґія, -иі**

ідея – **ідеа, -еі**

іди! – *нак.* **1. ід! ідий!** іди геть! – **ід гет! 2. ід до мня! ід-ле гев! гыбай гев! под гев! ход гев! под! под – ле! ход – ле!** *(стара форма); скор. Врх.* **ге-ле-ге! ге-по-ле! по-ле-гев! под ко мні! хо-ле-хо!** *(до мене! сюди!); Прт.* **га(о)-ле!** *ЗП.* **подь, пой;** іди зі мною! – ***под зо мном!***

ідіот, ідіотка – **идийота, идийотка, -ы;** *тж.* дурень

ідіотський – **идийотскій, -ка, -кє**

ідол – *іст.* **божок, -жка;** *пол.* **бальван;** *чес. угор.* **больван;** *в знач.* вел. камінь, поганська статуя

ієрогліф – **гієрогліф**

із, з – *прийм.* **зо;** ***вышли зме зо села***

із задоволенням – *присл. Прт.* **з охотом, охотні**

ізоляція – *ел.* **ізоляция, -иі**

ізольований – **ізолюваний**

Ізраїль – **Ізраель**

ізраїльський – **ізраельскій, -ка, -кє**

із себе – *Хрщ.* **зо ся, зо себе**

ізюм – *мн. пол.* **родзинкы, -нок** *(сушений виноград)*

ікавка – **чкавка, -ы**

ікати – **чкати (чкам, чкаш, чкат);** *чкає ся мі, чкає, хтоси мя споминат (піс.)*

ікло – *ч. анат. Врх.* **кєл, кєльца; кланцы; кли(е)вак, кло, клова(о)к** *(вел. зуби тварин)*

ікона, іконка – *ч.* **образ, вобраз -у;** *мал.* **образок, -зка;** *такій шувний – гардий, як в костелі образ (піс.)*

іконописець – *мист.* **маляр-іконник**

ікота – **гыкавка, -ы;** *с.* **шчыканя**

ікра – **1.** *анат.* **литка, -ы;** *Врх.* **лыста, лыстка; 2.** *мн.* **крупы;** *нім.* **кав'яр** *(осетрових риб);*

3. *Врх.* **не́рес, не́рест** *(жаб'яча)*

Ілля – **І́лько, І́ляш; Гіля́рий, -ия;** *книж.* **Іли́я, -иі**

ілюзіоніст – **ілюзьіоні́ста, -ы**

іменник – *грам.* **назывник;** *рідк.* **су́щник**

імітація – **наслідува́ня, підробလі́ня**

імла – *ж.* **гмла, мгла, мря́ка, -ы;** *Врх.* **гмли́ско** *(вел.)*

імператор – **ци́сар, -я**

імперія – **импе́ри(і)я, -иі;** *с.* **ца́рство, циса́рство**

імперський – **импе́рскій, -ка, -кє**

імпозантний – *див.* поважний

імпорт – **ввіз,** *род.* **вво́зу**

імпотент – **безси́лий;** *тж.* слабкий

імпульс – **по́штовх, -у**

імунітет – *мед.юр.* **одпо́рнист, -но́сти**

ім'я – **іме́но, -и; і́мня, ме́ня, -і; назви́ско;** *БГ. Прт.* **ме́но, -а;** ***жа́дна річ не мо́же бы́ти без іме́на***

інакше – **по-іншо́му;** *Врх.* **і́нак, іна́ко, іна́чай, іна́че;** *ЗП.* **і́ншак;** все трапилося ~ **вшы́тко ся ста́ло по-іншо́му**

інвазія – *с.* **вторгне́ня**

інвалід – *ч.* **інвалі́да, -ы;** ~ війни – **інвалі́да во́йны**

інвентар – **рема́нент, -у**

інверсія – **престано́вка, -ы**

індекс – **пока́жчык;** *тж.* перелік, список

індик – *зоол.* **ги́ндик; гинди́чка, -ы;** *ж.* **пу́лька, -ы;** *слов.* **пу́ляк;** *рідк.* **ґа́лґан, тру́хан;** *Врх. Ртр.* **і́ндо(ю)р, і́ндюк; пу́ляш, пу́льош;** *ж. Прт.* **панта́рка, -ы;** ***надув-ся, як пу́лька на база́ри*** *(прик.)*

індикатор – *спец.* **пока́жчык, пока́зник**

індичата – *мн.* **гиндя́та;** *одн. с.* **гинди́ча, -ти;** *Врх.* **пуля́та, пульча́та**

індичий – **гинди́чый;** *Врх.* **пуляко́вий**

індієць – **Гі́ндус, Гиндия́нин**

індійський – **гінди́йскій, -ка, -кє**

Індія – **Гі́нди(і)я, -иі**

інженер – *фр.* **індзь(ж)інєр, інже́нір, -я**

інженерний – **індзь(ж)інє́рскій, -ка, -кє;** ~ на посада – **індзьінє́рскє станови́ско**

інжир – *ж. бот. пол.* **фі́ґа, -ы;** *тж.* смоковниця

ін'єкція – *мед.* **за́стрик;** *БГ.* **за́щык;** *в знач.* укол

інертний – **мля́вий, ґенґля́вий**

іній – **і́ни(е)й, -ию; моро́зец, -зця; на́мерз, оже́лед, -ы;** *нім.* **ра́йфа, ри́хва;** *Врх.* **моро́зок, оки́д(т)ь, оша́да, ошади́(і)на, ошеди́на; шаделина, шеди́(і)на;** *Ртр.* **йі́нь, йі́ний, ін, о́кіст, о́шад, о́паст;** *Стб.* **срісь, стрісь** *(на деревах)*

ініціали – *мн.* **і́ніцыя́лы, -ів**

ініціатива – **по́чын, -у**

ініціатор – **промо́тор, -я;** *тж.* натхненник

інколи – *присл.* **ча́сом, дако́ли, дадеко́ли, ко́ли-неко́ли, неко́ли;** *тж.* іноді, зрідка; ***ко́ли-неко́ли зме ся спотика́ли***

іноземець – **чужы́нец, -нця**

інспектор – **дозе́рач, нагля́дач; візита́тор, -я;** *нім.* **іншпе́ктор, -я**

інспекція – *ч.* **о́гляд, -у; візита́ция, -иі;** ***бі́скуп прово́див візи́тацию пара́фій***

інстинкт – **по́тяг, -у;** тваринний ~ **живо́тний по́тяг**

інструкція – *ж.* **настано́ва, уста́новка, -ы**

інструмент – *с. мн.* **наря́дя;** *скор.* **струмент, -у**

інтеграція – *с.* **одновле́(і)ня**

інтелігент – *нім.* **інтелі́ґент**

інтелігенція – *нім.* **інтеліґе́нция, -иі**

інтервенція – *с.* **втруча́ня**

інтернат – **гуртожы́ток, -тка;** *ж. іст.* **бу́рса, -ы**

інтернаціональний – **медженаро́довий**

інтерпретація – **тлумаче́(ы)ня**

інтимний – **бли́зкій, -ка, -кє**

інтонація – **вы́мова, -ы;** ***вы́мова лемкі́вска одмі́нна од украі́нской***

інтрига – **підюджува́ня**

інтуїція – *с.* **чу́тя;** *тж.* здогад

інфаркт – *мед.* **а́так се́рця, -ку ...я;** *пол.* **за́вал;** *нім.* **шляґ(к)** *(серцевий удар);* ***бо́дай тя шляк я́сний тра́фив!*** *(лайка)*

інфекційний – *мед.* **зака́жний**

інфекція – *с.* **зараже́(ы)ня**

інформація – *с.* **повідомле́(і)ня**

інциндент – **выпа́док, -дку**

інша – **і́нча, іна́кша; дру́га;** ***компе́ри, капу́ста, карпе́лі а і́нча ярина***

інше – **іна́кше, і́нче; дру́ге;** *розм.* **гіна́кше, гі́нче**

інший – **іна́кший, іна́кій, і́ний, і́нчий; дру́гій;** *розм.* **гіна́кший, гі́нчий;** *Врх.* **інша́кий; она́кий**

іншим разом – **дру́гым ра́зом;** *Стб.* **другі́раз**

інші – **і́нчы, іна́кшы; дру́гы**

іподром – **высьцыі́ґовий пляц, -вого ...цу;** *нім.* **гіппо́дром, -у**

іпотека – **заста́ва, -ы**

іпотечний – *фін.* **закла́дний, гіпо́течний**

ір, іра – *рідк. назва букви* **«Ь»**

іржа – **1. рджа, ржа, ржави́на, -ы;** *Рґр.* **а́рджа** *(зал.);* **2.** *Врх.* **ру́да** *(злаків)*

іржавий – **ржа́вий;** ~ ве залізо – **ржаве желі́зо**

іржати – **ржа́ти;** *Пвн.* **ґігота́ти** *(про коней)*

іригація – *с.* **зрошы́ня, обводні́ня, -нь**

ірис – *мн. бот.* **когути́кы, -ів**

Ірландія – **Ірля́нди(і)я, -иі**

іслам – *рел.* **ісля́м**

ісламський – *рел.* **ісля́мскій, -ка, -кє**

існування – **істні́ня**

існувати – **істні́ти, -і́ю, -і́єш;** *рідк. ЗП.* **екзистовати;** ***в го́рах істні́ют вели́кы просто́ры лі́сів***

існуючий – **істні́ючий**

іспанець, іспанка – **Гішпа́нец, Еспа́нец, -нця; Гішпа́нка, Еспа́нка, -ы;**

Іспанія – **Гішпа́нія, Еспа́нія, -нии**

іспанський – **гішпа́ньскій, -ка, -кє**

істинний – **правди́вий**

істерія – **гістери́(і)я, -ии**

історик – **гісто́рик**

історичний – **гістори́чний**

історія – **гісто́ри(і)я, -ии**; ~ мистецтва – **гісто́рія шту́кы**

істотний – *книж.* **сущий**; *тж.* суттєвий

істукан – *див.* ідол

італієць, італійка – **Італья́нин, Та́льян; Талья́нка, -ы**; *іст.* **Влох; Вло́шка, -ы**

італійський – **вло́скій, талья́нскій, -ка, -кє**

Італія – **Гіта́ли(і)я, -ии**; *іст.* **Вло́хы, -ів**

іти кроком – **1.** *Врх.* **дри́ндом** *(про коня)*; **2. пе́рти (пру, преш, пре; пре́ме, пре́те, прут)** *(швидко бі́гати)*; **3. поставкува́ти, -у́ю, -у́єш** *(часто зупиняючись)*; **4.** *Пвн.* **рукува́ти** *(до війська)*

Іуда – *рел.* **Ю́да, -ы; Ю́даш**

іудейський – **юде́йскій, -ка, -кє** *(від Іудея)*

Ї

ї – **і, йи**

їда, їжа – **1.** *заг.* **і́да, -ы**; *с.* **і́дло; іджы́ня**; *ч.* **віхт, -у, наі́док, -дка**; *дит.* **папа,-ы**; **2.** *рум.* **мери́ндя, -ді**; *Врх.* **мари́ндя, мере́ндя** *(пастухів, подорожніх; торба з харчами)*; **3. па́ша, парени́на, -ы; же́ртя**; *Ргр.* **о́брі(о)к** *(для худоби)*; *тж.* харчі; ***до робо́ты йой, а до і́дла – гой***; ***ни ка́шы, ни па́шы*** *(прик.)*

їдальня – **іда́йня, -і**

їдкий – **і́дкій, -ка, -кє; пірня́чий**

їжак, їжачиха – *зоол.* **іж, і́жак; іжачы́ха, -ы**; *мал.* **іжа́чок**

їждження – **іздже́(ы)ня**; *в знач.* їздити

їжитися – **іжы́ти-ся**

їзда – **і́зда**, *с.* **іжджы́ня, возы́ня**; *пол.* **я́зда, -ы**

їздець – **і́здец, -дця**; *мн.* **і́здцы**; *тж.* їздовий

їздецький – **ізде́цкій, -ка, -кє**

їздити – **ізди́ти, -джу, -диш; вози́ти-ся**

її – *займ.* **єй, ій, нєй, ній, ню, ньом, ньой**; *слов.* **ю**; ***ты до нєй не́ ход!***

їй Богу! – **Бігме́! ве́ра Бо́же! прися́сто Бо́же!** *(клятва)*

їсти – **1.** *заг.* **і́сти (ім, іш, іст; і́ме, і́сте, і́дят)**; **2.** *рідк.* **гатели́ти, -лю, -лиш**; *Пвн.* **вантоли́ти** *(багато і жадібно)*; **3.** *дит.* **гама́ти, папа́ти; ням-ням, па́пу-па́пу**; **4. мамля́ти, -ям, -яш** *(без апетиту)*; ***до́брі то́му ко́са ко́сит, ко́му ми́ла і́сти но́сит*** *(піс.)*; ***я ваше не ім: вы мі не да́єте*** *(піс.)*

їх, їхній – *займ.* **іх, і́хній**; *див.* вони

їхати – **1.** *заг.* **іха́ти (іха́м, іха́ш, іха́т; іха́ме, іха́те, іха́ют); ве́зти-ся** *(возом, машиною)*; **2.** *Врх.* **не́сти ся**; ~ верхи на коні – **нести-ся на ко́ни**

Й

й – *див.* і

ймення – *див.* ім’я

його – *займ.* **го, є́го, йо́го, не́го, ньо́го (йо́му, му, ним)**; ми ~ не знаємо! – **мы го не зна́ме!**

йод – *ж. мед. нім.* **йоди́на, -ы**

йолоп – *див.* бовдур

Йордан – *рел. рідк.* **А́(О)рдан;** *див.* Богоявлення Господнє

йорж – *зоол.* **голо́вач;** *Врх.* **слина́вец** *(риба)*

Йосафат – **А(О)са́фат, Са́фат;** *книж.* **Йоса́фат**

Йосип – **Йо́сиф, О́сиф**

йти – **і́ти (і́ду, і́деш, і́де; іде́ме, іде́те, і́дут);** ***іде́ме, іде́ме, доро́гы не зна́єме*** *(піс.); нак.* іди до мене! – **і́д до мня! (ід гу мі!)**

йти повільно – **чалапа́ти, -пам, -паш**

К

кабан – **дик; ве́пр, -я;** *мал.* **ве́прик;** *Врх.* **ве́пер; ке́рніз, кно́ра(е)з, кно́роз(с), ко́ндій;** *мал.* **ко́ндюк, ко́рна(о)з;** *Ртр.* **ке́рноз, кнур; розпарі́нец** *(доглянутий кабанчик); перен.* хлопець, який ганяє за дівчатами

кабаре – *див.* шинок

кабіна – **бу́дка, -ы** *(телефонна)*

кабінет – **ґабі́нет, -у**

каблук – *шевс.* **запя́ток, -тка;** *нім.* **о́бц(ч)ас, -у;** *тж.* підбор; високий ~ **висо́кій о́бцас**

каблучка – **обру́чка, -ы;** *ч.* **пе́рстень, -ня**

кавалер – **пари́бок, -бка;** *італ.* **кавалє́(і)р;** *нім.* **фрає́(і)р, -я** *(неодружений молодик);* ***дывча́тко – лелі́я, де-с подыла́ фраі́ря?*** *(піс.)*

кавалерист – *війс.іст.* **кі́нник;** *нім.* **ре́йтар, -я;** *пол.* **у́лан;** *угор.* **гу́зар, -я**

кавалерія – *війс.* **кінни́ця, -і;** *нім.* **кавалє́ри(і)я, -иі**

кавалерський – **кавалє́рскій, -ка, -кє;** ~ жест – **кавалє́рскій ґест**

кавкати – *Врх.* **кіявка́ти, ки(і)явча́ти** *(звуконаслідувальна форма)*

каганець – **ля́мпаш, -а;** *ж.* **ля́мпка, -ы;** *с.* **сьвіте́лко**

кагат – *див.* бурт

кадастр – **о́пис, -у;** *іст. фр.* **када́стер, ре́єстр, -тру** *(опис осіб і майна для оподаткування)*

кадіб – *див.* діжка

кайло – *ч. австр.* **кра́(о)мпач;** *Прт.* **че́(і)кан, -а;** *тж.* кирка

кажан – *зоол.* **пе́ргач, ли́лик; га́цок, -цка;** *Врх.* **ґа́цик, ко́ржен, лелі́як, ле́ляк, літо́пир, мыш-пы́ргач, недопи́рок, недо́хпір, нето́пир, ни́чвид; перо́гач, пи́ргаль;** *Ртр.* **ґа́цок, мышпе́ргач;** *Стб.* **пи́ргач, че(и)пі́ргач, чопы́ргач;** ***уважа́но, же мыш-пе́ргач єст наділе́ни чара́ми***

кажи! – *нак.* **гвар!** *Врх.* **рци!**

кажуть – **повіда́ют;** *Врх.* **гудка́ют;** люди ~ ***лю́де повіда́ют***

казан, казанок – **1. ба́няк, желі́зьняк** *(чавунний);* **2.** *війс. Врх.* **кы́шлик; 3.** *рідк.* **саган** *(вел. горщик); тж.* котел

казання – *церк.* **каза́ня**

казарма – *війс.* **коша́ра, -ы;** *ч. нім.*

ба́рак; каса́рня, -і; ***чо́го ж мі, моя ми́ла, до каса́рні при́шла?*** *(піс.)*

казати – **1.** *заг.* **гвари́ти (гва́рю, гва́риш, гва́рит; гвари́ме, гвари́те, гва́рят); ре́чы (ре́чу, рюк, ре́кла, ре́кло; ре́кли, ре́чут); повіда́ти (пові́дам, пові́даш, пові́дат; повіда́ме, повіда́ют, повіда́те);** *рідк.* **гута́рити, -рю, -ри́ш; 2. выка́ти, -ам, -аш** *(на «ви»);* **3.** *БГ.* **лябзда́ти** *(недоречне);* ***пові́дав сс, же мня возме́ш*** *(піс.);* ***моя ми́ла нич не ре́че*** *(піс.);* ***гва́рят лю́де, гва́рят, же єм побілі́ла*** *(піс.);* ***не двой, ді́вча, не двой, парибко́ви не двой*** *(піс.);* чесно кажучи – **по пра́вді пові́сти**

казино – *нім.* **каси́(і)но** *(офіцерський клуб); тж.* клуб

казка – **ба́йка, бу́йда, -ы;** ~ для дітей – **ба́йка про ді́ти**

казковий – **ба́єчний**

казус – **выпа́док, -дку**

кайдани – *мн. рідк.* **веры́ги**

каламутний – **му́тний**

калач – *кул.* **ба́лец, -льця** *(весільний);* **ко́лач; коро́вай, -ю; сті́льник;** *Врх.* **куке́лка;** *БГ.* **куті́вка** *(плетена булка з білої муки);* ***прине́сли-зме з весі́ля фала́ток кола́ча***

календар – **кале́ндар, -я**

калим – *рідк.* **вы́куп, -у** *(нареченої)*

калина звичайна – *бот. Врх.* **сві́ба**

каліка – **калі́ка, -ы**

келих – **по́гар, -я;** ~ шампанського – **по́гар шампа́на**

калібр – *військ. нім.* **калі́бер, -бру**

калійний – *хім.* **калі́йовий** *(добрива)*

каліцтво – **калічы́ня; окалічы́ня;** *тж.* калічення

калорія – **кальо́ри(і)я, -ии** *(одиниця тепла)*

калоші – *мн.* **ґ(к)альо́шы, -ів** *(вид взуття)*

калюжа – **баю́ра, баню́ра, жо́мба, мла́ка, -ы;** *рідк.* **баде́ня, -і** *(на дорозі);* ***серед се́ла мла́чка, сы́дит на ні ка́чка*** *(піс.);* ***тися́чы Ле́мків-еміґрантив і́хали през Вели́ку Мла́ку***

калюжниця болотна – *бот.* **ба́бік;** *Врх.* **лота́й(ш);** *Ртр.* **жо́вти кві́ткы, -тих ...ток**

калька – *спец.* **ко́пія, -ии**

кальсони – *мн.* **ґа́чы; ґа́цы;** *фр.* **каліс́оны;** *ЛШМ.* **ґа́ші**

кальцій – *хім.* **ва́пно**

камбуз – *ж.* **ку́хня, -і** *(на судні)*

камвольний – *текст.* **чесанко́вий**

камедь – *ч.* **глей, -ю** *(з кори дерев)*

каменоломня – **ска́льня, -і;** *фр.* **карі́єр;** *тж.* кар'єр; ***пра́ця в ска́льнях бы́ла барз тя́жка***

камера – **1. де́нтка, -ы** *(велосипедна);* **2. баґа́жня, -і; комо́ра, -ы** *(приміщення)*

камерний – *пол.* **камера́льний;** ~ оркестр – **камера́льна оркє́стра**

камінь, камінець – **1.** *заг.* **ка́мін, -меня; каме́нец,** *род.* **камі́ньця;** *мал.* **каме́ник;** *вел.* **камени́ско;** *Врх.* **камі́нец, камі́нник; 2.** *ж.* **бры́ла, -ы** *(плоский);* **3. осе́лка**

(для гострінія коси); **4.** *Врх.* **лобак** *(круглий);* **5. межак** *(на межі);* **6.** *Врх.* **солотрук** *(для товчення солі);* ***вода камін точыт*** *(прик.)*

кам'яний – **камінний; ~** на стіна – **камінний мур**

кам'янистий – **каменистий**

кам'янка звичайна – *зоол. Врх.* **купей, купни(я)к**

канава – *нім.* **фоса, -ы;** придорожня ~ **фоса при дорозы**

канадієць, канадійка – **Канадийчык; Канадийка, -ы**

канадський – **канадийскій, -ка, -кє** *(від Канада)*

канал – **канава, -ы; ярок,** *род.* **ярку**

каналізація – **каналізация, -ии**

канапа – *ч. нім.* **1. бомбетель, -тля** *(розкладна);* **2. шлю(я)банк** *(дер. зі спинкою і ручками)*

канарка – *ч. зоол. нім.* **канар, -у; канарок, -рка**

канат – *техн.* **линва, -ы; трос, -у;** *Рґр.* **лінва, штранґ**

канвас – *техн.* **канафас, -у**

канделябр – **сьвітильник**

канитель – *ж.* **морока, -ы**

канительник – *розм.* **маруда, -ы**

канібал – **людожер**

канікули – *мн. австр.* **вакациі, -ий** *(шкільні); ч. рідк.* **векєшын**

канон – *ж. нім.* **норма, -ы;** *тж.* правило

канонізація – *церк.* **канонізация, -ии**

канцелярія – *рідк.* **справниця, -і;** *с. нім.* **бюро, бюрко;** *тж.* контора

канцелярський – **бюрковий**

канцер – *мед.* **рак, -у**

канюк – *зоол.* **мышак;** *Врх.* **мышвак**

канючити – *розм. Прт.* **гнувати, -ую, -уєш**

капати, капнути – **цяпати, цяпкати, -ам, -аш; цяпнути, кыднути, -ну, -неш; цьві(е)ркати;** ***цяпнийте мі кус до кєлішка! корова ледво цьвіркат молоко***

капелла – *муз.* **капеля, -і**

капелюх – **1. капелюш** *(фетровий);* **2. крисаня, -і;** *ж.* **мичка, -ы;** *Хрщ.* **крисак; 3.** *угор.* **калап, -у;** *мал.* **калапик; клєбан** *(з низьким верхом і широкими полями);* **4.** *Прт.* **мельоник, -а** *(чорний);* ***тобі квитне за калапом з ружы квіт*** *(піс.);* ***капелюша не мам, ани при нім перка*** *(піс.)*

капітальний – **головний, міцний;** *тж.* кардинальний

капкан – **хап, -у;** *ж.* **лапка, -ы;** *БГ.* **паст**

капля – **кропля, -і;** *мал.* **кропелька, -ы; ~** води – **кропля воды**

капосний – **пакосний**

капость – **пакост** *(злі витівки)*

капрал – *війс. фр.* **капраль, -ля;** *в знач.* унтер-офіцер

каприз – *пол.* **захцянка, -ы;** *тж.* примха

капсуль – *нім.* **кабзель, -зля**

капусняк – *кул.* **капусьняк;** *Рґр. Хрщ.* **варянка**

капуста – *бот.* **1.** *ч. кул. пол.*

біго(у)с, -у *(смажена з ковбасою);* **2.** *ч.* **вар, -у** *(варений квас);* **3.** *австр.* **каляфйора, карафйола, -ы** *(цвітна);* **4.** *ж.* **крижалка, крижівка, -ы** *(квашена головка);* **5.** *Врх.* **оливник, тучне зыля** *(заяча);* **6.** *Прт.* **розкваса, -ы** *(свіжо-квашена);* **7.** *ч. Прт.* **шемут, -а** *(листя)*

капустяний – **капусьцяний;** ~ квас – **капусьцяний вар**

капці шкіряні – *мн. пол.* **кєрпці, -пец; шляпы,** *род.* **шляп**

капшук – *див.* кисет

капюшон – *фр.* **каптур; каптуро(и)к, -рка;** *БГ.* **кондя**

кара – **покута, -ы;** *тж.* покаяння; ***за гріхы мусиме покутувати***

карабін – *війс.* **карабин, ґвер, кріс** *(коротка гвинтівка)*

карамель – **кармель, -лі**

карапуз – **опецьок, -цька** *(мал. дитина)*

карбований – **битий** *(про монети)*

карбункул – *мед. Врх.* **пырщ моровий** *(гнійний нарив)*

каре – *війс.* **квадрат, -у**

карета – *ч.* **повіз, -возу;** *австр.* **фіякєр, -кра;** ***молоды іхали до шлюбу на фіякрі***

каретка – *мн.техн.* **ґнаткы**

кар'єр – *ж.* **копня, -і**

каркати – **крявчати;** *Врх.* **крумк(ч)ати** *(звуконаслідувальна форма);* ***вороны крявчат на слоту***

карлик – **краснолюдок, -дка; курдик, ліліпут;** *Врх.* **ковтюх;** *Прт.* **карел, -рла;** *тж.* пігмей

карніз – *буд. нім.* **варцаб, ґзимс, -у**

Карпати – **Карпаты**

карпатський – **карпатс(ц)кій, -ка, -кє**

карта – *нім. геогр.* **мапа, -ы**

картатий – *див.* строкатий

картина, картинка – *мист. ч.* **образ, -у; образок, -зка; видок, -у;** *с.* **мальовидло**

картон – *нім.* **папендекєль, -кля**

картоплечистка – **шкрябачка, -ы**

картоплиння – **бадиля;** *ж.* **гыка, натина, комперянка, ґрулянка, мандибуринка, -ы;** *Врх.* **бандурчанка, бандурянка;** *Ргр.* **бандуриско, бандурчаня, бандурчына, былянка, ґрулиско, комлериско, кромпелянка; натинянка, нать;** *Прт.* **быля, былянка, -ы** *(стебло картоплі);* *тж.* гичка, листя коренеплодів

картопля – **1.** *мн.* **балабуркы, барабо(у)лі, бандуры, бан(й)дуркы; бульбы, булі, буре(и)шкы, буркы, гамериканкы, гурдзолы, компери, кромпел(р)і, маґдебуркы, манде(и)буркы;** *пол.* **ґрулі, зымакы, зымнякы;** *слов.* **зємякы, тромпакы;** *нім.* **картофель;** *угор.* **кро(у)мплі;** *пол. Врх.* **дзе(и)мякы, землякы, зи(і)мякы, мандибуренка, мериканка;** *Стб.* **зьємякы, зымокі;** *ЛШМ.* **тромпакы; 2. обаряна** ~ *(варена з лушпинням);* **3.** *ч.* **окравок, -вка** *(відрізок для садіння)*

картопляники – *див.* деруни

картуз – *ж.* **шапка, -ы**

карусель – *нім.* **карузеля, -і**; дитяча ~ **діточа карузеля**

касир, касирка – *нім.* **касієр; касієрка, -ы**

каска – *війс. нім.* **х(г)елм, -у**

кастратор – **мі(и)шкар, -я**

кастрований – **очыщений, валашаний**; *Врх.* **споряджений**

каструвати – **мі(и)шкувати, -ую, -уєш**; *Врх.* **мишковати, скопити**; *Ртр.* **вырізати**

каструля – *ч. нім.* **рондель, -для**

каталог – **спис, катальоґ, -у**; ***спис старых лемківскых церков***

кататися – **возити-ся** *(на ковзанах, санках)*

категорично – *присл.* **руба**; ***він, як гварив, то руба***

категорія – **катеґори(і)я, -ии**

Катерина – **Кася, -і; Каська, Катрена, -ы**

катеринка – *див.* шарманка

каток – *с.* **ледовиско** *(на льоду)*; *тж.* ковзанка

католицький – *рел.* **католицкій, -ка, -кє**

каторга – *Прт.* **мордовня, -і**; ***не робота, а мордовня*** *(прик.)*

катушка – *техн.* **шпулька, -ы**

каучук – *хім.* **кавчук**; *нім.* **кавтшук**

кафе – *ж.* **кавярня, -і**; ***кавярні были знаны помеж молодежы***

кафедра – *нім.* **катедра, -ы**

кафетерій – *ж. нім.* **кафетери(і)я, -ии**

кахель – *нім.* **кафель, -фля**

кахельний – **кафльовий**; ~ на піч – **кафльовий пец**

качалка – **1. ка(о)тулька, -ы**; *Ртр.* **качальниця, розвалька, валок** *(для тіста)*; **2.** *ч.* **рамач**; *нім.* **маґель, -ля; маґельниця, -і** *(для білизни)*; **3.** *ч.* **лежак** *(складане крісло)*

качан – **кочан**; *пол. Врх.* **ґламб** *(капусти, кукурудзи)*

качати – **1. помпувати, -ую, -уєш** *(воду насосом)*; **2.** *Врх.* **тачати** *(білизну, тісто)*

качка, качур – *зоол.* **кача, -ы; качатко; каче(о)р, -я**; *дит.* **каця, -і**; *рідк. мн.* **какаше**

каша – *кул.* **1. замішка, -ы** *(житня, ячмінна)*; **2.** *Врх.* **тендериця** *(кукурудзяна)*; **3.** *ч. пол.* **пенцак** *(ячмінна)*; **4.** *пол. Врх. Хрщ.* **яглы** *(просяна)*

кашемір – *текст. нім.* **кашмір, -у**

кашкет – *див.* картуз

кашне – *ж. нім.* **шаль, -ля**; *ч.* **шалик**

каяння, каяття – **каяня, каятя** *(за заподіяне)*

квадратний – **квадратовий**

квакати – **крумк(ч)ати** *(звуконаслідувальна форма)*; *Врх.* **рапк(ч)ати, рапотати, рохкати**; *Ртр.* **рехотати, ріовкати, риґати** *(про жаб)*; *тж.* кректати

кваліфікація – *див.* професія

кваліфікований – *див.* навчений

кварта – **чвертка, -ы**

квартал – *ж. буд.* **дільниця, -і**

квартира – **1.** *заг.* **кватира, -ы**; *с.* **мешканя, помешканя**; *ч. пол.* **льокаль, -лю**; *Врх.* **ізба**; *ЗП.* **квартіль**; **2. кавалєрка, -ы** *(холостяцька)*; ~ з двох кімнат – **мешканя на два покої**

квартирант – **комірник; льокатор, -я;** *Прт.* **кватерант, -а**

квартирний – **кватерунковий, комірний**

квасолевий – **фасоляний, фасольовий;** ~ суп – ***фасоляна зупа***

квасоля – *бот. австр.* **фасоля, фізола(я), -і;** *угор.* **пасо(у)ля, -і;** *Врх.* **піхота** *(піхотна); **высокий як тополя, а дурний як фасоля** (прик.)*

кватирка – *ч. нім.* **оберліхт, -у; люфтик** *(у вікні)*

квашення – **квашыня** *(капусти)*

квитанція – *ч.* **квіт, -у; посьвідка, -ы**

квитковий – **білєтовий** *(каса)*

квиток – **1.** *заг. австр.* **білєт; бльочок, -чка;** *ж. нім.* **картка, -ы** *(вхідний, проїзний);* **2.** *ж. нім.* **шыф-карта, -ы** *(карта-віза на пароплаві)*

квікати, квікнути – **квичати, рохкати;** *Врх.* **сквичати** *(про свиней)*

квітень – **к(ц)вітен, -тня** *(місяць)*

квітка – *ч.* **к(ць)віт, -у; к(ць)віток, -тка;** *мн.* **квітя, квіткы;** *пол.* **квятек;** *ЗП.* **чічка;** ***квіток, дівча, квіток, закля не маш діток** (піс.)*

Квітна неділя – *церк.* **Цьвітна Недьіля, -ой ...і;** *Врх.* **Квітниця** *(за тиждень до Великодня)*

квітник – **квітник, цьвітник,**

квітнути – **цьві(и)сти, зацьвісти;** *Ргр.* **квітнути, заквітнути;** ***яблін цьвіте в маю***

квітучий – **квітучый, цьвітучый**

квітчастий – **квіткастий, цьвіткастий**

квоктати – **квокати;** квочка ~ кче – **квока квокат**

кволий – *розм.* **хырлявий;** *Ргр.БГ.* **ґенґлявий;** *Прт.* **здохляк, худерляк, -а** *(про людину)*

квота – *фін. нім. ч.* **континґент, -у; рата, частка, -ы**

квочка – *зоол.* **квока, -ы;** *рідк.* **клока, клочка, -ы**

келих, келишок – *пол.* **кєлі(ю)х; кєлі(и)шок, -шка; погар, -я; погарик; погаричок, -чка;** *Врх.* **порция, порцийка;** *Ргр.* **кєлюшок; *дайте нам выпити хоц по два кєлішкы*** *(піс.)*

кепкування – *див.* глум

кепський – **кєпскій, -ка, -кє;** ~ ка справа – **кєпскє діло**

кепсько – *присл.* **кєпско**

керівник, керівничка – **кєровник; кєровничка, -ы; зверхник;** *англ.* **шеф; шефова, -вой;** *тж.* дружина керівника

керівництво – **кєровництво; оруда, -ы; управництво;** розумне ~ **мудре кєровництво; *оркєстра выступала під орудом дириґента***

кермо – *ж. техн.* **кєровниця, -і**

керосин – *див.* гас

керувати – **1. управляти, -ям, -яш** *(кимсь, чимсь);* **2. урядувати, -ую, -уєш; рядити, -джу, -диш** *(державою)*

кетяг – *бот.* **грозно, гроно** *(винограду)*

кефір – *ж.* **квасне молоко, -ного ...ка**

кивати – **кывати, махати, -ам,**

а́ш; ~ головою – **кыва́ти голо́вом**

кидай! – *нак.* **меч!**

кидати, кинути – **мета́ти (ме́чу, ме́чеш, ме́че; мече́ме, ме́чут, мече́те);** ~ жребій – **метати льос; шмари́ти, шпури́ти, -рю, -риш; шмаря́ти, шпуря́ти, -ям, -яш;** *груб.* **шурну́ти, -ну́, -неш;** *Врх.* **цысну́ти, шміґну́ти;** *ЗП.* **ве́рч(т)ы;** ***воло́ся че́ше, до дуна́ю ме́че*** *(піс.)*; ***в бі́лий па́пір пови́ла, до дуна́ю шмари́ла*** *(піс.)*

кидатися, кинутися – **мета́ти-ся; шмари́ти-ся; шаста́ти, -там, -таш** *(у різні боки)*; *Врх.* **мыка́ти ся;** ~ на м’яч – **шмари́ти-ся на ба́льон;** ***так ся мыка́т, як вереты́льник***

кизил справжній – *бот.* **де́рень, -ня;** *мн.* **кы́цки, -цок;** *Врх.* **свиб**

Київ – **Кы́ів,** *род.* **Кыє́ва**

київський – **кыі́вскій, -ка, -кє;** ~ ке метро – **кыі́вска підзе́мка**

килим – **ди́ван, -у**

килимок – *ж.* **мака́тка, -ы** *(на стіну)*

ким – *присл.* **кым;** ***не зна́тя кым бы́ло повідже́но***

кимсь, кимось – *займ.* **кы́мси, дакы́мси**

кинджал – **с(ш)ти́лєт**

кинений, кинутий – **шмаре́ний;** ~ камінь – **шмаре́ний ка́мін**

кинь! – *нак.* **шмар!**

кипіти – **кыпі́ти;** *Врх.* **бульк(ч)а́ти** *(про воду)*

кип’ятити – **выварюва́ти, -ю́ю, -ю́єш** *(білизну)*

кип’яток – **крі(и)п,** *род.* **кро́пу;** *ж.* **кыпля́ча во́да, -чой ...ды;** *Рґр.* **кыпя́к;** *тж.* окріп

Кирило – **Ки́(і)рей**

кисет – **дуга́ньчак;** *Врх.* **дуга́нчак;** *Рґр.* **моше́нька, ка́пчук(х), ка́пшуг, міхери́на, мі́хир, міхи́рик, міхи́рча** *(мішечок для тютюну)*

кисіль – *кул.* **кы́се(ы)ль, -лю** *(страва і компот)*

кислий – *заг.* **ква́сний, кы́слий; збре́схле** *(молоко)*; ***зби́тий на ква́сне я́бко*** *(прик.)*

кислота – *ч.* **квас, -у;** лимонна ~ **цитрино́вий квас**

кислуватий – **ви́нний, кваскува́тий, квасьня́вий** *(малокислий)*; ***люблю́ ви́нни я́бка ве́це, як соло́дкы***

кислятина – **квасьо́та, -ы;** *с.* **квась;** *ч.* **кы́сляк;** *Хрщ.* **квасо́та, квасю́г(р)а,** *(дуже кислий)*

киснути – **1. кысну́ти** *(тісто)*; **2. брезкну́ти, збресхну́ти** *(молоко)*; *Рґр.* **гурди́ти-ся, згурди́ти ся, зурди́ти ся, загурда́ти ся;** ***згурдже́не моло́ко єст ве́це ква́сне, як збре́схле***

кисть – *анат.* **пяст, -ы** *(руки)*

китаєць, китаянка – **Хі́ньчык; Хі́нка, -ы**

Китай – **Хі́ны,** *род.* **Хін**

китайський – **хіньскій, -ка, -кє**

китиця – **1. ба́вда, -ы** *(кілька стручків квасолі)*; **2.** *Врх.* **кы́та, кы́тай, кыта́йка;** *ЗП.* **бовти́ця; 3. трепа́чка, -ы** *(на кінці бато-*

га); **4.** *ч.* **кутас;** *мал.* **кутасик** *(прикраса в одязі)*

киця, кицька – *с.* **котя, котятко**

кишеня – **кышін, кышеня, -ни;** *ЗП.* **жеб, же(и)бня**

кишка – *анат.* **1.** *Врх.* **дорота, -ы** *(свиняча товста);* **2. кобасниця, -і** *(для ковбас);* **3. сьлєпа кышка, -пой ...кы** *(сліпа);* **4.** *мн. Врх.* **струнници** *(свинячі тонкі);* **5. флякы, -ів** *(нутрощі тварин)*

киянка = *ч.* **прайник, пральник** *(для прання)*

кібчик – **1.** *зоол.* **кі(о)бец, -бця;** *Врх.* **кобчык, якубец** *(яструб-гороб'ятник);* **2.** *буд.* **околинок, -нка;** *пол.* **кроґулец, -льця**

кіл, кілок – **1. паль, палик;** *БГ.* **копач; 2.** *Прт.* **глоби(о)к** *(для коси)*

кілки дер. – *мн.* **тиблі**

кілограм – *с. фр.* **кільо, -ля** *(1 000 грамів)*

кілометр – **кільометер, -тра** *(1 000 метрів)*

кілька – *числ.* **кілько, пару;** *Врх.* **кельо, кельоро, келя; кількы, кіль-кись**

кільканадцять – *числ.* **парканадцет, -тьох;** *Прт.* **кільканадцет, -тьох**

кількасот – *числ.* **парусот**

кількісний – **кількі(о)стний**

кількість – **кількіст, -кости**

кільце – **1.** *заг.* **колі(е)чко;** *Ргр.* **катулко, качалко, качало, качілко; 2. каріка, -ы** *(зал., для ланцюга в стайні);* **3.** *Ргр.* **збушча, катулька, качілко, навершник, навешничок, підвершок, правда** *(кільце для маслоробки)*

кімната – **1.** *заг.* **сьвітлиця, сиклиця, -і;** *вел.* **покій, -кою;** *мал.* **покоік;** *Врх.* **гаргара, куната;** *Прт. мал.* **іздебка, станцийка, -ы; 2. одпочывальня, -і** *(для відпочинку);* **3.** *с.* **помешканя** *(житлова);* ***в моім дворі штыри покої, а пятая сьвітличенька для нас обоіх*** *(піс.)*

кімнатний – **покойовий, сьвітличний**

Кіндрат – **Кондрат, Кондратик**

кінець – **1. конец,** *род.* **кіньця; край, -аю** *(чогось); рідк. фр.* **конт; 2.** *ж.* **мета, -ы** *(далека);* **3.** *євр.* **шабаш!** *італ.* **баста!** *(роботі);* до ~ нця світу – **до кіньця сьвіту**

кінець товстіший – *Врх.* **ґузьір** *(колоди, снопа)*

кіннота – *див.* кавалерія

кіновар – *мін.* **цинобар** *(фарба)*

кінський – **кіньскій, -ка, -кє;** ~ ке сідло – **кіньскє сыдало**

кінський часник – *бот.* **дурна коприва, -ной ...вы**

кінцевий – **конечний, концевий;** ~ зупинка – **конечний пристанок**

кінцівка – **кіньцівка, -ы**

кінчати, кінчити – **кіньчати, -ам, -аш; кіньчыти, -чу, -чыш**

кінь – **1.** *заг.* **кін,** *род.* **коня;** *груб.* **конина, -ы; 2.** *Ргр.* **валах** *(кастрований);* **3. нютер, -тра;** *Ргр.* **внютер, нутер** *(кастро-*

ваний наполовину); **4. оґєр,** *род.* **оґра;** *Ргр.* **вайчак, вір** *(некастрований, огир);* **5.** *Врх.* **ґи(і)ба** *(худий, шкапа);* **6.** *розм.* **румак** *(скакун)*
кіоск – *нім.* **кйоск, -у;** *тж.* павільйон
кіоскер – *нім.* **кйоскєр**
кіот – *мист.* **скринька, -ы** *(для ікон)*
кіптява – **кі(о)поть, -ти**
кір – *ж. мед.* **осыпка, -ы**
кістка – *анат.* **1.** *заг.* **кі(о)ст,** *род.* **кости; 2. пушка, -ы** *(на нозі);* **3. остка, -ы** *(риб'яча)*
кісточка фруктова – *с.* **ядро, ядерко; кі(о)стка, -ы;** *пол.* **пестка**
кістяк – *анат.* **кі(о)стяк;** *тж.* скелет
кіт – **кіт,** *род.* **кота; коцур, котиско** *(самець);* **кітка, кыцька, -ы; котиця, -і** *(самка); мал.* **котя, котятко;** *Ргр. Прт.* **мача, мачак, мачатко, мачка;** *ЗП.* **мацур;** *тж.* кішка; ***жыют, як пес з котом*** *(прик.)*
кітель – *див.* мундир
кладка – **лава, лавка, -ы** *(через потік)*
кладова – *див.* приміщення
кладовище – *див.* цвинтар
клапан – **1.** *техн.* **заслонка, -ы;** *нім.* **вентиль, -тля; 2.** *ж. крав.* **кляпа, кляпка, патка, -ы** *(кишені)*
клаптик = *ж.* **стрямба, -ы** *(тканини)*
кларнет – *муз.* **клярнет, кляринет, -у**
клас – *ж. нім.* **кляса, -ы; 1.** *шкільна кімната;* **2.** *група людей за соціальним станом;*

шкільний ~ **школьна кляса**
класифікація – **клясифікаци(і)я, -ии**
класичний – *іст.* **клясичний;** ~ на філологія – **клясична фільольоґія**
класово – *присл.* **клясово**
клацати, клацнути – **пстикати, пстикнути, -ну, -неш;** *Врх.* **клапкати;** *тж.* давати щигля; ***боцян клапкат дзьобом***
клеїти – **клиіти (клию, клиіш, клиіт); ліпити, -плю, -пиш**
клей – **1.** *заг.* **клий, – ю; 2. ґлей, -ю** *(вишневого дерева);* **3.** *нім.* **ґумеляйз, -у** *(гумовий);* **4.** *нім.* **клєйстер, -тру** *(із муки);* **5. карук** *(столярний, рибний)*
клейка – *с.* **клиіня**
клейкий – **ле(и)пкій**
клейонка – *італ.* **церата, -ы**
клейонковий – **цератовий;** ~ плащ – **цератовий дойджівник**
клейстер – *нім.* **кляйстер; *кляйстер з кіста ужывали до клиіня***
клекотати, клекотіти – **клокота(і)ти** *(звуконаслідувальна форма)*
клен польовий – *бот.* **явір,** *род.* **явору;** *Врх.* **сукліть**
клепання – **клепаня**
кликати тварин – **1.** *заг.* **гукати, -ам, аш; 2.** *вівцю* **базь-базь!** *Врх.* **базю-бе! десь -на! 3.** *вола* **бицю, гей! 4.** *козу* **кедз-кедз! 5.** *курку* **тю-тю! 6.** *свиню* **ґудзюна! кут(ц)ю-кут(ц)ю!** *Врх.* **гакс! цюку-цюку-на! 7.** *гуску* **ґусю-ґусю!** *Врх.* **сав-сав! 8.** *кота* **кі(и)ць-кі(и)ць! 9.** *свиню* **куцю-**

куцю! 10. *голуба* **лю-лю! дусь-дусь! 11.** *козу, корову,* **маню-маню! 12.** *індика* **пуль-пуль!** *Врх.* **пульч! 13.** *качку* **тась-тась! 14.** *коня* **тось-тось; 15.** *курчатко* **цьіп-цьіп! 16.** *корову* **ц(т)ьізю-ц(т)ьізю!** *(вигук)*

Климент – **Клим, Климко**

клин дер. – **клин;** *мал.* **клинец, -нця;** ***клин клином выбивают*** *(прик.)*

клинці – *мн. крав.* **1. кляпы, кляпаны, кляпцьі, -ів** *(півкруглі, в ґорсеті);* **2. ільтицьі, ласткы, ластовицьі, -ів;** *Ртр.* **паха, підпашка** *(у сорочці, під пахвами)*

клишоногий = Врх. **шантавий, шанталавий**

клізма – *с.* **промываня;** *пол.* **лєватива, -ы;** зробити ~ му – **поставити лєвативу**

кліпати – **мруґати, -ам, -аш;** *Пвн.* **миґати;** ~ очима – **мруґати очами**

клітка – *ч.* **1. кляпец, -пця** *(для ловіння птахів);* **2. коє(і)ц; царок, -рка** *(для курей)*

клітчастий – **ґратчастий, картатий**

кліше – *друк.* **одбиток, -тка**

кліщ овечий – *зоол.* **клішч;** *Врх.* **ка(е)пуша, капуш**

кліщі – *мн.* **клыішчы;** *нім.* **обценьґы, цанґы, -ів**

клоп – *ж. зоол.* **блошчьіця, -і; плюшча, -ы;** *Врх.* **плоска, площиця** *(постільний)*

клопіт – *ж.* **заголоба, заморока, паторoч, -ы;** *Врх.* **суєта;** *БГ.* **старунок;** *тж.* морока

клопотання – **старaня**

клопотатися = **старати-ся; морочыти, -чу, -чыш** *(голову)*

клоун – *див.* блазень

клоччя – *мн.* **клакы, -ів;** ~ льону – **клакы лену**

клуб – *нім.* **клюб, -у;** *мн.* **клюбы**

клубок – **клюбик** *(вовни, льону)*

клумба – *ч.* **квітник**

клунок – **тлумак, клума(о)к;** *мал.* **тлумачок, -чка;** *в знач.* торба, мішок

клуня – **стодола; шопа, шопка, -ы;** ***не піду я, Ганцю, на шопечку вашу*** *(піс.)*

клюв – **дзьоб;** *БГ.* **дзюбак**

клювати – **1. дзьобати** *(про птахів);* **2. клюкати, ключыти-ся** *(пускати пагони)*

клюква – *бот.* **журавина, -ы**

ключик – **ключык;** *мн.* **ключыкы**

ключиця – *анат. ж.* **ключыця, -і;** *ч. Прт.* **обойчык, -а**

ключка – **клюка, -ы** *(дер. або зал.)*

клясти – **кляти (кыльну, кыльнеш, кыльне; кыльнеме, кыльнете, кыльнут); шельмувати, -ую, -уєш;** *тж.* проклинати; ***а ты, стара мати, перестан нас кляти*** *(піс.)*

клятва – *с.* **клятя;** *тж.* присяга

кмин звичайний – *бот.* **тмин, кме(і)н, -у; кме(і)нок, -нку;** *ж. Прт.* **чернушка, -ы**

кмітливий – **кметливий**

книгарський – **книгарскій, -ка, -кє**

кнопка – **1. за́триск, -у** *(на одязі)*; **2.** *канц.* **піне́стка, припина́чка, -ы**

князівський – **князы́вскій, -ка, -кє**

коаліція – **коалі́ция, -иі; спі́лка, -ы;** *с.* **обєдна́ня**

кобзарський – **кобза́рскій, -ка, -кє**

кобила – **1.** *заг.* **кобы́ла, -ы;** *Стб.* **кобу́ла; 2. си́вко;** *Врх.* **сімера́стий** *(сивий)*; **3.** *Врх.* **ха́ндра** *(худа)*

коваделко – *ж.* **ба́бка, -ы** *(для клепання коси)*

ковалик – *зоол. Врх.* **є́ва, є́вка, еви́(о)ла;** *тж.* іволга

кований – **ку́тий** *(залізо)*

ковбаса – *кул.* **1.** *заг.* **коба́са, -ы;** *ср./хр.* **кобаси́ця; 2. паште́тівка, -ы** *(ліверна)*; ***ве́це днів, як ко́бас*** *(прик.)*

ковбасний цех – *ж.* **маса́рня, -і**

ковбасник – *див.* мясник

ковдра – *ч.* **коц;** *мал.* **ко́цик;** *рідк.* **ко́лдра, -ы;** *ЗП.* **вере́та, -ы** *(вовняне покривало для ліжка)*; накритися ~ рою – **накры́ти-ся ко́цом**

ковила волосиста – *бот.* **кустри́ця, -і; осьтя́нка, -ы;** *рідк. Врх.* **ти́рса**

ковзани – *мн. спорт.* **лы́жвы;** *ЛШМ.* **бру́слы, корчу́ли;** *тж.* коньки; ковзатися на ~ нах – **слизґа́ти-ся на лы́жвах**

ковзанка – **ковза́лка, слизґа́вка, -ы;** дитяча ~ **діто́ча слизґа́вка**

ковзаняр – *спорт.* **лы́жвяр**

ковзанярський – **лыжвя́рскій, -ка, -кє**

ковзатися – **слизґа́ти-ся, ховза́ти-ся;** *Врх.* **слизка́ти ся, ховзка́ти ся** *(по льоду)*

ковзько – *присл.* **сли́зко, хо́взко**

ковпачок – *техн.* **накру́тка, -ы** *(від тюбика)*

ковтати, ковтнути – **ґывта́ти, ґывтну́ти, -ну, -неш; лыґ(к)а́ти, лыґ(к)ну́ти, -ну, -неш;** *Врх.* **ковка́ти, ковкну́ти;** *ЗП.* **промыка́ти; *ґы́втат, як гус боба́лькы*** *(прик.)*

ковток – *Врх.* **ґывт; *лем на є́ден ґывт***

кодекс – *ж.* **кни́га, -ы**

кожна, кожне – **доє́дна; ка́жда (ка́ждой, ка́ждий, ка́жду, ка́ждом); ка́жде**

кожний – **доє́ден, ка́ждий (ка́ждо́го, каждо́му, ка́ждым); ка́жен, ка́жний; *ка́ждий чло́век своє зна*** *(прик.)*; берегти ~ ну хвилину – **бере́чы ка́жду мину́ту**

кожні – *мн.* **доє́дны; ка́жды (ка́ждых, ка́ждым, ка́ждыма)**

кожух, кожушок – **1.** *ж. БГ.* **барани́ця, -і** *(довгий)*; **2.** *ж. угор.* **бу́нда, -ы** *(суконна або хутряна куртка)*; **3. ке́птар, -я; кепта́рик;** *ж.* **кожуша́нка, кожушы́на, -ы; кожу́шок, -шка;** *Врх.* **бру́шляк** *(короткий, без рукавів)*; ***кожушы́на – по ко́ліна, по заду теле́пче*** *(піс.)*

коза – *зоол. Врх.* **1. санко́ра, санкоро́га** *(криворога)*; **2. сиве́та** *(сива)*

козацький – **коза́цкій, -ка, -кє**
козельці лугові – *бот. мн.* **баранчы́кы;** *Врх.* **пра́жец, пражи́вник**
козирна карта – **ко́зир, -я; кози́рка, -ы** *(масть гральних карт)*
козирьок – **да́шок, -шка**
козли для різання дров – *мн. нім.* **шра́ґы;** *Ртр.* **кросе́нка, шара́ґы;** *Прт.* **шара́ґлі**
козлятник лікарський – *ж. бот.* **ди́ка вы́ка, -кой ...ы; ру́та, рута́вка, -ы**
козуля – *зоол.* **се́рна, -ы; ди́ка ко́за, -кой ...ы**
козячий – **кі(о)зьі́й, ко́зья, ко́зьє;** ~ ча вовна – **ко́зья серст**
кокарда – **кыта́йка, -ы** *(для шапки)*
коклюш – *ж. мед. Врх.* **дыхави́ця**
кокон – *зоол. с.* **клу́бя** *(шовкопряда)*
колгосп – *іст. скор.* **ко́лг(х)оз, -у** *(колективне господарство)*
колгоспник, колгоспниця – *іст.* **колго́зник; ко́лгозниця, -і**
колектив – **колє́ктив, -у**
колективний – **грома́дскій, -ка, -кє; спі́льний**
колекціонер – **збе́рач, -а**
колекція – *с.* **зі(о)бра́ня; колє́кция, -иі**
коленкор – **пе́ркаль, -лю** *(тканина)*
колесник – **коло́дій, -дия;** *Врх.* **ко́ляр;** *Ртр.* **коле́сар, -я; што́льмах** *(дер. колес)*
колесо, коліщатко – **1.** *заг. мал.* **колі́чко, колі́сча;** *дит.* **ко́тько; 2.** *ЛШМ.* **ба́гро** *(овальна част.);* **3.** *техн.* **зу́бчак, зубча́тка, -ы** *(зубчасте);* **4.** *Ртр.* **коле́со, ко́ло** *(у возі);* **5. о́бвід, о́бі(о)д** *(зовнішня част.)*
коли – **кєд, як;** *пол.* **кє́ди;** *Врх. Ртр.* **код, ко́ди(і), кой;** *див.* якщо; ***кєд бу́ду мав час, то за́йду до вас***
коливатися – **хвія́ти-ся (хві́ю-ся, хві́єш-ся, хві́є-ся)**
коли-небудь – *присл.* **хоцко́ли;** ***при́дте до нас хоцко́ли!***
колисати дитину – **люля́ти, -ям, -яш; гусьта́ти, гуця́ти, хыбота́ти, -ам, -аш;** *Врх.* **гыцка́тися; гопка́ти;** *Ртр.* **гуйча́ти;** *Хрщ.* **бавця́ти;** *Пвн.* **виха́ти;** ***люля́й мі, люля́й, сы́ну мій моло́дий*** *(піс.)*
колиска – **1. колы́ска, -ы** *(дер., у хаті);* **2.** *Ртр.* **колыса́нка, полі́вка** *(з полотна, у полі)*
колись – *присл.* **дако́ли, коли́си, пе́рше, давні́ше;** *Хрщ.* **да́зраз;** ***да́зраз приха́ме до вас***
колишній – **бу́вший, да́вній, ста́рий;** мої ~ ні учні – **мо́і бу́вшы учени́кы**
коліандр – *ж. бот.* **колє́ндра, -ы** *(приправа)*
колінна чашечка – *анат. Врх.* **ка́гнец**
колір – **1.** *заг. ж.* **ба́рва, -ы; ко́льор, -у;** *нім.* **фа́рба, -ы; 2. це́ра, -ы** *(шкіри обличчя);* ***ма це́ру, як кров з моло́ком*** *(прик.)*
коліщатко – **колі́(е)чко; колі́шча́тко;** *ж.* **коле́шня, -і;** *Ртр.* **кача́ло, качі́лко, кату́лько** *(у плузі);* ***збе́рай, ми́ла, колі́че́чка,***

будеш моя фраіречка *(піс.)*
колія – *див.* залізниця
коловодник – *зоол. Врх.* **болотеник, коловодиця, повідник;** *тж.* уліт
колода – 1. *заг. ч. нім.* **кльоц, кльоцок, -цка;** *Врх.* **клец;** 2. *рідк.* **бабчар, -я** *(під ковадло);* 3. **катулька, -ы** *(для прасування білизни);* 4. **кобиця, ковбиця, -і;** *Рґр.* **клат, клат(ц)ік** *(для рубання дров);* 5. *ч.* **ковбан; протіс** *(половина);* 6. *ч.* **округляк** *(нетесана);* 7. **охаба, -бы** *(гнила);* 8. **розсоха, -ы** *(з вилоподібним кінцем, розвилка);* 9. *с.* **бервено;** *Врх.* **трі(о)м** *(без гілля);* 10. *нім.* **шваля, -і** *(розрізана вздовж);* 11. *нім.* **штабель, -я** *(дощок, ящиків)*
колодка дер. – *с.* **копыто** *(для взуття)*
колодязь – *див.* криниця
колона – *арх.* **колюмна, -ы**
колонізація – **кольонізация, -ии**
колоніст – **осадник; поселенец, -нця**
колонія – **кольонія, -ии**
колонка – *друк. нім.* **шпальта, -ы**
колорит – *мист.* **кольорит, -у;** холодний ~ **зимний кольорит**
колосіння – **колосіня**
колоти – 1. **жоґати, -ам, -аш** *(гострим предметом);* 2. **с(ш)трикати** *(у вусі)*
колотий – **лупаний;** ~ камінь – **лупаний камін**
колотити – *кул.* **калапуцяти, -ям, -яш** *(невміло готувати страву)*
колотівка – *див.* збивачка
колотнеча – **бровари(і)я, -ии; буча, -ы;** *фр.* **карамболь, -лі;** *Врх.* **бреверия;** *Прт.* **биятика, -ы**
колотушка – **трепачка, -ы**
колупати – **шпортати, длубати, добати, -ам, -аш;** *тж.* копирсати
колючий – **кольчастий;** ~ ча проволока – **кольчастий дріт**
колючка = *ч.* **бодак; колька, -ы;** *Врх.* **лога, логыня** *(про кущ)*
колядник – **коля(а)дник, полазник, шчедрак;** *Рґр.* **коладнича;** *БГ.* **зьвіздар**
коляска – *ч.* **возок,** *род.* **візка** *(дит., мотоцикла)*
кольнути – **дзюґнути, дюґнути, -ну, -неш;** *в знач.* дорікати; ***жена дзюґала хлопа, же приходит домів пияний***
кольоровий – **барвний**
кольрабі – *ж. бот.* **калярепа, -ы** *(вид капусти)*
кома – *ч. грам.* **протинок, -нка**
команда – 1. *спорт.* **дружына, -ы;** 2. *війс.* **наказ, -у;** футбольна ~ **копанкова дружына**
командир – *війс. нім.* **команде(і)р;** *пол.* **доводця, -і**
комар звичайний – *зоол. Врх.* **комарик, кумар, кумарка** *(комаха)*
комаха «сонечко» – *зоол.* **«божа коровка», -жой ...кы;** *БГ.* **бобрунка**
комбінація – *с.* **поєднаня**
комедіант – **комедиянт;** *Хрщ.* **комендиянт**
комедія – *літ.* **комедия, -ии;** *Хрщ.* **комендия**
комендант – *війс. нім.* **командант**

комендатура – *пол.* **постеру́нок, -нка;** військова ~ **войско́вий постеру́нок**

комерсант – **торго́вец, -вця**

комір, комірець – *крав.* **1.** *заг.* **ко́в(м)нір;** *мал.* **ковні́рец, -рця;** *Врх.* **ко́нір;** *Ргр.* **обшы́вка, обшыво́чка, обшывча́та; 2. га́льон, -у** *(високий);* **3. кри́мка, -ы** *(кримської вівці);* **4.** *фр.* **ґорже́тка, -ы** *(окремий хутряний)*

комірник – *нім.* **маґази́нєр**

комісаріат – *війс.* **комисарія́т, -у**

комісія – *торг.* **коміси́(і)я, -иі;** ~ ійне доручення – **коміси́йне поручы́ня**

комод – *ж. нім.* **комо́да, -ы** *(різновид меблів)*

комора – **1.** *заг.ч.* **закама́рок, закомо́рок, -рка; 2.** *с.* **боі́ско, боі́ще** *(для знарядь);* **3.** *ч. Ргр.* **причо́лок** *(для снопів зерна або сіна);* **4.** *ч.* **сыпа́нец, -нця; кліт, -ы;** *нім.* **шпи́х(к)лір, -а** *(для зерна);* **5.** *пол.* **с(ш)піжа́рка, -ы; спіжа́рня, -і** *(для продуктів)*

компанія – *с.* **товари́ство**

комплект – **на́бір, -бо́ру;** *нім. пол.* **ко́мплєт, -у**

компот – *ж.* **1.** *заг.* **ю́ха, -ы** *(зі сухофруктів);* **2.** *Врх.* **грушча́нка** *(із груш);* **3. ябча́нка, -ы** *(із яблук)*

компрометація – *с.* **знеславлі́ня**

компроміс – *ж.* **зго́да, -ы;** знайти ~ **ди́йти до зго́ды**

комусь – *займ.* **кому́си, дако́му;** ***ке́бы сам про се́бе, ке́бы не дако́му*** *(піс.)*

комутатор – *ж.* **центра́лька, -ы**

комфорт – *ж.* **выго́да, -ы; лю́ксус, -у;** ***купи́ли-зме ві́лю з выго́дом для роди́чів***

конверт – *ж.* **копе́рта, -ы;** ***на копе́рті не было докла́дной адре́сы***

конвульсія – *мн. мед.* **ко́рчы, -ів**

кондитор – **цукє́рник**

кондиторська – **цукє́рня, -і**

кондуктор – *австр.* **білє́тер, -я**

коник – *зоол.* **цьві́ркун, фі́рчак;** *Ргр.* **са́шка**

конкурс – *ж.* **змага́ня**

коновка – *ч.* **че́рпак**

конопля – *ч. бот.* **пло́скін, -ко́ни;** *мн. Стб.* **кро́плі;** *ЗП.* **коло́пні**

коноплянка – *ч. зоол.* **конопля́ник, -нкы; коно́пка, мако́вій, макопі́йка, -ы;** *пол.* **макольо́нґва, макольо́ндра** *(птах)*

консерви – *мн. кул.* **конзе́рвы, -ів**

консолідація – *с.* **зміцні́ня**

констатувати – **тверди́ти, -джу, -диш;** ***да́хто тве́рдит, же Ле́мкы – не Руси́ни***

конструкція – **побу́дова, -ы**

консул – *нім.* **ко́нзул, -я**

консульство – *ч. нім.* **конзу́лят, -у**

консультація – **1. пора́да, -ы;** лікарська ~ **докто́рска пора́да; 2. пора́дня, -і** *(заклад)*

контракт – *ж.* **сты́чніст, -но́сти**

контактувати – **стыкува́ти-ся,** *тж.* з’єднувати

контора – **канцеля́ри(і)я, -иі; у́ряд, -у;** *нім.* **бю́ро;** *тж.* офіс

контрабанда – *с.* **пачкарство**; *ч. нім.* **шмуґель, -ґля**

контрабандист – **пачкар, -я**; *нім.* **шмуґлєр, -я**

контрабас – *мн. муз.* **басы, -сів; басоль, -ля**

контраст – *ж.* **противага, -ы**; *с.* **протиставліня**

контролер – **контролєр, провірник**

контроль – *ж.* **контроля, -і; провірка, -ы**; громадський ~ **громадска контроля**

контур – **обрис, -у**; *тж.* силует

конфедератка – *іст. пол.* **рогатівка, -ы** *(війс. шапка з 4-кутним верхом)*

конфесія – *див.* віросповідання

конфіскація – **конфіската, -ы**

конфлікт – *ж.* **клотня, -і; звада, -ы**

конфорка – *с.* **качало**; *Рґр.* **колечко** *(у печі)*

конюх – **коняр**; *нім.* **форналь, -я**

конюшина гірська – *бот.* **1.** *ч.* **конич, -у**; *ж.* **коничына, команка, -ы**; *рідк. нім.* **клєвер; дятлина, дятловина**; *Врх.* **дикий конич; команина, команичына, команичка, комониця, куманиця, куманич**; *Рґр.* **кома(и)ниця**; **2.** *Рґр.* **требич** *(із червоними квітами)*; **3. жывокіст, -кости** *(блідо-жовта)*; ***она (коса) косит, бо мусит коничыну дробну*** *(піс.)*

конюшня – **конярня, маштальня, -ні; стайня, -і**; ***вышла мила до маштальні, ой, Боже, мій Боже*** *(піс.)*

конятина – **конина, -ы** *(кінське м'ясо)*

коньяк – **коняк, -у**

копальня соляна – *рідк.* **жупа, -ы**

копання – *госп. ж.* **копанка, -кы; копаня**; ~ городу – **копанка огороду**

копати – **брати (беру, береш, бере; береме, берете, берут); выбрати, -ам, -аш**; *Рґр.* **копати, выкопати, рылювати, рыти** *(яму)*; ***до Покровы маме выбрати компери***

копатися – **бабрати-ся, длубати-ся, рыти-ся**; ~ в смітті – **рыти-ся в сьміті**

копитняк європейський – *бот.* **копытник**; *мн.* **копыткы, -ів**

копито – **1. копыто** *(у коня)*; **2.** *ж.* **ратиця, -ці** *(у корови)*

копиця – **1. копа, -ы; копняк**; *Врх. Рґр.* **кі(о)пка** *(сіна або соломи)*; **2.** *рідк. ч.* **ракаж** *(з 22 снопів жита або пшениці)*

копійка – *ч. фін.* **грі(о)ш; пінязь, -зя**; *слов. Врх.* **турак**

копія – *ч.* **одпис, -у**; зняти ~ ію – **здоймити одпис**

коптильня – **вуджарня, -і**

коптити – *див.* вудити

копчення – *див.* вудженина

кора – **луб(п)а, -ы**; *Врх. Рґр.* **корина; луб, лубок, лубя; скора** *(деревна)*

корабель – *пол.* **окрент, -у; статек, -тка**; *ж. нім.* **шыфа, -ы**

коренастий – **присадистий**; *тж.* кремезний

кордон – *ж. нім.* **границя, -і;**

граница была замкнена для Лемків

кореспонденція – *с.* **листуваня**

корж, коржик – *кул.* **1.** *заг.* **пляцок, -цка;** *мн.* **пляцкы; 2. жыляник** *(житній прісний);* **3. капусьцяник** *(печений, з капустою);* **4. медівник** *(медовий);* **5.** *Врх.* **ріпеник** *(з ріпи і кукурудзяного борошна)*

корзина – *ч.* **кош, кошык** *(плетена з лози)*

коридор – **коритар, колідор, -я**

корисний – **корыстний, пожыточний, помічний, хосенний;** *Врх.* **ужытний** *(продукти, предмети)*

корисно – *присл.* **корысно(і), пожыточно(і)**

користати – **хіснувати, -ую, -уєш;** *Прт.* **зыскувати, -ую, -уєш**

користування – **корыстуваня;** правила ~ **преписы корыстуваня**

користуватися – **послуговати-ся**

користь – *ж.* **корыст, -и; ужыток, -тку; хосен,** *род.* **хісна;** *пол.* **зиск, -у;** ***дуже бесьіди, а мало хісна*** *(прик.)*

корито, коритце – **1.** *ж.* **вальбія; корыто;** *рум. Врх.* **альбія, вальбійка, лайбія;** *Ртр.* **гальбія, жлаб, жолоб; корытя, корытча, корытце** *(дер. для свиней);* **2.** *Врх. Ртр. ч. вел.* **ваган; корытятко, корытечко;** *мал.* **хлібівча** *(для тіста);* **3.** *мн.* **нецкы** *(для купання дітей)*

кориця – *ч. бот.* **цинамон, -у**

коричневий – **бронзовий; брунатний, брунявий, бурий, барна(я)стий, гнідий;** *угор.* **барна, -ы** *(колір);* ~ вої масті віл – **барна**

коріандр – *ж. бот. кул.* **колє(я)ндра, -ы**

корівник – *ж. госп.* **стайня, -і;** *пол.* **обора, -ы**

коріння – *мн.* **кори(і)ня, корені;** ***камін росне без коріня*** *(піс.)*

корінь – **кори(і)н, -реня;** *мн.* **кори(і)ня**

корм для худоби – **1.** *заг. с. груб.* **жертя;** *книж.* **оброк, -у;** *фр.* **фураж, -у; 2.** *ж.* **паша, -ы** *(свіжа трава);* **3.** *ж.* **паренина, -ы** *(запарена січка);* **4.** *ж.* **сычка, -ы** *(посічена трава);* ***ани кашы, ани пашы*** *(прик.)*

кормити груддю – **плекати, -ам, -аш; цьіцяти, -ям, -яш;** *Ртр.* **одплекати, підплекати, плекати ся, ссати, цицати, цицкати;** ***матір плекат дітину***

кормитися – **жывити-ся;** ~ рибою – **жывити-ся рыбом**

кормлення – **кормліня**

кормовий – **пашовий**

коробка – **1.** *заг.* **пачка, -ы;** *с.* **пуделко, пудло;** ~ сірників – **пуделко патычків; 2.** *Врх.* **карабой(ль)ка** *(з лубу, для тютюну);* **3.** *Ртр.* **ящчык, точанка, творильча** *(дер., для масла)*

корова – **1.** *заг.* **коров, корова, крова, -ы;** *мал.* **коровка, -ы;**

дит. **миня, -і; 2. барна(и)ста, барноля;** *Врх. Ртр.* **барнуля, барньоха** *(темно-брунатної масті);* **3.** *Врх.* **ревтаня;** *рідк. Ртр.* **брезава, брезайка** *(світло-червоної масті);* **4. брикуля, -і** *(бриклива);* **5.** *Врх.* **кавка, мургуца** *(чорна; тж.* вівця*);* **6.** *Врх.* **кляпа** *(стара);* **7.** *Врх.* **козиниця** *(із загнутими назад рогами);* **8.** *Врх.* **первоха, первошка** *(первістка);* **9.** *Врх.* **періня** *(строката);* **10.** *пол.* **полова, -вой;** *Врх.* **пли(о)вая** *(світло-жовтої масті; тж.* віл*);* **11.** *Врх.* **рожана, рожкуля** *(з вел. рогами; тж.* віл*);* **12.** *Врх.* **смолій, смолійка** *(смаглява; тж.* віл*);* ***на зеленій луці пасла Ганьця кровы*** *(пic.)*

коровай – *кул.* **балец, -льця; стільник;** *тж.* весільна хустина

короїд – *зоол.* **червак**

корок – **чоп;** ~ від пляшки – **чоп од фляшкы**

королівський – **кролівскій, -ка, -кє;** ~ подарунок – **кролівскій дар**

король, королева – *icm.* **кроль, -ля; крольова, -ы;** *пол.* **круль, крульова, -вой;** *тж.* цар, цісар

корона – *icm.* **кро(у)на, -ы** *(грошовий знак)*

короп звичайний – *зоол.* **карп;** *Врх.* **ма(е)ресниця, меренька блищача, мересник, мерест; нересница(я), череванька, черевуга, черевушка** *(риба); тж.* гольян

короста – *мед. БГ.* **сверблячка;** *Ртр.* **сверблячка**

коротенький – **коротіцкій, -ка, -кє**

короткий – **куций, стислий;** *угор.* **куртий;** *Врх.* **краткий;** ***козы мают курты оґоны***

коротко – *присл.* **покус, стисло;** сказати ~ **повісти стисло**

корсет – *нім.* **ґорсет, -у;** *мал.* **ґорсетик, бруслик, ла(е)йбик** *(жін. безрукавка);* ***на тій дівчыні – красний ґорсетик...*** *(пic.)*

кортеж – *рідк.* **оршак;** *тж.* почет

кортик – *італ.* **ни(і)ж,** *род.* **ножа** *(офіцерський)*

корчити, корчувати – **корчыти, -чую, -чуєш;** ~ кущі – **корчыти крякы**

корчма – *див.* шинок

коса дівоча – *ч. Врх.* **во(а)ркоч;** *Ртр.* **кі(о)ска;** *БГ.* **варкач;** *пол.* **варкош** *(волосся);* ***ой, власы. мої, власы – варкошы*** *(пic.)*

косар – **жнивар, -я;** *Врх.* **косец, косяр; чапак** *(старший); Ртр.* **кісяр, косач;** ***косит косец на луці*** *(пic.)*

косарка – **косярка, -ы**

косий – **вірий, скосистий, с(у)косьний;** *Хрщ.* **склесистий**

косинець – *техн.* **кутник;** *нім.* **вінкєль, -кля**

косіння – **косьіня, кошыня**

косо – *присл.* **укосьно;** *тж.* похило

косовиця – **кі(о)шня, -і**

костилі – *мн.* **куляґы**

костистий – **остистий** *(про рибу)*

костогриз звичайний – *зоол. Врх.*

тра(о)ско́тій, чу́нкар

кострица – **1.** *бот.* **кустри́ця, кустери́ця, -і; 2.** *с.* **пазьдзі́ря, термі́тя** *(з льону, конопель)*

костюм – *с.* **убра́ня** *(одяг)*

костяний – **косьця́ний**

Костянтин – **Конста́нтин; Ко́ст(ц)ьо, Кость, -т(ц)я; Ко́стик**

костьол – **ко́стел, -у** *(римо-католицька це́рква)*

костьольний – *рел.* **косте́льний, косьті́льний;** *пол.* **косьце́льний**

косуля – *зоол.* **се́рна, -ы;** *Рґр.* **се́рня(ю)к, сю́рень**

косяк – **1. ба́гор, -гра** *(част. колеса);* **2.** *мн. Хриц.* **футри́ны** *(дверей, вікон)*

котедж – *див.* вілла

котики – *мн. Врх.* **багні́ткы, ба́зьі, ба́зькы, баранчы́ки, би́ркы, би́чкы; гурма́нча, гуся́та, гуся́тка;** *Рґр.* **багня́та, боба́лькы;** *рідк.* **брос** *(верба з розпущеними «сережками»)*

котити – **1. катуля́ти, -ям, -яш;** *в знач.* перекочувати; **2.** *техн. нім.* **вальцюва́ти, -ю́ю, -ю́єш;** ***хлопчы́ска катуля́ли колі́чка по сте́жцьі***

котлета – *кул.* **1.** *мн. австр.* **карб(м)она́длі;** *ч. нім.* **ко́тлєт, -ы; шни́тцель, -цля** *(відбивна)*

котлован – **выкоп, -у**

котрийсь – *присл.* **котри́си, -са, -се; дая́кій, -ка, -кє**

котушка – *ч.* **ро́лик;** *нім.* **шпу́лька, -ы;** *текст.* **цьів**

кофемолка – *ел.* **машы́нка до ка́вы** *(машинка для кави)*

кофта – *жін. нім.* **блю́за, блю́зка, -ы**

кохана дівчина – **вылю́блене ді́вча, -но́го ...ча́ти; лю́бця, -і**

коханець, коханка – *ч.* **люба́с, люба́сок, -ска; лю́бко; лю́бцьо, -я;** *ж.* **лю́бка, люба́ска, -ы; лю́бця, -і;** *нім.* **фра́є(і)р, фра́є(і)рка, -ы;** *Врх.* **ко́хан;** ***бо я до́брі знам, же фраі́ра не мам*** *(піс.);* ***тот ко́хан ся зьвіду́вав о тя***

кохання – *невідм.* **коха́ня;** *ж.* **паси́я, -иі;** ***коха́ня, коха́ня, з вече́ры до ра́ня*** *(піс.)*

кохати – **милува́ти, -у́ю, -у́єш;** *Врх.* **любува́ти** *(когось)*

кохля – **ко́фля, -і** *(вел. ложка); Стб.* **че́(и)рпак**

кочегар – **опалю́вач;** *пол.* **па́ляч**

кочерга зал. – *ч.* **погри́(і)бач; по́рывач;** *мал.* **ко(у)цю́ба, -ы;** *Рґр.* **ку́тач;** *ЗП.* **о́жіг;** *тж.* рогач

кошення – **кошы́ня, косьі́ня;** ~ сіна – **кошы́ня сьі́на**

кошик – *ж.* **ко́шіль, ко́ша; коша́лка, коші́вка, -ы;** *вел.* **кош;** *рідк.* **ве́нтіж;** *чес. ж.* **опа́лка, опала́чка, -ы; обрішни́ця, -і** *(для очистки зерна); Врх. ЛШМ.* **кобе́ля, ко́брик** *(плетений з лози)*

кошлатий – **кос(ш)ма́тий; костру́бач** *(про людину)*

кошлатитися – **клачы́ти-ся;** *тж.* куйовдитися

кошмар – **жах, -у**

коштовний – **ва́ртий, варті́сний;** *пол.* **вальо́рний**

коштовність – *див.* скарб

коштувати – **варта́ти;** *рідк.* **стоя́ти;** ***ни́хто не зна, не бу́де знав, кі́лько вы в нас варта́те*** *(піс.)*

кравець, кравчиня – **кра́вец, -вця; кравчы́ня, -і;** *зменш.* **кра́вчык;** *Ртр.* **кра́йчір, крайчі́рка, шва́чка, ш(е)ывкы́ня;** *тж.* кравчиха

кравецький – **краве́цкій, -ка, -кє**

крадіжка – **кра́де(і)ж, -ы**

крадькома – *присл.* **по-крыйо́му, вкра́дцьі, скры́то, та́йно;** *тж.* потай

краєвид – **ви́док, -у;** гарний ~ **га́рдий ви́док**

край – **1.** *заг. нім.* **кант, -у; кут, ку́тик; пруг; 2.** *нім.* **борт, -у;** *Ртр.* **кля́пок** *(в одязі);* **3.** *нім.* **рант(д)** *(у взутті);* **4. кі́нец,** *род.* **кінця; край, -ю** *(територія);* *тж.* бік, кант, ребро

крайній – **коне́чний, скра́йній, -ня, -нє;** ~ ня потреба – **коне́чна знадо́ба**

крайовий – **кра́євий;** ~ ве правління – **краєва упра́ва**

краї відігнуті – *мн.* **кри́сы** *(капелюха);* *тж.* поля

країна – *геогр.* **держа́ва, сторо́на, -ы; кра́й, -аю; зе́мля, -і**

крамар – **скле́пар, -я;** *тж.* продавець

крамниця, крамничка – **1.** *ч. заг.* **склеп, -у; скле́пик; коопера́тива, -ы;** *ЗП.* **бовт; 2. мняса́рня, -і** *(м'ясна);* **3.** *Прт.* **тра́фіка, -ы** *(тютюнова);* **я́тка, -ы;** *тж.* магазин; ***гне́ска в скле́пі вшы́тко мо́ж купи́ти***

кран – *ж.* **1. сика́вка, -ы** *(пожежний);* **2.** *техн.* **підо́йма, -ы; 3.** *Прт.* **пі́па, -ы** *(бочковий)*

крапати – **кропи́ти** *(про дощ);* **цяпка́ти;** ***з ра́ны почала́ цяпка́ти кров***

крапка – **1.** *грам.* **кро́пка, дзьо́пка, -ы** *(графічний знак);* **2. кропли́на, -ы** *(мал. пляма)*

крапка з комою – *грам.* **кро́пка з проти́нком**

крапля, крапелька – **кро́пля, -і; кропе́лька, -ы;** *Ртр.* **ка́пка, ка́пля;** ***в ма́ю не впа́ло а́ни кро́плі до́йджу***

краса – *одн.* **1. вро́да, -ы** *(людини);* **2. красо́та, -ы** *(природи);* *Врх.* **по́цят**

красень, красуня – **краса́вец;** *ж.* **красавиця, -і;** жінка ~ уня – **жена-красавиця**

краще – **га́рше, лі́пше, лу́чче, лу́чше;** ***лу́чче бу́ло, лу́чче бу́ло не люби́ти*** *(піс.)*

кращий – **кра́сший, лі́пший;** ***за найлі́пшых гуда́ків уважа́ли Цыга́нів***

краянин – **кра́ян, ро́дак**

кредит – *фін.* **позыка, пожы́чка, -ы**

крейда – *мін. нім.* **кре́да, кри́йда, -ы;** *ЛШМ.* **ґрейда**

крейдяний – **кредо́вий;** ~ шар – **кредо́ва ве́рства**

крейцер – *іст. нім.* **ґра(е)йцар, кре́йцар** *(розмінна монета в Німеччині та Австро-Угорщині до 1918 р.)*

кректати – *Врх.* **кромка́ти** *(про корів)*

крем – **1.** *ж.* **маст, -и** *(для лиця, рук);* **2. ґльо́бін, -у**; *ж.* **па́ста, -ы;** ~ для взуття – **ґльо́бін про обу́тя**

кремезний – **крижа́стий;** *Врх.* **крижни́стий** *(людина міцної статури)*

Кременець – **Кремя́нец, -нця** *(Тернопільська обл.)*

кремінь – *мін.* **кре́мін, -ме́ня;** *тж.* силікат

крендель – *кул.* **обаря́нец, оплі́танец, -нця**

кресало – *техн.* **огни́в(л)о** *(в замку кремінної рушниці)*

кресати – **черка́ти, -ам, -аш** *(каміння)*

кресляр – **рисо́вник**

кретин – *див.* ідіот

кречет – *зоол.* **кренч**

кривавий – **кы(е)рва́вий;** ***все керва́вий меч прине́се*** *(піс.)*

кривавити – **кырваві́ти**

крива лінія – **криву́ля, -і; криву́лька, -ы**

кривати – **куля́ти, -ям, -яш; шкуньга́ти, -ам, -аш;** *Врх.* **нахраму́вати; штильга́ти, штильго́тати, штигулька́ти** *(припадати на ногу)*

кривда – *ч. рідк.* **о́скорб, -у**

кривий – **ві́рий, -ра, -ре;** *мн.* **віри; звіре́ний;** *розм.* **крі́вий;** *Врх.* **ве́рий, уве́рий** *(дошка); перен.* людина

кривлятися – **выдрізь(ж)ня́ти-ся; драз(ж)ни́ти-ся**

криво – *присл.* **накри́во;** *Врх.* **споло́хом** *(покласти каміння); тж.* косо

крига – *див.* лід

криза – *фін. нім.* **кри́зис, -у;** переживаємо ~ **прежыва́ме кри́зис**

кризовий – **кризисо́вий**

крик – **1.** *заг.* **врявк, -у; гу́каня, гуляка́ня;** *Врх.* **вря́ва; 2. квик(ч)а́ня** *(поросяти); тж.* галас

крикливий – **пыска́тий, пы́скач** *(людина); тж.* крикун

криниця, криничка – *ж.* **кєрни́ця, -і; сту́дня, -і; студе́нка, -ы;** *Врх.* **кирни́ця, кирни́чка, сту́дник;** *Ргр.* **студе́нько; жрі́(а)дло;** ***в грудні ме́рзне во́да в сту́дні*** *(прик.)*

криничний – **кє(и)рни́чний**

крислатий – **росоха́тий** *(дерево)*

кристал – *мін. пол.* **кришталь, -лю**

кристалевий – **криштальо́вий**

критиканський – **критика́ньскій, -ка, -кє**

критикувати – **ґани́ти** (**ґа́ню, ґа́ниш, ґа́нит; ґани́ме, ґа́нят, ґани́ме**); **ґанчува́ти, -у́ю, -у́єш;** ***ґани́ти – не циґани́ти*** *(прик.)*; ***Ґа́ню, Ґа́ню, вшы́тки люде ґа́нят, я ж те́бе не ґа́ню*** *(піс.)*

крихкий – **кру́хий, -ха, -хє;** ~ке печиво – **крухє цястко**

крихко – *присл.* **кру́хо**

крихта – **кыршына, окыршы́на, -ы** *(хліба)*; *Прт.* **ка́пка, окрушы́на, -ы;** *ч.* **о́крух, -у;** ***повіда́ют, же грибы выро́сли з окыршы́нок хліба***

кричати – **1. в(г)рявча́ти, -чу, -чыш; гуляка́ти, в(г)івка́ти, вола́ти, рявка́ти, -ам, -аш;**

теремтати, -течу, -течеш; дерти-ся *(голосно);* **дзявкати, -вчу, -вчеш** *(пискливо); Врх.* **врявкати, футкати;** *Пвн.* **гаврати;** *ЗП.* **гойкати;** ***кой я маршерував, отец на мя волав*** *(піс.)*

кришити – **кыршыти, -шу, -шыш; дробити, -блю, -биш** *(хліб)*

кришка – **1.** *с.* **віко** *(скрині, діжки);* **2.** *с.* **денце, -я;** *нім.* **денко, денце, -ця;** *зменш.* **денечко** *(для посуди);* *Ртр.* **парак, парачок, покрыва, покрывка, прикрывало, прикрывочка,** *(для посуди);* **3.** *ч.* **вершок, -шка** *(маслоробки); Ртр.* **вершник, навершник, вежбушок, збушок;** *тж.* накривка

крій – *крав.* **покрій, -рою;** *нім.* **фасон, -у**

крізь – *див.* через

кріль, кролиця – *зоол.* **криль,** *род.* **кроля;** *дит.* **трусь, -ся;** *Врх. мн.* **трусенята;** *ж.* **трусиця;** *мал.* **труська**

крім того – *присл.* **опрі(о)ч, поза тым, надто, понадто, попри, преч;** *пол.* **опруч**

кріпити – **1.** *крав.* **моцувати, -ую, -уєш; 2. павузити** *(сіно на возі)*

кріплення – **кри(і)пліня, моцуваня**

кріп пахучий – *бот. кул.* **копер, -прю; кріпец, -пцю; кроп, укрі(о)п, -у;** *Врх.* **кропец, окропец;** ***там на горі росне копер, ой, чыя-ж я буду тепер?*** *(піс.)*

крісло – **1.** *заг.* **кресло; 2.** *ч.* **лежак** *(фр.* шезлонґ) *(розсувне);* **3.** *ч. угор.* **фотель, -ля** *(м'яке)*

кріт – *ж. зоол.* **кы(е)ртиця, -і;** *пол.* **крет;** *Врх. Ртр.* **кыртина, підтічка;** *Стб.* **ка(е)ртица**

кров – **крев,** *род.* **кровы; кирва, -ы;** *мн.* **кырви;** ***він попив мі кырви*** *(прик.)*

кровний – **кревний**

кровососка кінська – *зоол. Врх.* **повчик**

кровянка – *кул.* **кышка, -ы;** *угор.* **гурка, -ы**

крокувати – **крачати, -ам, -аш; простувати, -ую, -уєш;** *Врх.* **крочнути**

крокуй! – *нак.* **крачай!**

крона – *див.* верхів'я

кропива – *бот.* **коприва, -ы;** *Врх. Ртр.* **кропивник, покрива;** *ЗП.* **жалива;** ***як старий іде до млина, то росне за ним коприва*** *(піс.)*

кропивник – *зоол.* **блудик, блудник; зеличок, -чка;** *Врх.* **вітік; дурец, дурибаба, дурильце, дури(о)сьвіт, дурич; зводителик, зводи(і)тель, зводительчик, зводій; копривни(я)к, лома(и)к, ломачок; оришок, підкропивник; ріжджак, різжак; стрижык, тре(і)скопліт;** *тж.* волове очко; ***зводителик – то найменьший пташок в лісі***

кропивниця – *мед.* **огниця, -і**

кроплення – **кропліня;** ~ свяченою водою – **кропліня сьвяченом водом**

кротовина – **кретівка, -ы;** *Врх.*

кырти́на; *Ртр.* **кєрти(о)чови́на, кєрти́чына, кырті́вка, кырти́ча ку́па, купи́нка, ку́пка;** *Стб.* **карти́ня** *(земляний насип)*

круг – **ка(о)ча́ло;** *мал.* **кружа́льце, -я;** *нім.* **ці́ркєль, -кля;** *тж.* диск

круглий – **окру́глий;** ~ ле вікно – **окру́глий выгляд**

кругляк – **окру́гляк;** *рідк. Врх.* **о́фли(і)с** *(малоцінний лісоматеріал);* ***лі́пшы офли́сы і́дут до пло́та***

кружальця – **качі́льця, -лец**

кружити – **кружы́ти (кру́жлям, кру́жляш, кру́жлят; кружля́ме, кружля́ют, кружля́ме)**

кружка – *с.* **го́рня, -я́ти;** ~ чаю – **го́рня герба́ты**

крук – *зоол. слов.* **га́вро(а)н;** *Врх.* **кра́(я)кун, кра́мко́, кро́(у)мкач**

крупа – *ч.* **1.** *нім.* **ґрис, -у** *(грубо змелене зерно);* **2.** *угор.* **ґрис, ґри́сьік, -у** *(манна);* **3.** *нім.* **пе́нцак, -у;** *Врх.* **па́нцак** *(ячмінна);* ***пенца́кы роби́ли з я́рцу, я́кій то́вкли в сту́пі***

крутиголовка – *зоол. Врх.* **ґі́вґач, ґі́вґор; круті́й, си́ча(и)к**

крутий – *див.* стрімкий

крутити – **1.** *перен.* **заверта́ти, -ам, -аш;** *Пвн.* **баламути́ти** *(голову);* **2. мырда́ти** *(хвостом);* *тж.* виляти

крутитися – **плянта́ти-ся;** ***не плянтай-ся мі під нога́ми!*** *(прик.)*

крутій – **кру́так(р); бала́мут; ошуст;** *нім.* **кана́лія, -иі;** *слов.* **гу́нцмут, гу́нцут;** *БГ.* **звыя́к** *(пуста людина);* *тж.* брехун, вітрогон

крутійство – **баламу́тство;** *Прт.* **крута́цтво, -а**

круто зварене – *присл.* **на тве́рдо** *(яйце)*

круча – **шка́рпа, -ы;** *Прт.* **ту́рня, -і**

крученик – *кул.* **завива́нец, -нця; стру́цель, -цля**

крушина ломка – *бот.* **кру́шник; кро(у)х, ско́рух, скрух; во́вчы (пся́чы) яго́ды, -чых я́гід;** *Врх.* **вороні́вка, ными́на, німі́на; собачына**

крячок річковий – *зоол. Врх.* **риба́вчык, ри́бак(р), рибарі́вка, риба́рка, ри́бец, ри́бн(ч)ик, рибо́вій, рибові́йка**

кубанський – **куба́ньскій, -ка, -кє** *(від Кубань)*

кубло – **гні́здо, -а**

кубок – **по́гар, -я; погари́ско** *(вел.);* **ку́бай, -ая** *(дер.);* *див.* келих

кування – **1. кува́ня** *(дія);* **2.** *одн.* **оку́тя**

кувати – **1. кова́ти, ку́ти (ку́ю, ку́єш, ку́є)** *(залізо);* **2. кука́ти** *(про зозулю);* ***кука́ла за́зуля, в лі́сі на орі́сі*** *(піс.)*

кувікати – *див.* вищати

куди – *присл.* **ка́ди, ка́дий, дака́ди;** *Врх.* **ка́дивай, ка́дивал(н)ь;** ***пі́ду же я, пі́ду, ка́ды я ходи́ла*** *(піс.)*

кудись, куди-небудь – *присл.* **ка́диси, бу́д-де, де́си;** *Прт.* **абыка́ди**

кудкудакати – **кодкода́кати;** *ЗП.* **кокота́ти** *(про курей)*

кудлатий – **патла́тий;** *Рґр.* **ку́чма, пелеха́тий;** *Прт.* **ку́длай, -ая; розчухра́нец, -нця** *(людина з довгим, скуйовженим волоссям);* ***а за на́шом хы́жом бу́чок пелеха́тий*** *(піс.)*

кужіль мех. – **куде́ля, -і; ку́діл(в)ка, -ы; ку́діль, -де́ли;** *рідк. Врх.* **фу́рка**

кузен – **брата́нец, -нця; стриє́чний, цьоте́чний брат, -но́го ...та;** *пол.* **ку́зен** *(син маминого брата і сестри)*

кузина –– **стрыє́чна (цьоте́чна) се́стра, -ной ...ры;** *пол.* **кузи́нка, -ы;** *Рґр.* **сестра(е)ни́ця** *(двоюрідна сестра)*

кузня – **кова́льня, ку́зьня, -і;** *Пвн.* **ковальни́ця**

Кузьма – **Ку́зма, -ы; Кузь**

кукає – **ку́кат;** ***зозу́ля кука́ла, пра́вду повіда́ла*** *(піс.)*

кукурікати – **пі́яти** *(про півня)*

кукурудза – *бот. слов.* **кукури́(і)ця, -і; кокуру́дза, кокуру́за, -ы; тенґ(д)ери́ця, -і;** *нім.* **кукуру́з;** *рідк.* **папу́ша, -ы;** *Врх.* **кукури́дзя, кукуру́дз, коко́рудз, кокору́дзка;** *Рґр.* **кукуру́дзок, кокору́ді;** *Прт.* **ке(и)ндери́ця, -і;** ***тендери́цю дожне́ме, жени́ти-ся буде́ме*** *(піс.)*

кукурудзи стебло – **кукурича́нка, -ы;** *Рґр.* **тендерича́нка**

кукурудзяний – **кукурича́ний, кукуридзя́ний, т(к)ендерича́ний**

кулак – **пястук;** *Рґр.* **пяст, жме́ня;** вдарити ~ ком по столу – **впали́ти пясту́ком по сто́лі**

кулемет – *війс.* **кара́бин машыно́вий, -на ...во́го**

кулик – *ж. зоол. Врх.* **кули́(і)га;** *тж.* вальдшнеп, бекас

кулінарія – **куха́рство**

куліси – *мн. театр.* **лашту́нкы, -ів**

куліш – *ж. кул.* **1. ку(о)ле́ша, -ы** *(з кукурудзяної муки);* **2. замі́шка, -ы** *(з житньої, ячмінної муки)*

куля – *ч. фр.* **ба́льон** *(повітряний); тж.* аеростат, балон, м’яч

кульбаба лікарська – *бот.* **ба́бка, ма́йка, купа́л(в)а, -ы;** *ч.* **май, моло́ча(і)й, -аю; молоча́йник, моло́чник;** *Врх.* **ба́ба-куль, ку́льба-ба́ба, кульба́б(в)ка, кульба́бок, ма́і(й)к, помпа́ва, пупа́ва, пупа́вка**

кульгавий – **куля́вий, хро́мий;** ***не дай же мі, Бо́же, куляво́го му́жа*** *(піс.)*

кульгавість – *Врх.* **храма́чка, хрі́(о)мка**

кульгати – *див.* кривати

кулька надувна – **бу́лька, бамбу́лька, -ы**

кульчик – **ку́льчык** *(вушна прикраса)*

кум, кума – *Врх.* **проса́тар, просатарка;** ***они про́сят ку́мів на кстины, го́сьтів – на весі́ля, знако́мых – на по́гріб***

кумедний – **поті́шний, сьмі́шний;** ~ випадок – **поті́шний трафу́нок**

кумедно – *присл.* **поті́шно(і), сьмі́шно(і)**

куниця – *зоол.* **ку́на, -ы;** шуба з ~ ці – **фу́тро з ку́ны**

купа – *ч.* **сцюс;** *ні́м.* **стос, -у** *(дерева, книг); ЗП.* **во́рох;** *тж.* груда

купальний – **купа́льо́вий;** ~ ні труси – **купа́льови споде́нкы**

купець – **ку́пец, -пця; торго́вец, -вця;** *рідк.* **ди́мкар, -я** *(міняйло)*

купецький – **купе́цкій, -ка, -кє**

купи! – *нак.* **куп!;** ***ма́мцю, мо́я ма́мцю, куп же мі румя́нцю*** *(піс.)*

купина лікарська – *бот.* **когу́тик, когу́тник; кокори́чка, -ы**

купити – **скупи́ти-ся** *(все необхідне)*

купівля – *мн.* **заку́пы, -пів;** *с.* **ку́пно;** *ч.* **скуп, -у**

купка – **го́рстка, -ы;** ~ горіхів – **го́рстка ори́хів**

куплений – **купе́ний;** ~ на ринку – **купе́ний на ры́нку**

куплет – *літ. БГ.* **зворо́тка**

купол – *арх.* **ба́ня, -і;** *ЗП.* **ту́рня** *(на будівлі);* ***вшыткы лемкі́вски це́ркви ма́ли по три ба́ні***

курвій – *груб.* **ку́рві-сын, ску́рвій-сын;** *Ргр.* **ку́рвяр, ку́рвяш; льо́мпяр**

курець – **1.** *заг.* **ку́рец, -рця;** *Прт.* **па́ляч, -а; 2.** *Хрщ.* **ку́ряч** *(сигарет);* **3.** *БГ.* **файча́к;** *Прт.* **фа́йчар, -я** *(люльки)*

кур'єр – **посла́нец, -нця;** *фр.* **кури́(і)єр;** *тж.* розсильний

курінь пастухів – **коли́ба, -ы;** *Врх.* **колі́ба** *(дер. хатина на пасовищі)*

куріпка сіра – *зоол. Врх.* **карапа́тка, курі́(о)па́тра, куропа́тла, куро́пка**

курка – **ку́ра, -ы;** *Прт.* **коко́шка, -ы** *(молода);* ***пи́ше, як ку́ра ла́бом*** *(прик.);* ***перешла́ мі чо́рна ку́ра доро́гу*** *(піс.)*

курок – *війс. нім.* **ци́нґель, -ґля**

курорт – **здро(і)й, -ю; здройо́виско;** відпочивати на –ті – **одпочыва́ти в здро́ю**

курослiп – *бот Врх.* **дрі́нка;** *тж.* дерен кров'яний

курочка водяна – *зоол. Врх.* **пеку́лька, пе́кур;** *тж.* бекас

курсант – *нім.* **курсак** *(слухач курсів)*

курсор – *спец.* **пока́зник** *(в комп'ютері)*

куртка чол. – **1. вітрі́(у)вка, -ы** *(легка);* **2. гу́ня, -і; гу́нька, гу́ньча, губа́нька, -ы;** *ч.* **сердак, сы́ра(я)к;** *євр.* **лапсе́рдак;** *фр.* **капо́та, -ы;** *угор.* **ку́брак, ку́ртак; курта́ня, -і** *(коротка); Врх.* **обе́рак, осе́рдак** *(на кожусі); Ргр.* **бу́нда, ґу́ба, ґу́баня;** *БГ.* **ковт;** *Прт.* **гуня́нка, -ы** *(з овечої вовни);* **3.** *ч.* **дру́шляк;** *Врх.* **бру́шляк;** *Хрщ.* **бру́слик;** *ЛШМ.* **бу́нш(ч)а** *(без рукавів);* ***гу́нька была коро́тка, бі́ла або чо́рна, зо су́кна; (ми́лий) ма бі́лу коше́лю і друшля́чок но́сит*** *(піс.)*

курча – **ку́ря, -ти, куря́тко, -ка;** *ж. дит.* **тютя, -і, цы́пка, -ы**

курчата – *мн.* **куря́та;** *Врх.* **квоча, квоча́та**

курява – *рідк. Прт.* **сто́хмаль, -я**

(від муки)

курятина – *кул.* **кури́на, -ы**

курятник – *ж.* **клі́тка, -ы; ку́рник; ца́рок, -рка**

кусок – **1.** *заг.* **кава́лец, -льця; кава́лок, -лка;** *вел.* **ка́вал;** *мал.* **кава́льчык, ку́сень, ку́сник; скы́бка, скы́бочка, -ы;** *угор.* **фа́лат, фала́ток** *(част. цілого);* **2.** *Врх.* **окра́єц;** *Рґр.* **ку́сок, кы́бка, ша́йтка;** *Прт.* **па́йда, -ы** *(хліба, сиру);* **3. плат** *(тканини)*; ***за черве́не я́бко, за фала́ток гру́шкы*** *(піс.)*

куська – *зоол. Врх.* **тата́рчух;** *тж.* хлібний жук

кут – *мат.* **у́гол; ріг,** *род.* **ро́га;** *нім.* **ві́нкєль, -кля;** на ~ ті – **на у́глі;** ~ вулиці – **ріг ули́цы;** гострий ~ **о́стрий ві́нкєль**

кутовий – **1. ку́тній** *(зуб);* **2. нарі́жний** *(камінь)*

кухарка – *Рґр.* **сока́чка** *(на весіллі)*

куховарити – **кухари́ти, -рю́, -риш;** *Врх.* **готови́ти, готува́ти**

кухоль, кухлик – **ку́фель, -фля; ку́флик;** *нім.* **га́льба, -ы** *(для пива, 1/2 л.)*

куча – *буд.* **шо́па, -ы**

кучері – *мн.* **куче́ры, -ив** *(волосся)*

кучерявий – **качуря́вий;** *Врх.* **кудеря́вий;** *Рґр.* **качури́стий, кандра́тий, ка(у)ндзєра́стий, круче́ний**

кучерявитися – *Врх.* **качури́ти-ся** *(про волосся)*

кучугури – *мн.* **за́спы, заме́ты;** ~ снігу – **заме́ты сьні́гу**

кушетка спальна – *пол.* **козе́тка, -ы**

кушка – **козьі́вка, -ы** *(дер. для бруска)*

кушнір – **кожу́хар, -я; ку́сьнір, -я;** *пол.* **га́рбар, -я;** *Рґр.* **ку́зьмір**

куштувати – **коштува́ти, пробува́ти, посма́кува́ти, -у́ю, -у́єш;** *Врх.* **трібува́ти** *(якусь страву)*

кущ, кущик – **кряк, корч; кря́чок, -чка;** *книж.* **купи́на, -ы;** *Врх.* **кря́ча, крячи́(і)на; ха́бник;** *ж. Рґр.* **кря́чына, халащына;** *Хрщ.* **кы́рнак;** *мн.* **крячи́вя; *недале́ко кря́чок кря́чка, не пі́ду я за гірня́чка*** *(піс.)*

кущистий – **кряча́(ы)стий** *(покритий кущами)*

Л

лаборант, лаборантка – **лябо́рант; лябора́нтка, -ы**

лабораторія – **ляборато́рия, -иі**

лава дер. – *ч.* **1. запе́цок, -цка; поку́тник** *(при печі);* **2. ла́вка, -ы; сто́лец, сти́(і)льця** *(переносна);* сів на ~ ву – **сьів на сто́лец;** *тж.* ослін

лавр – *бот.* **бо́бок, -бка**

лавровий – *бот.* **бобко́вий;** ~ лист – **бобко́ве ли́сьтя**

лага – *буд. пол.* **лє́(і)гар, -я** *(під дер. підлогою); тж.* підклад під дрова

лагідний – **поту́льний**

лагодити – **рыхтува́ти, -у́ю, -у́єш**

лад – **1. у́клад, -у;** *в знач.* ряд, склад; **2.** *політ.* **у́стрій, -ро́ю**

ладоня – *анат.* **доло́ня, -і**

лайка – **вызыва́ня;** *Врх.* **вызы́вка**

лайно – *груб.* **гі́в(м)но**

лаз – **влаз, -у** *(отвір)*

лазити рачки – **рачкува́ти, -у́ю, -у́єш;** ***ді́тина до ро́ку рачку́є***

лазня – **ла́зьня, ку́пальня, парильня, -ні; ку́піль, -пе́ли;** *рідк.* **ба́ня, -і;** *тж.* сауна *(фінська)*

лак – **ляк, -у;** *ж. нім.* **політу́ра, -ы** *(для покриття поверхні)*

лакей – **прислу́жник;** *пол.* **льо́кай, -я**

лакейський – **льока́йскій, -ка, -кє**

лакований – **лякува́ний;** ~ ні туфлі – **лякува́ны ме́шты**

лакомий – *Врх.* **лако́мец** *(людина)*

лама – *зоол. Врх.* **ягни́ця, ягни́чка**

ламкий – *див.* крихкий

лампа, лампочка – *ел.* **1.** *нім.* **ля́мпа, ля́мпка, -ы;** *чес.* **жарі́вка, -ы; 2.** *нім.* **а́мпель, -пля** *(вися́ча);* електрична ~ ка – **жарі́вка**

лампас – *війс.фр.* **ля́мпас, -у** *(колорова нашивка вздовж штанів)*

лантух – *ж.* **пла́хта, -ы**

ланцюга ланка – *БГ.* **огни́во**

ланцюг, ланцюжок – **1.** *заг. угор.* **ланц, ла́нцик, ла́нцуг(х); ланцу́шок, -шка;** *с.* **пря́сло** *(ланка);* **ре́тяз, ретя́зка, -ы; ретя́зок, -зка;** *рідк.* **вери́ґа, -ы; 2.** *ж.* **гу́жва,** *ч.* **гу́жов** *(короткий, зв'язує плуг із колесами);* **3. сьтіга́ч** *(з'єднує хомут із дишлом);* **4.** *ч.* **при́пи(і)н** *(довгий);* ***припи́ном привя́зуют жывину на пасви́ску; на тій ли́пці ретязо́чка, на ретя́зці – колыска*** *(піс.)*

лапа – *анат.* **ла́ба, ла́бка, -ы** *(у тварин)*

лапки – *грам.* **цитувальни́кы**

лапу-цапу – *ірон.* **ся́к-так**

лапша – *кул.* **риза́нка, -ы;** ***дома́шня риза́нка была лі́пша за ку́пчу «ла́пшу»***

ласий – *див.* жадібний

ласка – *зоол.* **ласи́ця, -ці**

ласкавець золотистий – *бот.* **ласка́вец, -вця**

ласкавий – **приту́льний;** *слов.* **шва́рний;** *тж.* привітний; ***то́-то ді́вча шва́рне, што ма о́чка ча́рне*** *(піс.)*

ласо – *присл.* **лако́мо;** ~ їсти – **лако́мо їсти**

ласолюбний – **обле́сний**

ласощі – *ж.* **лєґо(у)мі́на, -ы;** *тж.* солодощі

ластівка – *зоол.* **ласти́вка, яскі́вка, -ы;** *Врх.* **гласті́вка, пе́(є)цух** *(берегова)*

ластовиння – *див.* веснянки

ласувати – **лакоми́ти-ся;** *Ртр.* **шкварова́ти**

ласун, ласунчик – *Ртр.* **к(ш)ва́рник, шква́рник**

латаття біле – *ж. бот.* **водя́на лелі́я, -ной ...лиі; ба́бряк; лота́на, -ы;** *мн.* **збано́чкы, зба́нята; купа́ва, купа́в(л)ка, -ы**

Латвія – **Ло́тва, -ы**

латинська мова – *філол.* **лати́на, -ы**

латка – *ч.* **пришчы́пок, -пка;** *БГ.* **задло́га** *(у взутті)*

латунний – **мося́жний**

латунь – *ч. мет. Врх.Хрщ.* **мо́сяж;** *пол.* **мо́сьонж**

лауреат – **лявре́ат;** Нобелівський ~ **лявре́ат пре́миі Но́бля**

лахміття – **ру́бя;** *ж.* **танди́та, -ы** *(старий одяг)*

лацкан – *крав.* **вило́га, кля́па, -ы;** *мн.* **вило́гы**

лащитися – **ла(е)сти́ти-ся** *(про кота)*

лаяти – **бешта́ти, -ам, -аш; басува́ти, -у́ю, -у́єш** *(сильно)*

лебідь – *зоол.* **ле́бід, -бе́дя;** *поет.* *Врх.* **лебю́дка**

Лев – **Ле́вко, Ле́вон**

легально – *присл.* **лєґа́льно;** *тж.* законно

легенда – **лєґє́нда, бу́йда, -ы**

легені – *анат. мн.* **ле́гкы; плю́ца, плюц;** *Врх.* **бі́лы печі́нкы; ле́гкой, легу́шка;** *Рґр.* **ле́гкє, плю́ча, бі́ле плю́ца**

легенький – **легі́цькій, -ка, -кє;** *поет.* **лего́йкій;** *Хрщ.* **легі́сє;** ~ вітер – **легі́цькій во́здух**

легенько – *присл.* **легі́цько;** *поет.* **лего́йко**

легіон – *іст.* **лєґійо́н, -у;** ***лєґійо́н Украі́ньских Сычо́вих Стрі́льців***

легіонер – *іст.* **лєґійоні́ста, -ы**

легкий – **ла́твий;** *тж.* доступний;

легко – *присл.* **ла́тво, ла́цно;** ***латві́ше бра́ти, чым верта́ти*** *(прик.)*

легковажний – *БГ.* **легкомы́сний;** *Хрщ.* **бла́зен;** *Прт.* **псотли́вий, -ва, -ве** *(про мол. людину)*

легковажність – **легковажы́ня**

легковажно – *присл.* **легкомы́сьні**

легше – *присл.* **ле́кше**

легший – **ле́кший**

ледар – **ба́(е)йдак, ба́лбес, бе́лбас, бе́йбус; ґа́вґан, ла́(е)хман; лє́нюх, ма́рник;** *пол.* **ба́йда, -ы; бі́мбас, ла́йдак; леґє́йда, ле́йба, лы́нда, ля́да; неро́ба, -ы;** *слов.* **даре́бак, де́рбак;** *Врх.* **ле́дач, ледачы́на;** *Прт.* **ґуздра́ла, -ы; ле́(і)нюх, -а;** *тж.* ледацюга, ледащо

ледарство – **леда́цтво**

ледачий – **леда́шчо;** *Врх.* **прельіни́вий** *(дуже); тж.* ледащо

ледве – *присл.* **ле́дво, до́брі;** *тж.* мало не; ***мы ся ле́дво дочека́ли вече́ра; до́брі мя псы не покуса́ли***

лежанка – *див.* шезлонг

лежати – **ліга́ти, -ам, -аш;** ***лі́гам спа́ти на пра́вий бік***

лежачи – **на лежа́чы;** ***чыта́ня на лежа́чы шко́дит о́чам***

лежебока = **пецух** *(який лежить на печі)*; *тж.* мерзляк

лежень – *буд.* *Ргр.* **лі́ґар, підвали́на, підо́шва, про́тісь, спо́(і)док**

лежи! – *нак.* **леж!**

лезо – *ж.* **жылє́тка, -ы** *(для гоління)*

лейтенант – *війс.* **підпору́чник;** *нім.* **ляйта́нант; пору́чник** *(старший)*

лектор, лекторка – **лє́ктор; лєкто́рка, -ы**

лекційний – **выкладовий, лєкци́йний;** ~ зал – **выкладо́ва са́ля**

лекція – *ч.* **вы́клад;** *ч.* **о́дчыт, -у; лє́кция, -иі** *(публічна); тж.*

урок; записати ~ ію – **занотува́ти вы́клад**

лелека – *див.* журавель

лелія – *бот.* **лели́я, -иі**

лемент – **ля́мент, -у**

лементування – **ляментува́ня**

лементувати – **ляментува́ти, -у́ю, -у́єш;** ***не пла́ч, ми́ла, не пла́ч, а́ни не ляме́нтуй*** *(піс.)*

лемеш – **ле́між, -ме́жа;** *Стб.* **по́лоз** *(плуга)*

лемішка – *кул.* **замі́шка, куле́ша, -ы;** кукурудзяна ~ **кукурича́на замі́шка**

лемківський – **лемкі́вскій, руси́ньскій, -ка, -кє;** ~ характер – **лемкі́вска нату́ра**

Лемківщина – **Лемківшчы́на, -ы**

лемко, лемкиня – **1.** *заг.* **Ле́мко;** *зменш.* **Ле́мцьо,-я; Лемкы́ня, -і;** *мн.* **Ле́мкы;** *с.* **лемча́тко** *(жителі Північної Лемківщини);* **2. Ле́мак, Ле́мчак** *(житель Закарпаття);* **3. Ли́шак** *(житель Мармарощини);* **4. крайня́нин** *(прикордонний);* ***Ле́мко я си, Ле́мко, з-під само́го го́рба*** *(піс.)*

Леонтій – **Ле́он, Лео́нт**

лепеха звичайна – *бот. ч.* **плю́шчай, -аю;** *с.* **тата́рскє зы́ля, -ко́го ...ля;** *ч.* **шу́вар;** *пол.* **сы́вар;** *угор.* **ші́вар;** *Врх.* **тата́рак, татари́на;** *тж.* аїр

летовище – *див.* аеродром

лещата слюсарські – *ч. техн.* **зати́скач;** *нім.* **шру́бстак**

лижі – *мн. спорт.* **нарты, лы́жвы, -ів**

лижний – **нартя́рскій, лыжвя́рскій, -ка, -кє;** ~ спорт – **нартя́рска руха́нка**

лижник, лижниця – *спорт.* **на́ртяр; нартя́рка, -ы; лы́жвяр; ле́шчатар, -я**

лилик – *див.* кажан

лимар – **за́мшник;** *австр.* **ри́мар, -я** *(який вичиняє замшу)*

лимарство – **рима́рство**

лимон – *ж. нім.* **цитри́на, -ы**

лимонад – *ж.* **лємо(у)на́да, -ы;** пляшка ~ду – **фля́шка лємона́ды**

линва – *див.* канат

линяти – *пол.* **блякну́ти, блякува́ти;** *Врх.* **ліни́ти ся**

липень – **ли́пец, -пця** *(місяць)*

липкий, липучий – **липка́чий; клиі́стий**

липневий – **липцьо́вий;** ~ мед – **липцьо́вий мюд**

лисий – *ім.* **лы́сий, -со́го; ли́сак** *(без волосся)*

лисичка їстивна – **ліс(ш)і́вка, -ы;** *мн. Врх.* **ли(я)ші́вкы;** *БГ.* **лесьі́вкы** *(гриби)*

лисіти – **лысьі́ти, -і́ю, -і́єш;** ***юж мі поча́ла лысьі́ти голо́ва***

лис, лисиця – *зоол.* **ли́шка, -ы;** *Пвн.* **жлі́чка**

лист – *с.* **пи́сьмо;** *Пвн.* **пи́смо**

листва – **ли́штва, -ы** *(обшивка, планка одягу)*

листівка – **1. почті́вка;** *нім.* **поштка́ртка, -ы;** *Прт.* **видокі́вка, -ы** *(поштова);* **2.** *пол.* **ульо́тка, -ы** *(агітаційна)*

листоноша – **по́чтар, -я; почта́рка, -ы**

листопад – **падоли́ст;** *пол.* **паздє́рник** *(місяць)*

лист скла – *ж. пол.* **тафля, -лі**

листя – **1.** *заг.* **лисьт(ц)я** *(дерев, трави); розм.* **листє; 2.** *ж.* **морковянка, -ы;** *Ртр.* **морковяниця, натина моркова** *(моркви);* **3.** *пол.* **папіжына, -ы;** *рум. Врх.* **пануш, пануша, -ы** *(кукурудзяного качана);* **4.** *рум.* **папуша, -ы** *(тютюну);* **5. крижалкы, -лок; крижівкы, -вок;** *Врх.* **шемут** *(капусти)*

лисячий – *Врх.* **лишачий**

летаргія – *с. мед.* **забытя** *(хворобливий стан людини)*

литка – *анат.* **лыста, -ы;** *мн.* **лысты**

лити – **1. ляти (лію, лієш, ліє; лієме, лієте, ліют)** *(сльози);* **2. періщыти** *(безперервно, дощ);* **3. шурнути, -ну, -неш** *(воду);* **4. шуснути, шустати** *(раптово, дощ); **ліє дойджык, ліє, до листочка падат*** *(піс.)*

литий – **лятий, ляний**

литовець, литовка – **Литвин; Литвинка, -ы**

литовський – **литовскій, -ка, -кє** *(від Литва)*

лихач = **ризикант**

лихоманка – *мед. австр.* **фебра, -ы**

лихослів'я – **клямство**

личаки – *мн.* **керпці;** *Ртр. Стб.* **ходакы, бочкоры** *(народне взуття зі шкіри); **керпці ся подерли, аж вылазят пальці*** *(піс.)*

личинка – *зоол.* **1. белей, -я; пендрак;** *Врх.* **бедрак, білий хробак, дюк, сале(я)ник** *(хруща);* **2. гнида, -ы** *(воші);* **3. перинка, -ы** *(мурашки);* **4.** *ч. Врх.* **пернаде(і)ль, пирнадель, пернак, пестрак** *(ґедзя); **пендракы в землі підийдают компері***

личити – **личыти, -чу, -чыш; пасувати, -ую, -уєш;** *в знач.* бути до лиця

лицар – *іст.* **рицар, -я;** *рідк.* **рыцір**

лице – *ж.* **твар, -и; лице, -я;** *поет.* **личейко;** *книж.* **лик;** *груб.* **леп, пыск, -у;** *зменш. Ртр.* **тварка, тварця;** *ЗП.* **подоба; *він ся змінив на твари*** *(прик.)*

лицемір – **облудник;** *угор.* **фалечник;** *Прт.* **фальшывец, -вця** *(нещира, фальшива людина); **не звод ты мня, фалечнику, бо я не глупа*** *(піс.)*

лицемірний – **1. облесний, облудний, обоякій, фальшывий;** *угор.* **фалечний, фалечник** *(про людину);* **2. підробленый, фальшуваний; *чом зо мном не танцуєш, фалечний Іваню?*** *(піс.);*

лицемірство – *ж.* **облуда, -ы; фальш, -у;** *тж.* обман

лицьовий – **1. парадний; 2.** *текст.* **права сторона, -вой ...ны** *(бік тканини)*

лишай – *мед.* **лышай, -аю**

лише – **лем, лиш; єдині;** *рідк.* **леж;** *слов.* **лен;** ~ одного немає – **лем єдного неє; *вшыткы мают фрайірочкы, лем я ні, лем я ні*** *(піс.)*

лиштва – *крав.* **листва, -ы** *(обшивка низу одягу)*

ліве крило – *ж. політ.* **лівиця, -ці**

ліворуч – *присл.* **наліво**

лівша – **лівак, -а;** *Врх.* **коргель, майкут;** *Ртр.* **корчняк, майка;** *Прт.* **манькут**

ліга – **ліґа, -ы;** футбольна ~ **фотбальова ліґа**

лігво – *пол.* **леговиско;** *в знач.* місце гніздування звірів

лідер – *див.* керівник

лід – **1.** *заг. ч.* **ле(ю)д, льод, -у;** *БГ.* **люд; 2.** *ж.* **леді(о)вка, -ы** *(намерзлий);* **3.** *Врх.* **стри(о)жога, стріг(ж)** *(тонкий, на річці);* ***бє-ся, як рыба об лед*** *(прик.)*

Лідія – **Ліда, -ы; Ліля, -і**

ліжко – *ж.* **посьтіль, постеля, -і**

лізти вгору – **дерти-ся (дру-ся, дреш-ся, дреме-ся);** ***кіт дре-ся на строма***

лікар, лікарка – **док(х)тор, -я; док(х)торка, -ы;** *ЗП.* **дохтурь;** ***давно докторів на селі не было***

лікарня – *австр.* **шпыталь, -ю; шпыталик** *(дит.);* **лічниця, -і;** *тж.* лазарет

лікарство – *ч.* **лік, -у;** ~ від грипу – **лік од ґрипы**

лікарський – **докторскій, -ка, -кє, шпитальний;** ~ ка допомога – **докторска поміч**

ліквідація – **ліквідация, -иі;** ~ наслідків – **ліквідация выслідів**

лікоть – *анат.* **локот, -ктя;** *Врх.* **ряф** *(ліктьова кістка)*

лікування – **лічыня**

лікувати – **лічыти, -чу, -чыш;** ***як єс хорий, то ліч-ся!*** *(прик.)*

лілія – *бот.* **лелі(и)я, -иі;** ***дьівчатко – лелія, лігай там, де і я*** *(піс.)*

лінивий – **бездільний, ледачий; дзюндзя, -зі, драб;** *Врх. дуже ~* **прелінивий;** *ЗП.* **бідка, ледабіда;** *тж.* нероба

лінива – *присл.* **ледачо**

лінійка – *канц.* **ленійка, -ы**

лінійний – **ленійний**

лінія – **ленія, -иі;** ***през село проходила фронтова ленія***

лінуватися – **лінити-ся**

лінь – **лін, -ы**

ліміт – *див.* межа

ліпити – **кітувати, -ую, -уєш;** ***кажду осьін кітуєме выгляди в домі***

ліплення – **ліпліня**

ліпник – *нім.* **с(ш)тукатур**

ліс – *заг.* **лі(е)с,** *род.* **леса;** ***я до леса не піду, древко рубац не буду*** *(піс.)* ліс *(за породами дерев)* – **1.** *ж.* **березина, брезина, -ы;** *Ртр.* **берестина** *(березовий);* **2.** *ж.* **бучына, -ы;** *Ртр.* **буковиця;** *ЗП.* **буковина** *(буковий);* **3.** *ж.* **вербина, -ы;** *Хрщ.* **рокытина** *(вербовий);* **4. грабина, -ы** *(грабовий);* **5. дубина, -ы; дубовиця, -і** *(дубовий);* **6. ліщына, -ы;** *Врх.* **ліщаник, ліщанка** *(горіховий);* **7. самбір, -бору** *(листяний);* **8. смеречына, -ы** *(смерековий);* **9.** *ж.* **соснина, -ы; сосьняк** *(сосновий);* **10.** *ж.* **яличына, -ы;** *БГ.* **яличняк** *(ялиновий);* ***а я ліс-брезину здалека обыйду; пониже млина – густа вербина, треба бы єй выкопац; не рубай, не стинай***

***молоду ліщыну; ты ня била брезином – мене бют терниом** (піс.)*

ліс *(за якісними ознаками)* – **1. бір**, *род.* **бору** *(великий);* **2. гущавина, -ы** *(густий);* **3. лисьтястий** *(листяний);* **4. молодни(і)к, підлісок** *(молодий);* **5.** *с.* **рідколіся** *(рідкий);* **6.** *Врх.* **рубаниско** *(вирубаний);* **7. сухоліс, -у** *(висохлий);* **8.** *ЗП.* **хамник** *(непрохідний ялиновий);* **9.** *рідк.* **чертіж;** *Стб.* **чертіш, чиркіш** *(викорчований);* **10. шпильковий ~** *(голковий)*

лісничий – **гайовий, гайтовий; лісник;** *рідк.* **побережник;** *ЛШМ.* **борар**

лісозаготівля = *Врх.* **поруба**

лісопилка – *ч.* **тартак, трач, -у;** *Врх.* **пила, трачник;** *Прт.* **трачка, -ы; *наш тартак стояв під розтоком***

лісоруб – **сьяґар, -я;** *рідк.* **вальник;** *Ргр.* **дереворубач, рубач**

літак – *див.* аероплан

літати – **літати, -ам, -аш;** *зменш.* **пірхати; *літат пташок попід дашок***

літератор – **літерат**

літературний – **літерацкій, писательскій, -ка, -кє**

літературознавець – **літературознавец, -вця**

літній – **1. літній, -ня, -нє; підстаркуватий** *(людина);* **2. літушній, -ня, -нє** *(одяг)*

літопис – *ж. нім.* **хроніка, -ы**

літописець – **літописец, -сця;** *нім.* **хроніст**

літочислення – **літочысліня; *маме літочысліня юліяньскє і ґреґоріяньскє***

літр – *ж. австр.* **літер;** *ж.* **літра, -ы**

ліфт – **вытяг, -у;** *пол.* **вінда, -ы;** ~ не працює – **вытяг єст нечынний**

ліфчик – **станик;** *зменш.* **станичок;** *тж.* бюстгалтер

ліхтар, ліхтарик – **1.** *ж.* **літарня, -і;** *ч. нім.* **лямпаш;** *Врх.* **сьвітич** *(з ручкою);* **2.** *ж.* **лямпка, -ы** *(кишеньковий)*

ліцеїст – **ліцеіста, -ы**

ліцей – **ліцеум, -у**

лічильник – **лічыльник** *(прилад)*

лічити – **лічыти, -чу, -чыш; рахувати, -ую, -уєш; чыслити, -лю, -лиш; *мусиме рахувати грош до гроша***

ліщина – *бот.* **лішчына, -ы;** *ч.* **лісковий орі(и)х, -вого ...а;** *Ргр.* **ліска;** *ЗП.* **ліщанка** *(один кущ)*

ллє – **лі́є;** ~ дощ – **лі́є дойч**

лляний – **леняний;** *Стб. Прт.* **ільняний;** *тж.* льняний

лобода біла – *бот.* **лебеда дика, -ды ...кой**

лобуряка – *Пвн.* **ожґар**

ловець собак – **гыцель, -цля**

ловецький – **ловецкій, -ка, -кє**

лови! – *нак.* **імай! *імай корову, бо ся ґзыт!***

ловити – **імати, зымати, -ам, -аш; вхопити, -плю, -пиш; хапати, -ам, -аш;** *груб.* **лапати, -ам, -аш; *кіт імат мыш;*** **як** ***тя***

зьімам, то ся не натішу *(прик.)*

ловіння – **іманка, -ы**

ловити гав – **ґапити-ся**

логіка – **льоґіка, -ы**

логічний – **льоґічний**

ложка, ложечка – **1.** *заг.* **лыжка, лыжечка, -ы; в(л)жыця, -і;** *Врх.* **жыця, ужыця;** *Стб.* **ли(у)жка; 2. вари(е)ха, -ы** *(дер. вел. розливна);* ***дорога лыжка до обіду*** *(прик.)*

лоза, лозина – *бот.* **верба, вербина, різґ(к)а, -ы**

лозовий – **лозиновий**

лозунг – **гасло; заклик, -у**

локальний – **місцевий, льокальний**

локомотив – *зал.* **паротяг, -у**

локони – *мн.* **кучери, -ів;** *нім.* **льокы, -ів** *(завитки волосся)*

ломака – *ч.* **патык;** *Врх.* **ле(у)піж** *(з обдертою корою)*

ломаччя – **патыча, -ы**

ломтик – *ж. кул.* **плястерка, -ы;** ~ сиру – **плястерка сыру**

Лондон – **Льондин, -у**

лондонський – **льондиньскій, -ка, -кє;** ~ ка імла – **льондиньска гмла**

лопата – **1.** *дер. Ртр. Хрщ.* **ватралька, -ы** *(для розгортання вугілля в печі);* **2.** *дер.* **віячка, -ы;** *нім.* **шуфля, -і** *(совкова, для зерна);* **3.** *зал. Прт.* **дернівка, -ы** *(для дерну);* **4.** *ч.* **лопар, -я** *(для глини);* **5.** *дер.* **лопата, -ы;** *рідк.* **опата** *(для саджання хліба у піч);* **6.** *ч. зал.* **рискаль, -ля;** *рідк.* **ридель, – для;** *Ртр.* **штихівка, рыль** *(для землі)*

лопатка – **1. копыстка, -ы** *(дер. для тіста);* **2.** *ч. техн. нім.* **шпатель, -ля; шуфелька, -ы** *(мет.)*

лопотати, лапотіти – **1. трепати** *(крилами);* **2.** *розм.* **шварґотати, -чу, -еш** *(на незнайомій мові)*

лопух справжній – *бот.* **ле(и)пух, ре(и)пяк, ріпляк, ріпях;** *рум.* **брустур;** *Врх.* **опух, гіркий вопух**

лорнет – *ж. фр.* **льорнета, льорнетка, -ы**

лоскіт – *мн.* **ласкоткы, -ів** *(відчуття);* боятися ~ коту – **бояти-ся ласкотків**

лоскотати – **ласкотати, -очу, -очеш;** *Врх.* **лескотати, лис(ш)котати, ґедкати;** *Прт.* **ґыткати, -ам, -аш;** *Пвн.* **киткати;** *в знач.* бути чутливим до лоскоту

лотерея – *нім.* **льотерия, -иі**

лоша, лошатко – **ґача, ґачатко;** *Врх.* **стрижак** *(до 1 р.);* ***молоде ґача – добрі скаче*** *(прик.)*

лояльність – **льояльнист, -ности**

Луганськ – **Луганьск**

луганський – **луганьскій, -ка, -кє**

лужок – **1.** *заг.* **лучка, -ы; 2.** *ж. Прт.* **покошенка, -ы;** ***хто тя, лучко, буде косив?*** *(пic.)*

лудити – **цинувати, -ую, -уєш**

лука – **1.** *заг.* **лучка, -ы; рінь, -ны;** *мн.* **завої;** *пол.* **блоня, -і; 2. млака, -ы** *(мокра);* **3.** *Прт.* **покошенка, ука, -ы** *(скошена);* *тж.* луг; ***лучка моя, лучка, сама команичка*** *(піс.)*

лукавий – *див.* лицемірний

Лук'ян – **Лу́ка, -ы; Лукі́ян, Лу́кач(ш); Лу́цьо, -ця** *(чол. ім'я)*

луна – *с. нім.* **е́хо** *(відгук, відголос)*

лунатик – **плане́тник; снови́да, -ы;** *тж.* сомнамбу́ла

лупа – **1.** *спец.* **лю́па, -ы; 2.** *мн.* **пырна́длі; порпли́цы, по́рплі;** *Врх.* **пе(и)рна́дель;** *БГ.* **тіме́ниці;** *Хрщ.* **по́рпліт** *(у волоссі)*

луска – *слов.* **о́стка, -ы;** *Врх.* **ві́стка, лу́па, -ы;** *(риби)*

Луцьк – **Луцк** *(Волинь)*

луцький – **лу́цкій, -ка, -кє**

лучче – *присл.* **лі́пше**

лушпиння – **1.** *заг.* **лушпи́на, -ы; лу́шпак;** *мн.* **2. лу́пы, лушпа́йкы** *(картоплі);* **3.** *Хрщ.* **пазьдзі́ря** *(льону);* ***обле́тит з вас ті́ло, як з ле́ну пазьді́ря!*** *(піс.)*

лущення – **лушчы́ня, трушчы́ня**

лущити – **трушчы́ти, -чу́, -чыш;** ***коли́си трушчы́ли орі́хы, кукури́цю, фі́золю***

любий – **ми́лий;** дуже ~ **премиле́ний**

любимий – **любе́ний;** дуже ~ **прелюбе́ний**

любисток – *бот.* **лю́бчык;** *Врх.* **лю́бчик;** *БГ.* **лю́бщык;** *тж.* дудник лісовий

любитель – *нім.* **ама́тор, -я;** фото ~ **фотоама́тор**

любительський – **амато́рскій, -ка, -кє**

любити – *див.* кохати

любов – **ла́ска, -ы; лю́бі(о)ст, -бо́сти; лю́бов, -и;** ***і́шчы мо́ї о́чы любо́сти не зна́ют*** *(піс.); тж.* любість

Любомир, Любомира – **Лю́бко; Лю́бка, -ы;** *пест.* **Лю́бцьо, -я; Лю́бця, -і**

люб'язний – **любля́зний, любо́сний, любо́стний;** *тж.* приємний

люди – *мн.* **лю́де;** *груб.* **люди́ска;** *поет.* **людо́йкы;** ***вшы́тки лю́де – вшы́тко зна́ют*** *(прик.)*

людина – *заг. ч.* **чло́век, чоло́вік, -а; осо́ба, -ы;** *ср/хр.* **чо́век;** *Стб.* **чало́вік;** ***бі́дний чло́век, што зна лем є́ден я́зык*** *(прик.)*

людина *(з вадами)* – **1. бала́нда, -ы;** *Хрщ.* **ока́ра;** *Прт.* **покра́ка, -ы** *(незграбна);* **2.** *Врх.* **ба́двак, па́тлак** *(замість «л» вимовляє «в»);* **3.** *БГ.* **байта́вий** *(закидає ногами вбік);* **4. безклу́бий** *(з пошкодженими стегнами);* **5. бе́(а)мбух; брі(и)ха́тий, брі́(и)хач; кнюха́тий;** *Врх.* **трембуха́тий, трембу́хач, тре́мбач;** *Ртр.* **бамбуха́тий, черева́тий;** *Хрщ.* **чере́вач** *(з вел. животом);* **6. безпа́лий** *(без одного або кількох пальців);* **7. ва(о)рґа́тий, ва́(о)рґач** *(з товстими губами);* **8. ґа́мбаль, -я** *(з вел. ротом);* **9. голо́вач;** *Прт.* **пацалуватий** *(з вел. головою);* **10. гру́бас, в ті́лі** *(товстун);* **11.** *Врх. Ртр.* **гу(ы)гна́вий** *(говорить через ніс);* **12.** *БГ.* **дры́нда** *(не може бігати і танцювати);* **13. ду́ндук** *(вперта, тупа);* **14. зы́зий, зызоо́кій, зыкра́тий** *(косоокий);*

15. зу́бан; зу́бар, -я; *Хрщ.* **зу́баль, -я; зу́бач** *(з вел. зубами);* **16.** *Врх.* **здрячкова́тий** *(коро́ткозорий);* **17. капловухий, кляпоу́хий** *(з вел. відстовбурченими вухами);* **18. карака́тий** *(з вигнутими назовні ногами);* **19. кли́ша, -ы;** *Врх.* **сьвідрова́тий;** *Прт.* **косьлявий** *(клишоногий);* **20. кри́вас** *(кривий);* **21. ку́льташ** *(безногий);* **22. курду́пель, -пля;** *Прт.* **шкут, -а** *(малого зросту);* **23. корнела́пий, курла́пий** *(з пошкодженими пальцями);* **24. лаба́тий** *(з великими стопами);* **25. ма́цько** *(нерішучий);* **26. ми́мра, ні́мра, -ы** *(говорить невиразно);* **27. но́саль, -ля; но́сач** *(з вел. носом);* **28. нюня, нюньо, -і** *(безхарактерна людина);* **29. пе́рдун, пе́рдзьох** *(випускає гази зі шлунку);* **30. пласко́ніс, -но́са** *(з плоским носом);* **31. подуфа́лий** *(пихатий);* **32. сьлі́пец, -пця** *(сліпий);* **33. слу́тий** *(без руки або не володіє рукою);* **34. циба́тий** *(з довгими ногами);* **35. розкра́чений; розчере́па, -ы; чепера́тий;** *Врх. Прт.* **ра́цяк, -а; раця́тий** *(з кривими ногами);* **36.** *БГ.* **шанта́вий** *(яка хитається);* **37. шепеля́вий** *(яка не вимовляє звук «с»);* **38. шко́ртний** *(яка погано їсть)*

людство – **лю́дніст, -но́сти**

людський – **лю́дз(с)кій, -ка, -кє; людя́ний;** ***він быв чловеком барз людяним***

людяність – **лю́дскіст, -ко́сти**

люлі-люлі – *невідм. дит.* **бай-ба́й**

люлька – **пі́па, пі́(и)пка, -ы;** *нім.* **фа́йка, файчы́на, -ы;** *вел.* **фа́я, -і;** ***я си фа́йку заку́рив, пі́шов на зальо́ты*** *(піс.)*

люпин – *бот.* **лю́бін, -ну;** *Прт.* **лу́бинь, -ню** *(з родини бобових)*

люстра – *с.* **лю́стро;** *церк.* **паніка́дило;** *ч.* **сьві́тич** *(підвісний світильник)*

лютеранин – *рел.* **лю́те(о)р, лютр**

лютий – **скаже́ний;** ~ собака – **скаже́ний пес**

лютувати – *див.* шаленіти

лють – **лю́ти(і)ст, -то́сти;** взяла мене ~ **обя́ла мя лютист**

лягти, лягати – **ле́(я)чы; ліга́ти, лягну́ти (ля́жу, ля́жеш, ляже; ляже́ме, ляже́те, ля́жут); поло́жыти-ся** *(спати);* ***встає з ку́рми, а лі́гат зо сви́нми*** *(прик.)*

лякатися – **обавя́ти-ся; пужы́ти-ся**

лялька – *с. дит.* **ля́ля, -і; лялько́чка, -ы;** *Врх.* **ку́кл(в)а, маму́нка;** *мал. Прт.* **ля́люся, -і**

лямка – *крав.* **шле́йка, -ы**

ляпати язиком – *див.* базікати

ляпнути – *Прт.* **пацну́ти, прасну́ти, -ну, -неш;** *в знач.* вдарити; ***як тя пра́сну кыйом!***

ляскати, ляснути – **сьв(м)іґа́ти, -ам, -аш; сьвіґну́ти, к(х)ляснути, -ну, -неш;** *Врх.* **лупка́ти, пука́ти; пошвиря́ти, швиґа́ти, швиґнути** *(батогом);* ***лупка́ют би́чом, кєд же́нут худо́бу з по́ля***

лящ – *зоол.* **дубовик, плішч**; *Врх.* **плескач, плесконька, пляскан(ч)ка, пляскання** *(риба)*; *тж.* гірчак

львівський – **львівскій, -ка, -кє**

льодохід – *Врх.* **стрижога** *(на річці)*

льоду склад – *ж.* **ледовня, -і**

льодяний – **ледовий**

льон – *бот.* 1. *заг.* **лен, -у**; 2. *мн.* **кло(а)кы, -ів** *(клоччя)*; 3. *ч. Прт.* **клюбик, -а** *(пасмо)*; 4. *Врх.* **скакун, скок(ц)ель, скочель** *(стрибунець)*; ***беру лен, беру лен, зимна роса на ним*** *(піс.)*

льонарство – **ленарство**

льотчик – *ав.* **летун, льотник**

льох – *див.* погріб

М

мабудь – *присл.* **певно(і), хыбаль**; *тж.* напевно

мавка – *міф.* **мявка, русалка, -ы**

магазин – 1. *ж.* **крамниця, -і; склеп, -у**; 2. *війс.* **маґазин** *(пристрій для патронів)*; продуктовий ~ **спожывчий склеп**

магістерський – **маґістерскій, -ка, -кє**

магістр – **маґістер, -тра** *(академічний ступінь)*

магніт – *нім.* **маґнес(т), -у**

магнітний – **маґнетичний, маґнесовий**

магнітофон – *ел.* **награвач**

мазанина – *груб.* **базьґранина, пацьканина, -ы**

мазати – 1. **мастити (мащу, мастиш, мастит; мастиме, мастите, мастят)**; *(хату глиною)*; 2. **смарувати, -ую, -уєш** *(хліб маслом)*

мазун, мазунка – **песьцьох; песцьошка, -ы** *(про дитину)*

мазюкати – **бабрати, пацькати, -ам, -аш**; *Прт.* **базґрати, -ам, -аш**

мазь – *ч.* **маз, коломаз, -ы**; *с.* **мазило** *(для коліс)*; *ч.* **смар**, *нім.* **шмір, -у**; *тж.* дьоготь; лижна ~ **смар до нарт**; ***промыслом мазы для возив занимали-ся в Лосью коло Горлиц***

маестро – *мист.* **научытель, -ля**

маєтність – **маєтнист, -ности**

маєш! – *нак.* **маш!** ***што-с хтів, то маш!*** *(прик.)*

майбутнє – *ж.* **будучына, -ы; будучніст, -ности; пришле**; *пол.* **пришліст, -лости**; ***будучніст нич доброго не сьвітит***

майбутній – **будучий, будучний**; *пол.* **пришлий**; ~ письменник – **будучний літерат**

майдан – *див.* площа

майже – *присл.* **праві же; несповна**; *Врх.* **не омаль, не о мале, праве**; *тж.* мало не; ***добрий ґазда знав праві же вшыткы ремесла***

майно – *ч.* **добыток, маєток, -тка**; *ж.* **маєтніст, -ности**; *груб. мн.* **манаткы**

майнути, промайнути – **летіти, пролетіти**; *Врх.* **мыкати, мыкнути; шулькнути**

майоран – *бот. Врх.* **маґера, маґ(д)еран, мадяран**

майстер-виробник – **1. гребеняр** *(гребенів);* **2.** *Прт.* **ґарбар, кусьнір, -я** *(шкір);* **3. ґонтар, -я** *(гонтів);* **4. дротяр;** *Рґр.* **дрі(о)тар, -я** *(з ремонту горшків);* ***ходив дротар од хыжы до хыжы*** *(піс.);* **5. золотник** *(золотих виробів);* **6. кафельник** *(кахлів);* **7. кобасник** *(ковбас);* **8. кожухар, -я** *(кожухів);* **9. коритар,-я** *(корит);* **10. кошыкар, -я** *(кошиків);* **11. лыжкар, -я** *(ложок);* **12. л(р)имар, -я** *(ремінної збруї);* **13. лямпар, -я** *(ламп);* **14. мазяр** *(дьогтю);* **15. миловар, -я; мыдляр** *(мила);* **16. мискар, -я** *(мисок);* **17. оліяр** *(олії);* **18. оцетник, оцтяр** *(оцту);* **19. ріпник** *(нафти);* **20. ситяр** *(сит);* **21. студняр** *(колодязів);* **22.** *нім.* **сяґар, -я** *(пиляр);* **23.** *нім.* **тапіцер, -я** *(з ремонту меблів);* **24.** *БГ.* **ришар, -я** *(хомутів);* **25. колоди(і)й, -ия** *(колісник, стельмах);* **26.** *пол.* **фолюшник** *(сукна)*

майстерня – **1.** *заг. ч.* **варс(ш)тат, -у; робітня, -і;** *ср./хр.* **офіцина, -ы; 2. білильня;** *пол.* **бліховня, -і** *(з відбілювання полотна);* **3. бляхарня, -і** *(бляхарська);* **4.** *пол.* **гамарня, -і** *(металоплавильна);* **5.** *пол.* **ґарбарня, -і** *(з вичинки шкіри);* **6. гончарня, -і** *(горщикова);* **7. лякєрня, -і** *(з виробницва лаку);* **8. мазярня, -і** *(дьогтю);* **9. малярня, -і;** *с.* **ательє** *(живописця);* **10. р(л)имарня, -і** *(замші);* **11. столярка, -ы; гоблярня, -і;** *(столярна);* **12. ткальня, -і** *(ткацька);* **13. фарбярня, -і** *(фарбувальня);* **14.** *пол.* **фолюш** *(сукноваляльня)*

мак дикий – *Врх.* **маковина, маковинец**

макарони – *ж. кул.* **ри(і)занка, -ы;** *Рґр.* **локша** *(довгі, ручні)*

макет – *фр.* **макєта; модель, -я**

маківка – *арх.* **баня, -і** *(купол церкви)*

маківник – *кул.* **маковник;** *Рґр.* **маковяник**

макітра – *ч.* **горнец, -рця;** *Прт.* **дониця, -і**

макогін – *ж.* **кыянка, -ы; товчок, -чка;** ***кыянком товкли варены компери***

маленький – **маціцькій, мізерний; шчуплий;** *поет.* **малейкій, -ка, -кє;** ~ **хлопчик – маціцькій хлопец**

малесенький – **мацюнькій, мацю(ьо)пкій, мацюпенькій, мацюпон(с)ькій, мацюпусінькій, мацьонькій, -ка, -кє; мацьопа, -ы;** *Врх.* **малюц(ч)кій, мацьпре(и)малий**

малий – **дрібний; дрібненькій, дрі(и)бніцькій, -ка, -кє;** *рідк.* **недоверший**

малина – *бот. розм.* **маліна, -ы;** *Врх.* **драч**

малинник – *бот.* **малиняк;** *Рґр.* **малиннича**

мало – *присл.* **кус; безмаль, штонайменше** *(дуже)*

маловажний – **неістотний**

мало не – *присл.* **немаль, неомаль;** *тж.* майже

маловідомий – **малознаний**

маломовний – **немовний;** ~ людина – **немовний чловек**

малювання – *невідм.* **малюваня**

малюк – **голопуп** *(мала дитина)*

малюнок – *мист.* **1.** *заг.* **мальовидло; 2.** *ж.* **макатка, -ы** *(на полотні)*

мальований – **малюваний, рисуваний;** ***хыжи были малюваны глином і вапном***

мама – **1.** *заг.* **мама, мами(і)чка, мамка, мамонька, -ы; матір, -тери; неня, -і; ненька, ненечка, -ы;** *ср./хр.* **майка;** *слов.* **мамойка, матка, мацера, -ы;** *Врх.* **мамусь, мамця, мамун(с)я, мамцюсь; 2. на(о)нашка, -ы; хресна мати, -ой ...матери** *(хресна);* **3. тесьцьова, -вой** *(дружини);* ***воліла ты мене, мамцю, до кляштору дац*** *(піс.);* ***де ся, Марись, збераш од свойой матери*** *(піс.);* ***отверяй, мамічко, отверяй пекарню*** *(піс.)*

мамалига – *див.* куліш

мамонт – *зоол. Прт.* **мамут**

мандоліна – *муз.* **мандоліна, -ы**

мандрівка – *ж. нім.* **вандрівка, -ы;** *мн.* **вандры, -ів; подорож, -ы**

мандрівний – **вандрі(и)вний;** ***бо я хлопец вандрівний, я вандрую ту і там*** *(піс.)*

мандрівник – **вандрі(и)вник; подорожній, -нього;** *Врх.* **вандровкаш;** *Ртр.* **вандрак, туляк**

мандрувати – *нім.* **вандрувати, райзувати, -ую, -уєш;** *ЛШМ.* **путувати;** *тж.* подорожувати

маневри – *мн. війс. нім.* **манєбры, -ів**

маневрувати – *війс. нім.* **манєбрувати, -ую, -уєш**

манера – **звычка, поведінка, -ы**

манжет – *крав.* **запястник**

манекенщиця – **моделька, -ы**

манити – **вабити, -блю, -биш**

маргарин – *ж. нім.* **марґарина, -ы;** сливочний ~ **зливочна марґарина**

маргаритка – *див.* стокротка

марена звичайна – *зоол. Врх.* **бра(я)нка, костар, мересник, мерест, мересниця** *(риба)*

маринований – **маринуваний**

Марія – **Марина, -ы; Марья, -ьі;** *зменш.* **Марися, -і;** *поет.* **Марисенька, -ы;** ***Марись мя, Марись, што до мя не гвариш*** *(пic.)*

марка – *ч.* **значок, -чка;** поштова ~ **почтовий значок**

маркер – *спец.* **значник**

мармелад – *ж. нім. фр. кул.* **марме(у)ляда, -ы**

мармур – *мін.* **мармор, мармун, -у;** *слов.* **марван**

мармуровий – *Врх.* **мармуновий**

марніти – **схаліти, халіти, -ію, -ієш;** *Врх.* **тирхавіти;** *тж.* худнути; ***за місьяц паця чысто схаліло***

марнотратний – **розтратний;** *Врх.* **розговяздний;** *БГ.* **розговязний;** *Прт.* **марнотравний, -на, -не**

марнотратник – *Прт.* **загладця,**

марнотра́вця, -і

марнувати – **гайнува́ти, дармува́ти, -у́ю, -у́єш; тра́тити, -чу, -тиш;** *Прт.* **збав'я́ти, -ям, -яш** *(час)*

марочний – **марко́вий;** ~ не вино – **марко́ве ви́но**

марш – *війс.* **по́хід, -хо́ду**

марширувати, маршувати – *війс.* **машерува́ти, -у́ю, -у́єш;** ***воя́ци машеру́ют, зеле́ний му́ндур ма́ют*** *(піс.)*

маса – *Врх.* **мара́нча, мно́ство;** *в знач.* вел. кількість

маска – **мас(ш)ка́ра, -ы;** *Врх.* **маму́на, маму́нка;** *тж.* лялька, привид

маскарад – *ж.нім.* **машкара́да, -ы**

маслина – *бот.* **оли́ва, оли́вка, -ы**

маслоробка – **1. боде́нка, -ы; масни́ця, -і; масни́чка, -ы;** *Врх.* **боде́ньча;** *Стб.* **буде́нка** *(для виробництва масла);* **2. олі́йня, -і** *(для олії)*

маслоробки част. – *Врх.* **пра́вда, наве́ршник** *(верх);* **збу́ток, колоту́шка** *(ручка)*

масло рослинне – *див.* олія

масло тваринне – *див.* жир

маслюк – *бот.* **ма́сьляк, ко́зьляк, со́сьняк, -ів;** *мн. Рґр.* **підсосьня́кы, підносьня́кы** *(гриби)*

масляний – **ма́сний, олі́йний**

Масляниця – *мн. рел.* **Ма(я)сни́ці;** ***по Масни́цях надхо́дит Ве́лькій Піст***

маслянка – **1. маш(сь)ля́нка, -ы;** *Рґр.* **праве́не (колоче́не) моло́ко, цьмі́р** *(сироватка після збиття масла);* **2. олія́рка, -ы** *(для змазування)*

мастика – **смо́ла, -ы** *(суміш для натирання)*

мастило – *див.* змазка

мастити – **смарува́ти, -у́ю, -у́єш; маска́ти, -ам, -аш** *(мазь)*

масть – **маст, -ы** *(мазь, колір)*

масштаб – с. **міри́ло;** *ж. пол.* **ска́ля, -і;** *тж.* шкала

Матвій – **Ма́те(і)й, -ея; Ма́тяш, Ма́цко;** *книж.* **Ма́тфей**

материнка звичайна – *бот.* **душы́ця, души́ця, -і**

материнський – **матери́ньскій, -ка, -кє;** ~ ка турбота – **матери́ньска опі́ка**

мати – *дієс.* **1.** *заг.* **мам (маш, ма, мат; ма́ме, ма́те, ма́ют); мі́ти; 2. ма́ти жаль; нарі(и)ка́ти, -ам, -аш** *(на когось);* **3. ма́ти за нич** *(когось ні за що);* **4. ма́ти до чыні́ня** *(мати справу з кимсь);* **5. ма́ти на памя́ти** *(щось на увазі);* **6. приспа́ти** *(позашлюбну дитину);* ***мам – дам, не́ мам – не́ дам*** *(прик.);* ***як ся ма́те, ци сте здра́вы?***

мати-одиначка – *Врх.* **приспа́нка**

матрац – **1.** *заг. нім.* **мате́рац, ма́трас, -у; 2. соломя́ник** *(зі соломою);* **3. сы́нник;** *Рґр.* **стру́жляк** *(зі сіном);* *в знач.* підстілка, мішок для спання

матриґан – *див.* беладонна

матрос – *пол.* **мари́нар, -я**

матч – *спорт. англ.* **меч, -у; зма́ганя, -нь;** футбольний ~ **пи́лкарскій меч**

матюкатися – **кля́сти (кы́льну, кы́льнеш, кы́льне);** *Врх.* **прок-**

линати

махати – **1. махати;** *Врх.* **матлюкати** *(хвостом); Врх.* **майдати** *(собака, худоба);* **2. кывати** *(головою); БГ.* **мырдати;** ***пес втішно майдав огоном***

махорка – *бот.* **маркотка, мачка, -ы;** *Врх.* **капак;** ***капак – то барз міцний мадярскій дуган***

мацати – **мацяти, -ям, -яш** *(курей); Врх.* **мацкати**

мачанка – *кул.* **мастило**

мачуха – **маче(о)ха, -ы** *(нерідна мати)*

машина – **1.** *заг. фр.* **машына, -ы; 2. машынка до писаня** *(друкарська ~);* **3. машына до шытя** *(швейна ~);* **4. машынка до мняса** *(~ для м'яса, м'ясорубка);* **5. пралька, -ы** *(пральна ~);* **6. тягарівка, -ы** *(вантажна ~)*

машиніст – *нім.* **машыніста, -ы**

машинний – **машыновий;** ~ зал – **машынова саля**

мащений – **машчений**

маячіти – **маячыти, -чу, -чыш**

меблевий – **меблярскій, -ка, -кє** *(фабрика)*

мед – **мі(ю)д,** *род.* **меду; мнюд, -ду;** бджолиний ~ **пчолиний мюд**

медаль – *нім. пол.* **медаля,** *ч.* **менд(т)аль, -лі**

медальйон – **мендалик**

медальярський – **мендальєрскій, -ка, -кє**

медицина – *с.* **лічництво**

медунка лікарська – *бот.* **медовичок, -чка; медуниця, -і;** *ч.* **крокі(о)с, -косу;** *ч.* **шафран, -у;** *тж.* первоцвіт весняний

межа – **меджа, -ы; границя, ленія, -і;** ***на меджах полів зобрала-ся купа каміня***

межувати – **граничыти, -чу, -чыш;** ***граничыли-зме зо Словаками а Україном***

мезга – *ліс.* **мязґра, -ы** *(під корою дерева)*

мекати – **блеяти** *(про козу)*

Мексіка – **Мехіко**

мексіканець – **мехіканец, -нця**

Меланія – **Мелана, Ме(і)лька, -ы; Ме(і)ля, -і;** *Врх.* **Меліська, Мелянка, Мелянна**

меланхолія – **мелянхолія, -ии**

мелодійний – **мельодийний**

мелодійність – **мельодийніст, -ности;**

мелодія – *муз.* **мельоди(і)я, -ии;** *ч.* **насьпів, -у;** ~ майбутнього – **мельодия пришлости**

мелодрама – *ч. літ.* **мельодрамат, -у**

мельник – **млинар, -я;** ***млинарю, млинарю, зроблю я ти шкоду*** *(піс.)*

мельника син – **млинарчык**

мембрана – *див.* перетинка

меморіальний – **памятковий;** ~ на дошка – **памяткова табліця**

мемуари – *мн.* **згадкы, спомыны, -ів;** ***маме лышыти спомыны о рідним краю***

мемуарний – **памятковий**

мене – **мня, мя, ня (мі, мном, на мі);** *ср./хр.* **ме;** ***аж мня рукы сверблят*** *(прик.);* ***того вінка зеленого, што-єс мі го взяв***

(піс.); ***болит ня голова, болит ня докола*** *(піс.)*

менструація – *фізіол.* **місьячка, -ы; місьячне, -ного;** *Рґр.* **свій час**

ментол – *хім.* **ментоль, -лю**

менш-більш – *присл.* **менше-веце**

менший – **менчий, менч(ш)кий, меньший**

меншість – *присл.* **меншист, -шости**

мереживо – *ж.* **крайка, шлярка, -ы;** *Рґр.* **чі(и)пка;** *БГ.* **вынітка** *(на манжетах жін. блузок)*

мерехтіти – *Врх.* **міґотати;** *БГ.* **миґати;** *тж.* блимати, миготіти; ***лем ся миґнув попід выгляд***

мерзенність – *пол.* **лайдацтво, плюґавство**

мерзнути – **зозябати, зябнути, коцябнути, -ну, -неш**

мерзотник – *пол.* **лайдак; лахудра, -ы;** *Врх.* **бридаль, бридак, бридас, бридуля;** *БГ.* **мерза;** *Прт. ж.* **шкаворога, шкарада, -ы; шкарадник**

мертвий – **в(г)мерлий**

мерщій! – *нак.* **прудко!**

мета – *нім.* **ціль, -лі;** одна ~ **єдна ціль**

металевий – **метальовий;** посуд – **метальове ґратя**

металіст – **металіста, -ы**

металолом – *нім.* **шмельц, -у**

метальник – *спорт.* **метач** *(ядра, молота)*

метастаз – *с. мед.* **переміщыня**

метелик – *зоол.* **1.** *заг.* **мотыль, -я;** *Врх.* **лытав(й)ка; мотылец, мотыля, мотовиляк, муталиця, опариця, опер, пи(і)риця, пиричка; 2. зазимчак;** *пол.* **цьма, -ы;** *Врх.* **масляниця, нетлениця, нетля, нора, опа(е)р, опа(е)риця, смертка** *(нічний)*; **3.** *Врх.* **захит** *(молочайний);* **4.** *Врх.* **крілик** *(косатець)*

метикувати – *Прт.* **мыкытити, -ычу, -ытиш**

меткий – *див.* спритний

метод – *ж.* **метода, -ы; спосі(и)б, -собу**

метр – *нім.* **метер, -тра; дециметер** *(1/10 метра)*

метр кубічний – *нім.* **фестметер, -тра**

метро – *ж.* **підземка, -ы**

метушитися – **крутити-ся** *(безладно рухатися)*

метушня – *с.* **замішаня; буча, -ы;** *ч. євр.* **рейвах, -у;** *тж.* гармидер

Мефодій – **Методий, -ия**

механізм – *ж. техн. фр.* **машынери(і)я, -иі;** заводські ~ми **фабрична машынерия**

меценат – **покровитель, -ля** *(наук і мистецтв)*

мешканець – **мешканец, -нця**

ми – *мн. займ. особовий* **мы (нас, нам, нас, нами);** ***мы ся тримаме купы***

мигалка – **миґачка, -ы** *(для подання сигналів)*

мигдалевий – **миґдальовий**

мигдаль карликовий – *бот.* **бабчук; миґдаль, -лю**

мигцем – *присл.* **вочи(е)мліню;** *Прт.* **мигцьом**

ми є – **з(с)ме;** ***мы зме ту!***

мийка – **мытка, -ы;** *ч.* **помыток, -тка** *(ганчірка для посуди)*

Микита – **М(Н)ыкита, -ы; Мыкит**

Микола – **М(Н)иколай, -лая; М(Н)икольцьо, -ця**

милий – **миленькій, -ка, -кє; премилений, ростомилений** *(дуже); поет.* **милейкій;** *слов.* **шварний;** ***сьпіват на нім (явори) пташок премилений*** *(піс.);* ***аж до мойой милой, ростомиленой матери*** *(піс.)*

милити – **мыдлити, -лю, -лиш;** ~ волосся – **мыдлити волосы**

милиці – *мн.* **костуры, кулі, -ів**

милість – **ласка, -ы; миліст, -лости;** удостоїтися ~ лості – **заслужыти ласкы**

миліше – *присл.* **мил́ішче**

мило – **мыдло, мыло;** *мал.* **мыделко;** мити руки ~ лом – **мыти мыдлом рукы**

миловидний – *слов.* **шувний**

милостивий – *книж.* **благий**

мильниця – *ж.* **мильниця, мыйниця, -і; мыйничка, -ы;** *Прт.* **мыдниця, -і; мыдничка, мыдельничка, -ы;** ***в кутику стояли мильниця і відро***

мильнянка лікарська – *бот.* **мыдлянка, -ы; дикє мыдло, -кого ...ла; натяг, -у; самокиша, -ы;** *тж.* в'язіль барвистий

мимоволі – *присл.* **нехтячы; поневинні;** *Прт.* **мимохтячы;** *тж.* мимохіть, ненароком

мимрити – **папляти, -лю, -ляш;** *Прт.* **мымрати, -рю, -реш** *(говорити тихо)*

минати, минути – **миняти, -ям, -яш; оминати, -ам, -аш;** *Врх.* **угыбати;** *тж.* проминати; ***млады лыт марно угыбают***

минувшина – **минувшчына, -ы**

минулий – **былий, зышлий; прешлий;** *Врх.* **пріішлий**

минулого року – **тамтого року, тамтотрік**

минулорічний – **ліньскій, -ка, -кє; літушній, -ня, -нє; тогори(і)чний;** ***плаче дівча, плаче за лінском роскошом*** *(піс.)*

минь, миньок – *пол.* **ментуз(с);** *Врх.* **мень, меньок** *(риба)*

мир – *ім.* **покій, спокій, -кою; згода, -ы;** ***нарешті хце ся нам спокою***

миритися – **годити-ся;** ~ між собою – **годити-ся медже собом**

мировий – **моровий;** ~ хлопець – **моровий кавалєр**

Мирослав – **Мирон; Миросько; Миросьо, -ся; Славко**

миска, мисочка – **1.** *мал. с.* **мисья, мисьятко;** *вел.* **миса, -ы; 2.** *ч. нім.* **рондель, -для**

мислення – **мысьліня**

мисливець – **ловец, -вця**

мисливство – **ловецтво**

мисливський – **ловецкій, мысливскій, -ка, -кє**

мистецтво – *ж. пол.* **штука, -ы;** ***наука – то штука*** *(прик.)*

мистецький – **мыстецкій, -ка, -кє**

мити – **мыти (мыю, мыєш, мыє; мыєме, мыєте, мыют);** *рідк.* **мияти;** ~ лице – **мыти твар**

митка – *див.* мийка

митник – **мытник; фінанц;** *рідк.* **бірчий;** *пол.* **цельник**

митниця – **мытниця, -і;** *пол.* **цельниця, -і;** *ЗП.* **порта**

мито – **1.** *заг.* **мыто;** *пол.* **цло; 2. копыткове ~** *(зі свійських тварин)*

миттю – *див.* мигцем

миття – **мытя** *(підлоги, посуди)*

мить, миттєвість – *присл.* **вочымльіню; хвиля, -і; хвилька, -ы;** *нім.* **момент, -у;** *Прт.* **миґ, -у;** в цю ~ **в тот момент**

Михайло – **Михал, Михалко, Місько;** *ЗП.* **Мигаль;** ***Сьватий Михал на білим кони приіхал*** *(21 листопада; прик.)*

мичка – *бот. Врх.* **сивиця, сивушка**

миша – *зоол.* **мыш, -ы;** *зменш.* **мышатко; мышечка, -ы;**

миша летюча – *див.* кажан

мишиний – **мышій, мысій**

мишоловка – **паст, пастка, -ы**

міграція – *с.* **перемішчыня; міґрация, -иі**

між – **медже, меже, з медже;** *рідк.* **промедже;** *Ргр.* **помедже(и);** ***біда не ходит лісом, а медже людми*** *(прик.)*

міжвоєнний – **меджевоєнний** *(час між Першою і Другою світовими війнами)*

міжнародний – **медженародовий;** ~ єдність – **медженародова спільнота**

мізинець – **малий палец, -лого ...льця; мізинец, -нця**

мій – *займ. ч.* **мій, моє, моя (мого/мойого, мому/мойому, моє, моім, на мому);** ***возмут мі єй люде, мойом не буде*** *(піс.)*

мікстура – *кул.* **кляґ, -у** *(для закваски молока)*

міліграм – **мілiґрам**

міліціонер – **милициянт, полициянт**

міліція – **полици(і)я, -иі**

мілкий – **плыткій, -ка, -кє** *(про воду); тж.* неглибокий, мілководний; ***в гірскій риці вода місьцями єст плытка***

міль – *зоол. Врх.* **кушпіль**

мільйон – *числ.* **милийон (милийона, милийонови, милийоном)**

мільйонний – **милийоновий**

мільярд – *числ.* **милиярд (милиярда, милиярдови, милиярдом)**

мільярдний – **милиярдовий**

мініатюра – **мініятура, -ы**

міністр – *нім.* **міністер, -тра**

мінога струмкова – *зоол. Врх.* **ма(у)скозоб, мискозуб** *(риба)*

мінятися – **чыряти-ся; *чыряйме-ся, чыряйме-ся за жены!*** *(піс.)*

міра ваги – **1.** *с.* **віко** *(25 кг);* **2.** *ч.* **корец, -рця (***100 кг)*

міраж – *ж.* **омана, -ы**

міра земельна – *ч. нім.* **морґ** *(0,575 га)*

мірило – *ж.* **міра, -ы**

міркувати – *див.* метикувати

мірошник – *див.* мельник

місиво – *ж. Хрщ.* **брайда**

місто – *рідк. угор.* **варош, бариш**

місток – *ж.* **лава, лавка, -ы;** ~ через струмочок – **през потічок**

місцевий – *нім.* **льокальний, ту-**

тейший; *Врх.* **тутеньший**

місцевість – *ч.* **край, -аю; місцевіст, -вости; терен, -у;** *тж.* територія

місце в річці, – **1. духовина, -ы; теплиня, -і** *(де не замерзає вода);* **2. топе(і)ль;** *Врх.* **струя;** *Ртр.* **бадо(у)ня, банюр, кадубаня, колобаня** *(глибоке);* **3. обаранкы, -нок** *(де бурлить вода)*

місце на полі – *Ртр.* **1. кіпнина, кітлина, копінь, плязина, прогалина, теплиця, шпляха** *(де розтанув сніг навесні);* **2.** *Ртр.* **недосів, недосівок** *(незасіяне);* **3.** *ч.* **перекоп, -у** *(перекопане);* **4.** *Ртр.* **прокінча, ребро, закос** *(непокошене);* **5.** *ч.* **мокляк, мочар** *(мокре, болотисте)*

місце у лісі – **1. же(и)жель, -я** *(відкрите для сонця, вітру);* **2. паленина, -ы; погориско, попелище, спалениско, спаленище** *(випалене);* **3. зруб, -у; черте(і)ж;** *Врх.* **стерлиця** *(вирубане, рідке);* ***пішов мій миленькій горі чертежыком*** *(піс.)*

місяць – **1.** *астр.* **місяц, -ця;** *Врх.Ртр.* **місячок; 2. ні(и)в місяця, новик, понов** *(молодий, новий);* **3. повня, сповна** *(повний);* через ~ **за місяц**

Міська рада – *нім.* **Маґістрат, -у**

міський – **містецкій, -ка, -кє;** ***містецкій спосиб жытя одріжнят-ся од сельского***

мітинг – *книж.* **віче**

мітити – **значыти, -чу, -чыш**

мітка – **позначка, -ы;** пам'ятна ~ **памяткова позначка**

мітла – *розм.* **драпак** *(стара);* **мітовка, -ы** *(мал.);* *Ртр.* **1. драпачка, мітчыско** *(стара, березова);* **2. помело** *(для вимітання з печі)*

мітлиця звичайна – *бот.* **метлюг;** *Врх.* **метлюк(х)**

міф – *ч.* **міт, -у**

міфічний – **мітичний**

міфологія – **мітольоґія, -иі;** ***гнешны люде забыли словяньску мітольоґію***

міх ковальський – **дмухало, духало**

міцний – **вытривалий, гартуваний, мі(о)цний, твердий;** *книж.* **кріпкий;** *дуже* **міц;** *нім.* **фест;** *Врх.* **тырвал(ч)ий;** *БГ.* **тугий**

міцність – **міц,** *род.* **моци; міцніст, -ности; міцнота, -ы;** *тж. могутність*

міцно – *присл.* **тісно, туго**

мічений – **позначений;** *Прт.* **таврований, -на, -не**

мішати, вимішувати – **1. колотити, -очу, -отиш** *(тісто);* **2.** *Врх.* **гружати** *(картоплю);* ***будеме гружати бандуркы в горци***

мішок – **1.** *заг. вел.* **міх;** *мн.* **міхы;** *пол.* **вантух; 2.** *Прт.* **копривняк** *(із грубого полотна);* **3. опалка, -ы; рептюх;** *Ртр.* **оброчниця** *(для годівлі коней);* **4.** *нім.* **сак, -у** *(для риби)*

мішура – **підробка, -ы;** *Врх.* **тел(р)ефенькы**

міщанин, міщанка – **міш(с)чанин;**

міш(с)ча́нка, -ы; *Ртр.* **мі́шчан, місті́чан**

млин водяний – *нім.* **пы́тель, -я** *(для дрібного помолу)*

млинарський – **млинарьо́вий, млино́вий**

млинок – *мн.* **1. жо́рна;** *одн.* **мли́нец, -нця** *(для мелення зерна);* **2. ро́(у)шта** *(для чищення зерна)*

млинці – *мн. кул.* **налисни́кы, -ків; палачі́нты, -тів**

млосно – *присл.* **мло́стно(і);** *Прт.* **мдло́;** ~ в роті – **мло́стно в ґа́мбі**

млявий – **охля́лий;** *Прт.* **сьлямаза́рний**

мляво – *присл.* **охля́ло;** *Прт.* **сьлямаза́рні**

множення – **множы́ня**

множина – *грам.* **множы́на, -ы; мно́жне чы́сло, -но́го ...ла**

мобільний – **рухли́вий**

мова – *грам.* **бесі́да, гвар, -ы; го́вір,** *род.* **гово́ру;** *пол.* **язы́к;** чужа ~ **ві́пча бесі́да;** ***до во́йны лемкі́вскій я́зык вчы́ли в шко́лах***

мов би – *спол.* **я́к бы, ни́(і)бы, ни(і)бы́то**

мова викладання – *Врх.* **выкла́дний я́зык**

мовити – *дієс.* **ре́кти, ре́чы (ре́чу, ре́чеш, рюк, ре́кла, ре́кло; рече́ме, рече́те, ре́чут);** ***він не даст слова ре́чы!***

мовний – **бесідли́вий**

мовознавець – *філол.* **мо́вник**

мовчазний – **маломо́вний** *(про людину)*

могила – *ч.* **гріб,** *род.* **гро́бу**

могорич – **по́чест, -ы; почесту́нок, -нка;** *угор. Врх.* **галда́маш, одо́маш;** *ЛШМ.* **присту́пне**

могти – **мо́чы (мо́жу, мо́жеш, міг, мо́же; може́ме, може́те, мо́жут);** *невідм.* **ста́ти;** ти міг сказати – **міг єс пові́сти;** я не можу – **мня не ста́ти**

могутність – **міц,** *род.* **мо́ци; поту́га, си́ла, -ы**

моделіст – *спец.* **моде́ляр**

модель – *ч.* **фа́сон, -у** *(одягу)*

модистка – **модня́рка, -ы;** *тж.* модниця

модрина – *ч. бот. Врх.* **мо(у)дре́нец, мо́(у)дрень, мо́дриш, мудря́к, черве́ний сме́рек; чвірк, шкви(і)рк, шкви(і)р, шкві́рок;** *Ртр.* **модри́на, муде́р, шкві́рк(т);** *Стб.* **мо́дрен, мо́нджын, му́дрик(н)**

модриновий – **модреньо́вий**

можливість – **змо́га, -ы; можли́віст, -во́сти; мо́жніст, -но́сти;** не маю ~ вості – **не мам змо́гы**

можливо – *част.* **а́че(ы)й, че́й, чень;** *тж.* може

можна – *присл.* **ві́льно; мож;** ***пса і ко́та забива́ти было не ві́льно***

мозок – *нім.* **шпиґ(к), -у** *(кістковий)*

мозоль – **нагні́ток, -тка;** *Врх.* **вы́трут, мо́зуль;** *Ртр.* **нагні́т, о́тлак;** *БГ.* **натовка́нец** *(на

підошві ноги)

мої – **мо́ї (мо́їх, мо́їм, мо́їх, мо́їма, на мо́їх)**

молебень – *рел.* **моле́бен, -бня**

молитовник – *церк.* **молитве́ник**

молода – *Рґр.* **мло́да, млоду́ха, моло́диця; па́ні моло́да;** *поет.* **молода́(е)йка, -ы;** *рідк.* **бра́вта;** ***на весі́ля проси́ли дру́жба з мло́дом і дру́жка з мло́дым***

молодий – *Рґр.* **мло́дий, пан моло́дий, моло́дец;** *рідк.* **бравти́ян, віно́ша, іно́ша**

молоді – *мн. ім.* **моло́да па́ра, -дой ...ы; молодя́та, новоже́ньці;** *в знач.* молодожони

молодший – **моло́дчий, -ча, -че;** *мн.* **моло́дчы**

молодь – **моло́діж, -де́жи; моложа́ва, -ы; че́ляд, -и;** *Рґр.* **челя́диня;** ***по выгна́ню лемкі́вска моло́діж пі́шла до шкіл; бо та че́ляд пышна, за на́ми не вышла*** *(піс.)*

молозиво – *ж. рум.* **кура́стра, куляйстра, кула́(я)стра, -ы** *(молоко після теління корови)*

молоко – **1. сьві́же ~ ; 2. збре́схле, ссьі́ле, сяде́не, ква́сне ~, -но́го ...ка;** *Врх.* **фырка́не;** *Рґр.* **надбре́зґлий, набресхну́тий, набризґну́тий;** *ч. Прт.* **фи́рляк** *(малокисле); ЗП.* **мо́лько; 3.** *дит.* **мо́ня, -ні; мо́цьо, -ці; 4. невсьяде́не ~** *(перекисле);* **5. пере́гін, -го́ну** *(пропущене через сепаратор)*

молот, молоток – **1. быя́к;** *ж.* **кыя́нка, -ы** *(стол. дер.);* **2.** *нім. Врх.* **га́мра, -ы** *(ковальський);* **3. кыя́н** *(вел. зал. вагою 5-8 кг);* **4. кли́вец, -вця;** *Прт.* **клепа́ч, -а** *(у сукновальні);* **5.** *нім.* **крынґлем** *(для обробки жорен);* **6.** *Врх.* **поби́вач, побива́чка** *(для набивання обручів на бочку); тж.* довбешка, товчок

молотарка – *ч. нім.* **ке́(и)рат, -у; молота́рня, -і; трибу́вка, -ы** *(кінна механічна)*

молоти грубо – **зу(ю)брува́ти, -у́ю, -у́єш** *(на крупу)*

молотьба – **моло́тб(в)а, -ы; моло́тя, молочы́ня;** *Врх.* **молі́тьба;** *тж.* молочення

молочний цех – *ж.* **молоча́рня, -і**

молочниця – **молоча́рка, -ы**

момент – *скор.* **мент, -у;** *ж.* **мину́тка, -ы; хви́ля, -і; хви́лька, -ы** *(часу)*

моментально – *присл.* **вочымлі́ню;** *Врх.* **вочемі́ню;** *Прт.* **вокамґні́ню**

монархія – *с.* **моца́рство**

монастир – **мана́стыр, -я;** *пол.* **кля́штор, -я;** ***ой ци в дво́рі, ци в кляшто́рі, ци поі́хав з пана́ми*** *(піс.)*

монах – *див.* чернець

монета – *ч. нім.* **пі́нязь, -зя** *(вартістю в пів крейцера)*

моноліт – *Врх.* **цьі́лец** *(камінь)*

монолог – **моно́льоґ, -у**

монополія – *с.* **пра́во;** *нім.* **моно́поль, -лю**

мопед – *техн.* **моторо́вер**

мораль – *с.* **поуча́ня**

моральність – **мора́льнист, -но́сти**

моргати – **клі́пати, -ам, -аш;** *Рґр.* **кліпка́ти, мруґа́ти; ~ очима –**

кліпа́ти оча́ми

морда – *груб.* **паще́ка, -ы;** *ч.* **пыск, -у;** *мал.* **пы́шчок, -чка;** *(у тварин)*

мордатий – **пыска́тий**

морква – *бот.* **1. мо́рков, -квы** *(городня);* **2. морки́ця, -і;** *ч.* **морко́вец, -вця** *(дика)*

морозиво – *мн. пол.* **льо́ды, -ів;** шоколадне ~ **чеколядо́вы льоды**

морока – **морде́нґа, му́ка, -ы**

морський – **мо́рскій, -ка, -кє;** *Врх.* **ни(і)рский**

морочити – **заверта́ти, -ам, -аш;** ***не заве́ртай мі голо́вы*** *(прик.)*

морфій – *ж. хім.* **морфі́на, -ы**

моряк – *див.* матрос

мотати – **сука́ти, -ам, -аш**

мотика – *див.* сапа

мотиль – *зоол.* **мо́тыль;** *рідк.* **мо́(у)таль, -ля**

мотлох – *див.* дрантя

мотовило – **мотови́дло**

моток – *текст.* **ло́кот** *(із 8 ниток);* *Рґр.* **мо́ток; пряде́но, пряде́нко, пряди́вко;** *ЗП.* **мо́тя**

моторний – **пру́дкий;** *Врх.* **верткий**

моторошний – *слов.* **оту́пний**

моторошно – *слов.* **оту́пно(і);** ***само́му барз оту́пно в лі́сьі***

мотоцикл – **мото́цик, мотоци́кєль, -кля;** *БГ.* **байси́ґель**

мотузка – *див.* вірьовка

мох – *бот. Врх.* **патро́хы** *(для підстилання)*

мочарі – *див.* драговина

мочати – **мача́ти, -ам, -аш**

мочитися – *фізіол.* **сьця́ти (сьцю, сциш, сциме); цюрка́ти;** *дит.* **пíся́ти, сюся́ти, -ям, -яш;** *Рґр.* **сика́ти, шча́ти, выси́кати ся**

моя – *займ. ж.* **моя (мо́йой, мої́й, мо́ю, мо́йом, на мо́їй)**

мрець – **гме́ртвец, -вця; гмерц, ме́рлец, -рця; ме́рляк**

мружити – **шчули́ти, -лю, -лиш;** ~ очі – **шчули́ти о́чы**

мрячити – **ситі́ти** *(про дощ)*

мудрець – **мудра́ґель, -ля;** *Рґр.* **муде́рец, мудри́яш** *(мудра людина)*

мудрий дуже – **барз му́дрий, пре́мудрий**

мудрість – **му́дрист, -ро́сти**

мужність – **му́жнист, -но́сти**

музеєзнавство – *ж.* **музеольо́ґія, -ії**

музей – *нім.* **музе́ум, -у;** художній ~ **музе́ум шту́кы**

музейний – *нім.* **музеа́льний**

музика – *с.* **гра́ня; гу́дба, музы́ка, -ы;** *ЗП.* **гуда;** ***по́дме гне́ска на гра́ня!***

музикант – **1.** *заг.* **гу́дак; музы́ка, -ы;** *слов.* **гу́дец; 2. бре́нькач** *(поганий);* ***гра́йте, гуда́кы, гуда́кы – весело*** *(піс.);* ***за найлі́пшых гуда́ків уважа́но Циґа́нів***

мука – *с.* **трапліня;** *розм. пол.* **морде́нґа, -ы;** *Врх.* **трапе́за**

мукати – **мычати** *(про корову)*

мул – **1.** *ж.* **намула, -лы;** *Врх.* **ґльон; 2.** *Врх.* **паму́ла, паму́лка** *(лікувальна грязь);* **3.** *див.* осел

муліне – *текст.* **круче́ний єдваб, -ного ...у**

мундир – *війс.* **єднострі́й, -ро́ю;** *фр. пол.* **му́нд(т)ур**

мундштук – **гу́бник; дз(ц)игарни́чка, лю́фка, -ы** *(для цигарок)*

мурашиний – *прикм.* **муря́нчий**; ~ на кислота – **муря́нчий квас**

мурашка – 1. *заг.* **муря́нка, -ы**; *Врх.* **мура́ва, мура́в(й)ка, му́раль; 2.** *Врх.* **пі́кун, пі́кунец, ра́дзи(і)к, ра́зик, ре́дзи(і)к** *(жовта)*; ***аж мі муря́нкы по ско́рі пі́шли*** *(прик.)*; ***кони́ку сьіва́вий, вы́нес ня з мура́вы*** *(піс.)*

мурашник – *ж. Врх.* **мо́раль, мра́чка, мура́гель, мура́нділь, му́рах, мурма́нька, мурявка, мура́вяр**; *Ргр.* **копі́нька, купа, ку́пка; муря́нча, муря́ча, муря́нча купа, мурянкова громадка**; *Прт.* **ко́чка, -ы**

муркотіти – **мурча́ти** *(про кота)*

мурмотіти – *Врх.* **мамра́ти** *(говорити нерозбірливо)*

мурований – **мурува́ний** *(з каменю)*; ***ма́ли зме мурува́ний дім під бля́хом***

муха – *зоол.* **1.** *Врх.* **банду́рка** *(одноденка)*; **2.** *Врх.* **заплюви́ця** *(м'ясна)*; **3. плюгави́ця, -і** *(гнойова)*

мухоловка – **мухола́пка, -ы** *(клейка стрічка)*

мухомор – *бот.* **морему́ха, -ы**; *Врх.* **мори(і)муха, марииму́ха**; *Ргр.* **бахамо́ра, мара(і)му́ха, мухола́пка, мухотра́вка; черве́на (шале́на) гу́ба** *(гриб)*

мчатися – **нести-ся** *(на коні)*

мучити – **долі́гати**; *тж.* дошкулювати; ***барз мня долі́гат хворо́та***

мучитися – **мордува́ти-ся, страпи́ти-ся, трапи́ти-ся; струди́ти-ся** *(важкою працею)*

мучіння – **мучыня**

муштра – *нім.* **зицьі́рка, зьіци́рка, -ы**; ***лем я ся в Сяно́чку зиці́ркы нау́чу*** *(піс.)*

муштрувати – *нім.* **зицьірува́ти, -у́ю, -у́єш**

Мюнхен – **Мона́хіюм, -у**

м'явкати – **мнявка́ти, -ам, -аш** *(про кота)*

м'ягенький – **мягі́цькій, мнягі́нькій, -ка, -кє** м'ягенько – *присл.* **мягі́сьо, мягі́цько**

м'який – **мня́гкій, мя́гкій, -ка, -кє**; *Стб.* **мя́хкий**; *тж.* пухкий

м'яко – *присл.* **мня́гко, мя́гко**

м'ясистий – **мняси́стий**

м'ясник – **ма́сар, мня́сар, -я**

м'ясо – *ж.* 1. *заг.* **мня́со, мя́со; 2. волови́на, -ы** *(волове)*; **3. душени́на, -ы** *(тушковане)*; **4. кони́на, -ы** *(кінське)*; **5.** *Ргр.* **пе́чень, пече́ня, пече́не мя́со** *(тушене)*; **6. похребти́на, -ы** *(із хребта)*; **7. сьвіжы́на, -ы** *(свіже)*

мята перцева – *бот.* **мня́та, мня́тка, мня́тва, -ы**; *Врх.* **галуша́нка, мя́та, мя́тва**

м'яти – **1. дзями́ти, -млю, -млеш; дуси́ти (ду́шу, ду́сиш, дуси́ме); мня́ти (мну, мнеш, мне́ме); мняцка́ти, -ам, -аш**; *Врх.* **гружа́ти** *(масло, картоплю)*; **2. гужва́ти, згужва́ти, -ам, -аш**; *Прт.* **зужва́ти, -ам,-аш** *(одяг)*;

3. ламáти, -млю, -маш; трепáти, -плю, -плеш *(льон)*

м'ятися – *Пвн.* **гарнасúти ся**

м'ятний – **мнятний;** *пол.* **мєнтóвий;** ~ на конфета – **мнятний цукєрок**

м'яч, м'ячик – *ж. спорт. пол.* **пúлка, -ы;** *фр.* **бáльон, бальóник;** ***округлий, як бáльон*** *(прик.)*

Н

набакир – *присл. пол.* **набáкєр** *(шапка набік)*

набешкетувати – **набрóіти, -óю, -óіш**

набирати – **наберáти, -ам, -аш;** ***пáця за лíто набрáло в вáзы***

набити – *груб.* **наклепáти, -плю, -плеш;** *Врх.* **наклюпáти;** ***наклюпáли дýрне в голóву***

набіг – **наскок, -у**

набігатися – *Прт.* **злітáтися;** ***злíтав єм ся за том корóвом***

набір – *нім.* **асентерýнок, -нку** *(військовий)*

наближення – **наближыня**

набожний – **набí(о)жний;** ~ на дитина – **набóжна дітúна**

набрехати – **наплéсти, наплітáти, -лéту, -летеш**

набридати, набриднути – **вкуча(ы)ти, докучáти, -ам, -аш; обрыднýти, -ну, -иш** *(комусь чимсь); слов.* **зуновáти, -ую, -уєш;** *Врх.* **надойíдати;** *Пвн.* **омéрзти ся, сприкрúти ся;** *тж.* надоїдати, спротивіти

набридливий – *Врх.* **огáвний**

набрід – *див.* голота

набрякати, набрянути – **напічнíти, пічнíти, пічнявú(і)ти;** *Прт. Пвн.* **набырмíти, пучнíти;** ***от довгóго ходжыня набырмíли мі ногы***

набундючитися – **запульчúти-ся;** *Прт.* **заіндичыти-ся**

набути, набувати – **набы́ти (набýду, набýдеш, набýде; набудéме, набудéте, набýдут);** *Врх.* **зажы́ти**

набуття – **набы́ток, набы́тя**

набухати, набухнути – **брякáти, набрякáти, набрякнýти; набубнявíти;** ***гóрох в вóды набубнявів***

навальний – **нарéмний**

навантажити – **наладувáти, -ýю, -ýєш; наклáсти, -áду, -áдеш; нате(и)рхáти, -ам, -аш**

на вас – *займ.* **на вы**

наверх – *присл.* **догóры, нагóру**

на весь час – *див.* назавжди

на вид – **на видóку** *(на видному місці)*

навзнак – *див.* горілиць

навиворіт – *присл.* **нарýбы;** *Прт.* **наспак;** *ЗП.* **знавіворотку;** ***вдів кошелю нарýбы*** *(прик.)*

навивати, навинути – *Пвн.* **навúти**

на вигляд – *присл.* **на óко;** *Врх.* **на видок, на óказ;** поважний ~ **розвáжний на óко**

навиліт – *прис.* **на вы́льот**

навіжений = **нарвáний, попыртáний; шалéнец, -нця; шалéний;** ***як я спáла на сы́ні, прúшов до мня шалéнец –***

шалений! *(піс.)*

навіженість – **шаленьство**

на віки вічні – *присл.* **на вікы вічны**

навіс – *ж.* **дровітня, -і** *(для дров)*

навіть – **навет**; *Хрщ.* **адже і**; ~ не хочу говорити! – **навет не хцу бесьідувати!**

навіщо, – *присл.* **нашто, пошто;** *Врх.* **зач;** *тж.* нащо, пощо; ***зач тобі до того?***

навіяти смуток – **завдати жалю**

навколо – *присл.* **вколо, доокола, довкола** *(з усіх боків); Врх.* **наоколо;** ***болит ня голова, болит ня докола*** *(піс.)*

навмання – *присл.* **безві(о)ч, наосьлєп, насьлєпо, не знати де;** *рідк. Прт.* **на-хыб-траф;** *тж.* навздогад

навмисне – *присл.* **зненароку, наомисьні, ненароком;** *Врх.* **нароком;** *Прт.* **назбыткы;** *тж.* зумисне; ***єм ся нароком зьвідував о тым***

наволочка – **оболочына, оболочынка, всыпа, пошва, пошы(е)вка, -ы**

навпаки – *присл.* **взипы, взадгуз, задом наперед; наопак, напротив; противно(і),** *рідк.* **віґля, вінґля** *(наливати);* **навиворіт, нарубы** *(одягати); Врх.* **на спак;** *БГ.* **одворотні;** *Прт.* **вдзюпак** *(в іншу сторону)*

навперебій – *присл.* **очымлінюю;** *тж.* навпереймы

навпіл – *прис.* **на пів**

навпомацки – *присл.* **напомацкы;** *Прт.* **наомацкы**

навпочіпки – *присл. Врх.* **на кучкы**

навприсядки – *присл. Прт.* **наприсядкы**

навпростець – *присл.* **навпрост, напросто, просцічько;** *Врх.* **простічко;** йти ~ **іти напросто**

навпроти – *присл.* **проти**

наврочити – **вректи, вречы, навректи, -чу, -чеш**

навскіс – *присл.* **навскосы, накосо, скосом**

навстіж – *присл.* **навстеж, настеж; наросьт(ц)іж;** *БГ.* **розтежа, розтіж;** *Прт.* **наостіж,** ***не лышай двери навстеж!***

навстоячки – *присл.* **настояка;** ~ погано їсти – **настояка зьлі їсти**

навтікача, навтіки – *присл.* **втыкы, навты(о)кы**

навушники – *рад.* **слухавкы, -вок**

навхрест – *присл.* **накрест;** *Ргр.* **навкриж**

навчання – **вчыня; поучаня;** *ж.* **наука, -ы;** *мн.* **студиі**

навчати – **научати, поучати, -ам, -аш** *(чомусь когось);* **студіювати, -юю, -юєш; школити, -лю, -лиш;** *нім.* **цьвічыти, -чу, -чыш** *(щось)*

навчений – **вышколений** *(праців-ник)*

нав'язливий – *Прт.* **напастливий**

нагадати, нагадувати – **напоминати, напомнути, -ну, -неш;** *Врх.* **напомянути;** *Прт.* **припоминати, -ам, -аш; припомнути, -ну, -неш** *(комусь про щось)*

нагайка – *ч.* **бич;** *тж.* батіг

нагально – *див.* терміново

наганяти = *Врх.* **накачати;** ***вітер накачат сьніг***

нагідки лікарські – *с. бот.* **калєндула, -ы;** *Врх.* **пазурник, пазюркы**

наглий – *див.* нахабний

нагло – *присл.* **назаріз**

наглухо – *прис.* **щчельно(і)**

нагляд – **надзір, -зору**

наглядати – **пильнувати, -ую, -уєш; дозерати, позерати, -ам, -аш;** *Прт.* **надзорувати, -ую, -уєш**

наглядач – **дозерач; дозорец, -рця; надзерач;** музейний ~ **музеальний дозерач**

наговорювати – *див.* пискувати

нагода – **оказия, -иі; зачыпка, -ы; выпадок, -дку**

наголо – *присл.* **до гола**

наголос – *грам.* **притиск, -у;** *нім.* **акцент, -у** *(у вимові); тж.* інтонація

наголошувати – **наголошати, -ам, -аш**

нагонич – *мисл.* **наганяч**

нагорода – **одзнака, -ы;** *с.* **одзначе(ы)ня;** військова ~ **воєнна одзнака**

нагородити, нагороджувати – **одзначы(а)ти, -чу, -чыш** *(дати нагороду)*

нагострити – **наострити, -рю, -риш**

наготовити, наготувати – **нарыхтувати, -ую, -уєш**

награбати – **нагортати, нагрибати, -ам, -аш;** *рідк. Врх.* **навіля, награбча;** ***навіля – што набере граблями або вилами сьіна на віз***

награбувати – *Прт.* **нагарбати, -ам, -аш**

нагримати – *Врх.* **высыпати ся** *(на когось);* ***за нич колєга высыпав-ся на мня***

нагромаджувати – **копити, -плю, -пиш; складати, -дам, -даш** *(щось)*

надалі – *присл.* **надаль, дале**

надання – **наданя**

надаремно – *присл.* **надармо, задармо, задаром**

надати – *Врх.* **нагалити;** *тж.* направити

надбавка – *с.* **підвышчьня;** *Прт.* **підвыжка, -ы** *(у грошах)*

надбання – *ч.* **набыток, -тка;** ***наука – то велькій набыток в жытю***

надбати, придбати – **набыти (набуду, набудеш, набуде);** *тж.* нажити

надвечір – *присл.* **надвечер**

надгробок – *див.* гробниця

надзвичайний – **выняткoвий** *(стан)*

надзвичайно – *присл.* **окрутно(і); преокрутно(і)** *(дуже)*

надійний – **выпробуваний, певний**

надірватися – **надорвати-ся;** *Прт.* **подвигатися, -амся, -ашся**

надіслати – **надослати, послати, -ошлю, -ошлеш** *(листа, телеграму)*

Надія – **Надя, Наця, -і**

надіятися – **покласти-ся; сподівати-ся;** *Врх.* **сподывати ся, сподыяти ся;** *тж.* очікувати

(на щось, на когось) ~ на краще – ***сподіва́ти-ся на лі́пше***

надмірний – **преса́дний**

надміру – *присл.* **надмі́рно(і)**

надоїдати – **докуча́ти, кучы́ти, -чу, -чыш; надокуча́ти, -ам, -аш**

надокучливий = **при́крий**

надріз – **за́різ, на́дтин, -у** *(надрізане місце)*

надто – *част.* **за**; ти ~ поспішаєш! – **за ду́же ся сьпі́шыш!**

надуживання – **надужыва́ня, надужы́тя**

надуматися – **помысли́ти си**; *Врх.* **здума́ти ся** *(інакше)*

надутися – **напучы́ти-ся**

надушений – **напаха́ний**; ~ духами – **напаха́ний парфума́ми**

на забій – **на за́ри(і)з** *(годувати худобу)*

назавжди – *присл.* **на́все, наста́ло**

назад – *присл.* **взад, доза́ду**; *нім.* **цу́рік**; *Хрщ.* **вза́дгуз**; ***а́ни взад, а́ни впе́ред*** *(прик.)*

назва – *с.* **назви́ско**; *Хрщ.* **зва́ня**

назвати, називати – **іменува́ти, менува́ти, -у́ю, -у́єш; клика́ти, -и́чу, -и́чеш**; *Прт.* **наре́кти, -е́чу, -е́чеш**; *ср/хв.* **вола́ти, -ам, -аш**; ***то́ту тре́тю не мену́ю, бо єй сам любу́ю*** *(піс.)*

на згадку – *присл.* **на памя́тку**

наздоганяти – **здыганя́ти, -ям, -яш**; маю його ~ **ма́м го здыганя́ти**

називний – *грам.* **называю́чий** *(відмінок)*

назустріч – *присл.* **навстрі́чу, напро́тив**; *Врх.* **на́встріч, на́стріт**

наїстися – **на́істи-ся** *(насититися їжею)*

найбільше – *присл.* **найве́це, найба́рже**; ***Ле́мкы найве́це пали́ли буковы́ма дырва́ми***

найбільший – **найве́кший**

найвищий – **найвышчий**

найгірший – **найбри́дший, найкєпший**; *Врх.* **найпла́ньший**

найглибший – **найглу́бший**

найдальше – *присл.* **найда́ле**; ~ від кордону – **найда́ле од грани́цы**

найкраще – *присл.* **найлі́пше**

найкращий – *фр.* **люксусо́вий; найлі́пший**

наймання – *ч.* **вербу́нок, -нка**; *тж.* найом

найменший – **найме́ньший**

найми – *ж.* **найма́нка, -ы**; *мн.* **на́ймы**

наймиліший – **миле́йший, наймиле́йший**

наймит – **слу́га, -ы**

найняти – **зыдна́ти, ідна́ти, наідна́ти, -ам, -аш; наня́ти (на́йму, на́ймеш, найме́)**; *Врх.* **наєдна́ти**; *Прт.* **выєдна́ти, -ам, -аш**; *ЛШМ.* **інна́ти** *(запросити на роботу)*; ***зыднали мня сусьі́де до кошы́ня сы́на***

найтонший – **найто́ньший**

найшвидше – *присл.* **найско́рше**; *Прт.* **найско́ре**

наказ – **ро́зказ, -у**; віддати ~ **отда́ти ро́зказ**

наказати, наказувати – **розказа́ти, розказува́ти, -у́ю, -у́єш** *(дати наказ)*

наказовий – *грам.* **розказовий**

накачати – **напомпувати, -ую, -уєш** *(колесо повітрям)*

накидати – **намітувати, -ую, -уєш** *(солому, сіно)*

накидка – **наметка, -ы** *(на голову у жінок)*

накип – *див.* піна

накладати – **класти, накласти, -аду, -адеш; наложыти, -жу, -жыш;** ***накласти сыно до копок***

накладна – *див.* звіт

наклейка – **наліпка, -ы** *(на пляшці)*

наклеп – **наговір, -вору;** *ж.* **обмова, огварка, клевета, -ы**

наклепник – *БГ.* **ляпа** *(про людину)*

наковальня мал. – **бабка, -ы; клепало** *(для клепання коси)*

на колінах – *присл.* **навколінкы**

наколоти, наколювати – *Врх.* **набадкати**

накопичувати – **наскладати, -ам, -аш**

на корачках – *присл.* **раком, рачкы;** ***дітина перше ходит рачкы***

накрапати, накрапувати – **1.** *Верх.* **выцюркати, выцяркати** *(про дощ);* **2. нацяпкати, -ам, -аш** *(рідина)*

накраплений – **накрапляний** *(в крапочках)*

накрити, накривати – **накрыти, -ыю, -ыєш; накрывати, -ам, -аш** *(стіл)*

накричати – **стеремтетати, -ам, -аш** *(різко)*

накрутити – **наруг(к)увати, -ую, -уєш** *(волосся); в знач.* зробити штучні кучері

налагодження – *Прт.* **налагоджыня**

належним чином – *прис.* **суцо;** *в знач.* якісно ***віз быв зробленый суцо***

налив білий – *ж. бот.* **папірівка, -ы** *(яблуко)*

налигач – *нім.* **кабель, -ля;** *тж.* трос

налити – **наляти, -ію, -ієш;** ~ бокал пива – **наляти гальбу пива**

на лихо – *присл. Прт.* **до лиха;** ***до лиха, што ся стало?***

налягти, налягати – *розм.* **наперти, наперати, -ам, -аш**

наляканий – **престрашений;** *Прт.* **настрашений**

намагатися – **старати-ся;** *ЗП.* **напинати ся**

намастити – **насмарувати, -ую, -уєш;** *тж.* намазати; ***насмаруй ліжко лойом, най стоіт спокойом!*** *(піс.)*

намет – *с.* **шатро;** *фр.* **барак**

наметаний – *крав. нім.* **фастриґуваний**

наметування – *крав. нім.* **фастриґа, -ы**

наметувати – *крав.* **фастриґувати, -ую, -уєш; *перед шытям матерію треба фастриґувати руками***

намилити – *Прт.* **намыдлити, -лю, -лиш**

намисто – *мн.* **коралі, -ів;** *рум.* **ґа(е)рдан;** *пол.* **пацю(ьо)ркы;** *Врх.* **ґормуз** *(штучний корал); Стб.* **пацєрікы;** *ЗП.* **монисто; *дивують-ся люде, же не мам коралів*** *(піс.);* ***кади-с (Марись) вішала свої пацюрочкы*** *(піс.)*

намір – **замір, -у; помысел, -слу;** ***хпав на помысел*** *(прик.)*

намісник – *іст.* **посадник**

намовити, намовляти – **нагваряти, -ям, -яш; підюджувати, -ую, -уєш**

намотувати – *текст. БГ.* **снувати** *(пряжу)*

намочити – **змачати, -ам, -аш;** ~ ноги – **змачати ногы**

намучитися – **натрапити-ся**

нанести – **1.** *Врх.* **нагорнути; 2. навлечы, -чу, -чеш;** *Пвн.* **понавлікати** *(багато);* ***вода нагорнула дуже каміня і патыча***

нанизу – *присл.* **наспід, насподі**

нанизувати, низати – **силити, силяти, -ям, -яш** *(про намисто)*

на них – **на ни, на ны**

нанівець – *присл.* **нанич;** ***він допровадив свою газдивку нанич***

на ногах – *Врх.* **ходячы;** ***на ходячы нагло гмер*** *(не хворіючи)*

на нього – *займ.* **на него;** ~ не можна надіятися – **на него не мож ся покласти**

наодинці – *присл.* **на самоті, сам-на-сам**

наосліп – *присл.* **наосьлєп, насьлєпо;** *тж.* всліпу

напад – **атак, -у;** *Прт.* **нальот, -у** *(раптовий)*

напасть – **напаст, -ы;** *рідк.* **нагаб, -у;** *тж.* агресія

напевно – *присл.* **певні(о)**

напекти – *кул.* **напечы, -чу, -чеш**

наперед – *присл.* **допереду, напред**

напередодні – *присл.* **впередден;** ~ свята – **впередден сьвята**

наперстянка великоцвітна – *бот.* **жовты дзвіночкы, -тых ...ків**

напилок – *техн.* **пильник;** *нім.* **рашпіль, -пеля** *(з грубою насічкою)*

написання – *ж. грам.* **писовня, -і**

напитися – *Врх.* **замочыти ся, упити ся;** *Пвн.* **втрінкати ся** *(горілки, вина)*

напиток – *с.* **питя, трунок, -нку** *(алкогольний)*

напівголосно – *присл.* **тихо, потихы**

напівживий – **півжывий**

навівжирний – **півтлустий**

напій – **1.** *груб. пол.* **люра, -ы** *(поганий: вино, кава);* **2. лимонада, -ы** *(лимонний);* **3.** *фр.* **оранжада, -ы** *(апельсиновий)*

напір – **тисьніня** *(води)*

напічнявити – **напічніти**

наповнення – **наповніня**

напоказ – *присл.* **на параду;** *Прт.* **одпарады**

наполегливий – **завзятий, напористий**

наполовину – *присл.* **навпів(л), напів, вдвоє менше**

наполягати – **доказувати, -ую, -уєш** *(щось)*

наприкінці – *присл.* **накінец;** *Прт.* **накінци, наостаток, насамконец**

наперекір – *присл.* **напрекор;** *ЗП.* **навкіркы**

наперстянка – *ч. бот.* **наперсник, наперстник**

наполягати – **силувати, -ую, -уєш**

направити, направляти – **скєрувати, -ую, -уєш**

наприклад – *присл.* **напримір, примiром**

на продаж – *присл.* **на продай;** ***гнєски маме на продай молоко, масло, сыр і яйця***

напроти – *див.* навпроти

напруга – **напружыня, напнятя; острота, -ы**

напружений – **напнятий, напятий**

напруження – **напнятя, напятя**

напрямок – **кєрунок, -нка;** в іншому ~ ку – **в другому кєрунку**

напувати – **поїти (пою, поїш, поїт; поїме, поїте, поят);** *Пвн.* **напавати** *(худобу)*

напхати – **наладувати; напакувати, -ую, -уєш**

нарвати – **наторгати, -ам, -аш;** ***ід, наторгай си вышен!***

наречена – **невіста, -ы; дівка на выдані;** *тж.* молода; ***наша млада невіста шувни скірні принесла*** *(піс.)*

наречений – *див.* молодий

нарешті – *присл.* **наконец, напослід, напослідок**

нари – *див.* тапчан

нарив – *мед.* **1. боляк, желізак, чыряк;** *Врх.* **вред;** *Ргр.* **отік, -у** *(гнійна виразка);* **2.** *БГ.* **вытрут** *(на стопі ноги);* **3.** *Врх.* **загне(і)тиця, загніт** *(на пальці під нігтем)*

наривати – *розм.* **оберати -ся;** *Пвн.* **зберати ся, ятрити ся;** ***оберат ся мі на нозы***

нарис – *мист.* **студи(і)я, -иі;** ~ си з історії – **студиі з гісториі**

нарівні – *присл.* **єднако**

наріжний – **угольний, роговий;** ~ камінь будівлі – **угольний камін будовы**

нарізати – **1. накраяти, -раю, -раєш** *(хліб);* **2.** *техн.* **ґвінтувати, -ую, -уєш**

нарікання – **нариканя**

нарікати – **нарикати, -ичу, -ичеш; бідакати, -ам, -аш;** *Врх.* **вайк(ч)ати, ж(дзь)вяндати, жуґрати; маручати, мырчати;** ***чом ты плачеш, чом наричеш, чого тобі жаль?*** *(піс.)*

народ – **нарід, -роду; нация, -иі;** *тж.* населення; український ~ **украіньскій нарід**

народний – **людовий**

народжений – **роджений;** *книж.* **рожденний**

народження – **народжыня, родження**

народити, народжувати – **1.** *заг. Врх.* **прі(и)нести;** *ЗП.* **нащадити; 2. котити-ся** *(про кішок, овець);* **3. скопылити-ся** *(байстрюка);* ***кобыла ожеребила-ся і принесла гача***

народитися – **вродити-ся;** ***вродив ем ся на зеленій Лемківщыні***

нарощення – **нарощыня**

наручники – *спец. Прт.* **кайданкы, -ів**

нарядитися – **выстроіти-ся;** *тж.* причепуритися

насамкінець – *присл.* **насамконец**

насамперед – *присл.* **наперед, пре-**

довшыткым; *Врх.* **на самий перед, предвся, прився;** ***треба предовшыткым мати на памяти***

на світанку – *БГ.* **дідня;** *Хрщ.* **до дня, диння;** ***гнескы встав см дідня***

насильно – *присл.* **ґвалтовно(і); мусово, під примусом, силом;** ***на Схід і Захід Лемків выселяли під примусом***

насильство – **ґвалт, -у;** *тж.* свавілля

насип – **1. насып, -у;** *ж. нім.* **бурта, штрека, шкарпа, -ы;** *ч.* **вал, -у** *(землі);* **2.** *ж.* **заспа, -ы** *(піскові дюни, снігові замети)*

насіння – **насьіня;** *Врх.* **сыменец;** *ЗП.* **сімня** *(з конопель, льону);* ***высушене насьіня бука ма добрий смак***

насічка – *ч. нім.* **карб, -у;** ~ ки на деревах – **карбы на стромах**

наскрізь – *присл.* **навыльот;** ***куля прешла навыльот през карк***

наслідок – **выслід, -у** *(негативний); пол.* **скуток, -тку;** *мн.* **скуткы, -ток;** ~ дки роботи – **скуткы працы**

наслідувати – *груб.* **мавпувати, -ую, -уєш;** *Врх.* **подріжняти ся** *(когось)*

насморк – *мед. ж.* **простуда,-ы;** *нім.* **катар, -у;** *Врх.* **рима;** *Ргр.* **нежыт, падха;** *Хрщ.* **кыхавка;** *тж.* нежить; я маю ~ **мам катар**

насос – *ж. техн. фр.* **1. помпа, сикавка, -ы** *(пожежний);* **2. помпка, -ы** *(велосипедний);* велосипедний ~ **помпка для ровера**

насправді – *присл.* **доправды, зіправди, зоправду, поправді**

насталити, насталювати – *спец. Врх.* **нанадити;** ***здало бы ся нанадити сокыру***

настелити – **оде(ы)лювати, -юю, -юєш** *(підлогу)*

настил – *мн. нім.* **ди(е)лі;** *Врх.* **дылина** *(дошки для підлоги)*

настирливий – **вйідливий;** *Врх.* **вйілий;** він був дуже ~ **він быв барз вйідливий**

настирливо – **вйідливо**

настіж – *присл.* **навсте(і)ж**

настій – **напар, -у**

настовбучився – **наїжыв-ся**

настільки – *присл.* **натилько;** *Врх.* **натівко**

настільний – **настольний**

настоянка – **1. вышняк, -у** *(на вишні);* **2.** *нім.* **вермут -у** *(на полині);* **3. теренівка, -ы** *(на терені);* **4. травни(я)к** *(на травах)*

наступ – **1.** *ж. війс. нім.* **офензива, -ы; 2.** *спорт.* **атак, -у**

наступний – **переступний; на другий** *(день, тиждень, рік)*

насупитися – *Врх.* **завіряти**

натирати – **натерати, натерти, начухати, -ам, -аш**

натискати – **наперати, наперти, -ам, -аш**

натовп – *ж.* **гурма, галяйстра, товпа, -ы; тлум, -у** *(дітей); Врх.* **табала;** *тж.* юрба

натомість – *присл.* **затоміст**

натрапити – **натрафи́ти, -флю, -фиш**

натрусити – **натря́сти, -су, -сеш**; ~ груш – **натря́сти гру́шок**

натще – *присл.* **на́шче, на́шче-се́рце;** *в знач.* не ївши; ***до спові́ди ходи́ло-ся на́шче***

натура – **приро́да, -ы**

натураліст – **приро́дник**

натуральний – **правди́вий; приро́дній, -ня, -нє**

натурник, натурниця – *мист.* **мо́дель, -лі; моде́лька, -ы**

натхнення – **натхне́(і)ня** *(творче піднесення)*

натюрморт – *ж. мист.* **ме́ртва нату́ра, -вой ...ры**

натягувати – **наті(я)га́ти, -у́ю, -у́єш**

нафталін – *хім.* **нафталі́на, -ы**

нафта-сирець – **ро́па, кам(н)фі́на, кыпя́чка, -ы;** *див.* солі розчин; ***жо́втом гли́ном з ро́пом малюва́ли зру́бы хыж***

нафтовий – **нафтя́ний**

нафтовик – **на́фтяр**

нахабний – **зух, хам; зуфа́лий;** *пол.* **безче́льний** *(про людину)*

нахил – **на́клі(о)н, -у; ді́вча ма на́клін до малюва́ня**

нахилений – **скоси́стий**

нахилити, нахиляти – **нахыли́ти, нахыля́ти, -ям, -яш**

нахмурений – **запохмуре́ний**

нація – **на́ция, -ии**

начальник – **зве́рхник**

начерк – **1.** *літ.* **за́рис, -у; 2.** *мист. нім.* **шкіц**

начинка – *кул.* **начы́нка, -ы;** *Врх.* **напра́ва**

начиняти – **направля́ти, -ям, -яш; *кы́шкы направля́ют с кру́пами і кырвьом***

начистити – **выпуцува́ти, -цу́ю, -цу́єш** *(до блиску)*

начорно – *присл.* **набру́дно**

наш – *займ.* **наш, на́ше (нашо́го, нашо́му, на́ше, на́шым); на́ша (на́шой, на́шій, на́шу, на́шом); *на́ше ма бы́ти зве́рха!*** *(прик.)*

нашатир – *хім.* **амо́няк, -у;** *пол.* **са́льмяк, -у**

нашвидку – *присл.* **на ско́ру ру́ку**

нашивка – *військ. фр.* **ля́мпас, -у** *(вздовж штанів)*

нашийник – **наше́(и)льник, сьті́гач;** *Прт.* **спи́рач** *(в упряжі)*

наші – *мн.* **на́шы (на́шых, на́шым, нашы́ма)**

нашкірний – *мед.* **наско́рний**

нашкодити – **зашкоди́ти, пошкоди́ти, -джу, -диш;** *Прт.* **набро́іти, побро́іти, -о́ю, -о́іш;** ***як не помо́же, то не зашко́дит*** *(прик.)*

нащадок – **насьлі́дник, нашча́док;** *мн.* **насьлідни́кы, нашча́дкы**

нащо – *присл.* **на́што, по́што;** ~ мені велосипед? **по́што мі ро́вер?**

нащупувати – *див.* намацувати

неабияк – *присл.* **небы́як;** *Прт.* **не бы́ле-як**

небагато – *присл.* **ма́ло хто (што);** *пол.* **неве́льо;** ~ людей знають про це – **ма́ло хто зна́ о тым**

небажаний – **непожада́ний**

не бери! – *нак.* **не́ бер!**

небилиці – *мн.* **телефе́нькы, -ів**

небіж, небога – *див.* племінник, племінниця

небіжчик – **мрец, ме́рця;** *Рґр.* **вме́рец**

небо – *рідк. Рґр.* **облóга**

небокрай – **не́бо-схыл, -у** *(видимий простір)*

небуття – **небы́тя**

неважко – *присл.* **нетру́дно(і)**

невгамовний – *пол.* **безгаму́льний**

невдалий – **неуда́ний**

невдача – **неповоджы́ня;** *нім. чес.* **пех;** *тж.* невезіння

невдовзі – *див.* незабаром

невеликий – **неве́лькій, -ка, -кє;** *мн.* **неве́лькы;** це є ~ кі гроші – **то сут неве́лькы піня́зы**

невже – **напра́вду, де́жбы, хы́баль, і́д же**

невигідно – *присл.* **некори́стно(і)**

невидимий – **невидо́чний;** ~ ма допомога – **невидо́чна помі́ч**

невизначений – **невыра́зний, сы́рий; ния́кій, -ка, -кє;** *тж.* блідий, нечіткий

невимушений – **ві́льний, про́стий;** *тж.* розкутий

невинний – **непоро́чний**

невистачати – **бракува́ти;** ***бра́кує му пташо́го молока*** *(прик.)*

невихований – **непоцти́вий;** ~ хлопець – **непоцти́вий пари́бок**

невичерпний – **невычерпа́ний**

невідмінюваний – *грам.* **несклóнний**

невідомий – **незна́ний;** у ~ мому напрямку – **в незнаному кєру́нку**

невідомо – *присл.* **не зна́тя;** ***не зна́тя, што бу́де да́ле***

невільник – **нево́льник**

невірний – **неправди́вий, неправидло́вий;** *тж.* неправильний; ~ на нота – **неправди́ва ню́та**

невістка – **1. брато́ва; 2. сино́ва, -вой** *(жінка брата, сина)*

невмитий – **мазура́тий;** *Рґр.* **мурца́тий, шпіна́вий** *(про людину)*

невмілий – **безда́рний, непотрі́бний**

невміло – *присл.* **бездарно(і);** *Прт.* **нетра́фні**

невпевнено – *присл.* **ния́ко, не по со́бі;** почуватися ~ **чу́ти-ся ния́ко**

невпинний – **неуста́нний**

неврівноважений – *див.* запальний

невтомний – **незмордува́ний, ре́вний;** *Врх.* **начали́стий;** ***начали́стий – тот, што аж го́рит до робо́ты***

невтримний – **неповстрима́ний**

невчасно – *присл.* **неначáсі;** *Врх.* **не́час;** ***вшы́тко бы-м знав по неча́сі***

невчений – **не́ук;** *в знач.* невчена людина

негайно – *присл.* **пі́льно;** *Прт.* **до́раз, дорaзі́цько;** *ЗП.* **ле́том;** мені потрібно ~ ! **мі тре́ба пі́льно!**

негарний – **бри́дкий;** *Прт.* **непозі́рний, -на, -не**

негарно – *присл.* **нела́дно(і), нефайно(і); у́ємно(і);** *тж.* погано

негатив – *ж.* **клі́ша, -ы** *(фото)*

негідник – *груб.* **ґа́вґан; нікче́м-**

ник; *пол.* **ла́йдак, ло́бус; лю́мпак, льо́тер, -тра**; *нім. угор.* **гу́нцвот; ше́льма, -ы**; *Врх.* **пла́нник**; *Ргр.* **гунци́тиско, гу́нцут**; *БГ.* **ме́рза**; ***пла́нник – чло́век до ничо́го не су́ций***

негода – **псо́та, сло́та, блюхави́на, хля́па, -ы**; *пол.* **шару́га, -ы**; *Врх.* **лептави́ця, па́пля, сліт, сліть**; *Ргр.* **нехви́ля, плю́та, плютави́на** *(затяжна дощова погода)*; ***на то́ту па́плю не хцу і́ти***

негр – **Му́рин; Ни́(е)ґєр, -ґра**; американський ~ **гамери́цкій Ни́ґєр**; ***Му́рин ни́гда не бу́де бі́лым, а бо́ртак – му́дрым*** *(прик.)*

недавній – **донеда́вний, неда́вний**

недавно – *присл.* **недода́вна, донеда́вна**; *рідк. Врх.* **даві́**; *Ргр.* **гы́нто, а́де**; ***лю́бця моя степода́вня, лю́бив-єм тя донеда́вна*** *(піс.)*

недаремно – *присл.* **неда́рмо**; *в знач.* не без підстав

недбало – *присл.* **бу́д-як, як-не́буд** *(недобросовісно)*

недбальство – **нехлю́йство**; ***чло́век те́рпит през вла́сне нехлю́йство***

недешево – *присл.* **нету́ньо**; квартира коштувала ~ **помешка́ня вартува́ло нету́ньо**

Неділя Квітна – *рел.* **Цві́тна Неді́ля, -ной ...лі**; *Врх.* **Квітни́ця, -і**

недобре – *див.* негарно

недоброзичливець – **злозы́чник**; *Врх.* **неприя́зник**

недоброзичливий – **злозы́чний, неприхы́льний, неприя́зний**

недоброякісний – *Врх.* **приплошы́стий**; ***жы́то приплошы́те, кєд ду́же ма на́мелю***

недогляд – **недо́зір, -зо́ру**

недогризок – **огры́зок, -зка**; ~ олівця – **огры́зок олу́вка**

недоїдання – **недоіда́ня, недожывлі́ня**

недокурок – **ога́рок, -рка**; *нім.* **стюк, сьцюк, -у**; *Прт.* **цюк, -а**; *ЛШМ.* **ба́ґов**; ***поіха́ли на лу́кы, розторга́ли на сьцю́кы*** *(піс.)*

недоладний – **коструба́тий**

недолік – *ж.* **ва́да, -ы; ґанч, ґандж, -у; недоста́ток, -тка; сказ, -у**; *ж.* **хы́ба, -ы**; *рідк. Прт.* **фе́лєр, -а**; *тж.* огріх

недолугий – *пол.* **о(у)фе́рма, -ы** *(людина)*; *тж.* тюхтій

недолюд – *ж. груб. нім.* **бе́сти(і)я, -иі**; *пол.* **бестия́льскій**; *Прт.* **окру́тник, -а; окрутни́ця, -і**

недопитки – *мн.* **зли́вки, -ів** *(пивні)*

недоречно – *див.* невчасно

недоросток – *груб.* **корду́пель, -пля**; *Прт.* **шкут, -а**; *Пвн.* **шпунт** *(низькоросла людина)*

недосвідчений – **невпра́вний, нескуше́ний**; ~ ні руки – **невпра́вны рукы**

недоставати – *див.* невистачати

недостача – **1. брак, -у** *(зіпсута продукція; відсутність чогось)*; **2.** *фін. пол.* **ма́нка, -ы** *(в касі)*

недоступний – **непристу́пний**

недотепа – *див.* нездара

недоуздок – *ж. Врх.* **гузджени́ця,**

о́глав *(з пряжі або шкіри)*
недуга – *див.* хвороба
нежданий – *див.* несподіваний
нежилий – **незамешка́ний**; ~ будинок – **незамешка́ний дим**
нежить – *мед. нім.* **ка́тар, -у**; схопити ~ **закатарити-ся**
незабаром – *присл.* **в(г)нет, ско́ро, незадо́вго, неодо́вго, неодо́взы, не так дале́ко**; ***внет перене́сли нас в і́нче мі́сце***
не задумуючись – *присл. Прт.* **без нами́слу**
незаконно – **протипра́вно**; виселення було ~ не – **выселі́ня было протипра́вне**
незалежний – **непідле́глий**; ~ на держава – **непідле́гле па́ньство**
незаплямований – *Врх.* **незмаза́ний**
незбагненний – **незбада́ний**; *тж.* незрозгаданий; ~ на таємниця – **незбада́на таі́на**
незважаючи на – *присл.* **по́при, про́то, ми́мо же; ты́м то**; *тж.* всупереч; ***хоц бы-с не хтів, про́то маш терпі́ти*** *(піс.)*
незвичайний – **надосо́бний, незвы́клий, необыча́йний**
незвичайно – *присл.* **над-звы́чай, незвы́кло (і)**
незгасимий – **невыга́слий, непога́слий**; *тж.* непогасний; ~ вогонь – **невыга́слий о́ген**
незгідний – **незго́дний** *(з ким – чим)*
незгода – **зва́да, -ы**
незграбний – **незда́рний**; *Врх.* **ога́вний**; *тж.* невправний, недоладний
нездара = *груб.* **байта́ла, бете́га -ы; бе́тюг, ну́твак** *чес.* **бамбу́ла, -ы; шту́рп(м)ак**; *БГ.* **буц**; *Прт.* **байту́ля, -і; бе́нцвал, бо́вван, -а; дра́гон, -а; ока́ра, покра́ка, -ы**; *(незграбна, неповоротка людина)*; *тж.* незграба
нездатний – **него́дний, несу́ций**; ***він несу́ций до ничо́го***
нездібний – **нездо́льний** *(до чогось)*
нездоланний – **непоко́наний**
нездоровий – **нездра́вий**; *в знач.* хворий; ~ ва цікавість – **нездра́ва цєка́віст**
незнання – **незнайо́міст** *(в чомусь)*
незручний – **невыгі́дний**
незручно – *див.* ніяково
незчисленний – **незліче́ний, непреліче́ний**
неї – *займ.* **нєй, ны, ню**
нейлон – *текст.* **ни́льон, -у**
нейлоновий – **нильоно́вий**; ~ ва блузка – **нильоно́ва блю́зка**
нейтральний – **нев(у)тра́льний**
не кращим чином – *присл.* **ненайлі́пше**
нелегальний – **нелєґа́льний**
нелегально – **нелєґа́льно(і)**; *в знач.* незаконно; ***на́шы лю́де жы́ют за грани́цьом нелєґа́льно***
нелегкий – **нела́твий**
нелюдяний – *Врх.* **незлю́дний, невлюдний**
не маємо – **не ма́ме, не ма́єме**; *рідк.* **не ма́мы**; ~ причини – **не ма́ме приво́ду**
нема, немає – *присл.* **нє́є, не́ єст, ніт**; *Врх.* **не(і́)ма, ны́ма, ныт**;

без хліба, неє обіда *(прик.);* ***ніт юж моїх родичів***

неміцний – **розлізлий** *(шнурок)*

намовля – *рідк.* **пахоля**

ненавидіти – *Прт.* **мерзити, -зію, -зієш** *(викликати огиду)*

ненависть – **ненави(і)ст**

ненавмисне – *присл.* **нехтячы;** *тж.* ненароком; це сталося ~ **то ся стало нехтячы**

не найгірший – *Прт.* **неостатній, -ня, -нє;** *в знач.* чогось вартий

ненажера – **ненаситец, -тця; обжерник;** *Врх.* **пажерач(к);** *Ргр.* **жрак, жрафа, жырак;** *Прт.* **ненажертий, -та, -те; пажера, -ы** *(про людину);* *тж.* обжера

ненаситний – **лакомий;** *Врх.* **обжерливий;** *Прт.* **ненаядлий, -ла, -ле**

ненаситно – *див.* ласо

необачний – *пол.* **похопний** *(до чогось);* *тж.* схильний

необачно – *присл. Прт.* **небачно(і);** *тж.* необережно; ***небачні став-єм му на ногу***

необмежений – **неограничений**

необмежено – *присл.* **неограничено(і)**

необтесаний – *Прт.* **неокресаний, -на, -не** *(необроблене дерево); перен. про людину*

необхідний – **конечний**

необхідність – *нім.* **мус** *(сувора);* ***маме мусово тото справдити!***

неоглядний – **недозримий, необзорний**

не один – *числ.* **неєден** *(багато хто)*

неодмінно – *присл.* **конечно(і);** *тж.* обов'язково

неодружений – **неженатий;** ~ хлопець – **неженатий парибок**

неохоче – *присл.* **нерадо**

неочікуваний – **неочекуваний**

непередбачений – **непредвиджений;** ~ на ситуація – **непредвиджена оказия**

непереконливий – **непреконливий**

непереможний – **непоконаний, непоборний;** *тж.* незламний

непідходящий – **невластивий;** *тж.* невідповідний; ~ ща компанія – **невластиве товариство**

неповний – **несповний**

не повністю – *присл.* **несповна;** ***він несповна розуму*** *(прик.)*

неповороткий – **незґрабний**

непоганий – *розм.* **незгірший, незлий;** ~ учень у класі – **незгірший ученик в клясьі**

непогано – *присл.* **незь(ж)лі, незгірше, ненайгірше**

не погоджуватися – **противитися;** *в знач.* чинити опір

непогрішний – *див.* безпомилковий

непогрішно – *див.* безпомилково

неподалік – *присл.* **неподалеки(о), неоподаль, оподаль;** *тж.* поблизу; ~ вокзалу – **неоподаль дворця**

непоказний – **неповидний** *(собою)*

непокірний – **прекорний;** *тж.* впертий

непокоїти – **муляти, -ям, -яш**

непомітний – **невидочний**

непохитний – **непохытній, -на,**

-нє
неправда – *нім.* **фальш, -ы**
неправильний – **непопра́вний**
неприбутковий – *Прт.* **непопла́тний, -на, -не**
непривітний – *див.* похмурий
непридатний – **незда́тний;** *Прт.* **него́дний, -на, -не**
неприємний – **при́крий;** *пол.* **оту́пний;** *тж.* гидкий
неприємність – **приго́да, -ы**
неприємно – **при́кро;** *пол.* **оту́пно;** ~ на розмова – **при́кра бесі́да**
неприручений – *Прт.* **неосвоє́ний, -на, -не**
непристосований – **непристосува́ний**
неприступний – **нездобы́тий;** *тж.* недоступний
непритомний – **безпритóмний**
непробачний – **невыбача́льний;** *тж.* непрощенний
непроглядний – **кроме́шний, непрозрі́нний** *(темрява)*
непроханий – **незва́ний;** *тж.* непрошений
непрощенний – **невыбача́льний, непробача́льний;** *тж.* непробачний
нервовий – **не́рвус** *(дратівлива людина)*
нервуватися – **денервува́ти-ся;** не хвилюйся, не ~ уйся! **не прени́май-ся, не дене́рвуй-ся!**
нерест – *с.* **те́рло;** *БГ.* **ме́рест** *(місце)*
нерівний – *див.* шорсткий
нерівня – **не ро́вен;** ***доста́ла-м ся старо́му, не ро́вен він личка мо́му*** *(піс.)*
нерішучий – *див.* несміливий
нероба – *див.* лінивий
нерозбериха – *див.* бала́ґан
нерозвинений – **недорозвине́ний**
нерозмірний – **непомі́рний** *(з чим, до чого); тж.* непропорційний
нерозривно – *присл.* **нерозорва́но**
нерозуміння – *невідм.* **не до поя́тя (поня́тя)**
нерозумний – **малоу́мний;** ~ на людина – **малоу́мний чло́век**
не рухай! – *нак.* **не́ руш!**
несамовитий – *див.* **навіжений**
несвідомий – **несьвідо́мий** *(чого)*
несвоєчасно – *присл.* **не на́час**
несерйозний – **непова́жний**
неси! – *нак.* **нес!**
несказанний – **невымо́вний, невыповідже́ний, невысловле́ний**
нескінченний – **оконе́чний**
нескладний – **незґра́бний**
не слід – *присл.* **не ва́рто**
несмачний – **без сма́ку, не ма сма́ку;** суп – ~ **зу́па не ма сма́ку**
несміливий – **несьмі́лий**
не співчувати – **не ма́ти се́рця**
несподіваний – **наре́мний, неочекува́ний, рапто́вний;** ~ на буря – **рапто́вний гура́ґан**
несподівано – *присл.* **враз, на́гло(і), на́раз, неочекува́но(і), наре́мно(і);** *Прт.* **ґвалто́вні;** ***на́раз хто́си запу́кав в двери; о́сін то́го ро́ку при́шла барз неочекува́ні;*** *тж. див.* раптово
неспокій – **занепоко́їня;** *Прт.* **непо́кій, -ко́ю**
несприйнятливий – **одпі́рний**
нестерпний – **докучливий, незно́сний;** ~ на дитина – **незно́сне ді́тя**

нести – **нести (нюс; несе́ме, несе́те, не́сут)**; ніс і недоніс – **нюс і недо́нюс**

Нестор – **Не́стер, -то́ря**

нестриманий – **невытрима́ний**

нетверезий – **нетере́збий, нетре́звий**

нетля – *зоол.* **цьма, -ы**; *Врх.* **масляни́ця, уши́ця, цма** *(нічний метелик)*; ***цьма лі́тат по но́чах***

неточний – **недокла́дний**

нетривкий – *див.* неміцний

нетрі – *ж.* **пари́я, -ии** *(лісові хащі)*

нетутешній – **нетуте́йший** *(чужий)*

неф – *ж. арх.* **на́ва, -ы**

нехай – *част.* **бо́дай, на́(я)й**; *див.* хай; ~ прийде – **най при́де**; ~ буде – **ме́нше з тым**

нехотячи – *див.* ненавмисне

нехтувати – **зневажа́ти, -ам, -аш**

нецьки – *ж.* **балі́я, -лии**

нечепура – **бру́дас; не́хлюй, -ю́я** *(неохайна людина)*

нечесний – **непоцти́вий, неучти́вий**

нечистоплотний – *Прт.* **сме́рдзюх, -а** *(людина)*

нечуваний – **незна́ний**

нещасний – **нешча́сний**; *Врх.* **пренесче́сний**; ***до чо́го ня дове́ла лю́бост пренесче́сна*** *(пic.)*

нещастя – **нешче́сьт(ц)я**; *ж.* **бі́да, на́паст, -ы**

неякісний – **скапара́ний**

нива – **1.** *заг.* **рі́ля, -і**; **2.** *Прт.* **орани́на, -ы** *(зорана)*

нижній – **долі́шній, спі́дній, -ня, -нє**; ~ щелепа – **долі́шня шче́ка**

нижче – *книж.* **ни́жей**; *Врх.* **пони́же**; ***пони́же мли́на – гу́ста верби́на*** *(пic.)*

низ – **спід**, *род.* **спо́ду** *(внутрішня сторона)*

низенько – *присл.* **низы́цько**

низина – **поді́л, подо́лу**

низом – *присл.* **до́лом, спо́дом**

низ сорочки – **дрі(и)к, -у**

низький – **ни́з(с)кій**, *поет.* **низо́йкій, -ка, -кє**; *тж.* невисокий; ~ на зріст – **ни́зкій ро́стом**

низько – *присл.* **ни́з(с)ко**

нинішній рік – *Ртр.* **натепе́рік, тепе́рік; натера́зрік, тера́зрік**

ними – *займ.* **нима**

нині – *див.* сьогодні

нирки – *мн. анат.* **по́чкы, -чок**; *пол.* **не́ркы**; *слов.* **покру́ткы**

нирнути, ниряти – **скочы́ти ну́рк(ц)а, ны́(у)рцем, ны́рчака**; ~ у воду – **скочы́ти ну́рка (в воду)**

нирок – *зоол. Врх.* **но́(у)рец**

нити – *див.* нарікати

нитки – *ж.* **1. дра́тва, -ы** *(шевські)*; **2.** *крав.* **фастри́га, -ы** *(для наметування)*

нишпорка – *спец.* **та́йняк**

нищити – **нищы́ти, -щу, -щыш; рунтува́ти, -у́ю, у́єш; гарата́ти, -а́чу, -а́чеш; плюндрува́ти, -у́ю, -у́єш**

ні – *спол. част.* **а́ни, ни, нє, ня, ніт**; ***те́раз не засьві́тит а́ни під обла́чок*** *(пic.)*; ***ніт то́го, што́м глядав***

ніби – *присл.* **ні́бы, ні́быто, гей-**

бы, я́ко, яко́бы; *ЗП.* **ги́бы;** *тж.* неначе

нівечити – **поневіря́ти, -ям, -яш;** *Врх.* **зніверíти, ніве́рити**

нівідкіля – *присл.* **одни́каль, нио́дкаль;** *тж.* нізвідки

ніготь – **ні́хот, ні́хтя;** *груб.* **пазу(ю)р, -а** *(у тварин); мн. пол.* **пазно́г(х)ті;** *Врх.* **но́гот**

ніде – *присл.* **ни́ґде;** *Врх.* **ни́ґдераз;** ~ нікого не було – **ни́ґде нико́го не было**

ні до чого – *присл.* **до ничо́го, без потре́бы**

ніж – **1.** *заг.* **ниж, ныж,** *род.* **но́жа; 2.** *пол.* **ґ(к)нип, -у** *(короткий шевський);* **3. ко́сак, сы́кач, те́сак** *(широкий, для капусти, м'яса);* **4.** *ж. Врх. Рґр.* **косту́ра, косту́(ы)рка** *(для різання худоби);* **5. ві́сник; обіру́чний, обру́чний ~ ; струг;** *Прт.* **о́сник, -а** *(з двома ручками, для тесання);* **6.** *ж.* **скрепта́чка, -ы** *(для чищення картоплі);* **7. че́піль, -пеля** *(з дер. ручкою)*

ніжний – **делікатний; субте́льний;** *тж.* тендітний

ніжно – *присл.* **деліка́тно(і);** *ЗП.* **уми́льно**

нізащо – *присл.* **за́нич, низа́што** *(мати когось)*

ніздрі – *мн. анат.* **ні́(о)згрі;** *Врх.* **ноздри, носа́вкы, носа́(у)лькы**

ні з того, ні з сього – *Хрщ.* **здо́бра ди́ва;** *в знач.* несподівано; ***здо́бра ди́ва мня хтів би́ти***

нікого – *присл.* **нико́го**

ніколи – *присл.* **ни́ґда(и), нико́ли, одро́ду**

нікому – *присл.* **нико́му**

нікуди – *присл.* **ника́ди;** не йди ~ ! **не ід ника́ди!**

нікчема – **ми́мра, -ы;** *Врх.* **бете́ґа, бете́ґота; даре́бак, дрант, о́хаб, планник, шкут;** *перен.* **ничгід;** *Прт.* **ба(е)йдак, лайдак, -а; дрань, -ня;** ***бете́ґа не зда́тний до ничо́го***

нікчемний – **ли́хий;** *пол.* **ні́клий;** *тж.* неважний, незначний

німець, німкеня – **Ні́мак; Ні́мец, -мця; Ні́мка, -ы; Ні́мкыня, -і;** *груб.* **ґєрман, шваб**

німецький – **німе́цкій, -ка, -кє** *(від Німеччина)*

німіти – **деревяні́ти** *(втрачати чутливість)*

нінащо – *присл.* **на́-нич;** *Врх.* **ни́нач**

ні про що – *займ.* **ни про́ што**

ніс – *анат.* **ни(і)с,** *род.* **но́са;** *груб.* **но́халь, -ля;** *нім.* **шно́бель, -бля** *(вел.)*

ні се, ні те – *БГ.* **ни се́, ни то́**

нітрішки – *присл.* **а́ни кус/ку́сцьок;** *Прт.* **ни́кус**

ніхто – *займ.* **ни́кто (нико́го, нико́му, ни́кым, ни́кыма); ни́хто;** *рідк. Врх.* **ник**

нічиє – *присл. с.* **ничы́є**

нічиї – *мн.* **ничы́і (ничы́іх, ничы́ім, ничы́іма)**

нічий – *присл.ч.* **ничы́й (ничы́його, ничы́йом, ничы́є, ничы́ім)**

нічия – *присл. ж.* **ничы́я (ничы́йой, ничы́ій, ничы́ю, ничы́йом)**

нічліг – **но́чліг, -у**

нічний – **но́чний**; ~ поїзд – **но́чний по́тяг**

нічого – *присл.* **нич (ничо́го, ничо́му, ни́чым)**; *пол.* **ніц**; ***мі ни́ч од нєй не тре́ба!***

нічого собі – *присл.* **я́ко-та́ко, ся́ко-та́ко**

ніша – *пол.* **фраму́га, -ы**

ніщо – *присл.* **ни́што**

ніяка – **ния́ка (ния́кой, ния́кій, ния́ку, ния́ком)**

ніяке – *присл.* **ния́кє**

ніякий – *присл.* **ния́кій (нияко́го, нияко́му, ниякым)**

ніяк, ніяко – *присл.* **ни́як, ния́ко**; *мн.* **ниякы** *(немає як)*

ніяковіти – *Прт.* **пешы́тися, -шу́ся, -шы́шся**

ніяково – *присл.* **ния́ко**; *Прт.* **несво́йо**

но! – **вйо!** *(крик на коней)*; *тж.* же

новатор – **онови́тель, -ля**

новела – *літ. італ.* **нове́ля, -і**; *тж.* оповідання

новеліст – *літ.* **новелі́ста, -ы**

новина – **нови́зна, -ы**; *Врх.* **ново́та**; погана ~ **кєпска нови́зна**

новобранець – *військ.* **вербува́нец, -нця**; *нім.* **ре́крут**

нововведення – *ж.* **нови́на, -ы**; **новаци́(і)я, -ии**

новосілля – **новосьі́ля**

нога – *анат.* **но́га (но́гы, но́гом, на но́зы)**; *мн. мал.* **ноже́нькы, -ньок**; *вел.* **ножы́ска, -сок**; *груб.* **ла́ба, -ы**; *дит.* **но́зы**; *мн.* **ногы**

ножик складаний – **1. кляп, кля́пач, кляпа́чык**; *Врх.* **кла́пачик, кла́птош** *(без пружини)*; **2. цизо́рик** *(кишеньковий)*; ***а за тот пі́торачы́ско, купи́ла-м си кляпачы́ско*** *(пiс.)*; ***зло́жыв-ся, як цизо́рик*** *(прик.)*

ножниці – **1.** *мн. заг.* **ножы́ці, -ыц**; *мал.* **ножы́чкы**; **2.** *ч. фр.* **сыка́тор, -я** *(садові)*

номер – **1. ну́мер, -я** *(квартири)*; **2.** *с.* **чысло** *(ґазети)*

номерувати – **нумерува́ти, -у́ю, -у́єш**

номінація – **призначе́(ы)ня** *(на посаду)*

норвежець – **Но́рвеґ** *(від Норвегія)*

норвезький – **норве́скій, -ка, -кє**

норма – *с.* **прави́дло**

носилки – *мн.* **но́шы, -ів**

носильник – *пол.* **траґа́р**

носити – **носи́ти (но́шу, но́сиш, но́сит; носи́ме, носи́те, но́сят)**

носій – **но́сец, -сця**; *книж.* **носи́тель, -ля**

носіння – **носьі́ня, но́шыня**

носки – *мн.* **шкарпе́ткы, -ів**; шерстяні ~ **вовняны шкарпе́ткы**

носовик – *ж.* **хустка до но́са**

носок – *нім.* **шпіц** *(черевика)*; *груб.* ***як ти дам шпі́цом, то поле́тиш!***

нота – *муз.* **ню(у)та, -ы**; *перен.* голос; ***ну́та моя, ну́та, хпа́ла-с мі до бу́та*** *(пiс.)*; ***сьпіва́ла бы-м собі, а́ле не мам ню́ты*** *(піс.)*

нотаріус – *юр.* **но́тар, -я; нота́ріюш; секре́тар, -я**; *Врх.* **нота́руш**

нотація – *с.* **повча́ня**

ночви – *ж.* **ба́лія, -иі́;** *пол.* **не́цькы, -ів;** *ЛШМ.* **купі́лька**

ну – *част.* **но, ле;** *Врх.* **но-ле-но́;** ***но, барз файні! поче́кай ле на мня!***

нудитися – *Прт.* **зунова́тися, -а́мся, -а́шся;** *ЗП.* **внова́ти**

нудний – **зану́дний, кучли́вий, нудли́вий;** *Прт.* **зуно́вний, -на, -не**

нудьга – **ну́дьба, -ы;** *пол.* **ну́да, -ы;** *Врх.* **нудь;**

нужда – *ч.* **неста́ток, -тка;** *пол.* **не́ндза, -ы;** *Врх.* **ну́жда, нея́дза**

нуль – **ноль, -ля;** *с.* **зе́ро**

нумер – **но́мер, -я**

нумерація – **номера́ция, -иі;** ~ сторінок – **номера́ция сто́рон**

нумерувати – **номерува́ти, -у́ю, -у́єш**

нутрощі тварин – **кы́шкы, -шок;** *груб.* **бебе́хы, бельба́хы;** *пол.* **фля́кы, -ів;** ***за фля́кы не спо-ді́вай-ся дя́кы*** *(прик.)*

нюх – *Ргр.* **вонх, нюх;** ***він ма до́брий вонх***

нюхати – **паха́ти, пахні́ти, -ам, -аш**

нявкати – **мнявка́ти, мявча́ти;** *Врх.* **ма(я)вка́ти** *(про кота);* ***кіт мня́вчыт, бо хце мня́са***

няня, нянька – **опіку́нка** *(для дітей);* *Врх.* **песту́нка, -ы;** ***песту́нка – ста́ра ба́ба, што песту́нчыт ді́ти***

няньчити – **бави́ти, -влю, -виш; хова́ти, -ам, -аш;** ~ дитину – **бави́ти ді́тину**

нього – **не́го, ни**

Нью-Йорк – **Нев Йо́рк, -у**

О

об – *прийм.* **о, по, в;** вдаритися об камінь – **втя́ти-ся о ка́мін**

обаполок – *Врх.* **о́швар, ошва́рен** *(відходи від розпилювання дощок)*

обачний – **розва́жний;** *тж.* обережний

оббивати – **обива́ти, -ам, -аш;** ~ яблука з яблуні – **обива́ти я́бка з ябло́ни**

оббивка – *с.* **оби́тя** *(покриття);* шкіряна ~ **скоря́не оби́тя**

оббирати – **стереби́ти, тереби́ти, -блю, -биш** *(кукурудзу, квасолю); тж.* очищати, корчувати

оббити стіну – **1. обвали́ти, -лю, -лиш; обрыпа́ти, -ам, -аш** *(пошкодити);* **2. шалюва́ти, -ю́ю, -ю́єш** *(дошками);* **3. бляхува́ти** *(жестю)*

оббілувати – *Пвн.* **олупи́ти** *(шкіру)*

оббрехати – *див.* обмовити

оббризкати – *Прт.* **охляпа́ти, охляста́ти, -ам, -аш** *(грязюкою)*

обважити – **обважы́ти, -жу, -жыш** *(когось)*

обвал – **зо́сув, зсув, -у**

обвалити – **зсуну́ти, -у́ну, -у́неш;** *Врх.* **завали́ти** *(щось)*

обведений – **оточе́ний**

обвинувачений – **оскарже́ний**

обговорення – **обговорі́ня;** *ж.* **розпра́ва, -ы;** ~ ню не підлягає – **до обговорі́ня не нале́жыт**

обговорювати – **ради́ти-ся** *(про*

щось)
обгорнути, обгортати – **обгар́тати, -ам, -аш; овину́ти, -ну, -неш;** *Прт.* **отули́(я)ти, -лю, -лиш;** *тж.* оповити
обгортковий – **пакува́льний** *(папір)*
обгризти, обгризати – **огры́зти, огрыза́ти, -зу, -зеш**
обгрунтований – **обґрунтува́ний**
обдарованний – **дарови́тий, обдарува́ний;** ~ природою – **обдарува́ний приро́дом**
обдерти – **облупи́ти, -плю, -пиш;** *Врх.* **обче́рсти, обчеркну́ти, скорува́ти** *(кору дерева)*
обдертий – *Врх.* **отерпа́ний**
обдумати – **помисьлі́ти, -лю, -лиш** *(щось);* потрібно ~ **тре́ба помисьлі́ти**
обдурений – *нім.* **махлюваний;** *в знач.* придбаний обманом
обдурити – *див.* обманювати
обережний – **оба́чний, осторо́жний, розва́жний**
обережність – **оба́чнист, осторо́жніст, -но́сти;** *Врх.* **помірковавпя**
обережно! – *див.* увага!
оберемок – *с.* **нару́ча, -ы;** ***при́нюс єм на ку́хню нару́ча дров***
оберігати – **боронити, -ню, -ниш; стере́чы, -ежу, -ежеш**
обертатися швидко – *БГ.* **фурча́ти; *вереті́но аж зафурчало***
об'єднання – **обєдна́ня; союз, -у**
об'єднаний – **зєдна́ний;** *Прт.* **згуртува́ний, -на, -не**
обжинки – *мн.* **довжы́нкы, -ів**
обзивати – *БГ.* **паплюжити** *(незаслужено)*
обидва – *числ.* **о́ба, о́бай, обо́є (о́бох, о́бом, обо́ма);** *скор. ЗП.* **вбо́є;** *тж.* обидвоє; ~ крісла – **оба кре́сла**
обидві – **о́бі;** ~ дівчата – **о́бі панны**
обирати – **обера́ти, -ам, -аш** *(депутатів)*
обиття – *ж.* **оби́вка, -ы** *(м'яких меблів)*
обіг – *фін.* **о́брот, -у**
обіговий – *фін.* **оброто́вий;** ~ ві кошти – **оброто́вы ко́шты**
обід – **полуде́нок, -нка;** ~ у полі – **полуде́нок в по́ли**
обідати – **полуденкува́ти, полуднува́ти, -у́ю, -у́єш**
обіймати, обійняти – **обнима́ти, притиска́ти, стиска́ти, тиска́ти, -ам, -аш;** *ЗП.* **обіма́ти, пообіма́ти**
обійми – *мн.* **обьятя**
обійти – **1. обы́йти, -йду, -йдеш; 2. омину́ти, -ну, -неш;** *Врх.* **обкро́чыти; *без мня мож ся обы́йти! дурно́го оми́ну тре́тьом доро́гом*** *(прик.)*
обійтися – **обы́йти-ся; *нара́зы може́ме обы́йти-ся без дохто́ря***
обірванець – **обі́рвус** *(про людину)*
обірвати – **обторга́ти, -ам, -аш**
обіцянка – **обітни́ця, -і;** *розм.* **цяця́нка, -ы** *(пусті слова);* ***обіця́нка – цяця́нка, а дурно́му – ра́дист*** *(прик.)*
обкачувати – **шулька́ти, -ам, -аш** *(тісто)*
обкидувати – *крав.* **обшмарюва́ти, -ю́ю, -ю́єш**

обкладинка – *друк.* **обкла́дка, окла́дка, -ы** *(книжки); тж.* палітурка

обклеїти – **оклиі́ти, -и́ю, -иі́ш;** ~ кімнату – **оклиі́ти по́кій**

обкутати, обкутувати – **обтули́ти, обтулюва́ти, -лям, -ляш;** *тж.* обгортати

обкути – **оку́ти, -у́ю, -у́єш**

обкуття – *одн.* **оку́тя**

обласний – **крайо́вий;** ~ не правління – **крайо́ва упра́ва**

область – *геогр.* **област, окру́га, -ы;** *с.* **воєво́дство**

облатка – *церк.* **проску́рка, просфо́ра, -ы**

облегшити – **облегчы́ти, -чу, -чыш**

облесливий, облесний – **1. обле́стний; 2. пе́сьцьох** *(дитина)*

облетілий – **облітува́ний** *(листя на деревах)*

облити – **обля́ти (облі́ю, облі́єш, облі́єме);** *ЗП.* **обілля́ти**

облицювання – *буд.* **обліцьо́вка, -ы**

обличчя – *див.* лице

облога – *війс.* **обса́да, оса́да, -ы**

облямівка – *крав.* **кра́йка, обла́тка, та́сьма, тасе́мка, -ы;** *рідк.* **ба́са(о)н;** *Врх.* **обля́мка, обра́мка**

облямувати – *крав.* **обруби́ти, -блю, -биш;** *в знач.* обшити, окантувати

обмазувати – **омаза́ти, -ам, аш;** *Врх.* **омазка́ти** *(глиною)*

обман – *с.* **ошука́ньство, циґа́ньство;** *ж.* **ома́на, -ы;** *рідк.* **о́шук, -у**

обманливий – *прикм.* **баламу́тний, нещы́рий, облу́дний; ошука́ньскій, -ка, -кє**

обманути, обманювати – **вырыхтува́ти, обдури́ти, обдурюва́ти, оду́рити, -рю, -риш; махлюва́ти, -юю, -юєш; обрыхтува́ти, -у́ю, -у́єш; оциґа́нити, -ню, -ниш; ошука́ти, -ам, -аш; ошукува́ти, -у́ю, -у́єш** *(когось); Врх.* **оклама́ти, харамани́ти;** *Прт.* **злуди́ти, -джу, -диш; окламува́ти, -у́ю, -у́єш;** *ЗП.* **з(в)чалова́ти;** ***хто хце ошука́ти кого́си – сам бу́де ошука́ни*** *(прик.)*

обманщик – **бала́мут; ошука́нец, -нця; о́шуст;** *рідк.* **хара́ман;** *Врх.* **окла́мник**

обмацати, обмацувати – *розм. груб.* **облапа́ти, -ам, -аш; обмаця́ти, обмацюва́ти, -цям, -цяш**

обмежений – **ограниче́ний;** ~ на людина – **ограниче́ний чло́век**

обмеження – **ограничы́ня;** ***для жыва́на неє жадно́го ограничы́ня***

обмежувати – **ограничува́ти, -ам, -аш** *(чимсь, у чомусь)*

обминути – **омину́ти, -на́м, -наш;** ~ болото – **омину́ти мо́чар**

обмити, обмивати – **омы́ти, -ы́ю, -ы́єш; омы́вати, -ам, -аш;** ~ лице – **омы́ти твар**

обмін – *ж.* **вымі́на, -ы;** *угор.* **чыньч, -у;** *ж.* **чыря́нка, -ы;** *тж.* заміна; товаро ~ **товаро́ва вымі́на;** ***оже́нив єм ся на чыря́нку***

обмінний – **вымінний;** ~ на торгівля – **вымінний гандель**
обміркувати – *див.* обдумати
обмірювати, обміряти – **вымірювати, выміряти, -ям, -яш** *(витрати, доходи)*
обмова – **огварка, -ы** *(наклеп)*
обмовити, обмовляти – **огварити, огваряти, -ям, -ряш;** *Прт.* **ошкалити, ошкалювати, -юю, -юєш;** ***за нич мня огварили перед людми***
обнімати, обняти – **обыяти (обыйму, обыймеш, обыйме; обыймеме, обыймете, обыймут);** ~ керівництво – **обыяти управництво**
обновлення – *ж.* **об(д)нова, -ы;** *тж.* оновлення
обов'язково – *присл.* **конче, конечно(і);** *тж.* незмінно; ~ маємо вчитися – **конче маме ся вчыти**
обов'язок – **повинніст, -ности;** військовий ~ **войскова повинніст**
ободок – *ж.* **обручка, -ы**
обойма – *війс. нім.* **магазин, -у** *(до автомата)*
обої – *див.* шпалери
оболонка – *див.* перетинка
обопільний – **обусторонній, -ня, -нє;** *тж.* взаємний
оборка – *пол.* **фальбанка, -ы** *(на платті)*
обороноздатність – *війс.* **обронніст, -ности**
обороняти – **боронити, -ню, -ниш**
обпалений – **опалений;** ~ вогнем – **опалений огньом**
обпалювати – **опалювати, -юю, -юєш**
обпарений – **опарений**
обперти, обперати – **оперти, операти, -ам, -аш**
обпікатися – **попечы-ся, попалити-ся**
обплести, обплітати – **оплести, оплітати (оплету, оплетеш, оплете)**
обпоїти – **опоіти, -ою, -оіш**
обрамлення – **обрамліня** *(дія)*
оприскати, обприскувати – **обрыскати, -ам, -аш; обрыскувати, -ую, -уєш**
ображати – **кривдити, -джу, -диш;** *Врх.* **потупляти**
ображений – **розжалений;** *Врх.* **зажалений**
образа – **кривда, -ы;** *Прт.* **ураза, -ы**
образний – *книж.* **образовий;** ~ мова – **образовий язык**
обрамлення – **обрамліня;** ~ картини – **обрамліня образу**
обранець – **обранец, -нця;** народний ~ **обранец од народу**
обрахувати – **ошукати, -ам, -аш; ошукувати, -ую, -уєш; обмахлювати, -юю, -юєш**
обрив гірський – *див.* урвище
обрізати, обрізувати – **обтинати, обтяти (обітну, обітнеш, обітне; обітнеме, обітнете, обітнут)**
обрізки – *мн.* **обтинкы;** *крав. пол.* **скравкы;** *нім.* **цвиклы**
обробляти – **обрабляти, -ям, -яш; боронити, -ню, -ниш** *(ріллю боронами)*

обрубати, обрубувати – **кромсати, -ам, -аш; окресати, -ешу, -ешеш; окресувати, -ую, -уєш** *(гілки від стовбура)*

обуритися – **офукнути-ся**

обруч зал. – *ж.* **рафа, -ы;** *Ргр.* **ря(а)ф, обклад** *(на колесі воза, бочці)*; *мн. БГ.* **буштринкы**

обручка – *с.* **колечко;** *ч.* **перст(ц)ін, -теня;** ***колечко зламане, ручка спадла*** *(пic.)*

обсипатися – *ЗП.* **трясти ся**

обслуговування – *ж.* **обслуга, -ы** *(обслуговуючий персонал)*

обсмажити, обсмажувати – *кул. фр.* **пасерувати, -ую, -уєш;** *тж.* пропускати

обсохнути – **обісхнути, -ну, -неш**

обстеження – *с. мед.* **бадaня, обстежыня;** *ж.* **обсерваци(і)я, -ии**

обстукати – *мед.* **опукати, -ам, -аш**

обтесаний – **окресаний;** *в знач.* необроблений; *перен. про людину*

обтесати – *див.* обрубати

обтріпаний – **потрепаний, розтрепаний**

обтріпувати – *див.* струшувати

обтяжений – **обтяжний**

обтяжка – **обтисло** (про одяг)

обцвяхований – **оцьвакуваний**

обцілований – **обцьілюваний, обцюпаний**

обчислення – *мат.* **обчыслiня**

обчорнити – **очорнити, -ню, -ниш**

обшарпаний – **подертий;** ~ як жебрак – **подертий яко дзяд**

обшивати, обшити – **1.** *крав.* **зарубити, -блю, -биш; облямувати, -ую, -уєш** *(навколо)*; **2.** *буд.* **шалювати, -юю, -юєш** *(опалубити дошками)*

обшивка – **1.** *крав.* **листва, листовка, лямiвка, обшывка, -ы;** *Врх.* **обрамка** *(в одязі)*; **2.** *буд. Прт.* **підшибiтка, -ы** *(даху)*; *тж.* обшиття

обшпарювати – **опарити, -рю, -риш; опарювати, -юю, -юєш;** ***салату треба опарити кропом***

обшук – *ж.* **ревізи(і)я, -иі;** ордер на ~ **право на ревiзию**

обшукати, обшукувати – **ревізувати, -ую, -уєш;** *Прт.* **ревідувати, зревідувати, -ую, -уєш;** ***поліция зревідувала наше помешканя***

общипати – **оскубати, –ам, -аш;** *Врх.* **общубрати** *(птицю)*; *тж.* обскубати

овація – **овация, -иі**

овес – *бот.* **1.** *Врх.* **галак, галюс; 2. голец, -льця** *(голозерний)*; **3. оброк** *(зі січкою, для коней)*

овечий – **учий, увчий;** ***з учой вовны пряли і ткали полотно***

овечка – **ягниця, -і**

оволодіти – **опанувати, -ую, -уєш** *(щось)*; тж. підкорити

овочевий – **яриновий;** ~ салат – **яринова шалата**

овочі – *мн.* **городина, зеленина, садовина, -ы**

огидний – *див.* гидкий

огірковий – **огурковий**

огірок – *бот.* **огурок, -рка; огурец, -рця;** *мал.* **огурочок, -чка;** *Врх.* **огирок**

огляд – **1.** *заг.* **обзі(о)р, -у; обзорины, -ів; 2. прегляд, -у** *(преси, війська)*

оглядати, оглянути – **1.** *мед.* **збадати, -ам, -аш** *(хворого)*; лікар ~ ає хворого – **дохтор бадат хорого; 2. обзерати, -ам, -аш; обсервувати, -ую, -уєш** *(місцевість)*; **3.** *юр.* **осьвідчыти, -чу, -чыш** *(закликати в свідки)*

оглядатися, оглянутися – **візрити-ся, озерати-ся, озернути-ся, пообзеряти-ся** *(назад)*

оглядач – **обзорец, -рця; обзі(о)рник**

оглядини – *мн.* **обзорины, смотрины;** *рідк.* **вуглины;** ***перед весільом, в четвер, отец і матір парибка ішли до хыж молодой на смотрины***

оглядовий – **обзоровий**

оголошення – **1. обявліня; оголошыня; оповіщыня** *(в газеті)*; **2.** *ж.* **оповід, -ы** *(в церкві)*; ***сьвашченик давав шлюб по оповіди***

огорожа – 1. *заг.* **загорода, -ы;** *ч.* **заме(і)т, плі(и)т,** *род.* **плота;** *нім.* **штахета, -ів** *(дощана)*; **2.** *мн.* **ґ(к)раты, -ів** *(мет. на вікнах)*; **3.** *Врх.* **дінниця** *(з поламаних дерев)*; **4. кошара;** *Рґр.* **окільник;** *Прт.* **остріг, -рога** *(для худоби і овець)*; **5.** *ч.* **мур, -у** *(кам.)*; ***недалеко піду, ой, лем без загороду*** *(піс.)*

огрядний – *анат.* **грубий, тугий** *(людина)*

одвіку – *присл.* **спокон віку**

одвірок – *буд.* **одверок, -рка; одвірец, -рця;** *пол.* **варцаб;** *мн.БГ.* **футрины;** *ЗП.* **вдвірок**

одеколон – *ж. фр.* **кольоньска вода, -кой... -ды** *(від назви м. Кьольн)*

одержати, одержувати – **получати, получыти, -чу, -чыш** *(щось)*; ~ пенсію – **получыти ренту**

одержувач – **одборец, -рця** *(листа)*

один – *числ.* **єден, єдного;** ***єден веде за рученьку, другий – за рукав*** *(піс.)*

одинадцятеро – *числ.* **єденадцетеро, єденастеро, -рьох**

одинадцятий – **єденастий;** між десятою і ~ тою годиною – **медже десятом а єденастом годином**

одинадцятка – **єденастка, -ы**

одинадцять – **єденадцет, -тьох; єден десьят;** *Стб.* **єденайцят, єденассет, єденац**

одинак, одиначка – **єдинак, єдиначка, -ы;** маємо сина ~ ка – **маме сына єдинака**

одинарний – **поєдинчый;** *тж.* одиночний

один за одним – *числ.* **єден за другым;** *Врх.* **запоряд, запорядком**

одиниця – *числ.* **єдинка, -ы; єде(и)ниця, -і**

одиничка – **єдностка, -ы** *(цифра)*

одинокий – **самотній, -ня, -нє;** *Врх.* **поєден**

одіозний – **ненависний**

одіяло – *див.* ковдра

одна – *числ.* **єдна, єдной**

однак – *спол.* **єднак**

однаковий – **єднакий, єднаковий;** ***воякы, воякы, вшыткы сте єднакы*** *(піс.)*

однаково – *присл.* **єднако, єднаково;** *Прт.* **вшыткo єдно;** *тж.* все одно; ***перед Богом вшыткы єднаковы*** *(прик.)*

однина – *грам.* **єднина, -ы; єднотне чысло, -ного ...ла**

одні – *мн.* **єдны (єдных, єдным, єдныма)**

однією рукою – *присл.* **єдноручно;** *Прт.* **єдноруч**

одно – *числ.* **єдно, -ого**

однобортний – **єднорядний;** ~ піджак – **єднорядна блюзка**

одноденний – **о(а)быден** *(за день);* *Прт.* **єдноднёвий, -ва, -ве**

однозначний – **єднозначний**

однокімнатний – **єднопокойовий;** ~ на квартира – **єднопокойове мешканя**

одноліток – *див.* ровесник

одномісний – **єдномістний**

одноповерховий – **єдноповерхий;** ~ ва хата – **єдноповерха хыжа**

одноразовий – **єдноразовий**

однорідний – **єднородний**

одностайно – *присл.* **єдностайно(і);** *Прт.* **єдностай**

одночасний – **єдночасний**

одночасно – *див.* водночас

одружений – *див.* жонатий

одруження – *ж.* **женячка, -ы;** *чес.* **женитб(в)а;** *Прт.* **оженіня; оженок, -нку**

одружитися – **1.** *заг.* **побрати-ся, оженити-ся;** **2.** *Врх.* **взяти ґу собі** *(молодий – богатий),* **пристати** *(молодий – бідний),* **спутати ся** *(обоє бідні)*

одуд – *зоол.* **гыпко, додик, дудок, чубко;** *Врх.* **вуд(т)ко, вудод(к), вуток; годко, гудик; дудко, дудило, дудлик, дундало; луб(п)ко, лубок; фути(о)к, футко, худок, хут(д)ко**

одужати – **выздоровіти, -влю, -вієш;** *Врх.* **окріяти;** *ЗП.* **поздоровіти;** ***кус єм окріяв по хоробі***

одурманити, одурманювати – **отуманити, отуманювати, -ню, -ниш;** *тж.* запаморочити

одяг – **1.** *заг.ж.* **оді(е)ж, одежа, одеджа, -ы; зодіж, -дежы; ноша, -ы; убір,** *род.* **убору;** *с.* **убраня, -нь;** *мн.* **шаты, шат;** *дит.* **убранко;** *ж.* *Врх.* **приодыва;** *Стб.* **загортка;** *с.* *Прт.* **облечыня;** **2.** *заг.* *мн.* **лахы, -хів;** *зменш.* **лашкы, -ків;** *рідк.* **ґурман; фанта, -ы** *(старий, поношений);* **3.** *війс.* **однострій, -рою;** *ж.* *нім.* **уніформа, -ы** *(форменний);* **4. стрій, -рою** *(народний);* ***дівка повідала, же не ма красного строю; одіж в познаню народного жытя занимат важне місце; шаты (дівча) полокало, ручкы умывало*** *(піс.);*

одягати, одягнути – **вдіти, -іну, -інеш; вдягати, -ам, -аш; загортати, загорнути, -рну, -неш; зберати-ся, облачати, облечы, облікати, -ечу, -ечеш;**

одіти, -іну, -інеш; позберати, -ам, -аш; приодіти, -іну, -інеш; убрати (уберу, убереш, уберeме); *ЛШМ.* **вболікати ся;** *облечу си жупан, шаблю припашу (піс.)*

одягнений – **в(о)дітий, облечений, загорнений, позбераний, убраний; пристроєний** *(гарно)*

ожеледиця – **ожелед, ожеледа, -ы; поледниця, слизґавиця, -і;** *Врх.* **ледівка, ожелест, ожелец, поледивка, поледиця; ховзкавиця;** *Хрщ.* **ожеледец**

оживати, ожити – **ожывати, -ам, -аш; ожыти, -ыю, -ыєш**

оживлення – **ожывліня**

ожина сиза – *бот.* **вожына, -ы; ожына; чорна ягода, -ной ...ы; черниця, -і;** *Врх.* **острожина;** *Рґр.* **ча(е)рничак, черничанка, черничын(в)я**

ожинник – **вожынник**

озброєння – *війс.* **збројіня**

озватися, озиватися – *БГ.* **візвати ся**

оздоровлення – **оздоровліня**

озеро – *розм.* **гозеро**

озиратися – *див.* оглядатися

озлоблений – **зажертий;** *тж.* запеклий, розлючений

окалина – *Врх.* **підпаля**

окатий – *груб.* **банькатий, банькач; блющатий, блющак; окаль, -ля** *(людина з випуклими очима)*

окіт – **окот, -у** *(роди в овець, кіз)*

окличний – *грам.* **1. выкричник** *(знак);* **2. кличучий** *(відмінок); кличучий одмінок служыт до зверніня увагы особового назывника*

око – *див. мн.* очі

околіт – *Врх.* **приколоток**

окоп – *війс. нім.* **декунок, -нка;** *нім.* **шанец, -нця;** *БГ.* **фестунок**

окописько – **окописко**

окраєць – *див.* скибка

окремий – **осі(и)бний; окремішний;** *Рґр.* **особітний;** *Прт.* **оддільний, -на, -не;** ~ номер журналу – **осібний нумер часопису**

окремо – *присл.* **оддільно(і), осібно(і)**

окрім – *див.* крім того

округ – *ж.* **округа, -ы;** *австр.* **циркул, -у**

окуліст – *мед.* **окуліста, -ы; очник**

окуляри – **1.** *ч. фр.* **льорнет, -у** *(з ручкою);* **2.** *мн.* **наочары, наочникы, -ів; 3.** *нім.* **цьвікєр, -ів**

окунь – *зоол.* **око(у)н, -я;** *Врх.* **остри(і)ж, остряк** *(риба)*

окупант – **загарбник**

окупація – *війс.* **окупация, -иі;** ми пережили ~ ію – **пережыли-зме окупацию**

окутувати – **огартати, -ам, -аш;** *Прт.* **отуляти, -ям, -яш**

оладки – *див.* корж

Олекса – **Лешко;** *тж.* Олексій

Олександр – **Алєксандер, Ксандер, Сандер, -дра; Лесь, Олесь, -я; Олько**

оленятко – **єленец, -нця; сернятко**

оленячий – **єленый, -ня, -нє;** ~ чі

роги – **єлені рогы**
олень – *зоол.* **єле(и)н, єле(и)нь, -ня;** *Врх.* **рогач** *(самець); Ртр.* **єлениця, єлениха, ланя** *(самка); Прт.* **волінь, -леня; олен, -я;** ***не быв то єлень, была то серна*** *(пic.)*
олівець – **олувко;** *пол.* **олувок, -вка;** *нім.* **блейстирт;** *рідк. ЛШМ.* **блайваз;** начерк ~ вцем – **шкіц олувком**
олівці кольорові – *див.* пастель
олійний – **оліярскій, -ка, -кє;** ~ не виробництво – **оліярскій промысел**
олійниця – **олійня, оліярня, -і**
олімпіада – *мист. спорт.* **олімпіяда, -ы**
олімпійський – **олімпійскій, -ка, -кє**
оліфа – *ч. пол.* **покост, -у;** ***покостом розбавляют фарбкы***
олія – **1.** *заг. ч.* **олій, -ію; олива, -ы;** *ЗП.* **влій, олай; 2. рицина, -ы** *(касторова);* ***олій выробляли з лену і конопель***
олово – *хім.* **оливо**; *ж. нім.* **цина, -ы**
олов'яний – **оливяний, циновий**
Ольга – **Олена, Оленка, Ольга, Олька, -ы; Оля, -і**
омела біла – *бот.* **амела, вомела, імела, -ы;** *с.***замело, оме(і))ло, -ы;** *Врх.***гамело, гемела, помело**
Омелян – **Ме(и)лиян, Мілько; Емілий, -ия; Еміль, -ля**
омолодження – **омолоджыня**
Онуфрій – **Онуфер, -фря**
онучі – *мн.* **онучы, -ів;** *Стб.* **опутя, о(у)нучкы**
онучка – *БГ.* **гунянка**
опалення, опалювання – **огріваня, опаліня;** *тж.* обігрів, обігрівання
опам'ятатися – *Врх.* **обато(у)рити ся; пробатурити ся** *(прийти до пам'яті)*
опара – *див.* закваска
опеньок осінній – *бот.* **підпеньок, -нька** *(гриб)*
операція – **1.** *війс.***операция, -ии; 2.** *мед. пол.* **забіг, -у;** ***операция «Вісла» вшытко завершыла*** *(пic.)*
оперезатися, оперезуватися – **опасати-ся, опасувати-ся;** *ЗП.* **впасяти ся**
оперний театр – *мист.* **опера, -ы**
оперований – **оперуваний** *(людина);* ~ виздоровлює – **оперуваний ся поправлят**
опиратися – **сперти-ся;** *БГ.* **стопорчыти ся;** ***послухай, докаль ся будеш стопорчыв?***
опівночі – *присл.* **опівночы;** *Врх.* **полуніч, полунічок**
опір – *див.* відсіч
оплакувати – *ЗП.* **заводити, -джу, -диш** *(голосно)*
оплата – **одплата, плата, -ы**
оплески – *с.* **к(п)лясканя;** тривалі ~ **трвале плясканя**
оповідання – *ж. літ.* **оповід, оповідка, оповіданка, -ы; новеля, -і;** *розм.* **гісторийка, -ы**
оповіщати – **заповідати, -дам, -даш; оглосити, -ошу, -осиш**
оповіщення – *церк.* **заповід -ы; оповішчыня**

ополонка – **прорубня, -і; розруб, -у;** *Врх.* **пролыб, проруб;** *Рґр.* **пролуб, преруба**

ополчення – *війс.* **рушеня**

ополячення – **спольонізуваня**

опора – **1.** *заг. с.* **опертя, підпорка, -ы;** *пол.* **опока;** *Рґр.* **2. кобылина** *(над кладкою через потік);* **3. люсьня, лючыка, люшенька, підкулок, підставка** *(у возі)*

опорядження – **опоряджыня**

опритомніти – **опамятати-ся; очутити-ся; прити (приходити) до памяти, прити до ся;** *Врх.* **обато(у)рити ся;** *Прт.* **охраяти, -ям, -яш;** ***покус єм пришов до памяти***

оптимальний – **найліпший**

оптиміст – **оптиміста, -ы**

опришок – *іст.* **збійник**

оптова база – *торг.* **гуртовня, -і**

опускай! – *італ.* **майна!** *див.* піднімай!

опустити – **внурити, -рю, -риш** *(голову)*

опухати, опухнути – **набырміти, напічніти**

оранжевий – **помаранчовий, жовто-горячий** *(колір)*

оранжерея – *див.* теплиця

оранка – *с. невідм.* **ораня;** *Врх.* **орачка, орка** *(землі)*

орати навесні – **ярувати (ярую, яруєш, ярує; яруєме, яруєте, яруют);** *ЛШМ.* **ворати**

оратор – **мовец,** *род.* **мовця, -вці; промовец, -вця;** *книж.* **речник;** ***барз спосібний мовец***

орач – **оратель, -ля;** *ЛШМ.* **плуготар**

організація – **орґанізация, -иі; союз, -у;** *тж.* спілка

організаторський – **орґанізаторскій, -ка, -кє;** ~ талант – **орґанізаторскій талан**

організувати – **зарядити, -джу, -диш; справити, -лю, -виш** *(якийсь захід)*

органіст – *муз.* **орґаніста, -ы**

орден – *ж.* **одзнака, -ы;** *нім.* **ордер, -у**

орденський – **ордеровий;** ~ ка стрічка – **ордерова лента**

ординарець – *війс. нім.* **ординанц;** *тж.* посильний

ординарний – **звичайний**

орел – *зоол. мн.* **вірлы, -ів**

оренда – **гаренда, -ы;** квартирна ~ **гаренда помешканя**

орендар – **гарендар, -я; наймач**

орендувати – **вынаймати, -му, -маш; гарендувати, -ую, -уєш**

ореол – *с.* **сяйво**

Орест – **Орко; Орцьо, -ця**

оригінал – *літ.* **первопис, -у**

оригінальний – **самобытній, -ня, -нє;** ~ мистецтво Кріту – **самобытня штука Криту**

оркестр – *ж.* **оркєстра, -ы; капеля, -і;** *угор.* **банда, -ы** *(циганський);* ***буде капеля грала на моім весілю*** *(піс.)*

орнамент – **візерунок, -нка;** *ж.* **оздоба, -ы;** ~ на сорочці – **візерунок на кошелі**

орний – *розм.* **горний;** ~ не поле – **горний ґрунт**

ортодоксальний – **правовірний**
ортопед – *мед.* **костоправ**
орудний – *грам.* **творячий** *(відмінок)*
орфографія – **правопис, -у**
оса – *зоол. Рґр.* **воса**
осадок – **1.** *мн. пол.* **фусы, -ів** *(від кави, чаю)*; **2.** *ж.Рґр.* **осуга** *(в квашеній капусті)*
освідчення – **осьвідчыня**
освідчитися – **осьвідчыти-ся;** ~ в коханні – **осьвідчыти-ся в любови**
освіжити – **ожывити, осьвіжыти, -влю, -виш** *(пам'ять)*
освіта – **осьвіта, -ы;** *ЗП.* **образованя**
освітлення – **осьвітліня;** ~ не дуже добре – **осьвітліня не єст гідне**
освітний – **осьвітній, -ня, -нє**
освіченість – **осьвітченист, -ности;** ***осьвіта іщы не дає осьвітчености***
освячення – **осьвячыня**
осел, ослиця – *італ. угор.* **сомар, -я; сомариця, -і;** *Хрщ.* **онаґер;** ***робит, як сомар*** *(прик.)*
оселедець – **1.** *заг.* **оселедец, -дця; следзь, -зя; 2. крупн(и)як** *(самка, з ікрою);* **3. млічак, млічняк** *(самець, з молочком)*; **4. москалик** *(дрібний)*
оселитися, оселятися – **замешкати, -ам, -аш;** ~ в місті – **замешкати в місьті**
осика – *бот.* **трепетина, -ы;** *Врх. ЗП.* **трепе(о)та**
осілість – **осіліст, -лости**

осінь – **осьін,** ***род.*** **осени;** *Рґр.* **єсі(е)нь;** *Стб.* **осьінь;** ***осьін в горах приходит барз несподівані***
оскарження – **оскаржыня**
оскаржити – **оскаржыти, -жу, -жыш;** ~ судовий вирок – **оскаржыти присуд суду**
осколок – **одламок, -мка**
осколочний – **одламковий**
оскома – **оскомина, -ы;** *Прт.* **скумина, -ы;** ***оскомину маме од квасных яблок***
ослаблення – **ослабліня**
ослабнути – **заслабнути, -ну, -неш; піднепасти, підупасти, -ав, -адеш** *(на здоров'я); Прт.* **облюзувати, -ую, -уєш;** *Пвн.* **охлямнути**
осліпнути – **осьлєпнути, -ну, -неш**
основа – *пол.* **засада, реґула, -ы;** ~ и життя – **засады жытя**
основний – **засадничий;** *тж.* принциповий
особа – *ч. пол. розм.* **фацет** *(про людину)*
особистий – **приватний;** ~ життя – **приватне жытя**
особливий – *див.* незвичайний
особняк – *див.* дача
осока гостра – *ч. бот. угор.* **саша, -ы;** *слов.* **швар, -ы;** *Врх.* **різак, різоватиця, різоха, різуля**
осот – *бот.* **1.** *заг.* **осет; 2.** *Врх.* **зніт, знітий(ль)ник** *(городній);* **3.** *Врх.* **маґоч, свинак** *(польовий);* **4.** *Врх.* **осети(і)й** *(сірий); тж.* осокір
оспівати – **осьпівати, -ам, -аш;** ~

рідні гори – **осьпівати рідны горы**

останній – **остатній, послідній, -ня, -нє;** ~ ні копійки – **остатни грошы**

остерігати – **варувати, -ую, -уєш;** ***варуй-ся облесного чловека*** *(прик.)*

остерігатися – **варувати-ся**

остигати, остигнути – **выстынути** *(про гарячу страву)*

остов ялини – *Врх.* **рогарь;** ***рогарь – чеперата ялиця, на яку кладут сыно або конич***

осторога – *ч.* **острах, -у;** *пол.* **обава, -ы**

осторонь – *присл.* **на боцы, на стороні;** ~ від політики – **на боцы од політикы**

острів – *ж. геогр.* **остров;** *пол.* **выспа, -ы**

ость, остюк – *бот.* **ост, -ы;** *слов.* **остка, -ы;** *Врх.* **вістка;** ***вістка може стати поперек ґарла***

осудження – **осуд, -у;** *Прт.* **ґаніня**

осуджувати – **засуджувати, -ую, -уєш**

осунутися – *див.* завалитися

осягнення – **осягніня**

осягнути – **обьяти (обыйму, обыймеш, обыйме)** *(взяти в свої руки)*

ось – *част.* **от, ото, озде;** *тж.* оце; ~ що маємо зробити! – **от што маме робити!**

ось що – **от што;** ~ я сказав – **от што повів-єм**

отакісінький – **отакіцькій, -ка, -кє**

отам – *присл.* **он де;** ***он де мій льос!***

отара – *див.* стадо

отвір – *ж.* **1.** *Прт.* **вокоронка, -ы** *(на гориці);* **2. воронка, -ы** *(у бочці);* **3. вижниця, возниця, -і;** *Врх.* **озниця** *(у стелі курної хати);* **4. ямка, -ы;** *Рґр.* **дапка, долинка, дуджайка** *(у жорнах, для зерна)*

отже – *част.* **аже, за тым, отож, отжень;** *Врх.* **отже(и)к**

отелення – **отеліня** *(у корів)*

отеплення – **отепліня**

отець – *рел.* **отец,** *род.* **вітця;** *пол.* **ксьондз**

оточення – **оточыня;** ***для выховання діти важне єст оточыня***

оточити, оточувати – **обскочыти, -чу, -чыш; обставити, -влю, -виш;** *тж.* обступити

отримати, отримувати – **1.** *заг.* **получати, получыти, -чу, -чыш; 2. ді(о)стати, -ну, -неш** *(листа);* **3. зафасувати, фасувати, -ую, -уєш** *(за рознарядкою);* **4.** *Пвн.* **одідичыти** *(в спадщину)*

отримувач – **одберач;** *тж.* адресат; ~ листа – **одберач письма**

отрок – *с. книж.* **пахоля, -ти** *(хлопчик-підліток)*

отруєний – **затрутий, струтий**

отруєння – **затрутя, о(с)трутя;** *Прт.* **отроіня**

отруїти, отруювати – **затрути, струти, труіти**

отруйний – **і(я)довитий;** *Врх.* **йідовитий, отровний, утрійний**

отрута – **труй(т)ка, трута, трутизна, -ы;** *Врх.Рґр.* **йід, отрова;**

БГ. **отра́ва**

офіс – **конто́ра, -ы;** ***в конто́ри-м не за́став деректо́ря***

офіцер – *війс.* **старшы́на, -ы**

офіцерський – **старшы́ньскій, -ка, -кє;** ~ клуб – **старшы́ньскій клюб**

офіціант, офіціантка – **послу́гач; послуга́чка, -ы;** *нім.* **ке́льнер; кельне́рка, -ы**

офіційно – *присл.* **урядо́во** *(в службовому порядку)*

оформлення – **оформлі́ня; декорация, -ии;** ~ фестивалю – **оформлі́ня фе́стин**

оформляти – **аранжува́ти, декорува́ти, -у́ю, -у́єш**

офтальмолог – *мед.* **окулі́ста, -ы**

охлянути – **охляб(п)ну́ти, охряну́ти, -ну, -неш** *(ослабнути, стомитися)*

охолодити, охолоджувати – **остуди́ти, остужа́ти, -джам, -жаш**

охолонути – **осты́ти, -ы́ну, -ы́неш;** ***зу́па юж не сма́кує, кєд осты́не***

охопити, охоплювати – **обнима́ти, обня́ти (обы́йму, обы́ймеш, обы́йме; обыйме́ме, обыйме́те, обы́ймут)**

охорона – *нім.* **ва́рта, -ы; стра́жа, -ы;** ~ повинна бути – **ва́рта ма быти**

охорона пожежна – **страж пожа́рна, -ы ...ной**

охоронець – **варто́вий**

охоронити, охороняти – **вартува́ти, пильнува́ти, -у́ю, -у́єш;** *тж.* стерегти

охота – *ч.* **за́пал, -у;** *БГ.* **дя́ка;** *тж.* бажання; ***мам на тя дя́ку***

охоче – *присл.* **охо́тно(і), з охо́том, ра́до;** *Прт.* **похо́пні;** ~ зустрінуся з тобою – **ра́до спо́ткам-ся з то́бом**

охрещений – **оксче́ний;** ~ на дитина – **оксче́на діти́на**

оцет – **о́цет,** *род.* **ві́цту**

оцінений – **ошацува́ний;** земля була ~ **ґрунт быв ошацува́ний**

оцінити, оцінювати – **1. трактува́ти, -у́ю, -у́єш** *(людину);* **2. таксува́ти, шацува́ти, -у́ю, -у́єш** *(товар)*

оцінка – *юр. нім.* **таксаци́(і)я, -ии;** *ч.* **шацу́нок, -нка** *(лісів і земель)*

очевидно – *присл.* **видо́чно(і);** *ЛШМ.* **очыві́сьні;** ~ він забув – **видо́чні він запамятав**

очерет звичайний – *бот.* **ко́миш; с(ш)аш, са́ша, сашы́на, сашови́на, -ы;** *Врх.* **ґа́нка, ка́мка, пало́чник;** *тж.* осока

очисна споруда – **очышча́льня, -і**

очистити, очищати – **1. обчы́стити, обчышча́ти, -ам, -а́ш;** *Врх.* **одскорува́ти, оскорува́ти** *(обдирати кору з дерев);* **2.** *Прт.* **шлямува́ти, -у́ю, -у́єш** *(від жиру і бруду кишки для ковбас);* **3. опала́ти, -ам, -аш; шчыня́ти, -ям, -яш** *(зерно на решеті)*

очищений – **очышче́ний**

очищення – **очышче́(ы)ня**

очі, очки – *мн. анат.* **1.** *заг.* **о́чы; во́чка, -чок;** *одн.* **ві́чко** *(мал.);* *поет.* **йо́чка;** *Врх.* **оча́та;** *одн.*

воко; 2. *груб.* **блющы, банькы; очыска, -сок; очыцьі, сьлєпакы, -ів;** *(випуклі, злі);* голубі ~ **небескы очы**

очікувати – **очекувати, -ую, -уєш** *(когось, щось); тж.* сподіватися

очіпок – **чепец, -пця** *(жін. головний убір)*

очко – *одн.* **оченя, -няти**

очманіти – **збараніти, -ію, -ієш; оцапіти, -ію, -ієш** *(завмерти з переляку); тж.* остовпіти; ***Ваньо гет збаранів на улици велького міста***

ошатний – **парадний, сьвяточний;** ~ одяг – **парадна одежа**

ошийок – *с. анат.* **підгарля**

ощадження – **ошчаджыня**

ощадний – **шчадливий;** *БГ.* **шпарівний**

ощадність – **ошчаднист, -ности**

П

пава, павич – *зоол. ч.* **павун; павонька, -ы** *(зменш.); Врх.* **павиха, павиця, павичка, паввур, павурка, павуриця, паун** *(птах родини фазанових)*

павиний – **павій**

павільйон – *ж. пол.* **пияльня, -і;** ~ мінеральних вод – **пияльня шчавы**

Павло – **Павел, Павльо, -вля; Павлик; Павлюньо, -я;** *Врх.* **Павелко, Павко**

павук – *зоол.* **паук;** *рідк.* **драп**

павутина – **паучына, -ы;** *розм.* **паучіна;** *Врх.* **паучиня**

пагін – *ж. бот.* **1. клюка, ключка, -ы;** *Врх.* **брост, літоріздя, куля;** *Прт.* **пагонец, -нця** *(у рослини);* **2. кільчык** *(у насінні); тж.* паросток

пагорбок – **пагі(о)рок, -рка**

падати – **1. валити-ся** *(з рук, з ніг);* **2. курити** *(про сніг);* **валити** *(сильно);* **3. ляти** *(про дощ);* **4. ситити** *(дрібний дощ); БГ.* **дзябре; 5. спадати** *(листя з дерев);* **6. хляпати** *(сніг із дощем);* **7. цупкати** *(груші з дерева);* ***гнеска од рана хляпат; як гмла приляже, то дойч ситит***

падлина – *Хрщ.* **здохлина;** *тж.* падло

пажитниця п'янка – *бот.* **дурец, -рця;** *Врх.* **дурійка, дуриця**

паз – *ч. спец. рідк.* **утора, -ы**

пайок – **приділ, -у**

пакувальник, пакувальниця – **пакувач; пакувачка, -ы**

пакунок – *ж.* **пачка, -ы**

паламар – *церк.* **пономар, -я;** *Врх.* **палямар** *(помічник священика); див.* дяк

палатка – *ч.* **намет, -у;** *с.* **шатро**

палахкотіти – **павхати; сарахкотіти, сарахтіти** *(про вогонь)* ***оген в пецу барз павхав***

палац – **дворец,** *род.* **двірця;** *ж. Хрщ.* **палата**

палення – **паліня**

палеоліт – *іст.* **палєоліт, -у**

палеолог – **палєольоґ**

палець – *анат.* **1. палец, -льця;** *мал.* **пальчык;** *книж.* **перст;**

мн. рідк. Пвн. **батáньці; 2.** *вел.* **пáлюх;** *Рґр.* **шчук;** *Прт.* **кцюк, -а** *(на руці, на нозі);* ***пáлец об пáлец не вдáрит*** *(прик.)*

паливний – **опалóвий;** ~ склад – **опалóвий маґáзин**

паливо – *ч.* **óпал, -у** *(дрова, вугілля);* ***мáме заготовúти óпал на зúму***

палиця пастуха – **1.** *заг.* **палúця, кривýля, -і; басалúґа, -ы;** *вел.* **палúґа, -ґы;** *Рґр.* **бакýля, кульмáґа;** *ЗП.* **бúґарь, -я; кóпач; 2.** *ч. Прт.* **бýчак, -а** *(букова);* **3. ґе(ы)рлúґа, -ы;** *БГ.* **кульбáка** *(вел. загнута);* **4.** *Врх.* **рáпак** *(кострубата)*

палій – **підпáляч**

палісадник – **горóдец, -дця;** *тж.* палісада

палка – **1.** *заг.ч.* **кый,** *род.* **кыя́; бук, пáтык;** *мал.* **патúчок, -чка; лíска, -ы** *(з ліщини);* **2.** *ч. Врх.* **кы́рм(н)ак, кирнáччя, паровúна;** *Прт.* **ґнип;** ***кыйом тóго, хто не шáнує свóго*** *(прик.)*

палкий – *Врх.* **началúстий** *(до роботи)*

паломник – *церк. книж.* **прочáнин**

паляниця – **1.** *заг. с.* **пáля, -я́ти, паля́тко;** *ч.* **пля́цок, -цка; ошчíпок, -пка** *(тонка);* **2. адзúмка, -ы** *(Різдв'яна, опрісноκ);* **3.** *ч. БГ.* **книш** *(зі сиром зверху);* **4.** *ч.* **мáлей, -ю** *(печена);* **5.** *Врх.* **паля́нка** *(вівсяна)*

пальто зимове – *ж. угор.* **чýга, -ы; чугáня, -ні;** *рідк.* **чáпів(й), чýйка, -ы; чýя;** *ч. нім.* **мáнтель;** *Врх.* **опúнка;** ***чýгу шы́ли зо сукна, дóвгу, з пелєрúном і френдзля́ми на рамéнах***

пальців фаланги – *мн. анат.* **челéнкы, -ів**

пампушок – *кул.* **пáмпух; фýчка, -ы** *(пухке печиво)*

пам'ятати – **памнятáти, -ам, -аш;** *Рґр.* **тямúти;** я добре ~ таю – **дóбрі памнятам**

пам'ятка – *ч.* **забы́ток, -тка**

пам'ятник – *мист.* **пóмник;** *тж.* монумент

пам'ять – **пáмят, пáмнят, -ы;** *Врх.* **тя́мка;** *Хрщ.* **тя́ма;** ***за мóйой памя́ти тáкой спекóты не бы́ло***

панахида – *ч. церк.* **парáстас, -у; відпрáва, одпрáва, -ы;** *с.* **набожéньство;** *Врх.* **подушéньство** *(Богослужіння за померлих)*

панель – *див.* тротуар

пандус – *ж. нім.* **рáмпа, -ы** *(похилий в'їзд, спуск)*

панотець – *церк.* **єґóмосць, -ця**

панський – **паньскій, -ка, -кє**

панталони жін. – *мн.* **мáйткы, -ток;** *рідк.* **цыжéмкы**

панти = *Врх.* **сьвáта олíва** *(з оленячих рогів)*

панування – **пановáня;** ***то бы́ло за чáсив пановáня цисáря Франца Йозéфа***

панувати – *ЛШМ.* **владнýти**

панщина – *іст.* **панщызна, -ы;** ***панщызна бы́ла скасувáна за Áвстрии в 1848 рóцы***

панькатися – **возити-ся;** *БГ.* **короводити ся**

паперова фабрика – **папірня, -і**

паперовий – **папірний**

папір, папірець – **1. папе(і)р, -я;** *мал.* **папери(о)к; папірец, -рця; 2.** *ж.* **бібула, бібулка, -ы** *(цигарковий);* **3.** *нім.* **ґлянц-папір, -перя;** *БГ.* **шміргель;** *Прт.* **наждак, -у; шкляк, -а** *(наждачний);* **4.** *ж.* **макатка, -ы** *(промокальний)*

папіроси – *мн.* **дз(ц)иґары;** палити ~ **курити дзиґары**

папка – *канц.* **течка, -ы**

паплюжити – **оначыти, -чу, -чыш**

папороть – *бот.* **папортина, папорот, папорота, папортина, папора, -ы; папоротниця, -і; папортиняк;** *Врх.* **тищиця;** *Рґр.* **гаджипирка;** *Хрщ.* **солодиця лісова;** *тж.* щитник

пар – *госп.* **переліг, -логу;** *Рґр.* **перелог, верниця, перниця;** *Хрщ.* **тлі(о)к, толока** *(незоране поле)*

парад – *ж.* **дефіляда;** *фр.* **парада, -ы;** *тж.* огляд; військовий ~ **войскова парада**

паралелепіпед – *мат.* **шестьогранник**

паралелограм – *мат.* **штырикутник**

паралельний – **рівнолеглий;** ~ на лінія – **рівнолегла ленія**

паралізований – **безвладний, слутий, спаралíжуваний** *(людина)*

паралізувати – **обезвладнити, паралíжувати, спаралíжувати**

параліч – *мед.* **паралі(ю)ж, -у; слута, -ы;** *БГ.* **гостец**

парапет – *див.* підвіконня

Парасковія – **Параска, -ы; Парася, -і**

парасолька – **розчепірка, -ы;** *ч. фр.* **парасоль, -лі**

парафіальний – *церк.* **парафіяльний;** *пол.* **фарний**

парафін – *ж.* **парафіна, -ы**

парашут – *ав.* **спадохрон, -у;** розкрити ~ **отворити спадохрон**

парашутист – *ав.* **спадохроняр**

парикмахер – *див.* перукар

парламент – *англ.* **парлямент, -у**

паровоз – *зал.* **паровіз, -возу; паротяг, -у;** *ж. нім.* **льокомотива, -ы**

пароль – *с. війс.* **гасло**

пароплав – *див.* корабель

парохія – *церк.* **парафія**

парта шкільна – **лава, лавка, -ы**

партизан – *фр.* **партизант;** бути ~ ном – **быти партизантом**

партизанщина – **партизанка, -ы**

партійний – *політ.* **партийний**

партійність – **партийнист, -ности**

партія – *політ. нім.* **партия, -иі**

парубкування – *невідм.* **парібкованя, парібчыня;** *ж.* **кавалєрка, фраєрка, -ы;** *Врх.* **парібщыня**

парубкувати – **парібчыти, -чу, -чыш; парібкувати, кавалєрувати, -ую, -уєш**

парубок – **парі(о)бок, -бка; парібчак;** *мн.* **парі(о)бкы, парі(и)бцы; парубя;** *слов.* **шугай,**

-я; *Врх.* **леґін;** ***парібци ся женят, бо ся войни боят*** *(піс.);* ***татарка – не овес, паробок – не вдовец*** *(піс.);* ***выбрала-м до краю, воз мене, шуґаю!*** *(піс.); тж.* хлопець

парубоцький – **парібскій, -ка, -кє;** ~ кє життя – **парібскє жытя**

паруватися – **гукати-ся, гуртити-ся, марцювати-ся** *(у часі злучки тварин)*

парцеляція – *пол.* **парцеляция, -иі** *(поділ земельних угідь)*

паршивий – **пархатий;** *Врх.* **рынявий**

паршивіти – **спаршывіти;** *Врх.* **спарканіти**

пасажир – **подорожній** *(людина)*

пасинок – **пасерб, приведник**

пасіка – **пчельня, пчолярня, -і**

пасічник – **пчоляр;** *Ртр.* **пчольник, пшчеляр;** *Хрщ.* **бортник, пщоляр**

паска – *рел.* **сьвяченина, -ы** *(освячена в кошику)*

паскуда – *Врх. Прт.* **говеда, шкаворога, -ы**

паскудний – *Врх.* **пацкудний, шкаредний;** *Стб.* **паскунний**

паскудство – **свиньство;** *Врх.* **паскудище, паскудь**

пасмо – **1.** *Ртр.* **повісмо** *(льону, вовни);* **2.** *ч. БГ.* **космик** *(волосся)*

пасовище – **1.** *заг. ч.* **выгін, -гону; пасвиско, пасовиско** *(поблизу села); ж.* **толока;** *Ртр.* **пасенька, паствиско;** *Стб.ч.* **тлок, толок; 2.** *Прт.* **гала, -ы** *(гірське); ч. Пвн.* **пашняк; 3.** *ж.* **поплава, -ы** *(болотисте);* ***на пасвиску было чути сьпів пастухів***

паспорт – *фр.* **пашпорт, -у; леґітимация, -иі;** *нім.* **пас;** *пол.* **довід особистий, -воду ...того;** *тж.* посвідчення

пастель – *мн. мист.* **кредкы, -ів**

пастка – *див.* капкан

пастух, пастушка – **1.** *мн.* **пастухове, пастушкове;** *Ртр.* **бараняр** *(баранів);* **2. воляр;** *Ртр.* **волар, воловар** *(волів);* **3.** *Прт.* **гусяр, гусяч** *(гусей);* **4. козяр** *(кіз);* **5. коняр** *(коней);* **6. коровяр;** *рідк.* **вакар, -я** *(корів);* **7.** *рел.* **пастир, -я; пастырка, -ы;** ***воляре, воляре, де сте волы пасли? козяре, козяре, де сте козы пасли? коняре, коняре, де сте коні пасли*** *(піс.)*

пастуший – *книж.* **пастерскій, -ка, -кє**

патока – *спец.* **меляса, -ы**

патолог – *мед.* **патольоґ**

патрати – **1. дерти (дру, дреш, дре; дреме, дрете, друт)** *(пір'я);* **2.** *пол.* **патрохати, -ам, -аш; патрошыти, -шу, -шыш** *(нутрощі тварин, птиці)*

патріарх – *церк.* **патріярх**

патріархальність – **патріярхальнист, -ности**

патріот, патріотка – *фр.* **патрійота, патрійотка, -ы**

патрон – *мн. війс.* **набоі, -ів;** *ч.* **сьліпак** *(холостий); ч. Прт.* **ладунок, -нка;** підносити ~ ни – **подавати набоі**

патронтаж – *ж. війс.* **ладовни́ця, -і**

патрубок – *техн. нім.* **шту́цер, -я** *(для з'єднання труб)*

патрулювати – **патролюва́ти, -у́ю, -у́єш**

патруль – *війс. нім.* **па́троль;** *ж.* **патро́ля, -і**

патрульний – *війс.* **патрольо́вий**

патьок – **за́тьок, -у** *(підмочене місце)*

пауза – **па́вза, -ы**

пахва – **1.** *анат.* **пазу́ха, - ы;** *ч.* **пах; па́ха, пахви́на, -ы** *(крайня част. черева);* **2.** *крав.* **про́йма, -ы**

пахта – *див.* сколотини

пахучий – **пахня́чий**

пацюк – *зоол.* **шчур;** *Врх.* **па́цка(у)н;** *Ргр.* **па́ткань**

паща – **па́шча, -ы;** *груб.* **пашче́ка** *(у звірів)*

пащекувати – *груб.* **пыскува́ти, -у́ю, -у́єш; фафра́ти, -рю, -реш** *(на когось);* ***до роди́чів не ві́льно пыскува́ти***

паяти – **цинува́ти, лютува́ти, -у́ю, -у́єш;** *Прт.* **швайсува́ти, -у́ю, -у́єш**

педаль – *ч. рідк.* **сту́пир, -я**

пейзаж – *мист.* **вид, ви́док, кра́євид, -у**

пекти – **пе́чы, спе́чы, -чу, -чеш** *(картоплю, м'ясо);* ***на ва́трі буде́ме пе́чы компе́рі***

пекучий – *кул.* **пірня́чий**

Пелагея – **Пелаги́(і)я, -иі; Па́йзя, Па́зя, -зі;** *Врх.* **Па́за, Па́зьга, Па́йза**

пелюстка – *бот.* **лепе́сток, пелю́сти(о)к** *(з квітки)*

пелюшки – *мн.* **пеле́ны, пеле́нкы, -нок;** ***со́нце бу́де грі́ти, пеле́нкы сушы́ти*** *(піс.)*

пензель – *мист.* **1.** *заг. нім.* **пі́нзель, -зля; 2. ма́зак** *(малярний)*

пенсіонер, пенсіонерка – *пол.* **емери́т; емери́тка, -ы;** *нім.* **ренти́ста, ренти́стка, -ы;**

пенсія – *пол.* **емеритура, – ы;** *нім.* **ре́нта, -ы;** *ЛШМ.* **дохо́док**

пенсне – *мн.* **біно́клі, -ів** *(окуляри)*

пень, пеньок – **1.** *заг.* **пняк; пня́чок, -чка; 2.** *Врх.* **ко́рна(я)к, корна́(я)ґа, коверня́ґ(к)а** *(сукуватий);* **палу́ба, палу́бкы** *(дуплистий);* ***на го́рі – кряк, під го́ром – пняк*** *(піс.)*

пера півня – *мн. БГ.* **кошы́ці** *(на хвості)*

первісток – *ж. Ргр.* **перві́стка, перю́шча, первю́ска** *(вівця або корова, яка родила вперше)*

первоцвіт весняний – *бот.* **ряст, -у;** *мн.* **бара́нцы, бара́нчыкы; медя́ник;** *ж.* **приму́ла, -ы**

пергамент – *спец. нім.* **перґа́мін, -у**

перебіг – **хід,** *род.* **хо́ду;** ~ хвороби – **хід хворо́ти**

перебіжки – *присл.* **пребі́гом**

перебільшення – **преса́да, -ы; пребі́льшыня**

перебрати – **пребра́ти, -бе́ру, -бе́реш**

перебування – *ч.* **по́быт, -у;** *Врх.* **быва́ня** *(місце проживання)*

перебувати – **пребыва́ти, -ам, -аш;** ***хтів бы-м пребы́ти до́ма якнайдо́вше***

перебудова – **пребудо́ва, -ы**

переважити – **преважы́ти, -а́жу, -а́жыш**

переважно – *присл.* **прева́жно(і);** ***в го́рах прева́жно коро́ткє лі́то***

перевал – *рідк.* **про́смык** *(гірський)*

перевантажити – **преладува́ти, -у́ю, -у́єш**

переварити, переварювати – *фізіол.* **претравля́ти, претравлюва́ти, -ю́ю, -ю́єш**

перевдягнутися – **преобле́чы-ся, преоді́ти-ся**

перевезення – **превожы́ня**

перевезти, перевозити – **преве́зти, превози́ти, -во́жу, -о́зиш;** ***сы́но і сно́пы превози́ли на драбня́ку***

перевернути, перевертати – **1. преверну́ти, преверта́ти; прекарбуля́ти, -ям, -аш;** ~ сіно – **преверну́ти сы́но; 2. прекыцну́ти, -ну, -неш;** ~ через голову – **прекыцну́ти-ся през гло́ву**

перевесло – **пове́ре́сло, пороо-ве(і)сло;** *Рґр.* **порове́сло;** ***повере́сла́ми вяза́ли сно́пы зе́рна на по́ли***

перевидання – *друк.* **пре́друк, -у**

перевидати – **предрукува́ти, -у́ю, -у́єш;** ~ довідник – **предрукува́ти пора́дник**

перевізник – **перево́зец, -зця**

перевірити, перевіряти – **прові́ри́ти, -рю, -риш; проконтролюва́ти, -ю́ю, -ю́єш; справди́ти, -джу, -диш; справджа́ти, -ам, -аш; спрактикува́ти, -у́ю, -у́єш** *(на практиці)*

перевірка – **контро́ля, -і; пре(о)ві́рка, -ы;** *церк.* **візита́ци(і)я, -ні;** *нім.* **про́ба, -ы**

переворот – **пре́врот, -у;** ~ у науці – **преврот в нау́цы**

перевтілення – **превті́ліня**

перевтома – **премучы́(е)ня**

перевтомитися – **премучы́ти-ся**

перевтомлений – **премуче́ний**

перев'язаний – *Врх.* **преслива́тий;** *в знач.* зав'язувати вузол

перев'язувати – *див.* бинтувати

перегинати, перегнути – **прегына́ти, прегну́ти, -гну, -гнеш;** *розм.* ~ палку – **прегына́ти кы́я**

перегляд – **пре́гляд**

перегони – *спорт.* **заво́ды,** *пол.* **высцы́ґы, -ів;** *тж.* змагання, гонки; вело ~ **коля́рски высцы́ґы**

перегородити – **1. застави́ти, -влю, -виш** *(поле);* **2. прегороди́ти, -джу, -диш** *(воду)*

перегородка – **перя́йка, прегро́дка, пребі́рка, пребо́їна, -ы** *(в скрині); Врх.* **прегоро́да;** ***наробили зме дост тых перя́йок***

перегрітися – **прегрі́ти-ся;** *Врх.* **здушы́ти ся** *(зопріти);* ***ко́ні ся мі здушы́ли***

переглядати, переглянути – **презера́ти, -ам, -аш; пресмотри́(я)ти, -рю, -риш**

переглянутися – **презирну́ти-ся;** ~ між собою – **презирнути-ся ме́дже со́бом**

перед – *грам. прийм.* **пред;** *Врх.* **опе́ред;** ***пред но́чом пріїха́лизме до́мів***

передавач – *рад.* **надайник**

передати – **преказати (прекажу, прекажеш, прекаже; прекажеме, прекажете, прекажут)**

передача – *ч. спорт.* **пас, -у**; ~ м'яча – **пас пілком**

передбачений – **предвидженый**

передбачення – **предвидже(ы)ня**; це можна було ~ чити – **тото было до предвидженя**

передбачити – **предвидіти, -джу, -диш**; ~ розвиток події – **предвидіти розвитя справы**

передбачуваний – **припушчальний**

передвиборний – **предвыборчий**

передихнути – *див.* віддихнути

передновок – *Врх.* **доновинкы**

передня част. – *ч.* **перед, -у**

передостанній – **предостатній, -ня, -нє**

передплата – **предплата, -ы**; ~ на газети і журнали – **предплата на ґазеты а часописы**

передплатник – *пол.* **пренумератор, -я** *(періодичних видань)*

передплачувати – **предплатити, -ачу, -атиш; пренумеровати, -ую, -уєш** *(газети, журнали); тж.* підписатися

передпокій – **предпокій, -кою;** ***в передпокою зоблікали верхню одіж***

передразнюватися – *див.* кривлятися

передусім – *див.* насамперед

передчасний – **предчасний, недоносний**; ~ смерть – **предчасна смерт**

передчасно – *див.* завчасно

передчуття – **предчутя**; *тж.* підозра; маю погане ~ **мам недобре предчутя**

пережити, переживати – **грызти-ся, трапити-ся; прежывати, -ам, -аш**; *рідк.* **пацити, -цам, -цаш**; *пол.* **мартвити-ся**

пережиток – **прежыток, -тка**

пережиття – **згрызота, -ы; прежытя**; *тж.* переживання

перезвук – **презвук, -у**

перезрілий – **присталий**; ~ ле жито – **пристале жыто**

переймання – **перейма, прейма, -ы**

переймати, перейняти – **преймувати, -ую, -уєш; переяти** *(щось у когось)*

перейти – **прейти (прейду, прейдеш, прейде; прейдеме, прейдете, прейдут);** ***прейдеме на другу сторону улицьі***

переказати, переказувати – **преповісти, -ім, -іш; преповідати, -ам, -аш** *(почуте, прочитане)*

переказитися – **преказити-ся**; *Прт.* **вышалітися, -іюся, -ієся**

перекидатися, перекотитися – **превертати-ся; прекыцнути-ся**; *Врх.* **перебздыкнути; кыцкати-ся**; *Прт.* **бздыкатися, -амся, -ашся;** ***лем ся кыцнув, як єм му в(г)ліпив; заяц нараз перебздыкнув-ся***

перекинути – **пресмарити, -рю, -риш**

переклад – *с.* **претлумачыня, тлумачыня**; вільний ~ **свобідне тлумачыня**

перекладаний – **прекладаний, преложений**

перекладати, перекласти – **тлума-**

чы́ти, претлумачы́ти, -чу, -чыш

перекладач – *літ.* **тлу́мач;** *рідк.* **то́в(л)мач**

перекладина дер. – **1.** *нім.* **ба́нта, -ы** *(що скріплює крокви в даху);* **2. перебо́іна, пребо́іна, -ы** *(поперечна, в хрестовині);* **3. тре́пак** *(для вибивання тилу);* *тж.* поперечка

перекличка – *див.* заклик

переконання – **преко́наня, пресьві́дчыня;** політичні ~ **політи́чны преко́наня**

переконатися, переконуватися – **пре́сьвідчыти-ся, пресьвідчу́вати-ся**

переконливо – *присл.* **тве́рдо**

переконувати – **преконува́ти, -у́ю, -у́єш** *(когось)*

перекоситися – *БГ.* **звіри́ти ся;** ***две́ри гет ся звіри́ли***

перекотиполе – *бот.* **покоти́ло**

перекошений – **звіре́ний;** *БГ.* **звери́стий**

перекрутити – *див.* переробити

перекручений – **попырта́ний**

перелаз, проліт – *Ргр.* **лі́са, лі́ска; остро́га, пра́смо, пляйстер** *(у паркані)*

перележати – **прележа́ти, -жу, -жыш;** *Врх.* **облежати**

перелетіти, перелітати – **преліта́ти, -ле́чу, -ле́тиш; препорхну́ти, -ну, -неш**

переливатися, перелитися – **1. зьбі́гти** *(молоко, через край);* **2. прете́чы** *(з одного місця до іншого)*

перелити – **преля́ти, -лью, -льєш**

перелицьовувати – *крав.* **ніцува́ти, -у́ю, -у́єш**

переліг – **о́бліг, -ло́гу; у́гор, -у, угори́ско;** *рідк.* **дерни́на, -ы** *(поле необроблене)*

перелік – **спис, -у; спи́сок, -ска**

переліт – **пре́літ, -льо́ту;** ~ птахів – **пре́літ пта́ства**

переловити – **прелапа́ти, -ам, -аш**

перелом – *с.* **злама́ня;** ~ руки – **злама́ня ру́кы**

перелюб – **пре́люб, прелю́бец, -бця; прелю́бник;** *тж.* перелюбець

переляк – **зляк, пре́страх, -у;** *с.* **престра́шыня**

переляканий – **престраше́ний;** ~ як заєць – **престраше́ний я́ко за́яц**

перелякатися – **престра́шыти-ся**

перемагати, перемогти – **звытя́жыти, -жу, -жыш; покона́ти, премога́ти, -ам, -аш; премо́чы, -о́жу, -о́жеш;** ~ страх – **покона́ти ляк**

перманент – *див.* завивка

перемичка – *ч.нім.* **шу́бер, -бра** *(в димоході)*

переміна – **змі́на, одмі́на, -ы;** сподіваємося на ~ни – **сподіва́ме-ся на змі́ны**

перемішувати – *див.* мішати

переміщення – **премі́шчыня**

перемога – **звытя́га, -ы;** військова ~ **войско́ва звытя́га**

перемогти – **покона́ти, -ам,-аш**

переможений – **поко́наний**

переможець – **звытя́жец, -жця**

перенесення – **преноси́ня;** ~ з хати до хати – **преноси́ня зо хы́жы до хыж**

переночувати – **преночува́ти, -у́ю, -у́єш**; *на ве́рху преночу́вали-зме в колі́бі*

переодягнути – **преобле́чы, -чу, -чыш; преді́ти, -і́ю, -і́єш** *(перемінити білизну)*

перепекти – **препе́чы, -чу, -чеш**

перепиляний – **прериза́ний**

перепиляти, перепилювати – **при́зати, прери́зувати, -и́жу, -и́жеш** *(дерево)*

перепис – **пре́пис, -у**; ~ населення – **пре́пис лю́ди**

переписування – **преписува́ня**; ~ завдання – **преписува́ня зада́ня**

перепитати, перепитувати – **препыта́ти, препытува́ти, -у́ю, -у́єш**

перепитування – **препытува́ня**

перепідготовка – **прешколі́ня**

перепілка – *зоол. Врх.* **ка́спер, куцку́рудз, перепе́ла, перпели́ця, підко́лоть, підпала́йка, підпа́лак, підполо́тя, підсколо́цка, подпо́лоть; ра́пак, скрі́пак, трепі́(ю)лка**; *Ргр.* **препі́лка, препели́ця**; *Стб.* **перепели́ця**; *тж.* деркач; *як підпа́лок сьпі́ват – бу́де но́вий хлы́б (прик.)*

перепічка – *с. кул.* **па́ля, -ти; паля́тко**; *Ргр.* **1. підпа́лок, підпа́льча** *(зі сиром, капустою)*, **палачы́нка; 2. о́суг** *(з картоплі)*

переполох – **по́плох, -у**; *тж.* паніка

переплисти, перепливти – **преплы́сти, преплы́вти, -ву́, -веш**

переплутаний – **поплянта́ний, попырта́ний**

переплутати – **поплянта́ти, -ам, -аш**; *попля́нтав-єм годи́ну спотка́ня*

переполошити – **преполошы́ти, -шу, -шы́ш**; ~ звірів у лісі – **преполошы́ти зьві́рину в лі́сі**

перепона – **препо́на, -ы**

перепочити – **препочы́ти, -ы́ну, -ы́неш**; *Прт.* **вытхну́ти, одотхну́ти, -ну́, -не́ш**; *муси́ме кус вытхну́ти по робо́ті*

переправа – **препра́ва, -ы** *(перехід)*

перепробувати – **препрібува́ти, -у́ю, -у́єш** *(щось)*

перепродаж – **одпро́даж, -у; прeку́пка, -ы**

перепродати – **одпрода́ти, препрода́ти, -ам, -аш**; *одпро́дав єм убра́ня сусьідо́ви*

перепросити, перепрошувати – **препроси́ти, -о́шу, -о́сиш**; *пре́прос мя, миле́нька, бо-с мя розгні́вила (піс.)*

перепрошення – **препрошы́ня**

перепустка – **препу́стка -ы**

перепуття – **препу́тя**; стоїмо на ~ті – **стої́ме на препу́ті**

перерва – *нім.* **павза, пре́рва, -ы**; *тж.* зупинка, пауза; ~ на перекур – **дзигарьо́ва пре́рва**; *нім. розм.* **фасрант**

перервати, переривати – **прерва́ти, -ву, -веш; прерыва́ти, -ам, -аш**; ~ доповідь – **прерва́ти о́тчыт**

перереєстрація – **пререгістра́ция, -иі**

перереєструвати – **пререґіструва́ти, -у́ю, -у́єш**

перері́з – **пре́риз, -у;** *в знач.* перерізування

переро́бити, переробляти – **преона́чыти, преоначува́ти, -у́ю, -у́єш;** *Врх.* **переона́чыти;** ***аду́кат преона́чыв спра́ву по сво́му***

переробка – **преро́бка, -ы**

перероблення – **прероблі́ня**

переростати – **перероста́ти, -ам, -аш**

пересаджування – **пресаджы́ня**

пересадити, пересаджувати – **прешчыпи́ти, прешчепля́ти, -плю, -пиш**

пересадка – **пресядка, ы** *(дія)*

пересвідчення – **пресьвідчы́ня**

пересвідчитися – **пресьвідчыти-ся**

переселенець – **1.** *заг.* **преселе́нец, -нця; 2.** *іст.* **захі́дняк; западе́нец, -нця** *(із Заходу);* ***Ле́мків до гне́ска называ́ют «західняка́ми»***

переселення – **переселі́ня;** ***переселі́ня Ле́мків на Схід і За́хід не было добровільним***

пересидіти – **пресьіди́ти, -джу, -диш**

пересипати – **пресыпа́ти, -ам, -аш**

пересідати, пересісти – **пресьіда́ти -ам, -аш; пресьі́сти, -ся́ду, -ся́деш;** ~ з поїзда на поїзд – **пресьі́сти з потя́гу на по́тяг**

перескочити – **прескочы́ти, -чу, -чыш;** ~ через канаву – **прескочы́ти през фо́су**

пересолений – **пресоле́ний;** ~ на страва – **пресоле́не і́дло**

пересохлий – **пре́схлий** *(білизна)*

переспати – **преспа́ти, -плю, -пиш**

переспів – **пре́сьпів, -у** *(вільний переклад)*

перестанова – **пdescribed**

перестань! – *нак.* **пре́стан!** ***про́шу, пре́стан бля́ндати глу́пства!***

перестібати – **препина́ти, -ам, -аш**

пересторога – *с.* **остережы́ня; престро́га, -ы**

переступати, переступити – **прекрача́ти, прекро́чыти, -ам, -аш;** ~ правила – **прекро́чыти пре́писы**

пересувати – **пресува́ти, човга́ти, шура́ти, шурга́ти, -ам, -аш**

перетворення – **преображы́ня**

перетекти, перетікати – **прете́чы, претіка́ти** *(про воду)*

перетинка – *анат. слов.чес.* **бло́на, -ы;** *Врх.* **оболо́на;** *тж.* плівка

перетрушувати – **пре(о)тря́сти, -су, -сеш** *(сіно)*

перехилений – **прехыле́ний;** ~ тин – **прехыле́ний пліт**

перехитрити – **прехытри́ти, -рю, -риш**

перехід – **1.** *с.* **пре́йсьтя; пре́хід, -ходу; 2.** *війс.* **пре́марш, -у**

переховання – **прехова́ня**

переходити – **преходи́ти, -джу, -диш;** ~ вулицю – **преходи́ти у́лицю**

перехресний – **розста́йний**

перехреститися – **прексти́ти-ся;** ***і́деш ко́ло це́ркви – пре́ксти-ся!*** *(прик.)*

перехресток – *ж.* **розто́ка, -ы;**

невідм. **ро́станнь** *(двох доріг); с. пол.* **скрижува́ня;** *ж. Прт.* **кри-жі́вка, -ы;** *тж.* роздоріжжя

перехрестя – *ж.* **пребо́іна, -ы**

перехрещуватися – **прекрешчу-вати-ся** *(перетинатися навхрест)*

перецінити – **прецыни́ти, -ню, -ниш**

перець – **1.** *ж. бот.угор.* **папри́ка, -ы;** *Врх.* **попри́ґа** *(червоний, стручковий);* **2. по́пер, -прю;** *Врх.* **по́перь** *(чорний)*

перечитати – **пречыта́ти, -ам, -аш;** ~ листа – **пречыта́ти пись-мо**

перечниця – **попе́рничка, -ы;** *Врх.* **попе́рник, поперни́ця** *(для перцю)*

перешити, перешивати – *крав.* **лицюва́ти, прелицюва́ти, -ю́ю, -ю́єш**

перешкода – **зава́да, препи́нка, препо́на, прешко́да, -ы;** *ч.* **пре́-бой, -ю**

перешкодити, перешкоджати – **поміша́ти, -ам, -аш; прешкад-жа́ти, -ам, -аш; ста́ти на зава́ді;** *Прт.* **зошпети́ти, -е́чу, -е́чеш**

перешукати – **прегляда́ти, -ам, -аш;** *Прт.* **прешпера́ти, -ам, -аш**

перила – *див.* поручні

периметр – *мат.* **о́бвід, -во́ду** *(довжина кола)*

перина – *ЗП.* **папери́на**

період – *заг.* **вік, час, -у;** *пол.* **о́крес, -у**

період правління – *ж.* **каде́нция, -иі;** ~ закінчується – **каде́нция ся кі́нчат**

періодично – *присл.* **час од ча́су; *час од ча́су колє́ґа да́вав-ся чу́ти***

періщити – **плюшчы́ти;** *рум.* **репі́ґати, репі́жыти** *(про дощ)*

перламутр – *нім.* **перлямý́тер, -тру**

перлина – *мін. Хрщ.* **пере́лка**

перо павине – **пі́(ю)рко** *(для капелюха)*

перидський – **пе́рскій, -ка, -кє;** ~ килим – **пе́рскій ди́ван**

персик – *ж.* **бре́(о)сква,** *пол.* **брос-кви́на, бросли́ва, -ы;** *ж. Прт.* **смокви́на, -ы**

персона – **осо́ба, -ы**

персональний – **особо́вий;** ~ справа – **особо́ве ді́ло**

перстень – **1.** *заг.* **пе́рсьті(е)н, -те́ня;** *мал.* **персте́ник;** *Стб.* **персте́нец, пе́рсьтін, пе́(и)рсь-цін, пырсьцін; 2.** *ж.* **обру́чка, -ы** *(шлюбна);* **3. си́ґнет** *(з печаткою)*

перукар – **го́ляр;** *нім.* **фризи́єр, -я;** *БГ.* **стри́жій**

перукарня – **голя́рня, фризи́єрня, -і**

перукарський – **фризи́єрскій, -ка, -кє**

перчений – **попре́ний**

перчити – **попри́ти, -рю, -риш**

перше – *присл.* **ско́рше;** ~ було краще – **ско́рше было лі́пше** *(прик .)*

перший – *рідк.* **пе́рвий**

перші – *мн.* **першы (пе́ршых, пе́ршым, першы́ма)**

першість – *с.* **першеньство**

перш за все – *БГ.* **передовшытко, передовшыткым**

перш ніж – *присл.* **занім, ним;** ***занім штоси повісти – маш помисьліти!*** *(прик.)*

першокласник – *розм.* **першак**

пестити – **гласкати, -кам, -каш;** ***не гласкай пса против серсти!*** *(прик.)*

петля, петелька – **1.** *заг.* **клюка, ключка, завіса, -ы; 2.** *Врх.* **вроза, -ы;** *(прив'язує бич до держака);* **3.** *Ртр.* **пантлічка, пантліка;** *тж.* зашморг

печатка – **печат, -ы**

печера – *книж. ч.* **вертеп, -у;** **яскиня, -і**

печериця – *бот.* **печарка, псярка, -ы;** *Врх.* **стернівка** *(гриб); тж.* шампіньйон

печиво – *кул.* **цястко, цястечко;** *мн.* **цястка, -ток;** *Прт.* **бухта, -ы** *(біле)*

печінка – **печи(і)нка, -ы;** *пол.* **вонтроба;** *Врх.* **печеня, печень, -і;** *Ртр.* **тяжкє плюца**

печія – *фізіол.* **жага, ы**

пивзавод – *нім.* **бровар, -у;** *ж.* **броварня, -і**

пивна – **пивярня, -і** *(пивний заклад)*

пивовар – **броварник**

пижмо звичайне – *бот. ч.* **канупер, криворот, -у;** *ж.* **мари(у)нька, -ы;** *Врх.* **калупір, кориворот, марімята; пелевонь** *(бальзамічне)*

пил – **порох, -у;** *ж.* **курява, -ы**

Пилип – **Филип; Філь, Фільо, -ля**

Пилипівка – *рел.* **Федоровиця, -і; Филипівка, -і** *(піст 28.11. – 6.01.)*

пилок квітковий – *бот. ж.* **перга, -ы** *(для бджіл)*

пилорама – *див.* лісопилка

пилосос – *техн.* **пилотяг, -у**

пиляр – **трач**

пиляти – **1. пилувати, -ую, -уєш** *(мет.);* **2. ри(і)зати (рижу, рижеш, риже; рижеме, рижете, рижут)** *(дер.)*

пиріг – *кул.* **1.** *заг.* **колач; періг, -рога;** *мн.* **пе(и)рогы, -ів;** *рідк.* **бульванок, -нка; 2. сырник** *(зі сиром);* **3. завиванец, -нця;** *пол.* **струдель, -для** *(з маком і яблуками)*

пирій повзучий – *бот.* **пыр, -у; перій, пырей, -рію;** *ж.* **перийка, -ы;** *БГ.* **перниця** *(бур'ян)*

пирхати – *див.* фиркати

писати погано – **як кура лабом;** *БГ.* **базьграти**

писулька – *ірон.* **цидулка, -ы**

письменник, письменниця – **писар, -я; писарка, -ы; писатель, -ля; писателька, -ы;** *нім.* **літерат; літератка, -ы**

письменність – *філол.* **писемніст, -ности; писемство, письменство**

письмо – *грам.* **писмо;** ***лемківскє писмо неє барз тяжкє***

письмовий – **писемний;** ~ ва відповідь – **писемна одповід**

письмово – *присл.* **писемно(і)**

питальний – *грам.* **зьвідальний** *(знак)*

питання – **зьвіда́ня, пыта́ня**; це ~ життя – **то пыта́ня жытя**

пити – 1. **пия́ти (пия́м/пью, пи́яш/пьєш, пиє́(я)ме)** *(часто)*; 2. *груб.* **льонда́ти, -джу, -даш; хлепта́ти, -чу, -чеш** *(воду)*

пити жадібно – **хлепта́ти, -пчу, -пчеш**; ***хле́пче, як коро́ва воду***

питльований – **петлюва́ний** *(хліб)*

пихатий – **ґонори́стий**

пишатися собою = *Пвн.* **кєпе́шыти ся**

пишний – **бу́чний, пы́шний**; *Ртр.* **пара́дний**

пищати – 1. **вишча́ти, виска́ти, -щу, -щыш** *(про людину)*; 2. **пи(і)ска́ти, -счу, -счыш** *(на сопілці)*; 3. **пі́кати, -ам, -аш**; *Врх.* **пиявча́ти, півори́ти, піко́тити** *(про птахів)*; 4. **цьі́пчати** *(курчата)*; ***пи́скай же мі, писка́вко дубо́ва*** *(піс.)*

пищуха звичайна – *зоол. Врх.* **кова́лик, кова́льчык**

пиятика – **пия́ва, -ы; пия́цтво**

піаніно – *муз. італ.* **піяно́** *(невідм.)*

піаніст, піаністка – **піяні́ста, піяні́стка, -ы**

півдарма – *присл. Прт.* **напівдармо**

південний – *геогр.* **полудньо́вий**; ~ на Америка – **Полудньо́ва Гамери́ка**

південь – *ж. геогр.* **полу́дне, -я**; *тж.* час. дня

півень, півник – *зоол.* **ко́гут, когу́тик**; *с.* **когу́тя**; *пол.* **кур**; *Врх.* **пі́тель, сьпівак**; ***се́ред ночы, опівно́чы когу́ты запі́ли*** *(піс.)*; ***без когу́та – хыжа шу́та*** *(прик.)*

півники садові – *бот. Врх.* **косарики**; *тж.* сокирки польові

півнячий – **когутій, когутя́чий**

півонія лікарська – *бот.* **піво́ня, -і**; *Врх.* **поло́нія** *(квітка)*

півтора – *числ.* **піто́ра, -ы**; *Ртр.* **півдру́га; півтре́тя** *(два з половиною),* **півчетве́рта** *(три з половиною)*

півторак – **піто́рак**

під – **по(і)д**; ~ каменем – **под каменьом**

підберезник – *бот.* **ко́зак; ко́зар, -я; ба́бка те́мна; гри́бик**; *пол.* **козьляк**; *тж.* підосичник *(гриб)*

підбирати – *Прт.* **добера́ти, -ам, -аш**; ***добе́рав єм до́вго свою́ жену́***

підбіл звичайний – *бот.* **білоко́пытник**; *с.* **кі́нскє копыто, -кого ... а; пі́дбіль, -лю**; *Врх.* **бі́л(в)пух, бівпу́шок, опу́ша**; *тж.* деревій, мати-й-мачуха

підбор – *див.* каблук

підбурювати – **підюджува́ти, -жам, -жаш**

підбурювач – *БГ.* **зводи́тель** *(який підмовляє до сварки, бійки)*

підважити – **підва́жыти, -жу, -жыш**

підвал – *буд. ж.* **пи(е)вни́ця, -і**; *мн. фр.* **сутери́ни** *(під хатою)*; *тж.* підземелля, погріб

підвалини – *мн.буд.* **спі́дкы, -ів**; ***спі́дкы кла́ли на каме́нях без у́жытя циме́нту***

підвечірок – **підвечы́рок, -рка;**

рідк. Рґр. **оловрант;** *Стб.* **оловранок;** ***підвечырок ся іло в полю***

підвищення – **підвыщыня**

підвіконня – *ч. буд. нім.* **варцаб, -у** *(віконна поличка)*

підганяти – **1. понагляти, -ам, -аш;** *в знач.* поспішати; **2. понукати, -ам, -аш** *(коней)*

підглянути – **підзе(и)рнути, -ну, -неш;** *Прт.* **підсмотрити, -рю, -риш**

підгорля – *анат.* **воло;** *Врх.* **підга(о)рлина;** *Рґр.* **підга(о)рля, підгорлиця** *(передня част. шиї у коров)*

підгортати – **огартати, -ам, -аш;** ~ картоплю – **огартати компери**

підготовка – *ч.* **вышкіл, -колу;** *с.* **вышколіня, школіня**

підготовлений – *пол.чес.* **школений** *(про фахівця)*

підготовлювати – *див.* готувати

піддашшя – *ч.* **під,** *род.* **поду**

піджак чол. – *ж.* **блюза, блюзка, -ы;** *нім.* **ґерок, -рка; обера(о)к;** *пол. ж.* **маринарка, -ы;** *Хрщ.* **загортка;** *Пвн.* **візітка;** *ЗП.* **рек(х)лик**

піджарка – *кул.* **засмажка, -ы;** ***засмажка – то мука, підсмажена на смальци;*** *тж.* присмажка

підзаголовок – *літ.* **підтитул, -у**

підзорна труба – *спец.* **льорнета, льорнетка, -ы**

піди! – *нак.* **ід! пі(о)д!**

підігнати – **доробити (дораблям, дорабляш, дорабляме); припасувати, -ую, -уєш** *(щось)*

підігнути – **підкотити, -очу, -отиш;** *Врх.* **підкасати;** ***дівча підкасало фартушок руком***

підігнутий – **підогнутий**

підігрівати, підігріти – **вігрити, вігривати, -ам, -аш;** ***молоко вігрівают, жебы зробити з нього сыр***

підійди! – *скор. нак.* **под-ле!**

підійти – **підийти, -йду, -йдеш**

підірваний – **підорваний**

підісланий – **підосланий**

під'їзд – **доізд, -у** *(шлях); Врх.* **подворец** *(до будинку)*

під'їхати – **підыхати, -ам, -аш**

підказати, підказувати – **нараіти, -аю, -аіш**

підкладка – *крав.* **підшывка, -ы** *(тканина)*

під конвоєм – *присл. нім.* **цюпасом, чупасом**

підкреслення – **підкресліня**

підкувати – **підкути, -ую, -уєш** *(коня)*

підкупити – **підплатити, -ачу, -атиш** *(дати хабаря)*

підлабузний - **облесний;** *тж.* запобігливий

підлеглий – **підвладний, підданий**

підлесник – *Врх.* **підхлыбни(і)к**

підлещуватися – **підхлібн(л)ятися; догоджати, -ам, -аш**

підлива – *кул. ж.* **підливка, мачанка, мачка, -ы** *(із муки і молока)*

підлий – *пол.* **лайдацкій, -ка, -кє**

підлісник європейський – *бот.*

курячы лапкы, -чых ...пок

підлісся – **підліся**

підлість – *пол.* **лайдацтво**; найбільша ~ **найвекше лайдацтво**

підліток – *груб. нім.* **бенкарт**

підлога дер. – *мн.* **делины**; *Рґр.* **ді(ы)лина, помі(о)ст**; *нім.* **дылі** *(в стайні)*

підмайстер – **челядник**

підмаренник чіпкий – *бот.* **лепчык, липец, липняк, липчак**; *ж.* **липчыця, -і**; *Врх.* **липник**

підметки – *мн. шевс.* **золі, -ів; золівкы, -вок**; поставити ~ **прибити золівкы**

підмивати – *Прт.* **підберати**; ***быстра вода попідберала берегы***

підмовляти – **намавляти, намавяти, -ям, -яш; підбивати, -ам, -аш; підюджувати, -ую, -уєш**

підмога – **поміч, -мочы**; чекаємо на ~ гу – **чекаме на поміч**

підморгнути, підморгувати – **мругати, -ам, -аш; мругнути, -ну, -неш**; *ЗП.* **джмуркнути, мургати**

підморожений – *Прт.* **надморожений, -на, -не**

підмостки дер. – *ч. Рґр.* **бліх** *(для біління полотна)*

піднебіння – *анат.* **піднебіня**; *Врх.* **понібя**; *Рґр.* **піднібя, підимня**

піднести – *див.* подати

піднімай! – *нак. італ.* **віра!**

піднімати, підіймати – **1. двигати, двигнути, -ну, -неш; пучытися** *(~ важке)*; **2. здоймати, -му, -меш** *(руки вгору)*; ~ вантаж – **двигати тягары**; ***коло церкви належало-ся здоймати капелюш***

підніматися – **спинати-ся** *(тягнутися до чогось)*

піднос – **підніс, -носа**; *ж. пол.* **таца(я), -ці**

підодіяльник – **напі(е)рник**; *ж.* **коперта, пі(о)шва, -ы**; *Рґр.* **всып, заголовчына, перинянка, пырниця, пересыпа, пресыпа, повлока** *(для ковдри, перини)*

підозрілий – **підзі(о)рний, підозрений, підозрюваний**

підосичник – *бот.* **козак, підосьінник, черваняк**; *Прт.* **трепетяк, -а** *(гриб)*

підперезатися – **опасати-ся**

підпилий – *розм.* **підпитий**; *тж.* напідпитку

підписатися – **пренумерувати, -ую, -уєш**; ~ на журнал – **пренумерувати часопис**

підписка – **предплата, -ы**

підпільний – **підземний**; ***в часы окупации діяли підземны вызвольны рухы***

підпічок – *Прт.* **підпецок, -цка** *(ніша під піччю)*

підпорки – *мн. Прт.* **кланиці**; *одн. Рґр.* **підкулок, люшенька, лучыка, підпірка, підставка, ручыця**; *пол.* **люсьня** *(драбин у возі)*

під ранок – *присл.* **над раном**

підрахувати – **облічати, -ам, -аш; облічыти, -чу, -чыш; порахувати, -ую, -уєш**; неможливо ~ **не мож облічыти**

підрахунок – *ж.* **облічыня, порахунок** *(дія)*

підривник – *військ.* **запальник** *(детонатор)*

підрізати – **підтяти (підотну, підотнеш, підотне; підотнеме, підотнете, підотнут)**; ~ гілку – **підтяти галуз**

підробка – *нім.* **фальсифікат, -у**

підроблений – *див.* штучний

підроблювання – **підробліня**

підряд – *присл.* **гет-чысто; зарядом**; *Рґр.* **за поряд**; *ЗП.* **за шором**

підсадити – *ЗП.* **высадити**

підсвинок – *с.* **пацятко**; *Врх.* **підростяк**

підскакувати – **гопкати, -ам, -аш**; *Прт.* **гыцкати, -ам, -аш**; ***заяц гыцкат-ся по поли***

підсмажити, підсмажувати – **припечы, -чу, -чеш; припікати, -ам, -аш**

підсніжник звичайний – *бот.* **клок(п)оцей, -я**; *ж.* **проліска, -ы**; *Врх.* **просеред, -у; скорозріст, -росту**; *Врх.* **козодриск(т)**; *ж. Прт.* **кунупевка, -ы**

підстерігати – **чатувати, -ую, -уєш; чыгати, -ам, -аш** *(на когось)*

підстилка – *Врх. мн.* **тарахы, -ів** *(сухе листя, соснові гілки)*

підстібка – **підпинка, -ы** *(пристібна утеплююча підкладка)*

підступний – **злохытрий**

підсукати – **підкачати, -чам, -чаш** *(рукави)*

підтримати, підтримувати – **поперати, обставати, -ам, -аш**

підтримка – **опора, пі(о)дпора, -ы; поміч, -мочы**; *с. пол.* **попертя**

підтяжки – *мн.* **шлєйкы** *(для штанів)*

підуст звичайний – *зоол. Врх.* **свинка, свинька** *(риба)*

підфарбований – **підфарбуваний**

підходити – **1. пасувати** *(одяг по фігурі)*; **2. илявдувати, -ую, -уєш** *(страва, напиток)*; ***тото убраня мі барз пасує***

підшити – *крав.* **зарубити, підрубити, -блю, -биш**; ~ штани – **підрубити сподні**

підшкірний – *мед.* **підскорний**; ~ укол – **підскорний зашчык**

підштанці – *мн. пол.* **гаці; гачы** *(нижні штани)*; ***кошуленьку, тонкы гаці, фалат древка ялового*** *(піс.)*

пізнавати, пізнати – **познати, познавати, спознати, -ам, -аш** *(когось)*; ***познам тя, миленькій, як підеш верхами*** *(піс.)*; ***спознав тя, мила, спознав єм по ході*** *(піс.)*

пізнання – **позная**

пізніше – *присл.* **пізнійше, пізнішче; пак**; ***пізнійше приіхав до нас стрико з родином***

пізньоцвіт осінній – *бот.* **шафран, -у; зимовник**

піймати – **зымати, -ам, аш; хватити, -там, -аш; в(г)лапити, -плю, -пиш; злапати, -плю, -плеш**; *Рґр.* **імати, поімати**; ***слово, як пташок – вылетит, не зымаш*** *(прик.)*

пік – *ч. геогр. нім.* **шпіц**

піка – *спец.* **ви́но** *(в картах)*

піклуватися – *див.* турбуватися

пілот – *ав. фр.* **пі́льот;** *тж.* льотчик

пілюля – *мед.* **піґу́лка,** *фр.* **табле́тка, -ы**

піна – **пі́нка, скі́рка, шу́ма, шумови́на, -ы;** *Ргр.* **ко́жух, кожу́шок; ско́ра, ско́рка** *(в борщі, капусті, молоці); перен.* покидьки суспільства

пінцет – *мед.* **сти́скач, шчы́пчык**

піонер, піонерка – *іст.* **піо́нєр; піо́нєрка, -ы**

піонерський – **піо́нєрскій, -ка, -кє**

піпетка – *мед.* **крапля́чка, -ы;** *тж.* крапельниця

пір – *ж. бот. нім. Врх.* **по́ра; по́рей**

піраміда – *ч.* **остросто́п**

пірат – *іст.* **ко́рсар, -я**

пірнати, пірнути – **ныря́ти, -ям, -яш;** *Прт.* **нуркува́ти, -у́ю, -у́єш; нурцюва́ти, -ю́ю, -ю́єш** *(плавати під водою)*

пірце – **пе́(ю)рко;** *Врх.* **пере́чко;** *тж.* пірко, пір'ячко; ***што то за паро́бок, што не ма пере́чка*** *(піс.)*

пісенний – **пісьня́рскій, -ка, -кє**

пісенник – **сьпіва́ник;** лемківський ~ **лемкі́вскій сьпіва́ник** *(збірник пісень)*

піскур – *зоол. Врх.* **пе́с(ц)кар, пі́скір, пі́с(ш)кар; піскозо́ба, піскозуб, цьі́пкор** *(риба); тж.* пічкур, щипівка звичайна

після – *присл.* **да́ле, за́тим, зго́дя, напо́ти(і)м, перего́дом, по, по́ти(і)м, по то́му;** *Врх.* **пого́дившы;** *Ргр.* **пак;** *Прт.* **по нечасі;** *тж.* згодом; ~ цього ми попрощалися – **по то́му зме ся пожегна́ли;** ***по ксти́нах кум де́си про́пав***

післявчора – *присл.* **позавче́ра**

післязавтра – *присл.* **позара́ни;** *Врх.* **дозара́ни;** *Ргр.* **наза́ран, напоза́ран, напозара́ни, напоза́втрю, поза́втрім, поза́втрю**

після неділі – *БГ.* **з неді́лі**

післяобідний – **пообі́дній, -ня, -нє; пополудньо́вий;** ~ відпочинок – **пообі́дній одпочы́нок**

пісня, пісенька – **пі́сьня, -і; сьпіва́нка, сьпівано́чка, -ы;** ***сьпівано́чкы мої любы, де я вас поды́ю?*** *(піс.)*

пісня модна – *ч. нім.* **шля́ґер**

пістолет – *війс. фр.* **пісто́лєт; пісто́ля, -і; пі́столь, -ля**

пістон – *див.* капсуль

піст перед Успінням Пресв. Богородиці – **Ма́тко-Біжа́ний піст, -но́го ...по́сту**

пісуар – *ж.* **ракови́на, -ы** *(для сечі)*

піти в прийми – **приста́ти, -а́ю, -а́єш**

пітьма – *с.* **те́мно;** *ч. Врх.* **неви́док**

піхва – *анат. розм.* **пича, пичка, -ы; по́тя, -і; по́т(ць)ка, -ы; мізерни́ця, -і** *(жін. статевий орган)*

піхви – *мн. війс.* **по́хвы** *(для шаблі)*

піч – **1. вапня́рка, -ы** *(для випалювання вапна);* **2.** *ч. Врх.* **пеко́вий пец** *(хлібопекарська);* **3.** *ч.* **пе(є)ц,** *мал.* **пе́цик** *(кухонна);* ***в***

***пецу палю, тісто мішу, дітя плаче – я колышу** (піс.)*

пічкур – зоол. **коблик;** *Врх.* **ґовбник, пе(і)скар, піскозуб** *(риба)*

пічник – **муляр**

пішки – *присл.* **напішо, піше(о), пішы, пішкы;** *Прт.* **напіхоту;** ***назад вертали зме напішо***

пішохід – **піхотник, пішоходец, -дця**

піщина – **пішчына, -ы**

плавальний – **плывацкій, -ка, -кє**

плавати – **плывати, -ам, -аш; плывсти, плысти, -ву, -веш;** ***плывало дівчатко по тихім дунаю** (піс.)*

плавання – *спорт.* **плываня, плывацтво;** *ж.* **плавба, -ы**

плавець, плавчиха – **плывак(ч); плывец, -вця; плывачка, -ы**

плавлений – **топлений;** ~ сир – **топлений сыр**

плавлення рештки – *ч. тех. нім.* **шмельц, -у;** *в знач.* металобрухт

плавний – **плынний**

плавник – *зоол. Врх.* **венґрина, -ы** *(у риби)*

плагіат – **пляґіят, -у**

плазувати – *Врх.* **рыпигати**

плакати – **єнкати, єнчати, -чу, -чыш;** *дит.* **пла(я)цати;** *груб.* **ревіти** *(голосно); Врх.* **йойк(ч)ати, фыкати, финкати;** *БГ.* **заводити;** *Прт.* **вайчати, -чу, -чыш;** ***чом так дітина йойчыт?***

плаксивий – **пляксивий;** *Врх.* **мазґливий;** *в знач.* плаксій; ~ ва дівчина – **мазґливе дівча**

плаксій – *дит.* **бекса, плякса, -ы**

план – *нім.* **плян, -у;** ~ забудови – **плян забудовы**

планер – *ав.* **плянер**

планета – *астр.* **плянета, -ы**

плановий – **пляновий;** ~ розвиток – **пляновий розвій**

планово – *присл.* **пляново**

планування – **плянуваня**

планувати – **плянувати, -ую, -уєш** *(щось);* ***влони плянусме поіхати на «Ватру»***

планшет – **мапник;** *ж. фр.* **пляншета, -ы**

пласт – *ж.* **верства, -ы**

пластика – *мист.* **плястика, -ы**

пластилін – *ж.* **плястеліна, -ы**

пластина мет. – *ч.* **блят, -у**

пластир – *мед. нім.* **пляйстер, плястер, -тра**

пластичний – **плястичний**

пластмаса – *ч. нім.* **плястик**

пластмасовий – **плястиковий;** ~ ва чашка – **плястикове горнятко**

плата – *фін.* **1. заплата, -ы; платня, -і; пенсия, -ии;** *Стб.* **плаца** *(заробітня);* **2. мірка, -ы** *(мірошнику, за мелення муки);* **3.** *пол.* **налізне** *(за знахідку);* **4. пляцове, -вого** *(за місце на базарі);* **5.** *нім.* **рата, -ы** *(частинами);* **6.** *Ргр.* **сыпка** *(вівчареві, вівсом або ячменьом);* **7.** *Прт.* **спашне, -ного** *(за пасовисько);* **8. стипендия, -ии** *(студентам і аспірантам);* **9.** *австр.* **чынш, -у** *(орендна, квартирна); тж.* винагорода; подвійна ~ **дубельтова платня**

платина – *мет.* **пляти́на, -ы**

платівка патефонна – **плы́та, -ы**

плаття – *ж.* **су́кня, -ні**; вихідне ~ **сьватко́ва су́кня**

плато – *геогр.* **пля́то**

платформа – *фр.* **плятфо́рма, -ы** *(1. виборча; 2. залізнична)*

плаун булавовидний – *бот.* **бара́нец, -нця;** *Врх.* **коло́тник; пе́лех, пелеша́тник, пеле́шник**

плахта – **1.** *заг. ч.* **плат; 2.** *Врх.* **торока́ня** *(з 4-ма торо́ками);* **3. травя́нка;** *нім.* **ґра́ста, -ы** *(для трави)*

плачевний – **оплака́ний;** *тж.* жалісний

плащ – **1.** *пол. ж.* **пелєри́на, -ы;** *нім.* **ма́нтель;** *тж.* шинель; *Врх.* **дожджі́вник, дойджі́вник** *(від дощу);* **2.** *рідк. Рґр.* **су́кман** *(з чо́рного сукна);* **3.** *жін. Рґр.* **мента, -ы** *(зі синього сукна, з фалдами);* **4. порохі́вник** *(легкий);* **5.** *пол.* **сак** *(жін.);* **6.** *англ.* **макі́нтош, ре́глян, -у** *(окремий фасон);* на ньому був ~ **мав на со́бі порохі́вник**

племінник, племінниця – **ку́зе(и)н; кузе́(и)нка, -ы; брата́ник(ч), брата́нок, -нка; брата́нец, -нця; бра́тів сын** *(син брата);* **братаниця, -і; сестри́нец, се́стры сын** *(син сестри);* *Прт.* **сестрі́нок, -нка; сестрі́ниця, -і**

плентатися – **плянта́ти-ся; шкынта́ти, -нчу, -нчеш;** *пол.* **белембати-ся;** *в знач.* іти повільно; ***з весі́ля ле́дво-м ся припля́нтав до́мів***

плескати – **1. ляпка́ти, -пчу, -пчеш; пляска́ти, -ам, -аш** *(в долоні);* **2.** *Врх.* **кляскати** *(язиком)*

плескатися – **пляска́ти-ся; теле́пати-ся;** *Врх.* **пляса́ти** *(у воді)*

плескіт – *Прт.* **пляск, -у; пля́скіт, -ко́ту** *(води)*

плести – *див.* прясти

плетінка – *кул.* **кукє́лка, -ы** *(хліб)*

плетіння – *ж.* **опле́та, опле́(і)тка, -ы**

плечистий – **плеча́тий** *(людина)*

плечі – *мн. анат.* **раме́на, пле́чы, ґі́рґы;** *с.* **ра́мя;** *пол.* **ба́ркы** *(верхня част. хребта);* ***дзяд заві́сив то́рбу на раме́но***

плиска біла – *зоол.* **пліс(ш)ка, -ы;** *Врх.* **лиска́вка, маслє́нка, перебіґу́лька;** *тж.* трясогузка

плита – **1. бля́ха, -ы;** *австр.* **шпа́рґет, -у** *(кухонна);* **2.** *ч. нім.* **блят, -у** *(плоска част.);* **3.** *Врх.* **по́ла, -ы** *(вел. кам.);* ***паля́та пе́кли на бля́сі; на шпа́рґеты вари́ли і́дло***

плівка поверхнева – *БГ.* **осу́га** *(у бочці з капустою, огірками)*

плід – **о́воч;** кісточковий ~ **пестко́вий о́воч**

плісирований = *Врх.* **зап(б)ори́стий** *(спідниця)*

пліснява – **плі́сен, -ы; цьви(і)ль, -лі**

пліт – **плит,** *род.* **пло́та;** *Врх.* **о́стрі(о)г** *(з дер. дранок)*

плітка – **1.** *філол.* **ля́(ьо)па, обгва́ра, пльо́тка, -ы;** *мн. Врх.* **ля́пкы;** *Рґр.* **ба́йі, пле́ткы; 2.** *зоол.* **обли́ця, -і;** *пол.* **пло́тка, -ы;** *Врх.*

ду́нка *(риба); тж.* плотиця, червоноперка

пліткар – **пльо́ткар, -я;** *Врх.* **ба́йчар;** сільський ~ **се́льскій пльо́ткар**

пліткувати – **ляпа́ти, -ам, -аш; плести, -ту, -теш; телепа́ти, -пчу́, -пчеш** *(язиком);* ***байча́рка плете́ бздуры***

плішка – **заглі́бка, -ы;** *БГ.* **загбі́вка**

плоди фруктові – *ж.* **садови́на, овочы́на, -ы;** *мн.* **ово́чы, -ів**

плодовий – **овочо́вий;** ~ сік – **овочо́вий сок**

плодовитий – **плоди́стий**

плодоніжка – *Врх.* **шпе́ник, шпі́нка**

пломба – *нім.* **пльо́мба, -ы;** поставити ~ бу – **накла́сти пльо́мбу**

пломбований – **пльомбува́ний** *(зуб)*

пломбувати – **пльомбува́ти, -у́ю, -у́єш** *(зуби)*

плоскогубці – *техн. мн.* **клі́шчы, -ів;** *мал.* **клі́шчыкы;** *Прт.* **щыпчыкы, -ів**

плоский – **пла́ский, пляска́вий, пле(я)ска́тий;** *Врх.* **поло́гий, положы́стий;** *тж.* плеска́тий

плоскінь – *ж. бот.* **зама́шка, -ы;** *мн. пол.* **плоску́нкы;** *Врх.* **розклі́нки; са́мец, сами́ця** *(з конопель)*

площа – **1.** *заг. ч. нім.* **пляц, -у; 2.** *с.* **боі́ско** *(спортивна);* **3.** *ч.* **ры́нок, -нку; торгови́ця, -і** *(торгова);* **4.** *ЛШМ.* **цві́ччак** *(навчальна);* ***на ры́нковим пля́цу сто́яв ра́туш***

плуга деталі – **1.** *ч. Хрщ.* **гу́жов** *(зал. ланцюг для коліс);* **2.** *ж.* **зано́за, -ы** *(паличка-зв'язка);* **3.** *мн.* **колісни́цы, колі́чка** *(дер. колішня);* **4. ле́міш,** *род.* **леме́ша** *(зал. лемеш);* **5.** *ч.* **по́лоз; 6. ре́діль, -я** *(гряділь);* **7.** *мн. нім.* **ря́фкы** *(зал. обручі);* **8.** *ч. Стб.* **сто́пок** *(поперечка);* **9.** *мн.* **чепі́гы** *(ручки);* **10. чере́сло** *(передній ніж);* **11.** *с.* **ца́пок, -пка**

плугатар – **о́рач; плуга́тар, -я**

плутаний – **попльонта́ний**

плутанина – **мішани́на, плянтани́на, -ы;** *Прт.* **ґматвани́на, -ы**

плутати – **плянта́ти, пльонта́ти, -нчу, -нчеш;** ***не пля́нтай-ся мі під нога́ми!***

плюскіт – **плеск, -у;** *Прт.* **хлюст, -у**

плюш – **окса́мит, -у;** *БГ.* **ба́ршан, -у** *(тканина з м'яким ворсом)*

плющ – *бот.* **п(б)лю́шч**

пляж – *ж.* **пля́жа, -ы;** піщаний ~ **пішча́на пля́жа**

пляма – *фізіол.* **1.** *нім.* **клякса, -ы** *(на папері);* **2. осту́да, -ы** *(на тілі);* **3.** *Врх.* **шплях, шпля́ха;** ***на ли́цы лиша́ют-ся шпля́хы од ві́спы***

плямистий – *Врх.* **платочи́стий, преклада́ний;** *Прт.* **бре(ы)зястий, -та, -те**

плямкати – **цямка́ти, -ам, -мчеш;** *Врх.* **пляца́ти, пляцка́ти;** ~ ротом – **цямка́ти ґа́мбом**

пляшка, пляшечка – **1.** *заг.* **буте́(и)лька;** *вел.* **бу́те(и)ль, -тля;** *нім.* **фля́га, фля́шка,**

фляше́чка, -ы; *тж.* плящина; **2.** *пол.* **балця́нка, -ы;** *Ртр.* **плетя́нка** *(обплетена); **на заьо́ты прино́сили зо со́бом фля́шку палю́нкы***

пляшковий – **буте(и)льковий**

побажання – **жыче́(ы)ня, -нь;** найкращі ~ **найлі́пшы жыче́ня**

побажати здоров'я – **поздоровка́ти-ся;** *рідк.* **рачы́ти, -чу, -чыш**

по-батькові – **іме́но ві́тця;** Ігор Микитович – **Ігор Дуда, сын Мыкити** *(запис у документах)*

побачення – **зобаче́(ы)ня, споткáня;** *ж. пол.* **ра́нд(т)ка, -ы** *(зустріч закоханих)*

побачити – **вздрі́ти, -ію, -ієш; призри́ти, узрити, -рю, -риш; звиді́ти, навиді́ти, одвиді́ти, -джу, -диш; зобачы́ти, -чу, -чыш; узри́ти, -рю, -риш;** *Врх.* **повиды́ти;** ***оже́нив єм ся, не при́зрив єм ся*** *(піс.)*; ***пришли зме єй (ля́льку) навиді́ти*** *(піс.)*

побережжя – **побре́жя**

побитий – **зби́тий** *(про людину)*

побитися – **1. застави́ти-ся** *(об заклад)*; **2. пото́вчы-ся; я́бка при перевожы́ню пото́вкли-ся**

побігайло – *розм.* **попыха́дло** *(людина, якою попихають)*; *тж.* попихач

побігти – **полеті́ти (поле́чу, поле́тиш, поле́тит; полети́ме, полети́те, поле́тят); пігна́ти;** *Прт.* **подырда́ти, -ам, -аш** *(підтюпцем)*; ***поле́тів, аж закури́ло-ся за ним*** *(прик.)*

побілений – **выбіле́ний;** ~ стіна – **выбіле́на сьціна**

побільшення – *див.* збільшення

поблизу – *присл.* **ко́ло, о́бі(о)к;** *тж.* біля, поряд

побожний – **набо́(і)жний**

побоїще – **побойови́ско, побойови́ще**

побороти – **преборо́ти, -рю, -реш;** *Прт.* **покона́ти, -ам, -аш**

побоювання – *чес.* **оба́ва, -ы**

по-братерському – **по-бра́терски, по-бра́тски;** шануймося ~ ! **– шану́йме-ся по-бра́тски!**

побризкати – **поця́пати, похля́пати, -плю, -плеш**

побут – **быт, -у; спо́сиб жытя, -со́бу ...тя;** домашній ~ **домо́вий быт**

побути – **побы́ти (побу́ду, побу́деш, побу́де; побуде́ме, побуде́те, побу́дут)**

повага – **поважа́ня; пошані́вка, -ы; пошанува́ня;** *нім.* **автори́та(е)т, -у;** *пол.* **шацу́нок, -нка;** *див.* пошана; не маєш ~ги! **– не маш авторите́ту!**

повадка – **вда́ча, -ы**

поважний – **гоноро́вий, розва́жний, стате́чний; *лю́блят ме́не хло́пці – са́мы гоноро́вы*** *(піс.)*

поважно – *присл.* **гоноро́во, розва́жно(і), стате́чно(і)**

поведінка – *с.* **захова́ня, поводжы́ня, справува́ня;** погана ~ **ке́пскє захова́ня**

повернення – **верта́ня, воро́тя;** *Хрщ.* **верні́ня**

повернути, повертати – **верта́ти, наверта́ти, -ам, -аш; верну́ти,**

обернути, обертати, наверну, -ну, -неш

повернутися – **цофнути-ся** *(подати назад); **в 1936 році зо шкіл выцофано науку лемківского языка***

поверх – **1.** *с. пол.* **плєнтро, пльонтр, -а;** *Врх* **плянтро;** *Стб.* **пльонтро;** *ЗП.* **вирьх** *(у будинку);* **2.** *нім.* **партер, -у** *(перший, цокольний)*

повеселитися – **выгуляти-ся** *(до краю); тж.* натанцюватися

повз – *присл.* **коло, мимо, попри**

повзати – **човгати, -ам, -аш**

повздовж – *присл.* **напідовж** *(чогось)*

повзик європейський – *зоол. Врх.* **підядлівчак, приліпка**

повинність – **повинніст, -ности;** *ч. нім.* **форшпан, -у;** *БГ.* **шарварок** *(примусова, трудова)*

повинно – *присл.* **дов(л)жно**

повидло – *див.* мармелад

повитиця – *бот.* **1.** *Врх.* **казило** *(льонова);* **2. пра(и)витиця, шчырици, черевиця, -і;** *Врх.* **бурачка, спльітачка, червена нитка** *(європейська)*

повід – *ж.* **узда, -ы;** *мн. Врх.* **повідкы** *(для коня)*

повідомити, повідомляти – **дати знати; зголосити-ся, зголошувати-ся;** *нім.* **мельдувати, -ую, -уєш;** коли повернешся – повідом! **кєд ся вернеш – дай знати!**

повідомлення – **оповішчыня;** *ч. фр.* **комунікат** *(урядовий); нім.* **мельдунок, -нка; реляция, -иі**

повій звичайний – *бот. Врх.* **плотник, поплотина**

повік – *присл.* **до кінця жытя;** ~ буду пам'ятати! **запамятам до кінця жытя!**

повіки – *мн. анат.* **вікы, кліпавкы;** *Врх.* **віскы; пао(у)чайкы, по(а)вікы;** *Рґр.* **павучайкы**

повільно – *присл.* **поволи, помалы, помасьісі(я); вільно;** *тж.* поволі

повінь – **повін,** *род.* **повени;** *с.* **поводя; велька вода, -кой ...ды;** *с. Прт.* **наводніня; повід, -води**

повір'я – **віруваня; *каждий нарід ма свої віруваня***

повісити, повиснути – **дзыргнути; обвісити-ся;** *Прт.* **звиснути, -ну, -неш**

повістка – *юр.* **завідомліня, позов** *(до суду)*

повість – *літ.* **повіст, -и;** ілюстрована ~ **повіст з образками**

повітка – **шопа, -ы**

повітря – *ч.* **1.** *заг.* **воздух, -у; 2.** *нім.* **люфт, -у** *(вільний доступ)*

повія – *груб.* **курва, нешта, шльондра, шмата, -ы;** *рідк.* **фрейда, -ы;** *Врх.* **лярва** *(розпусна жінка)*

повний – **окопистий; повен** *(з верхом); Врх.* **зуповний**

повнісінький – **повнісьіцькій, повніцькій, -ка, -кє**

повністю – **доцяп; *ватра без мня доцяп згасла***

повно – *присл.* **окописто(і), пов-**

ніцько

повноважний – **уповажнений**

повнолиций – **папулятий, папуляч;** *Прт.* **пуцуватий, -та, -те** *(людина з вел. щоками)*

повноліття – **повнолітя**

повнота – **повнява, -ы;** *Стб.* **повня**

поводження – *див.* поведінка

поводитися – **1.** *заг.* **заховуватися; обходити-ся, справуватися;** *Врх.* **водити ся; справити ся; справовати ся** *(пристойно);* **2. здичавіти, -ію, -ієш** *(непристойно); **як ся ти водит? на забаві треба ся заховувати гідні***

поволокти – **повлечы, -чу, -чеш;** ***він ся повлюк за ньом***

поворот крутий – **заворі(о)т, -роту; закрут, -у;** *ж.* **кєра, -ы; скрут, -у** *(дороги, річки); тж.* вигин

поворушити – **порушати;** ~ головою – **порушати головом**

повстанець – **повстанец, -нця**

повстанський – **повстаньскій, -ка, -кє; повстаньчий;** ~ ка армія – **Повстаньче войско**

повсть – *нім.* **фільц, -у;** *тж.* фетр

повсякденний – *книж.* **насушний;** ***хліб наш насушний...*** *(молитва)*

повторення – **повтори(і)ня;** *ж. Прт.* **репета, -ы**

повторити – **повтаряти, -ям, -аш**

повторно – *див.* знову

повчання – **поучаня**

пов'язання рушниками – *Врх.* **повязины**

пов'язка – **1.** *ч. мед.* **бандаж, -у** *(з бинта і вати);* **2. опаска, -ы;** *ч. Врх.* **галунок** *(на голову);*

пов'язувати – **1.** *мед.* **бандажувати, -ую, -уєш** *(бинтом);* **2. завивати, -ам, -аш; завити, -вию, -виєш** *(хустку, рану)*

поганий – **брыдкий, кєпскій, -ка, -кє; лихий, марний, підлий, планний, худий;** *чес.* **шпетний;** *Врх.* **шкаредний;** *Ргр.* **ніклий;** *ЛШМ.* **пудлий;** ~ ні справи – **кєпскы справы; *підлий кін до ничого не суций*** *(прик.)*

поганин – *іст.* **поган**

погано – **зьлі, брыдко, кєпско, паскудно(і), планно, слабо, худо;** *Хрщ.* **зле, жлі; *ой зьлі, недобрі – женити-ся треба*** *(піс.);* ***гнеска маме кєпску погоду; корова доіла-ся планно***

поганяти – *Врх.* **згацькати, здіганяти** *(коней)*

погань – **брыть, драњь;** *с.* **паскудство;** *Врх.* **брыд, брыдь;** *Хрщ .* **брыдота, брынь** *(дуже поганий)*

погибель – **пропаст, -ы**

погіршитися – *рідк.* **пониячытися**

погладити – **погласкати, -ам, -аш** *(себе, когось)*

погляд – **позір, -зору;** *с. пол.* **здання;** *Прт.* **зырк, -у;** *Хрщ.* **взгляд;** бути уважним – **давати позір; *не мам позору, лем на тоту гору*** *(піс.)*

поглядати, поглянути – **зазрити, візрити, піздрити, пізрити,**

-рю, -риш; *слов.* **позорувати, -ую, -уєш; попатрити, попатрювати, -юю, -юєш;** ***піздрий, дьівко, в густий ліс*** *(піс.);* ***як на ню попатрю, так мі серце болит*** *(піс.)*

поговір – *ж.* **пльотка, -ы;** пускати ~ **розпушчати пльоткы (слухы)**

погода – **1.** *рідк. Прт.* **планета, -ы; 2. папля, -і** *(мокра);* **3. хвиля, -і;** *Ргр.* **хвильонька, погода, почас** *(сонячна);* ***заран ма быти файна хвиля***

погодитися, погоджуватися – **1. згодити-ся, згаджати -ся** *(з кимсь);* **2. пристати, приставати, -аю, -аєш** *(з іншою думкою); Врх.* **погаджати ся;** на тому ми ~ **на тым зме ся згодили**

поголос – **розголос, -у**

погонич – **поганяч;** *угор.* **бойтар, -я** *(помічник вівчара);* **воловец, -вця** *(волів)*

погорілець – **погорілец, -льця;** *Врх.* **погорінец**

погріб – **1.** *ж.* **ледовня, -і** *(для льоду);* **2.** *ж.* **пи(е)вниця, -і;** *слов.* **гріба, гробка, -ы** *(для картоплі)*

подавець – **продавец, -вця; датель, -ля**

подання – **подаця, представліня;** ~ до нагороди – **представліня для одзначыня**

подарованний – **подарований**

подарувати – **даровати, презентувати, -ую, -уєш** *(комусь щось)*

подарунок – **дар, дарунок, -у; подарок, -рка;** *мн.* **дары, -ів;** *фр.* **презент, -у;** *Врх.* **на родове** *(на хрестинах куми дарують дитині);* ~ до дня народження – **презент на уродины**

податківець – *фін.* **фінанц**

податок – *іст. рум.* **бір,** *род.* **бору; би(і)рче** *(подушний); нім.* **континґент, -у**

подавати, подати – **1. завдати, -ам, -аш** *(вантаж на плечі);* **2. позвати, -ву, -веш** *(до суду);* **3. представити, представляти, -ям, -яш** *(до нагороди)*

подавець – **давач; давец, -вця**

податися назад – **цофнути-ся**

подвиг – **чын, -у**

подвійний – **двоякій, двоїстий; задвоякий;** *нім.* **дубельтовий;** ***астрябы сут задвоякы: малы і великы***

подвійно – **двояко, двакрат;** *нім.* **дубельтово;** ***ганьба мі двояка, же люблю вояка!*** *(піс.)*

подвір'я – *ч.* **двір, -у; во (на) двори(і);** *Ргр.* **подвіря, обора, рынок;** *ч. Прт.* **подворец, -рця**

подвоєння – **здвоїня**

подекуди – *присл.* **де-кады, інде;** *Прт.* **інде-кади, подекади;** *в знач.* в іншому місці

подешевіти – **ступяти;** ***пацята на ярмаку дост ступяли***

подивися! – *нак.* **зазри! зиркни! посмот! посмотр!** ***посмот, Ганьцю, посмот на тоты долины*** *(піс.)*

подивитися – **зазрити, -рю, -риш;** *рідк.* **патрити, -рю, -риш; посмотрити-ся; призрити-ся;**

ЗП. **позріти, поникати;** ***як на ню попатрю, так мі серце болит*** *(піс.)*

подих – **подых, -у**

подихати – **похухати, -ам, -аш** *(гріти диханням);* ~ на замерзлі руки – **похухати на замерзнены рукы**

подібний – **подибний;** ~ ні між собою – **подибны медже собом**

подібність – *див.* схожість

подібно – *присл. рідк. нім.* **на кшталт**

поділ – *с.* **діліня**

подільський – **подільскій, -ка, -кє** *(від Поділля)*

подобатися – **любити-ся, подабати-ся;** *Врх.* **злюбити;** мені це не ~ ається – **мі ся тото не подабат;** ***як хто злюбит гварити: «два сто» або «двіста»***

подовгуватий – **довгавий, подовгастий**

подовжити – **подовжыти, -жу, -жыш** *(щось)*

подолати – *див.* побороти

подорож – *див.* мандри

подорожник ланцетолистий – *бот. ж.* **бабка, -ы; гойник, дорожник, напутник, попутник, припутник, ранник; трипутен;** *Врх.* **гойове листя, райник**

подорожчати – **здорожіти, подорожіти**

подрібнений – **подрі(о)бленый;** *Прт.* **подробений, -на, -не**

подрібнити, подрібнювати – **подробити, -блю, -биш;** *Врх.* **подруцкати**

подруга – **колєжанка, приятелька, -ы**

подружжя молоде – *див.* молоді

подружитися – **1. поколєгувати** *(стати товаришами);* **2. побрати-ся** *(одружитися)*

по-дружньому – *присл.* **по-колєжаньски;** радити ~ **раіти по-колєжаньски**

подряпати – **подрапати, -ам, -аш;** *Врх.* **подрашпати**

подряпина – *с. Прт.* **задертя**

подумати – **застановити-ся; помысьліти;** *Врх.* **намысльіти ся**

подуріти – **зглупіти;** *Врх.* **оглупі(и)ти;** *Прт.* **поґлупіти, -ію, -ієш** *(пошитися в дурні)*

по-дурному – *присл.* **по-бортацки**

подушка, подушечка – **1.** *ч.* **заголовок, наголовок, -вка;** *пол.* **яськок,** *род.* **яська;** *Врх.* **заглавок, заголовчок; 2. опушка, -ы;** *ч.* **пушок, -шка** *(пальця); тж.* подущина; ***каждий ся выспит на заголовку, а я неборачок – під лавком*** *(піс.)*

подяка – **дяка, -ы;** *с.* **подякуваня;** ***складам сердечне подякуваня родины***

поезія – *літ.* **пое(є)зия, -иі**

поет, поетка – *ч. літ.* **пое(є)та, пое(є)тка, -ы**

поетичний – **поетицкій, -ка, -кє**

пожарище – **спалениско;** *тж.* згарище

пожежа – *ч.* **пожар, -у;** ~ у лісі – **пожар в лісі**

пожежний – **пожарний;** *пол.* **стражацкій, -ка, -кє** ~ на команда – **пожарна стража**

пожежник – **пожарник;** *пол.*

стра́жак

пожертва – *церк.* **офі́ра, -ы**

пожертвувати – **офірува́ти, -у́ю, -у́єш**

поживний – **пожыто́чний, пожы́тний; ужыва́льний, ужыто́чний;** *тж.* корисний

пожитки – *мн. груб.* **мана́ткы, -ок;** збирати ~ **пакува́ти мана́ткы**

поза – **1.** *ім.* **поста́ва, -ы;** *в знач.* вигляд; **2. поза́уш, -ы;** *в знач.* поза вуха

позавчора – *присл.* **предвче́ра, позавче́ра; третьо́го дня;** *Врх.* **ґе́н-то; оногди́вай;** *Ртр.* **позавшче́ра, позавче́ром, передвче́ром, предвче́ром, завче́ром**

позавчорашній – **предвчера́шній, -ня, -нє;** *Врх.* **позасні́чний**

позаду – *присл.* **зоза́ду, з ти́лу, позад**

позаочі – *присл.* **позао́чы;** обмовити ~ **огвари́ти позао́чы**

позбавити, позбавляти – **збави́ти, знебави́ти, -влю, -виш;** *Прт.* **обезвладни́(я)ти, -ню, -ниш** *(влади, сили)*

позбираний – **позбера́ний**

позбутися – **збы́ти-ся, позбы́ти-ся, спе́кти-ся** *(когось, чогось)*

поздоровлення – **поздравлі́ня, жыче́(ы)ня**

поздоровляти – *див.* вітати

позивати – **позыва́ти, -ам, – аш**

позика – *фін.* **пожы́чка, -ы;** *тж.* позичка

позиковий – **пожычко́вий**

позичати, позичити – **заня́ти (за́йму, за́ймеш, займе́); выпожы́чати, выпожычы́ти, пожыча́ти, пожы́чыти, -чу, -чыш** *(щось комусь);* ***до́брий звы́чай – не пожы́чай*** *(прик.)*

позичений, позичаний – **пожы́че(а)ний**

позіхання – **зыва́ня;** *Прт.* **зя́ня**

позіхати – **зыва́ти, -ам, -аш;** *Врх.* **зя́ти;** *Прт.* **зя́ти, -ям, -яш**

позмінно – *присл. Прт.* **напере́міну**

познайомитися – **запозна́ти-ся, позна́ти-ся, розі(о)зна́ти-ся;** *Врх.* **розпозна́ти ся**

позначати, позначувати – **1. палькува́ти, -у́ю, -у́єш;** *Прт.* **вытыча́(ы)ти, -чу, -чыш** *(кілками поле);* **2.** *Врх.* **штахова́ти** *(карбами дерево)*

позначка – *ч.* **знак, -у; зна́чка, озна́ка, -ы;** *с.* **означе́(ы)ня;** *Прт.* **зазна́чка, -ы**

позолота – **позло́та, -ы;** *Стб.* **позлі́(о)тка**

позолотити – **озлоти́ти, -о́чу, -о́тиш** *(когось, щось)*

позумент – **ґа́льон, ґалю́нок, -нка**

поїзд – **1.** *зал.* **по́тяг, -у; 2. панце́рний** ~ *(бронепоїзд);* **3. осо́бовий** ~ *(пасажирський);* **4. това́рняк; тягаро́вий** ~ *(товарний);* ~ вже прибув – **юж ма́ме по́тяг**

поїздка – **подо́рож, -ы;** *пол.* **вы́цєчка, -ы**

поїхати – **поіха́ти, -ам, -аш**

покажи! – *нак.* **вка́ж-но! по́каж!** *скор. Врх.* **вка́-ле**

показати – **вказати (вкажу, вкажеш, вкажеме)**; ***вказав єм ванровнику дорогу през горы***
показатися, показуватися – **вкати-ся, вказувати-ся**; *БГ.* **обявити ся; заказувати ся**; *Пвн.* **зноровити ся**
показник – **мірник, покажчык**
показовий – **взоровий**
показувати – *див.* проектувати
покалічений – **скалічений; скалічавлений** ~ на війні – **скалічений на войні**
покалічити – **скалічыти, -чу, -чыш**; *Прт.* **запажерити, -рю, -риш**; ***запажерив єм барз ногу***
покарай! – *нак.* **скарай!** *скор.* **скар!** ***скарай мня, Боже!*** *(клятва)*
покараний – **караний**
покарання – *ж.* **кара, -ы**
покарати – **скарати, -ам, -аш**; ~ на смерть – **скарати на смерт**
покаяння – *ж.* **покута, -ы**
покидьки – *мн.* **одпадкы, -ів**
покинути – **лишыти, -шу, -шыш; понехати, -ам, -аш**; *Врх.* **зохабити**; *Ртр.* **охабити, поохабяти**; ***а юж мене, моя мила, зохабля, зохабля*** *(піс.)*
поки, поки що – *присл*. **аж, докля, зак, закаль, закы, закыль, закым, закля, зани(і)м; наразі, ни(і)м; д(п)окля**; *Врх.* **заталь, затля, ныж**; *Ртр.* **докаль, докы, допокы, пока(є)ль, покы**; *тж.* тимчасом; ***закля жыти буду, того не забуду*** *(прик.)*; ***покля на перстеник пальчыки не зложыв*** *(піс.)*
покійник, покійниця – **небі(о)жчык; небі(о)жка, -ы; гмерлец, -рця; мрец,** *род.* **мерця**
покірний – **потульний**; ~ за характером – **потульний по натурі**
покірно – *присл.* **потульно(і)**
поклажа – *рідк. Врх.* **теркила**; *в знач.* домашні речі, мішок з одягом
покласти – *Ртр.* **чулити ся, зчулити уха**; *в знач.* ~ вуха на себе *(про коня, кота, собаку)*
поклик – *див.* заклик
покликати – **позвати, -ву, -веш; спровадити, -джу, -диш**; *тж.* викликати, привести; ~ лікаря додому – **спровадити дохторя домів**
по-козацькому – *присл.* **по-козацкы**
покоління – **поколіня**; молоде ~ **млоде поколіня**
поколювати – **стрикати**; ***стрикат мня в боці***
покороблений – **звірений**; *БГ.* **вірий**
покоси – *мн.* **валкы, -ів**; *ч.* **поліг, -у**; *(скошена трава)*; *одн. Врх.* **валок, постівка**
покотитися – **покатуляти-ся**
покохати – **замилувати, -ую, -уєш**; *Врх.* **вылюбити** *(когось)*
покращати – **поліпшати, -шу, -шыш**
покращення – **поліпшыня**; *ж.* **поправа, поправка, -ы**
накидати – **намітувати, -ую, -уєш**; ***намітуєме сыно на віз***
покривало – *ж.* **верета, -ы**; *пол.*

капа, -ы *(на ліжко); див.* попона

покритка – **при(е)спанка, переспанка, -ы;** *Ртр.* **копылка, копиляшниця, копырдая, пре(и)спаниця** *(дівчина, яка має нешлюбну дитину)*

покриття – **покрытя;** ~ витрат – **покрытя выдатків**

покришка – *с.* **денце, -нця; покрывка, -ы;** *Стб.* **навершник;** *Прт.* **одкрывка, -ы** *(для посуди)*

покрівельник – **ґонтар, дахар, -я;** *Прт.* **декар, -я** *(покриття дахів)*

покрівля – *див.* дах

покрій – *крав.* **крій,** *род.* **крою; фасон, -у**

покровительство – *ж.* **протекци(і)я, -иі;** *в знач.* сприяння

покупець – **покупец, -пця; покупач, покупник;** *нім.* **клієнт**

покропити – *див.* побризгати

покупка – *мн.* **закупы, -ів;** *с.* **купно;** *ч. Прт.* **набыток, -тка;** ***ходив-єм на рынок робити закупы***

покуштувати – *див.* спробувати

пола – **пілка, -ы** *(край поли одягу)*

поламати – *Прт.* **згармасити, -ашу, -асиш**

полатати – **зацирувати, -ую, -уєш;** *Врх.* **заплатати**

поле – **1. безна, -ы** *(запущене);* **2.** *пол. спорт.* **боіско** *(футбольне);* **3.** *Ртр.* **бурачыско, румплиско, рунклиско** *(бурякове);* **4.** *Хрщ.* **вівсиско;** *Ртр.* **вівсяниско, вівсяниця** *(вівсяне);* **5.** *ж.* **голиця;** *Врх.* **голобиря, -і** *(очищене від дерев);* **6.** *ч. Прт.* **діл,** *род.* **долу** *(межа між селами на вершині гір);* **7.** *ч.* **загін,** *род.* **загону** *(смуга);* **8.** *ж.* **загорода, -ы** *(засадибою);* **9.** *ж. Хрщ.* **закутина** *(в закутку);* **10.** *ж.* **зоранина, -ы;** *Ртр.* **угі(о)р;** *ЗП.* **ораниця** *(зоране);* **11.** *Ртр.* **капустиско** *(капустяне);* **12. карпелиско** *(після ріпи);* **13. бараболиско, ґрулиско, комперискo** *(картопляне);* **14.** *Ртр.* **коноплиско** *(конопляне);* **15.** *Врх.* **крячысте** ~ *(заросле кущами);* **16.** *ж. Врх.* **палениця** *(палене);* **17. піскoвиско** *(піщане);* **18. полечко** *(поет);* **19.** *Врх.* **планниця** *(неродюче, необроблене);* **20.** *ж. Ртр.* **попівшчына** *(священика);* **21.** *Ртр.* **пшеничыско, пшениснко** *(пшеничне);* **22.** *ж.* **стернянка, -ы** *(після збору злаків);* **23.** *ж. Врх.* **царина** *(загороджене);* ***пасла-м коні на выгоні і на капустиску*** *(піс.);* ***посыяв мій милий два загоны лену*** *(піс.)*

полегкість – **полегкіст, -кости;** відчувати ~ **одчувати полегкіст**

полегшати, полегшити – **одлегнути, одлігнути;** *Врх.* **зільжыти;** *тж.* полегшувати; ***юж мі одлегло в грудях***

полегшення – **полегшыня;** *ж.* **полегота, -ы;** ~ після лікарства – **полегота по ліку**

полива – **емаль, -лі;** *ч. нім.* **ґлейт, -у**

поливальниця – **поливачка, лій-**

ка, -ы

полин гіркий – *бот.* **по́лон, -у;** *Врх.* **по́лонь;** ***выпив бы-м с поли́ном згорілкы***

полисіти – **полысьі́ти, -і́ю, -і́єш**

полиця, поличка дер. – **1.** *ч.* **бант** *(для курей);* **2.** *мн. рідк.* **гря́ды, грядкы, криву́лі** *(для дров, біля печі);* **3.** *ч.* **мисни́к;** *рідк.* **поди́шір;** *БГ.* **вжы́чник;** *Прт.* **лы́жник, -а** *(для тарілок)*

поліно – **1.** *заг.* **дро́вно;** *ч.* **кльоц; кльо́цок, -цка;** *Ргр.* **кла́цік, кла́тик;** **2.** *мн.* **смолі́вкы, -вок** *(соснові)*

поліпшення – *ж.* **попра́ва, -ы;** здоров'я пішло на ~ **здра́вля і́де на попра́ву**

політ – **лет, льот, -у;** випробувальний ~ **про́бний льот**

політехнічний інститут – **Політехні́ка, -ы;** Львівський ~ **Львівска Політехні́ка**

політика – **полі́тыка, -ы;** нейтральна ~ **невтра́льна полі́тыка**

політиканство – **політика́ньство**

політиканський – **політика́ньскій, -ка, -кє**

поліцай – *іст.* **поліці́янт; га́йдук** *(за Австро-Угорщини);* *Врх.* **полици́(і)ян**

полова – *Стб.* **плава́йка, пла́(о)вая, пло́вий**

половина – **пів;** *нім.* **га́льба, -ы** *(1/2 літра пива);* ***мам спотка́ня о пів на ше́сту***

пологий – **положы́стий, спади́стий;** *Врх.* **походи́стий, спусти́стий, схыльни́стий** *(гора);* *тж.* спадистий

пологовий – **породо́вий;** *тж.* родильний; ~ будинок – **породо́ва лічни́ця**

положення – **1.** *ч.* **пре́пис, -у;** *тж.* правило; **2.** *ч.* **стан, -у**

полон – *ж.* **нево́ля, -і;** потрапити в ~ **попа́сти до нево́лі**

полонений, полонена – **бра́нец, -нця; бранка, -ы; заятий**

полонити – **зневоли́ти, -лю, лиш;** *Врх.* **плыни́ти** *(людину)*

полоскати – **выполока́ти, полока́ти, -ам, -аш** *(водою);* ***лен ся полока́ло в пото́цы***

полотна сувій – *Врх.* **порт;** *Ргр.* **круг, кру́жок, кату́ля; гу́ля, гу́лька**

полотно – **1.** *заг.* **пло́тно, поло́тно; скру́шка, -ы;** **2.** *Стб. ж.* **верхі́вка;** *с.* **верхі́вне, вирхівничне** ~ *(різновид);* **3.** *с. Хрщ.* **вето́хне** ~ *(м'яке, делікатне);* **4.** *ж. Ргр.* **грудза́нка** *(для овечого сира);* **5.** *ч. пол.* **дре́лих** *(льняне, смугасте, тік);* **6.** **зрі́бне** ~ *(грубе, з конопель);* **7.** *слов.* **кана́фас, -у** *(для перин);* **8.** *ж.* **кри́жма(о), -ы** *(для обряду хрещення дитини);* **9.** *ж.* **купча материя, -чой ...риі** *(фабричне);* **10.** *Врх.* **пло́скінь, плоскі́нка, плоску́ри** *(з конопель);* **11.** **пові́смо** *(тонке, якісне);* **12.** **полоте́нко; полоте́нце, -нця** *(для сита);* **13.** *Ргр.* **ситко, ситце; ці́джка** *(для ціджения молока);* **14.** **па́чісняне ~ ;** *Стб.* **па́чісне; паче́(у)сне** *(льняне, домоткане);* **15.** *ж.* **фарба́нка, -ы** *(фар-*

бовaне); ***з пачісного полотна шыли мішкы і плахты***

полотняний – *пол.* **парцяний;** *тж.* рядняний

полохати – **полошыти, -шу, -шыш;** *тж.* лякати

полуденний, полудневий – **полудньовий**

полуденок – **підвечырок** *(їда під вечір)*

полудень – **полудне**

полудрабок – *с.* **било;** *мн. Врх.* **літоркы, -рок;** *в знач.* верхня бокова перекладина воза; ***літоркы – то малы драбинкы на возы***

полукіпок – **сті(и)жок, -жка**; *Врх.* **колупів(т)ок;** *мн. БГ.* **мендлі** *(із 12 снопів)*

полумисок – *Прт.* **півмисок, поломисок, -ска**

полум'я – *ч.* **пломін, поломін, -мени;** *скор.* **полом**

полуниці – *мн. бот.* **трускавкы**

полуничний – **трускавковий;** ~ сік – **трускавковий сок**

полустанок – *зал.* **стацийка, -ы** *(мал. станція)*

полювання – **полюваня;** *мн.* **ловы, -ів;** *ж.* **охота, -ы;** ~ на лисиць – **ловы лишок**

по-людському – *присл.* **по-людскы**

поляк, полька – **Поляк, Полячка, -ы**; *іст.* **Лях, Ляшка, -ы;** *Врх.* **Ляшота**

поляна у лісі – *ч.* **чертіж, -тежа;** *Ргр.* **л(в)аз;** ***іде дойджык, іде, юж є на чертежы*** *(піс.);*

польовий – **польний;** ~ва дорога – **польна пут**

польський – **польскій, лядскій, ляцкій, -ка, -кє**

Польща – **Польска, -кой**

помада губна – **воргівка -ы;** *нім.* **шмінка, -ы**

помазок – **мазак; пензель, -зля** *(для гоління)*

помалесенько – *присл.* **помалюткы, помалюцькы, помаціцькы;** ***розвивай-ся, бучку, з долу помалюцьку*** *(піс.)*

помалу – *присл.* **поволи; помалы;** *Врх.* **помаленькы, помальше**

помастити – **посмарувати, -ую, -уєш;** ***принюс він ій дубового сала, як посмарував, то скоро одстала*** *(піс.)*

поменшати – **поменьшати, -ам, -аш**

померлий – **в(г)мерлий;** *книж.* **усопший**

померти – **в(г)мерти (вмру, вмреш, вмре); оддати духа; сконати, -нам, -наш;** *Врх.* **скапати, скапнути** *(хворіючи); Пвн.* **згігнути;** ***оддати Богу духа*** *(прик.)*

помешкання – *невідм.* **мешканя**

помиї – *мн.* **зливкы, -вок; помыі, -ый**

помилитися, помилятися – **зблудити, -джу, -диш; змылити-ся, мылити-ся;** *Врх.* **примылити ся;** ***неочекувані змылив єм ся в дорозі***

помилка – *ч.* **блуд, -у; омылка, помылка, хыба, -ы;** велика ~ **велькій блуд**

помилковий – **мыльний, невда-**

ний; омыльний

поминки – **річниця, -цы** *(через рік)*

помідор – *див.* томат

поміж – *присл.* **медже, помедже, помежы** *(кого, що)*; ***помедже дерев росли крякы***

поміняти – **почыряти, -ям, яш**; *Врх.* **перечыряти**

поміст – **помост, -у** *(дер.)*

помітити, помічати – **зауважыти, -жу, -жыш; підзи(о)ряти, підзи(о)рити, -рям, -ряш; покмічувати, -ую, -уєш**

поміщик, помыщиця – *іст.* **дідич, дідичка, -ы; пан, пані**

по-моєму – *займ.* **по-мому, як на мене**

поможи, Боже! – *скор.* **пом(н)ай-Бі!**

помолодіти – **одмолодіти, -ію, -ієш** *(стати молодшим)*

поморщений – **зморшчений**; *Врх.* **збабчений** *(горох); перен.* людина

помпон – *ж.* **кытайка, -ы**

помста – **пімста, розплата, -ы** *(відплата за зло)*

помститися – **пімстити-ся**

помчати – **погнати (пожену, поженеш, пожене; поженеме, поженете, поженут); полетіти, -ечу, -етиш** *(кудись)*; ***полетівбым на край сьвіта*** *(піс.)*

пом'якшити, пом'якшувати – **змякшыти, -шу, -шыш**; *Прт.* **змякчыти, змякчувати, -чу, -чыш**

пом'ятий – **зужваний**; *Прт.* **згамажляний, -на, -не**

понад – *див.* зверх

поневірятися – **турати-ся**; *Врх. Прт.* **тырати ся, туляти ся**

понеділок – **понедільок, -лка**; ***ой, минув-ся понедільок, минув-ся віторок*** *(піс.)*

поновлення – **поновліня**

понос – *с. мед.* **розвільніня**; *ж.* **черві(ю)нка, бігачка, біга(у)нка, дриск(т)ачка, дрислявка, -ы**; *ж. Врх.* **різавка**; *ж. Ртр.* **гначка, ляксівка, срачка**; *ж. Прт.* **зелюнка, черюнка, -ы**

поносити – **ляксувати**; ***зьів єм зелене ябко і зачав ляксувати***

поночі – *присл.* **на темно**

поодинокий – **єдностковий, поєдиньчий**; ~ випадок – **поєдиньчий трафунок**

поодинці – *присл.* **поєдиньчо, по єдному**; повертатися ~ **вертати по єдному**

попадатися – **трафляти-ся**

попелиця – *зоол. Врх.* **мушарка**

попелище – **попелиско** *(після вогню)*

попелюшка – *Врх.* **кидик** *(мал. людина)*

попервах – *див.* спочатку

попередження – **престрога, -ы**

попередити, попереджати – **остеречы, -ежу, -ежеш; остерігати, -ам, -аш** *(когось)*

попередник – *книж.* **предтеча, -ы**

попередній – **прийдешній, -ня, -нє**; *пол.* **провізоричний**; *Врх.* **пре(и)дешній**

попередньо – *присл.* **нагрубо, провізорично**

попереду – *присл.* **напопе́ред, пере́дом, попере́(і)д;** *Врх.* **на́пред;** *Прт.* **напере́ді;** ***він стоя́в напопе́ред коня***

поперек – **1.** *мн. анат.* **кри́жы; 2.** *присл.* **на́вкір, напівпе́рек, напіпе́рек, піпе́рек**

поперечка – **півпере́чка, попре́чка, -ы**

поперечний – **півпере́чний, піпере́чний**

попіл – **по́пел, -у;** *ж. рідк.* **спу́за, -ы**

попілиця капустяна – *зоол. Врх.* **попели́ця, попіля́нка, попільни́ця, попільню́ха, поплю́ха;** *тж.* тля

попільничка – **попельни́чка, -ы**

поплавок – **пла́ви(о)к, плыво́к, -вка** *(вудки)*

поплін – *ж. текст. нім.* **попелі́на, -ы**

попона – **де́рка,** *нім.* **ка́па, -ы;** *Ртр.* **де́ка, покро́вец** *(на ліжко, на коней)*

поправити, поправляти – **направи́ти, -влю, -виш;** *Прт.* **реперува́ти, зреперува́ти, -у́ю, -у́єш**

попробувати – **посмакува́ти, потрі́бува́ти, -у́ю, -у́єш;** *Врх.* **побабра́ти, побабля́ти, помамля́ти** *(якусь страву і залишити)*

по правді – *присл.* **напра́вду**

поправлятися – *Врх.* **підобра́ти ся;** ***кєд ся быцьок підобе́ре, то го прода́ме***

попродати – **спрода́ти, -ам, -аш;** ~ майно – **спрода́ти маєток**

попросту – *присл.* **про́сто**

попрощатися – **пожегна́ти-ся, одкланя́ти-ся, розста́ти-ся** *(з кимсь)*

популяризувати – **пошырюва́ти, -ю́ю, -ю́єш; шыри́ти, -рю, -риш;** *тж.* пропагувати

попускати – **попушча́ти, -ам, -аш;** *Прт.* **злюзьни́ти, -ню, -ниш**

по-п'яному – *присл.* **по-пияно́му**

пора – *ч.* **час;** ***час додо́му час, не тре́ба ту нас*** *(піс.)*

порада – **ра́да, -ы;** *книж.* **со́віт;** *Прт.* **поту́ха, -ы**

порадити – **пора́іти, -а́ю, -а́іш; заради́ти, -джу, -диш**

порадник, порадниця – **дора́дец, -дці; дора́дця, поради́ця, -і**

поражати – *див.* вражати

поранений – **ране́ний**

поранити – **рани́ти**

поранитися – **покалі́чыти-ся**

порвати – **поде́рти, розде́рти, -дру, -дреш; поторга́ти, урва́ти, -ам, -аш**

порівняти, порівнювати – **зостави́ти, зоставля́ти, -влю, -виш; прирівня́ти, -ям, -яш; прирівнюва́ти, -ю́ю, -ю́єш;** ~ одне з другим – **зостави́ти є́дно з дру́гым**

поріг – **по́ри(о)г;** *скор.* **праг;** *мн.* **поро́гы**

порізати – **потя́ти, -тну, -тнеш** *(тканину, папір)*

порізатися – **пориза́ти-ся**

по-різному – *присл.* **рі́жно, розма́іто, по-всяко́му;** *тж.* всіляко

поріст – **за́рист,** *род.* **заро́сти** *(рослинність на тілі)*

порічки – *бот. мн.* **пожы́чки, -ів**

порода – **ра́са, -ы**; *ч.* **ґату́нок, -нку**

породистий – **расо́вий**; *в знач.* чистокровний

порожній – **пу́стий**

порося – *див.* свиня

поросятко – **паця́тко**; *ч.* **ци́цак** *(який ще ссе)*

порох – **пил, -у**; *ж.* **пилю́(я)ка, -ы**

порпатися = **бабра́ти-ся**

портрет – *мист.* **по́трет, -у**; чоловічий ~ **муже́скій по́трет**

портретний – **потрето́вий**

портсигар – *ж.* **ц(дз)иґарни́чка, -ы**

портфель – *ж.* **те́чка**, *вел.* **те́ка, -ы**; *тж.* сумка

поручні – *мн.* **пору́ча, поруча́та**; *пол.* **баля́са, балясина, -ы**; **поре́нча**; *тж.* парапет, перила

порушити, порушувати – **нару́шати, -ам, -аш**

порхавка – *бот.* **курня́вка, ку́рявка, -ы**; *Врх.* **курп(ч)а́вка, порохав(л)ка** *(гриб)*

порція – *нім.* **порция, -иі**; *мал.* **порци́йка, -ы**; ~ горілки – **порция палюнкы**

поряд – *присл.* **о́бок**; один ~ з другим – **єден о́бок друго́го**

порядний – **поцти́вий, присто́йний** *(про людину)*

порядність – **поцти́віст, -во́сти**; ***де уро́да ла́дна, там поцти́віст мала*** *(піс.)*

порядно – *присл.* **слу́шно(і), поцтиво(і)**

порядок – **лад, -у**; **чысто́та, -ы**; *нім.* **мо́рес, -у**; *БГ.* **ряд**; ***в на́шій хы́жи неє ря́ду***

порятунок – **рату́нок, порату́нок, -нку**; **спас, -у**; ***неє спа́су од тых кома́рив***

посаг – *с.* **ві́но**; *рідк. Врх.* **дзя́йстра**

посада – *с.* **станови́ско**; *ч. фр.* **пост, -у**

посадити – **сади́ти, саджа́ти, -жу, -жаш**

посадка – *с.* **насаджы́ня**

посадовець – *рідк.* **досто́йник** *(особа, яка займає високу посаду)*

посваритися – **поважи́ти-ся**; жінки ~ илися – **же́ны повади́ли-ся**

посвідка, посвідчення – **посьві́дка, -ы**; *с.* **посьвідчы́ня, сьвідо́цтво**; *юрид.* **леґітима́ция, -иі** *(особи)*

посвідчити – **посьвідчы́ти, -чу, -чыш**

по-своєму – *присл.* **по-сво́му**; ***ма́ме роби́ти по-сво́му***

посвячення – **посьвячы́ня**

поселенець – *див.* колоніст

поселення – **посели́ня**; *пол. чес.* **оса́да, -ы** *(колонія)*

посивіти – *Прт.* **ошаді́ти, -і́ю, -і́єш**

посилання – **посыла́ня** *(на когось, на щось)*

посилати – **сла́ти (шлю, шлеш, шле; шле́ме, шле́те, шлют)**

посилка – **пресы́лка, -ы**

посильний – **посла́нец, -нця**

посипати – **1. порошы́ти, -шу, -шыш** *(землю піском)*; **2.** *Прт.* **жвіру́вати, -у́ю, -у́єш** *(дорогу гравієм)*

посібник – **запомо́га, -ы**; *тж.*

підручник

посів – **засыв, -у; сыв, -у**; весняний ~ **весьняний засыв**

посідати, посісти – **посыдати, -ам, -аш; посысти, -сяду, -сядеш**

посіяти – **посыяти (посыю, посыєш, посыєме; посыєте, посыєме, посыют)**; ***на грядцы посыєме цвикловых бураків; посыяла руту-мяту меджe берегами*** *(піс.)*

посковзнутися – **послизнути-ся, сховзнути-ся**; ***помалюськы, моя мила, жебы-с ся не сховзла*** *(піс.)*

послабити – **попустити, -ушчу, -устиш** *(контроль)*

послаблення – *Прт.* **ослабліня**

посланник – **высланник**

послід – *мн.* **1. бібкы, -бок; бібячкы, -чок**; *Прт.* **бубечкы** *(овечий)*; **2. гусячкы, -чок** *(гусячий)*; **3. кобылинці, -нец** *(конячий)*; **4. козячкы, -чок** *(козячий)*; **5. коровячкы, быдлячкы, -ів**; *с.* **лайно**; *рум.* **балега, -ы**; *(коров'ячий)*; **6. курячкы, -чок** *(курячий)*; **7. псячкы, -чок** *(собачий)*

послуга – **услуга, -ы**

послужливий – *Врх.* **выслужний**

послушний – *Врх.* **слухняний**; ***нашы діти сут неслухняны***

послушниця – *церк.* **новиця, -і** *(молода монашка)*

послухати – *рідк. Врх.* **услухнути**

помагай, Боже! – *скор.* **понайбі!** *(привітання)*

посмажити – **спекти (спечу, спечеш, спече; спечеме, спечете, спечут)**

посміховисько – **посьміховиско**; бути ~ ом – **быти посьміховиском**

посмішка – *ч.* **усьміх, -у; усьмішка, -ы**

посол – *спец.* **амбасадор, -я; посел**

посольство – *ж.* **амбасада, -ы**

посольський – **посольскій, -ка, -кє**

поспіхом – *присл.* **посьпішно, на ґвалт** *(дуже швидко)*

поспішати – **понагляти-ся**; *Врх.* **спонагляти ся, шатувати**; *тж.* квапитится; ***понагляй-ся, але помали*** *(прик.)*

пост – *військ. пол.* **постерунок, -нка**

поставити – **покласти, -ду, -деш; позначыти, -чу, -чыш** *(позначку)*

поставка – **доставка, -ы**; ~ товарів – **доставка краму**

постанова – **ухвала, -ы; розпоряджыня**

постаратися – **прикласти-ся** *(до чогось)*

постаріти – **зостарити-ся**; *Врх.* **выстарі(и)ти ся, спреходити ся**; *Прт.* **здзядіти, -джу, -диш** *(стати старим)*; ***юж єм ся зостарив, а такого-м не видів; юж ся спреходили парадны дівочкы*** *(піс.)*

постать – **1.** *заг.* **фіґура, -ы; 2.** *міф. Хрщ.* **біхреса** *(лісова)*; ***така мамуна, што по лісы***

вискат, лупкат, пукат

постачати – **достарчыти, старчыти, постарчати, -ам, -аш; доставляти, поставляти, -ям, -яш**

постійний – **сталий, вічний;** *Врх.* **вічыстий;** ~ йне проживання – **стале замешканя**

постійно – *присл.* **стало, вічно;** *нім.* **фурт;** ***покус, але фурт!*** *(прик.)*

постілка – *ч.* **хідник**

постіль – **посьт(ц)іль, постель, -елі(и);** змінити ~ **премінити посціль**

постовий – *війс.* **постерунковий**

постоли шкіряні – *мн.* **керпці, ходакы, -ів;** *мал.* **ходачата;** *ЗП.* **зміткы;** *рідк. ЛШМ.* **бочкоры;** ***ходачкы ся потопили, онучкы ся потратили*** *(піс.)*

постригти – **остричы, постричы** *(волосся)*

постріл – **стріл, -у;** пролунав ~ **почув-ся стріл**

постукати – **1. запукати** *(в двері);* **2. почеркати, -ам, -аш** *(по голові);* ***а в Кракові-Мазурові задуркают дзеци моє*** *(піс.)*

посуда кухонна – *с.* **ґратя** *(од.* **ґрат); начыня, -нь;** *Рґр.* **саґан, саґанек;** *рідк.* **судина** *(мет. або керамічна);* ***мій миленький пришов пяненький, побив начыня*** *(піс.)*

посудина – **1. гусятниця, -ы** *(для гусей);* **2.** *ч. БГ.* **кадіб** *(дер., для зберігання зерна);* **3.** *Рґр.* **маківниця, макушниця, макортет, терло** *(для тертя маку);* **4.** *БГ.* **мазярка** *(для дьогтю);* **5. плювачка, -ы** *(для спльовування);* **6. рафка,- ы** *(для масла);* **7.** *Врх.* **товпуга** *(для солі)*

по сухому – *присл.* **насухо**

поталанити = *Врх.* **здарити ся**

по-твоєму – *присл.* **по-твому; *най буде по-твому!***

потворний – **облудний;** *чес.* **шкаредний** *(бридкий)*

потепліти – **степлiти;** сьогодні ~ло – **гнеска степлiло**

потилиця – *ч. анат.* **карк, -у**

потиличний – **тильний**

потихеньку, потихесеньку – *присл.* **потихiцькы;** *тж.* стиха

потиху – *присл.* **потихы**

потік гірський – *Врх.* **дикий потік;** *ЗП.* **звір, зворина;** *мал.* **поточина;** *вел.* **поточище**

потім – *див.* після

потішати – *див.* розраджувати

потовкти – **потовчы, претовчы, -чу, -чеш;** ~ картоплю – **потовчы компери**

потонути – **втопити-ся, піти на дно; *він пішов на дно, як камін***

потоптати – **здоптати, -ам, -аш** *(ногами)*

поторгуватися – **покупчыти-ся**

потрапити, потрапляти – **попасти, -аду, -адеш; трафити, потрафити, -флю, -фиш; трафляти, -лю, -иш;** *Врх.* **пошлякувати** *(на слід)*

потреба – **знадоба, -ы;** *Прт.* **потріб, -ребы**

потрібно – *присл.* **треба, вартат;** *скор.* **тра; належыт-ся;** *тж.* необхідно; ~ допомогти – **на-**

ле́жыт-ся помо́чы

потрійний – **троя́кій, тро́їстий;** ~ вузол – **троя́кій у́зел**

потрісканий – **поры́тий;** *Врх.* **паздери́стий, спаздере́ний;** *мам спаздере́ны ру́кы*

потріскати – **попука́ти; порыпа́ти;** *од те́пла пец ся порыпав*

потроху – *присл.* **по́кус, да́кус;** *мал.* **покусі́цька, покусці́цька, поку́сцьок** *(у певній мірі);* всього ~ **вшыткого по́кус**

потрухи – *мн. анат. розм.* **ба(е)-бе́хы, -ів**

потрясіння нервове – **струс, -у;** *нім.* **шок, -у**

потрясти – **поте(ы)рмоси́ти, -о́шу, -о́сиш;** *Врх.* **подырба́ти, поте́(ы)рпати**

по-українському – *присл.* **поукра́їньски**

пофліртувати – **поромансува́ти, -у́ю, -у́єш**

похапцем – *див.* нашвидку

похвальний – **хва́льний** *(грамота, лист)*

похилий – **1.** *заг.* **похы́лий, похыле́ний, похы́льний** *(дерево);* **2.** *Врх.* **скоси́стий, спадистий;** *Прт.* **схыльни́стий, -та, -те** *(берег);* **3. склоне́ний** *(паркан)*

похмілля – **похмі́ля**

похмурий – **пону́рий;** *зменш.* **понурува́тий** *(стан людини);* *Врх.* **хнюра, -ы;** *Ртр.* **мо́зур, пону́ра(я)к, хмура́вец** *(людина); чом хо́диш та́кій пону́рий?*

походження – **походже(ы)ня, ро́дом** *(зі села); моло́ды юж за́были свое́ походжы́ня*

походу початок – *війс.* *Прт.* **вы́марш, -у**

похорон – **по́гре(і)б, -у**

похоронити – **похова́ти, -ам, -аш;** *Прт.* **погреба́ти, -ам, -аш; *лем при во́йску похова́ют цыса́рскы воя́кы*** *(піс.)*

похоронний – **погребо́вий**

похресник, похресниця – **хре́сняк, хресня́чка, -ы**

похрестити – **поксти́ти, -кшчу́, -кстиш;** *Врх.* **омолитва́ти** *(дитину)*

поцілувати – **поцьілюва́ти, -ю́ю, -ю́єш; поцюпа́ти, -ам, -аш;** *раз мня поцьілю́вав – поле́тів до дя́бла (піс.)*

поцілунок – **поцьілю́нок, -нка;** *дит.* **цьом!** ~ на прощання – **поцьі́лю́нок на пожегна́ня**

поцупити, цупити – *груб.* **сти́рити, тири́ти, -рю, -риш;** *тж.* тягти, тринькати

почати, починати – **зача́ти, -чну, -чнеш; зачына́ти, -ам, -аш; я́ти-ся** *(щось, з чогось);* ***в шчесли́ву годи́ну весі́ля зача́ти*** *(піс.)*

початкова – **пі(о)дставо́ва** *(школа)*

почекай! – *нак.* **по(і)жди! по́чкай! хви́льку!** ***по́чкай на мня і я при́ду!***

почекати – **дiжда́ти-ся; підожда́ти, -ду, -деш; почка́ти, -ам, -аш; погоді́ти, -і́ю, -і́єш;** *Врх.* **подіждати**

почервоніти – **розчервені́ти-ся;** *ЗП.* **зачерлені́ти**

по черзі – **по-колєйці;** *Врх.* **зарядом, запоряд;** *Прт.* **напереміну;** ***ден по дню – маме зарядом***

почесний – **гоноровий; достойний;** ~ караул – **гонорова варта**

починання – **зачынаня, почынаня;** добре ~ **файне зачынаня**

почистити – **вычыстити, -ышчу, -ыстиш; выпуцувати, -ую, -уєш** *(до блиску);* ***выпуцував скірні, аж ся сьвітят*** *(прик.)*

почищений – **почышчений**

почути нюхом – **зачути, -ую, -уєш;** *Прт.* **занюхати, -ам, -аш;** *ЗП.* **в(у)чути;** *перен.* вивідати таємницю

почуття – **одчутя, почутя, чутя;** ~ відповідальності – **почутя одповідальности**

пошана – *с.* **вызнаня; гонор, -у; чест, шана, ы;** *ч. пол.* **шацунок, -нка;** ~ від дітей – **шана од діти**

пошесть – **епідемия, -иі; зараза, -ы; падіж, -дежы**

поширений – **ужываний**

поширення – **шыреня, ужываня**

пошиття – **пошытя** *(одягу)*

пошкодження – **пошкоджыня**

пошкодити – *Врх.* **потерманити ся, потрепати ся;** *БГ.* **в(г)разитися;** ***колеса ся потерманили: треба іх одмінити***

пошкодувати – **пожаліти, -ію, -ієш**

пошматувати – *рідк.* **обчімхати, -ам, -аш**

пошта – *нім.* **почта, -ы**

поштовий – **почтовий;** ~ конверт – **почтова коперта**

поштар, поштарка – **почтар, -я; почтарка, -ы**

пошук – *с.* **глядання**

пошукати – **поглядати, -ам, -аш;** ***такого бортака іщы треба поглядати*** *(прик.)*

пощастити – **пошчастити**

по щирості – *присл.* **по шчырости;** скажу ~ **повім по шчырости**

пощупати – **помацяти, -ям, -яш**

поява, появлення – *с.* **появліня**

пояс, поясок – **1.** *заг.* **пасок, -ска; 2.** *ж.* **крайка, -ы** *(тканий, кольоровий); Врх.* **партиця;** *Ртр.* **опасок; 3. пас** *(привідний ремінь);* **4. черес;** *угор.* **югас** *(широкий, шкіряний); тж.* ремінь; рятувальний ~ **ратунковий пас**

пояснення – **поясьніня**

поясниця – *мн. анат.* **крижы, -ів**

прабатько – **праотец, -тця; прародитель, -ля**

правда – *Прт.* **яв;** ***вышло на яв, же він быв невинний***

правдивий – **властивий**

правдивість – **правдивіст, -вости**

праве крило – *ж. політ.* **правиця, -і**

правило – *ж.* **засада, -ы; правидло;** *ч.* **препис, -у;** *ж. нім.* **реґула, -ы;** ~ ла дорожнього руху – **преписы дрогового руху**

правильний – **слушний; форемний** *(гарний за формою)*

правити – **фурманити, -ню, -ниш** *(кіньми)*

правління – **правлíня;** *ж.* **упрáва, -ы**

правовірний – *книж.* **благовíрний**

правопис – *грам.* **писóвня, -і**

праворуч – *див.* вправо

правота – *юр.* **рáци(і)я, -иі;** *рідк. нім.* **рехт, -у;** *знач.* правда, істина; ти був ~ вий – **мав-єс рáцию**

прагнення – **жадáня; пóтяг, -у**

прагнути – **жадáти, -ам, -аш; рвáти-ся** *(до когось, чогось)*

праник – **прáйник, прáльник;** *нім.* **маґельнúця, -і** *(дощечка з ручкою для прання білизни)*

прання – **прáня**

прапор – **1.** *заг. с.* **знамéно;** *нім. ж.* **фáна, -ы;** *ч.* **штáндарт, -у;** *ж. рел.* **хорýгва, корýгов, -гвы; 2. трикóльор, -у** *(триколірний);* підняти ~! **двигнýти фáну!**

прапорщик – *військ.* **хорýнжий, -жóго;** *тж. молодший лейтенант*

праска – *див.* залізко

прати – **1. жмыкáти, -ам, -аш** *(руками);* **2. райбáти, -ам, -еш** *(на пральній дошці);* ***а я шáты райбáла, о тóбі-м думáла*** *(піс.)*

прачка – **ра(е)бáчка, -ы** *(пральна дошка)*

працювати – **1.** *заг.* **робúти (рóблю, рóбиш, робúт; робúме, робúте, рóблят); 2. байдикувáти, -ую, -ýєш** *(погано); в знач.* бити байдики; **3.** *пол.* **ґарувáти, -ýю, -рýєш;** *Врх.* **струдúти ся** *(тяжко);* **4. мамрáти, -ам, -аш** *(мляво);* **5. фурманúти, -ню, -ниш** *(візником);* ~ вчителем – **робúти научытéльом;** ***нáшы люде тя́жко ґарувáли в Гамерúцьі***

праця – **1.** *заг.* **занятя, -ть; прáця, -цьі** *(вільна); чес.* **робóта, -ы** *(підневільна);* **2.** *ч. нім.* **форшпан, -у** *(примусова з кіньми);* **3.** *Прт.* **майстéрка, -ы** *(ремісника);* мені близько до ~ ці – **мам близко до прáцьы**

працьовитий – **працьó(і)вний, робíтний, роботя́шчий, трудя́чий;** ***нáша Марúся робíтна бы́ла*** *(піс.)*

пребагато – *присл.* **барз дýже**

предісторія – **предґістóрия, -иі**

предметний – **предметóвий;** *тж.* діловий, практичний

презерватив – *нім.* **ґóндон, кóндом, -у**

президія – *ч.* **презúди(і)ум, -у**

прекрасний – **барз гáрдий, крас, першоря́дний, премилéний, розкíшний;** *чес.* **швáрний;** ***тóто дíвча швáрне, што ма óчка гáрде*** *(піс.)*

прем'єр-міністр – **премєр-мінíстер, -єр - ...тра**

прем'єрський – **премєрскій, -ка, -кє**

премія – **вынагорóда, -ы**

премудрість – **премýдри(і)ст, -рости**

преподобний – *рел.* **велéбний**

престиж – *ж.* **повага, -ы**

престол – **трон, -у**

претензія – **претéнсия, -иі;** я не маю до тебе ~ зії – **не мам до тя претéнсиі**

прецінь – *присл.* **принáймі**

при – *прийм.* **за;** ~ денному світлі **– за дня́**

прибивачка – *с.* **бе́рдо** *(у ткацькому верстаті)*

прибиральниця – **прята́чка, порядни́чка, -ы**

прибирання – **прибера́ня, прята́ня;** *Прт.* **прятани́на, -ы**

прибирати, прибрати – **1. прибера́ти, прята́ти, -ам, -аш; поряди́ти, порядкува́ти, -у́ю, -у́єш;** *в знач.* наводити порядок; **2. замаі́ти, -а́ю, -а́іш** *(зеленими гілками ворота)*

приблизно – *присл.* **на о́ко, ме́нше-ве́це**

приборкати – **прикрути́ти, приручы́ти, -у́чу, -у́тиш;** *Прт.* **охвоста́ти, -ам, -аш;** ***охо́вставєм нако́нец свойо́го ко́ня***

прибувати, прибути – **1.** *Врх.* **горну́ти** *(про воду);* **2. прибыва́ти, -ам, -аш; прибы́ти (прибу́ду, прибу́деш, прибу́де; прибуде́ме, прибуде́те, прибу́дут)** *(приходити, приїздити);* ***по́тяг прибы́ват на ста́цию о ше́стій годи́ні***

прибудова – **ку́ча, -ы** *(до стайні)*

прибулець – **прибы́лец, -льця**

прибутковий – **оплача́льний, попла́тний;** *в знач.* рентабельний

прибуток – *ж.* **зиск, -у; до́хід,** *род.* **дохо́ду; прибы́ток, -тка;** *тж.* користь; чистий ~ **чыстий зиск**

прибуття – **прибы́тя;** *книж.* **прише́сьтя;** *тж.* прихід

привабливий – **зва́бний, пова́бний;** *Врх.* **надо́бний**

приваблювати – **зваби́ти, зваблюва́ти, -блю, -биш**

привести – **1. опамята́ти, -ам, -аш;** *БГ.* **очути́ти** *(до пам'яті);* **2. припровади́ти, -джу, -диш** *(наречену додому)*

прививка – *с.* **шчыпі́ня, шчы(е)плі́ня, шкипі́ня**

привид – *ж.* **ма́р(н)а,** *ж.* **зья́ва;** *с.* **ви́дмо, -ы;** *Прт.* **змо́ра, -ы;** *тж.* примара

привід – **по́вод, -у;** ***я не да́вав жа́дного пово́ду***

привіт! – **як ся ма́ш?** *угор.* **се́рвус!** *чес.* **чест!** *(вітання)*

привітати – **привита́ти, -ам, -аш;** ~ з днем народження – **привита́ти з уродина́ми**

приволокти – **привле́чы, -чу, -чеш**

приворотень – *бот. Врх.* **навра́тл(н)ик**

прив'язати, прив'язувати – **прива́дити, -джу, -диш; припина́ти, припня́ти, припя́ти, -пну, -пнеш; присили́ти, -лю, -лиш;** ***в выго́ні, на припо́ні припина́ла Те́клюсь ко́ні*** *(піс.)*

прив'язь – *ч.* **при́пі(о)н, припо́на;** *в знач.* ланцюг, вірьовка

пригадати, пригадувати – **нага́дати, припомина́ти, спомина́ти, -ам, -аш; припомну́ти, спомну́ти, -ну, -неш;** *Врх.* **припомяну́ти;** *Прт.* **здогадати, -ам, -аш**

пригладити – **пригласка́ти, -ам, -аш**

приглушати, приглушити – **з(с)тиша́ти, з(с)тишыти, -шу, -шыш**

(голос, звук)

приглядатися – **призерати-ся; присмотрити-ся; присмотрювати-ся;** *Врх.* **припатряти ся;** *тж.* придивлятися

пригнічений – **прибитий, пригноблений** *(стан людини)*

пригода – *ч.* **припадок, -дка; причка, -ы** *(погана);* **оказия, -иі; гісторияся, -иі;** *тж.* подія

пригодитися – **придати-ся, здати-ся;** ***як ся на осін выдаст, то ся кожушок придаст*** *(пic.)*

пригорілий – **припалений;** ~ лі оладки – **припалены пляцкы**

пригород – **предмістя**

пригорща – **жменя, -і; горстка, -ы;** *Прт.* **горща, -і;** *Хрщ.* **жмінка**

пригостити – **зафундувати, -ую, -уєш**

приготовити, приготувати – **нарыхтува-ти, пришыкувати, -ую, -уєш;** *Врх.* **пристроіти**

приготовлення – **приготовліня; приготуваня;** ***приготовліня до весіля тривало місяц часу***

пригощати – **ча(е)стувати, трактувати,** *пол.* **фундувати, -ую, -уєш;** ***куплю ти згорілкы, буду тя частовац*** *(пic.)*

придане – **віно;** *ч.* **посаґ, -у;** *Врх.* **дзяйстра;** *Рґр.* **залога, невістина; выбава** *(крім землі); кєд* ***паробок брав дівку до себе, то ся пытав о єй віно***

придатний – **здатний, придайний, суций** *(для чогось);* *Врх.* **валушний;** ~ до вживання – **придайний для зужытя**

придбання – **набыток, -тка**

придбати – **здобыти; набыти (набуду, набудеш, набудеме); зискати, -ам, -аш;** *Врх.* **надобыти, приобріти;** *БГ.* **справити**

придворний – **надворний**

придержати, придержувати – **притримати, -ам, -аш; притримувати, -ую, -уєш**

придорожний – **придрожній, -ня, -нє;** ~ ня статуя – **придрожня фіґура**

придуманий – **вымыс(ш)лений**

придумати – **выдумати, -ам, -аш;** маємо щось ~ **маме штоси выдумати**

придуркуватий – **бортакуватий, тумануватий**

приєднання – **приєдняня** *(до когось, до чогось)*

приєднатися, приєднуватися – **долучати-ся, прилучыти-ся;** *Врх.* **обсербувати ся, присербити ся;** *тж.* пристати

приємний – **милий;** *слов.* **шварний;** ~ ні спогади – **милы спомины**

приємно – *присл.* **любо, мило, приємні(о);** *слов.* **шварно**

приз – *ж.* **нагорода, -ы**

призбирати – **призберати, -ам, -аш**

призвичаїти – **призвычаіти, -аю, -аіш**

приземкуватий – **приземистий;** *Врх.* **засаднистий**

призначення – *ч.* **приділ, -у; призначыня, вымінуваня** *(на посаду)*

призначити – **вымінувати, -ую, -уєш** *(когось)*

призов – *с.* **покликаня** *(на війс. службу)*

призовний – *війс.* **наборовий**

призовник – *див.* новобранець

призьба – *Ргр.* **загата, заспа, засыпа, засыпок; насыпок, підстіна, призпа**

приїхати – **приіхати;** *Врх.* **привезти ся** *(конем, поїздом);* ***сама привезлася своім повозом***

прийди! – *нак.* **прид!** ***прид, брате, до нас в неділю!***

приймак – **годованец, -нця;** *БГ.* **присташ** *(прийомна дитина)*

приймакувати – **пристати, приставати, -аю, -аєш** *(іти в прийми)*

приймальня – **почекальня, -і** *(в установі, на вокзалі)*

приймати, прийняти – **1. приниматн, -ам, -аш** *(когось);* **приняти, прияти (прийму, приймеш, прийме)** *(на квартиру);* **2. зажывати, зажыти, -ыю, -ыєш** *(ліки)*

прийматися – **прижывати-ся** *(про рослини)*

прийменник – *грам.* **приназывник**

прийом – *с.* **прийнятя, принятя;** *тж.* прийняття

прийти – **прити (приду, придеш, приде; придеме, придете, придут);** ***пришли-зме ту шчедрувати, шчесьтьом хыжу посипати*** *(щедрівка)*

приказка – **примовка, приповідка, -ы;** *Врх.* **пригвар, пригварка; приповіданка;** *ЛШМ.* **утішки;** *тж.* прислів'я

приказувати – **пригваряти, -рюю, -рюєш; приповідати, -ам, -аш;** ***тато любили си пригварювати***

прикарпатський – **підкарпатскій, -ка, -кє** *(від Прикарпаття)*

прикидатися – **удавати, -вам, -ваш** *(зі себе)*

приклад – **1.** *мат.* **примір, -у; 2.** *ж. війс. нім.* **кольба, -ы** *(гвинтівки, рушниці)*

приклеєний – **приклиєний**

приклеїти, приклеювати – **прикліити, приклиювати, -ию, -иіш**

прикмета – **ознака, -ы;** *рідк.* **покміт**

прикметник – *грам.* **придавник;** ***в речыню придавник выступат як придаток***

приколоти, приколювати – **пришпилити, пришпилювати, -лю, -лиш**

прикордонний – **пограничний;** *Прт.* **приграничний**

прикордонник – *війс.* **пограничник; граничар, -я**

прикраса – **1.** *заг.* **окраса, оздоба, -ы; 2.** *рідк. угор.* **дзюндзя, -і** *(висяча);* ялинкова ~ **яличкова оздоба**

прикрасити, прикрашати – **маіти (маю, маіш, маіт; маіме, маіте, маят); приоздобити, -блю, -биш;** *рідк.* **клечати, -ам, -аш;** *Врх.* **приздобити;** *Прт.* **гаіти, гаю, гаіш** *(хату, ворота зеленими гілками)*

прикріпити, прикріплювати – **1. примоцувати, припасувати,**

-у́ю, -у́єш *(щось до чогось);* **2. припина́ти, -ам, -аш; припня́ти, -ну, -неш;** ***на выгоні, на припо́ні, припина́ла Ма́рин ко́ні*** *(піс.)*
прилавок – *ж.* **ля́да, -ы;** ~ у магазині – **ля́да в скле́пі**
приладнати, приладнувати – **припасува́ти, припасовувати, -у́ю, -у́єш;** *тж.* прилаштовувати
прилив – *геогр.* **при́плив, -у;** ~ крові – **при́плив кырви**
прилігати, прилягати – **облі(я)га́ти; *ка́бат барз облы́гат ді́вку***
прилучення – **прилучы́ня**
приманити, приманювати – **примантити, -нчу, -тиш**
примара – *с.* **ви́дмо;** ~ смерті – **ви́дмо сме́рти**
примирення – **поєдна́ня;** *тж.* згода
примітка – *див.* позначка
приміщення – **1. бо́іско;** *ЗП.* **бойі́ще** *(для молотьби);* **2.** *ж.* **возі́вня, -і;** *Рґр.* **воза́рня, коле́шня** *(для возів);* **3.** *ж.* **інди́чня, -і** *(для індиків);* **4.** *ж.* **ку́ча, -ы;** *ч.* **ца́рок, -рка** *(для ягнят, телят, кур);* **5.** *ж. БГ.* **лища́рня** *(для листя);* **6.** *ч.* **поло́вник;** *Хрщ.* **пеле́вен, пеле́вник;** *ж.БГ.* **пеле́вня** *(для полови);* **7.** *ч.* **сыпа́нец, -нця; су́сік; шпи́клір, -я** *(для зерна, засік)*
примус – **мус, -у;** *тж.* примушення
примусити, примушувати – **застави́ти, -влю, -виш; змуси́ти, -у́шу, -у́сиш; присилува́ти, -у́ю, -у́єш**
примусово – *див.* насильно
примха – *див.* забаганка
примхливо – *присл.* **ґрима́сьно(і)**
принада – **1. зва́ба, прива́ба, -ы; 2. нажы́вка, -ы** *(для ловлі риб, птахів)*
принадити, принаджувати – **зваби́ти, -лю, -биш; прилуча́(и)ти, -чу, -чыш; =** *Врх.* **прицабани́ти** *(звернути на себе увагу)*
принизити – *див.* зганьбити
принишкнути – **затаі́ти-ся** *(не рухатися)*
принциповий – **засадни́чий;** ~ питання – **засадни́че пыта́ня**
приодягнутися – **приобле́чы-ся, приоблі́ка́ти-ся; приоді́ти-ся** *(придбати одяг)*
припекти, припікати – **припали́ти, -лю, -лиш; припе́чы, -чу, -чеш;** *Врх.* **присмагну́ти ся; прихмели́ти ся**
припечений – **припале́ний, присмагне́ний** *(хліб)*
припічок – **пре́(и)піч** *(перед отвором печі);* *Рґр.* **припе́цок;** ***ґазда сы́дит на припе́цку, но́гы обу́ват*** *(піс.)*
приплід – **при́рі(о)ст, -ро́сту; приро́сток, -тка**
припой – *ж. пол.* **ци́на, -ы**
припущення – **припушчы́ня;** *тж.* здогадка
прироби́ти – **приштукува́ти, -у́ю, -у́єш**
природжений – **вродже́ний, рожде́ний;** ~ музикант – **вродже́ний ґу́дак**
природно – *присл.* **приро́дньо**
присадкуватий – **присади́стий;** ~ та людина – **присади́стий**

чло́век

присвоєння – **присвоі́ня**

присвята – **присьва́(я)та, -ы**

присвятити, присвячувати – **присьва(я)ти́ти, присьва(я)чува́ти, -ую, -уєш**

присипка – **присы́пка, -ы** *(дія)*

присідати, присісти – **кучати, -ам, -аш; прику́чну́ти, -ну, -неш;** *БГ.* **кучка́ти**

присікти, присікати – **присьі́чы, присьіка́ти, -і́чу, -і́чеш;** ***то́то паску́дство му́шу присьі́чы***

прискакати, прискакувати – **приґальопува́ти, -у́ю, -у́єш** *(примчатися галопом)*

прискати – *див.* бризгати

прискіпатися, прискіпуватися = *ЗП.* **доганя́ти**

прислівник – *грам.* **присло́вник**

прислуга – **че́ляд, -ы**

присмак – *рідк.* **ро́смак, -у**

присмерк, присмерком – **зме́рк, зме́рком**

присоромити – **зганьби́ти, -блю, -биш**

приспів – **при́сьпів, -у; присьпівок, -вку** *(у пісні)*

приставити, приставляти – **притыка́ти, приткну́ти, -ткну, -ткнеш;** *тж.* притулити; ~ палець до губ – **приткну́ти па́лец до у́ст**

пристосований – **приспособлений, пристосува́ний**

пристосовувати, пристосувати – **приспособи́ти, приспособлюва́ти, -блю, -бит;** *тж.* прилаштувати

пристрасний – **запале́ний;** ~ гравець – **запале́ний грач**

пристрасть – **за́пал, -у;** *пол.* **па́сия, -иі** *(пристрасне захоплення)*

пристрій – **1. брус** *(для гостріння ножів, сокир);* **2.** *мн.* **грабкы, -бок** *(дер. для косіння зерна);* **3. ду́рбак** *(зал. для клепання коси);* **4.** *ж.* **кату́лька, -ы; гладже́ниця, -і;** *угор.* **ра́мак(ч)** *(дер. для прасування білизни);* **5.** *ж.* **коло́тов, -твы; колото́вця, -і** *(для розмішування і товчення картоплі);* **6.** *ж.* **ламани́ця, терли́ця, -і** *(для ламання льону);* **7.** *ч.* **мли́нок, -нка** *(для мелення кави, перцю);* **8.** *ж.* **пра́лька, -ы** *(дер. або зал. для прання білизни);* **9.** *ж.* **снувальни́ця, -і** *(для натягування ниток основи);* **10.** *ж.* **сту́па, -ы; фо́люш** *(для виготовлення сукна);* **11.** *ч.* **шпу́ляр** *(для намотування ниток);* ***ту́пий, як ду́рбак*** *(прик.)*

пристріт – *мн.* **вро́кы, -ів** *(уроки)*

присягати, присягнути – **божи́тися, заприсяга́ти-ся, кля́сти-ся; присьіга́ти, -ам, -аш;** *Врх.* **верабожка́ти ся;**

присягаю! – *скор.* **Бі́г-ме!** *в знач.* Бог знає (йме)! присяй-Богу! – *скор.* **ве́ра – Бо́же!** ***присья́сто – Бо́же!*** *(клятва)*

притвор – *див.* бабинець

притворятися – **маркєрува́ти, -у́ю, -у́єш;** *тж.* хитрувати; ***з поводжы́ня ви́дно было, же чло́век маркєру́є***

притиснути – **придуси́ти, -у́шу, -у́сиш;** *рідк.* **прицабанити, -ню, -ниш** *(когось, щось)*

притиснутися – **дотули́ти-ся;** *тж.*

притулитися

притримувати – **трима́ти, -ам, -аш; стримува́ти, -у́ю, -у́єш**

притягнути, притягувати – **привле́чы, -чу, -чеш;** ***муси́ме привле́чы го до одповідальнос́ти***

прихилитися – **горну́ти-ся, пригорну́ти-ся;** ~ люся до тебе – **приго́рну-ся до тя**

прихильний – **жычли́вий, поту́льний;** ***він быв чолове́ком барз поту́льным***

прихильність – **жычли́віст, поту́льніст, -но́сти;** *ч. Прт.* **згляд, -у**

причепити – *Врх.* **привади́ти**

причина – *ч.* **при́від, -во́ду; причы́на, -ы; ра́ція, -циі**

причинити, причиняти – **причыни́ти, -ню, -ниш; причыня́ти, -ям, -яш**

причеплений – **приваджéний**

пришити – **пришы́ти, -ы́ю, -ы́єш;** ~ гудзика – **пришы́ти ґузи́к**

пришпилити – *див.* прикріпити

прищ, прищик – *мед.* **пы́ршч, пы́ршчык;** ***на ли́цьі вы́дув-ся мі пыршч***

прищатий – **пыршча́тий** ~ те обличчя – **пыршчате лице**

прищепити, прищеплювати – **пришчыпи́ти, -плю, -пиш; пришчыпля́ти, -ям, -яш**

прізвисько – **назви́ско, прозви́ско;** *ж. Врх.* **прозы́вка**

прізвище – *ж.* **фамі́(е)лія, -иі;** *рідк.* **поре́кло**

прірва – *див.* безодня

причіп – *ж. техн.* **приче́па, -ы; авто ~ самоходо́ва приче́па**

про – *спол.* **о, про;** про це я не знав – **о́ тым не́ знав-єм**

пробачати, пробачити – **преба́чати, пребачы́ти, -чу, -чыш; прошча́ти, -ам, -аш;** *ЗП.* **милова́ти**

пробачення – **прошче́(ы)ня**

пробачте! – *див.* вибачте!

пробій, – *техн.* **ско́бель, -бля**

пробійник – *техн.* **пробо́єц, пробо́йця**

пробка – *ч.* **ко́рок, -рка; чіп,** *род.* **чо́па**

проблема – *ч. нім.* **про́блєм, -у**

проблемний – **проблємо́вий**

пробоїна – **пребо́іна, -ы**

пробувати – **1. коштува́ти, покоштува́ти, -у́ю, -у́єш;** *Прт.* **ґустува́ти, прібува́ти, -у́ю, -у́єш** *(їжу на смак)*; **2. маця́ти, -ям, -яш; обзе(ы)ря́ти, -ям, -яш** *(товар на якість);* ***Є́ва я́бка скоштува́ла, Адамо́ви в рай пода́ла*** *(піс.)*

пробудження – *ж.* **пробу́дка, -ы**

пробути – **пробы́ти;** *ЗП.* **выбы́ти**

провалля – *див.* безодня

провідати, провідувати – **звиді́ти, звиджува́ти, -джу, -диш; одвиді́ти, одвиджа́ти, -ам, -аш;** ~ батьків – **звиді́ти роди́чив**

провізія – **жы́вни(і)ст, -но́сти**

провізор – *нім.* **куратор, -я**

провістити, провіщати – **звісти́ти; сповішча́ти, -і́шчу, -і́стиш**

провіяти – *Прт.* **премлинкува́ти, -у́ю, -у́єш** *(на віяльці)*

проводи – *ж.* **одпроваджы́ня;** ~ в

армію – **одпроваджы́ня до во́йска**

проволока – *ч.* **дри́(і)т, дро́ту**; *Ргр.* **дрі́цік**

провулок – *ж.* **бі́чна ули́чка, -ной ...кы; зау́лок, -лка**

прогавити – *нім.* **прошляпи́ти, -ив, -иш;** *в знач. розм.* дати маху

проглядати – **прозе(и)ра́ти, прозріва́ти, прозрі́ти, -ам, -аш**

прогноз – *с.* **предвидже́ння** *(погоди)*

прогнозувати – **предвиджа́ти, -ам, -аш**

програма – *ч.* **про́ґрам, -у;** *тж.* передача; широка ~ **шыро́кій про́ґрам**

програмний – **приписо́вий, проґрамо́вий**

програти – **прегра́ти, -ам, -аш;** ~ матч – **преграти меч**

прогрес – **по́ступ, -у; поступува́ня;** маємо ~ у науці – **ма́ме по́ступ в нау́цы**

прогулюватися – **с(ш)пацерува́ти, -у́ю, -у́єш;** ***ста́ры вояцы лем си спацеру́ют*** *(піс.)*

прогулянка – *ч. нім.* **с(ш)па́цер, -у;** вийти на ~ку – **пі́ти на спацер**

прогулянковий – **спацеро́вий;** ~ва хода – **спацеро́вий крок**

прогуляти – **згайнува́ти, прогайнува́ти, -у́ю, -у́єш;** *Прт.* **прошаста́ти, -ам, -аш;** *тж.* розтратити

продавати, продати – **гандлюва́ти, -юю, -юєш;** *Врх.* **купчы́ти** *(бути купцем)*

продавець продавщиця – **1.** *заг.* **кра́мар, скле́пар, -я; крама́рка, склепа́рка, -ы; спрода́вец, -вця; 2. дуга́няр** *(тютюну);* **3. ма́зяр, колома́зяр** *(мазі);* **4. ма́сьляр** *(масла);* **5. мы́дляр** *(мила)*

продаж – *с.* **прода́ня; ро́зкуп, -у;** *Врх.* **про́дай;** *тж.* збут; ***што ма́те на про́дай?***

продимлений – **осмудже́ний**

продовження – **продовжы́ня;** ~ розмови – **продовжы́ня бесі́ды**

продовжувати – *розм. пол.* **континува́ти, -у́ю, -у́єш**

продовжуватися – **тягну́ти-ся;** = *Врх.* **зане́сти;** ***штыри дни зане́се нас весі́ля***

продовольство – *ж.* **жы́вніст, -но́сти;** *ч.* **прові́янт, -у**

продукт – *див.* виріб

продуктивний – *ек.* **продукці́йний**

продукти посвячені – *ж.* **сьвяче́нина, -ы;** ***сьвяче́не в Велико́дним ко́шыку, зва́ли «сьвячени́ном»***

продуктовий – **спожы́вчый;** ~ кошик – **спожы́вчый ко́шіль**

проект – *нім.* **проє́кт, -у;** *тж.* план

проектувати – **высьвітля́ти, -ям, -яш** *(кіно)*

проїдати – **пре́істи, -ім, -іш** *(витрачати на їду)*

проїжджати – **проі́хати, -ам, -аш**

прожектор – *техн.* **рефле́ктор, -я**

проживання – **замешка́ня**

проживати – **мешка́ти, -ам, -аш;** ми ~аємо на другому поверсі –

мешка́ме на дру́гім плє́нтри

прожити літо – **літува́ти, -у́ю, -у́єш;** ***літува́ти было ле́гше, як зимува́ти***

прожиття – *ч.* **прожы́ток, -тка; прожы́тя;** заробляти на ~ **зарабля́ти на прожы́тя**

прозивати – *розм.* **вызыва́ти, обзыва́ти, прозыва́ти, -ам, -аш**

прозорий – **чы́стий, я́сний; прозі́(о)рли́вий, прозі́(о)рни́й, прозі́(о)рчастий;** *чес.* **прозра́чний;** *Врх.* **прозрачы́стий, прозри́стий;** *Прт.* **презрочы́стий, -та, -те;** ~ ре скло – **чы́сте шкло**

пройдисвіт – *ср/хр.* **бара́ба, -ы;** *пол.* **цва́няк;** *тж.* пройдоха; ***цва́няк – то барз хы́трий чло́век***

прокат – *ж.* **выпожыча́льня, -і** *(пункт прокату)*

прокидатися, прокинутися – **обуди́ти-ся, обуджува́ти-ся, очну́ти-ся; примітува́ти-ся;** *БГ.* **обату́рити ся;** *в знач.* прийти до пам'яті

прокисати – **скысну́ти, скваснíти**

прокислий – **скы́слий;** *Прт.* **збре́склий, збрескне́ний, -на, -не**

Прокіп – **Про́коп; Про́ць, -ця**

прокладати – **торува́ти, -у́ю, -у́єш**

прокладки – *мн. шевс.* **бра́нзолі**

проклинати – *див.* клясти

прокляття – **закля́тя, прокля́тя, прокльо́ны;** *Врх.* **запі́р, кле́ньба, кля́тба, кля́ня, накля́тя;** ***достав єм кля́ня од ня́ня*** *(прик.)*

прокурор – *юр.* **прокура́тор, -я**

пролетарський – *іст.* **пролєта́ріяцкій, -ка, -кє**

пролог – *літ.* **предмо́ва, -ы;** ~ до книжки – **предмо́ва до кни́жкы**

пролом – **вы́лом, -у**

промайнути – **пролеті́ти;** *Прт.* **премиґну́ти;** ~ уло багато років – **пролеті́ли ку́па літ**

промарнувати – *Врх.* **прогайнува́ти, прогыба́ти;** ***він про́пив і прогайну́вав мае́ток***

промах – **блуд, -у;** *ж.* **помы́лка, -ы**

проминути – **ді́яти-ся;** = *Врх.* **стырва́ти;** ***то́то стырва́ло зо три ты́жні***

промисловець – **промысло́вец, -ця**

промисловість – *ч.* **промы́сел, про́мысл, -сла;** *тж.* виробництво

проміжок – *див.* відстань

проміняти – *Врх.* **прочі́(ы)ряти**

промінь – **про́мін, -ме́ня;** *мал.* **промі́ньчык;** *Ртр.* **проми́чок;** *Прт.* **пра́мено, -а**

промова – **высту́п, -у**

промовець – *див.* оратор

пропадати, пропасти – **гину́ти, згыбнути, -ну, -неш; запропа́дати, запропасти, марнува́ти, неста́ти, поді́ти-ся; скапари́ти, щезну́ти;** ***де ся поподі́ли рыхва́льдски дівча́та?*** *(піс.)*

пропажа – **згу́ба, стра́та, -ы**

пропасниця – *мед. нім.* **фе́бра, -ы; фе́бер;** *тж.* гарячка

пропащий – **згыну́лий**

пропелер – *ж. ав. нім.* **шмі́ґа, -ы;** ~ у літаку – **шмі́ґа в єропля́ні**

прописати – **замельдувати, -ую, -уєш** *(когось)*

пропихати – **препыхати, -ам, -аш** *(щось)*

проповідь – *с. церк.* **казаня;** ***на горбочку в церкви, ксьондз казаня каже*** *(пic.)*

пропозиція – *нім.* **оферта, -ы**

прополоскати – **прополокати, -ам, -аш;** ~ горло – **прополокати ґарло**

пропорція – **пропорция, -иі**

пропуск – **1.** *ж. текст.* **бли(і)зна, -ы** *(пропущена нитка основи при тканні);* **2. препустка, -ы** *(документ)*

пропускати, пропустити – **опустити (опушчам, опушчаш, опушчат); пропушчати** *(когось, щось)*

прорив – **вылам, -у;** *ж.* **вырва, -ы**

проріз – **1.** *буд. пол.* **фрамуга, -ы** *(віконний отвір);* **2.** *крав. нім.* **шлітц, -у** *(в одязі)*

пророк – **вішчун;** *рел.* **прарок**

проростати, прорости – **зыйти; зубити-ся** *(злаки, овочі);* ***зеленем посыяв, зелене мі зышло*** *(пic.)*

пророцький – **пророцкій, -ка, -кє;** *книж.* **вішчий**

просапувати – **окопувати, -ую, -уєш** *(картоплю)*

просвіт – **пресьвіт, -у**

просвітити, просвічувати – **просьвітити, -ічу, -ітиш; просьвітляти, -ям, -яш** *(рентґеном)*

проси! – *нак.* **прос!**

просити – **молити, -лю, -лиш** *(дуже);* ~ шматок хліба – **молити о скыбку хліба**

проскурка – *церк.* **дора, -ы;** *ч.* **оплаток, -тка** *(у римо-католиків);* **проскубок, -бка;** *тж.* оплатка

прославлений – **выславлений**

прослуховування – *юр. Прт.* **преслуханя** *(в суді)*

просо – *бот. Врх.* **аглы**

просочуватися – *Врх.* **сячыти ся**

проспати – **заспати, -плю, -пиш;** *в знач.* вчасно не встати

простак – **неокресаний;** *Хрщ. ч.* **бейдак, бейдуля;** *Прт.* **ґбур** *(некультурна, невихована людина)*

простацький – **простацкій, -ка, -кє**

простелити, простеляти – **прі(о)стерти, розпрі(о)стерти, -рам, -раш** *(простинь)*

простиня – **плахта, -ы;** *мал.* **плахітка, -ы;** *с.* **простирало;** *с. пол.* **простирадло** *ЗП.* **ве(и)лах;** *тж.* рядно; ***двигни на мня плахту травы!***

простит – *мн. мед.* **в(у)рокы, -ів;** ***корова од вроків могла стратити молоко***

простісінько – *присл.* **простіцько, простісьіцько**

просто – *присл.* **по-просту, по-простому;** говорити ~ **бесьідувати по-просту**

просторий – **прості(о)рний, розлеглий; шырокій, -ка, -кє**

простудитися – **захолодити-ся;** ***восени мож легко захолодити-ся***

простьобати, простьобувати – *крав.* **пікувати, -ую, -уєш**

проте – *спол.* **прото, прецьінь;** *Врх.* **преці, предсі;** *Прт.* **прето**

протез – **1.** *заг. ж. мед.* **протеза, -ы; 2.** *мн. Врх.* **кулі, куляґы** *(дер., що замінюють ногу)*

протекція – **протекция, -иі**

проти – *присл.* **проти(і)в;** ***против віку неє ліку*** *(прик.)*

противний = **грижавий;** ***лагідне теля дві коровы ссе, а грыжаве – ани єдну***

противник – *див.* ворог

противно – *присл.* **шпетно(і);** *БГ.* **шкаредно**

протигаз – *війс. нім.* **ґаз-маска, -ы**

протидія – *ч.* **отпор, -у**

протизаконно – *див.* незаконно

протикати – **пропыхати, пропхати, штыхати, -ам, -аш;** ~ дірку шилом – **пропыхати дзюрку шылом**

протилежний – **противний, протилеглий;** *пол.* **одвротний;** ~ бік – **противна строна**

протиотрута – *мед.* **одтрутка, -ы**

протокол – *канц.* **протокул, -кола**

протоколіст – **протоколіста, -ы**

протрава – *хім. нім.* **бе(а)йц, -у** *(розчин, «міцна горілка»)*

протравлювати – *хім.* **бе(а)йцувати, -ую, -уєш**

протратити – *БГ.* **розгайдати**

протяг – *нім.* **цуґ(к), -у** *(тяга повітря); тж.* тяга

протягом – *присл.* **за, на протязі, уподовж;** ***она за жытя не прочытала жадной книжкы***

професійний – **фаховий, заводовий;** ~ художник – **фаховий маляр**

професіонал – **фаховець, заводовець, -вця; майстер, -тра;** *тж.* фахівець

професія – *ч.* **фах, -у;** *пол.* **завод, -у;** вона не має ~ сії – **она не ма фаху**

профільний – **профільовий**

проходження – **проходжыня**

прохолодний – **зимний;** *рідк. Врх.* **пристуденний**

прохолодно – *присл.* **зимно, зимняво**

про це – *спол.* **о тым**

процедурний – **маніпуляцийний;** ~ кабінет – **маніпуляцийний ґабінет**

процент – **одсоток, -тка;** *тж.* відсоток; великий ~ молоді – **велькій одсоток млодежы**

процесія – **процесия, -иі**

прочитати – **одчытати, -ам, -аш;** ~ на лиці – **одчытати на твари**

прочищати, прочищувати – **пречышчати, пречышчувати, -ую, -уєш**

прошити тканину – *крав. Прт.* **фастриґувати, -ую, -уєш** *(вел. стібками)*

прощальний – **пожегнальний**

прощання – **жегнаня, прошчаня, розстаня**

прощатися – **жегнати-ся;** ***там я ся жегнала з братами, сестрами*** *(піс.)*

прощення – *див.* пробачення

про що – *спол.* **о чым, о што, про што;** ***о што вам ходит?***

прояснитися, прояснятися – **выпогодити-ся, выпогоджувати-ся** *(про погоду)*

пружина – *техн.* **спружы́на, -ы;**
пружинний – **спружыно́вий**
пруський – *іст.* **пру́скій, -ка, -кє** (від Прусія)
прут – **1. па́тык, прут** *(різка);* **2.** *ж. нім.* **шта́ба, -ы** *(зал.)*
прутень – *ж. анат. розм.* **пу́ца, пу́цка, пі(у)цюри́на, -ы;** *дит.* **пі́ся, -і; пі́ська, -ы; по́так;** *с.* **пу́то** *(вел.); Врх,* **ґу́цьок, ґу́чок; му́до, му́дька** *(чол. статевий орган); тж.* пеніс
прядильниця – **круже́(і)ль, -лі; кужі́л(в)ка, -ы;** *Рґр.* **ві́зок, коловра́тка, пря́дка, шпу́ляк**
прядіння – **пряджы́ня**
пряжа – *текст.* **1.** *заг. с.* **пряди́ло; пря́джа, -ы;** *Рґр.* **прядéно, пря-де́нко, пряди́вко; 2.** *іст.* **жы́ч-ка, -ы** *(червона вовняна);* **3.** *ч.* **кло́чок, -чка** *(з клоччя);* **4.** *ч.* **ло́кот** *(моток)*
пряжка – **бря́чка, -ы;** *Прт.* **аґра́ф-ка, -ы**
пряма – *грам.* **безпосре́дня;** ~ мова – **безпосре́дня бесьіда**
прямий – **про́стий, рі́вний;** ~ ма лінія – **про́ста лені́я**
прямісінький – **прості́цькій**
прямо – *присл.* **про́сто, прос-ті́с(ц)ько, на́прост, рі́вно;** *Прт.* **впрост;** ~ кажучи – **пові́сти на́прост**
прямокутний – **простоку́тний**
прямолінійний – **простоліні́йний**
прямування – **простува́ня**
прямувати – **простува́ти, -у́ю, -у́єш**
пряний – *Врх.* **пы́рний, пыр-ня́чий;** ***цебу́ля єст барз пыр-ня́ча***
прянощі – *мн. кул. нім.* **спе́циі, -ий;** *тж.* приправа
прясти – *Врх.* **сну́ти, снова́ти**
псалом – *церк.* **псальм, -у**
псалтир – *розм. церк.* **са́втир, -я**
псарня – **пся́рня, -ні;** *тж.* собача будка
псевдонім – *с.* **псе́вдо;** *ж.* **кли́чка, -ы;** ***псе́вда ма́ют літера́ты, арти́сты, маля́ре, полі́тикы***
психіатрія – **психіятри́(і)я, -иі**
психічно хворий – **бзык;** *Рґр.* **бе́йдак;** *тж.* дивак
психологія – **психольо́ґія, -иі**
психувати – **бзыкува́ти, -у́ю, -у́єш;** для чого ~ ? **по́што бзы-кува́ти?**
псування – **псу́тя**
псувати – **псу́ти (псу́ю, псу́єш, псу́є; псу́єме, псу́єте, псу́ют)**
псячий – **псы́(о)й, пся, псє; пе́сый;** ***не слу́хаш ві́тця-ма-те́ри, послу́хаш псьо́й ско́ры*** *(прик.)*
птах – *мн.* **пта́с(ц)тво;** *Врх.* **пта-ші́вя**
пташиний – **пта́скій, -ка, -кє; птахо́вий**
пташка, пташеня – *ч.* **пта́шок, -шка;** *с.* **пта́ша, -шати;** *рідк.* **ка́ня, -і;** *мн.* **потя́га, -ы** *слов.* **фташы́на, -ы, фта́шок, -шка;** *Врх.* **пті́чко;** *Рґр.* **втах, в(п)та́шок, птах(к);** *мал. ЗП.* **потя́тко;** *ЛШМ.* **по́тя, -і;** ***слу́хай, ді́вча, як тот пта́шок сьпі́ват*** *(піс.)*

птиця – *Врх.* **дріб, дрі́бля** *(свійська)*

публіка – **публи́(і)ка, -ы** *(люди)*

публіцист – **публі́циста, -ы**

пугач лісовий – *зоол.* **путька́ло, стра́шак;** *Врх.* **гук, пуга́рец, пу́гур, пугуря́за**

пуголовок – зоол. **голо́вач; ґлова́чок, -чка;** *рідк.* **ме́нтул;** *Врх.* **плюга́вка, пугалати́ця, пуга́лка, пуголо́вач, пуголови́ця, пуголо́вка, пуго́лок** *(жаби)*

пудинг – *ж.кул.* **запіка́нка, -ы**

пудра – *ч. нім.* **пу́дер, -дры**

пузир – *анат.* **мі́хы(у)р, пі́хур, -я** *(сечовий); тж.* пухир

пульверизатор – *техн.* **розпы́ляч;** *тж.* розпилювач

пункт прокату – *ж.* **выпожыча́льня, -і** *(для тимчасового користування)*

пунктуально – *присл.* **акура́тно(і)**

пуп – *анат.* **пу́пец, -пця;** *Врх.* **пу́пок**

пуповина – *анат.* **пупкови́на, -ы**

пурпуровий – **ба́грий,** *розм.* **бурачко́вий, бу́ро-черве́ний** *(колір)*

пурхати, пурхнути – **пе(і)рха́ти, пе(і)рхну́ти, порха́ти;** *Врх.* **выфы(у)ркну́ти, фуркну́ти;** *в знач.* птах – у повітря

пускати – **відпушча́ти, пушча́ти, -ам, -аш;** ~ коріння – **пушча́ти корі́ня;** ***ты єс до́брий у́чар, не пушчай на мо́чар*** *(піс.)*

пусти! – *нак.* **пуст! ~** мене – **пу́ст мня!**

пустиня – **пусте́ля, -і;** *слов.* **пустати́на(я), -і**

пустопорожній – *БГ.* **сьні́тий** *(зерно, горіх)*

пустота – **пу́стка, -ы;** *тж.* порожнеча *(пустинне місце)*

пустувати – **бро́іти (бро́ю, бро́іш, бро́іт; бро́іме, бро́іте, бро́ят)**

пустунчик – **збыто́чник** *(про дитину)*

путь – **1.** *ж. заг.* **пут, -и;** *мал.* **пу́тик; 2.** *ч.* **гости́нец, -нця;** *угор.* **о́ршак** *(шосейна);* **3.** *ж.* **колє́я, -і** *(зал.); тж.* шлях; ***мы пі́шли і́ншом пу́тьом***

пухівка – *мн. бот. Врх.* **коти́ки, кі́тки**

пухлий – **пухна́стий**

пухлина – **1.** *заг. мед.* **гы́рча, -ы;** *Рґр.* **спухлени́на, спухни́на;** *Прт.* **спухли́на, -ы; 2.** *мн.Врх.* **огла́блі, огло́ни** *(на яснах у коней)*

пучка, пучок = **пу́шка, -ы;** *рідк.* **жма(и)к, -у** *(волосся, сіна, трави)*

пуща – **пу́шча, -ы** *(дрімучий ліс)*

Пущення – *мн. рел.* **Пуща́ня, Запу́сты** *(неділя перед Вел. Постом); тж.* Заговини, Заговіння

пхати – **пе́рти (пру, преш, пре; преме́, пре́те, прут);** ***пре, як ні́мий до су́ду*** *(прик.)*

пчихати – *див.* чхати

пшениця – **1.** *заг. пол.* **само́пша, -ы;** *Стб.* **пшини́ця; 2. ґо́лка, -ы** *(безоста);* **3.** *ч. Прт.* **о́ркіш, -у** *(двозерна)*

пшоно – *див.* просо

пюпітр – *муз. ж.* **підста́вка, -ы;** *нім.* **пульт, -у** *(для нот)*

пюре – *ж. рідк.* **мякі́вка, -ы**

п’явка – *зоол.* **пиявка, -ы;** *Врх.*

пялка

п’ядак бузковий – *зоол. Врх.* **віщиця, іщиця** *(нічний метелик)*

п’ядич звичайний – *бот. Врх.* **опоясник, поясник**

п’яний – **пияний, веселий; спитий** *(дуже)*

п’яниця, п’яничка – **пияк, пиячок;** *рідк.* **лотер, лотрош;** ***пияк – страчений чловек*** *(прик.)*

п’янюжка – *Рґр.* **пиячыско, пиячына**

п’ятдесят – *числ.* **пятдесьят, -тьох**

50 кілограм – *ж.* **мірка;** *Рґр.* **півкірця, півфаскы** *(міра ваги)*

п’ятдесятиріччя – **пятдесьятлітя**

п’ятдесят один – **пятдесьят єден; єден пятдесьят**

п’яти – *мн.* **пяты (пятых, пятым, пятыма)**

п’ятидесятий – **пятдесьятий**

п’тирічний – **пятилітній, -ня, -нє;** ~ коньяк – **пятилітній коняк**

п’ятірка – *числ.* **пятка, -ы;** *тж.* **банкнот**

15 хвилин – *пол.* **квадранс;** ~ по першій – **квадранс другой**

п’ятсот – **пятсот; пятсто**

п’ятнадцятий – **пятнастий, пятнадцетий**

п’ятнадцятка – **пятнастка, -ы**

п’ятнадцять – **пятнадцет, -тьох; пятнастка, -ы**

п’ятсот – **пятсто (пятстох, пятстом, пятстома)**

п’ять – *числ.* **пят (пятьох, пятьом, пятьома);** *рідк.* **пєнт;** ***до кіньця мечу лишыло-ся пят минут***

Р

рабський – **невольничий; рабскій, -ка, -кє;** ~ ка праця – **невольнича робота**

равлик виноградний – *зоол.* **винничык**

рада – *поет.* **радонька, -ы**

радий – **рад, рад бы;** ***рад бы в лыжцы воды втопити*** *(прик.)*

радити – **раіти (раю, раіш, раіт; раіме, раят, раіте); нараіти, -аю, -аіш;** *Врх.* **райцувати**

радіо – **ради(і)йо, -ия;** *ч.* **голосник, радийовий апарат, -вого …у**

радіостанція – **радийова стаци(і)я, -вой ...иі;** *пол.* **розглосьня, -і**

радісний – **втішний, радостний**

радість – **раді(и)ст, -дости;** *тж.* приємність; ***нова радіст стала, яка не бывала*** *(колядка)*

радіти – **радувати-ся, тішыти-ся**

радник – *нім. пол.* **радний, -ного; радця, -і**

радянський – *іст.* **совєц(тс)кій, -ка, -кє**

райдуга – **дуга, -ы;** *Врх.* **смуга;** *Рґр.* **радуга, коркобиц, корковец;** ***повідают, же дуга воду пьє***

райдужна оболонка – *с. анат. Рґр.* **зрінко, лялько**

район – **рейон, повіт, -у;** *ж.* **ґміна, -ы**

районний – **рейоновий**

райський – *рел.* **райскій, -ка, -кє;** ~ ке яблуко – **райскє ябко**

разом – *присл.* **враз, воєдно, заєд-**

но, вку́пі, доку́пы; *рідк.* **поспо́лом;** *тж.* гуртом, спільно

раз-у-раз – *присл.* **раз-по-ра́зу**

рак – *ж. зоол.* **рачы́ця, -і** *(самка); мн.* **ра́кы**

ракета – *війс.* **ракє́та, -ы**

раковина – **му́шля, -і**

рама, рамка – **1.** *заг.* **ра́мця, -ів;** *мн.* **ра́мцьі; 2.** *пол.* **футри́на, -ы;** *Врх.* **ру́мы** *(для вікон, дверей)*

рана, ранка – *мед.* **1.** *заг. с.* **окалі́чыня; 2.** *дит.* **бу́ба, ва́ва, ва́вка, -ы** *(боляче);* **3.** *ч.* **струп** *(пригоєна)*

ранг – *див.* звання

раненько – *зменш. присл.* **рані́цько**

ранець – **пле́чняк;** *пол.* **плє́цак;** *нім.* **ру́кзак;** *Прт.* **напле́чник, -а** *(заплічний мішок)*

ранісінько – *присл.* **ранісьі́цько**

раніше – *присл.* **коли́си, пе́рше, попере́дньо, пре́дтым, ско́рше;** ***юж мі так не бу́де, як мі было пе́рше*** *(піс.)*

ранній – **вча́сний;** ~ ні яблука – **вча́сны я́бка**

ранок – *с.* **ра́но;** ***хто ра́но встає, тому Бог дає́***

рапорт – *війс.* **звіт, -у;** *нім.* **мельду́нок, -нка**

рапортувати – **звітува́ти, -у́ю, -у́єш;** *нім.* **мельдува́ти, -у́ю, -уєш**

раптовий – **на́глий, наре́мний, неочекува́ний;** ~ ва смерть – **на́гла смерт**

раптом – *присл.* **враз, на́раз, нагло(і), наре́мно(і), рапто́вно(і);** *тж.* зненацька, несподівано; ~ випав сніг – **рапто́вні хпав сьніг**

раса – **ря́са, -ы;** чистокровна ~ **чыста ря́са**

ратуша – *нім.* **ра́туш, -ы** *(будинок Міської ради)*

рахований – **рахува́ний**

рахунок – **лі́чба, -ы;** *с. фін. нім.* **конто;** *Врх.* **пораху́нок;** *БГ.* **раху́ба;** відкрити ~ **одкрыти конто**

раціон – *ж.* **по́рци(і)я, -иі;** *мал.* **порци́йка, -ы;** щоденний ~ **штоде́нна по́рция**

рація – **ра́ция, -иі; 1.** *обгрунтування чогось;* **2.** *радіостанція;* ти маєш ~ ію – **маш ра́цию**

рачки – *присл. мн.* **ра́чкы**

рвати – **1. то(а)рга́ти, -ам, -аш;** *Врх.* **те(ы)рпа́ти** *(фрукти);* **2. де́рти (дру, дреш, дру; дре́ме, дре́те, друт)** *(пір'я, одяг);* ***буде́ме торга́ти, буде́ме лама́ти з конаря́ми, з конаря́ми*** *(піс.);* ***ту́ньі ла́хы ско́ро ся друт***

реалізація – *с.* **выкона́ня; реалі́зация, -иі**

реальний – **правди́вий, існую́чий**

ребро – *анат. пол. Врх.* **зьо́бро**

ребус – *ж.* **зага́дка, -ы**

рев – **рык, -у**

реванш – *ж.* **одпла́та, -ы**

ревізія – *фін.* **переві́рка, -ы; реві́зия, -иі**

ревізор – **візита́тор, -я;** *пол.* **реві́дент**

ревізувати – *див.* обшукати

ревінь – *бот. нім.* **ро(у)мба́рбар, рабарба́(е)р, реба́рбор, -у**

ревіти – **1. беча́ти** *(вівця);* **2. мыча́ти** *(корова);* **3. рыча́ти** *(собака)*

ревматизм – *мед.* **ломо́та, лама́нка, -ы;** *пол.* **го́стец, -тця;** *нім.* **рома́тизм, -у**

ревнивий – *чес.* **жерли́вий**

революція – **револю́ция, -иі**

револьвер – *війс. нім.* **лєво́рвер, -я** *(зброя)*

регент – **прави́тель, -ля**

регіт – **хе́хіт,** *род.* **хехо́ту; сьміх, -у**

регламент – *нім.* **реґля́мент, -у;** *Прт.* **реґуля́мін, -у**

реглан – *англ.* **ре́ґлян, -у** *(фасон одягу)*

реготати – *Пвн.* **хіхота́ти**

регрес – *с.* **назадни́цтво; ре́ґрес, -у**

редакція – **реда́кция, -иі**

редька – *бот.* **ре́дьква, -ы;** *Рґр.* **ре́дков, редко́вка**

режим – **лад, ре́жым, -у;** радянський ~ **совєц(тс)кій лад**

резервуар – *фр.* **бак;** *ж.* **містили́ще;** ~ для бензину – **бак для на́фты**

резонанс – *ж.* **лу́на, -ы; о́дзвук, -у**

результативний – **плі́дний;** ~ не набуття – **плі́дний набы́ток**

реєстр – *канц.* **о́пис, -у;** ***о́пис понище́них це́рков на Лемківшчыні***

реєстратура – *нім.* **реґістрату́ра, -ы**

рейд – *війс.* **на́пад, -у**

рейки – *мн.* **1. шы́ны** *(на залізниці);* **2.** *Рґр.* **наса́ды** *(в санях)*

реклама – **рекля́ма, -ы;** торгова ~ **гандльова рекля́ма**

рекламувати – **реклямува́ти, -у́ю, -у́єш**

рекомендувати – *див.* радити

реконструктивний – **пребудо́вний, реконструкци́йний**

реконструкція – *див.* відновлення

релігійність – **рельиґі́йніст, -но́сти**

рельєф – *ж. мист.* **пласкорі́зба, -ы** *(на дереві)*

ременя шкіряне кільце – *ж. нім.* **шлю́вка, -ы;** *Прт.* **шльо́фка**

ремесло – *рідк.* **рукоме́сло**

ремигати – *рум.* **румеґа́ти;** *Врх.* **меріндза́ти** *(про худобу); в знач.* пережовувати жуйку

ремізки – *мн. текст.* **ничельни́ці**

ремінь, ремінець – **1.** *заг.* **па́сок, -ска; ре́мін, -меня; ремі́нец, -нця; 2. ба́зок, -зка** *(для муз. інструмента);* **3.** *Врх.* **реме́ник** *(для штанів);* **4.** *Врх.* **строка́нец;** *мн.* **строча́нкы, наволо́кы** *(для взуття)*

ремісник-надомник – *пол.* **халу́пник**

ремонт – *ж.* **напра́ва, -ы;** *Прт.* **репера́ция, -иі** *(чогось);* віддати в ~ **одда́ти до напра́вы**

ремонтувати – **направи́ти, направля́ти, -влю, -виш; злади́ти, -джу, -диш;** *пол.* **реперува́ти, -у́ю, -у́єш;** ***чым попсу́єш, тым направиш*** *(прик.)*

ремствувати = *пол.* **ґабзува́ти, -у́ю, -у́єш;** *Врх.* **кавзува́ти;** *тж.* сваритися

рентген – *с. мед.* **пресьвітлі́ня;** ***хо́див-єм на пресьвітлі́ня плюц***

репатріація – *див.* повернення

репетиція – **про́ба, -ы;** генеральна ~ **ґенера́льна про́ба**

репетувати – **кря́вча́ти, рапча́ти, -чу, -чыш**; ***кря́вчыт, як жа́ба***

репрезентабельний – **пока́зний, ста́вний**; ~ на людина – **ста́вний чло́век**

репресії – *мн.* **ути́скы, -ів**; сталінські ~ **сталіно́вски ути́скы**

репродуктор – *рад.* **голо́сник**

республіка – **республі́ка, респубили́ка, -ы**

республіканський – **республіканьскій, -ка, -кє**

реставрація – *див.* відновлення

ресторан – *ж. пол.* **рестора́ция, -ии**; *нім.* **льо́каль, -лю**

ретельний – *див.* старанний

реферат – *див.* доповідь

референт – **допові́дач**

рефлекс – *пол.* **о́друх, -у**

рефлектор – *техн.* **отби́вач**; *тж.* відбивач

рефрен – *муз.* **при́сьпів, -у**

рецепт – *мед. нім.* **реце́пис, -у**; *ж.* **рецепта, -ы**

речення – *грам.* **рече́(ы)ня, -чень**

речі дрібні – *ч.* **дробя́зок, -зка**; *Врх.* **дробеля́ва**

решето – **1.** *ч.* **пре́так** *(для зерна, муки)*; **2.** *ж. Прт.* **ря́фа, -ы** *(у віялці)*; *тж.* сито

решітка – *мн.* **1.** *пол.* **ґ(к)ра́ты, -ів** *(на вікнах)*; *Ртр.* **мре́жы**; **2.** *нім.* **ру(о)шт, ру́шта** *(колосникова, в пічці)*

рештки – *мн.* **оста́т(н)кы**; *ч. нім.* **шмельц, -у**

ржа – *див.* іржа

риба – **1.** *заг.* **ры́ба, -ы**; *мн.* **рыбы**; **2. будже́на** ~ *(холодного чи гарячого копчення)*; **3.** *Врх.* **єкра́чка, икре́нка** *(з ікрою)*

рибалка – **ры́ба(я)р**; *мн.* **рыба́ци**; *пол.* **ве́нткар, -я**; ***і́шли рыба́ре на ры́бы аж до глибо́кой доли́ны*** *(піс.)*

рибальство – **рыбя́рство**

рибальський – **рыба́цкій, рыбя́рскій, -ка, -кє**; ~ човен – **рыба́цка ло́дка**

рибний – **ры́бій, -бя, -бє**; ~ суп (юшка) – **ры́бя зу́па**

ригати – *груб. розм.* **бека́ти (бе́чу, бе́чыш, бе́че); рыга́ти, -ам, -аш**

ридати – **йо́йчати, -чу, -чыш**; *Врх.* **хыка́ти** *(дитина)*

рижий – **ру́дас, ру́дий, рижый**; *Врх.* **ружи́вий** *(людина з рижим волоссям)*

рижик – *бот.* **ры́джык**; *Стб.* **рыжі́кы, рызі́кы**; *тж.* хрящ-молочник; ***як не́є лі́пшых гри́бів, то і рыджы́ки до́бры*** *(прик.)*

рило – *анат.* **ры́ло; рый, -я**; *ч. Врх.* **ры́як, ры́ячок**; *Ртр.* **ры́ляк; ку́са, пыск**; свиняче ~ **паця́че ры́ло**

римський – **ри́мскій, -ка, -кє**

ринка – *див.* сковорода

ринок – **1. ры́нок, -нку** *(міська площа)*; **2. ба́зар, -у** *(критий)*; **3.** *ж.* **торгови́ця, -і; торгови́ско** *(худоби)*

ринь – *Врх.* **рін**

рис – *бот. нім.* **рыж, -у**

риса – *пол.* **це́ха, -ы**; *тж.* властивість; характерна ~ **характери́стычна це́ха**

риск – *нім.* **ри́зык, -у**

риска – **кри́ска, -ы**; *мал.* **крисо́чка**

рискований – **ризикова́ний, ризи-**

ковий

рискувати – **ризыкувати, -ую, -уєш**; ~ життям – **ризыкувати жытьом**

рисовий – **рыжовий**; ~ суп – **рыжова зупа**

риссю – *присл.* **цвалом, дры(и)ндом**

рисувальник – *мист.* **рисовник**

рити – **рыти (рыю, рыєш, рыє; рыєме, рыєте, рыют)**; *Врх.* **выторочыти; порпати** *(в землі)*; ***кыртиця выторочыла землю на городі***

рів – *ж. нім.* **фоса, -ы**; ~ біля дороги – **фоса при пути**

рівень – *пол.* **позьом, -у**; життєвий ~ **позьом жытя**

рівнесенький – **рівніцькій, рівнісыцькій, -ка, -кє**; *тж.* рівнісінький

рівнесенько – *присл.* **рівніцько**

рівний – **ри(і)вный**; *рідк. Стб.* **рімний**

рівнина – *геогр.* **ри(о)внина, -ы; полонина, -ы**; *ч.* **плай, -ю** *(гірська, без лісу)*; *Врх.* **ровень**; *Ргр.* **ровина**

рівнобедрений – *мат.* **рівнораменний**

рівновеликий – *мат.* **рівноважний**

рівносторонній – *мат.* **рівнобічний**; ~ паралелограм – **рівнобічний штырикутник**

рівня – *ч. Врх.* **ровен**; *тж.* пара; ***я не твоя ровен, ани-с мя не годен*** *(піс.)*

рівняти – **простувати, -ую, -уєш; рівнати, -ам, -аш**

рівчак – **ярок**, *род.* **ярка**; *Ргр.* **шанц, шанец** *(водовідвідний)*

рідина – **1.** *ч. заг. пол.* **плин, -у**; **2.** *мн.* **зливкы, -вок** *(злита з кількох посудин)*; **3.** *ч. БГ.* **оті(и)к** *(гнійна, на рані)*

рідкий – **1. плинний; ридкій, -ка, -кє** *(рідина)*; **2. обрідлий**; *Врх.* **обрідний** *(волосся, ліс)*; *тж.* плавний

рідколісся – **ридколіся**

ріднесенький – *зменш.* **рідніцькій, -ка, -кє**

рідшати – **рі(и)днути, рідчати**

рідше – *присл.* **рі(и)дче**

ріж! – *нак.* **край! ри(і)ж! сыч! тни!** ***край, старосто, балец, лем си не вріж палец*** *(піс.)*

ріжки маточні – *бот. ч.* **маток, -тка; мучар, -я; мучник**; *ж.* **сьніта, -ы**; *Врх.* **мамка, матиця, матичка, матка житня; намелец, намель, намелюх; приспір, спір, спорій, спорок** *(на житі)*

різати – **1. краяти (краю, краєш, крає; краєме, краєте, крают)** *(хліб)*; **2. кавальцу(ю)вати, -ую, -уєш** *(на куски)*; **3. стинати, -ам, -аш** *(дерева)*; **4. сычы, -чу, -чеш; шаткувати, -ую, -уєш** *(капусту)*; **5. тнути, тяти (тну, тнеш, тне; тнеме, тнете, тнут)** *(ножем)*; **6. цвикати, -ам, -аш** *(ножницями)*

Різдво Пресв. Богородиці – *рел.* **Друга Матка Бі(о)жа** *(21 вересня)*

Різдво Христове – *рел.* **Ри(і)ство, Рождество** *(25 грудня; 7 січня)*

різець – *техн.* **різак; різец, -зця;** *нім.* **штіхель, -хля**

різко – *присл.* **остро;** ~ відповісти – **остро одказати**

різний – **рі(у)жний; всьілякій, вшеліякій, -ка, -кє;** *мн.* **рі(у)жны;** ***плоты были ріжной формы, але деревяны; посьіяла моя мила вшеліякы цьвіты*** *(піс.); в* ***саді росли рижны овочы***

різник – *див.* м'ясник

різнитися – **ружнити-ся;** ***лемківска бесьіда ружнит-ся од іншых словяньских мов***

різниця – **рі(у)жниця, -і;** *у знач.* відмінність; велика ~ **велька ріжниця**

різно – *присл.* **ріжно(і), ружни;** ~ ні випадки – **ружни трафункы**

різнобарвний – **кольоритний;** ~ ні квіти – **кольоритне кьвітя**

різноманітний – **розмаітий, ріжнородний;** *пол.* **ріжноракий;** *Врх.* **одмінний** ***сьпіват собі (пташок) розмаітий*** *(піс.)*

різноманітно – *присл.* **розмаіто(і)**

різня – **бойня, -і; масакра, -ы** *(масова)*

різь – *фізіол.* **різ, різавка, -ы** *(різачка у шлунку)*

різьба – **1.** *техн. ч.* **ґвінт; 2.** *мист.* **різба, -ы**

різьбар – **різбяр;** *нім.* **шнітцер, снице(а)р, -я;** *Ртр.* **бланар** *(по дереву)*

різьбарство – **різбярство, сницерство**

різько – *присл.* **остро, нагло(і)**

рік – **ри(і)к,** *род.* **року;** *мн.* **рокы;** *рідк.* **год, -у;** *ЗП.* **гі(у)д**

ріка, річка – **ри(і)ка, -ы;** *ч. перен.* **дунай, -ю;** *в знач.* вода, повінь, розлив; *ч. мал. Врх.* **мутник;** ***ой пасла-м я при дунаю гуси*** *(піс.)*

рілля – **ро(і)ля, -і;** *в* ***Маластові чорна роля, я єй орав не буду*** *(піс.)*

рінник – *зоол. Врх.* **нурец, но(у)рко, пнорунок, прон(р)урок;** *тж.* нирок

ріпа, ріпка – *ч.* **карпіль, -пеля;** *тж.* бруква; ***а пониже села там карпелі сьіют*** *(піс.)*

річниця – *ч.* **рочник;** *Пвн.* **речынец**

рішення – *канц.* **постановліня, рішыня**

робити – **1.** *заг.* **працу(ю)вати, -ую, -уєш; оначыти (оначу, оначыш, оначыме); роби(і)ти, -блю, -биш; чынити, -ню, -ниш; 2. бабрати, баброшыти, капарити, -рю, -риш** *(абияк);* **3. вырабяти, выробляти, -ям, -яш** *(якусь продукцію);* **4. збивати, -ам, -аш; колотити (колочу, колотиш, колотит; колотиме, колотите, колотят); правити, -влю, -виш;** *Хрщ.* **гружати** *(масло);* **5. зубк(ц)увати, -ую, -уєш** *(зубці по краях);* **6.** *Ртр.* **спушчати;** *ЗП.* **бити** *(олію);* **7.** *груб.* **фуярити** *(дурниці);* ***дома масло правили в боденці***

роби як вважаєш! – *Хрщ.* ***роб як знаш!***

робітник, робітниця – **1.** *заг.* **працьівник, працьівниця, -і;**

2. *чес.* **бáраб, барáба, -ы** *(шляховий);* **3. винóкур, вúнник** *(гуральні);* **4.** *Ртр.* **млóчко, млóчок** *(найнятий для молотьби);* **5. рíпник** *(на видобутку нафти);* **6. смоля́к** *(працює зі смолою*

ровесник – **єднолíток, -тка;** *Врх.* **вéрствак**

рову похилий бік – *ж.* **шкáрпа, -ы**

рогатка – **прóца, шпрóца, -ы** *(для кидання камінців)*

рогіз – *бот. Врх.* **1. киях(к), кобелúна, лапушúнє** *(широколистий);* **2. логожúна** *(вузьколистий)*

родимка – *ч. пол.* **пéприк;** *Прт.* **пýпирь, -ря** *(родима пляма)*

родинний – **крéвний**

родити – **1. котúти, окотúти-ся** *(про овець, кіз);* **2. приспáти, скопилúти-ся** (*позашлюбну дитину);* ***стáло ся, стáло, дíвча ся приспáло, тéраз мі го давáют*** *(піс.)*

родич, родичка – **крéвний, -нóго; крéвна, -ной; крéвняк; кревня́чка, -ы**

родовий – *грам.* **рождаю́чий** *(відмінок)*

рожа тюрінгська – *бот. Врх.* **сле(и)з, слéзін;** *тж.* калачики лісові

рожевий – **1. ружóвий** *(фарба);* **2. румя́ний** *(колір лиця)*; ***понúже Тыльóви – квітóчок ружóвий*** *(піс.)*

рожево – *присл.* **ружóво**

розбавляти – **розводúти, -джу, -диш; ~** водою – **розводúти вóдом**

розбагатілий – *Прт.* **збогачéний, -на, -не**

розбещений – **зопсýтий;** *груб.* **скурвлéний;** *Врх.* **розвúлий, розвлечéний**

розбещуватися – *груб.* **скурвúти-ся**

розбивати, розбити – **розвалúти, розвалювáти, -лю, -лиш; розтрепáти, -плю, -плеш;** *тж.* розтовкти, розтрощити

розбирати – **розберáти, -ам, -аш;** *Врх.* **чесáти, чухрáти** *(вовну овець)*

розбиратися – *див.* розумітися

розбитися – **забúти-ся; ~** на смерть – **забúти-ся на смéрт**

розбишака = **бé(а)тяр, -я;** *нім.* **ґáв(л)ґан; жывáн; ýрвісь, -я;** *Врх.* **гусóвец, óжґар;** *ЗП.* **би(і)тáнга, лынґáрь;** *ЛШМ.* **бітанґóш;** ***якúй я си гусóвец на цьíлий Липóвец*** *(піс.);* ***ты, ожґáрю!*** *(лайка)*

розбігатися, розбігтися – **розлетíти-ся, розлíтати-ся;** ***розлетíли зме ся по цьíлим сьвíті***

розбіжність – **розходжыня**

розбійник – **збíйник, рабíвник; бандúта, барáба, -ы; опрúшок, -шка;** *пол.* **збуй, -ýя**

розбрат – *ж.* **распра(я), -і; смýта, -ы;** *тж.* чвари, сварки

розбудити – **збудúти;** *Врх.* **зогнáти, обудúти;** ***зáрап рáно жéбы-сте мя нáчас збудúли***

розвага – **розрывка, забáва, -ы;** *Врх.* **лю́штик** *(розважальний захід)*

розважальний – **розрывковий; ~** на музика – **розрывкова гудба**

розважатися – *див.* забавлятися

розважливо – *присл.* **розсудно(і);** *Прт.* **натрезво;** ***розсудме тоту справу натрезво***

розважний – **розсудливий**

розвалити – *див.* зруйнувати

розвантажений – **выладуваний, розладуваний**

розвантаження – **выладуваня, розладуваня;** *ч.* **выладунок, -нка** *(вагонів)*

розвантажити, розвантажувати – **выладувати, выладовувати, -ую, -уєш; розладувати, розладовувати, -ую, -уєш;** ***найперше были выладувани з потягу коні і худоба***

розварений – **розкыплений; ~** ні макарони – **розкыплена ризанка**

розварити – *Врх.* **розготовити** *(картоплю)*

розведення – **розплоджыня** *(тварин, птиці)*

розвиднятися – **шаріти-ся** *(світати)*

розвинений – **розвинутий**

розвиток – **розвитя; розвій, -вою**

розвідка – *військ.* **стежа, -ы**

розводити – *госп.* **ховати, -ам, -аш; ~** свиней – **ховати пацята**

розворушити, розворушувати – **розруша(и)ти, -ам, –аш;** *в знач.* привести в рух

розв'язний – **бесчельний, зухвалий, зуфалий**

розгалужений – **чеператий;** *Врх.* **конаристий, росохатий** *(про дерево)*

розганяти, розігнати – *Врх.* **розполошыти;** ***бетяр розполошыв пары голубів***

розглядати, розглянутися – **розэерати, -ам, -аш;** *Пвн.* **розозрити ся; ~** себе у дзеркалі – **роззерати-ся в люстерку**

розгнузданий – **розпасаний**

розгнуздатися – **розпасати-ся**

розголосити – **выляпати, -ам, -аш; ~** таємницю – **выляпати секрет**

розгорнений – **отворений** *(книжка)*

розгорнути, розгортати – **розграбати, -блю, -блеш** *(сіно); = Врх.* **розточити;** *Ргр.* **підгартати;** ***підгартаме угель в пецу***

розгром – **погром, -у**

розгубитися = **не давати си рады**

роздвоєння – **роздвоіня**

роздивитися, роздивлятися – **розэерати-ся, розозрити-ся; ~** на всі боки – **розозрити-ся на вшыткы стороны**

роздільний – **осібний, оддільний**

роздоріжжя – *невідм.* **розпутя;** *ч.* **розтік;** *ж.* **розтока, -ы** *(місце поділу дороги);* ***на розтоцьі, на потоцьі два голубы воду пют*** *(піс.)*

роздратований – *див.* знервований

роздум – *ж.* **задума, -ы; замысьліня**

роздумати, роздумувати – **розмысьльіти, -лю, -лиш; розмыслювати, -юю, -юєш**

роздуття – **вздутя**

роздушити – **роздусити, -ушу, -усиш; розмняцькати, -ам,**

-аш; *Врх. БГ.* **розпучыти, -чу, -чыш**

роздягатися, роздягнутися – **зоблечы-ся, зоблікати-ся; розберати-ся, розоблікати-ся, розобрати-ся, розгорнути-ся**

роздягнений – **зоблечений, розобраний**

роз'єднати, роз'єднувати – **розоначыти, -чу, чыш;** *Прт.* **розвадити, -джу, -диш; розваджувати, -ую, -уєш;** ***треба розвадити ланцух***

роззброєння – **роззброїня**

роззв'язати – *Врх.* **роз(с)паузити**

роззуватися, роззутися – *Пвн.* **розбути ся** *(взуття)*

роззява – *розм.* **ґапа, ґава, -ы;** *австр.* **о(у)ферма, -ы**

розібрати – *БГ.* **розбурити**

розігнути – **вырівняти, -ям, -яш; розогнути, -ну, -неш**

розізлитися – **роззлостити-ся;** *тж.* розсердитися

розійтися – **розыйти-ся**

розіп'ятий – **розопнятий;** ***Христос быв розопнятий на хресьті***

розірваний – **подертий, розорваний**

розірвати – **подерти, -дру, -дреш; порвати, розорвати, -ву, -веш; поторгати, розторгати, -ам, -аш;** *БГ.* **гурвати, урвати;** ***казав (він) розстриляти, кінми розторгати*** *(піс.)*

розпитувати – **зьвідувати-ся**

розповідати – **оповідати, -ам, -аш**

розквітати – **розквитати, розквитнути, -ам, -аш; розцвисти**

розкиданий – *пол.* **розтрепаний;** *тж.* легковажний

розкидати, розкинути – **розметати, розмітувати, -ую, -уєш; порозшмаряти, розшмарити, розшмаряти, -ям, -аш;** *рідк.* **розфуряти, -рю, -риш;** *Прт.* **шастати, шастнути, -там, -теш;** ***Лемкы сут розметаны по цьилим сьвіті; шастав пінязми на вшыткы стороны***

розкіш – *ч. фр.* **люксус, -у; роскіш, -кошу**

розкішний – **люксусовий, роскішний;** *пол.* **сьлічний;** *тж.* пишний

розкладний – **розкладаний; ~** не ліжко – **розкладана посьтіль**

розклеїти – **розклиіти, -ию, -иєш**

розкол – **розлам, розчах, -у** *(на стволі дерева)*

розколотися – **розчахнути-ся** *(про дерево)*

розкопки – *мн.* **выкопалиска** *(археологічні)*

розкотити, розкочувати – **1. качати, розкачати, -ам, -аш** *(колоди)*; **2. валькувати, -ую, -уєш; розваляти, -ям, -аш; розвалькати, -кам, -каш** *(землю, тісто)*

розкрити, розкривати – **1. отворити, отверяти, розтверяти, -ям, -аш** *(конверт);* **2. розтулити, -лю, -лиш; розтворити, -рю, -риш** *(рот)*

розкритий – **розтулений;** ~ рот – **розтулена ґамба**

розкрійник – *крав.* **краяльник**

розкласти – **розпри(і)стерти, -рам, -раш;** *тж.* розпростерти

розладнати – **підорвати, -ву, -веш**; ~ здоров'я – **підорвати здравя**
розливати – **розлівати, -ам, -аш**; ~ в пляшки – **розлівати до фляшок**
розлітатися – *Врх.* **пырскати** *(на всі боки); **град пырскат на вшиткы стороны***
розлогий – **розкладний, розкладистий**
розлука – *с.* **роз(с)таваня, розстаня**
розлучатися – **розводити-ся, роз(с)тавати-ся, розтрявати-ся**
розлучення – *ч.* **розвід, -воду**
розлючений – *Прт.* **розжертий, -та, -те**
розмазати, розмазувати – **розквацяти, -ям, -яш**; *Прт.* **розпапл(р)ати, -ам, -аш**
розмаїтий – **розмаїтий**; *ЗП.* **розмайний**; ***квіткы в горах сут розмаїты***
розмаїття – **розмаїтист, -тости**
розмарин – *ж. бот.* **розмарія, -иі**; *ЗП.* **розмарівка**
розмастити – **розмацькати, -ам, -аш**; *Прт.* **розпапляти, -ям, -яш**
розмежувати, розмежовувати – **розґраничыти, розґраничувати, -чам, -чаш** *(сфери впливу)*
розмір – **вымір, -у**; ~ у сантиметрах – **вымір в центиметрах**
розмішувати – **колотити, -очу, -отиш; розрабляти, -ям, -яш**
розміщення – **розмішчыня**
розмова – **1.** *заг.* **бесіда, -ы**; *Врх.* **ґуторка**; **2.** *Врх.* **ляпка** *(невимушена)*; **3.** *мн.* **лясы, -ів**; *Врх.* **телепка** *(пуста, теревені)*
розмовляти – **бесідувати, -ую, -уєш**; *рідк. Врх.* **ґуторити, таракати**; ***мы ішли селом, бесідуючы***
рознімати – **розборонити, -ню, -ниш**
розносник – **розноситель, -ля; розношчык**
розпалити, розпалювати – **класти (кладу, кладеш, кладеме)**; *Ртр.* **запалити; накласти, напалити, палити, розпалити** *(вогонь)*
розпекти, розпікати – **розпечы, -чу, -чеш**; *Прт.* **розкалювати, -юю, -юєш** *(залізо до білого)*
розперезати, розперізувати – **розпасати, -ую, -уєш**
розпещений – **розпешчений**; ~ на дитина – **розпешчена дітина**
розпізнавальний – **розпознавчий** *(знак, гасло)*
розпізнавання – **розпознаня**
розплавлений – **стоплений**; ~ жир – **стоплений смалец**
розплата – **1. покута, -ы** *(кара)*; **2.** *фін.* **порахунок, -нка**; *тж.* розрахунок
розплескати, розплескувати – **розляпкати, розляпкувати, -ам, -аш**; *Пвн.* **розвалькати** *(тісто)*; ***мама розляпкували тысто руками***
розплід – **розрод, -у**
розплітати – **розплетати, -ам, -аш** *(косу)*
розплутати, розплутувати – **розпутати, розплянтати, -ам, -аш; розпутувати, розплянтувати,**

-аш; *Врх. БГ.* **розпучы́ти, -чу, -чыш**

роздягатися, роздягнутися – **зобле́чы-ся, зоблі́кати-ся; розбе-ра́ти-ся, розоблі́кати-ся, ро-зобра́ти-ся, розгорну́ти-ся**

роздягнений – **зоблече́ний, ро-зобра́ний**

роз'єднати, роз'єднувати – **розо-на́чыти, -чу, чыш**; *Прт.* **розва-ди́ти, -джу, -диш; розваджува́-ти, -ую, -уєш**; ***тре́ба розвади́ти ла́нцух***

роззброєння – **роззбро́іня**

роззв'язати – *Врх.* **роз(с)паузи́ти**

роззуватися, роззутися – *Пвн.* **роз-бу́ти ся** *(взуття)*

роззява – *розм.* **ґа́па, ґа́ва, -ы**; *австр.* **о(у)фе́рма, -ы**

розібрати – *БГ.* **розбу́рити**

розігнути – **вырівняти, -ям, -яш; розогну́ти, -ну, -неш**

розізлитися – **роззлости́ти-ся**; *тж.* розсердитися

розійтися – **розы́йти-ся**

розіп'ятий – **розопня́тий**; ***Хри́с-тос был розопня́тий на хре́сь-ті***

розірваний – **поде́ртий, розорва́-ний**

розірвати – **поде́рти, -дру, -дреш; порва́ти, розорва́ти, -ву, -веш; поторга́ти, розторга́ти, -ам, -аш**; *БГ.* **гурва́ти, урва́ти**; ***каза́в (він) розстриля́ти, кі́нми роз-торга́ти*** *(піс.)*

розпитувати – **зьвідува́ти-ся**

розповідати – **оповіда́ти, -ам, -аш**

розквітати – **розквита́ти, роз-квитну́ти, -ам, -аш; розцви́сти**

розкиданий – *пол.* **розтрепа́ний**; *тж.* легковажний

розкидати, розкинути – **розме-та́ти, розмі́тува́ти, -ую, -уєш; порозшмаря́ти, розшмари́ти, розшмаря́ти, -ям, -аш**; *рідк.* **розфуря́ти, -рю, -риш**; *Прт.* **шаста́ти, шастну́ти, -там, -теш**; ***Ле́мкы сут розмета́ны по цьі́лим сьві́ті; ша́став пі́нязми на вшы́ткы сторо́ны***

розкіш – *ч. фр.* **лю́ксус, -у; ро́с-кіш, -ко́шу**

розкішний – **люксусо́вий, рос-кі́шний**; *пол.* **сьлі́чний**; *тж.* пишний

розкладний – **розклада́ний**; ~ ліжко – **розклада́на по́сьтіль**

розклеїти – **розклиі́ти, -и́ю, -и́єш**

розкол – **ро́злам, ро́зчах, -у** *(на стволі дерева)*

розколотися – **розчахну́ти-ся** *(про дерево)*

розкопки – *мн.* **выкопали́ска** *(археологічні)*

розкотити, розкочувати – **1. ка-ча́ти, розкача́ти, -ам, -аш** *(колоди)*; **2. валькува́ти, -ую, -уєш; розваля́ти, -ям, -аш; роз-валькати, -кам, -каш** *(землю, тісто)*

розкрити, розкривати – **1. отво-ри́ти, отверя́ти, розтверя́ти, -ям, -аш** *(конверт)*; **2. розту-ли́ти, -лю, -лиш; розтвори́ти, -рю, -риш** *(рот)*

розкритий – **розтуле́ний**; ~ рот – **розтуле́на ґа́мба**

розкрійник – *крав.* **края́льник**

розкласти – **розпри(і)сте́рти, -рам, -раш**; *тж.* розпростерти

розладнати – **підорвати, -ву, -веш**; ~ здоров'я – **підорвати здравя**

розливати – **розлівати, -ам, -аш**; ~ в пляшки – **розлівати до фляшок**

розлітатися – *Врх.* **пырскати** *(на всі боки); град пырскат на вшиткы стороны*

розлогий – **розкладний, розкладистий**

розлука – *с.* **роз(с)таваня, розстаня**

розлучатися – **розводити-ся, роз(с)тавати-ся, розтрявати-ся**

розлучення – *ч.* **розвід, -воду**

розлючений – *Прт.* **розжертий, -та, -те**

розмазати, розмазувати – **розквацяти, -ям, -яш**; *Прт.* **розпапл(р)ати, -ам, -аш**

розмаїтий – **розмаітий**; *ЗП.* **розмайний**; *квіткы в горах сут розмаіты*

розмаїття – **розмаітист, -тости**

розмарин – *ж. бот.* **розмарія, -иі**; *ЗП.* **розмарівка**

розмастити – **розмацькати, -ам, -аш**; *Прт.* **розпапляти, -ям, -яш**

розмежувати, розмежовувати – **розґраничыти, розґраничувати, -чам, -чаш** *(сфери впливу)*

розмір – **вымір, -у**; ~ у сантиметрах – **вымір в центиметрах**

розмішувати – **колотити, -очу, -отиш; розрабляти, -ям, -яш**

розміщення – **розмішчыня**

розмова – **1.** *заг.* **бесіда, -ы**; *Врх.* **гуторка**; **2.** *Врх.* **ляпка** *(невимушена)*; **3.** *мн.* **лясы, -ів**; *Врх.* **телепка** *(пуста, теревені)*

розмовляти – **бесідувати, -ую, -уєш**; *рідк. Врх.* **гуторити, таракати**; *мы ішли селом, бесідуючы*

рознімати – **розборонити, -ню, -ниш**

розносчик – **розноситель, -ля; розношчык**

розпалити, розпалювати – **класти (кладу, кладеш, кладеме)**; *Ртр.* **запалити; накласти, напалити, палити, розпалити** *(вогонь)*

розпекти, розпікати – **розпечы, -чу, -чеш**; *Прт.* **розкалювати, -юю, -юєш** *(залізо до білого)*

розперезати, розперізувати – **розпасати, -ую, -уєш**

розпещений – **розпешчений**; ~ на дитина – **розпешчена дітина**

розпізнавальний – **розпознавчий** *(знак, гасло)*

розпізнавання – **розпознаня**

розплавлений – **стопленый**; ~ жир – **стопленый смалец**

розплата – **1. покута, -ы** *(кара)*; **2.** *фін.* **порахунок, -нка**; *тж.* розрахунок

розплескати, розплескувати – **розляпкати, розляпкувати, -ам, -аш**; *Пвн.* **розвалькати** *(тісто)*; *мама розляпкували тысто руками*

розплід – **розрод, -у**

розплітати – **розплетати, -ам, -аш** *(косу)*

розплутати, розплутувати – **розпутати, розплянтати, -ам, -аш; розпутувати, розплянтувати,**

-у́ю, -у́єш; *Прт.* **розґматва́ти, -ам, -аш**

розплющити, розплющувати – **1. откры́ти, -ы́ю, -ы́єш; открыва́ти, -ам, -аш;** ~ очі – **откры́ти о́чы;** **2. розпляска́ти, -ам, -аш; розпляскува́ти, -у́ю, -у́єш** *(глину)*

розповідальний – *грам.* **розпові́дний;** ~ не речення – **розпові́дне рече́(ы)ня**

розповідач – **опові́дач;** цікавий ~ **цєка́вий опові́дач**

розповідь – **опо́від, оповіда́ня, оповіда́нка, -ы**

розповісти, розповідати – **опові-да́ти, -ам, -аш; пові́сти (пові-да́м, пові́даш, пові́дат; пові-да́ме, повіда́те, повіда́ют);** ***а́нгелы сьпіва́ли, нам опові-да́ли*** *(піс.)*

розподіл – *іст.* **при́діл, на́діл, -у;** *фр.* **парцеля́ци(і)я, -иі** *(землі, кварти)*

розпорошення – **розпорошы́ня**

розпорошитися – **розпырсну́ти-ся**

розпорядження – **розпоряджы́ня**

розпорядитися – **розказа́ти, -а́жу, -а́жеш;** *в знач.* дати доручення

розпорядок – *мн.* **розкла́ды, -ив**

розприскувач – *техн.* **пры́скач**

розпродаж – *торг.* **розпро́дай;** ***гне́ска быв я́рмак-розпро́дай***

розпрягати – **выпря́чы; вывади́ти, вываджа́ти, -жам, -жаш** *(коней)*

розпукуватися – *Врх.* **пука́ти** *(про бруньки)*

розпускатися – **розпушча́ти-ся** *(квіти); тж.* плавитися

розпусник, розпусниця – *ч.* **ку́рвій, -ія;** *ж.* **ку́рва, -ы; ха́баль, -я;** *рум.* **га́йта, -ы**

розпуста – *с. розм.* **куре́вство;** *книж.* **со́дом-і-го́мора**

розпушувати – **розпушы́ти, -ам, -аш;** *Врх.* **пушы́ти**

розпущений – *рідк.* **прокура́тний**

розрада – *див.* втіха

розрадити, розраджувати – **вті-ша́ти, втіши́ти, -шу, -шиш;** *Прт.* **розгвари́ти, -рю, -риш; розгваря́ти, -ям, -яш**

розрадник – **утішы́тель, -ля**

розрахунковий - **обрахунко́вий**

розрив-трава звичайна – *бот.* **не до́тык, не до́туль мя;** *Врх.* **не́ руш,** *ч.* **слабі́вник, сла́бник**

розріз – **1.** *заг.* **пре́крі(о)й, -о́ю; 2.** *ж. крав.* **пазушы́на, -ни** *(у сорочки);* **3.** *ж. крав.* **розпо́рка, -ы;** *нім.* **шлі́ца, -ы** *(у пальто, плащі); тж.* розтин

розрізняти – **ріжни́ти, -ню, -ниш; розліча́ти, -ам, -аш**

розробка – **опрацюва́ня**

розростатися – *Врх.* **хопи́ти ся** *(пишно буяти)*

розруха – *див.* безладдя

розряд – *нім.* **ґату́нок, -нку;** *ж.* **катеґо́ри(і)я, -иі;** *ж.* **кля́са, -ы**

розсада – *госп.* **роса́да, -ы;** *Ртр.* **саджени́ця**

розсильний – **посла́не́ц, -нця;** *Врх.* **ві́щук, ві́стник**

розсипати – **розсыпа́ти, -ам, -аш**

розсікати – **розсыка́ти, -ам, – аш** *(щось)*

розсіл капустяний – *кул.* **вар, -у; квасы́вка, -ы;** *Врх.* **варя́нка;**

Прт. **капусця́нка, -ы** *(з квашеної капусти);* ***компе́ри з ва́ром – то было до́бре хло́пскє і́дло***

розсольник – *кул.* **огурко́ва зу́па, -вой ...ы**

розсортувати – **посортува́ти, -у́ю, -у́єш;** ~ фрукти – **посортува́ти ово́чы**

розставання – **розтава́ня, роста́ня**

розставити – **розчепе(і)ри́ти-ся, розкаря́чыти-ся** *(розвести ноги широко)*

розстеляти, розстелювати – **про(і)сте́рти, про(і)стера́ти, -ам, -аш;** ***просте́рли зме о́брус на сто́лі***

розстібати – **розсьтіба́ти, розшчи(і)па́ти, -ам, -аш** *(одяг)*

розстріляти – **розстриля́ти, -ам, -аш**

розсудливий – **разва́жний, розторо́пний**

розтельбушений – *Врх.* **розтрепіха́ний;** *тж.* розкуйовджений

розтертий – **душе́ний;** ***душе́ны і омаще́ны банду́ркы сут барз до́бры***

розтинати = *Врх.* **прі́тяти;** ***жо́вна прі́тне дзюба́ком дере́во***

розтирати – **дуси́ти (ду́шу, ду́сиш, ду́сит; дуси́ме, дуси́те, ду́сят)** *(картоплю)*

розтирач – *спец.* **розте́рач**

розтринькати – *див.* прогуляти

розтріпати – **розона́чыти, -чу, -чыш**

розтріснутися – **розпукну́ти-ся**

розтрощити – **розто́вчы, -чу, -чыш; розмяска́ти, -ам, -аш**

розуміння – **поня́тя, поя́тя, розумі́ня;** *БГ.* **зда́ня;** ***ма́м на то зда́ня***

розуміти – **тями́ти, -млю, -миш;** *Пвн.* **знати́ся** *(у чомусь)*

розумний – **цва́ний;** ~ хлопець – **цва́ний хлопчыско**

розхитаний – **розхвія́ний, розхыбота́ний**

розхитати, розхитувати – **розхыбота́ти, -о́чу, -о́чеш; розхолі́тати, -і́чу, -і́чеш;** *в знач.* зрушити з місця

розхристаний – *рідк.* **розшынка́ний;** *євр.* **ле́йба, -ы** *(людина)*

розхристати – *рідк. Врх.* **розбаха́ти**

розцвітати – *див.* розквітати

розчепити, розчіплювати – *Врх.* **роз(с)шкепи́ти**

розчервонітися – **розчервені́ти-ся**

розчин – **1.** *хім.* **бе́(а)йц, -у** *(для травлення шкіри, тканини, дерева);* **2.** *ж. буд.нім.* **ма́льта, -ы** *(вапняковий);* **3.** *ж.* **ро́па, -ы; ро́зсіл, -со́лу** *(солі: для м'яса, солонини, сиру)*

розчинний – *хім.* **розпушча́льний;** ~ не кофе – **розпушча́льна ка́ва**

розчинник – *хім.* **розпушча́льник**

розчиняти, розчинити – **1. розпушча́ти, -ам, -аш; розрабя́ти, -ям, -яш; розроби́ти, -блю, -биш** *(фарбу);* **2. розчыня́ти, -ям, -яш** *(глину, тісто)*

розчищати – **розчышча́ти, -ам, -аш**

розшивати – *крав.* **розшыва́ти, -ам, -аш;** ~ край – **розшыва́ти кант**

розширення – **1.** *заг.* **розшыри́(і)-**

ня; 2. *мн. мед.* **жылякы, -ів** *(вен);* ~ професійної діяльності – **розшыриня фаховой чынности**

розщедритися – **розшчедрити-ся**

роз'яснення – **розясьніня**

роїння бджіл – *Ргр.* **рийка**

роїтися – *Врх.* **шемтьіти, шемрати;** ***мурянкы шемрают в купі***

рокита – *бот. Врх.* **багниця, смолоза**

роль – *фр. нім.* **роля, -лі;** ***карабин-пістоля, то єст моя роля*** *(піс.)*

ром – *англ.* **рум, -му** *(напій)*

Роман – **Ромко; Ромцьо, -ця** *(ім'я)*

роман – *ж. літ.* **повіст, -ы**

роман польовий – *бот. пол.* **румер;** *тж.* деревій

романс – *муз. нім.* **романц, -у**

романський – **романьскій, -ка, -кє;** ~ кі мови – **романьски языкы**

ромашка лікарська – *бот.* **романиця, -і;** *ч.* **ромен, -у;** *с.* **румено;** *ч.* **румянец, -нця; румянок, -нка;** *Врх. Ргр.* **руменок, руменец;** *рідк. ЗП.* **королька**

ромашковий – **румянковий**

ропуха звичайна – *зоол. Врх.* **рапав(н)ка, рапуля, рапуха, рацавка, ре(я)пуха**

російський – **москальскій, росийскій, -ка, -кє**

Росія – *іст.* **Московія, Росия, -ии**

росіянин, росіянка – *іст.* **Москаль, -ля; Москвин; Москалька, Москвинка, -ы; Рускій, -кого;** *ЗП.* **мацкаль**

рости – **роснути (росну, роснеш, росне; роснеме, роснете, роснут)**

росток – 1. *ж.* **клюка, ключка, -ы;** *Ргр.* **кло, кулька** *(у картоплі);* 2. *Врх.* **степіря** *(в цибулі)*

росянка – *бот.* **росичка, -ы**

рот – *ж. анат.* **ґа(е)мба, -ы;** *груб.* **леп; пыск, пысок, -ска; рыло;** *Пвн.* **патерак;** *тж.* обличчя, уста; ***стуль ґамбу, бо ворона влетит!*** *(прик.);* ***ходив до нас цьіле літо, дала єм му гембы за то*** *(піс.)*

рота – *ч. військ.* **рій,** *род.* **рою** *(підрозділ)*

ротація – *с.* **обертаня**

ротик – *ж. дит.* **бузья, ґамця, папуля, -і;** *Врх.* **ґамбуся;** *Ргр.* **ґамбичка;** маленький ~ **мацьіцька бузя**

рохкати – *Врх.* **кручати, рьохкати** *(про свиню)*

рояль – *див.* фортепіано

ртуть – *с. мет.* **«жыве срі(и)бло»**

рубанок – *стол.* **струг;** *вел.* **баранок, -нка;** *нім.* **гембель, ге(о)бель, -бля;** *розм.* **гыбе(і)ль;** *БГ.* **спуст** *(довгий)*

рубати – 1. **стинати, тяти (тну, тнеш, тне; тнеме, тнете, тнут);** *слов.* **рубац** *(ліс);* 2. *Врх.* **кльонцати, кресати, цюпкати** *(гілки на кусочки);* 3. **шчыпати, -ам, -аш** *(дрова на тріски);* ~ кущі – **стинати крякы;** ***не рубай, не стинай молоду ліщыну*** *(піс.);*

рубель дер. – *ж.* **завоіна, -ы; павуз;** *нім.* **маґель;** *Врх.* **палус, пауз, рогаль;** ***павуз втримує***

сы́но на во́зы

рубероїд – *ж. буд. нім.* **па́па, -ы;** *англ.* **руберо́йд, -у** *(покрівельний та ізоляційний матеріал)*

рубець – **руб, -ру́бец, -бця;** *нім.* **шрам, -у;** *ж. Ргр.* **бли́зна;** *тж.* шов; ***мам шрам на цы́ле жы́тя***

рубіж – *див.* кордон

рубрика – *ч. друк.* **заголо́вок, -вка**

рубці – *мн. кул. пол.* **фля́чкы, -ів**

рудбекія розділнолиста – *бот. Врх.* **світли́ця**

рудник – *ж.* **копа́льня, -і**

руїна – *ч.* **ґруз;** *мн.* **ґру́зы, ів;** *нім. угор.* **румови́ско, румови́ще;** *тж.* звалище, сміття

руйнівник – **бури́тель, нишчы́тель, -я**

руйнувати – **бури́ти, -рю, -риш; нишчы́ти, -чу, -чыш;** *нім.* **плюндро(у)ва́ти, рунтува́ти, -у́ю, -у́єш;** *тж.* валити, скидати, спустошувати; ***рунтува́ти – не будува́ти!*** *(прик.)*

рука – *анат.* **ру́ка (ру́кы, ру́ком, на ру́цы);** *поет.* **руче́йка, -ы;** *мн.* **ру́кы**

рукоятка – *с. Врх.* **рукови́ще;** *див.* ручка

рулет – *кул.* **1. ру́лєт, -у** *(страва з тіста і м'яса);* **2.** *нім* **стру́цель, -цля** *(пиріг із маку і повидла)*

рулон – **згó́рток, -тка;** *фр.* **ру́льон, -у**

руль – *див.* кермо

рульовий – *ім.* **сте́рник**

румун, румунка – **Во́лох, Воло́шын; Воло́шка, -ы; Ром; Ро́мунка, -ы**

Румунія – **Волошчы́на, -ы**

румунський – волоскій, -ка, -кє *(від Румунія)*

рум'яна – *ч.* **румя́нец, -нця; румя́нок, -нка** *(косметична фарба)*

рум'яний – *Врх.* **руме́нний**

русалка лісова – *міф.* **ма́вка, -ы**

русизм – *філ.* **русици́зм, -у**

русин, русинка – *іст.* **Ру́син; Руси́нка, -ы** *(самоназва лемків);* *мн.слов.* **Русна́кы;** *ср/хр.* **Русна́ци;** *нім.* **Руте́ни;** ***ка́ди гля́ну, Бо́же мі́й, вся́ди Ру́син, вся́ди сві́й*** *(пic.)*

русинський – **руси́ньскій, -ка, -кє**

русифікувати – **змоскали́ти, змоскалюва́ти**

русофільський – **русофі́льскій, -ка, -кє**

русло – **жо́рло** *(річки)*

руський – **ру́скій, -ка, -кє**

рух – **дриґ;** *пол.* **пенд, -у** *(стрімкий)*

рухайся! – *нак.* **ру́шай-ся! ру́шай со́бом! зви́вай-ся!** *тж.* ворушись! ***ді́вча, ді́вча, ру́шай со́бом!*** *(пic.)*

рухати – **руша́ти (ру́шам, ру́шаш, руша́т; руша́ме, руша́те, руша́ют);** *Врх.* **двигты́ти;** ***не твоє – не ру́шай!*** *(прик.)*

рухливий – **літа́вий;** *Врх.* **ру́чий, ру́шний;** *Прт.* **зара́дний, -на, -не;** ***на́ше теля́тко барз літа́ве***

ручатися – **ґварантува́ти, -у́ю, -у́єш;** ~ аюся за нього – **ґаранту́ю за него**

ручка – **1.** *мн.* **грабли́ска, -сок** *(для граблів);* **2.** *ч.* **де́ржак;** *с.* **дре́вко** *(для інструментів);* **3. кля́мка, кля́мбка, -ы;** *Ргр.*

клінка *(дверна)*; **4.** *техн. нім.* **корба, корбка, -ы** *(пускова, коловорот)*; **5. млинчарка, -ы;** *Врх.* **млинчівка;** *Ртр.* **же(о)рнівка, млчарка; палиця, паличка, млинцьова паличка** *(у жорнах)*; **6.** *Врх.* **осада** *(у пили)*; **7.** *ч. Прт.* **ощеп, -а** *(у граблів)*; **8.** *с. Врх.* **робив(л)ко;** *Ртр.* **колоті(о)вча, колотов, колочай; збушник, збушок; топа(в)ка** *(для маслоробки)*; **9.** *с. Ртр.* **топориско, сокыриско** *(для сокири)*; **10. цыпильня, -і** *(держак ціпа)*

ручки – *мн.* **1. быльця, -ців** *(для меблів)*

рушник – **ручник;** *рідк. Врх.* **в(у)тирало;** *БГ.* **в(ф)терало;** весільний ~ **весільний ручник**

рушниця – *мисл.* **фузия, -ні; дубельтівка, стрільба, -ы;** *ЗП. ЛШМ.* **пушка**

рюкзак – *див.* ранець

рюмка – *ч.* **кєлі(ю)шок, погарик, погаричок, -чка;** *Ртр.* **погарок; порция, порцийка;** ~ горілки – **келішок палюнки**

рюмсати – **пхикати, -ам, -аш** *(про дитину)*; *тж.* схлипувати

рябий – **красий, таркастий;** *мн.* **красы, таркасты;** ~ба корова – **краса крова**

ряд, рядок – *нім.* **шерег, -у; шор, -у; шорик;** ~ будинків – **шерег домів;** ***на улицьі росли два шоры дерев***

рядно – *ж.* **плахта, верета, -ы;** *Ртр.* **плат**

ряжанка – *кул.* **колотуха, -ы**

ряса – *церк.* **реверенда, -ы**

рясний – **навальний** *(дощ, снігопад)*; *тж.* сильний; ~ дощ – **навальний дойч**

рятівник – **рато(і)вник**

рятувальний – **ратунковий;** ~ на станція – **ратункова стация**

рятувати – **ратувати, -ую, -уєш; спасати, -ам, -аш; *ратуй мя, козаче, ратуй мя молоду*** *(піс.)*

С

Сава – **Савко(а)**

Саваоф – *євр.* **Саваот** *(одна із назв біблійно-християнського Бога)*; *в знач.* Св(ятий) От(ець)

саджанка – **сажанка, -ы; сажениця, -і** *(посаджена рослина)*

садиба – **1.** *заг. ч.* **двір,** *род.* **двору;** *с.* **обійсьт(ц)я; обора, -ы;** *ч. пол.* **фі(о)льварок; *іде мі робота, як єм на фольварку*** *(піс.)*; **2.** *церк.* **п(к)лєбанія;** *Ртр.* **попівство, фара**

садівник – **овочар, -я; садовник**

садівництво – **овочарство**

садівничий – **овочарскій, -ка, -кє;** ~ кооператив – **овочарска кооператива**

садіння – **саджыня**

садочок – *ж.* **загорі(и)дка, -ы**

сажа – **саджа, -ы;** *рідк. Ртр.* **спудза, шквара** *(осад від диму)*

сажень – **сяг;** *род.* **сяга;** *мн.* **сягы** *(2,13 м; міра довжини дров)*

сажка – *ч. бот.* **сьніт, -у** *(грибковий паразит, хвороба злаків)*

сажотрус – **коминяр; коминярчык** *(помічник)*

сазан – *зоол.* **ме(и)нтус, митус, -ы** *(риба); тж.* дикий короп

саквояж – *ж.* **дорожня валізка, -ньой ...ы**

сакральний – **сьва(я)шченний**

саламандра – *зоол. ч.* **сьлєпий яшчур, -пого ...а;** *Врх. Хрщ.* **сльіпа ящурка**

саламаха – *ч. кул.* **чыр, -у** *(рідка страва з кукурудзяної або вівсяної муки)*

салат – **1.** *ж. заг. кул.* **ш(с)алата, -ы; 2.** *пол.* **мізерия, -иі** *(із огірків);* ***мізерию заправляли оцтом або зметанком***

салатниця – *пол.* **салятерка, -ы** *(миска для салату)*

сало – **1.** *ч.* **лій,** *род.* **лою** *(баранячe);* **2.** *ж.* **солонина, -ы** *(свинне);* **3.** *ж. Прт.* **шпырка, -ы** *(підсмажений шматок);* ***не буде конина солонином*** *(прик.)*

салон – *див.* вітальня

салют – *ж.* **сальва, -ы**

сальтисон – *див.* зельц

сам, сама, саме – *займ. ч.* **сам,** *с.* **саме (самого, самому, самым); сама (самой, самій, саму, самом); *сам си винен*** *(прик.)*

саме – *присл.* **праві, праві же; власьні, акурат;** *тж.* власне

самець, самка – **самец, -мця; самиця, -і**

самі – *мн.займ.* **самы (самых, самым, самыма);** залишилися ~ слова – **зосталися самы слова**

самісінький – **саміцькій, -ка, -кє;** *мн.* **саміцькы**

самітно – *присл.* **сємотньо(і)**

самовизначення – **самовызначыня**

самовіддано = *присл.* **ревно(і);** ***будеме ревно ся молити*** *(колядка)*

самогон – *пол.* **бімбер, -у**

самодопомога – **самопоміч, -мочы**

самозабуття – **самозабытя**

самокат – *ж.* **гуляй-нога, -ы**

самолюб – *див.* егоїст

самолюбство – *ч.* **гонор, -у;** *ж.* **амбіция, -иі; *гонор дорожчый, як пінязы*** *(прик.)*

самообман – *с.* **самоошуканя;** *Прт.* **самоодуріня**

самоочищення – **самоочышчыня**

самопочуття – **почутя, самочутя;** *в знач.* стан здоров'я; як ваше ~? **як ся почувате (чуєте)?**

самородний – *Врх.* **самородливий**

самосвідомість – *с.* **самоусьвідомліня**

сани, санки – *мн.* **1.** *заг.* **сані, -нь; 2. санкы, -нок;** *мн.* **санчата** *(для дітей);* **3.** *ЛШМ.* **влакы** *(короткі);* **4. залубицы, залубницы, залубны** ~ *(з кузовом);* **5.** *Врх.* **саницы;** *Ргр.* **смыкы, копаниці** *(для перевезення дров);* **6.** *Пвн.* **плашанкы** *(дер. саморобні)*

санітар – **послугач; послугачка, -ы;** *нім.* **саніта(е)т, санітетка** *(у лікарні)*

санками їхати – **возити-ся на санках;** *Ргр.* **санкати ся**

санкція – *юр.* **постанова, -ы;** ~ на арешт – **постанова на гарешт**

саночник – *розм. Стб.* **саночнік**

сантиметр – *нім.* **центиметер, -тра** *(1/100 част. метра)*

сапа – **мотыка,** *пол.* **ґраса, -ы**

(*овальної форми); вел. Ргр.* **лапішка; *найліпшы мотыкы робили ковале-циґане***

сапати – **копати, -ам, -аш; огартати, -ам, -аш; окопувати, -ую, -уєш;** *Врх.* **одзьобувати;** ~ картоплю – **окопувати бандуркы**

сарай – *ж.* **1. возарня, возівня, -і** *(для возів);* **2.** *госп. ж.* **куча, -ы;** *нім.* **шопа, шопка, -ы;** *тж.* повітка, хлів

сарана – *зоол.* **с(ш)араньча, -ы**

саркома – *мед.* **пухлина, -ы**

сатана – *див.* диявол

сатин – *угор.* **кльот, -у;** *ж. нім.* **сатина, -ы** *(тканина)*

сахарин – *ж.* **сахарина, -ы**

сваволя – **самоволя, -і**

сваритися – **вадити-ся; звадитися; вызывати, -ам, -аш; жертися, правдатися;** *слов.* **спрічати ся;** *Врх.* **жґрынджати ся, клопити ся; надерати ся;** *ЗП.* **сважати ся; *ґазда повадив-ся зо сусідом о меджу***

сварка – **бреверия, бровария, -иі; буча, предирка, свар, -ы;** *БГ.* **звада;** *тж.* суперечка; шукати ~ **глядати звады**

сварливий – **пыскатий;** *Хрщ.* **жуґравий;** *Прт. ч.* **секутник, -а;** *ж.* **секутниця, -і**

сватання – *мн.* **зальоты, огляды, сватанины;** *с.* **старошчыня;** *рідк.* **іноше, руковины; *бо я піду на зальоты, шукац дзєвче до роботы*** *(піс.)*

свати – *мн.* **зальотникы, сватове;** *рідк.* **юношы;** *Ргр.* **бояры; *пришли зальотникы, стали на горбочку*** *(піс.)*

свашкувати – **свашчыти, -чу, -чыш** *(бути свахою)*

свекор, свекруха – **тесць, -я; тесцьова, -ой** *(батько і мати чоловіка)*

свербіти – **сьваліти, свербити; *долон сьвалит – на грошы*** *(прик.)*

свердління – **борування, сверд(б)ліня**

свердлити – **1. борувати, -ую, -уєш;** ~ зуби – **борувати зубы; 2. вертіти, -чу, тиш;** ~ дірку – **вертіти дзюрку**

сверло – *техн.* **сверд(б)ло;** *ч.* **сверд(б)ель, -длю; сьвідер, -я; бурав;** *нім.* **бор, -у;** *пол.* **дриль;** *мал.* **сверблик, сьвідерок**

светр – *нім.* **свед(т)ер, -тра** *(в'язана блузка); тж.* пуловер

свидина червона – *бот. Врх.* **свиб(д), свиба;** *тж.* дерен червоний

свинарник – *ж.* **куча,** *мал.* **кучка, -ы;** *Врх.* **кут, кутец;** *Ргр.* **кучык, хлівок; *ґазда кормив дві свины в кутци***

свинець – *с. мет.* **олово;** *рідк.* **свинец, -нця**

свинина – **пацятина, -ы**

свинка морська – *зоол. Врх.* **нірский кріль (паця)**

свиноматка – *див.* свиня

свинопас – *рідк. Врх.* **кондаш**

свинство – **свиньство**

свинський – **свиньскій, -ка, -кє;** *мн.* **свиньски; пацячий**

свинцевий – **оловяний;** ~ солда-

тик – **оловя́ний воя́чок**

свиня – **1.** *заг. с.* **па́ця, -я́ти;** *дит.* **ку́ця, -і;** *ч. груб.* **хру́нь, -я;** *пол.* **сьві́ня, -і;** *Врх.* **герля, саму́ра;** *Ргр.* **пра́ся; 2.** *ч.* **кнур** *(самець);* **3. льо́ха, ро́ха, -ы** *(самка);* ***ґа́зда про́дав па́ця, я́кє не хті́ло і́сти***

свист – *пол., чес.* **ґвізд, -у**

свистати, свистіти – **ґвізда́ти, -ам, -иш; фірча́ти, -чу, -чыш;** *Врх.* **фырка́ти;** *ЗП.* **фітька́ти;** *ЛШМ.* **піска́ти**

свисток – **пи́шчок, -чка;** *ж.* **пи́шчавка, -ы;** свистіти у ~ **ґвізда́ти пи́шчком**

свідок – *юр.* **сьві́док, -дка;** *мн.* **сьві́дкы;** ***сьві́дка бют, як ді́дька*** *(прик.)*

свідомий – **сьвідо́мий**

свідомість – **сьвідо́міст, -мо́сти**

свідомо – *присл.* **сьвідо́мо**

свідоцтво про народження – *ж. пол.* **метри́ка;** *рідк.* **ментри́ка, -ы**

свідчення – *юр.* **сьвідчы́ня**

свідчити – *див.* давати (показання)

свіженький, свіжесенький – **сьвіжи́цькій, -ка, -кє**

свіжий – **сьві́жий;** *нім.* **фрі́(и)шний**

свій, своє – *займ.* **свій, сво́є (сво́го, свойо́го, сво́му, свойо́му; своі́м, своі́ма);** ***свій сво́го тя́гне*** *(прик.)*

світ – **сьвіт;** сторони ~ **стро́ны сьві́ту;** ***же не бу́ду ви́дів за ньом сьві́та*** *(піс.)*

світанок – **світ, -у; ро́зсвіт, -у; ви́дно-ся;** *с. Врх.* **розвидня́ня;** *Прт.* **бреск, -у;** *тж.* ранок; ***зра́на юж ся би́ло ви́дно***

світати – **розвидні́(я)ти-ся;** *Прт.* **бреска́ти, -ат**

світильник – **1. кага́нец, -нця** *(ручний);* **2.** *фр.* **то́ршер, -я** *(на підлозі)*

світити – **сьвіти́ти (сьві́чу, сьві́тиш, сьві́тит; сьвіти́ме, сьвіти́те, сьві́тят);** ***гне́ски соне́чко га́рді сьві́тит***

світіння – **сьвіті́ня**

світлий – **я́сний;** ***там на го́рі хма́рно, на доли́ні – я́сно*** *(піс.)*

світло – **сьві́тло;** погасити ~ **зага́сити сьві́тло**

світлогасник – *Врх.* **га́сник** *(свічок у церкві)*

світло-коричневий – *невідм.* **беж; беже́вий** *(колір)*

світляк звичайний – *зоол. Врх.* **попе́нька, святоя́нский хроба́чок;** *тж.* жук-світлячок

світський – **сьві́тскій, -ка, -кє**

свічка – **сьві́чка, сьві́ча,** *мал.* **сьві́чечка, -ы**

свічник – **підсьві́чник**

своєчасно – **на́час, вчас, вче́сьні;** ***ка́жде зада́ня тре́ба роби́ти на́час***

сволок – *буд. нім.* **траґа́р, -я;** *Ргр.* **гря́да, мішґере́да;** *ЛШМ.* **гра́да** *(поперечна балка на стелі)*

своя – *займ.* **сво́я (сво́йой, своі́й, сво́йом, на своі́м)**

святий – *рел.* **сьва́(я)тий**

Святий Вечір – *рел.* **Вели́я, -иі; Сьвя́(а)тий Ве́чер, -то́го ...а** *(24 грудня, 6 січня);* ***на Сьвятий***

Ве́чер вари́ли 12 страв

святилище – *ж. рел.* **сьва(я)ти́ня, -і**

святити – **сьва(я)ти́ти (сьва́чу, сьва́тиш, сьвати́т; сьвати́ме, сьвати́те, сьва́тят)**

святковий – **празнико́вий, сьва(я)то́чний;** ~ вечір – **сьвато́чна заба́ва**

святкувати – **празникува́ти, сьва(я)ткува́ти, -у́ю, -у́єш**

свято – **1.** *ч. заг.* **пра́зник, пра́здник; сьва́(я)то;** *Стб.* **сьято; 2.** *ч. нім.* **Кє́рмеш, -у** *(парафіальне);* **3.** *ч.* **Отпу́ст, -у** *(престольне);* ***гне́ска ма́ме пра́зник в се́лі; в Га́нчові Кє́рмеш обходи́ли 14 жо́втня, на Покро́вы***

святотатство – *рел.* **сьва(я)токра́дство**

священик – *церк.* **єго́мосьць, -ця; па́рох, про́бошч, сьва(я)шче́ник; о́тец,** *род.* **о́тця;** *рідк.* **батюшка, -ы** *(православний);* *книж.* **душпа́стир, -я;** *пол.* **ксьондз;** *Рґр.* **пан, пі(о)п, попо́нько, фарар;** ***єго́мосьць – грі́шний, як і мы вшы́тки*** *(прик.)*

священикова дружина – **і́мосьць, -і;** *рідк. Рґр.* **попа́дя**

себе – *займ.* **се́бе, ся; со́бі, си; сой, со́бом(в)**

секретар – **пи́сар, -я**

селезінка – *анат.* **селєзы́нка, -ы;** *Врх.* **селе́джін, селе́зін;** *Рґр.* **селези́нка, селе́зінь, слези́на, слези́нка**

селекція – *ч. бот.* **вы́бір, -бо́ру**

селище міського типу – **місте́чко;** *скор.* смт

село, сільце – **селе́чко;** *пол.* **весь,** *род.* **всьі;** *угор.* **го́тар, -я;** *рідк. Рґр. ЛШМ.* **ва́лал;** ***як я си засьпіва́м на вала́ві вно́чы*** *(піс.)*

селянин – **хло́п, рі́(о)льник;** *Рґр.* **би́рош, вала́вчан**

селянський – **се́льскій, хло́пскій, -ка, -кє;** ***на хло́пскій ро́зум*** *(прик.)*

сельдерей – *ж. бот.* **се́(а)лєра, -ы**

Семен – **Се́ман, Се́мко;** *книж.* **Симео́н, Си́мон;** ***там на го́рі Се́ман во́лы па́се*** *(піс.)*

семінарист – **жак**

семирічка – **семилі́тка, -ы** *(школа)*

семінарія – **семи(і)на́рия, -иі;** вчительська ~ **научыте́льска семина́рия**

семінарський – **семи(і)на́рскій, -ка, -кє**

сенсація – **1.** *с.* **си́льне одчу́тя; 2.** *с.* **повідомлі́ня** *(що справляє сильне враження)*

сепаратизм – *див.* відокремлення

сепсис – *с. мед.* **зараже́ня кырви**

сербський – **се́рбскій, -ка, -кє** *(від Сербія)*

сервант кухонний – *нім.* **кре́денц(с), -у**

сервіс – *ж.* **слу́жба, -ы** *(надання послуг)*

сердега – **біда́чыско**

серденько – *поет.* **серду́шко**

сердечний – **милосе́рдний, чу́лий;** ~ людина – **чу́лий чло́век**

сердечно – *присл.* **милосе́рдно(і), серде́чні**

сердитися – **злости́ти-ся; всте́чы-ся**

серед – *присл.* **помеж, сред;** *тж.* посеред; ***шугай коня поіт сред дуная*** *(піс.)*

середа – **среда, -ы** *(третій день тижня)*

середовище – **средовиско;** виходити зі ~ ща – **походити зо средовиска**

середущий – **середусший, средушчий;** ~ син – **средушчий сын**

сережки – **1.** *мн.* **когуткы, -ів;** *ч. Врх.* **кокотик, кокоцы, кокоцьки; кучмарики, мицки** *(у верби, берези); тж.* котики; **2.** *мн. пол.* **кульчыкы, -ів;** *Ргр.* **заушничкы** *(жін. прикраса)*

сержант – *війс. фр.* **капраль, -я; підофіцер**

серйозний – **поважний;** ~ вираз обличчя – **поважна міна твари**

серп – *рідк.* **косачок, -чка** *(мал.)*

серпень – **серпен, -пня** *(місяць)*

серце – *анат.* **сердце, -я;** ~ щемить – **сердце болит**

сесія – *с.* **засьідання**

сестра – **1. шваґєрка, -ы;** *ЗП.* **зовиця** *(чоловіка);* **2. посестра, -ы** *(подруга, названа ~);* **3. шваґрина, -ы** *(дружини)*

сестри чоловік – *нім.* **шваґєр, -ґра**

сеча, сеч – *хім.* **міч,** *род.* **мочі;** *мн.* **сикы, -ів;** *Ргр.* **мочовка, сиклины**

сечовий – **мочовий**

сечовід – *анат.* **мочовід, -вода**

Сибір – **Сибери(і)я, -ии**

сивий – **сивак** *(людина);* ***а ты, старий сиваку, выжен коня на млаку*** *(піс.)*

сиворакша – *зоол. Врх.* **мандельник**

сивуватий – **сивавий;** *Врх.* **сивавистий, сивястий**

сигарета – *ч.* **1. дз(ц)игар, -я** *(фабрична);* **2.** *рідк.* **крученяк** *(зі скручених листків тютюну)*

сигарниця – **дз(ц)игарничка, -ы**

сигнал – **знак, -у;** ~ тривоги – **знак алярму**

сиди! – *нак.* **сьід! сяд!** ***сьід каменьом і мовч!*** *(прик.)*

сидіння – **сьіджыня, сьідлиско;** *Ргр.* **сідиско, сідліско**

Сидір – **Сидор, -я; Сидорко**

сидіти – **1.** *заг.* **сьідити, -джу, -диш; 2.** *дієс.* **кучати, -ам, -аш** *(навпочіпки);* **3.** *присл.* **на сьідячы** *(сидячи);* **4.** *дит.* **сюпати, -ам, -аш;** ***сьідит мі в печінках*** *(прик.)*

сила – **мі(о)ц, -ы; снага, -ы;** ~ силенна – **тьма-тьмуща;** ~ характеру – **міц натуры**

силач – *Ргр.* **си(і)лак**

силоміць – *див.* насильно

силует – **обрис, -у;** *ж. фр.* **силуєта, -ы**

Сильвестр – **Сивестер, -тра; Сивер**

сильний – **міцний,** *дуже* **міц;** *мн.* **сильны;** *Врх.* **тугий**

сильно – *присл.* **барз дуже, міцно, туго;** *нім.* **фест;** *БГ.* **окрутні, окропні; преокрутні** *(дуже);* ***преокрутні бою-ся злых языків***

сильце – *ж. Ргр.* **силка, засівка;** *Прт.* **засив(л)ка, -ы** *(на птахів, звірів)*

симбіоз – *с.* **сьпівжытя**

симпатія – **прихи́льніст, -но́сти;** *тж.* приязнь

симптом – *ж.* **озна́ка, -ы**

симулювати – *нім.* **маркє(і)рува́ти, -у́ю, -у́єш;** *тж.* придурюватися

симулянт – *нім.* **маркє́(і)рант**

симуляція – *с.* **удава́ня;** *нім.* **маркє(і)рува́ня**

син – **1.** *заг.* **сын;** *поет.* **сино́йко; 2. брата́нец, -нця; бра́тняк; бра́тів сын; сыно́вец, -вця** *(батькового брата);* **3. войто́вич** *(війта);* **4. кова́лин, кова́льчык** *(коваля);* **5. кра́вчык(н)** *(кравця);* **6. сестри́(і)нец, -нця** *(сестри);* **7. ску́рвій ~** *(розпутної жінки);* ***сын – потіха для віт, ді́вка – для мате́ри*** *(прик.)*

синагога – **бо(у)жни́ця, -і;** *Рґр.* **бу́жня** *(свр. будинок молитви)*

синенький – **сині́цькій, -ка, -кє** *(колір)*

синець – *мед.* **си́няк;** *Рґр.* **басаму́га**

синиця – *зоол.* **сыко́ра, -ы;** *розм.* **сени́ця, -і;** *Врх.* **си́(і)кор, си́ник, сини́ча**

синівський – **сыні́вскій, -ка, -кє**

синій темний – **ґранато́вий;** темно- ~ колір – **ґранато́вий ко́льор**

синонім – *грам.* **єдноіме́нний**

синька – **син, си́нка, -ы;** *ч.* **си́нец, -нця;** *пол.* **фа́рбка, -ы**

сипати – **всыпа́ти, сыпа́ти, -плю, -плеш;** ***зе́рно ся сыпа́ло в сыпа́нец***

сипкий – **сы́пкій, -ка, -кє;** ~ сніг – **сы́пкій сьніг**

сир – **1.** *заг.* **сыр, -у; 2.** *ж. рум.* **брындзя, бри́нза, -і; будз;** *Рґр.* **бундз, ґі́ркий сыр, гру́дка** *(овечий солоний);* **3.** *ж.* **гомі́л(в)ка, -ы** *(грудка, з картоплею і м'ятою);* **4.** *ж.* **мача́нка, -ы** *(зі сметаною);* **5. к(ґ)ляґа́ний сыр, -но́го ...у** *(плавлений);* **6.** *ж.* **кляґа́нец, -нця** *(свіжий, овечий);* **7. пле(я)ска́нка, -ы** *(пресований, плоский, коров'ячий);* **8.** *Рґр.* **по́дой** *(свіжий, коров'ячий);* ***сыр і бры́ндзю выра́бляли з у́чого моло́ка; одкла́даний лем сыр до́брий*** *(прик.)*

сирець – **сы́рец, -рця**

сирий – **1. суро́вий;** *Врх.* **соро́вий;** ~ ре м'ясо – **суро́ве мнясо; 2. вільґі́тний** *(вологий)*

сирість – **ві́льґіт, -го́ти**

сирітський – **сирі́тскій, -ка, -кє**

сирник – *кул.* **сыря́ник**

сироватка – **1. бу́рда, -ы;** *рум.* **женти́ця, -і;** *ЗП.* **срелязі́вка** *(з молока вівці);* **2.** *пол.* **лю́ра, -ы;** *Рґр.* **серва́тка** *(з молока корови);* **3.** *ч. рум.* **к(ґ)ляґ, кляк, -у** *(сичуговий фермент для заквасски молока);* ***жебы-м не ходи́ла до тя по женти́цю*** *(піс.)*

сировина – *ч.* **сирі́вец, суро́вец, -вця**

сироїжка – *бот.* **голубі́нка, -ы; си́няк** *(гриб)*

система – *ч. нім.* **си́стем, -у;** *пол.* **у́клад, -у** *(політичний)*

ситець – *текст.* **пе́ркаль, -лю** *(тканина)*

ситцевий – **перкальо́вий**

ситий – **сы́тий; *сы́тий голодно́му не ві́рит*** *(прик.)*

ситний – **сы́тний;** *тж.* поживний

ситник – *бот.* **ли́джа, -і**

сито – *ч.* **дру́шляк;** *ж.* **одціджа́вка, -ы** *(для проціджування)*

ситро – *ж. пол., чес.* **оранжа́да, -ы** *(апельсиновий напиток)*

сівалка – **сыя́чка, -ы**

сівба – *див.* посів

сідай! – *нак. дит.* **сю́пай!**

сідати – **сыда́ти, -ам, -аш** *(про туман, пил)*

сідач конопляний – *бот. Врх.* **оша́дец**

сідло – **сы́дло, сыда́ло;** *рідк.* **тарни́ця, -і;** *Стб.* **сьо(ю)дло**

сік – **1.** *заг.* **сок, -у; 2.** *ж.* **березови́ця, -і** *(березовий);* **3. вар, -у** *(кислої капусти);* **4.** *Прт.* **капусьця́нка, -ы** *(капустяний);* лимонний ~ **цитри́новий сок**

сікти – **сы́чы (сы́чу, сы́чеш, сы́че; сыче́ме, сы́чут, сыче́те)** *(капусту)*

сіль – **1. си(і)ль,** *род.* **со́ли; 2.** *Врх.* **крухо́ва сіль** *(грубого помолу, кам'яна)*

сільничка – **си(о)льни́чка, -ы;** *Врх.* **сілви́ця, соля́нка;** *Хрщ.* **соляни́чка**

сільський – **се́льскій, -ка, -кє;** *мн.* **се́льски**

сільце – *поет.* **селе́чко**

сім – *числ.* **сым (се́мох, се́мом, семе́рим, семы́ма)**

сімдесят – **сымде́сьят, -тьох;** йо́му незабаром ~ (років) – **йому внет сымде́сьят (літ)**

сімдесят один – **сымде́сьят є́ден; є́ден сымде́сьят**

сімейний – **роди́нний;** ~ не вогнище – **роди́нне огни́ско**

сімка – **сы́мка, -ы**

сімнадцятий – **сымна́стий, сымнаце́тий**

сімнадцятка – **сымна́стка, -ы**

сімнадцять – **сымна́дцет, -тьох**

сімсот – **сы́мсто**

сім'я – **роди́на, -ы;** *нім.* **фамі́(е)лия, -иі**

сіна і соломи суміш – *БГ.* **стря́ска**

сіно – **1.** *заг.* **сы́но; 2.** *Врх.* **згра́бкы;** *БГ.* **награ́бкы** *(зграблене);* **3.** *Ргр.* **ота́ва** *(з другого покосу);* ***а я сы́но граба́ла, граба́ла*** *(піс.)*

сінокіс – **покіс,** *род.* **поко́су;** *Врх.* **ла́зы** *(в гірських лісах)*

сіпати – **сырпа́ти, шарпа́ти, -ам, -аш**

сірий – **попеля́стий, сы́рий, си́вий;** *пол.* **ша́рий;** *Врх.* **сірка́нистий; *я гусо́чку ша́ру, до пе́ца саджа́ла*** *(піс.)*

сірники – *мн.* **паты́чкы, -чок;** *нім.* **швабли́кы, -ів**

сіро – *присл.* **сы́ро;** *пол.* **ша́ро**

сіромаха – **сара́ка, -ы** *(нещаслива людина)*

сісти навпочіпки – *пол.* **прикучну́ти, -ну, -неш;** *Врх.* **причупкувати**

сітка – **1. сы́тка,** *рідк.* **переста́вка, -ы** *(для перепелів);* **2.** *ч.* **ры́бник, че́рпак;** *нім.* **сак, -у;** *ж.* **фа́тка, -ы;** *Стб.* **во́лок** *(для риби)*

Січ – *іст.* **Сьіч, -ы;** Карпатська ~ **Карпатска Сьіч**

січень – **стичен, -чня** *(місяць)*

січка – **сьічка, різка, -ы** *(рублена солома)*

січневий – **стичньовий**

січовик – *іст.* **сьічовик**

скавучати – *Врх.* **скі(о)мліти** *(про тварин); тж.* нити

скажений – **встеклий, встечений;** ***встеклого пса треба ся бояти***

скаженіти – **всьт(ц)ікати-ся; казити-ся** *(впадати у лють)*

скажи! – *нак.* **повіч(дж)!** ***повідж правду, де-с быв?***

сказ – *ж. пол.* **встеклизна, -ы** *(інфекційна хвороба собак, котів)*

сказати – **повісти (повім, повіш, повіст; повіме, повісте, повідят); речы (речу, речеш, рюк, рекла, рекло; рекли, промеме, речут);** ***повісти легше, як зробити*** *(прик.);* ***а што-ж мі, голубко моя мила, рече*** *(піс.)*

сказитися – **встекти-ся, встечыся** *(про тварин; перен. про людину)*

скакалка – **скаканка, -ы** *(дит. гра)*

скакати – *Прт.* **гыцкати-ся;** ***дітина ся гыцкат на постели***

скаламутити – *Прт.* **сколомутити, -учу, -утиш**

скала – **1.** *мн.* **скаля, -і** *(уламки);* **2.** *Врх.* **леть, улеть** *(стрімка)*

скалити – **шкірити, -рю, -риш;** ~ зуби – **шкірити зубы**

скалка – **задра, -ы;** *Врх.* **задера, задерка;** *тж.* колючка

скандал – *ж.* **бровария, -иі;** *ж.* **авантура, -ы;** *пол.* **ґранда, -ы;** *нім.* **с(ш)кандаль, -лю;** *тж.* авантюра; улаштувати ~ **вчынити броварию**

скандальний – **скандалічний**

скарб – *нім.* **клєйнод, -у**

скарга – *юр.* **жалоба, -ы;** *с.* **зажаліня; реклямаци(і)я, -иі**

скаржитися – **жалити-ся; скаржыти-ся;** ***він ся дармо скаржыт на мня***

скаржник – *юр. Прт.* **жалобник, -а; скаржытель, -я**

скарлатина – *мед.* **кір;** *род.* **кора, -у; краснуха, -ы;** *Врх. Хрщ.* **ґузя** *(дит. заразна хвороба);* ***при ґузьі в гыртани дусит***

скарлючений – *Врх.* **киртавий** *(людина)*

скатертина – *ч.* **обрус, -у;** *рідк. ч.* **портяк;** *Ргр.* **хлібівка;** ***ани ти не буде (столичок) обрусом накрытий*** *(піс.)*

скачати – *Прт.* **змаґлювати, -юю, -юєш** *(білизну рублем)*

скачки – *мн. спорт.* **перегоны, прегоны, -ів;** *пол.* **высцьіґы, -ґів;** кінні ~ **кінскы прегоны**

скелет – *анат.* **шкєлєт, -у**

скеля – **тесьівниця, -і** *(гладка)*

скельце – *зменш.* **шкєлко**

скерувати – **скєрувати, -ую, -уєш;** *ЗП.* **провернути** *(у протилежну сторону)*

скиба – **скыба, -ы** *(землі)*

скибка – *ч.* **шляйстик** *(хліба); розм.* **пайда, -ы**

скиглити – *БГ.* **вайчати**

скиглій – *Прт.* **квенка́ла, -ы** *(людина, яка стогне)*

скидати, скинути – **1. звали́ти, -лю, -лиш;** *Врх.* **зошмари́ти;** *БГ.* **валя́ти** *(сіно, дрова з воза);* **2.** *Прт.* **змета́ти** *(народити передчасно; про корів, овець)*

скипидар – *ж. хім.* **терпенти́на, терпети́на, -ы;** *рідк.* **шпинґінар, -я**

скирта – *госп.* **сты́рта, -ы**

скиснути – **збрезхну́ти, згурди́тися, зсьіда́ти-ся; сквасьніти** *(молоко)*

скільки – **кі́лько, кі́льо, кі́вко, скі́лько;** *рідк.* ***колі́ко;*** *Врх.* **ке́ля, ке́льо, кельо́ро, кілько́ро;** *Прт.* **по́чым; *кі́лько тот крам ва́ртат?***

скільки-небудь – *присл.* **буд-кі́лько;** *Прт.* **кі́льо-буд**

скіпка – *див.* скалка

скісний – **скле́сний**

скіфи – *мн. іст.* **ски́ти, -ів** *(предки русинів)*

склад – *нім. госп.* **маґа́зин, -у**

складка – **змо́ршчка, -ы;** *нім.* **ка́нтка, фалд, -ы; фа́лдик;** *рідк.* **бри́жі** *(в одязі);* ***полама́лися мі на каба́ті фа́лды*** *(піс.)*

складати, скласти – **зложы́ти, -жу, -жыш** *(на купу);* ***ма́ме зложыти дырва в сто́сы***

складений – **зложе́ний**

склепіння кам. – *арх. Ргр.* **склепі́ня, кле́мба** *(у підвалі)*

скликати – **зозва́ти, -ву, -веш**

склити – **шкли́ти, -лю, -лиш**

скло – **1.** *заг.* **ш(с)кло; 2.** *нім.* **та́фля, -і** *(плита скла);* **3. шы́ба, -ы;** *Ргр. Хрщ.* **бла́на** *(віконне);* **4. шкє́лко** *(для лампи);* **5.** *ж.* **шкляничы́на, -ы;** *Врх.* **скляничы́на** *(бите)*

склоподібний – **шкли́стий** *(поверхня)*

склянка – **ш(с)кля́нка, -ы;** *рідк. Врх.* **скляни́ця;** ~ компоту – **шкля́нка ю́хы**

скляр – **шкляр;** *Врх. Ргр.* **бла́нар, бва́няр; оболо́няр;** *Хрщ.* **ві́княр**

склярський – **шкля́рскій, -ка, -кє**

скнара – *Врх.* **зби́вач; *зби́вач – чло́век, што скла́дат пі́нязьі***

скоба зал. – *нім.* **кля́мбра, кля́мра, кля́мба, -ы** *(для дер. деталей);* ***кля́мбру забива́ли до сья́гів***

скоблити – **шкряба́ти, -блю, -блеш**

сковорода – **пате́льня, -і; ры́нка, -ы;** *ч. нім.* **ро́ндель, -для;** *слов.* **шерпі́чка, -ы;** *мал. Врх.* **пано́вка;** *Прт.* **брытва́нка, па́нев, -ы;** ~ для яєшні – **пате́льня для яшни́цы**

сколіоз – *ж. мед.* **выкривлі́ня хырбе́та**

сколотини – *див.* маслянка

скоморох – **бла́зен, -зня**

скон – **дых, -у;** *Прт.* **здых, -у** *(останній подих)*

скорий – *нім.* **фрі́(и)шний** *(охочий);* ***кобы я так была до роботы фришна*** *(піс.)*

скористати – **зхіснува́ти, -у́ю, -у́єш**

скоро – **в(г)нет;** *нім.* **фрі́(и)шно;** ***внет буде́ме ма́ти пра́зник***

скороспілка – *рідк.* **скоро́здра, -ы;** *Врх.* **скорозрі́лка;** ***ове́с-скорозрі́лка приста́є ско́рше, як дру́гій***

скорочення – **скорочыня; скру́т, -ту**

скотарство – **пасты́рство**

скочити – **пырсну́ти, шугну́ти, -ну, -не́ш;** ***ска́че, як те́ля на моту́зку*** *(прик.)*

скребло – *ж.* **гребли́ця, -цы; згре́бло**

скребок – *ж. госп.* **струга́чка, -ы**

скребти – *див.* скоблити

скреготати – **скергота́ти;** *Врх.* **шкыргота́ти** *(сорока)*

скривджений – *див.* ображений

скривлений – **звіре́ний;** ~ на дошка – **звіре́на до́шчка**

скрикнути – **звишча́ти, -чу, чиш;** *БГ.* **звискну́ти** *(з болю, переляку)*

скриня дер. – **1. па́ка, -ы** *нім.* **комо́да, -ы** *(для білизни);* **2.** *ч. нім.* **ку́фер, -фра; ля́(а)да, -ы;** *Ртр.* **ка́ста** *(для одягу);* **3.** *Ртр.* **пайстру́на** *(для муки)*; **4.** *ч.* **сыпа́нец, -нця; су́сік, сусі́чок;** *слов.* **сыпка, сыпа́рня;** *нім.* **шафа́рня, -і;** *нім.* **шпи́(і)хлір, -я;** *Ртр.* **ка́ста** *(засік для зерна);* **5.** *книж.* **ко́вчег, -у;** ***гей, до пери́ны сы́на, до ля́ды – камі́ня*** *(піс.)*; ***не пі́ду за вді́вця, хоц ма су́сік ві́вса*** *(піс.)*

скринька – **1.** *англ.* **ба́кса, -ы** *(поштова);* **2.** *нім.* **касе́тка, -ы** *(мал.)*

скрип – *ж. бот. Прт.* **гыркы́ня, -і** *(гриб)*

скрипаль, скрипалька – **гу́дак; гуда́чка, -ы;** *мал.* **гуда́чок, -чка; гу́ш(сь)ляр, -я;** *слов.* **гу́дец;** ***грай, гуда́чку, грай, на полі́чку позера́й*** *(піс.)*

скрипка – *мн.* **гу́сь(ш)лі;** *Врх.* **гу́слі, гусе́лькы, гусли́чкы;** ***заграйте́ мі, гу́сьлі, заграйте́ мі, ба́сы*** *(піс.)*

скритно – *присл.* **та́йно(і); по крыйо́му;** *рідк.* **внездоба́чкы**

скрізь – *присл.* **вся́ди;** *Прт.* **вся́диль;** ***вся́ди до́бри, де нас не́є*** *(прик.)*

скріпити, скріплювати – *Прт.* **здрітува́ти, -у́ю, -у́єш** *(стягнути дротом горщик)*

скріпка – *ч. канц.* **спи́нач**

скріплювати – **1. дрі(о)тува́ти, -у́ю, -у́єш** *(дротом);* **2.** *крав.* **замоцува́ти, -у́ю, -у́єш** *(нитку);* ***пі́шов мі́й миле́нький го́рцы дрітува́ти*** *(піс.)*

скроня – *с. анат. Ртр.* **мя́гкє мі́сце, сла́бе мі́сце; пу́лсо, слу́хы**

скрутити, скручувати – **зсука́ти, -ам, -аш** *(шнурок із пряжі)*

скубати – **1. дерти (дру, дреш, дре); поро́ти, -рю, -реш** *(пір'я);* **2. скубсти, чуба́ти, -ам, -аш** *(за волосся); Прт.* **поцюбра́ти, -ам, -аш; 3. шчыпа́ти, -ам, -аш** *(траву)*

скуйовджений – **зтрепіха́ний;** *Прт.* **згыре́ний, -на, -не**

скульптор – *мист.* **рі́(и)збар, -я; пля́стик**

скульптура – *мист.* **рі́(и)зба** *(в дереві)*; **пласти́ка, -ы**

скупердяй – **ску́пар, -я;** *Ртр.* **ску́пач, ску́пняк, скупі́ндош; шкроб;** *Прт.* **ку́тва, -ы** *(скупа людина)*

скупка – *ч.* **ску́п, -у;** ~ ний пункт – **мі́сце ску́пу**

скучати – **цну́ти-ся, нуди́ти-ся;** *рідк.* **внува́ти;** ***цне мі ся за то́бом, мій Лемкі́вскій краю́!*** *(піс.)*

скучний – *див.* нудний

слабенький – **слабі́цькій, -ка, -кє**

слабість – **сла́біст, -бо́сти; слабо́стка, -ы** *(риса характеру)*

слабкий – *угор.* **ґенгля́вий;** *тж.* в'ялий

слава – **хва́ла, -ы;** ~ героям! – **сла́ва звытя́жцям!**

славка – *зоол. Врх.* **ві́тік, фі́тчик; коперняк, копри́вни(я)к**

слива садова – *бот.* **1.** *заг.* **сли́вка, -ы; 2. багрі́вка, -ы; багру́ля, -і** *(темно-червона);* **3. білю(ьо)шка, більо́ха, біля́н(ч)ка; дрислі́(я)вка, -ы; дрисн(т)у́ля, -і;** *Врх.* **білу́шка, дура́нка, ля́па, сра́лька;** *мн.* **пампу́хы, скаку́лі** *(біла кругла);* **4. венґе́рка, -ы;** *Хрщ. Прт.* **быстри́ця, -і** *(подовгуваста);* **5.** *пол.* **дамази́на, дамасти́на, -ы** *(дамаська);* **6. кругля́нка, -ы;** *Врх.* **круг(х)и́ня, куля́вка, струпе́хы; те(а)рна́вка, терня́вка;** *БГ. Хрщ.* **округля́нка** *(тернослива, кругла);* **7.** *Врх.* **дымк(н)а, дыме́ниця;** *Ртр.* **христа́вка** *(маленька кругла);* **8.** *фр.* **міра́бель, -лі** *(жовта)*

слив'янка – **сливови́ця, -і** *(горілка зі слив)*

слизький – **сли́з(с)кій, хле́(и)зкій, -ка, -кє;** *Врх.* **ґе́лзкій;** ~ лід – **сли́зкій лед**

слизько – *присл.* **сли́з(с)ко;** *Хрщ.* **хо́взко**

слимак – *зоол. Врх.* **напру́дник**

слід – **1.** *присл.* **тре́ба; 2.** *ім.* **сьлід, -у** *(на снігу);* **3.** *ім.* **сказ, -у** *(на тілі);* не ~ про це думати – **не тре́ба о тым мысли́ти**

слідкувати – *див.* наглядати

слідство – *юр.* **сьлє́дство;** *Прт.* **доходжы́ня**

слізливий – *Ртр.* **капра́вий;** *Прт.* **капра́вец, -вця** *(людина зі сльозоточивими очима)*

сліпий – **сьлє́пий, сьлє́пак;** *тж.* незрячий; ***ро́бит, як сьлє́пий кін*** *(прик.)*

сліпнути – **сьлєпну́ти, -ну, -неш;** ***під ста́рист чло́век зачы́нат сьлє́пнути***

сліпота – **сьлє́пота, -ы**

сліпучість – **сьлєпу́чист, -чо́сти**

слобожанський – **слобожа́ньскій, -ка, -кє**

Слобожанщина – **Слобожа́ньшчына, -ы**

словацький – **слова́цкій, -ка, -кє**

Словаччина – *мн.* **Слова́кы, -ів; Слова́ци(і)я, -ии**

словник, словничок – **сло́вар, -я; слова́рик**

слово вразливе – *ж. Прт.* **доти́нка, -ы**

слово честі! – *невідм.* **сумлі́ні!** *(клятва)*

слов'янин, слов'янка – **слав, сла́він; славі́нка, -ы**

слов'янський – **славя́ньскій, -ка,**

-кє

слон – **сло́нь, -ня;** ***йо́му слонь на у́хо насту́пив*** *(прик.)*

слуга, служанка – **слу́жка, -ы; служни́ця, -і;** *пол.* **льо́кай, -я; льока́йка, -ы;** *ч.* **цю́ра, -ы** *(офіцера); тж.* лакей

служба – *війс.* **1.** *розм.* **воє́нка, -ы;** ***але на воє́нцыі весело́сти ма́ло*** *(піс.);* **2. безпе́ка, -ы** *(~ безпеки)*

службовець – **уря́дник**

службовий – **служе́бний**

служити – **служы́ти, -жу, -жыш;** ***слу́жыла-м три ро́кы на каба́т шы́рокій*** *(піс.)*

служка лісова – *зоол. Врх.* **сло́мец, слон, сло́нка, сло́нька; слук;** *тж.* вальдшнеп

слухай! – *нак.* **чу́й!**

слухати – **слуха́ти (слу́хам, слу́хаш, слу́хат; слуха́ме, слуха́те, слуха́ют); чу́ти (чу́єме, чу́єте, чу́ют);** ***слу́хай, што люде пові́дают!*** *(прик.)*

слюсар – *нім.* **ш(сь)лю́сар, -я**

сльоза – **сы́за, сле́за, -ы;** *мн. Ртр.* **сы́лзы;** *Стб.* **слы́зы, сьло́зы;** ***па́дают мі сы́зы, як трава́ на ко́су*** *(піс.)*

сльота – *див.* негода

смажений – **пече́ний, праже́ний;** ~ на ковбаска – **пече́на коба́ска**

смажити – **1. пе́кти (пе́чу, пе́чеш, пе́че; пече́ме, пече́те, пе́чут); 2. пражы́ти, -жу, -жыш;** ~ в печі – **пражы́ти на пецу**

смак – **вкус, ґуст, -у;** ***він не ма ґу́сту*** *(прик.)*

смакота – *див.* ласощі

смакування – **пре́дсмак, -у** *(чогось)*

смалення – **смалі́ня**

смалець – *кул. нім.* **с(ш)ма́лец, -льця;** *Врх.* **шкварени́на** *(топлене сало)*

смарагд – *мін.* **ізу́мруд**

смачний – **вку́сний**

смачно – *присл.* **ла́со**

смердіти – **заноси́ти;** *Врх.* **тру́тити;** ***во́да чо́мси тру́тит гно́йом***

смердюх – *груб.* **бздо, бздун, бздюх; пе́рдзюх** *(людина)*

смерека – *бот.* **сме́рек, -ы;** *пол.* **сьверк;** *Врх.* **с(ш)кві́рк;** ***зо шкві́рка опаду́є чати́на на зи́му***

смереки гілля – *ж.* **смере́чына, -ы**

смеркання – **змерка́ня;** зранку до ~ **зра́на до змерка́ня**

смеркатися, смеркнутися – **змерка́ти-ся, змеркну́ти-ся;** *Врх.* **приме́ркат ся;** *Стб.* **сме́(и)ркат ся**

смерть – **смерт, -и;** *рідк.* **ма́ра, -ы;** *ч. книж.* **скон, -у;** ***ма́ра бы тя взя́ла!*** *(лайка)*

сметана – *кул.* **змета́на, змета́нка, -ы;** *Ртр.* **с(ц)мета́на, цмета́нка;** *Врх.* **верхни́на, верхни́нка;** ***моло́ко і змета́нку люде здава́ли до моло́ча́рні***

смикати – **сыпа́ти, т(ш)арпа́ти, торга́ти, -ам, -аш;** *Врх.* **те(и)рпа́ти, цямба́ти;** ***кус поця́мбам тя за воло́сы***

смирний – *див.* лагідний

смисл – *пол.* **сенс, -у;** немає ~ **не́є се́нсу**

смичок – *муз.* **смык; смы́чок, -чка**

сміливець – *Прт.* **сьмі́лец, -льця**

сміливий – **одва́жний, сьмі́лий;** ~ солдат – **одва́жний во́як**

сміливість – **одва́га, -ы;** *ч. Прт.* **ку́раж, -у**

сміло – **сьмі́ло**

смітити – **свини́ти, -ню, -ниш; сьміти́ти, -чу, -тиш**

смітник – **сьмі́тник;** *с.* **сьмітни́ско**

сміття – **сьмі́тя;** *ч. буд.* **ґруз, -у;** *ж.* **румови́на, -ы;** *ЗП.* **помети́ня**

сміх – **сьміх, -у;** ***гріх – грі́хом, а сьміх – сьмі́хом*** *(прик.)*

сміховисько – **сьмі́хови́ско**

смішити – **сьмішы́ти, -шу, -шыш**

смішки – *мн.* **сьмі́шкы, -шок**

сміятися – **сьміяти-ся** *(з когось, з чогось); тж.* насміхатися; ***сьмі́є-ся тот, хто ся сьмі́є оста́тній*** *(прик.)*

смоктати – **сыса́ти, -ам, -аш; ціця́ти, -ям, -аш**

смола – **жыви́ця, -і;** *ч.* **пек, -у;** *Врх.* **липа́нда** *(з ялини, сосни)*

смолоскип – *ж.* **факля, -і;** *нім.* **фа́кєл, -у**

сморід – **смрі(и)д,** *род.* **сморо́ду;** *Прт.* **сопух, -а**

смородина – *мн. бот.* **пожы́чкы, пори́чкы, -чо́к;** *Врх.* **вінні́чкы**

смуга – **1.** *с.* **па́смо; стре́фа, -ы;** *ч.* **пруг, пас, -у;** *мал.* **пружок, -жка; 2.** *нім.* **траса, -ы** *(лінія, дорога, слід)*

смугастий – **пася́стий, прутка́стий**

смуглий – **засма́глий;** *ч.* **сму́гляк;** *ж.* **смугля́вка, -ы** *(людина зі смуглявою шкірою)*

смужка полотняна – **стря́мба, -ы**

смуток – *ж.* **згриз, згрызо́та, -ы;** *тж.* сум; ***згризо́та спа́ти не да́є*** *(прик.)*

снайпер – *війс.* **стрі́лец, -льця**

снаряд гімнастичний – *спорт. фр.* **ту́рнік**

сніг, сніжок – **1.** *заг.* **сьніг, -у (сьні́гом, на сьні́зы); сьні́жок, -жка;** *мн.* **сьні́гы, -ів; 2. курня́ва, -ы;** *Ргр.* **куря́виця, метельни́ця, повітери́ця; заме́ты** *(із вітром);* **3.** = *нім.* **пада́ти пляйстра́ми** *(лапатий);* **4. хля́па, хляпа́вка, -ы; сьнігови́ця, -і;** *нім.* **п(ф)лю́та;** *Врх.* **сьнігни́ця** *(з дощем і вітром);* ***зи́ма зо сьнігови́цьом – лі́то з паляни́цьом*** *(прик.)*

снігова баба – *ч.* **бо́льван;** *Прт.* **бо́ван, -а**

снігопад – **куря́ва, -ы** *(вел.); Врх.* **зава́ла**

снігур – *зоол. Врх.* **ґиль**

сніданок – **1.** *заг. с.* **сьніда́ня;** *тж.* снідання; перший ~ **пе́рше сьніда́ня**

сніданок другий – *Врх.* **підполу́денча;** *Ргр. Прт.* **підполу́денок, -нка;** ***підполу́денок ся і́ло в полю***

снідати – **сьніда́ти, -ам, -аш**

сніжинка – *Врх.* **пля́йстер;** ***мо́крий сьніг па́дат пляйстра́ми***

сніп – **1.** *заг.* **сни(о)п; 2.** *ж.* **вя́занка, -ы;** *Ргр.* **око́лот, око́лоток** *(обмолоченого жита чи*

ячменю); **3.** *БГ.* **опа́льшок, опа́шок** *(жита, обмолочений частково);* **4. пла́скур, -я** *(зв'язаний з боку кінців соломи)*

снопок соломи – *ж.* **кы́чка, -ы;** *рідк. ЛШМ.* **жу́па** *(для покриття даху)*

снувати – *текст. Врх.* **наснова́ти, снова́ти;** ***паучы́ну снує па́ук***

собака – *ч.* **1.** *заг.* **пес,** *род.* **пса;** *дит.* **ку́ця, -і;** *мал.* **пси́к;** *груб.* **пси́ско; 2.** *Прт.* **двірня́к, -а** *(дворовий);* **3. го́нчак, го́рдон** *(мисливський)*

собачий – **псьій, -ся, -сє; пся́чий;** *пол.* ***пся крев!*** *(лайка);* ~ ча шкіра – **пся ско́ра**

собачник – **ґы́цель, -цля; псяр**

собі – *займ.* **си, сой;** ***як я си засьпіва́м, дале́ко ня чути́*** *(піс.)*

собор – **кате́дра, -ы**

собою – *займ.* **со́бом, за(о) со́бом;** візьмемо його із ~ **возме́ме го зо со́бом**

сова сіра – *ч. зоол. Врх.* **ку́ґик, -ґая, ле́ле(і)т, пи́га(у)ч, пи́ґич;** *тж.* сич

совати, сунути – **1. сува́ти, -ам, -аш** *(меблі);* **2. с(ч)овга́ти, -ам, -аш** *(ногами по кімнаті)*

совість – **сумлі́ня;** *рідк.* **сумі́ня**

совок – *ж.* **шуфе́лька, -ы**

сода – *ч. хім. нім.* **по́таш, -у;** *тж.* калій

соєвий – **сойо́вий**

сойка – *зоол.* **зґо́я, -і; сы́йка, -ы;** *Врх.* **верещайка, сі́йка;** *ЗП.* **соя;** *тж.* дятел чорний

сойм – *політ.* **сейм, -у** *(парламент у Польші, Литві, Латвії, Фінляндії);* *тж.* з'їзд, конґрес

сокира, сокирка – **1.** *заг.* **с(е)окы́ра, -ы;** *слов.* **с(ц)апі́на, -ы;** *Врх.* **во́кша; 2. те́сак;** *Ргр. ЛШМ. ч.* **кре́сач, креса́чка,** *ч.* **пля́нкач, рубани́ця, во́кша;** *ЗП.* **фи́йса;** *(вел. теслярська);* **3.** *ч.* **то́пір,** *род.* **топо́ра;** *мал.* **то́пі(о)рец, топо́рик** *(з довгим держаком);* **4.** *Ргр.* **вала́шка, пали́чка** *(дер., весільна);* **5. соки́рка, -ы;** *поет. Врх.* **секы́речка, -ы** *(мал., з короткою ручкою)*

сокирки польові – *бот. Врх.* **мандрі́єц, сороко́лаб**

соковижималка – *ч.* **соковыти́скач;** *Хрщ.* **со́кач**

соковитий – *Врх.* **мязґря́(а)тий** *(м'ясо)*

солевар – **со́ляр**

солеварня – **соля́рня, копа́льня, -і;** *слов.* **ба́ня, -і**

солдат – *див.* воїн

солдатський – *війс.* **воя́цкій, жовні́рскій, -ка, -кє**

солдатчина – **воя́цтво;** *пол.* **жовні́рка, -ы** *(війс. служба)*

солі – **1.** *Ргр.* **коно́вка, сто́пка, сто́пок** *(головка);* **2.** *хім.* **ро́па, -ы** *(розчин)*

солідарність – **солідá́рніст, -но́сти**

солідний – **пова́жний, пока́зний, стате́чний;** ~ на людина – **стате́чний чло́век**

соліст – *мист.* **солі́ста, -ы** *(артист-виконавець)*

соло – *невідм. мист. італ.* **со́льо**

соловей – *зоол.* **соло́вій, -ія;** *ср./хр.* **сла́вуй;** *чес.* **сла́вік;** *пол.* **сло́вік;** *Врх. Прт.* **лози́няк;** *Ргр.*

словяк; *соловій сьпіват найгардше сред пташків*

солод – *кул.* **солодич, -у;** *Прт.* **ростник, -а**

солоденький – **солодіцькій, -ка, -кє;** *тж.* солодісінький

солодкий – **солодкій, -ка, -кє; цукрений;** *поет.* **солодойкій;** *Хрщ.* **солоджава** *(дуже)*

солодощі – *одн.* **слодич;** *тж.* ласощі

солома – **1.** *заг.* **слома, -ы; 2. вівсянка, -ы;** *Ргр.* **овсянка** *(вівсяна);* **3.** *Врх.* **гарнася** *(різана);* **4. горохл(в)янка, гороховина, -ы** *(горохова);* **5. жытнянка, жытянка, -ы;** *Ргр.* **жытниця** *(житня);* **6. кычка, -ы** *(в'язка);* **7.** *Прт.* **любянка, -ы** *(люпинова);* **8. мерва, -ы; мервиця, -і** *(м'яті залишки ~);* **9. пшеничнянка, -ы** *(пшенична);* **10.** *Врх.* **упаль** *(гнила);* **11. ярчанка, -ы** *(ячмінна);* ***кычкы для покрытя дахів робили зо жытньой соломы***

солом'яний – **сломяний;** ~ капелюх – **сломяний капелюш**

солоний – **солений; солін** *(дуже)*

сольний – *мист.* **сольовий;** ~ виступ – **сольове выступліня**

сом – *зоол. Врх.* **сі(у)м** *(риба)*

сонечко семикрапкове – *зоол.* **за(о)зулька, -ы;** *Врх.* **бабарунка, бобрунка; зазуля, зазулейка; паворож, паворожка, папаружка;** *Ргр.* **ворожка, ворожкыня, ворожыла, вражкыня;** *тж.* бедрик, «божа корівка»

сонливість – **дри(і)мота, -ы;** *ся мня вчепила дримота*

сонце – **соньце, -я;** *поет.* **сонейко;** *пол. Врх.* **слонко; *сьвітило бы слонко – про хмары не може*** *(піс.)*

соняцвіт – *бот. Врх.* **жовтило, жовтух**

сонячний – **сонечний** *(схил гори)*

соняшник – *бот.* **сонечник, сонечык;** *Врх.* **насонешни(я)к, посоняшник, просонцвіт, сояшник;** *Ргр.* **слонечник;** *Стб.* **сонечнік, соночник;** *Прт.* **солонечник, -а**

соняшниковий – **сонечниковий;** ~ ва олія – **сонечниковий олій**

сопілка – *муз.* **дуда, дудка, пищав(л)ка, -ы;** *рідк.* **гайда, -ы;** *угор.* **флояра, фуяра, фуярка, -ы;** *ср/хр.* **фрула;** *Врх.* **пискалка, пискалечка; *дуду же мі, дуду, купив мі пан шубу*** *(піс.);* ***пищавочка моя, о десятьох дзюрках*** *(піс.)*

сопілкар – **дудар, -я; дудник;** *угор.* **фуярош**

сопіти – **фучати, -чу, -чыш; *фучыт, як ковальскій міх*** *(прик.)*

сопливий – **с(ш)маркатий**

соплі – *мн. фізіол.* **с(ш)маркли,** *нім.* **цомплі, -ів; *іщы му цомплі під носом не высохли*** *(прик.)*

сопляк – **с(ш)маркач** *(дитина, підліток)*

сорок – *числ.* **чотырдесят, штырдесят, -тьох**

сорока – *зоол.* **срока, -ы;** *Стб.* **се(і)рока**

сороковий – *числ.* **чотырдесятий, штырдесятий**

сорок один – **чотырдесят єден; єден чотырдесят**

сорокопуд сірий – *зоол. Врх.* **ґі(е)б, тернівка, терняк, щикач**

сором – **встыд, срам, -у;** *ж.* **ганьба, -ы;** ***не маш встыду, ани чести!*** *(прик.)*

соромити – **псьочыти, публічыти, -чу, -чыш;** ***мати́р выпсьочыла лінивого сына***

соромитися – **ганьбити-ся, встыдати-ся, кремпувати-ся;** = *Врх.* **внимати ся**

соромливий – **встыдливий;** ~ ва дівчина – **встыдлива дівочка**

соромно – *присл.* **стыдно;** ~ згадувати – **стыдно споминати**

сорочка – **1.** *жін.* **блюзка, -ы; оплече, опліча, -ти;** *нижня* ~ **спідник;** *Ргр.* **подолок; 2.** *ЗП.* **довганя** *(для дітей);* **3.** *дит.* **льоля, -і; 4.** *чол.* **кошеля, -і;** *пол.* **кошуля, кошулечка;** *нижня* ~ **майка, -ы;** *Ргр.* **сорочка;** ***кошеля тоніцька, шыла єй миліцька*** *(піс.)*

сорочки – **1. дрі(и)к, -у** *(низ);* **2. приділок, -лка** *(пола)*

сорт – *пол.* **ґатунок, -нку; рід, роду** *(різновид чогось)*

сортувати – *фр.* **тасувати, -ую, -уєш**

сосиски – *мн. кул. Врх.* **струнінки**

соска – *дит.* **пипка, -ы** *(на пляшці з молоком)*

сосна лісова – *бот.* **смерек, смерека, -ы;** *Врх.* **лутиця**

сосок – *Прт.* **сутка, -ы** *(молочної залози)*

сосулька льодяна – *нім.* **цомпель, сопель, -пля;** *Врх.* **сомцель;** *Ргр.* **сьвічка;** ***змерз, як цомпель*** *(прик.)*

сотий – *числ.* **сотний**

сотня – *числ.* **сотка, стівка, -ы** *(100 злотих, гривень, доларів)*

соус – *кул.* **підлива, -ы;** *пол. угор.* **сос, -у**

соха – *госп. мн.* **сохы;** *ч. Врх. Ргр.* **роґаль, роґарь; остерба, остырвя, остырга;** *Хрщ. Прт.* **роґар** *(жердина з ялини або смереки для сушіння сіна)*

сохнути – **высхнути, схнути, -ну, -неш**

сочевиця звичайна – *бот.* **сыковиця, -і;** *Врх.* **сешевицє, січовицє, сік(ч)авиця, сіковиця, сос(ш)овиця;** *Ргр.* **чечевиця, чічірка** *(з родини бобових)*

союзка – *шевс.* **пришва, -ы**

спадщина – **1.** *заг. ч.* **маєток, -тку;** *ч.* **спадок, -дку; дідизна, -ы;** *Врх.* **вітчына, спадчына;** *с. Прт.* **дідицтво, -а; 2. бабизна, -ы** *(від баби)*

спалахнути – **заняти-ся** *(про вогонь);* *Врх.* **фаркнути**

спам'ятатися – **очутити-ся;** *Пвн.* **зчутити ся**

спання – **спаня;** не маю ~ **не мам спаня**

спаржа дика – *бот.* **шпараґа**

спаржевий – **шпараґовий**

спартакіада – *спорт.* **спартакіяда,**

-ы

спасенний – *книж.* **збавлений**

Спаситель – *рел.* **Збавитель, -ля; Месия, -иі; Спас**

спасіння – **спас, -у; спасьіня;** ***неє на то спасу!*** *(прик.)*

спасти – **в(х)пасти;** ~ на думку – **впасти на помысел**

спека – **спекота, с(ш)квар, с(ш)квара, парнота, -ы;** *Врх.* **спар, спрагота;** *Ргр.* **палава;** *тж.* духота

спекулянт – *груб. торг. пол.* **паскар, -я; шпекулянт;** *рідк. Прт.* **барига, -ы; ґешефтяр, -а**

спекулянтський – **паскарскій, -ка, -кє**

спекуляція – *с.* **паскарство; с(ш)пекуляция, -иі;** *євр.* **ґешефт, -у**

спереду – *присл.* **одпереду;** *Прт.* **з-попереду**

сперечатися – *див.* сваритися

спершу – *присл.* **найперше, напочаток, перше;** *Ргр.* **наперше;** *тж.* спочатку; ***юж мі так не буде, як мі было перше*** *(піс.)*

спеціалізація – **специялізация, -иі**

спеціаліст – **специяліста, -ы**

спеціаліст-оцінювач – *БГ.* **таксатор** *(визначає розмір заподіяної шкоди)*

спеціальний – **специяльний**

спеціальність – **специяльніст, -ности**

спеції – *мн. кул.* **специі**

спина – *анат. мн.* **плечы, крижы, -ів;** *ч.* **хырбет**

спинка – *с. стол.* **опертя** *(крісла)*

спиняти, спинити – **тамувати, -ую, -уєш** *(кров); рідк.* **потановити, -влю, -виш**

спирт – *хім.* **сь(ш)піритус, шпи(і)рт, -у;** *тж.* алкоголь

спиртовий – **сь(ш)піритусовий, алькоґольовий**

спис – *с. війс.* **копіє, -ія;** *ж.нім.* **піка, -ы**

список – *ж. канц.* **листа, -ы; опис, -у;** *пол.* **выказ, -у;** *тж.* перелік, реєстр

спитати – **зьвідати, -ую, -уєш; спытати, -ам, -аш** *(щось);* ***не знаш – зьвідай-ся!*** *(прик.)*

спитатися – **зьвідувати-ся, спытати-ся** *(в когось)*

спиця – **1. иглиця, -і;** *ч.* **дротик** *(для в'язання);* **2.** *нім.* **шпрыха, -ы; шпиця, -і** *(велосипедна)*

спів – **сьпів, -у;** *с.* **сьпіваня**

співак, співачка – **пісьняр; пісьнярка, -ы; сьпівак; сьпівачка, -ы; сьпівец, -вця;** *мн.* **сьпівакы, сьпіваци**

співати – **1. піяти (пію, пієш, піє); сьпівати (сьпівам, сьпіваш, сьпіват; сьпіваме, сьпівате, сьпівают);** *Ргр.* **піти;** ***серед ночы, опівночы, ще куры не піли*** *(піс.)* **2.** *Врх.* **гарликати** *(погано)*

співацький – **сьпівацкій, -ка, -кє;** ~ ке товариство – **сьпівацка громада**

співвідношення – *ч.* **стосунок, -нка;** *тж.* відношення

співвітчизник – *див.* краянин

співдружність – **спільнота, -ы**

співробітник, співробітниця –

1. *заг.* **коле́ґа, колєжа́нка, -ы;** **2. науко́вец, -вця** *(науковий)*

співрозмовник – **сьпівбесьі́дник;** цікавий ~ **цєка́вий сьпівбесьі́дник**

співчуття – **сьпівчу́тя**

спідниця – 1. *заг. ч.* **кабат, -у; каба́тик;** *мн. с.* **каба́тя** *(довга);* *Рґр.* **баткани́ця, кі́дла, клачени́ця;** *Прт.* **ра́па, -ы; 2. ди́мка, -ы** *(гладка, з конопель);* **3. кльош** *(широка);* **4. мальо(ю)ва́нка, -ы;** *Врх.* **друквани́ця** *(з квітами);* **5.** *ч.* **спі́дник;** *ч.* **подо́лок, -лку; сподни́чка, -ы;** *пол.* **га́лька, – ы** *(нижня);* **6. су́кня, -і;** *рідк.* **ка́ртан;** *Рґр.* **сукні́чка** *(святкова);* **7. фарба́нка, -ы; фарба́ня, -ні** *(з вовняної тканини);* ***о, ми́лий, мій ми́лий, мам я каба́т бі́лий*** *(піс.)*

спідометр – *спец.* **лічы́льник**

спіймати – *див.* зловити

спілий – **зрі́лий;** ~ лі фрукти – **зрі́лы ово́чы**

спілка – *ч.* **со́юз, -у; грома́да, -ы**

спільність – *див.* єдність

спільно – *присл.* **на-спі́лку**

спіткнутися, спотикатися – **шпорта́ти-ся; зашпорта́ти-ся;** ***зашпо́ртав єм ся на ри́вній доро́зі***

спітнілий – **споче́ний** *(просякле потом тіло);* *тж.* зіпрілий

спітніти – **споті́ти, -і́ю, -і́єш;** *Врх.* **здушы́ти-ся, зопрі́ти;** ***зду́шыв я ся, зду́шыв, хто же ня повте́рат*** *(піс.)*

спішити – **понагля́ти-ся** *(кудись);* ***на су́боту гве́чер до нас ся понагля́й!*** *(піс.)*

спішно – *присл.* **пона́глі; што пона́глі, то по дя́блі** *(прик.)*

сплавляння – *ж.* **спла́вб(к)а, -ы;** ~ лісу – **спла́вба лі́су**

сплутаний – **попырта́ний, спута́ний;** *Прт.* **звикла́ний, -на, -не**

сплутати – **спута́ти, -ам, -аш;** *Врх.* **змота́ти ся**

сплюх – **дри́мак, дри́млюх; сьпльох;** *тж.* соня, сонько

сплющений – **пляска́тий**

сповивати – **пелена́ти, -ам, -аш** *(дитину в пелюшки)*

сповідь – *церк.* **спо́від, -ы;** ***пред Велико́дньом ходи́ло-ся до спові́ди***

сповістити – **да́ти зна́ти**

спогад – **спо́мин, -у;** *тж.* згадка

споганіти – *Врх.* **здурні́ти**

споглядати – **обсервува́ти, -у́ю, -у́єш; спозе(и)ра́ти, спозо́рити, -ам, -аш**

сподівання – **очекува́ня**

сподіватися – **очекува́ти, -у́ю, -у́єш**

сподобатися – **сподаба́ти-ся;** *Пвн.* **злюби́ти**

споживання – **спожыткува́ня, хісну(о)ва́ня**

споживати – **кєльтува́ти, хіснува́ти, -у́ю, -у́єш** *(щось)*

споживач – **спожыва́тель, -ля**

спожиття – **спожы́тя**

спокій – *Врх.* **по́кій;** ***про́шу, да́йте мі по́кій!***

спокійний – **лагі́дний, покі́рний;** ***лагі́дне те́ля дві коро́ви ссе, а***

грыжа́ве – а́ни є́дну (прик.)
спокійнісінький – **спокійнісьі́цькій, -ка, -кє**
спокійнісінько – *присл.* **спокійнісьі́цько**
спокійно! – *нак. скор.Врх.* **но-ле́но!**
спокуса – **поку́са, -ы**
спокусити, спокушати – **куси́ти (ку́шу, ку́сиш, ку́сит); скуси́ти**
спокуситися – **злакомити-ся**
спокусник, спокусниця – **куси́тель, -ля; куси́телька, -ы; зво́дник;** *БГ.* **скуси́тель**
сполучений – **зєдна́ний, спо́сний;** ~ ні Штати Америки – **Зєдна́ни Сте́йти Гаме́рикы (ЗСГ)**
сполучення – **злучы́ня; полу́чы́ня;** залізничне ~ **колєйове получы́ня**
сполучити – **злучы́ти, получы́ти, -чу, -чыш; спою́ва́ти, -юю, -юєш**
сполучник – *грам.* **злу́чник**
спориш звичайний – *бот.* **куря́ча тра́ва, -чой ...ы;** *Врх.* **куря́т(ч)ник, куря́чка; спо́рис(ч), шпо́рис;** *тж.* гірчак
споріднений – **кревний**
спорожніти – **спусті́ти;** *Врх.* **выпусьті́ти**
спорт – *ж.* **руха́нка, -ы**
спортивний – **руханко́вий, спорто́вий**
спортсмен – **спорто́вец, -вця; зма́гун;** *чес.* **заво́дник**
споряджувати, спорядити – **уряджа́ти, уряджува́ти, уряди́ти, -джу, -диш**
спосіб – **по́быт, спо́сиб, триб, -у;** ~ життя – **триб жы́тя**
спостереження – **обсервува́ня; обсерва́ция, -иі**
спостережний – **обсерваци́йний** *(пункт)*
спостерігати – *пол.* **обсервува́ти, -у́ю, -у́єш** *(щось)*; **стежы́ти, -жу, -жыш** *(за кимсь, за чимсь)*
спостерігач – **обсерва́тор, -я**
спотворювати – *Прт.* **шпети́ти, -е́чу, -е́тиш, -е́тит**
спотикатися, спотикнутися – **потикну́ти-ся; зашпорта́ти-ся**
спочатку – *присл.* **напоча́ток;** *Ргр.* **напе́ред, на́пред;** ***напе́ред ся ламало лен на ламаниці***
спочивати, спочити – **одпочыва́ти, одпочы́ти, -ы́ю, -ы́єш**
справа – *спец. с.* **ді́ло;** *ч.* **інте́рес, -у;** *в знач.* бізнес
справдитися, справджуватися – **зісти́ти-ся; сповни́ти-ся; выісти́ти-ся;** *Врх.* **выдарити ся, здарити ся** *(виявитися правильним)*
справді – *присл.* **допра́вды, напра́вду, попра́вді, спра́вды;** *пол.* **дале́бо(і);** *Врх.* **слу́шно(і);** *Прт.* **ве́ра; *трясе ся мі о́чко, вера, трясут-ся мі о́ба*** *(піс.)*
справжній – **і́стий, і́стний; правди́вий;** *нім.* **автенти́чний;** *див.* дійсний
справжнісінький – **справжнісьі́цькій, -ка, -кє**
справно – *присл.* **попра́вно(і)**
спрага – **зага, зга́га, зґа́га, -ы; паль, -лі;** *Прт.* **жага, -ы; спраго́та, -ы** *(у спеку)*

спраглий – **спрагнений** *(хто відчуває спрагу)*

спрацьований – **зґарований** *(про людину)*

спритний – **зґрабний; моровий, розтропний, скорий; хуткій, -ка, -кє;** *пол.* **цваний;** *Врх.* **спрыхний**

спритник, спритниця – **спрытяр, спрытярка, -ы; міґлянц, цваняк;** *рідк.* **дойда, дока, -ы**

спритність – *ч.* **спрыт, -у; спрытніст, -ности**

спроба – **проба, -ы;** ***проба – не стрільба, грошы не коштує*** *(прик.)*

спробувати – **покоштувати, посмакувати, -ую, -уєш;** *ЗП.* **спробайловати**

спромагатися, спромогтися – **спомочы-ся, спромочы-ся; одважыти-ся;** ***спромогли зме ся на купно помешканя***

спрямувати, спрямовувати – **навести, -еду, -деш; наводити, -джу, -диш;** ~ на добру дорогу – **навести на добрий пут**

спускати – **спушчати, -ам, -аш;** ~ собаку – **спушчати пса**

спуск – *Прт.* **спуст, -у** *(дерев із гори)*

спустошений – **знищений, сплюдруваний** *(місто, село)*

спустошувати – **плюндрувати, -ую, -уєш**

срібло – **срибло, сребро;** *рідк.* **стрібло**

срібний – **срибляний, сре(і)бряний;** *Врх.* **сріберний, срібнястий, срібяний;** *тж.* сріблястий; ~ насіння – **сріберне насіня**

ссавець – *зоол.* **сисак, цицак;** *Хрщ.* **сысак**

ссати – **цыцяти, -ям, -яш;** *Врх.* **сысати;** ***дітя цыцят маму, а теля – корову***

ставати на коліна – **клікати, -ам, -аш; клінча(ы)ти, -чу, -чыш; колінча(ы)ти, -чу, -чыш;** *Врх.* **кляк(ч)ати, клякнути**

ставити – **1.** *дієс. нім.* **кантувати, -ую, -уєш** *(на ребро);* **2.** *присл.* **с(ш)торца;** *БГ.* **сторцьом, сторц** *(вертикально)*

ставитися з погордою – **гардіти, -ію, -ієш;** ***кузен ниґда не ґардів мном***

ставлення – **одношыня, ставліня** *(до когось); в знач.* характер поводження

ставний – *див.* стрункий

стадіон – *с. спорт.* **боіско; стадийон, -у**

стадо – *ж.* **ґурма, кошара, -ы;** *ч. Ргр.* **кырдель, кошар;** *Прт.* **кердель, -ля** *(овець, корів)*

стаж – **досьвід, -у;** ~ роботи – **досьвід працы**

стайня – **1.** *заг. госп.* **буда, -ы** *(літня);* **маштарня, стайня, стайниця, -і;** *мал.* **стає(я)нка, -ы; 2. вівчарня, -і;** *Ргр.* **учарня** *(для овець);* **3. козярня, -і** *(для кіз);* **4. конярня, -і;** *Врх. БГ.* **конярка** *(для коней);* **5.** *Врх.* **коровярка; коровярня** *(для коров);* **6.** *Врх.* **куча, свинярня;** *Прт.* **кутец, -тця** *(для свиней); тж.* хлів; ***ід же, Ганцю, до***

стайни́цы *(піс.)*

сталевар – **стальо́вник**

сталевий – **стальо́вий**

сталість – **ста́ліст, -ло́сти**

стамеска – *с. стол.* **доло́то**

становище – **станови́ско;** ***він зани́мат высо́кє станови́ско***

станок – **1.** *заг.* **ва́рс(ш)тат, -у; 2.** *ж.* **гладжени́ця, -і** *(для обробки льону);* **3.** *мн.* **кро́сна, -сен** *(дер., ткацький);* **4.** *Прт.* **пажельни́ця, -і** *(для виготовлення ґонтів);* **5.** *ж.* **січка́рня, -і** *(для різання січки);* **6. снова́льни́ця, -і;** *Ргр.* **сновадни́ця;** *Прт.* **сновадли́ця, -і** *(для прядіння);* **7.** *ж.* **т(д)ерли́ця, -ці** *(для товчення конопл і)*

станція – **1. ста́ци(і)я, -иі** *(залізнична, автобусна);* **2. елєктро́вня, -і** *(електрична);* **3. помповня, -і** *(насосна)* **4. центра́ля, -і** *(телефо́нна)*

старанний – **горли́вий, пи́льний;** *Врх.* **выслу́жний** *(на службі, роботі); тж.* сумлінний

старання – **стара́ня;** *ч.* **стару́нок, -нка;** даремні твої ~ **ма́рны твої́ стара́ня**

старезний – **барз ста́рий, преста́рий;** *тж.* старенний; ~ дід – **барз ста́рий ді́до**

старий чоловік – **ста́рец, -рця;** *Врх.* **кала́бай, калапі́шник;** *тж.* старець

старість – **ста́ри(і)ст, -ро́сти;** *Ргр.* **старо́ба;** ***ста́ріст – не ра́діст*** *(прик.)*

старовина – **давни́на, -ы;** *Врх.* **стари́на, стари́зна, старици́зна**

стародавній – **старо́жытній, -ня, -нє; старосьві́тскій, -ка, -кє; забытко́вий;** *книж.* **предві́чний, староза́ві́тній;** ~ ні часи – **старо́жытни ча́сы; *Бог предві́чний наро́див-ся*** *(колядка)*

старослов'янський – **старославя́ньскій, -ка, -кє;** ~ алфавіт – **старославя́ньска абе́тка**

староста – **1. марша́лок, -лка** *(весільний); мн. Прт.* **іно́ші; 2. кура́тор, -я** *(церковний);* **3.** *угор.* **бі́ров;** *нім.* **ш(с)о́лтис, рі́хте(а)р** *(сільський); Ргр.* **ры́хтар;** *ЗП.* **би́рів;** *тж.* війт; ***лю́бив ме́не шо́лтис, хоц я не бога́чка*** *(піс.)*

старости дочка – **рыхтаро́ва, -вой; *га́рда рыхтаро́ва так си засьпівала*** *(піс.)*

старостиха весільна – **сва́шка, старосьці́на, -ы**

старостою бути – **старости́ти, -о́щу, -о́стиш** *(на весіллі)*

стартер – *техн.* **розру́шник**

старший – *рідк.* **бі́льшак** *(за віком)*

старшина – *війс.* **старшы́на, -ы;** ~ запасу – **старшы́на резе́рвы**

старшинський – **старшы́ньскій, -ка, -кє;** ~ кє звання – **старшы́ньска ра́нґа**

стати – **1.** *Врх.* **выглади́ти ся** *(гладким, жирним);* **2. выстари(і)ти-ся** *(старим);* **3.** *Врх.* **зостріти** *(суворішим);* **4. кля́кнути, -ну, -неш; клячати, -чну, -чнеш** *(на коліна);* **5.** *Врх.* **нагоди́ти ся** *(в нагоді);* **6. споважні́ти** *(поважнішим);* ***выста́-***

рив єм ся, але такого-м не видів (прик.); зима того року зостріла

статися – *Врх.* **здарити ся;** *Пвн.* **зостати**

стаття – *ч.* 1. *нім.* **артикул, -у;** *тж.* параграф; *літ.* 2. **допис, -у**

статус – *див.* становище

статут – *ж.* **реґула, устава, -ы;** *тж.* регламент

статуя – *мист.* **фіґура, -ы**

ствол – *див.* дуло

стебло – 1. *заг.* **бадиля;** *ж.* **бадилянка, -ы;** 2. *ж.* **гроховянка, -ы** *(гороху);* 3. *ж.* **гыка, -ы** *(грубе);* 4. **маковиня, -і** *(маку);* 5. *мн.* **цибкы, -ок** *(цибулі)*

стегна – *мн. анат.* **клубы, -ів;** *ж.* *Врх.* **ляж(ш)ка, сулиґа;** *Хрщ.* **выда;** *с. Прт.* **удо, -а**

стежити – **пильнувати, -ую, -уєш; сьлідити, -джу, -диш; чатувати, -ую, -уєш** *(за кимсь)*

стежка – *ч.* **плай, -ю** *(лісова, гірська); поет.* **стежейка, -ы;** *книж.* **стезя, -і;** *Врх.* **пе(и)рть, путик;** *Рґр.* **дражка, пішник, хі(о)дник;** *ЗП.* **проґін**

стеля – 1. *заг.* *ж.* **повала, -ы** *(дер.);* *ч. пол.* **со(у)фіт, -у;** *нім.* **стеля, -і;** 2. *Врх.* **поденок** *(в стайні);* ***єден (кый) на пец, другий – за пец, третій – під повалу*** *(піс.)*

стельмах – *нім.* **штельмах;** *Рґр.* **колесар, колодій, коляр** *(майстер коліс)*

Степан – **С(Ш)тефан, С(Ш)тефко**

Степанія – **Стефанія, -иі; Стефа, С(Ш)тефка, -ы**

стержень – 1. *техн. нім.* **шпін, -я; штифт, -у;** 2. **рисьік** *(вугільний)*

стерегти – **стеречы, -ежу, -ежеш; пазити (пажу, пажыш, пажыт; пажыме, пажыте, пажут); пильнувати, -ую, -уєш;** *Врх.* **спильновати**

стерегтися – **варувати-ся;** ***варуй-ся го, як огня!*** *(прик.)*

стерлядь – *зоол. угор. Врх.* **кечеґа, кочіґа, -ы; кечык** *(риба)*

стерновий – *див.* рульовий

стерня – *с.* **стерниско;** *Рґр.* **стерен, стернянка**

стерпний – **зносний;** ~ умови – **зносни варункы**

стиглий – **присталий;** ~ле жито – **пристале жыто**

стигнути – **стыти;** страва ~ не – **їдло стыне**

стидатися – *див.* соромитися

стипендіальний – **стипендіятскій, -ка, -кє**

стипендіат, стипендіатка – **стипендист; стипендистка, -ы**

стипендія – *ч.* **стипендіум, -у**

стирчати – **стопорчыти-ся;** ***з воза на бокы стопорчыли-ся конары***

стиснути – *див.* зціпити

стиха – *присл.* **по тихы**

стіг, стіжок – 1. *ж.* **копа, -ы** *(60 снопів зерна);* 2. *ж.* **копиця, -і; кі(о)пка, -ы** *Прт.* **вобріг, -а** *(сіна або соломи);* 3. *Рґр.* **мандель; півмандля** *(16 снопів зерна)*

стій! – *нак.* **гов!** *(команда коневі)*

стійкий – **одпорний;** *тж.* витривалий; ~ до хвороби – **одпорний до хоробы**

стійкість – **одпо́рніст, -но́сти** *(до чогось)*

стік – **сплыв, сток, -у**; ~ води – **сплыв во́ды**

стіл – **1.** *заг.* **сти(і)л**, *род.* **сто́ла**; *мал.* **сто́лик**; **2.** *пол.* **бю́рко** *(письмовий)*; **3. столи́на, -ы** *(зі скринею)*

стілець – **1.** *заг.* **сто́лец**, *род.* **сти́(і)льця**; *мал.* **сти́(і)льчык**; *с.* **кресе́лко**; **2. кобыли́ця, -і** *(для обробки дерева)*

стільки – *присл.* **сти́лько, на-ти́льо, ти́(і)лько, ти́льо, ті́вко**; *Врх.* **ти́льо**; *Прт.* **наті́вко, те́(і)льо**

стільник бджолиний – *Врх.* **кри́-жка, кри(я)г, пля́йстер** *(з медом)*

стільниця – **стольни́ця, -і** *(для качання тіста)*

стіна – **сьці́на, -ы**; *ч.* **мур, -у**; *Стб.* **ст(ц)і́на**; ***голо́вом сьці́ну не про́бєш*** *(прик.)*

стінка – **1.** *мн.* **де́мкы, -ів** *(бокові – дивана)*; **2. зага́та, -ы** *(між зрубом і дахом)*; **3.** *Врх.* **пеле́-вен, пеле́вня** *(для утеплення)*

стовбур дерева – *Врх.* **пла́тва, пла́тов**; *Ргр.* **осере́док, сере́док, середи́на, се́рце**

стовбурчитися – *див.* з'їжитися

стовп, стовпчик – **стоп, сто́пчык**; *пол.* **слуп**; *мал.* **слу́пчык**; *мн.* **сто́пкы**; *Врх.* **сто́пок, -пка**; *Ргр.* **ко́лік, ко́пач**; ***з то́бом, Я́нчык, з то́бом, там під дзеле́ним сто́пом*** *(піс.)*

стогін – **єнк, -у**

стогнати – **сту́кати, -ам, -аш**; **єнча́(и)ти, -чу, -чыш**; *Прт.* **квенка́ти, -ам, -аш**; *Пвн.* **гин-ча́ти** *(про корову)*; *в знач.* голосно зітхати

стодола – *госп.* **1.** *Врх.* **пеле́вня**; *ч.* *Стб.* **пеле́вен, пле́вен** *(для зберігання полови, соломи, сіна)*; **2.** *с.* **бо́іско**; *мн.* *Прт.* **бо́щы, -ів** *(для обмолоту зерна)*; *тж.* тік, хлів; ***гу́ляй, гу́ляй по бо́іску в обтарга́ним фарту́шыску*** *(піс.)*

Стожари – *астр.* **Плє́яди, -ів**

стойка – *буд.* **сто́як**

стоколос житній – *бот.* **1. жы́тец, -тцю**; *ж.* **заглу́шка, оси́га, -ы**; *(бур'ян у житі)*; **2.** *Врх.* **шмы́р** *(вівсюнець)*; **3. кустери́ця, ку(о)стри́ця, -і**; ***ду́же шмы́ру росло в ві́всы***

стокротка багаторічна – *бот.* **быс-три́чка**; *ч.* **сто́крот, -ы**; *Врх.* **ма́єтка, стокра́стка**; *тж.* маргаритка

століття – **столі́тя**; *ч.* **вік, -у**; маємо 21-е ~ **ма́ме 21-е столі́тя**

столочити – *Врх.* **зброди́ти**; ***ху-до́ба зброди́ла тра́ву на лу́цьі***

столяр – *нім.* **го́бляр**

столярський – **гобля́рскій, сто-ля́рскій, -ка,-кє**; ~ верстат – **гобля́рскій ва́рштат**

стоматолог – *мед.* **де(а)нти́ста, -ы**

стомитися – **змучы́ти-ся**; *Пвн.* **змори́ти ся**

стомлений – **змуче́ний**; я почуваюся ~ **чу́ю-ся змуче́ний**

стонога стінна – *зоол.* *Врх.* **костоно́га, мохна́лька, муха́в-ка, пліснявка**; *скор.* **сто́гна**; *тж.* мокриця

стопа – *груб.* **ла́ба, -ы**

стоптати, стоптувати – **здопта́ти, -пчу, -пчеш**

сторінка – *друк.* **сторо́на, стро́на, -ы** *(книжки)*

сторож – **стра́жак, стра́жник**

сторожа – **ва́рта -ы;** *ч.* **страж, -ы;** *рідк.* **бе́рда, -ы**

сторожити – **вартува́ти, пильнува́ти, -у́ю, -у́єш; стере́чы, -е́жу, -е́жеш**

сторожка – *див.* будка

сторона – *ч.* **бік,** *род.* **бо́ку; стро́(а)на, -ы;** *БГ.* **о́крес;** ***не з єдно́го бо́ку, а́ле з ка́ждой стра́ны!*** *(піс.)*

сторонитися – **обмина́ти, омина́ти, -ам, -аш**

сторонній – **ві́п(б)чий, -ча, -че;** *мн.* **ві́пчы**

сторчма – *присл.* **ду́ба, с(ш)то́рца;** *рідк.* **по́тич;** *Врх.* **сторц;** *Прт.* **на́шторц, сто́рцен** *(гострим кінцем уверх, догори ногами);* *тж.* торчком

стос – **сьт(ц)юс, -у** *(дров, снопів);* *тж.* зв'язка, штабель

стояки бічні – *мн.* **клани́цы, -ниц** *(у возі)*

стоянка – *ч.* *військ.* **по́стій, -то́ю;** *тж.* привал

стояти – **1.** *нак.* **тпру!** *(команда коневі);* **2. ца́пкы** *(на задніх ногах)*

стоячи – *присл.* **на стоя́ка, стоя́чы**

страва – **1.** *заг. с. кул.* **да́ня, -нь; варени́на, -ы;** *с.* **вари́(е)во, і́дло;** *Врх.* **потра́ва;** *БГ.* **варя́нка** *(варена з капусти);* **2.** *ч. угор.* **ба́нуш** *(з кукурудзяної муки зі сметаною);* **3.** *мн.* **зу́бцы, зу́бчыкы, -ів** *(ячмінна каша на конопляній олії);* **4.** *с.* **ля́не т(к)і́сто** *(на молоці);* **5.** *с.* **масти́ло** *(яйце і мука на молоці);* **6. мача́нка, -ы** (*сир зі сметаною);* **7. муча́нка, -ы** *(зі сира і муки);* **8.** *Врх.* **лехво́ра(я), не́к(т)вар** *(несмачна);* **9. сте(и)-ра́нка, -ы** *(мучна варена, затірка);* **10.** *ч. нім.* **фо́ршмак, -у**

стравохід – *анат.* **пре́лык, -у**

ставитися = *БГ.* **стоя́ти;** ***я о тя не сто́ю, ма́мы ся не бо́ю*** *(піс.)*

ставлення – **ставлі́ня**

стаціонарний – **ста́лий;** ~ на лікарня – **ста́лий шпыталь**

страйк – *нім.* **штра́(е)йк, -у;** *Прт.* **бо́йкот, -у**

страйкар – *нім.* **штра́(е)йкар, -я;** *Прт.* **бойкоти́ста, -ы**

страйковий – *нім.* **штра(е)йко́вий**

страйкувати – *італ.* **бастува́ти, -у́ю, -у́єш**

страта прилюдна – *нім.* **екзеку́ци(і)я, -иі**

стратег – *військ.* **полково́дец, -дця**

страх – **ляк; пуд, -у**

страхіття – **потоpо́ча(я);** *ж.* **пома́на, -ы;** *ч. рідк.* **гу́рбош** *(у вигляді кота);* *тж.* привид, мара

страховий – *нім.* **асекурацийний**

страховище – **машка́ра, -ы; страхови́ско**

страхопуд – *с. пол.* **страши́дло, страши́ло, чупі́радло;** *ж. пол.* **почва́ра, -ы;** *Прт.* **стра́шак, -а;** *ЗП.* **опо́лох;** *тж.* опудало, потвора

страхування – **забезпечі́ня;** *нім.*

асекураци(і)я, -иі; *тж.* страховка

страшити – **страшыти, -шу, -шыш**

страшний – **окропний;** ~ дракон – **окропний змый**

страшно – *присл.* **окропні, окрутні(о);** *Пвн.* **отупно;** ***єст отупно єдному в лісьі***

стрелити, стрельнути – **пальнути, -ну, -неш; стри(і)лити, -лю, -лиш**

стрес – *ж.* **напруга, -ы** *(емоційне переживання)*

стрибати, стрибнути – **1. дырдати, -джу, -джеш** *(швидко);* **2. скакати (скачу, скачеш, скаче); скочыти, -чу, -чыш; шугнути, -ну, -неш** *(у воду);* ~ з парашутом – **скочыти зо спадохроном**

стрибок – *спорт.* **скок, -у;** ~ у довжину – **скок вдовж**

стригти – **стричы, -ижу, -ижеш** *(волосся)*

стрій – *політ.* **строй, устрій, -рою**

стрілець – *війс.* **1.** *заг.* **стрілец, -льця; 2. сычовик** *(січовий); мн.* **сычовикы;** січові ~ льці – **сычови стрільці**

стрілецький – *війс.* **стрілецкій, -ка, -ке**

стрілка – **1. вказівка, -ы** *(показувач);* **2. кантка, -ы** *(складка штанів);* годинникова ~ **вказівка дзиґарка**

стримати, стримувати – **сперти (спру, спреш, спре; спреме, спрете, спрут);** *Пвн.* **зоперти**

стрімкий – **стромий, прикрий;** *рідк.* **облаз, -у;** ~ ка гора – **стромий верх**

стрімко – *присл.* **стромо**

Стрітення Господнє – *мн. церк.* **Грівниці**

стрічка – **1. басанунка, крайка, лента;** *пол.* **гарасивка, гара(у)с;** *рум.* **бає(ю)р;** *Врх.* **басамо(у)нка, стрефа, партичка;** *Рґр.* **басал(м)унка, стужка** *(кольорова);* **2. тасьма, -ы** *(декоративна, ізоляційна);* **3.** *нім.* **штаба, -ы** *(мет.); тж.* зливок; ***сподабала мі ся на дывчатку стужка*** *(піс.)*

стрічковий – **тасьмовий**

строїтися – *війс.* **шыкувати-ся** *(в ряд)*

строк – *рідк.* **реченец, -нця;** *нім.* **термін, -у;** ***термін наукы на ремісника быв два рокы***

строкатий – **красий, пістрявий;** *угор.* **таркастий** *(корова, вівця); Врх.* **перастий, піструлистий; срокатий, сорокатий;** *Рґр.* **тарката, тарчаста, тарчуля; кєчаста, шпляхата;** *Прт.* **крацястий;** *тж.* рябий; ***білочорну або чорно-білу уцю называли «таркастом»***

строчений – *крав.* **прошытий** *(нитками на машинці)*

струганок – *стол. нім.* **скобель, -ля**

стругати – *стол.* **гоблювати, гемблювати, -юю, -юєш** *(дошку рубанком)*

стружка – *Врх.* **струганиця**

структура – **будова, -ы** *(внутрішня)*

струм електричний – *ел.* **пронт, -у**

струменем іти – *присл.* **цюрком;** *з*

ри́нви цю́рком і́шла во́да

струменіти = **цырча́ти;** *Врх.* **цви(е)рка́ти, церка́ти** *(молоко при доїнні корови)*

струмковий – **ярко́вий** *(про воду)*

стру́мок – **поті́(о)чок, -чка; я́рок, я́рка;** *Хрщ.* **му́тник;** ***на́ша па́ні мло́да, як на я́рку во́да*** *(піс.)*

струмоприймач – *ел.* **одбе́рач**

стрункий – **згра́бний, форе́мний;** *пол.* **сьмі́глий;** *Врх.* **шмы́глий** *(парубок);* ~ на дівчина – **згра́бне ді́вча**

стру́сити, стру́шувати – **1. стре-па́ти, отрепа́ти, -плю́, -плеш** *(сніг з одягу);* **2. зва́лити, -лю, -лиш;** *Прт.* **оба́ли(я)ти, -лю, -лиш; обваля́ти, -ям, -яш** *(скинути);* ***оба́ляв -єм ві́дро я́блок***

стру́хнявіти – **збарсьні́ти** *(про дерево)*

стрючок – *бот.* **стру́чок, -чка;** *вел.* **струк;** *рідк. Врх.* **па́стая** *(квасолі, гороху)*

студент ву́зу – **1.** *заг.* **акаде́мік;** *розм.* **сту́дант; 2. ме́дик** *(медицини)*

студентський – **студе́нтскій, -ка, -кє;** ~ гуртожиток – **студе́нтскій інте́рнат**

студія – *с.* **ате́льє** *(фото)*

стукати, стукнути – **1. пука́ти, дурка́ти, дуркну́ти, -ам,-аш;** *Врх.* **ковта́ти, рупота́ти** *(в двері);* **2. че́рк(ч)ати, -ам, -аш; 3. цупка́ти** *(вівці ногами);* ***не пу́кай, не ду́ркай, бо ти не отво́рю*** *(піс.);* ***а на них (кони́чках) черка́ют золо́ты підко́вы*** *(піс.)*

стукіт – **д(г)у́ркіт, -ко́ту;** ~ у хаті – **ду́ркіт в хы́жи**

ступати – **крача́ти, крочы́ти, -чу, -чыш** *(ногами)*

ступінь – **степе́(і)н, -ни;** вчена ~ **нау́чна сте́пін**

стусан – *груб.* **ко́пняк;** *Врх.* **па-ру́н;** *тж.* штовхан; ***як ти да́м копня́ка, то поле́тиш!***

стухати, стухнути – *фізіол.* **сплясну́ти** *(про опух); тж.* спасти, опасти

стягати, стягти – **зве́лчы, -чу, -чеш; звліка́ти, -ам, -аш; сьті́гати, -ам, -аш**

стьобаний – **пікува́ний**

субота – **собо́та, -ы;** ***од собо́ты до собо́ты – по́вно робо́ты*** *(прик.)*

субсидія = *фін.* **помі́ч, -мо́чы;** *тж.* дотація, субвенція

сувенір – *ж.* **памя́тка, -ы;** подарувати ~ **зпрезентува́ти на памя́тку**

сувій – **1.** *книж.* **зви́ток, -тку; звій,** *род.* **звою́** *(паперу);* **2.** *ж.* **кату́ля, -і;** *Рґр.* **гу́ла, гу́лка; кату́ла, круг, кру́жок** *(полотна)*

суворий – **зи́мний, о́стрий;** ~ день – **о́стрий ден**

суворість – **остро́та, -ы**

суглоб – *анат.* **став, -у;** *Прт.* **згыб, -а;** ***ма́ма ма́ли запалі́ня ста́вів***

судак – *зоол. Врх.* **са́ндак(ч)** *(риба)*

суддя – *юр.* **суди́(і)я, -иі;** *пол.* **се́ндзя; асе́сор, -я** *(молодший);*

угор. **біров** *(сільський); Хрщ.* **судя;** *Пвн.* **судец;** ***судия розказав дати злодійови штыри двадцет буків***

судноплавний – **сплавний;** ~ на річка – **сплавна рика**

судома – *мед. ч.* **корч, -у; спазма, -ы;** *тж.* судорога; ~ схопила ноги – **корч звюв ногы**

суєта – **марнота, метанина, -ы**

сук – *ж. Врх.* **ґурґула, горґола(я);** *Хрщ.* **ґурґуля**

сука – *груб. Врх.* **суля, сулька**

сукно – *Ртр.* **постав** *(вовняна тканина);* ***холошні сут шыти зо сукна***

сулія – *див.* бутель

Суми – **Сумы,** *род.* **Сум** *(місто)*

суміжний – **поміжний**

суміш – **1. мішанка, -ы** *(різних трав);* **2.** *Прт.* **стряска, -ы** *(сіно зі соломою)*

сумка, сумочка – **1.** *ч. нім.* **сак, підсак** *(рибальська);* **2.** *мн.* **саквы; тайстра, торба, -ы;** *Ртр.* **т(ц)аністра** *(полотняна, з поясом через плече);* **3. торебка, -ы** *(жін. мал.)*

сумний – **смутний;** *пол.* **змартвлений;** *тж.* тужливий

сумно – *присл.* **смутно(і);** ***в листопаді – смутно в саді*** *(прик.);* ***чом ты си, моя мила, не весела, але смутна*** *(піс.)*

сумувати – **банувати, -ую, -уєш;** *рідк.* **маркотніти, -ію, -ієш**

сум'яття – *див.* метушня

суниці – *мн. бот.* **1. трускавкы, -вок** *(городні);* **2. ягоды,** *род.* **ягід;** *рідк.* **базьінкы, -нок;** *пол.* **позьомкы, -мок** *(лісові); тж.* полуниці; ***не зберайте квіткы, бо то не ягоды*** *(піс.)*

суп – *кул.* **1.** *заг. ж.* **зупа, поливка, юха, -ы** *(рідка страва);* **2.** *ж.* **горохівка, -ы** *(гороховий);* **3. капусьняк** *(з капусти);* **4.** *ж.* **ки(е)селиця, -і;** *пол.* **жур, -у** *(із вівсяної муки і хлібного квасу);* **5.** *ж. Ртр.* **сливчанка;** *Хрщ.* **сливянка** *(зі сливок);* **6.** *ч.* **чыр, -у** *(мука на воді);* ***наварила-м киселицы – впав до нєй кіт з полицы*** *(піс.)*

суперечка – *див.* сварка

суперечливий – **поперечний** *(хтось); тж.* непослідовний

суперник – **противник;** *пол.* **рываль, -ля**

сургуч – *див.* лак

сурма – *муз.* **ріг,** *род.* **рогу; ріжок,** *род.* **рожка; труба, -ы**

сурогат – *див.* замінник

сусід, сусідка – **сусьід, сусьіда; сусьідка, -ы;** ***ой, сусьідко, сусьідко, пожыч ты мі решітко*** *(піс.)*

сусідський – **сусьідскій, -ка, -кє; сусьідовий**

сутана – *церк.* **реверенда, -ы**

сутеніти – **змеркати-ся, цмитися;** *Ртр.* **мрачыти ся, прицьмивати ся;** ***вернув єм домів, як ся змеркло***

сутичка – **стичка, -ы;** *спец.нім.* **карамболь, -лю**

сутінки – *ч.* **змерк, -у;** *с.* **змеркання; потемкы;** *ж. пол.* **шарівка;** *Ртр.* **мрак, мрака, мра-**

ко́та, памро́ка

суфікс – *грам.* **приро́сток, -тка**

сухар, сухарик – *Прт.* **о́сух, -а; осу́шок, -шка** *(хліб)*

сухенький – *зменш.* **сухі́цькій, -ка, -кє;** ~ ке сіно – **сухі́цькє сьі́но**

сухий – **ху́дий;** *Ртр.* **сухе́ряк**

сухіше – *присл.* **сук(х)ше**

сухожилля – *анат.* **жы́льник**

сухоцвіт болотяний – *бот.* **суше-ни́ця, -і**

суцвіття – **1.** *ж. Прт.* **кыти́ця, -і** *(вівса, проса);* **2.** *ч. Врх.* **ко́тю(я)х** *(верби)*

сучий – **пе́сьій, пся, псє;** ~ ча кров! – **пся крев!** *(пол. лайка)*

сучасний – **новожытний;** *пол.* **ново-че́сний;** ~ будинок – **ново-че́сний дим**

сучки – *с. невідм.* **су́ча**

сучкуватий – **сука́тий;** *Врх.* **ґорґо-ля́стий;** ***на́шы со́сны были кырта́вы і сука́ты***

сушарка – *Прт.* **су́шня, -і** *(для фруктів)*

сушіння – **сушы́ня**

схаменутися – **оба́чыти-ся, опа-мя́тати-ся;** вчасно ~ увся – **на́час оба́чыв-ся**

схвильований = **розчуле́ний;** всі люди були ~ ні – **вшы́ткы люде были розчуле́ны**

схема – *ч. нім.* **схє́мат, -у**

схизма – *ч. церк.* **ро́зкол, -у**

схизматик – *церк.* **розко́льник**

схил – **збіч,** *род.* **збо́чы;** *мн.* **з(у)бо́чя;** *ж.* **шка́рпа, -ы** *(скат пагорба)*

схилистий – **збочы́стий**

схилити, схиляти – **схыли́ти, схы-ля́ти, -лю, -ли́ш;** ~ голову – **схыли́ти глову**

схильність – **схы́льніст, -но́сти;** *ч.* **хыст, -у;** *пол.* **дриґ** *(до чогось);* ***він ма дри́ґ!*** *(прик.)*

східний – **всхі́дний**

схований – **скры́тий;** *тж.* захова-ний; ~ на думка – **скры́тий помы́сел**

схованка – **1. криі́вка, хова́нка, -ы;** *Прт.* **укры́вка, -ы; 2.** *мн.* **хова́нкы** *(дит. гра)*

сховати – **попрята́ти, спрята́ти, -ам, -аш;** *рідк. Ртр.* **тохма́ти**

сховатися – **скры́ти-ся;** *Врх.* **пок-ры́ти ся;** ~ у кущах – **скры́ти-ся в кряках**

сховище – *ч. нім.* **бу́нкєр, -кра** *(бетоноване); рідк. ж.* **хамо-ро́да, -ы**

сходи – *мн.* **схо́ды,** *мал.* **схі́дцьі, -ів;** металеві ~ **метальо́вы схо́ды**

сходити – **зброди́ти, -джу, -ди́ш** *(залишити сліди)*

сходка – *ч.* **збір,** *род.* **збо́ру**

схожість – **поди́бніст, -но́сти** *(зовнішня)*

схопити – *див.* піймати

схрестити, схрещувати – **скрес-ти́ти, -счу, -сти́ш; скрижува́ти, -у́ю, -у́єш**

схрещений – **скрестче́ний**

схуднути – **пода́ти-ся; спляснути, -ну, -неш**

сюди – *присл.* **ту, гев, ова́ди, она́ди, сяди́;** *Врх.* **са́ди;** *Прт.* **гева́ди;** ***про́шу тя, под гев!***

сюди-туди – *присл.* **сю́дри-ту́дри;**

***а я собі сюдри–тудри, помедже горами** (піс.)*

сягати – **сьгати, -ам, -аш;** ***західна граница Лемківшчыни сьгат рікы Попрад***

сяйво – *Врх.* **заря;** ***заря – промени од сонця або луна з пожару***

сякати – **смаркати-ся** *(носа)*

сякий-такий – **сякій-такій, -ка, -кє**

сяк-так – *присл.* **сяко-тако**

сяяти – **променіти**

сьогодні – **гнеска(и); г(д)нес;** *книж.* **днесь, несь;** *Врх.* **днески, днеська(и);** *Ргр.* **днеска, не(и)ска;** *Стб.* **г(ґ)несь, гнусь;** *ЗП.* **днись, ныні;** ***я юж ся до тебе гнескы не рыхтую** (піс.);* ***вчерам пряла пачесонькы, а днес пряду клоча** (піс.)*

сьогоднішній – **гнешній, -ня, -нє;** *Прт.* **днешній;** ~ день – **гнешній ден**

сьомий – *числ.* **семий, -мого**

сьомі – *мн. числ.* **семы**

сьорбати, сьорбнути – **хлипати, -ам, -аш; хлипнути, -ну, -неш;** *Прт. ЗП.* **сербати, -ам, -аш;** ~ суп – **хлипати зупу**

Т

та – *займ.* **тота (той, тий, тоту, том), нона, сеса;** *див.* ця

табір – *нім.* **ляґер, -ґра;** *пол.* **обоз, -у;** ***вязнями ляґру Явожно были 3 853 особы***

таборовий – **ляґерний, обозовий;** ~ номер – **ляґерний нумер**

таблетка – *див.* пілюля

таблиця – *див.* вивіска

табло – *ч.* **шчыт** *(рекламний, спортивний)*

табуретка – *ч. фр.* **табо(у)рет, -у**

таємниця – *ч. нім.* **секрет, -у; таі(й)на, -ы**

таємно – *присл.* **тайно(і), по-крийому;** *Прт.* **шыто-крыто;** *тж.* тайкома

таз, тазик – *див.* мильниця

таїти – **таіти (таю, таіш, таіт; таіме, таіте, таят)**

тайм – *спорт.* **час, -у**

тайм-аут – **1.** *спорт.* **поза гром; 2.** *ж. перен. нім.* **павза, -ы**

тайник – **схрон, -у;** *с.* **схрониско**

так – *присл.* **гей, є, но**

таки, все таки – *спол.* **тако, такой**

такий – **такій, -ка, -кє (такого); таковий;** хто це ~? **што то за єден?**

таким чином – **такто**

такі – *мн.* **такы, такых, такыма**

такісінький – **такісьіцькій, -ка, -кє**

також – *спол.* **тиж, тіж, тіжек; такой, тоже;** *пол.* **ораз**

такса – *ж. фін.* **оцынка, -ы**

таксі – *ж.* **таксівка, -ы**

так собі – *див.* нічого собі

такт – *с.* **одчутя** *(почуття міри)*

талановитий – *пол.* **здольний**

талант – *ж.* **доля, -і; талан, -у;** *невідм.* **шчесьтя;** *нім.* **талент, -у;** *тж.* хист

талія – *ч. одн. анат.* **пас, стан, -у;** тонка ~ **тонькій стан**

талон – *ЛШМ.* **листок**

там – *присл.* **ге(ы)н; тади, тамади, тамале, тамаль;** *Врх.* **ганде, нуди, нудий, тама(о)к, тамусь;**

Прт. **тамось;** *ЗП.* **онде, тамкы;** ***пішов ген, на край села***

тамтой – **тамтот, тамта, тамто; тамтого;** *мн.* **тамты, тамтых**

танець – **1.** *заг. нім.* **тан, -у; танец, -ньцю; танок, -нку;** *мн.* **таньці;** *рідк.* **пляс, -у;** *розм.* **гоцкы; 2. жыдек** *(з поклонами);* **3. обертан, обертак(с); обертаний, потрясаний, -ного;** *Врх.* **выводжений; потряска, -ы** *(в колі);* **4.** *Врх.* **оберок, -рка** *(у протилежному напрямку)*

танк – *війс. нім.* **панцерник;** *пол.* **човґ, -у;** важкий ~ **тяжкій човґ**

танути, розтавати – **таяти, одтавати** *(про сніг); тж.* розтопитися

танцювальний – **танечний**

танцювати – **гуляти, -ям, -яш; балювати, -юю, -юєш; таньчыти, -чу, -чыш; плясати, -яшу, -яшеш; *старий хце спати, а молодий – гуляти*** *(прик.)*

танцюрист, танцюристка – **танечник; танечниця, -і;** *нім.* **танцер, -я; танцерка, -ы;** *Врх.* **таньцовидло;** *Рґр.* **таньцух, таньцушка**

тапочки – *мн. пол.* **капці;** *нім.* **пантофлі, -ів;** *угор.* **папуці, папучы** *(хатні туфлі)*

тапчан – *с. угор.* **прі(и)ча, -ы;** *Рґр.* **вырок, прыча, прычка, постылка** *(дер. поміст)*

тарган чорний – *зоол.* **жыдик;** *пол.* **каралюх;** *Врх.* **кабаля, ковшак, коза(я)к, козачок, кракоч, мандж(з)ак, мончур, пла(е)щак, попик, сука;** *тж.* листоїд, прусак

тариф – *ж. фр. фін.* – **ставка, -ы** *(розмір оплати)*

тарілка – **миска, -ы,** *ч.* **таре(і)ль, -я; тарелик;** *нім.* **талір;** *угор.* **танір, танірик;** *нім.* **рондель, -для; сподок** *(підставка); мал. Врх.* **мися, мисятко;** *вел. Прт.* **помисок, -ска;** мілка ~ **плиткій таріль; *тарелик зо сден, а мисочкы зо два*** *(піс.)*

тарілка-рефлектор – *пол.* **умбра, -ы** *(на лампі)*

татарин, татарка – **Татар, -я; Татаринка, -ы**

татарський – **татарскій, -ка, -кє;** ~ полон – **татарска неволя**

татусьо – *зменш.* **нянюсьо, -ся**

тахта – *див.* диван

тачка – *ч.* **возо(и)к, -зка;** *мн.* **тачкы, -чок;** *угор.* **теліга, -ы; *возок тягли руками***

тварина – **жывина, зьвірина, німина, -ы; быдля, -ти; *а жывина дома рычыт*** *(піс.);* ***бідна німина не повіст*** *(прик.)*

тваринний – **жывотний, быдлячий, зьвіринний**

твердження – **тверджыня**

твердий – **коравий;** *пол.* **штивний;** *нім.* **фест; тукший** *(більш);* **потвердий** *(дуже)*

твердісінький – *зменш.* **твердисьіцькій, -ка, -кє**

твердуватий – **твердавий**

тверезий – **терезбий, розсудний; *што в терезбого в голові, в пияного – на языці*** *(прик.)*

тверезо – *присл.* **терезбо, потерезбому;** *Прт.* **натрезво;** ***розсудиме тото по-терезбому***

твій – *займ.* **твій (твойого/твого, твойому/твому, твоє, твоїм, на твоїм)**

творець – **творец, -рця**

творити біду – *Пвн.* **куяргіти**

творіння – **створі(и)ня, творіня;** ***кін быв уважани за мудре створіня***

творчість – **творчи(і)ст, -чости**

театр – *нім.* **театер, -тру;** оперний ~ **театер оперы**

теж – *див.* також

тезко – **тезник;** *Врх.* **єдноіменнік**

текти – **течы, цюрити, цюрч(к)ати** *(рідина)*

телебачення – *ж.* **телєвізи(і)я, -ии**

телеграма – **депеша, -ы;** *ч. нім.* **телєграм, -ы;** послати ~ му – **надати депешу**

телеграф – *нім.* **телєграф, -у**

телепень – *див.* дурень

телефон – *нім.* **телєфон, -у**

телефоніст – *нім.* **телєфоніста, -ы**

телефонний – **телєфонічний;** ~ на розмова – **телєфонічна бесьіда**

телиця, теличка – **ялівка, -ы; ялівча, -ати**

теліпатися – **бомбати-ся;** *тж. гойдатися*

теля – *ж. дит.* **миня, -і;** *ЗП.* **тиля**

тема – *ч. нім.* **темат, -у;** ~ лекції – **темат отчыту**

темнісінький – *зменш.* **темнісьіцькій, -ка, -кє**

темніти – *див.* сутеніти

темносиній – **ґранатовий;** ~ костюм – **ґранатове убраня**

темп – *італ.нім.* **темпо;** *тж.* час

температура – **1.** *мед.* **горячка, -ы; 2.** *спец.* **теплота, -ы;** він має високу ~ ру – **ма высоку горячку**

температурити – *мед.* **горячкувати, -ую, -уєш**

темрява – **т(ц)ьма, -ы;** *Ртр.* **цмота, тма, нора;** ***на двори ся зробила цьма***

тенор – *нім.* **тенориста, -ы** *(співак)*

теологія – **теольоґія, -ии**

тепер – *присл.* **тераз;** *пол.* **допіро(у);** *Врх. Ртр.* **теразкы, теперкы;** ***я го тераз не хцу, возму собі, де хцу*** *(піс.)*

теперісінько – *присл.* **тепери(і)цько**

теперішній – **гнешній, -ня, -нє;** *грам. Хрщ.* **теражній;** *тж.* нинішній

теплий – **літній, -ня, -нє** *(вода)*

теплиця – **парило, парник; теплярня, -і** *(засклене приміщення)*

теплісінький – **теплісьіцькій, -ка, -кє**

терези – *див.* ваги

терен колючий – *бот. мн.* **теркы, -рок; терн, -у;** *ж.* **тернина, -ы;** *с.* **терня, -і;** *Врх.* **дерен, тернявка;** *Ртр.* **дерачына, терен, терник, терня, терняк;** ***зродили-ся теркы за горами*** *(піс.)*

територія – *ч.* **терен, -у; земля, -і**

терликати – **пілікати, -ам, -аш;** *в знач.* погано грати

терлиця – **гладниця, ламаниця, мядлиця, -і;** *Врх.* **гладжениця,**

терлиця; *БГ.* важельниця *(для обробки конопель і льону)*

терміновий – **сьпішний, неодкладний;** *тж.* негайний

терміново – *присл.* **вочымлїню;** *Прт.* **напочеканю;** потрібно відповісти ~ **треба одповісти вочымлїню**

термінологія – *спец.* **термінольогія, -иі**

термометр – *див.* градусник

термосити – **тырмосити, -ошу, -осиш**

терпимий – **зносний;** *тж.* стерпний; ~ мі умови – **зносны варункы**

терпіння – **1. терпїня;** *ж.* **терпеливіст, -вости;** *нім.* **толєранція, -иі;** *ч.* **терпец, -пця;** *Врх.* **потерпльїня; 2. не терпит ся;** *тж.* терпець; закінчилося моє ~ ! **ся урвав мій терпец!**

терпіти – *рідк.* **пацити, -цам, -цаш; толєрувати, -ую, -уєш**

терпкий – **терпкій, -ка, -кє;** *мн.* **терпкы**

терпкуватий – **терпкавий** *(на смак)*

терпнути – *див.* німіти

терпуг – *див.* напилок

терти – **гладити, -джу, -диш; чухати, -ам, -аш** *(картоплю, льон);* ***галушкы варят з чуханих компєрів***

тертка – *госп.* **терка;** *нім.* **райбачка, -ы;** *с. Врх. Ргр.* **терло, терлечко**

тесак – **сыкач**

тесляр – **тесля, -і**

теслярський – **теслярскій, -ка, -кє**

тесть – **тес(т)ць, -ця** *(батько дружини)*

тетерев звичайний – *зоол.* **готур, -я; готиш;** *Врх.* **мартївник, мартївничка;** *тж.* глухар

технік – *нім.* **технікєр, -я**

течія – **1.** *ч. заг.* **плын, ток, -у; 2.** *Прт.* **быстрина, -ы** *(швидка);* ~ річки – **ток рікы**

теща – **тест(ц)ьова, -вой** *(мати дружини)*

ти – *займ.* **ты *(ты підеш?);* ти *(я ти дам!);* тебе/тя, тобі/ти, тобом(в), на тобі; єс; *тримай-ся, дївчатко, покля тя не спросят*** *(піс.);* ти вже прийшов? ***- юж єс пришов?***

тигр – **тигєр, -гра; тигрис**

тиждень – **тыжден, -жня;** *ж.* **недїля, -і;** зустрінемося наступного ~ жня – **стрінеме-ся на другий тыжден**

тижневий – **тыжньовий**

тик – *нім. текст.* **дрелих, -у** *(тканина)*

тикати – **цикати, -ам, -аш**

тими – **тыма, тамтыма, тотыма; сима**

Тимофій – **Тимотей, -ея; Тима, -ы; Ти(о)мко**

тимчасовий – **хвильовий;** *пол.* **провізоричний**

тимчасово – *присл.* **в тот момент, хвильово, часово;** магазин ~ закритий – **склеп єст хвильово замкненний**

тин – *див.* пліт

тинівка бура – *зоол.* **буріник, покропивник;** *Врх.* **вітик, коперняк, копри(і)вник;** *рідк.*

півчортяк; *тж.* вільшанка

тинятися – **ляндати-ся, поневіряти-ся, слоняти-ся, турати-ся**

тираж – *друк.* **наклад, -у** *(видання книжки)*

тире – *грам.* **павза, -зы**

тирса – **трачовина, різовина, -ы;** *мн. Врх.* **пиловины, різови(і)ны; різовиня, тротовина;** *Рґр.* **пиловина(я), троты;** *мн. Прт.* **опилкы, -лок; трачыня;** *ЗП.* **пилник, терпуга**

тирчати – *Врх.* **дырчати** *(про птахів)*

тис – *ж.бот. Врх.* **тисина**

тиски слюсарні – *ч. техн. нім.* **ш(сь)рюбстак**

тиснений – **давлений;** ~ сік – **давлений сок** *(малины)*

тиснути – **давити, -влю, -виш; стискати, -ам, -аш; дусити (душу, дусиш, дусит; дусиме, дусите, дусят);** *Прт.* **тлочыти, -чу, -чыш;** *тж.* гнобити; ***він мя стискав і притискав до себе*** *(піс.)*

тисяча – *числ.* **тісьяча, -ы**

тисячний – **тісячний**

Тит – **Тіт, Титко**

титар – *церк.* **церковний староста, -ного ...ты**

титр – **напис, -у** *(в кіно, телефільмі)*

тиф – *мед.* **тифус, -у;** *Врх.* **вітрова глушка** *(легкий)*

тихенько – *присл.* **тихіц(с)ько**

тихесенький – *зменш.* **тихіц(с)ькій,** *поет.* **тихойкій, -ка, -кє;** *тж.* тихісінький

тихий – **тихій, -ха, -хє;** *мн.* **тихы;** ~ вечір – **тихій вечер**

Тихий океан – **Пацифік, -у**

тихіше – *присл.* **тик(х)ше;** кажи ~ **повідай тикше**

тихо – *присл.* **потихы;** *пол.* **цьіхо**

тичка – *ч.* **патык; ти(ы)ка, -ы** *(для гороху, квасолі)*

ті – *мн.* **тоты (тых, тым, тыма); тамты, тьї, ноны;** ***хоц бы тоты горы спадали*** *(піс.)*

тік – *с.* **боіско**

тікати – **1. бігати** *(про тварин);* **2. в(ф)тікати, -ам, -аш** *(від когось);* ***як корова бігат, то єй треба вести до буяка***

тіло – *ж. книж.* **плоть, -ти**

тільки – **лем; тилько, тільо;** *зменш.* **тицьо, тицько;** *Врх.* **іно, йно;** *тж.* лише

тільки що – **допіру(о), доперва(о);** *Врх.* **допір;** ***допіро-м ту пришла, допіро-м си сьіла*** *(піс.)*

тільна – **т(і)ювна** *(корова)*

тім'я – *ж. анат. ж.* **темениця, тімяниця, -і;** *Врх.* **потьімя;** *Рґр.* **кімя, кімня;** *зменш.* **тімятко**

тінь – **тін, – ы; тінок, -нка;** ***він ся боіт власной тіни*** *(прик.)*

тіпати – **гл(в)адити, -джу, -диш;** ~ льон – **гладити лен**

тісно – *присл.* **к(т)існо;** ~ пригорнутися – **кісно притулити-ся**

тіснота – **тісьнява, -ы;** жити в ~ ті – **жыти в тісьняві**

тіста залишок – *БГ.* **квас** *(з якого пекли хліб)*

тістечко – *див.* печиво

тісто – *заг. кул.* **к(т)істо**

тітка – **1. тета, -ы;** *пол.* **цьотка,**

цьоця; *Врх.* **тютка;** *Стб.* **ту(о)тка** *(сестра матері);* **2. стриянка, уйчына, -ы** *(сестра батька)*

тітчин – **тетин**

тічка – *біол.* **гі(о)н;** *мн.* **гоны; гонити-ся;** *Рґр.* **гнати ся, мурліти ся, сьціґати ся, цапити ся, одгонити ся** *(вівця, коза)*

тішитися – **радувати-ся; т(ц)ішыти-ся;** ***тішу-ся, же зме вільны***

тканина – **1.** *заг. текст.* **материя, -иі; 2. альпаґ(к)а, -ы; ба(о)стон, -у** *(вовняна, якісна);* **3.** *ч.* **баре(и)ж** *(тонка вовняна);* **4. баркан** *(товста вовняна);* **5.** *нім.* **баті(ы)ст, -у** *(шовкова);* **6. выбиванка, выбійка, -ы** *(з набивним візерунком);* **7. гунянка, -ы** *(сукно для гуні);* **8.** *нім.* **дреліх(к), -у** *(груба бавовняна);* **9.** *фр.* **зефір, -у** *(тонка бавовняна);* **10.** *ч.* **канафас, -у** *(для перин);* **11. картата ~** *(«в клітинку»);* **12.** *ч.* **мадрас, попелін, -у** *(напівшовкова);* **13. маркізета, -ы** *(тонка шовкова);* **14.** *фр.* **перкаль, -я** *(тонка бавовняна);* **15. серпянка, -ы** *(легка прозора);* **16.** *ч.* *нім.* **цайґ(к), -у** *(бавовняна)*

ткацький – **ткацкій, -ка, -кє**

тобі – *займ.* **ти, тобі;** ***я ти дам!***

товар дрібний – **выріб, -робу;** *нім.* **крам, -у;** продуктові ~ **спожывчы выроби;** ***якій пан, такій крам*** *(прик.)*

товариство – **1. паньство, панцтво; 2.** *торг.* **спілка, -ы;** *нім.* **компанія, -иі**

товариш, товаришка – *пол.* **колєґа, колєжанка, -ы;** *угор.* **пайташ, пайташка, цымбор, цымбора;** *тж.* приятель; ***колєґы познают-ся в біді*** *(прик.);* ***ой, цымборе, цымборику, ци маєш сорочку?*** *(піс.)*

товарний – **товаровий;** ~ на станція – **товарова стация**

товкти – **бухати, -ам, -аш; товчы, потовчы, стовчы, -чу, -чеш; лупа(и)ти, -плю, -пиш; гаратати, -чу,-чеш** *(дуже);* ***згаратав- єм го на квасне ябко***

товстенний – **груб, грубезний, товстезний** *(дуже)*

товстий, товстун – **грубас, грубий, выпасений, спасений, тугий;** *пол.* **тенґій, -ґа, -ґє; тлустий;** *Рґр.* **тучний** *(про людину);* дуже ~ чоловік – **барз спасений хлоп**

товстіти – **грубнути, -ну, -неш**

товсто – *присл.* **грубо;** хліб, нарізаний ~ тими скибками – **грубо накраяний хліб**

товчок – *ж. госп.* **кыянка, -ы** *(дер.); мет. Рґр.* **ступір, товк, таран** *(для маку, олії у ступі)*

товщина – **грубість, -бости**

тоді – *присл.* **в(х)товды, те(о)ды; тов(г)ды; в тот час, тым часом;** *Прт.* **на тотчас;** *тж.* отоді; ***втовды было не так, як тераз***

тодішній – **товдышній, -ня, -нє;** *мн.* **товдышні;** ***з товдышніх***

мешканьців не лишыло-ся никого

той – *займ.* **тот (того, тому, тот, тым, на тому); нон;** *мн.* **тоты;** *пол.* **тен;** *тж.* отой, цей; ***але тот горбочок – гамувати мушу*** *(піс.)*

толерантний – **терпимий** *(до чужих думок і вірувань)*

толерантність – *нім.* **толєранци(і)я, -ии** *(терпимість)*

толк – *див.* смисл

толока – **1.** *ч. заг. Врх.* **тлі(о)к; обліг, переліг; 2.** *ч. Хрщ. Прт.* **одомаш, -у** *(з частуванням)*

толочіння – **толочыня**

толь – *див.* руберої́д

томат – *бот.* **помідор, -я;** *ж. рідк. угор.* **парадічка;** ~ ний сік – **помідоровий сок**

тому що – *спол.* **бо (бо-с, бо єс; бо зме, бо сте); же (же-с, же єс; же зме, же сте); для того же; зато, прото, того што, што;** *пол.* **прецыіж;** *чес. Врх.* **поневаж(ч)**

тоненький – **тоніцький; тонісьій, -ся, -сє;** *поет.* **тонейкій, -ка, -кє;** *тж.* тонесенький; ***вгынай древко, зак тоніцькє – вчый дітину, зак мацыіцькє*** *(прик.)*

тоненько – *присл.* **тоніцько, тонісьо**

тонкий – **тонькій, -ка, -кє;** *мн.* **тоньки;** ~ ка талія – **тонькій стан**

тонше – *присл.* **тоньше**

топірець весільний – **топорик;** *ж. нім.* **барта, бартка, -ы; цюпага, -ы;** *Ргр.* **чеканик**

тополя – *бот.* **1.** *нім. Врх.* **папля** *(крислата);* **2.** *Врх.* **сипика, теліпан** *(біла)*

топорище – **топориско;** ~ для сокири – **топориско до секыри**

топтати – **1. доптати, -пчу, -пчеш; талувати, -ую, -уєш** *(ногами);* **2. толочыти, -чу, -чыш** *(траву, посіви)*

торба – **1.** *мн.* **бе(и)сагы** *(перекидна);* **2.** *Прт.* **дзюбинка, -ы** *(зі шкіри);* **3.** *рум.* **тайстра, -ы;** *ЛШМ.* **хлєбник** *(для харчів)*

торець – *італ.* **торец, -рця** *(поперечна грань предмета)*

торгівець, торговка – **1.** *заг. нім.* **гандляр; крамар, -я; гандлярка, крамарка, -ы; 2. овочар, -я** *(фруктами);* **3. скупяр** *(який скуповує);* **4. соляр** *(сіллю);* ***на ярмаку найбільшы хосен мали гандляре***

торгівля – **1.** *ч. нім.* **га(е)ндель, -длю; 2. пропінация, -ии** *(спиртними напоями)*

торговельний – **гандльовий;** ~ технікум – **гандльовий колєдж**

торгувати – **гандлювати, -юю, -юєш**

торгуватися = *Врх.* **покупчыти ся**

торік – **в(г)лони**

торішній – **тогорічний;** *Врх.* **лінский;** *Прт.* **в(л)іньский, -ка, -ке; тамторічний, -на, -не;** шукає ~ нього снігу – **глядат ліньского сьнігу**

торкати, торкнути – **ді(о)тхнути, -ну, -неш;** *Врх.* **тыркнути, трутити;** *ЗП.* **дотыкати ся** *(до чогось)*

тормозити – **гамувати, -ую, -уєш**

торохтіти – **тыркотіти, -очу, -очеш; тырчати, -чу, -чыш;** *Врх.* **тыркати, торкотати** *(говорити пусте);* ***баба тырчыт, сама не зна о чым***

торочки – *мн.* **стрямбы, цундры, -ів** *(у лахмітті); тж.* бахрома

торфовище – *Прт.* **торфовиско, -а**

тост – *ж. англ.* **здравиця, -і**

точило – *ч. БГ.* **брус** *(кам.)*

точити – **точыти, выточыти, -чу, -чыш** *(про дерево)*

точний – **докладний, пунктуальний, справний;** ~ на організація – **справна органiзация**

точність – **докладніст, справніст, -ности**

точно – *присл.* **докладно(і), пунктуально(і)**

трава – **1.** *заг.* **паша, -ы** *(на пасовиську);* **2. зыіля** *(лікарська);* **3.** *БГ.* **команиця** *(багаторічна);* **4.** *бот.* **кустриця, -і** *(гірська);* **5.** *БГ.* **мурава** *(над річкою);* **6. отава, -ы** *(другий покос);* **7. паренина, -ы** *(січена, полита окропом, для свиней);* **8.** *Врх.* **травище** *(стара некошена);* ***і я піду за вами, накошу вам отавы*** *(піс.)*

травень – **май, -я;** *рідк.* **мур** *(місяць)*

травлення – **травліня**

травма – *мед.* **рана, -ы**

травневий – **майовий**

трагедія – *с.* **нешчесьтя; траґедия(і)я, -иі**

традиція – *ч.* **звычай, -ю;** *мн.* **звычаі**

трактор – *техн.* **тягач**

трамбувати – *Врх.* **натрепати;** ***натрепали зме сына до боіска***

трамвай – *техн.* **транвай, -аю**

трамплін – *ж. спорт. пол.* **скочня, -і;** лижний ~ **нартярска скочня**

трансляція – *рад.* **передача, -ы;** *с.* **предаваня**

транспорт – **траншпорт, -у**

транспортир – *спец.* **кутомір, -у**

трапитися, траплятися – **стати-ся, трафити-ся; трафляти-ся;** *Прт.* **выдаритися, выдарятися, -тся;** ***выдарив ся мі єден трафунок***

тратити – **марнувати, змарнувати, -ую, -уєш;** ***в часы жнив не мож было марнувати жадного дня***

траур – *ж.* **жалоба, скорбота, -ы**

траурний – **жалобний;** ~ на процесія – **жалобний похід**

трафарет – *спец.* **взорник**

треба – *скор. невідм.* **тра(е);** ***не тре было моє дзєвча, ой, рушати*** *(піс.)*

трембіта – *муз.* **труба, -ы;** *Ргр.* **тромба** *(з кори вільхи)*

тремтіння – *пол.* **дрешч, -у;** *тж.* дрож

тремтіти – *Врх.* **трепати ся, трепотати; шляпити, шлятати;** ***на осицы листя ся треплют***

тренований – **битий, цьвіченый;** ***він ма бите око!*** *(прик.)*

тренування – **1.** *війс. груб.* **муштра, -ы; 2.** *нім.* **цьвічыня;** щоденне ~ **цьвічыня про штоден**

тренуватися – *див.* вправлятися

трефа – *ч.* **жыр, -у** *(в картах)*

три – *числ. книж.* **три́(о)є (трйох, трйо́м, трйо́ма);** ***три́є царі́, де іде́те?*** *(колядка)*

трибунал – *юр. іст.* **суд, -у**

тривалий – **трева́лий;** *Врх.* **тырва́л(ч)ий;** *Стб.* **трва́лий**

тривалість – **трева́ліст, -ло́сти**

тривати – **трева́ти;** *в знач.* продовжувати

тривкий – *див.* міцний

тривога – *ч. нім.* **а́лярм, -у; неспо́кій;** *Прт.* **трево́га, -ы;** пожежна ~ **пожа́рний а́лярм**

тривожний – *нім.* **алярмо́вий**

тридцятий – *числ.* **тридце́тий**

тридцятиріччя – **тридцетолі́тя**

тридцятка – **тридце́тка, -ы**

тридцять – **три́дцет, три́цет, -тьох; три де́сьят; півко́пы** *(міра);* ~ снопів, яєць – **півко́пы**

тридцять один – **три́дцет є́ден, є́ден три́дцет**

три крапки – *грам.* **вельокро́пкы**

трикутник – **ку́тник;** *нім.* **ві́нкєль, -кля;** *тж.* косинець

тримайся! – *нак.* **ма́й-ся!** *(побажання)*

тринадцятка – *числ.* **трина́стка, -ы**

тринадцятий – **трина́стий, тринадце́тий**

тринадцять – *числ.* **трина́дцет, -тьох;** ***повіда́ют, же трина́дцет – нешчесли́ве чысло́***

тринога зал. – *рідк.* **дина́рка, -ы** *(для вогнища)*

трисвічник – *Врх.* **поста́вник, ста́вник**

триста – *числ.* **три́ста; три сто**

тритон – *зоол. Врх.* **студе́ньчык**

Трійця – *мн. рел.* **Зеле́ни Сьва́та, -них ...вят; Руса́ля;** *(весняне дохристиянське свято); тж.* П'ятидесятниця, Тріада

тріпати – **трепа́ти, -плю, -плеш** *(килим)*

тріпачка – **трепа́чка, -ы** *(для вибивання пилу)*

тріппер – *мед.* **збур, -ру**

тріск – *Врх.* **праск;** *в знач.* ляскання батогом

тріска – *мн.* **смолі́вкы, смоля́кы;** *одн.* **трі́(и)ска, шча́мба, -ы; шчыпа, шчыпка, -пок;** *рідк.* **шча́мбара, шчамба́рка;** *Врх.* **ска́лка, ска́ля; шки́(е)пы, ща́мба(я);** *Ргр.* **скі́па, скі́пка** *(сухі, з ялин, смерек);* ***шчы́пы ся склада́ло під припе́цком***

тріскати, тріснути – **1.** *заг.* **пенка́ти, пенкну́ти; пука́ти, пукну́ти; 2.** *Врх.* **пырска́ти, пырсну́ти** *(про зерно);* ***бо мі се́рце мо́є з жа́лю пу́кне*** *(піс.)*

тріскачка – **калата́лка, клепа́чка, тарахка́вка, -ы** *(дит. забавка); ч. Врх.* **дада́кач;** *с. Прт.* **рабка́йло, -а;** *тж.* деренчало; ***калата́лкы роби́ли ма́йстры з Кунко́вой***

тріснутий – **пенкне́ний, пукне́ний;** ~ горщик – **пенкне́ний го́рнец**

тріщати – *Врх.* **лабка́ти, праска́ти** *(про лелеку)*

тріщина – **пле́на, пропукли́на, пукли́на, -ы;** *Врх.* **скабо́рща, шкабо́ра;** *тж.* щілина

тромб – *мед.* **згусток, -тка;** кровяний ~ **згусток кырви**

тростина – *див.* очерет

тротуар – **хі(о)дник;** *слов.* **пішничок;** *Врх.* **пішник**

трохи – *присл.* **кус, дакус, покус;** *Врх.* **да-кус, капку, троха;** ***бабы сыли дакус побесыдувати***

трошечки – *присл.* **кусьіцьок;** *Врх.* **кусьцьіцьок, кусьціцька, покусьіцька**

трошки – *присл.* **кусцьок, кусісьі;** *Прт.* **дрібок, -бка;** *тж.* трішки

троянда – *бот.* **ружа, рож(з)а, -ы;** ***ружа, дівча, ружа, покля не маш мужа*** *(пic.). тж.* роза

труба, трубка – **1.** *заг. техн. нім.* **рура, рурка, -ы; провід, -воду;** *Пвн.* **дуда;** *ЗП.* **цівка; 2.** *нім.* **рынва, -ы, рынов** *(водостічна);* **3. слухавка, -ы** *(телефонна);* **4. тутка, -ы** *(цигаркова);* **5.** *ч.* **цибух** *(від люльки);* **6.** *ч. нім.* **штуцер** *(коротка, з різьбою);* вихлопна ~ **выдыхова рура**

трубити – **трубіти, -блю, -биш** *(грати на трубі)*

трубопровід – *техн.* **руротяг, -у;** газовий ~ **руротяг плину**

трудівник – **трудар, -я**

трудність – **труднiст, -ности;** *тж.* труднощі

труїти – **трути (трую, труіш, труіт; труіме, труіте, труят)** *(мишей)*

труна – **трумна(о), трунва, -ы;** *книж.* **гроб, -у;** *тж.* домовина; ***за роботу трумны ся не плативо***

трупа – *мист.* **група, -ы** *(театральна)*

труси жін. – *мн.* **будіґове, будікы** *(довгі)*

труси чол. – *мн.* **плавкы, -ів; споденкы, -нок**

трусити – **трясти, -су, -сеш;** ~ яблука – **трясти ябка**

трут – *ж.* **вакєлия, -иі** *(висушене дерево)*

трутень – *зоол.* **трут;** *Верх.* **бинч, тринд, труд(ц);** *перен.* ледар

трухлявий – **збаршніт(л)ий, збутв(н)ілий, порохна(я)вий, спорохнявілий, трухлявий;** *Врх.* **жаравий** *(дерево)*

трясовина – *див.* болото

трясогузка – *зоол.* **кивайло; кывай-дупа, -ы;** *Врх.* **пастырка, пастушка, плискавка; трясидупка, трясідупа;** *тж.* плиска

трясти – **те(ы)рмосити, -ошу, -осиш; дырґати** *(під час їзди);* *Врх.* **рапотати, стрепотати;** *Прт.* **дрындати, -ам, -аш;** ***довго тырмосив го, жебы ся обудив***

туалет – **выходок, -дка** *(у дворі);* *ж.* **тоалєта, -ы;** *нім.* **кльозет, -у;** *Рґр.* **правет, срач, тразет;** *Хрщ.* **заходок;** *ЗП.* **заход;** чоловічий ~ **мужеский выходок**

туберкульоз – *мн.* **сухоты, -ів;** *ж.* *Врх.* **суха хворіст;** *мн.* *Рґр.* **сухотины, тубера**

туберкульозник – **сухотник;** *Рґр.* **туберак**

тубус – *спец.* **трубка, -ы**

туга – *с.* **цніня, бануваня;** *ч.* **туск, -у**

тугий – **штивний** *(що не гнеться)*

тугіший – **туґший, штивніший**

туго – *присл.* **штивно(і)**

туди – *присл.* **тади, тамади, тамтади, тамадий;** *пол.* **гайнок;** *Врх.* **гевади, гынади; нуди, онуди; тадывай, тадываль, тамтуды;** *Хрщ.* **гевсади;** *тж.* отам; ***не ход тади, а лем сяди, бо тамади неє кади*** *(прик.)*

туди-сюди – *присл.* **тади-сяди, тынди-рынди**

тужити – **цнути-ся; банувати, банітувати, -ую, -уєш** *(за ким, за чим); ср/хр.* **туговати;** *Врх.* **тоскнути ся;** *Прт.* **внувати, -ам, -аш; *цне мі ся за тобом, мій Лемківскій краю!*** *(піс.)*

тужіння – **цніня**

туз – *фр.* **ас** *(карта)*

тулуб – *анат.* **1.** *нім.* **торсо; корпус, -у;** *пол. Стб.* **кадлуб, каді(о)б, кадобец** *(людини);* **2.** *ж.* **туша, тушка, -ы** *(тварини)*

туман – *див.* імла

тумбочка – *ч. нім.* **накаслик, нахткаслик;** *Хрщ.* **каслик** *(нічний столик біля ліжка)*

тупати, тупотіти – **дупкати, тіпати, -ам, -аш;** *БГ.* **цупкати;** *ЗП.* **дубоніти** *(ногами);* ***я мовила, же мій милий чоботами цупкат*** *(піс.)*

тупиця – *груб.* **больван, лобас;** *розм.* **те(у)пак,** *пол.* **туман;** *Хрщ.* **тумак** *(тупоголова людина)*

тупіт – **тупот, -у** *(ніг)*

тур – *ж. нім.* **рунда, -ы**

турбота – **опіка, -ы;** *с.* **страпліня, стараня;** *пол.* **троска, фатыґа, -ы;** *ЗП.* **закрута**

турбувати – **банту(о)вати, -ую, -уєш;** *пол.* **фатиґувати, -ую, -уєш** *(когось);* ***пребачте, же вас фатиґую!***

турбуватися – **опікувати-ся, старати-ся, трапити-ся; троскати-ся, трощыти-ся;** *Врх.* **суятити ся;** *тж.* непокоїтися

турецький – **турецкій, -ка, -кє**

Туреччина – **Турция, -иі**

туризм – *ж.* **туристика, -ы**

турист – *фр.* **туриста, -ы**

туристський – **туристскій, -ка, -кє**

турок, турчанка – **Турчын; Турке(ы)ня, -і**

тут – *присл.* **ту** *(до тварин);* **гев** *(до людини); рідк.* **туй;** *Врх.* **тука, тукай, туткаль, туток;** *Хрщ.* **адє, ат де є;** *ЗП.* **оде;** *тж.* отут; ти тут? **ту-с? *ту мня болит, ту мня коле, ту мня не рушайте*** *(прик.)*

тутешній – **тутейший**

турнір – *спорт. нім.* **турней;** ~ з баскетболу – **кошыкарскій турней**

турун – *див.* жужелиця

турухтан – *зоол. Врх.* **мокляк**

туфлі – *мн.* **1. капці;** *фр.* **пантофлі;** *угор.* **папучы;** *Врх.* **папуцьі;** *ЗП.* **топанкы;** *(кімнатні, тапочки);* **2. лякєры** *(лаковані);* **3.** *нім.* **мешты** *(літні);* вона була взута в ~ **мала на ногах лякєры**

тухлий – **затухлий** *(яйце)*

туча – **«чорна хмара»**; *Врх.* **чорнява**

тюбик – *ж.* **туба, -ы**

тюльпан – *бот.* **тулiпан, -у**; рожевий ~ **ружовий тулiпан**

тюрма – *див.* в'язниця

тютюн – **1.** *заг. угор.* **дуган, -у; дуганец, -нця**; *нiм.* **табак, -ы**; *рiдк.* **тытонь, фабрика, -ы**; *Ргр.* **тютюн, тiтiн**; **2.** *угор.* **бага, багов**; *пол.* **примка, -ы** *(для жування)*; **3.** *нiм.* **бак(г)ун, -у; баловец, -вця** *(низької якостi)*; **4.** *пол.* **табака, -ы** *(нюхальний)*

тяга – *с. техн.* **тягло**; гальмiвна ~ **гамульове тягло**

тяганина – **торганина, -ы**; одна ~ **єдна торганина**

тягар – **1.** *ж.* **терг(х)оба, тягоба, -ы** *(дуже важкий)*; **2.** *ЗП.* **тяжарик** *(невеликий)*

тягач – *техн.* **тягник**

тягнути, тягти – **1. тягати, -гну, -гнеш** *(щось)*; **2. шпанувати, -ую, -уєш**; *тж* волокти

тяговий – *мех.* **тягловий**

тьмяний – *Врх.* **тмосивий, темносивий**; *перен.* безбарвний

У

у – *прийм.* **в**; *рiдк.* **г, гво, во, х**; зустрiч у селi – **споткання в селы**; ***в рыбi ся находило двоякiй iнтерес***; ***в(г) лiсi легко ся дихало***

убивство – **заби(о)йство**; *ч. нiм.* **морд, -у; мордерство**

убивця – **забiйник**; *нiм.* **мордерця, -i**

убитий – **забитий, замордуваний**; ~ солдат – **забитий вояк**

убiр головний жiн. – *ж.* **хомелка, -ы**

убогий – **худобний**; *iм.* **бiдак** *(про людину)*

убогiсть – *див.* злиднi, нужда

убой – **зариз, -у** *(худоби)*

уборна – *див.* туалет

увага! – *слов.* **позi(и)р!** *Врх.* **позiрка!** *в знач.* будь уважний! ***на ярмаку – давай позiр!*** *(прик.)*

уважний – **пильний, позiрний**; *пол.* **бачний**

увесь – *займ.* **вшыток, вшытко (вшытка, вшыткє, вшыткого, вшыткыма)**

увечерi – *присл.* **вечером, вечерком, гвече(ы)р**

увiйти – **гво(и)йти (гвойду, гвойдеш, гвойде; гвойдеме, гвойдете, гвойдут), ввойти; вступити, -плю, -пиш; вкрочыти, -чу, -чыш**; *Врх.* **зыйти**; ***молоды гвошли до покою***

увiпхати, увiпхнути – **вопхати, -ам, -аш; вопхнути, -ну, -неш; вштурити, -рю, -риш**

увiрвати – **урвати (урву, урвеш, урве; урвеме, урвете, урвут)** *(щось у когось)*

увiчi – *присл.* **в-очы**; поглянути ~ **зазрити в-очы**

угледiти – **узрити, -рю, -риш**

углиб – *присл.* **вглуб**; *Врх.* **взглуб, внука**

угорець, угорка – **Мадяр, Венгр; Мадярка, Венгерка, -ы**

угорський – **мадярскiй, унгарскiй, -ка, -кє**; ***подме же мы,***

по́дме, з мадярско́го кра́ю *(піс.)*

Угорщина – **Мадя́ршчына, -ы; Ве́нґры, -ив; Гунґа́ри(і)я, -иі; У́гры**

удар – *нім.* **1.** *мед.* **шляґ(к)** *(сердечний, параліч); тж.* громом, струмом; **2.** *спорт. нім.* **ко́рнер, -у** *(кутовий, у футболі);* ***шляґ бы тя тра́фив!*** *(прокльон)*

удача – *с.* **поводжы́ня**

узбіччя – *присл.* **убо́чы, на обо́чы**

узгір'я кам'янисте – **бе́рдо(а);** *тж.* скеля

узлісся – *с.* **залі́сок, залі́ся**

удвох – **во́двох;** *рідк. Ртр.* **самодво́мі**

удень – *присл.* **вден;** *розм.* **гден;** ***не так вден, як вно́чы***

узда – *ч. Ртр. Хрщ.* **ка́нтар** *(част. упряжі);* ***лем бы си кони́чкы за ка́нтар води́ла*** *(піс.)*

уздовж – *присл.* **до́лом; ~** річки – **до́лом рі́кы**

узор – *див.* взірець

укіс – *ж. пол.* **шка́рпа, -ы**

укол – **1.** *див.* ін'єкція; **2.** *крав. нім.* **штых** *(у тканину)*

уколоти – *крав.* **штыхну́ти, -ну, -неш;** ***штыха́ют і́глом мате́рию***

Україна – **Украі́на, -ы**

українець, українка – **Украі́нец, -нця; Украі́нка, -ы**

українство – **украі́ньство**

український – **украі́ньскій, -ка, -кє**

у крайньому випадку – *присл. Прт.* **одбі́ды**

укриття – **укры́тя**

укріпити, укріплювати – *пол.* **обварува́ти, -у́ю, -у́єш;** *тж.* обнести, обно́сити

уламок – **одла́мок, -мка;** *тж.* осколок, уривок

улесливий – **обле́сний;** *Врх.* **підхлы́бний**

улоговина – **котли́на, -ы**

улюблений – **облюбле́ний, премиле́ний; ~** картина – **премиле́ний о́браз**

Уляна – **У́лька, -ы**

умова – *див.* застереження

уніатський – *рел. іст.* **унія́тскій, -ка, -кє**

унікальний – **ри(і)дкі́сний**

уніформа – *див.* мундир

унтер-офіцер – *військ. іст.* **підстаршы́на, -ы**

упертюх – **упорчы́вий;** *Врх.* **уве́ра** *(людина)*

у пітьмі – *присл.* **напоте́мкы;** *Прт.* **поте́мкы**

уповноважений – **повномо́чний;** *тж.* повноважний

уповноважити – **уповноважни́ти, -у́ю, -у́єш**

упоперек – *присл.* **напопе́рек;** *Прт.* **півпе́рек**

упорядкувати – **внормува́ти, -у́ю, -у́єш;** *тж.* врегулювати

упріти – *див.* спітніти

упряж – *с.* **я́рмо** *(для бика або корови)*

упустити – **зрони́ти, -ню, -ниш** *(щось)*

ура! – *виг.* **сла́ва!** *рідк.* **ґу́рра!** ***анге́лы сьпіва́ют, «Сла́ва!» – воскликау́т*** *(колядка)*

ураган – *ж.* **бу́ря, -і; гура́ґан, -у**

урвище – *ч.* **бе́скид, -у;** *ж.* **вырва, -ы; урвиско**

тж. круча

уривок – **одтинок, -нка;** ~ з листа – **одтинок з писма**

урізноманітити – **врозмаітити, -ічу, -ітиш**

уродженець – *ім.* **роджений**

урожай – **уроджай, -аю;** *рідк.* **політок, -тка;** *Врх.* **урод;** ***уроды того літа маме ладны***

урок – *ж. пед.* **лєкци(і)я, -иі;** на ~ оці історії – **на лєкции гістории**

уряд – *ж.* **влада, -ы**

урядовець – **урядник**

урядовий – **владний**

усач чорний – *зоол. Врх.* **козуля, козулька** *(жук-гнойовик)*

усвідомлення – **усьвідомліня**

усі – *займ. мн.* **вшыткы;** ***вшыткы люде – вшыткo знают*** *(прик.)*

усміх, усмішка – **усьміх, -у; усьмішка, -ы**

усміхатися широко – *груб. Прт.* **выщырити, выщыряти -рю, -риш** *(зуби);* ***што-с так вышчырив зубы?***

усний – **устний,** ~ екзамен – **устний екзамін**

Успіння Пресв. Богородиці – *церк.* **Перша Матка Бі(о)жа, -ой -кы ...ы** *(28 серпня)*

успіх – **усьпіх, -у;** досягати ~ ху – **сьгати усьпіху**

уста – *анат. дит. ж.* **бузя, -і;** *Пвн.* **лямба**

устав – *див.* статут

установа – *ч.* **заклад, уряд, -у; інституци(і)я, -иі;** *с. Прт.* **заведіня;** ***в тим заведіню жыют діти, якы не посідают родичів***

установлення – **тверджыня;** *тж.* утвердження

устілки – *мн. шевс. нім.* **бранзолі;** *пол.* **высцыілкы** *(внутрішня підошва взуття)*

устрій – **уклад, -у**

утікач – *рідк.* **бігун**

утікти – **втечы, -чу, -чеш;** ***од себе не втечеш!*** *(прик.)*

утішати, утішити – **потішати, потішыти, -ам, -аш;** *тж.* розраджувати; ~ один одного – **потішати єден другого**

утнути – *див.* відколоти

утопленик – *Ргр.* **втопелец, топец;** *Прт.* **топелец, -льця**

утримання – **утриманя;** ~ сім'ї – **утриманя родини**

утюг – *див.* залізко

ухвалити – **рядити, урядити, -джу, -диш;** ***громада села так урядила***

ухилитися – **збочыти-ся**

учасник – **участник;** ~ війни – **участник войны**

участь – *ч.* **уділ, -у; участ, -ы** *(брати участь)*

учень – **1.** *заг.* **учен,** *род.* **учня; ученик;** *розм.* **учняк; 2. термінатор** *(в майстра);* здібний ~ **спосібний ученик**

учинити опір – **поставити-ся;** *тж.* не погодитися

учителювати – **научытелювати, -юю, -юєш;** ***научытелював-єм в промысловій школі***

учитель, учителька – **научытель, -ля; научытелька, -ы**

учительський – **научытельскій,**

-ка, -кє

учити – **научáти, -ам, -аш** *(когось щось)*

учора – *присл.* **вчéра**

у ширину – *присл.* **вшыр**

ущелина – **парúя, -иі; прóпаст, ярýга, -ы;** *Ргр.* **дéбря;** ***тóму парúю тяжко перéйти***

уява – *с.* **выображыня, подумáня;** у неї відсутня ~ **óна не ма выображыня**

уявити – **выобразúти, -áжу, -áзиш;** ***тáкє не мож си выобразúти***

уявний – **выображéний, непозíрний**

Ф

фабрика – **1. масáрня, -і** *(м'ясних виробів);* **2. папíрня, -і** *(паперова)*

фабричний – **кýпчий, купувáний;** *рідк.* **крáмскій, -ка, -кє;** ***тéраз убрáня і обýтя носиме кýпче***

фаворит – **кохáнец, -нця**

фаза місяця – *ч. Прт.* **нів, нóвя**

фазан – *зоол. пол.* **бáж(з)ан, бáжант**

фактор – **чы́нник;** важливий ~ **вáжний чынник**

факультетський – **факультетскій, -ка, -кє;** ~ ка кафедра – **факультéтска катéдра**

фаланга – **1.** *ч. заг.* **ряд, -у** *(шеренга);* **2.** *анат. мн. Врх.* **стáвцы, челéнкы;** *Стб.* **члéнкы;** *рідк.* **кычальнúкы** *(пальців)*

фалд – *ж.* **склáдка, -ы;** ~ на спідниці – **склáдка в кабáті**

фальшивка – *нім.* **підрóбка, -ы**

фальшиво – *присл.* **фальшыво(і)**

фамілія – **фамелúя, -иі**

фамільний – **фамелúйний;** *тж.* сімейний

фамільярність – *с.* **панібрáтство**

фанера – *нім.* **дыкта, -ы** *(дер.)*

фантазія – **выгáдка, -ы**

фарба – **1.** *заг.* **бáрва, крáска, -ы;** *нім.* **фáрбка, -ы;** *ЗП.* **маль; 2.** *нім.* **туш, -ы** *(чорна)*

фарбований – **барвлéний, фарблéний;** ~ на тканина – **фарблéна матéрія**

фарбувальник – *нім.* **фáрбя(е)р**

фарбування – **красы́ня, фарблíня**

фарбувати – **красúти (крáшу, крáсиш, крáсит; красúме, красúте, крáсьят); фарбúти, -блю, -биш;** *Прт.* **барвúти, -влю, -виш**

фарисей – *рел.* **фарúзей, -ея** *(лицемір);* ***ты, фарúзею!*** *(лайка)*

фартух – **1.** *ж.* **запáска, запúнка, опинка, плáхта, -ы;** *ЗП.* **кáтран** *(жін.);* **2. передник, фáртук(х); фартýшок, -шка** *(кухонний);* **3.** *нім.* **шурц, -у** *(робочий);* ***заграй мі потрякку, стратúлам запáску*** *(піс.)*

фарфор – *ж. італ.* **порцеля́на, -ы**

фарфоровий – **порцеляновий;**

~ ва тарілка – **порцеля́новий тáнір**

фарш – *див.* начинка

фарширувати – *Прт.* **фашерувати, -ую, -уєш**

фасад будинку – *нім.* **фронт, -у**

фасон – *див.* крій

фата – *ч.* **вéльон, -у** *(головний убір*

нареченої); тж. вуаль

фатальний – **згубний; ~** на помилка – **згубна омылка**

фашистський – *іст.* **фашыстовскій, -ка, -кє**

федерація – **федерация, -иі;** ***Сьвітова Федерация Лемків створена 1971 року***

Федір – **Теодор, Тодор, -я; Дорко; Феців, -ця; Фецко**

фельдшер – *мед. військ. нім.* **фельчер, -я**

фельдшерський – *мед.* **фельчерскій, -ка, -кє**

феодальний – *іст. нім.* **февдальний**

Феодора – **Теодора, Дорка, -ы** *(жін. ім'я)*

Феодосій – **Теодозій, -ия; Тевдос, Тодос**

Феодосія – **Теодозия, -иі; Тевдоска, Тодоска, -ы; Тодося, Феся, -і** *(жін. ім'я)*

ферма – *госп. англ.* **фарма, -ы**

фермер – *англ.* **фармер;** американський ~ **гамерицкій фармер**

ферзь – *ж. фр.* **дама, -ы** *(в шахах); тж.* королева

фестиваль – *мн. нім.* **фестини, -ин;** ***лемківски фестини провадиме каждого літа од 1998 року***

фетр – *ж. текст.* **повст, -и;** *нім.* **фільц**

фея – *міф.* **мавка, -ы**

фиркати – **форкати, фукати, -ам, -аш;** *Врх.* **сарапати, сарк(ч)ати;** *Пвн.* **фоскати** *(про худобу)*

фіакр – **повіз, -возу;** *австр.* **фіякєр, -кра;** *розм.* **дрында, -ы;** *ж. Врх.* **возы(я)рка, возівня;** *тж.* екіпаж

фіалка – *бот.* **1.** *мн.* **браткы, дзьвіночкы, зозулькы;** *ч.* **заморник, зозулинец, -нця; підлісок, -ку;** *Врх.* **фіялка** *(лісова);* **2.** *Врх.* **порушка, порушник** *(триколірна)*

фігура – **постава, -ы;** ***спортовец мав файну поставу***

фіґлі-міґлі – *нім.* **фокус-мокус, гокус-покус**

фізкультура – *спорт.* **руханка, -ы;** ***на руханцы маме рушати собом***

філе м'ясне – *ж. кул.* **полядвиця, -і** *(з хребта свині)*

філін – *див.* пугач

філолог – *літ.* **мовознавец, -вця;** *книж.* **фільольоґ**

філософ – **мудраґєль, -я;** *книж.* **фільозоф, любомудр**

філософія – **фільозофія, -иі**

фільварок – *нім.* **фольварок, -рка** *(вел. садиба)*

фільтр – *с.* **цьідило;** *нім.* **фільтер, -тру**

фінал, фініш – *див.* кінець

фінляндець, фінляндка – **Фін; Фінка, -ы**

фінляндський – **фіньскій, -ка, -кє** *(від Фінляндія)*

фіолетовий – **фільєтовий** *(колір)*

фіра – **фура, -ы**

фірман – *див.* візник

флакон – *ж.* **фляшечка, -ы; ~** для духів – **фляшечка про парфумы**

фламінго – *зоол.* **червенак; флямінґо**

фланг – *с.* **крыло;** *нім.* **флянґ**

фланель – *текст.* **ба́я, -і;** *нім.* **фляне́ля, -і**

флегма – *фізіол.* **слиз, -ы**

фліртувати – **романс(ц)ува́ти, -у́ю, -у́єш**

флокси – *мн., бот.* **фльо́ксы**

флот – *ж. фр.* **фльо́та, -ы**; *пол.* **марина́рка, -ы;** *нім.* **арма́да, -ы** *(морський)*

флюорографія – *див.* рентген

флюс – *мед.* **о́пух**

фокус – *ж.* **шту́ка, -ы;** *нім.* **фі́ґель, -ґля**

фольклор – **фо́лкльор, -у**

фон – *с.* **тло;** ***в портре́ті тлом послугу́вав ви́док***

фонарик – *див.* ліхтарик

фонд – *фін.* **фу́ндуш, -у;** благодійний ~ **доброчы́нний фу́ндуш**

фонтан – **водо́триск, -у;** *тж.* водограй

фора – **прева́га, -ы**

форель струмкова – *зоол.* **пструґ, струґ;** *Врх.* **лакс** *(риба); тж.* лосось; ***королі́вски пстру́ґы потребу́ют чы́стой во́ды***

форма – *див.* виливниця

формат – **ро́змір, -у**

формувати – **опал(в)а́ти, -ам, -аш** *(хліб перед випіканням)*

форсувати – **підганяти, -ям, -яш** *(події); тж.* прискорювати

фортепіано – *муз.* **форте́пян;** *тж.* піаніно

фортеця – **за́мок, -мка;** *вел.* **замчы́ско; тверди́ня, -ні**

фотограф-художник – **фотоґра́фік**

фотографія – **зни́мка, сьвітли́на, фотока́ртка, -ы;** *розм.* **фо́тка, -ы**

фотографувати – **знимкува́ти, -у́ю, -у́єш**

фракція – *політ.* **фра́кция, -иі**

франкмасон – *політ.* **фарма́зин**

франт, франтиха – **пара́дник; парадни́ця, -і;** *пол.* **фі́рцик; фірци́чка, -ы**

францісканець – *рел.* **францыс(ш)ка́нец, -нця**

францісканський – *рел.* **францыс(ш)ка́нскій, -ка, -кє**

Франція – **Фра́нция, -иі**

французький – **францу́зскій, -ка, -ке**

френзлі – *мн.* **торо́кы, торі́(о)чкы;** *Рґр.* **тра́кы, тра́(о)чкы, ро́йткы; пануці́кы** *(у фартуха)*

фронтальний – **пере́дній, -ня, -нє**

фрукти – **1.** *заг. мн.* **ово́чы, -ів;** *ж.* **садови́на, -ы;** *Стб.* **о́воц, овоці́на; 2.** *м.* **пся́ркы, -ро́к** *(дикі);* **3.** *с.* **суше́ня, су́шня** *(сушені);* свіжі ~ **сьві́жы ово́чы**

фруктовий – **овочо́вий**

фуганок – *див.* рубанок

фундамент – *буд.* **підмурі́вок, -вка;** *мн.* **сутери́ни;** *Пвн.* **підму́рок**

фундація – **фунда́ция, -иі;** ***Фунда́ция Досьлі́джыня Лемківщы́ни во Льво́ві***

фураж – *БГ.* **о́брік;** *Прт.* **во́брік, -ро́ку** *(для коней)*

фурор – *с.* **шале́ньство**

фурункул – *див.* чиряк

футбол – *ж. спорт.* **копа́нка, -ы;** *пол.* **пилка́рство;** *англ.* **фо́тбаль, -ля**

футболіст – **пи́лкар, -я**

футбольний – **пилка́рскій, -ка, -кє; фотбальо́вий**

футляр – **1. коро́бка, -ы; 2.** *ж.* **кужі́л(в)ка, козі́вка, -ы;** *Ргр.* **ку́жка** *(для гостріння коси)*
фуфайка – **куфа́йка, -ы** *(куртка на ваті)*

Х

хабар – *ж. пол.* **лапу́(і)вка, -ы;** *нім.* **три́нкаль, -ля;** *тж.* могорич
хай – *част.* **най;** *рідк.* **няй;** *книж.* **да;** тж. нехай; ***най сой потаньцу́ю, бо ве́це не бу́ду!*** *(піс.)*
хай живе! – **най жыє! ві́ват!** *(заздравний вигук)*
халтура – **парта́цтво, танди́та, -ы** *(неякісний виріб)*
халтурити – **партачы́ти, -чу, -чыш** *(погано працювати)*
халтурний – **парта́цкій, -ка, -кє**
халтурник – *розм. пол.* **па́ртач; патала́ха, -ы;** *Прт.* **фу́шер, -а** *(людина)*
халява – **холя́ва, холя́вка, -вок;** *мн.* **холя́вы;** *Прт.* **холє́ва, -ы;** ***ви́дно па́на по холя́вах*** *(прик.)*
халяви шкіряні – *мн. Ргр.* **лапса́ры** *(окремі від взуття)*
хам – *с. груб.* **ха́мло;** *ч.* **ха́мник;** *Прт.* **му́рґа, -ы** *(людина груба, невихована)*
хамський – **брута́льний; ха́мскій, -ка, -кє**
хапати – *Врх.* **хапка́ти, хыти́ти;** *тж.* ловити
характер – *див.* вдача
характерний – **характеристы́чний**
харіус – *зоол. Врх.* **пе́рій, пи́рьок, пір** *(дрібна риба)*
харкати – **храка́ти, -ам, -аш**
харчі – *ч.* **віх(к)т;** *ж.* **жы́вніст, -но́сти;** *с.* **пожывлі́ня;** *пол.* **по́карм, -у;** корисні ~ **пожыто́чний віхт**
харчування – **выжывлі́ня, оджывлі́ня; за́жыв, -у;** *Прт.* **жывле́ня;** ***оджывлі́ня – то ґрунт для здра́вля***
харчуватися – **віхтува́ти-ся; выжывля́ти-ся; оджывля́ти-ся; столува́ти-ся** *(в їдальні)*
хата, хатка – **1.** *заг.* **хы́жа, хы́жка, хыже́чка, -и; і́зба, -ы;** *груб. вел.* **хыжи́ско** *(хатище); пол.* **халу́па, -ы; 2. ліпя́нка, -ы** *(мазанка); **3.** рі́дк.* **ужни́ця, -і;** *Врх.* **дымна хы́жа;** *Ргр.* **курна хы́жа;** *ср/хр.* **ку́ча, -ы; 4.** *БГ.* **делюва́на** ~ *(з підлогою);* **5. завалю́ха, -ы** *(стара);* **6. коли́ба, -ы** *(гірська, для вівчарів);* 7. *Врх.* **сруб** *(без даху);* **8.** *Прт.* **чво́рак, -а** *(з 4-ма кімнатами);* ***за на́шом хы́жом – лу́чка шыро́чка*** *(піс.)*
хатній – **домо́вий**
хащі – *див.* зарості
хвалько – **задава́ка, -ы; само́хвал;** *Ргр.* **хвали́бзда, хвалиду́па, хвали́пича, хвали́пуца, хва́льош, хва́стош** *(людина)*
хвилеподібний – **пофальова́ний** *(про поверхню)*
хвилина – *нім.* **мину́та, -ы; *ма́ме два́дцет ми́нут по трет́ій***
хвилівник звичайний – *бот. ж.* **росторо́пша, -ы;** *ч.* **смо́льник, хвали́льник**
хвилюватися – **перенима́ти-ся; *він ся тым барз перени́мат***
хвиля – *пол.* **фа́ля, -і** *(на воді); ч.*

Врх. **вал, -у;** ***вода по морю іде фалями***

хвильовий – **фали(я)стий, фальовий** *(рух)*

хвіртка – **брамка, фіртка, – ы;** *Ргр.* **дверці, вратка, дверечка, капурка**

хвіст, хвостик – *пол.* **огі(о)н, -у; огоник, пиндик; фіст, фостик;** *рідк.* **семердало;** *Врх. Хрщ.* **сомырдач, сомырдало** *(у тварин);* ***млодому котови обтинали конец огона***

хвойний – **ялицьовий, шпильковий;** ~ ліс – **ялицьовий ліс**

хворий – **1.** *заг.* **слабий, хорий;** *Врх.* **підв(л)ий; 2.** *Врх.* **волюватий** *(на зоб);* **3. рынявец** *(коростою);* **4. сухотник** *(на туберкульоз);* ***моя мила лежыт хора*** *(піс.)*

хворіти – **слабувати, хорувати, -ую, -уєш**

хвороба – **1.** *заг.* **хороба, хворота, -ы; болість, слабість, -бости;** *Врх.* **хорота; 2.** *мн.* **врокы, пороблiня** *(через поганий погляд);* **3.** *ч.* **завал** *(залоз на шиї);* **4. франца, -ы;** *мн.* **пранцы** *(венерична, сифіліс);* **5. хрі(о)мка, -ы** *(копит у коня);* ***учар уцьі пасе, хороба ним трясе*** *(піс.);* ***болiст перебуду – любов не забуду*** *(піс.)*

хворобливий – **хырлявий;** *рідк.* **хоріковастий;** ~ від народження – **хырлявий од роду**

хворост сухий – *мн.* **патикы, -ів;** *с.* **рішча; рі(и)джджя;** *с. Врх.* **ріждя, ріджжа;** *БГ.* **різьдзя;** *Хрщ.* **патыча;** *тж.* хмиз

хвостатий – **огоновий**

хвостовертка – *зоол.* **шчыпавка, -ы**

хвощ польовий – *ж. бот.* **сосе(о)нка, яличка, -ы; ілец, ільця;** *Врх.* **нюнка, нюнька, нюня; скорпій, скрипе(і)й, скрипец;** *тж.* комиш лісовий

хиба – *див.* недолік

хибний – *див.* помилковий

хижак – **драпіжник**

хижо – *присл.* **дико**

химерити – *Прт.* **здивачати, -ам, -аш**

хирляк – *розм.* **здохляк**

хист – *див.* схильність

хитати – **хыботати, -ам, -аш**

хитатися – **хвіяти-ся; хыботати-ся, хыбочыти-ся; фіяти-ся; тачати-ся; чапати-ся;** ***калина – малина над водом ся хвіє*** *(піс.)*

хитрий – **хытрий;** *пол.* **цваний;** *тж.* лукавий; ~ лис – **хытра лишка**

хитрити, хитрувати – **хытрити, хытрувати, -ую, -уєш;** *Пвн.* **мыкитити**

хитрість – **хытри(і)ст, -рости;** *тж.* хитрощі

хитрун – **хытрус;** *рідк. чес.* **швейк**

хіба – *присл.* **хыба, рачей;** *Врх.* **хыбал(н)ь;** *тж.* або, хіба що ***хыбаль бы я, коханечку, серця не мала*** *(піс.)*

хід – **перебіг, -у** *(подій)*

хімік – *нім.* **хемік**

хімія – **хе́ми(і)я, -иі;** побутова ~ **господа́рча хе́мія**

хіхікати – *ср/хр. Пвн.* **ки(і)кота́ти**

хлебтати, хлебнути – **жльопа́ти, -ам, -аш; лыка́ти, -ам, -аш; хлипа́ти, -пчу, -пчеш; хлипну́ти, -ну, -неш;** *в знач.* жадібно пити; ***хле́пче во́ду, як пес*** *(прик.)*

хліб – **1.** *заг.* **хліб;** *зменш.Врх.* **хльі́бусь; 2.** *ж. рум.* **адзи́мка, -ы; ошчы́пок, -пка** *(вівсяний прісний);* **3. книш** *(із додаванням картоплі й сиру);* **4.** *нім.* **коми́сьняк** *(житній, з муки грубого помолу);* **5. ма́(е)лай, -аю** *(кукурудзяний);* **6. опа́лок, -лка;** *Ртр.* **опала́нок** *(ячмінний або вівсяний);* **7. оркіся́ний** ~ *(житньо-ячмінний);* **8.** *ж.* **па́ска, -ы** *(Великодній);* **9.** *с.* **підпа́ля;** *Ртр.* **підпа́лок, підпа́льча** *(вівсяний тонкий);* **10. разо́вий** ~ *(житній чорний); Прт.* **жы́тняк, -а;** свіжоспечений ~ **сьвіжовыпече́ний хліб;** ***до бу́лкы – ма́сла, а до адзи́мкы – ва́ру*** *(прик.)*

хлібороб – *див.* селянин

хлопавка – **пука́вка, -ы**

хлопець – **1.** *заг.* **хло́пец, -пця; хло́пак, хло́пчык** *(мал.); книж.* **пахо́лок, -лка; 2. жыван;** *слов.* **шу́гай, -ая** *(жвавий, моторний);* **3. фра́єр, фра́йір** *(простак);* **4.** *Врх.* **хо́дак**

хлопчисько – **хлопчы́ско; ва́ндрус** *(вуличний)*

хлястик – *крав. нім.* **драґо́н** *(на пальто, куртці)*

хльостати – *див.* ляскати

хмара, хмарка – **хма́(у)ра, хма́(у)рка, -ы;** *мн.* **обла́чкы, хма́ры; помоло́дкы** *(білі); ч. рідк.* **о́бла(о)к, обо́лок**

хмаритися – **хмури́ти-ся;** *Врх.* **мрачы́ти ся;** *Хрщ.* **мосу́рити ся; *мра́чыт ся по захо́ді со́ньця***

хмарність – *с.* **захмуре́(и)ня**

хмарно – **похму́ро;** *Ртр.* **похмаре́но, хамаро́дно**

хмарочос – **небо́сяг, хмаро́сяг, -у** *(високий будинок)*

Хмельницький – **Хмельни́цкій, -кого** *(місто); тж.* прізвище

хмиз – *с.* **рі́жджя, рі́здя, рі́зча, ро́ждя;** *тж.* галуззя; ми збирали ~ **збера́ли-зме рі́жджя**

хміль – *бот.* **хмель, -ля**

хоботок – *зоол.* **рия́чок, -чка;** *Врх.* **ри́яток;** *ж. Ртр.* **чо́пка**

ховати – **прята́ти (пря́чу, пря́чеш, пря́че; пряче́ме, пряче́те, пря́чут); схова́ти, -ам, -аш;** *тж.* збирати

ховрах – *зоол. Врх.* **су́се(о)л, су́слик**

ходити – **1.** *розм.* **ході́ти, -джу, -диш; 2.** *Врх.* **зарібкува́ти** *(на заробітки);* ми ~ или – **ходи́ли-зме**

ходімо! – *нак.* **по́дме (по́дте)! хо́дме (хо́дте)! *проси́ла ня́нюся: по́дте на весі́ля!*** *(піс.)*

ходулі – *мн.* **куля́ґы;** ~ для клоунів – **куля́ґы про бла́знів**

хокей – *спорт. англ.* **го́кєй, -єю**

хокеїст – **гокє́іста, -ы**

холера – *мед.* **холє́ра, -ы;** *ЗП.* **коре́ла**

холод – *ж.* **студін, -дени;** *дит.* **дюдя, дзюдзя, зюзя, -і;** ***іде груден – несе студін*** *(прик.)*

холодець – *ч. кул.* **студенина, -ы; студенец, -нця;** *мн.* **драглі, -ів;** *Врх.* **студелина;** *Ргр.* **кочанина;** ***студенину ся варит з мняса і ножок пацяти***

холодильник – *ж.* **льоді(и)вка, -ы; хлодівня, -і**

холодкуватий – **холодніцькій, -ка, -кє**

холодний – **зимний, студений;** *Врх.* **пристудений, прихолодний** *(дуже);* ***коли на ярочку зимну воду (дівча) брало*** *(піс.)*

холодніше – *присл.* **зимніше, зимнявo, студеніше**

холодно – *присл.* **зимно, студено, холодні;** ***як студена роса на зеленій траві*** *(піс.)*

холодок заячий – *див.* спаржа дика

холонути – *див.* стигнути

холостий постріл – **сьлєпий стріл, -пого ...у**

холостяк – **неженатий; старий кавалєр, -рого ...ра**

Хома – **Тома, -ы; Томаш, Т(Х)омко**

хомут – **хомонт, -у;** *Ргр.* **хо(ы)міт; са(е)рсан** *(упряж для коня)*

хом'як – *зоол. угор.Врх.* **гирча(и)к**

хор – *ж. муз.* **капеля, -і**

хорват, хорватка – **Горват; Горватка, -ы**

Хорватія – **Горвати(і)я, -иі**

хорватський – **горватскій**

хоробрий – **одважний;** ~ воїн – **одважний вояк**

хоругва – *церк.* **коругов, -гвы;** *рідк.* **форенґва, -ы;** *тж.* прапор

хотіння – **хотіня, хтіня;** *ж.* **охота, -ы;** ***без охоты – нєє роботы*** *(прик.)*

хотіти – **багнути, забагнути, -ну, -неш; хтіти (хочу, хочеш, хоче; хочеме, хочете, хочут) (хцу, хцеш, хце; хцеме, хцете, хцут); воліти, -лю, -лиш; мати дяку;** я не хочу цього – **не хцу того;** ***хтів бы вшытко мати, а нич не робити*** *(прик.)*

хоч – *спол.* **хоц, хоцкі, хот(ц)яй; хыбай, хыбаль;** ***приходи, козаче, хоц я буду бита*** *(піс.)*

хоч би – *спол.* **принаймі, хоц -бы;** ***хоц бы-с не хтів, прото маш любити*** *(піс.)*

хоч-не-хоч – *присл.* **хцеш-нехцеш**

хоч раз – **дазраз, хоц раз;** *Врх.* **даз-раз**

хто знає? – **хто зна?**

хто-небудь – *займ.* **дахто; дакотрий, -ра, -ре;** *мн.* **дакотры**

хтось – *займ.* **хтоси (когоси, комуси, кымси)**

хранитель музейний – **консерватор, -я**

хребет – **1.** *анат.* **хырбет, -у;** *Врх.* **похребт;** *Стб.* **хе(а)рбет, хрепт;** *тж.* спина; **2. бескыд, -у** *(гірський)*

хребець – *анат. Врх.* **колодка** *(спинний)*

хрест – **крест;** *пол.* **криж;** *рідк.* **рама;** ***при стежці стояв камінний крест***

хреста поперечка – *с.* **рамено**

хрестини – *мн.* **кстины; похрестины;** *Рґр.* **кєрстины;** *Хрщ.* **хрестины**

хрестити – **тримати до ксту;** ~ дитину – **тримати до ксту дітину**

хреститися – **кстити-ся;** ***не буду ся мыти, не буду ся кстити*** *(піс.)*

хрестоносець – *іст.* **крестоносец, -сця;** *пол.* **крижак**

хрещений – **крешчений**

хрещеник – *с. Врх.* **креснятко**

хрещення – **крешчыня**

Хрещення Господнє – *рел.* **Йордан, -у; Йордань -ю; Ярдан; Во(ы)докшчы, -ів**

християнин римо-католицького обряду – **католик;** *книж.* **латинник**

хрін із червоним буряком і оцтом – *мн. кул. пол.* **цвиклі, -ів**

хробак – *зоол.* **г(х)робак, робак**

хроніка – *нім.* **кроніка, хронік, -ы**

хронологія – **хронольоґія, -ии**

хропіти – **храпіти, -плю, -пиш; фучыти, -чу, -чыш**

хрущ – *зоол.* **хрушч;** *угор. Врх.* **боґар;** травневий ~ **майскій хрушч**

хрюкати – *див.* квікати

хрящ – *ж. анат.* **хру(я)стка, -ы**

хрящ-молочник гіркий – *бот. Врх.* **скрип, скрипак** *(гриб)*

хтось, хто-небудь – **хтоси, дахто, буд -хто, хоц-хто;** ***хтоси запукав до двери***

худоба – *мн.* **быдло(я), быдляк, быдлята; быдлина, жывина, -ы;** *ч.* **стад(т)ок, -д(т)ка;** *угор.* **маржына, -ы;** *Врх.* **дріб** *(дрібна),* **ныімина, рогатина;** *ч. Рґр.* **статок, статча; добытча;** *ЗП. ЛШМ.* **добыток, марґа;** *груб.* **скотина** *(вел. рогата);* ***не в царскій палаті, а меджы быдляти*** *(піс.)*

худобина – *груб. ч. слов. ср/хр.* **гове(я)до;** *Врх.* **скот;** *Хрщ.* **скотина;** ***ты, скотино!*** *(лайка)*

художник – **маляр, артиста-маляр; плястик, рисовник;** *ж.* **малярка, -ы;** ***ци тебе, дівчыно, маляр намалював?*** *(піс.)*

художній – **артистичний;** ~ нє виховання – **артистичне выхованя**

худий – **марний, планний, сухоребрий, шчуплий;** *Рґр.* **сухерляк, сухий** *(чоловік);* ~ , як сірник – **шчуплий, як патычок**

худорлявий – **худавий**

хуліган – **бе(а)тяр, -я; бетяриско, ґавґан, гунцвот, гунцмут, збыточник; лапай, -ая; урвісь, урвитель, -я;** *австр.* **фрас;** *пол.* **вандрус, лайдак, лобус;** *Врх.* **вірвитель;** *Прт.* **гамн, ґалґаниско, -а; казитель, -ля; товгай, -ая;** ***ты, товгаю, я ти кости порахую!***

хуліганський – **хуліґаньскій, -ка, -кє;** ~ кі витівки – **хуліґаньскы кпины**

хуртовина – *див.* завірюха

хустинка носова – **хусточка, -ы;** *поет.* **хустойка;** *ЗП.* **жебеловка;** ***мам хусточку, мам***

єдвабну, кому-ж єй дарую? *(піс.)*

хустка – **1.** *заг.* **завійка, фустка, -ы;** *ч.* **плат, рантух;** *ч. рум.* **фацелик, фацеля;** *ЗП.* **платениця; 2.** *пол.* **дзьопа, -ы** *(стара); Рґр.* **хустиня, хушченя; 3.** *Прт.* **шацелик, -а** *(біла);* **4. тебеті(и)вка, вовнянка, -ы** *(вовняна, вел.);* ***та він (миленький) мі принесе хустку тебетову*** *(піс.)*

хутір – **хутор, -я;** *нім.* **фольварок, -рка;** *угор.* **г(х)отар;** ***як єм їхав без тот хотар, возок ся мі розчеркотав*** *(піс.)*

хутро – *рідк. рум.* **блана, -ы;** *пол.* **футро** *(хутряний одяг)*

Ц

царський – **царскій, -ка, -кє**

цвинтар – **1.** *заг.* **цмо(и)нтер, -я;** *Врх.* **цминтар, цме(о)нтір;** *Рґр.* **цінтер, теметів; 2.** *євр.* **окоп, -у; окописко;** *Прт.* **темет, кіркут, -а**

цвірінькати – **цьвірчати;** *Врх.* **сьвіготати, цьвіркати, цырчати** *(горобці)*

цвіркун польовий – *зоол.* **коник, козлик; цьвірчок, -чка;** *Врх.* **сверда(у)н, све(і)рщок, свігур, свірк, свірко, свірчок, скверщок, сквірк, сквірок, фірча(о)к;** *Рґр.* **сьвіршчок, сьвірк;** ***сквірок по ночах фірчыв в хыжи***

цвіт – **цьвіт, -у**

цвях, цвяшок – **1.** *заг.* **цьва(я)к, цьвячок; гвізд, гвоздик; 2. блатнар, -я;** *Прт.* **батнар, -я** *(зал. вел.);* **3. вухналь, ухналь, -ля;** *Врх. ЛШМ.* **клинец, -нця;** *Прт.* **охналь, -ля** *(для підкови);* **4. ґонталь, -ля** *(зал. для ґонтів);* **5. кі(о)лок; латник, латовец, -вця** *(дер. для крокв*ів*);* ***не было цьвака – стратила-ся підкова*** *(прик.)*

це – *с.* **то, тото (того, тому, тым); се, сесе (сесого, сесому, сес, сесым);** ***што-с хтів, тото маш*** *(прик.);* я ~ добре пам'ятаю – **тото добрі памятам**

цебер, цебрик – *мн.* **нецкы;** *нім.* **шафель, шафлик** *(дер.);* ***в шафлику парили сычку для быдлят***

цегла – **1. палівка, -ы** *(обпалена);* **2.** *мн.* **валькы** *(з невипаленої глини);* **3.** *пол.* **зендровка, -ы** *(дуже випалена)*

це і те – *займ.* **тото і сесе**

цей – *займ. ч.* **сес, сесий, сесого; тот, того;** *ЗП.* **сись**

цемент – *нім.* **цимент, -у**

цементувати – **цементувати, -ую, -уєш** *(щось)*

центнер – *нім.* **цетнар, -я; сотнар, -я; корец, -рця; метер, -тра** *(міра ваги, 100 кг)*

центр – **1.** *заг.* **осередок, -дка; 2.** *нім.* **центер, -тру; центрум** *(міста);* **3.** *нім.* **централя, -і** *(комутатор)*

центрифуга – *техн.* **вірувка, ы**

церемонія – **обряд, -у;** *нім.* **церемония, -иі** *(урочистий порядок)*

церква – **церков, -квы; церковка,**

-ы; *мал.* **церко́вця, -і**

цесарка – *зоол. пол.* **панта́рка, -ы** *(порода кур)*

цибулиння – *ж.* **цибуля́нка, -ы;** *мн.* **ци́бы, ци́бкы, -ів**

цибуля – *бот.* **1.** *заг.* **це(і)бу́ля, -і; 2. ды́мка, -ы** *(сіянка);* **3.** *ч.* **зри(і)зува́нец, -нця** *(зелена, дрібнолиста);* **4. зу́бка, -ы** *(з мал. довгастими цибулинами);* **5.** *Врх.* **мандабури́(я)нка, мандибуре́нка** *(солодка);* **6.** *Врх.* **плодисти́ца, плоду́шка** *(трубчаста)*

цибуляний – **цебульо́вий**

цивільний – *нім.* **ци́віль, -ля́;** в ~ ному одязі – **по цивільно́му**

цигани – *мн. рум.* **циґа́ны;** *угор.* **ола́скы**

циганський – **циґа́ньскій, -ка́, -кє;** ~ кі музиканти – **циґа́ньски гуда́кы**

цигарки – *див.* папіроси

цидулька – **пису́лька, -ы**

цикл – **цикль, -лю** *(період)*

цикорій дикій – *бот.* **баті́жник;** *мн.* **бато́гы, бато́жкы, -ів;** *Врх.* **го́нько**

цикута – *бот.* **ві́ха, -ы**

циліндр – *нім.* **цилі́ндер, -дра; ва́лец, -льця**

цинга – *ч. мед. пол.* **ґні́лец, -льця;** *нім.* **с(ш)ко́рбут**

цинк – *див.* олово

циркуль – *нім.* **ци́ркєль, штанґен-ци́ркєль, -кля;** *Прт.* **чі́ркель, -кля**

цистерна – *с.* **водосхови́ско;** *тж.* водосховище

цицьки – *див.* груди

ці – *займ. мн.* **то́ты (ты́х, тым, ты́ма, на ты́х); сі, се́сы, осі, (се́сых, се́сым, сесы́ма, на се́сых)**

цідило – **одцыджа́чка, -ы;** *пол.* **дзюра́вка, -ы;** *Врх.* **одцыджа́лка, цы́чка, цы́джка** *(подіркована дошка для відціджування звареної картоплі)*

цідити – **про(е)цыди́ти, сцыди́ти, цыди́ти, -джу, -ди́ш**

цікавий – **інтере́сний, цєка́вий;** ~ випадок – **цєка́вий трафу́нок**

цікавитися – **інтересува́ти-ся, цєкави́ти-ся**

цікавість – **цєка́віст, -во́сти**

цікаво – *присл.* **цєка́во;** *ЗП.* **ба**

цілісінький – **цылі́цькій, цылісі́цькій, -ка, -кє;** *мн.* **цылі́цьки**

цілий – **цы́лий;** ~ день – **цылий ден**

цілість – **цы́ліст, -ло́сти;** складати ~ **зложы́ти цы́ліст**

цілком – *присл.* **гет, цы́лком, цылкови́то**

цілований – **цылюва́ний, цюпа́ний;** ~ на ікона – **цылюва́ний о́браз**

цілувати – **цылю(у)ва́ти, поцылюва́ти, -ю́ю, -ю́єш; цюпа́ти, -ам, -аш;** *дит.* **цьома́ти;** *Хриц.* **боська́ти;** *ЗП.* **цюльова́ти;** ***ба́бы ся цюпа́ли в ґа́мбу***

ціна – **цы́на, -ы;** ~ золота – **цы́на зло́та**

цінити – **таксува́ти, -у́ю, -у́єш;** *рідк. Врх.* **сорокува́ти** *(оцінювати щось)*

цінний – *див.* коштовний

ціп – *мн.* **цьі́пы, -ів;** ***в да́вны ча́сы зе́рно молоти́ли цьі́пами***

цісар – *іст.* **ци́(ы)сар, -я**

цісарський – **цыса́рскій, -ка, -кє**

цмокати – **цямка́ти, -ам, -аш;** ~ губами – **цямка́ти варґа́ми**

цокати – *нім.* **тіка́ти** *(про годинник)*

цокнутися – **черкну́ти-ся;** ~ чарками – **черкну́ти-ся кєлішка́ми**

цоколь – *буд. нім.* **с(ц)о́кєль, -кля** *(нижня част. будівлі)*

цукор – *нім.* **цу́кєр, -крю;** *с. дит.* **цю́цьо, -цю**

цукорки-карамель – *мн.* **бомбо́ны**

цукорниця – **цукєрни́чка-ы**

цукровий діабет – *ж. мед.* **цукри́ця, -і**

цукру головка – *ч. Рґр.* **кло́бук**

цупкий – *див.* твердий

ця – *займ. ж.* **ся, се́са (се́сой, се́сий, се́су, се́сом, на се́сий); то́та (той, тий, то́ту, том, на тий);** ***то́та же́на до́бра, што му́жа шану́є*** *(піс.)*

цямкати – **дзьвака́ти, -а́чу, -а́чеш;** *Врх.* **цьвяка́ти** *(свиня)*

цятка – **ця́пка, -ы;** *Врх.* **дзо́бка**

цяця – *с. дит.* **ча́чко**

цьвірчати – **фірча́ти, цьвірча́ти** *(про коника-цвіркуна)*

цьвохкати – *див.* ляскати

цьому – **то́му, се́му, сьо́му; на** ~ крапка – **на то́му – дзьо́пка**

Ч

чабан – *див.* вівчар

чагарі – *мн.* **кря́кы, кря́чкы, -ів;** *Врх.* **хала́ща, ха́ращ;** *тж.* кущі

чай – **1.** *ж. пол.* **ге(а)рба́та, герба́тка, -ы** *(рослина і напій);* **2.** *ж.* **бава́рка, -ы** *(з молоком);* склянка міцного чаю – **шкля́нка мі́цной герба́ты**

чайка – *зоол.* **рыбово́да, -ы;** *ч.Врх.* **во́дник, водя́ник; лі́бус(ц), пигика́вка, пиги́ця, пі́гриц, пігри́цок, підскиби́ця; рыба́к, ры́бель, рыбе́ляк, рыбе́люх, ры́бник, рыбо́вій, рыбові́йка, рыбо́ляк, ры́бяк, рыбя́р; во́дний птах;** *Прт.* **рыбол(р)і́вка, -ы**

чалапати – **шляпа́ти, -ам, -аш;** *Прт.* **члапа́ти, -пам, -паш;** *ЗП.* **лапка́ти**

чан – **1. бак;** *ж. пол.* **балі́я** *(посуд для рідини)*; **2.** *австр.* **ша́фель, -фля** *(посуд для корму)*

чапля сіра – *зоол. Врх. угор.* **ґо́вля; тебли́чка**

чаполоч запашна – *бот.* **зубрі́(о)вка, -ы**

чара, чарка – *див.* келих, келишок

чардаш – **ча́ры-даш** *(угор. танець)*

чари – *с.* **порабля́ня;** *Прт.* **поробени́ско, -а**

чарівність – *ч.* **чар, -у; с. чу́до**

чарівник, чарівниця – *див.* ворожка, ворожбит

час – **те́рмін, - у;** ~ навчання – **те́рмін нау́кы**

час від часу – *присл.* **час од ча́су**

часник – **че(о)сник, -у;** *слов.* **чи́сток, -тку; чі́сник, -у;** *Врх.* **че́(у)сток, чю́снок;** ***ку́плю я ти кукуле́чку з чи́стком*** *(піс.)*

частина – **1.** *заг.* **част, -ы; 2. ра́та,**

-ы *(платежу заборгованості)*

частіше – *присл.* **частійше**

частіший – **частій(с)ший**

частка – **доля, -і;** *БГ.* **пайка;** ~ моєї спадщини – **доля мого спадку**

частково = *присл.* **хвильово**

частування – *ж.* **гостина, -ы; гошчыня, честуваня, -нь;** *пол.* **почестунок;** *ч. Ргр.* **одомаш, посьвяшчанка**

частувати – *див.* пригощати

чахнути – **пропадати, -ам, -аш;** ***мої родиче барз пропадали за домом***

чаша – **1.** *ч.* **погар, -я** *(келих, кубок);* **2. шалька, -ы** *(вагів)*

чашка, чашечка – *с.* **горня, горнятко;** *пол.* **філіжанка, -ы** *(для чаю, кави);* ***сестра на горнятко, а брат – на мисятко*** *(піс.)*

чвал – *нім.* **цвал**

чвари – *мн.* **сваркы** *(відсутність згоди)*

чверть – **1. чверт, четверт, -и** *(4-та част.);* **2. квадранс(ц), -у** *(години);* **3.** *ЗП.* **віко;** *Ргр.* **чвертка, штве(і)ртка** *(міра рідини),* **чвертник** *(25 кг)*

чебак – *див.* багатоустка

чебрець боровий – *бот. ж.* **материнка, -ы; чабе(у)р, чебе(о)р, ч(ц)ебрик, -у; чыбец, -бця;** *Врх.* **ч(щ)абрик**

чека – *ч. техн. нім.* **с(ш)плінт, -у**

чекальня – *див.* приймальня

чекан – *ж. зоол. Врх.* **1. білогузка** *(звичайний);* **2. землюн(ш)ка** *(луговий)*

чекання – **очекуваня;** *тж.* очікування

чекати – **1. ждати (жду, ждеш, жде; ждеме, ждете, ждут); зачекати, -ам, -аш; 2. чатувати, -ую, -уєш** *(скритно)*

челюсть – *анат.* **челюст, -ы**

чемний – *див.* ввічливий

чемодан – *див.* валіза

чепець – **чепец, чі(у)пец, -пця;** ***ой, пила, пила, чепец єм стратила*** *(піс.)*

чепуритися – **прибрати-ся;** *Прт.* **выстроітися, выстроюватися, -ююся, -юєшся;** *Пвн.* **штрамувати ся**

чепурний – **елєґантний; елєґанцкій, -ка, -кє; парадний;** ***парадний ты, шугай, парадны очы маш*** *(піс.)*

червень – **червец, -вця** *(місяць)*

черви – *мн. анат.Врх.* **жыркы**

червивий – **робачливий, червакуватий, хробачливий;** *БГ.* **хробачний;** *Прт.* **зробачнілий, -ла, -ле** *(гриб)*

червінець – *фін. іст. італ.* **дукат, -у** *(грошова одиниця);* ***не змінив бы-м вас, гей, за жадны дукаты*** *(піс.)*

червневий – **червцьовий;** ~ ве сонце – **червцьове соньце**

червоний – **черв(л)ений, червін** *(колір);* ***червена ружа трояка*** *(піс.)*

червоніти – **черв(л)еніти, -ію, -ієш**

червоно-жовтий – **руда(я)вий, рудий**

червонуватий – **червенястий**

черв'як дощовий – *зоол.* **черв, червак**

черга – **колєйка, -ы;** *ч. пол.* **ого-**

нок, -нка *(людей);* тепер моя ~ **надышла моя колєйка**

черговий – **дижурний;** ~ по вокзалу – **дижурний на стациї**

чергування – *ч.* **дижур, -у**

чергувати – **вартувати, -ую, -уєш; дижурити, -рю, -риш**

черевань, череватий – **брихач, брихатий** *(людина з вел. животом)*

черевики – *мн.* **1.** *заг.* **черевікы, -ів;** *пол.* **буты; 2.** *угор. рум.* **боґ(к)аньчы, боканчы, буканьче** *(військ. черевики); Врх.* **ба(о)ґанчі** *(робочі);* **3. буцьіки, -ів** *(шкіряні);* **4. деревяньці, -ів;** *Врх.* **ходальницы** *(з дер. підошвою);* **5.** *ч. Прт.* **камаш, -а** *(зі сукняною халявою);* **6. козачкы, -ів; румункы, -нок** *(жін.);* ***бабы черевікы носили лем на сьвата; такы буты з холявами*** *(прик.)*

черево – *ч. груб.* **тельбух, -у**

через – *прийм.* **без, за, задля, о, попрез, през, про;** *нім.* **дурх;** *Врх.* **брез, перез** *(через гору); Прт.* **поневчасі** *(через деякий час); тж.* протягом; прийду ~ два дні – **приду о два дны;** ~ місяць зустрінемося – **за місяц ся споткаме;** ***як єм ішов през тот ліс, през ліс калиновий*** *(пісн.)*

через це – *див.* тому що

черемха звичайна – *бот. бот.* **черемк(х)а, черемшына, -ы;** *Ртр.* **коці(ю)рба, коцєрбіна, коцюрбина, коцюрубка, кочурбина, куцури(у)ба;** *Стб.* **коцерба, коцербина, коцербка, кучурбина, куцуруба**

череп – *ж. анат.* **мі(о)зковня, -і; чашка, -ы**

черепашка беззуба – *зоол.* **1.** *заг.* **мушля, -і;** *нім.* **мушель; 2.** *Врх.* **скойка, сколька** *(річкова мідія);* **3.** *ж. Врх.* **корытайка, корытниця, корытнячка, коритянка** *(коритна); тж.* молюск

черепиця – **дахівка, -ы** *(керамічна)*

Черкаси – **Черкасы,** *род.* **Черкас**

черкати, черкнути – **чыркати, чыркнути, -кну, -кнеш;** ~ сірником – **чыркнути патычком**

чернетка – **бруднопис, -у**

чернець, черниця – *рел.* **законник;** *ж.* **законниця, -і;** *тж.* монах, монашка

Чернівці – **Чернівцы, -ів**

черпак – *ж. нім.* **кєльня, -і** *(мулярський); тж.* ополоник

черпати – *ЗП.* **чиряти, -ям, -яш** *(воду)*

чесати – **1. гладити, -джу, -диш; мыкати, -ам, -аш** *(льон, коноплі);* **2. чесати, -шу, -шеш; 3. чі(у)храти, -ам, -аш** *(вовну)*

чесний – **поцтивий, учтивий;** *тж.* шановний

чесно – *присл.* **поцтиво, чесно(і);** вести себе ~ **провадити-ся поцтиво**

честь – *ч.* **гоні(о)р,-у; чест, -ы;** ***слово гонору (чести)!***

чеський – **ческій, -ка, -кє** *(від Чехія)*

Четвер великий – *церк. Врх.* **жывний Четвер**

четверті – *мн.* **четверты (четвертых, четвертым, четвертыма)**

четвірка – *числ.* **чвірка, -ы; ~** була добра оцінка – **чвірка была файном оцінком**

Чехія – **Чехы, -ів**

чи – *спол.* **ци**; *пол. Врх.* **чілы**; ***ци тя хтоси тягав за язык?*** *(прик.)*

чиє, чия – *див.* чий

чиї – **чьиі (чьиіх, чьиім, чьиіма, на чьиіх)**

чий – *займ.* **чый, чыє (чыйого, чыйому, чьиім, на чыйому); чыя (чыйой, чыій, чыю, чыйом)**; ***чыя сила, того і правда*** *(прик.)*

чий-небудь – **буд-чый, буд-чыя, буд-чыє; хоц-чый**

чийсь – *займ.* **дачый, дачыя, дачыє; чыйси**

чикотень – *зоол. Врх.* **квич, квичаль, квичыця, квичола, квічаль**; *тж.* ялівник

чим – *прийм.* **чым**; *Врх.* **кам**; ***чым дальше, тым гірше*** *(прик.)*

чималий – **спорий, -ра, -ре**

чимось – **чымси**; провинитися ~ **завинити чымси**

чин – *див.* звання

чиновник – *див.* урядовець

чиряк – *мед.* **чыряк, чырій**; *Врх. Ртр.* **веред, вред**

числівник – *грам.* **число(і)вник**; ***числовникы ділят ся на кільностны, порядковы, громадны і дробовы***

число – **чысло, лічба, -ы**

чистенько – *присл.* **чыст(ц)іцько**; *тж.* чистесенько

чистесенький – *зменш.* **чыстісіцькій, -ка, -кє**

чистець лісовий – *бот.* **дика мята, -кой ...ы; лісова бабка, -вой ...ы**

чисти! – *нак.* **чыст!**

чистий – **чыстий**; *слов.* **чістий**; ~те повітря – **чыстий воздух**

чистильник взуття – *нім.* **путцер**

чистити – **1. ґлянцувати, пуцувати, -ую, -уєш** *(взуття)*; **2. стругати, -ам, -аш** *(дерево)*; **3. оберати, -ам, -аш; скрептати, -пчу, -пчеш** *(картоплю)*; **4. лупити, облупити, -лю, -пиш** *(яйце)*; **5. опалати, -ам, -аш** *(зерно)*; ***коваль коня кує, а я ґвер пуцую*** *(піс.)*; ***компери скрептали скрептачком або ножом***

чисто – *присл.* **чысто(і)**; всюди було ~ **всяди было чысто**

чистотіл звичайний – *бот.* **зьвіробі(о)й, бородавник, гладишник, парило**; *Врх.* **жыхунец, зелемозелень, земизело, земозелень, зчысток**

чистюля – **чыст(ц)юха, -ы**

читання – **чытаня**; ***не мам нич до чытаня***

читати – **чытати, -ам, -аш**; ***учен чытат книжку***

читацький – **чытацкій, -ка, -кє**; ~ квиток – **чытацкій білєт**

читець – **чытец, -тця**

чищення – **чышче(ы)ня**; ~ взуття – **чышченя обутя**

чия – *займ. ж.* **чыя (чыєй, чыій,**

чыю, чыйой, чыйом, на чыйй)
чіп – *див.* затичка
член – *ж.* **членкыня, -і** *(жінка)*; ***членкиня Союзу Украінок***
чоботар – *див.* швець
чоботи – *мн.* **1.** *заг.* **скірні,** *род.* **скорен** *(шкіряні)*; *рідк.* **капмочы;** *мал.* *Врх.* **скоренькы, скірнятка; 2.** *фр.* **боты; ґумакы** *(гумові)*; **3.** *Хрщ.* **офіцеркы** *(з твердими холявами)*; **4.** *нім.* **сафяны, -ів** *(жін., зі жовтої шкіри)*; **5. сьніговцы** *(зимові)*; **6.** *нім.* **фільцы, фільцакы** *(з повстяними холявами)*; ***іщы был купила скірні з острогами*** *(піс.)*
човгання – *нім.* **шурґот, шурґаня**
човгати – **шурати, шурґати, -ам, -аш**
човен – *ж.* **лодка, -ы;** *с.* **човно;** *розм.* **л(в)идка, -ы**
чого – *присл.* **чом, пошто;** *Врх.* **зач;** ***чом єс не пришов, як я ти казала*** *(піс.)*; ***зач тобі до того?***
чогось – *присл.* **чогоси;** ~ немає – **чогоси неє**
чоло – *анат.* **чело;** *тж.* лоб; ***він на челі ма тото написано*** *(прик.)*
чоловік – **1.** *заг.* **хлоп, чловек; пан;** літній ~ **старший пан; 2. муж; мужчына, -ы;** *розм.* **старий, -рого;** *мн.* **мужове** *(шлюбний чоловік)*; **3.** *Рґр.* **баґовяр** *(який жує тютюн)*; **4. збабчений, побабчений** ~ *(вкритий морщинами)*; **5.** *Рґр.* **комірник** *(який не мав поля)*; **6. космач;** *ж.* **космачка, -ы** *(кудлатий, патлатий)*; **7. курвій, -ія;** *Врх.* **невірник** *(невірний)*; *Прт.* **бабяр, -а** *(розпутний)*; **8.** *Врх.* **лысак** *(лисий)*; **9. молоди(я)к** *(молодий, нежонатий)*; **10.** *Прт.* **раптус, -а** *(неврівноважений)*; **11. нехлюй, -люя** *(неохайний)*; **12. пейсатий** ~ *(з бакенбардами)*; **13.** *ж.* *Прт.* **покрака, -ы** *(незграбний)*; **14.** *Прт.* **понурак, -а** *(похмурий)*; **15.** *Врх.Рґр.* **присташ** *(який йшов у жінчин дім)*; **16.** *Врх.* **роскішник** *(сластолюбець)*; **17.** *Прт.* **сприцяр, -а** *(спритний)*; **18.** *Врх.* **товгай** *(гульвіса, розпусник)*; **19. уферма, -ы** *(вайлуватий)*; **20. хлопик** *(мал. зросту)*; **21. хлописко;** *БГ.* **дронґаль** *(вел. зросту)*; **22. чеператий, шантавий** ~ *(кривоногий)*; **23.** *нім.* **шкут** *(курдупель, недорозвинений)*; **24.** *Врх.* **шопатий** ~ *(чубатий)*
чоловічий – **мужескій, хлопскій, -ка, -кє**
чолов'яга – **чловечыско**
чому – *присл.* **чом, чомуси, надже;** ~ ви прийшли? **чом сте пришли?**
чопи дер. – *мн.* **пальці, -ів** *(у дверях)*
чорнило – *ч.* **антрамент, атрамент, -у;** ~ для авторучки – **антрамент про довгопис**
чорнильниця – *ч.* **каламар, -я;** *мал.* **каламарчык;** ***в школі юж не ужывают каламаря***
чорниці – *мн.* *бот.* **а(я)фини, гафини, яфени, яфиняк; чо(е)р-**

ни́цы
чорнісінький – **чорнісьі́цькій, -ка, -кє**
чорніший – **чорні́(й)сший;** ~ від землі – **чорні́сшиий од зе́мли**
чорнобиль – *ж. бот.* **забу́дка, -ы**
чорнобривці – *бот. Врх.* **по́внюх, по́нюх;** *мн.* **повню́хы, повня́кы**
чорновий варіант – *присл. Прт.* **набру́дно, начо́рно**
чорновик – **брудно́пис, -у**
чорногуз – *див.* журавель
чорнослив – *мн.* **суше́ны сли́вкы, -ных ...вок**
чорнуватий – *Врх.* **почорня́вий**
чорт – *міф.* **ді́дко;** *нім.* **пек, фрас;** *слов.* **па́раль, -ля;** *угор.* **є́рдек, я́рдок;** чорт побери! – **круци́фікс!** *(лайка)*
чортисько – **чорти́ско**
чортів гриб – *бот.* **ри́гач, си́нюк, черве́няк** *(отруйний гриб)*
чортополох – *бот.* **бо́дак, тата́рник;** *тж.* осот
чотири – *числ.* **штыри́(і) (шты́рйох, шты́рйом, штырйо́ма);** ***пові́дав мі ми́лий, же ма шты́рі во́ли*** *(піс.)*
чотирирічка- **штырилі́тка, -ы**
чотириста – **штыри́ста (штыри́стох, штыри́стом, штыристо́ма); чоти́ри сто**
чотирнадцятий – **штырна́стий, штырнадце́тий;** ***штырнадце́тий рік сму́тний на́став*** *(піс.)*
чотирнадцять – *числ.* **штырна́дцет**
чотки – *див.* вервиця
чтиво – *розм.* **чыта́дло**
чубок – **хобо́тик, хо́пак** *(у птахів)*
чубук – **ци́бух**
чубчик – **гри́вка, -ы** *(волосся)*
чудовисько – *ж.* **машка́ра, -ы**
чужий – **ві́пчий;** *Врх. Ртр.* **ві́бчий, чу́джий;** *Прт.* **о́бчий, -ча, -че;** ~ жа людина – **ві́пчий чло́век**
чужина – **чужы́на, чуджы́на, -ы;** *Прт.* **обчы́зна, -ы**
чужинець – **1.** *заг.* **чуджы́нец, -нця; 2.** *Врх.* **заміша́нец, -нця** *(які живуть серед мазурів)*
чуйний – **чу́лий;** ***о́на ма барз чу́ле се́рце***
чуйність – **чулі́ст, -ло́сти**
чума – *ч.* **мор, -у;** *пол.* **джу́ма, -ы**
чуприна – **чубри́на, -ы;** *рідк.* **чі́в(л)ка** *(у людей)*
чути – **чува́ти, -ам, -аш;** *рідк.* **слыха́ти, -шу, -шеш;** ***што там добро́го ко́ло вас чува́ти?***
чутка – *див.* плітка
чуття – **чу́тя;** ***не мам чу́тя в па́льцях***
чухатися – **драпа́ти-ся, шкряба́ти-ся**
чхати, чхнути – **кыха́ти, -ам, -аш; кыхну́ти, -ну, -неш** *(при нежиті)*

Ш

шавлія кільчаста – *ч. бот. Врх.* **свина́рик, свину́шник, сви́нюх**
шалапут – *див.* бешкетник
шалевий – **шальо́вий** *(комір)*
шаленіти – **шалі́ти, -ію, -ієш;** *Прт.* **всьціка́тися, -а́мся, -а́шся**
шампанське – *ч. фр.* **ша́мпан;** ***хто ся не ба́вит в па́на, тот не пє шампа́на*** *(прик.)*

шампіньйон – *див.* печериця

шанобливий – **поцтивий**

шановний – **пошанований, поважаний; *коваль в селі быв пошанованим чловеком***

шанс – *ж.* **шанса, -ы**

шантаж – **вымаганя;** *в знач.* погроза

шапка – **1.** *заг. ч.* **кашкєт; чапка, -ы;** *австр.* **шумлийдер, -я; 2. баранка, бараниця, -і; баранкова чапка** *(хутряна, овеча); ч. рідк.* **копач** *(зимова);* **3.** *Ргр.* **миц(ч)ка** *(обшита сукном);* **4.** *Врх.* **шапівка, шупін(в)ка** *(гриба)*

шапочка жін. – *ч.* **чепец, -пця; фацелик**

шар – *ж.* **верства, -ы; пляст, -у;** *нім.* **плястер, пляйстер, -тра;** жировий ~ **верства тлушчу**

шарж – *ж. мист.* **карикатура, -ы**

шарманка – *муз.* **катеринка, -ы;** *ч. Врх.* **вертлик; *грає на вертлику през цьілы дны***

шарпати – **тарпати, -ам, -аш;** *ЗП.* **торносити;** *тж.* тягати

шарудіти – **шелесьтіти;** листя ~ дить – **лисьця шелестит**

шарф, шарфик – *див.* кашне

шатен – *Врх.* **барнястий** *(людина з каштановим волоссям); тж.* шатен

шатківниця – *мн.* **ножы, -ів; сыкавниця, сытківниця, -і; *капусту сычут на сытківниці***

шаткувати – *див.* сікти

шатун – *техн.* **корбовод, -у**

шафа – **1.** *ч. пол.* **креденс(ц), -у;** *фр.* **сервант, -у;** *Хриц.* **подышо(і)р** *(для посуду); тж.* буфет; **2. скриня, -і;** *нім.* **комода, -ы** *(для одягу);* ~ для посуду – **кренденц про начыня**

шахрай – *нім.* **махляр, фігляр, швіндлєр;** *пол.* **лобо(у)з;** *Прт.* **канцяр, -а;** *див.* обманщик

шахрайство – **махлярство, ошуство**

шахта – *заг.* **копальня, -і;** *нім.* **майна, -ы;** *пол.* **штольня** *(вугільна, соляна);* закрити шахту – **заперти копальню**

шахтар – **гірник, угляр;** *Врх.* **рудар, -я;** *Прт.* **углекоп, -а**

шашіль – *ж. зоол.* **жужала, -ы; жужа(е)ль, жужелиця, -і; жолобник;** ~ точить меблі – **жужель точыт меблі**

шашки – *мн. іст.пол.* **варцабы, -ів**

шашковий – **варцабний**

шашлик – *с. кул.* **печене мнясо, -ного ...са;** *ж.* **смаженина**

швайка – *ч. крав.* **окувач;** ~ використовує швець – **окувач ужыват шевц**

швачка – **кравчыня, -і;** *Ргр.* **ш(е)ывкыня;** *тж.* швея

швейцар – **дверник;** *нім.* **швайцар, -я**

швейцарець, швейцарка – **Швайцарец, -рця; Швайцарка, -ы**

Швейцарія – **Швайцари(і)я, -иі**

швейцарський – **швайцарскій, -ка, -кє;** ~ сир – **швайцарскій сыр**

швендяти – *розм. Врх.* **шальтати ся, швиндяти ся**

швець – **шевц, -я;** *розм. нім.* **шус-**

тер, -тра; ***шевц знай своє́ ше́вство, а до краве́цтва не ліз*** *(прик.)*

швидка допомога – *мед.* **на́гла (ско́ра) по́міч; -рой ...мо́чы**

швидко – *присл.* **пру́дко, жыво́, ско́ро, ху́тко;** *рідк.* **бо́рзо, ґальопом;** *пол.* **ши́бко;** *слов.* **рыхло;** *нім.* **фрі́(и)шно;** *Врх.* **пильно, спо́ро;** ***орел лі́тат барз пру́дко***

швидкий – **пру́дкій, -ка, -кє; быстрий, ско́рий, сьпі́шний, посьпі́шний;** *чес.* **ри́хлий;** *Врх.* **ве́рткий, пи́льний, спри́хний, шмы́ткий;** ~ поїзд – **посьпі́шний по́тяг;** ***ско́рий на ру́ку*** *(прик.)*

швидкість – **пру́дкіст, -ко́сти; скори́ст, -ро́сти;** збільшити ~ **звекшыти ско́рист**

швидше – *присл.* **прудкі́ше, пру́дч(ш)е, ху́тч(ш)е, ра́дше, ра́чей; ско́ре, скорі́й, ско́рше;** *рідк. Прт.* **ле́м-блис**

шворінь зал. – *ж.* **розво́ра, -ы;** *нім.* **с(ц)во́рен, -ня; лю́ник** *(у возі);* *Рґр.* **сво́ра, сво́рен, сворі́вка**

шезлонг – **ле́жак** *(складний)*

шелестіти – **шелесьті́ти, -е́шчу, -е́тиш;** *Врх.* **шевельі́ти, шемра́ти, шемті́ти**

шепелявий – **форка́вий;** *Врх.* **хоркота́вий, хоркотли́вий; швельба́вий**

шепелявити = **1.** *євр.* **шварґота́ти, -о́чу, -о́чеш** *(говорити нечітко);* **2.** *Врх.* **москота́ти, хоркота́ти;** *Пвн.* **форкота́ти** *(через ніс)*

шепотіти, шептати – *Врх.* **шушка́ти**

шеренга – *ч. війс.* **ряд, -у;** *Прт.* **ше́реґ, -а**

шерстяний – **вовня́ний, серстя́ний;** *Стб.* **влня́ний**

шерсть – **1.** *заг.* **вовна, -ы** *(вівці);* **2. бырка́ста во́вна, -той ...ны** *(закручена);* **3. волі́чка, -ы** *(для плетіння);* **4. ру́но** *(шкіра, разом із вовною);* **5. с(ш)ерст, -ы** *(коня, корови);* **6. шчети́на, -ы** *(свині)*

шершавий – **рапа́вий, рапа́тий;** *тж.* шорсткий; ***Яні́чку, рапа́вий, ка́диль тя лапа́ли?*** *(піс.)*

шершень – *зоол.* **бонк; шыршу́н, ш(с)ы́ршон;** *Врх.* **са́ршон, сершу́н;** *Прт.* **са́ршень, -ня**

шестірня – *ч. техн. нім.* **триб, -у; три́ба, -ы**

шеф – *рідк. англ.* **бо(а)с;** *тж.* керівник; ***ой, выхо́дит бос з фабри́кы: ци хо́чеш роби́ти?*** *(піс.)*

шибеник – *див.* хуліган

шибениця – **вішальни́ця, шыбени́ця, -і;** *ч. Врх.* **ши́бен;** ***в 1768 роцы конфедера́ты постави́ли вішальни́цю в І́збах***

шийний – *анат.* **карко́вий**

шило – **шы́дло, шы́ло;** *мал.* **шы́делко;** ***шыла в мі́шку не схо́ваш*** *(прик.)*

шина – *техн. ч.* **о́бруч; опо́на, -ы;** *тж.* покришка; тріснула ~ **пенкла опона**

шинель – *війс. нім.* **ма́нтель, -тля**

шинка – *кул.* **вендзо́нка, -ы;** *Врх. Рґр.* **шол(в)дра;** *Прт.* **вудже́нина, -ы**

шинкар, шинкарка – **ко́(а)рчма́р, -я; ко(а)рчма́рка, -ы;** *БГ.* **ка́чмар**

шинок – *ж.* **ко́(а)рчма, ґоспо́да, -ы;** *нім.* **шынк, -у**

шип – *див.* колючка

шипіти – *Прт.* **прища́ти, -щыт;** ***чати́на, кєд го́рит, то при́щыт***

шипшина собача – *бот.* **ди́ка ру́жа, -кой ...ы; сверби́в(г)уз, свербиву́зка, сверби́ло; сверб́огу́зка -ы; сверб́огуз, свербо́уз, -у;** *Врх.* **сверби́ган, свербиу́за, свербого́луз, свербогу́за, свербі(о)узи́на; терпигу́зка;** *Рґр.* **свербо́вуз, свербову́за;** *Хрщ.* **свербол́узка**

ширина – **шыри́на, -ы; шыро́кіст, -ко́сти**

ширма – **заслона, -ы;** *Прт.* **пара́ван, -а; *за засло́ном перева́жні спа́ли ді́ти***

широкий – **шыро́кій, -ка, -кє;** *дуже* **шыр;** *Врх.* **шыри́й; *на́ша па́ні мло́да – ро́ду шыроко́го*** *(піс.)*

широколистий – **лапа́тий;** *Врх.* **лапа́стий**

ширше – *прис.* **шы́рше**

шити – **шы́ти (шы́ю, шы́єш, шы́є; шы́єме, шы́єте, шы́ют); *холо́шні шы́ют зо су́кна***

шиття – **шы́тя**

шишкар – *зоол. Врх.* **кле(ьо)ст**

шишки – *мн. Врх.* **кату́лькы, кору́дкы, кокору́дзкы, кукуру́зы** *(хвойних дерев)*

шия – *ч. анат.* **карк, -у; ка́рок, -рка;** *зменш.* **ка́рчок, -чка; *быв бы карк, я́рмо ся на́йде*** *(прик.)*

шістдесят один – **шістде́сьят є́ден; є́ден шістде́сьят**

шістдесять – *числ.* **ші(и)стде́сьят, -тьох; ко́па, -ы** *(давня міра);* ~ снопів, яєць – **ко́па**

шістка – **шесті́рка, ші́(и)стка, -ы**

шістнадцятий – **шистна́стий, шистнадце́тий**

шістнадцятка – **шистна́стка, -ы**

шістнадцять – **шистна́дцет**

шістсот – **ші́(и)сто; ші(и)ст сто**

шість – **ші́(и)ст (ше́стьох, ше́стьом, шесть́ома);** *Стб.* **шест**

шкала – *техн. нім.* **ска́ля, -і**

шкарлупа – **1. лу́па, -ы** *(з картоплі);* **2. шкару́па, -ы;** *Врх.* **скару́па, ска(о)рупли́на, скорупи́на;** *Рґр.* **скарлупи́на, скору́па** *(з яйця)*

шкарпетки – *мн. нім.* **1. с(ш)тру́мпфлі, штри́мфлі** *(довгі);* **2. фу́сиклі** *(короткі)*

шкатулка – **скарбо́нка,** *нім.* **касе́тка, -ы;** *тж.* скринька

шкварки – *мн.* **шква́ркы, -рок;** *Рґр.* **чва́ркы**

шкідливий – **шкодли́вий;** *Врх.* **вре́дний, чкідли́вий** *(людина)*

шкіра – **1.** *заг.* **ско́ра,** *мал.* **скі́рка, -ы** *(людини, тварини);* **выправ-ле́на ско́ра, -но́й ...ры; 2.** *Врх.* **випра́вна ско́ра** *(вичинена);* **3.** *нім.* **дерма́тин, -у** *(штучна);* **4.** *Врх.* **ліновина** *(скинута гадюкою);* **5. сурі́(о)вец, -вця;** *Врх.* **шкару́ха;** *ЗП.* **лупи́на;** *(необроблена);* **6. че́лак** *(зі чола);*

7. *Рґр.* **шку́рат** *(старий кусочок);* ***выправле́ну ско́ру купува́ли на ярма́ках; во́вка позна́ти і в бараня́чій ско́рі*** *(прик.)*

шкірний – **ско́рний;** ~ на хвороба – **ско́рна хоро́ба**

шкіряний – **скоря́ний;** ~ ремінь – **скоря́ний па́сок**

шкода – **жаль, чко́да, -ы;** *БГ.* **потра́ва** *(нанесена посівам); див.* втрата

шкодити – **шпети́ти (шпе́чу, шпе́тиш, шпе́тит);** *рідк.* **вреди́ти;** ***апе́тит для здоро́вля не шпе́тит*** *(прик.)*

шкодувати – **жалува́ти, -у́ю, -у́єш;** я про нічого не ~ ую – **о ни́чым не жалу́ю**

школа – *рідк. Прт.* **чко́ла, -ы**

школа вища – **высо́ка шко́ла, -кой ...лы;** *скор.* вуз

школяр – **у́чен,** *род.* **у́чня; чко́ляр;** *розм. пол.* **шту́бак**

шкрябати – **пажери́ти, -рю, -риш; порпа́ти-ся, шкраба́ти;** ***ку́ры ся порплют пред до́йчом***

шкуродер – *нім.* **гыцель, -цля**

шкутильгати – **припада́ти, -ам, -аш** *(на ногу); Прт.* **шкынта́ти, -нчу, -нчеш**

шлагбаум – *ж.* **рога́т(ч)ка, -ы;** *нім.* **шля́бан, шля́бант, -у;** *ЛШМ.* **перейма** *(весільний)*

шліфувальник – **шлі́фяр**

шлунок – **1.** *заг. анат.* **жо(е)лу́док, -дка;** *пол.* **ма́цьок, -цька;** *Врх.* **ку́тен, ко́нтюх, ке́ндюк(х); 2.** *груб.* **ба́(е)мбух;** *вел.* **бамбушы́ско** *(корови);* **3.** *Врх.* **ка́(е)люх** *(молодого теляти, ягняти);* **4. пу́прик;** *Врх.* **пу́пер, пу́пец, пу́пник, пу́пок, пу́пряк, пу́пчык** *(курячий);* **5. ри́ндзя, -зі;** *Рґр.* **рі́ндзка** *(телячий, з якого виробляють кляг)*

шлюб – *с.* **вінча́ня; шлюб, -у;** *Рґр.* **вінча́нка** *(у церкві)*

шлюз – *спец.* **спуст, -у;** *Врх.* **у́пуст**

шлямбур – *техн.* **пробия́к**

шлярка – *Прт.* **фальба́нка, -ы; фальба́ня, -і** *(смужка тканини в одязі)*

шлях – *див.* дорога

шмагати – *див.* хльостати

шмаркатий – **смарка́тий**

шмаркач, шмаркачка – *груб.* **сма́ркач; смарку́ля, -і;** ***ты, смарка́чу!***

шмарклі – *мн. фізіол.* **со́плі, -пель**

шматок – *див.* кусок

шматочок Пасхального хліба – *церк.* **до́ра, -ы**

шматувати – *див.* кавалкувати

шмигнути – **мыкну́ти;** *Врх.* **шулькну́ти;** ***ящу́рка шулькну́ла в тра́ві***

шморгати – **шмарка́ти, -ам, -аш** *(носом)*

шніцель – *кул. нім.* **ко́тлєт, -ы** *(відбивний)*

шнурівки – *мн.* **воло́кы, наво́локы, строча́кы, -ів;** *Рґр.* **ре́мін, реме́нец;** ~ для взуття – **во́локы про обу́тя**

шнур, шнурок – **1.** *заг. нім.* **шнур; шну́рок, -рка; 2.** *Рґр.* **крытник, гачник, тро́чок** *(для кальсонів)*; **3.** *ж.* **обо́ра, -ы** *(для взуття);* **4.** *мн.* **торо́кы** *(в чугані);* **5.** *мн. Прт.* **тракы, -ів; увязка, -ы** *(до*

мішка); **6.** *ж.* **с(ш)ворка, -ы;** *фр.* **сутаж** *(тонкий плетений)*

шовк – *текст. пол.* **єдваб, гєдваб, -у;** *слов. Врх.* **гадваб;** натуральний ~ **правдивий єдваб**

шовковий – **єдвабний;** *Врх.* **гадвабний;** ***я бы-м му купила хусточку єдвабну*** *(піс.)*

шовковиця біла (чорна) – *бот.* **морва, -ы**

шовковичний – **морвовий**

шоколад – *ж. нім.* **чеколяда, -ы**

шоколадний – **чеколядовий**

шолом – *див.* каска

шолудивий – **ринявий**

шорник – *див.* лимар

шосе – *ж.* **шоса, -ы; бита дорога, -той ...гы;** *іст.* **цисарка, -ы** *(державне)*

шостий – *числ.* **шестий, -того**

шості – *мн.* **шесты**

шотландець, шотландка – **С(Ш)кот; С(Ш)котка, -ы**

Шотландія – **С(Ш)коци(і)я, -ии**

шотландський – **с(ш)коцкій, -ка, -кє**

шофер – *див.* водій

шпак – *зоол. Врх.* **каменюх, каменяк(р), камінчак(р), камінияр**

шпала – *нім.* **швеля, -і** *(дер. брус під рейками)*

шпалера – *нім.* **тапета, -ы**

шпалерний – **тапетовий**

шпалерник – *нім.* **тапецяр**

шпатель – *ж. техн.* **затерка, лопатка, -ы;** *нім.* **шпахля, -і**

шпиг – *див.* мозок

шпигати – **жоґати, -ам, -аш;** ~ голкою – **жоґати іглом**

шпигун – **вывідник;** *розм.* **тайняк;** *пол.* **шпєґ;** *нім.* **шпійон**

шпигунство – **шпєґовство; шпійоньство**

шпиль – **1.** *ж. арх.* **баня, -і;** *ч.* **шчыт** *(будинку)*; **2.** *нім.* **шпіц** *(гострий кінець)*

шпилька – **1.** *пол.* **ґафтка, ґрафка, -ы** *(для одягу)*; **2.** *мн.* **гырнадлі** *(для волосся)*

шпон – **1.** *ж.* **триска, -ы; 2. едношарова дыкта, -вой ... ты**

шпора – **острога, -ы**

шпортати – **1. ґрабати, -блю, -блеш; порпати, -ам, -аш;** *Врх.* **шпыртати** *(в землі)*; **2. плянтати, -нчу,- нчеш;** ***не плянч ся мі попід ногами!*** *(прик.)*

шпулька – *текст. нім.* **файфа, -ы** *(нитяна)*

шпунт – *буд.* **жолоб**

шрам – *див.* рубець

штабель – *див.* стос

штани – *мн.* **1. ґачы, ґацьі, -ів;** *Стб.* **ґаті;** *ЗП.* **бачмаґы** *(полотняні)*; **2. ногавицы, -иц; ногавкы, -вок** *(суконні)*; ***ма тен циґан пєнкне біли ґацьі*** *(піс.)*

штанина – *одн.* **ногавка, -ы; ногавиця, -і**

штанці – *мн. зменш.* **споденкы, -нок; порточкы, -очок;** короткі ~ **курты споденкы**

штат – *англ.* **стейт**

штатський – *див.* цивільний

штемпель – *с.* **клєймо;** *нім.* **стемпель, -ля,** *тж.* печатка

штепсель – *ж. ел.* **втычка, -ы;** *нім.* **с(ш)текєр**

штовхати, штовхнути – **дрыли(я)ти, -лю, -лиш; пхати, -ам, -аш; трутити, -тну, -тнеш; тручати,**

-ам, -аш; пи(і)ха́ти, штурка́ти, -ам, -аш; *розм. нім.* **шупну́ти, шуб(п)сну́ти, -ну, -неш;** *ЛШМ.* **диркну́ти;** *перен.* спонукати когось до дії; ***о́на дука́та не хті́ла, хло́па з пе́ца дрыли́ла*** *(піс.);* ***пха́ме бі́ду попе́ред собо́м*** *(прик.)*

штопати – *крав.* **ци(е)рува́ти, -у́ю, -у́єш** *(щось)*

штопор – **корко́тяг, -у** *(для пляшки)*

шторм – *Врх.* **ша́ркан** *(штормова, дощова погода)*

штормівка – **вітрі́(и)вка, -ы** *(спорт. куртка)*

штраф – *ж.* **ка́ра, поку́та, -ы** *(за проступок)*

штрафний – *спорт.* **ка́рний;** ~ кутовий удар – **ка́рний ко́рнер**

штрикати – *див.* шпигати

штрих – *ж.* **ри́ска,- ы**

штукатур – **ти́нькар, три́нкар, -я**

штукатурка – *ч. буд.* **тиньк, тринк, -у;** *Хрщ.* **вакі́вка**

штукатурений – **тинькува́ний, тринкува́ний**

штукатурити – **тинькува́ти, трі(и)нкува́ти, -у́ю, -у́єш; *кєд бы я го гаренду́вав, до́бры бы-м го отринку́вав*** *(піс.)*

штурхати, штурхнути – **тырмо́сити, -о́шу, -о́сиш; штурка́ти, штуркну́ти, -кам, -каш;** *Врх.* **штухну́ти; *о́на штухну́ла му погріба́чом по че́лі***

штучний – *нім.* **фальшы́вий**

шуба, шубка – *с. пол.* **фу́тро, фу́терко; бекє́ша, -ы;** *угор.* **ме́нта, -ы**

шубовсть! – **бобо́вх!** *(вигук)*

шукання – **гляда́ня**

шукати – **гляда́ти, -ам, -аш; зиска́ти, -ам, -аш; ревідува́ти, -ду́ю, -у́єш** *(когось); рідк.* **шыбри́ти, шымбари́ти, -рю́, -ри́ш;** *тж.* глядіти; ***хто гля́дат, тот нахо́дит*** *(прик.)*

шуліка – *зоол.* **1.** *заг. пол.* **ка́ня, -і; 2.** *Врх.* **розсоха́ня** *(руди́й)*

шум = *чес.* **глук;** *Врх.* **глу́ка**

шуміти = **рыпі́ти, -плю, -пи́ш;** *Врх.* **рапі́(и)ти;** *ЗП.* **шумова́ти; *хто там ра́пит?***

шурин – *нім.* **шваґєр, -ґра;** *угор.* **шо́лґур;** *Рґр.* **шва́ґор, шво́ґер, шо́вґор** *(брат дружини, чоловік сестри); тж.* свояк

шурина дружина – **шваґро́ва, -о́й; шваґєри́на, -ы;** *Рґр.* **шовгри́на** *(сестра чоловіка, дружини);* ***кєд не бу́деш же́на мо́я, бу́деш шваґєри́на*** *(піс.)*

шуруп – *ж. нім.* **шру́ба, -ы;** *тж.* гвинт

шурф – *див.* бурова

шухляда – **засу́вка, -ы;** *нім.* **шуфля́да, -ы** *(висувна);* відкрити ~ **одкрыти засувку**

Щ

щабель – **шче́бель, -бля** *(у драбини)*

щавель – *бот.* **1. ква́сец, -сцю; ква́сок, -ску;** *ж.* **квасни́ця, -і; ша́лей, -ю; ше́влий, -и́я; шчав, -у; шчавль, -лю́; шча́вій, -ію;** *Врх. ж.* **квасни́ця польо́ва;** *Рґр.* **кома́нда, шча́вник** *(гороб'ячий);* **2. кобыляк** *(кінський)*

щасливець – **шчесливец, -вця**

щасливий – **шчесливий, таланний;** *угор.* **с(ш)ереньчливий;** ~ сім'я – **шчеслива родина**

щасливо – *присл.* **шчесливо(і)**

щастити – **вести-ся, таланити, удавати-ся;** *Врх.* **карати ся**

щастя – **шчесьт(ц)я,** *ч.* **талан, -у;** *угор.* **серенча;** *Ргр.* **сереньча, шчастя;** ***неє шчесьтя без здоровля*** *(прик.)*

ще – **ішчы (ішчы-м, ішчы-с; ішчы сте, ішчы зме);** *пол.* **єшче;** ***не буду ся женив, бо-м ішчы молодий*** *(піс.)*

щебетати – **шчеботати;** *Врх.* **жґиртати, сьвіготати, сьвірготати, чыкати, шкырготати;** ***пташок сьвірґоче на дереві***

щебінь – *буд. нім.* **шутер, -тру**

щеврик лісовий – *зоол. Врх.* **пийка(о), полонинка** *(птах)*

Щедрий Вечір – *рел.* **Шчедрий Вечер, -рого ...а;** *рідк.Ргр.* **Тріокральова Велия** *(18 січня);* ***Шчедрий Вечер, добрий вечер, добрым людям*** *(колядка)*

щедрівник – *ім.* **шчедрак;** *Ргр.* **вінчовач, полазник**

щедрість – **шчедріст, -рости**

щедрувати – **шчедрувати, -ую, -уєш**

щелепа – *анат.* **челюст, -ы;** *пол.* **шчека;** вставна ~ **штучна челюст**

щеміти – **стрикати** *(про біль у вухах, голові)*

щеня – **пся,** *род.* **псяти; псятко;** *ч.* **песик, псик;** *дит.* **гавко**

щепити – **шчыпити, -плю, -пиш** *(деревце); тж.* людину від хвороби

щеплення – *див.* прививка

щербатий – **шчербатий;** ***проквітат му личко, як горнец шчербатий*** *(піс.)*

щербина – **шчерба, -ы;** *тж.* зазублина

щетина – **шчетина, -ы;** *Врх.* **счетина** *(у свині)*

щиглик – **пштик;** *Врх.* **пштырок** *(по носі)*

щиголь – *зоол.* **шчыґєль, -ґля;** *Врх. Хрщ.* **армелик;** *Прт.* **щуток, -тка;** ***«пташок квіткастий, по бодакох сьідит, якоси чудны жґырче»*** *(Врх.)*

щипавка – *ч. зоол.* **клішчак;** *Врх.* **корек(ц), корчык; хохолаз, хохола(и)к, хохоланя, хохоличок**

щипати, щипнути – **1. шчыпати, -ну, -неш** *(курку)*; **2. шчыпнути, -ну, -неш** *(лице, волосся); тж.* скубати, скубнути

щипівка звичайна – *зоол. Врх.* **кусачка, куславка; сикав(л)ка, сикля, сикота, сіка(о)виця, сікач** *(риба)*

щипці, щипчики – *мн. техн.* **клышчы; шчыпцы;** *мал.* **шчыпчыки, -ів;** *нім.* **обценьгы**

щирий – **шчырий, -ра, -ре;** *Прт.* **гойний, -на, -не;** *тж.* відвертий, правдивий; ***шчырий нигда не тратит*** *(прик.)*

щирість – **шчыри(і)ст, -рости**

щиро – *присл.* **шчыро(і), ревно(і);** ~ запрошувати – **шчыро запра-**

ша́ти
щит – **шчыт**
щі – *див.* капусняк
щілина – **шчели́на, -ы;** *нім.* **по́ра, -ы;** *угор.* **шпа́ра, -ы;** *Врх.* **скабо́рща, шкабо́ра, шкамбо́ра, шка́рка;** *Прт.* **шка́ра, -ы**
щільно – *присл.* **сти́сло(і), шчи́льно(і);** *Прт.* **обти́сло**
щітка – **1.** *заг.* **шчи́тка, -ы** *(для взуття, одягу);* **2. гребли́ця, -і;** *с.* **згре́бло** *(для худоби);* **3.** *Ргр.* **кє́фа, шчі́тка** *(для коней);* **4.** *ч.* **ма́зак** *(для вакси);* **5. чеса́лка, -ы; чесальни́ця, -і;** *Врх.* **ще(і)т** *(для льону, коно́пель);* **6.** *ч.* **чу́храч;** *БГ.* **гребе́ня** *(для вовни);* чистити ~ кою – **чысти́ти шчи́тком**
що – *займ.* **што, же;** *розм.* **чо, шо;** ~ ви – **же сте;** ***ді́вча, ді́вча, што там маш, што там маш?*** *(піс.);* ***на друге́ дума́є, же мило́го не́є*** *(піс.)*
щоб, щоби – *спол.* **а́бы, а́бысь, аже́бы, бы, бы́-зме, бо́дай, же, же́бы, да́бы, што́бы;** *ср/хр.* **би́смо;** ~ ти пам'ятав – **абы-с памя́тав;** ***же́бы-м не ходи́ла до тя по женти́цю*** *(піс.);* ***бо́дай ти до́брі было́!*** *(прик.)*
щобудь – *присл.* **што́буд**
щовечора – *присл.* **штовече́ра;** ми чергували ~ **вартува́ли-зме штовече́ра**
щогодини – *присл.* **штогоди́ни**
щоденний – **штоде́нний;** ***о́діж ся діли́ла на штоде́нну і сьвя́точну***
щоденник – *ім. літ.* **де́нник;** вести ~ **прова́дити де́нник**
щоденно, щодня – *присл.* **што́ден, ка́ждий ден, де́н-в-ден**
щойно – **іно́што**
щока – *с.* **ли́це, -я;** *груб.* **пашче́ка, -ы**
щонайбільший – **штонайве́кший**
щонайкращий – **штонайкра́сший, штонайлі́пший**
щонайменший – **штонайме́ньший**
що-небудь – *присл.* **хо́ц(т)-што;** скажи ~ ! **по́віч да́што!**
щоночі – *присл.* **штоно́чы**
щоразу – *присл.* **да́зраз, што́раз**
щорічний – **штори́(і)чний; доро́чний**
щорічно – *присл.* **ро́чно(і), штори́(і)к**
щось – *займ.* **да́што;** *Врх.* **што́сик;** *Ргр.* **што́си, шчо́сь;** ***заби́ти си што́си-к в голо́ву*** *(прик.)*
що ти – **же-с**
щохвилини – *присл.* **штохви́лі;** *Прт.* **кам хви́лька**
щука – *ч.* **шчу́пак** *(риба-самець);* ***ри́бяр зы́мав фест шчупа́ка***
щулитися – **зошчули́ти-ся;** *Врх.* **зі́жыти ся**
щупати – *див.* мацати
щур – *див.* пацюк

Ю

ювелір – *фр.* **біжу́тер, -я**
ювілей – **юбі́лєй, -єю; юбілє́уш, -у;** відзначати ~ **сьваткува́ти юбі́лєй**
ювіляр – **юбіля́р; юбіля́нт**
Юліан – **Юли́(і)ян, Ю́лько;**

Улиян, Юлєк

Юліанський – **Юліяньскій, -ка, -кє;** ~ календар – **Юліяньскій календар**

Юлія – **Улька, Улиянка, -ы; Юля, -і; Юлька, -ы**

юнак – **молодик;** *рідк.* **пахолок, -лка;** *Врх.* **іонош, іноша;** *тж.* хлопець

юний – **молодий**

юрба – **гурма, -ы;** ~ дітей – **ґаляйстра, -ы;** *рідк.* **зґлота**

юридичний – **правничий** *(факультет)*

юрист – *юр.* **правник**

Юрій – **Юрко; Юра, -ы**

юстиція – *с.* **судівництво**

юшка – *кул.* **1.** *заг.* **юха, -ы; 2.** *кул.* **глевиш** *(картопляна);* **3. поливка, -ы;** *Прт.* **левиш, -а;** *ЗП.* **лопотюха; 4. жур, -у; ки(е)селиця, -і** *(вівсяна кисла);* **5. рыбна зупа, -ной ...пы** *(рибна);* ***юж будеме пити і грушкову юшку*** *(піс.)*

Я

я – *займ. особовий* **я (мене/м(н)я, мі, мене/м(н)я, мном, мі); єм;** я не хотів її бачити – **єм не хтів єй видіти**

яблуко – *бот.* **1.** *заг.* **яб(п)ко; 2.** *мн.Врх.* **зелюнкы** *(зелені);* **3.** *мн.* **когутикы** *(довгасті, кислі);* **4.** *ж.* **папірі(у)вка, -ы;** *мн. Врх.* **яровинникы** *(ранні);* **5.** *мн.* **савкы;** *Врх.* **саблукы** *(великі зимові);* кысли ~ **винны ябка; *были ябка і ябчата, были дівкы і дівчата*** *(піс.)*

яблуневий – **яблоньовий;** ~ квіт – **яблоньовий цьвіт**

яблуня – **1.** *заг.* **яблін, яблонь, -лони; яблінка, -ы** *(звичайна);* **2.** *ж.* **дика яблін, -кой ... ни; дичка, пла(о)нка, псярка, -ы; кыслиця, -і** *(лісова, дика);* *тж.* груша; ***откаль сонечко сходило, там дівча яблін садило*** *(піс.)*

явлення – *ж.* **ява, -ы;** *с.* **зявиско, явиско, явліня,** *(природи);* *тж.* явище

явно – *присл. Прт.* **наяв**

ягня, ягнятко – **1. ягня, -няти; ягниця, -і; ягничка, -ы; 2.** *дит.* **базья, -і; базятко; базька, -ы**

ягоди – *мн.* **1. бобы, бобкы** *(лаврові);* **2. бомбулі** *(на ботві картоплі)*

язик – *анат.* **язык; *язык до Кракова доведе*** *(прик.)*

язикатий – **пыскатий, языкатий**

язичеський – *іст.* **поганьскій, -ка, -кє**

язичник – *іст.* **поган, поганин**

яєшня – *кул.* **яшниця, яєшниця, -цьі; *яшниця добра зо солонином альбо вендзонком***

яйце – **1.** *заг.* **яйце, -ця;** *пол.* **яйко, -а;** *рідк.* **вейце;** *мн.* **яя; 2.** *ч.* **запорток, запороток, -тка; бовтун, бовтяк;** *Ргр.* **заколот** *(зіпсуте, бовтун);* **3.** *ч. Прт.* **знесок, -ска** *(перше мале яйце);* **4.** *присл.* **намнягко** *(зварене рідко);* **5.** *присл.* **натвердо** *(зварене круто);* **6.** *ч.* **покладок, -дка;**

Прт. **насі́док, -дка** *(старе, засиджене в гнізді)*

яйця Великодні – **1.** *мн.* **мальова́нкы, -нок** *(розмальовані);* **2.** *мн.* **писа́нкы, -нок** *(розписані);* **3.** *мн.* **краша́нкы, -нок** *(фарбовані цибулинням)*

як – *див.* якщо

яка-небудь – **да́ка (да́кой, да́кій, да́ку, да́ком); дая́ка**

якась – *займ. ж.* **якы́са (якы́сой, якы́сий, якы́су, якы́сом); котры́са**

яка ти – **я́ка-с; *я́ка-с мазура́та, діти́но!***

якби – *спол.* **а́бы, бы, а́жбы, ґды́би, за́то же, кє́бы, кє́д бы, я́кбы; *я бы-м си сыва́ла, кє́бым го́лос ма́ла*** *(піс.);* ***я́кбы моло́де зна́ло, а ста́ре – мо́гло*** *(прик.)*

якесь – *займ.* **якы́се (якысо́го, якысо́му, якыси́м); котры́се**

який – *займ.* **ко́трий, я́кій; ко́тра, я́ка (я́кой, я́кій, я́ку, я́ком); ко́тре, я́кє (я́кого, я́кому, я́кє, я́кым);** *мн.* **я́кы (я́кых, я́кым, я́кыма); ко́тры**

який-небудь – *займ.* **да́кій; дая́кій, дая́кє; да́кє (да́ка, да́кє, да́кы); хоц-ко́трий;** *Врх.* **бода́й-я́кий; *по го́рах давні́ше не ма́ли бо́дай-я́кых кро́сен і сну́ли по сьті́нах***

якийсь – *займ. ч.* **якы́сий (якысо́го, якысо́му, якы́сим); котры́сий**

Яким – **А́кы(і)м;** *книж.* **Йоа́ким**

Яків – **Я́цко; Я́сько; Я́цек,** *род.* **Я́цка; Я́цьо**

якійсь – **якы́си (якы́сих, якы́сим, якы́сима); дако́трий, да́кий, пе́вний, я́кій-та́кій**

якісний – **яко́стний;** *Прт.* **вальо́рний, -на, -не; ґатунко́вий, -ва, -ве**

якість – *ч.* **ґату́нок, -нку; я́кіст,** *род.* **яко́сти**

якнайбільше – *присл.* **якнайве́це**

якнайшвидше – *присл.* **чым ско́рше**

як-небудь – *присл.* **бу́д-як;** *розм. пол.* **лапу-цапу;** *Прт.* **бо́дай-як;** *тж.* похапцем

якось – *присл.* **яко́си, да́як, та́к-сяк; хо́ц-як, хо́ц-яко; я́ко-та́ко, я́ко-сья́ко; *яко́си і́хав Ва́ньо во́зом до́мів; я́ко-сья́ко пережые́ме бі́ду***

як поживаєш? – **як ся ма́ш?**

якраз – *присл.* **пра́ві же, са́ме;** *Хрщ.* **акурат, в самраз**

як себе почуваєш? – **як ся чу́єш?**

якщо – *спол.* **як, яко; кє́д, кє́дь, кой; а́че, є́сли, поза́як, сли;** *слов.* **кі́т(д)ь;** *ср./хр.* **а́ко, ка́ко; *кє́д єс шу́гай си́вий, та́ку со́бі гля́дай*** *(піс.)*

ялина звичайна – *бот.* **1.** *заг. бот.* **яли́ця, -і;** *мал.* **смере́ча, яли́чка, -ы;** *рідк.* **сви(і)рка, -ы;** *ч.* **сві́рок, -рка** *(біла); ч.* **сме́рек, смрек; смере́ка, -ы** *(звичайна); Врх.* **іли́на, іль;** *Рґр. Стб.* **є́лиця, я́дла; 2.** *Врх.* **ґонтя́рка, ґонтяни́ця** *(для виготовлення ґонтів);* **3.** *Прт.* **дере́вко, -а** *(новорічна);* **4.** *Врх.* **суши́ця** *(су-*

ха); тж. смерека*;* ***плáчте, гóры, плáчте і ялúці*** *(піс.)*

ялиновий – **ялицьóвий;** ~ ва дошка – **ялицьóва дóшчка**

ялівця плоди – *мн. Пвн.* **бóбкы**

яловець звичайний – *бот.* **язлí-вец, ядлóвец, ялíвец, єлéвец, -вця;** *Ртр.* **ялóвец;** ***понúже Кечкóвец – зелéний ядлóвец*** *(піс.)*

яловичина – **воловúна, -ы** *(м'ясо)*

яма – **жóмба, -ы; калабáня, -і; мóчыло; дзюмпáра, -ы;** *рідк.* **бáкай, -я;** *(наповнена водою); Прт.* **мачýра, -ы; ýхаб, -а; цюрпіль, -ля**

янтар – *мін.* **бýрштин, -у;** ~ не намисто – **бурштинóви пацьóр-кы**

японець, японка – **Япóньчык; Япóнка, -ы**

японський – **япóньскій, -ка, -кє** *(від Японія)*

яр – **1**. *ж.* **ярýга, -ы; 2. ярок, -рка** *(потічок)*

Ярема – **Ярéмко; Ярéмцьо, -ця**
ярмарок – *див.* базар

Ярослав – **Слáвко, Слáвік, -вка; Слáвцьо, -ця**

ясінь звичайний – *бот.* **ясен, ясьін, ясинь;** *род.* **ясéня**

яскравий – **1. ясний;** ~ колір – **ясна бáрва; 2. криклúвий; ражлúвий;** дуже ~ ва фарба – **барз криклúвий кóльор**

яснісінький – **ясьнісьíнькій, -ка, -кє**

яструб – *зоол.* **1.** *заг.* **áстряб;** *Врх.* **астрябік;** *угор.* **ге(и)я; 2.** *Врх.* **кра(е)гулец, кро(у)гулец; скіп, скóбец; скре(и)гулец** *(перепе-лятник)*

я тут! – ***ту-м! тý- єм!*** *(вигук)*

ячмінний – **ярчáний;** ~ на каша – **ярчáны крýпы;** ***тáкій мій милéнькій, як ярчáна пáска*** *(піс.)*

ячмінь – *бот.* **1.** *заг.* **ярец,** *род.* **ярця;** *Стб.* **єчмень, єчмін, ячмін;**

2. *Врх.* **плá(я)скач, плóщик, рúбак** *(дворядний);* ***хліб пéкли зо жúта, ярцю і вíвса***

ящик – **1.** *ж.* **пáка, пáчка, скрúня, -і; скрúнька, -ы;** *англ.* **бокс, -у; 2.** *нім.* **шуфляда, -ы** *(у столі)*

ящірка безнога – *зоол.* **1.** *заг.* **яшчýрка, -ы; ме(і)дянúця, -і; ме(і)дянка, -ы;** *Врх.* **веретель-нú(і)ця, веретьільнúця, вере-терніца, веретю(у)рнúця, вере-тьíльник; падáвка, падáлец, падáлюк(х), падáнка, падýль-ка; сліпак, сліпáчка, сліпец, сліпýха, сліпýшка;** *Стб.* **вере-тýрник, веретíнник, веритíр-ник, вертíльник; яшчé(і)рка; 2. вирúця, ірúця, -і, ми(і)нóга, -ы** *(водяна, тритон)*

ЛІТЕРАТУРА: ПЕРЕДМОВА

1. Барна Адам. Хмары і сонце над Лемковином. –Ліґниця, Польща, 2008. – 236+16 с.

2. Верхратский Іван. Про говор галицких Лемків. – Львів, 1902. – 489 с.

3. Каганець Ігор. Арійський стандарт: Українська ідея епохи великого переходу. – Київ, 2006. – 336 с.

4. Каганець Ігор. Пшениця без куколю. Євангеліє без вставок і спотворень. – Тернопіль, 2006. – 560 с.

5. Канигін Юрій. Віхи священної історії: Русь-Україна. – Київ, 2006. – 416 с.

6. Канигін Юрій. Шлях аріїв: Україна в духовній історії людства. – 5-е вид., доп. – Київ, 2006. – 528 с.

7. Лемківщина. Земля-люди-історія-культура: В 2-х тт. / Ред. Богдан О.Струмінський. – Нью-Йорк-Париж-Сидней-Торонто, 1988. – Т.І. – 570 с.; Т. ІІ. – 496 с.

8. Літопис Руський. / Пер. з давньорус. Л.Є. Махновця. – Київ, 1989. –XVI+591 с.

9. Лозко Г.С. Велесова Книга. Волховник. – Вінниця, 2007. – 520 с.

10. Сергійчук Володимир. Трагедія українців Польщі. – Тернопіль, 1997. – 440 с.

11. Силенко Лев. Мага Віра. Святе Письмо. Велике Світло Волі. –Львів, 2005. – 832 с.

12. Тарнович Юліян. Ілюстрована історія Лемківщини. – Львів, 1936. – 286 с.

13. Штепа Павло. Українець а москвин. Дві протилежності: Вид. 2-е. – Дрогобич, 2008. – 688 с. – Розд. XVII-XXII.

14. Kolberg Oskar. Dziela wszystkie. Sanockie – Krosnienskie. – Wroclaw – Poznan. – T. 49. Cz. I, 1974. – 552 s.; T. 50. Cz. II, 1972. – 446 s.; T. 51. Cz. III, 1973. – 488 s.

15. Misilo Eugeniusz. Repatriacja czy Deportacja. Przesiedlenie Ukraincow z Polski do USRR 1944-1946. – T. 2. Dokumenty 1946. – Warszawa, 1999. – 400 s.

ЛІТЕРАТУРА: СЛОВНИКОВА ЧАСТИНА

1. Антологія лемківської пісні. / Упор. Марія Байко. – Львів, 2005. – 496 с.

2. Бігуняк Андрій, Гойсак Олександр. Лемківський словничок. – Тернопіль, 1997. – 48 с.

3. Венгерско-русский словарь. 40 000 слов. – Москва-Будапешт, 1974. – 872 с.

4. Верхратский Іван. Знадоби до словаря южнорусского. – Ч. І. – Львів, 1877. – 88 с.

5. Верхратский Іван. Про говор галицких Лемків. – Львів, 1902. – 489 с.

6. Гижа Орест. Українські народні пісні з Лемківщини. / Заг. ред. С. Грици. – Київ, 1972. – 404 с.

7. Голоскевич Григорій. Правописний словник. – Вид. 12-е. – Нью-Йорк-Париж-Сидней-Торонто-Львів, 1994. – 462 с.

8. Дуда Ігор. Спомнеш моє слово. Лемківски приповідки. – Тернопіль, 2008. – 88 с.

9. Етимологічний словник української мови. У 7-ми тт. – Київ: Т. 1. – 1982. – 632 с.; Т. 2. – 1985. – 572 с.; Т. 3. – 1989. – 552 с.; Т. 4. – 2003. – 656 с.; Т. 5. – 2006. – 704 с.

10. Комендар В.І. Лікарські рослини Карпат. – Ужгород, 1971. – 248 с.

11. Лемковскій співанникъ. / Зобрав д. Ив. Качоръ. – Вып. І. – Львов, 1921. – 32 с.

12. Лешка Олдржіх, Шішкова Ружена, Мушинка Микола. Розповіді з Підкарпаття. Vypraveni z Podkarpati. Українські говірки Східної Словаччини. – New-York-Praha-Київ, 1998. – 322 с.

13. Менас А., Коваль А.П. Українсько-хорватський або сербський словник. – Zagreb, 1979. – 688 с.

14. Мюллер В. Великий німецько-український словник. – 2-е вид., випр. та доп. – Київ, 2007. – 792 с.

15. Народні пісні з Галицької Лемківщини. Тексти й мельодії. / Зібрав, упор. і пояснив др. Филарет Колесса. // «Етноґрафічний Збірник НТШ». Т. XXXIX – XL. – Львів, 1929. – 469 с. Тексти. – С. 275–454.

16. Пиртей Петро. Короткий словник лемківських говірок. – Івано-Франківськ, 2004. – 364 с.

17. Русиньські співанкы з Вирховины и Гуцульщины. / Упор. М.І. Завадяк, Д.І. Поп. – Ужгород, 2007. – 400 с.

18. Скрипник Л.Г., Дзятківська Н.П. Власні імена людей. Словник-довідник. – 3-тє вид., випр. – Київ, 2005. – 336 с.

19. Чаплик Катерина. Нові записи лемківських пісень. – Київ, 2008. – 72 с.

20. Словарь української мови: В 4-х тт. / Упор. Борис Грінченко. – Кіевъ, 1907-09. Репринтне вид. – Київ, 1996; Т. 1. – 496 с.; Т. 2. – 578 с.; Т. 3. – 508 с.; Т. 4. – 566 с.

21. Словник іншомовних слів: 23 000 слів та термінологічних словосполучень. / Уклад. Л.О. Пустовіт та ін. – Київ, 2000. – 1018 с.

22. Словник української мови XVI – першої половини XVII ст. У 28-и вип. – Львів: 1, 1994. – 152 с.; 2, 1994. – 152 с.; 3, 1996. – 252 с.; 4, 1997. – 260 с.; 6, 1999. – 256 с.; 7, 2000. – 256 с.; 8. 2001. – 256 с.; 11, 2004. – 256 с.; 12, 2006. – 244с.

23. Стыпула Р. Новый польско-русский словарь. Ок. 36 000 словарных статей. – Москва, 2004. – 724 с.

24. Тороньскій Алексій И. Русины – Лемки: В зб.: Зоря Галицкая яко Альбумъ на годъ 1860. – Львов, 1860. – С. 389–428.

25. Українсько-словацький словник. Бл. 10 000 слів. – Харків, 2002. – 256 с.

26. Чесько-український словник: У 2-х тт. – Київ: Т.1. – 1988. – 384 с.; Т.2 – 1989. – 712 с.

27. Юрковський Мар'ян, Назарук Василь. Українсько-польський, польсько-український словник. – Київ, 2003. – 934 с.

28. Chomiak Miroslawa, Fontanski Henryk. Ґраматика лемківского языка. –Warszawa, 2004. – 210 s.

29. Horoszczak Jaroslaw. Словник лемківско-польскій, польско-лемківскій. – Warszawa, 2004. – 404 s.

30. Kolberg Oskar. Dziela wszystkie. Sanockie – Krosnienskie. – Wroclaw – Poznan, T. 49. Cz. I, 1974. – 552 s.; T. 50. Cz. II, 1972. – 446 s.; T. 51. Cz. III, 1973. – 488 s.

31. Pavlesin Aleksa. Mali rjecnik lemkivskog govora ukrajinskog jezika. Po lemkivski-ukrajinski-hrvatski. Hrvatski-ukrajinski-po lemkivski. – Zagreb, 2007. – 292 s.

32. Rieger Janusz. Slownictwo i nazewnictwo lemkowskie. –Warszawa, 1995. – 254 s.

33. Stieber Zdzislaw. Dialekt lemkow. Fonetyka i fonologia. Prace jezykoznawcze, 97. – Wroclaw-Warszawa-Krakow-Gdansk-Lodz, 1982. – 112 s.

ПРО АВТОРА

ДУДА Ігор Микитович народився 10 березня 1940 р. в с. Ганчова Горлицького п-ту Краківського в-ва на Лемківщині (тепер Польща). У 1945–58 рр. жив у м. Монастириська, з 1961 р. – у Тернополі.

Закінчив Львівський технікум легкої промисловості (1961), Інститут живопису, скульптури і архітектури ім. І. Рєпіна Академії мистецтв СРСР у Санкт-Петербурзі (1973). Протягом 25 років перебував на педагогічній роботі. З 1991 р. – організатор і директор Тернопільського обласного художнього музею. З 2005 р. – доцент Тернопільського Національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка (за сумісництвом).

Друкується з 1972 р. Автор 14 окремих видань з мистецтвознавства, 13 – з краєзнавства, 2 – з мовознавства. Близько 1050 статей опубліковані в газетах, журналах, збірниках та енциклопедіях. Учасник 60 науково-практичних конференцій. Займається рисунком, прикладною графікою і художнім оформленням.

З 1994 р. – заступник і редактор часопису «Дзвони Лемківщини». Голова Тернопільського обласного товариства «Лемківщина» (1998-2000). Організатор першої в Україні «Лемківської Ватри» (Гутиська, 1998). З 2001 р. – член колегії Всеукраїнського товариства «Лемківщина». З 2002 р. – член президії і відповідальний секретар Світової Федерації Українських Лемківських Об'єднань.

Член Національних Спілок України – журналістів, художників, краєзнавців; Міжнародної Асоціації мистецтвознавців (1996), Наукового Товариства імені Шевченка у Львові (1998). Заслужений працівник культури України (1999). Лауреат конкурсу «Людина року-2004» (Тернопіль), обласної премії в галузі культури (2010).

Ігор ДУДА

ЛЕМКІВСЬКИЙ СЛОВНИК

26 000 слів

Редактор Ігор Дуда
Комп'ютерна верстка Мар'яни Тераз
Обкладинка Петра Тирпака

Підписано до друку 27.07. 2011 р. Формат 60x84 1/16.
Папір офсетний. Гарнітура Шкільна. Друк офсетний.
Умовно-друк. арк. 21,62. Облік.-видавн. арк.29,02. Зам. №50.

ТзОВ «Видавництво Астон» м. Тернопіль вул. Гайова, 8 тел. (0352) 52-71-36
Свідоцтво ТР № 28 від 09.06.2005E-mail: Zbut@utel.net.ua,

Віддруковано в ТОВ «Гал-Друк» м. Тернопіль
м. Тернопіль вул. Бродівська, 44
тел. (0352) 52-05-63, 52-73-05